

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Libri XXX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

LIBER QUINTVS, ET TOTIVS OPERIS TRIGESIMVS.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

PROOEMIUM.

CONGRVENTER instituto nostro quod est tradendi rationem iudicandi de peccatis tres tractatus instituemus: vnum de ipso Sacramento Ordinis quoad se: alterum quoad illius siue suscipiendi siue exercendi impedimenta peculiaria, quæ irregularitatis nomine comprehenduntur: & tertium de cæteris, in quorum notitia consistit, maxima ex parte, ratio iudicandi de peccatis proprijs Clericorum; ad quorum initiationem à Christo, ipsum Ordinis sacramentum est in Ecclesia institutum.

TRACTATUS I.

De Sacramento ipso Ordine.

AVTHORES de Ordine tractantes suo more Henriquez refert in tomo 1. Theolog. moralis initio libro 10. In iure autem Canonico de eo agitur dist. 23. & aliquot sequentibus: ac in nonnullis titulis Decretalium: vt in tit. De arate & qualit. ordinandorum & in tit. De temporibus ordinationum. Considerabimus autem primo ipsum absolute, secundo materiam ipsius, tertio formam, quarto effectum, quinto ministrum, sexto suscipientes, septimo obligationes circa ipsum contingentes, octavo coagmentationem status Ecclesiastici, ex initio ipso sacramento Ordinis.

CAPVT I.

De Sacramento Ordinis quoad se absolute.

SVMMARIVM.

1. Nomen & definitio Sacramenti Ordinis.
2. Differentia Sacramenti Ordinis à cæteris Sacramentis noue legis.
3. Institutio & vnitas Sacramenti Ordinis.
4. Septem ordines ex quibus Sacramentum Ordinis coagmentatur.
5. Clericatus non est Ordo; nec Episcopatus Ordo distinctus ab Ordine sacerdotali.
6. Diferus modus quo ratio sacramenti inest in sacerdotali, & in alijs ordinibus: qui non impedit quin hi sint v. re sacramenta.

DE Sacramento Ordinis quoad se absolute, declaranda occurrunt nomen, natura, institutio, vnitas, & diuersitas Ordinum, ex quibus ipsum coagmentatur.

Nu. 1. Quod igitur ad nomen attinet: sicut sacramentum Confirmationis nominatum est à suo effectu confirmandi, seu corroborandi animum per gratiam quam producit: ita istud dictum est Sacramentum Ordinis, à suo item effectu constituendi in quodam gradu, ordineque certo Ecclesiasticæ dignitatis, per potestatem quæ acquiritur illius susceptione, prout in cap. 4. dicitur.

Quod vero attinet ad naturam: sufficienter declaratur

definitione tradita à Soto in 4. distinct. 24. quest. 1. artic. 1. non longe ab initio: vt sit sacramentum noue legis, quo potestas spiritalis significatur & traditur, in ordine ad sacrosanctum corpus Christi consecrandum. Pro genere dicitur, *Sacramentum noue legis*: quia id illi commune esse cum sex reliquis sacramentis; certum est de fide ex Concilio Florent. in instruct. Armen. & ex Trident. sess. 7. can. 1. & sess. 23. in cuius cap. 3. verba hæc habentur: Cum Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum vniuersi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quæ verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, Ordinem esse vere & proprie vnum ex septem sanctæ Ecclesiæ sacramentis. De qua re aduersus nostri temporis sectarios videri potest Bellarm. tomo 2. controuers. lib. vnico, de hoc eodem sacramento per aliquot prima capita.

Quæ vero sequuntur, ostendunt differentiam illius à cæteris: consistentem in significatione, & collatione potestatis ministerij alicuius Ecclesiastici: eo spectantis vt rite ac reuerenter sacramentum corporis & sanguinis Christi celebretur. Seu potestatis qua ex diuina institutione constituuntur in Ecclesia ministri doctrinæ Euangelicæ, & sacramentorum imprimis autem Eucharistiæ, vt quæ est sacramentorum: omnium dignissimum. De quibus ministris ait D. Paulus in priori ad Corinth. cap. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei, & in posteriori cap. 3. Idcirco nos fecit ministros noui Testamenti: non litera, sed spiritu.]

Atque ex eadem differentia alia sequitur, qua sacramentum hoc distinguitur à quinque præcedentibus. Illa enim ad propriam suscipientis perfectionem imprimis spectant, vt percipi potest ex vniuersiusque effectu superius proposito suis locis: hoc vero, institutum præcipue ad diuini verbi & sacramentorum ministerium rite ac legitime obeundum, ordinatur imprimis ad aliorum salutem: nempe (iuxta illud in priori ad Corinth. cap. 4. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui) vt Deo spiritales filij quasi generentur, & alantur, conferunturque: perinde ac sacramentum matrimonij non ad propriam coniugum perfectionem institutum est proprie ac primario: sed vt filij legitime procreentur, sanctæque educantur; qui sint tanquam seminarium quoddam fidelium, ex quibus Ecclesia coalescere possit, ac durare perpetuo. Verum non ideo ordinis & matrimonij sacramenta nihil profunt suscipientibus immo profunt maxime ex consequenti: nempe quatenus ad finem procreationis,

creationis, & educationis filiorum spiritualium, aut carnalium pro Ecclesie propagatione, per illa iisdem suscipientibus conferitur vberissima gratia sanctificationis animarum ipsorum, non minus, quam per alia sacramenta.

3. Quod attinet ad institutionem sacramentum hoc institutum fuit a Christo Domino nostro in vltima Coena, verbis illis apud D. Lucam. cap. 22. Hoc facite in meam commemorationem, vt patet ex eo, quod Ecclesia Catholica semper intellexerit & docuerit eundem Dominum per illa, Apostolos suos instituisse noui Testamenti Sacerdotes, eisdemque & ipsorum in sacerdotio successoribus præcipisse, vt corpus suum & sanguinem sub specie panis & vini offerrent: quemadmodum habetur in Concil. Trid. sess. 22. 1. anathematique in eadem sess. can. 2. subiicitur, qui contraxerit.

Quod attinet ad vnitatem: talis huic Sacramento cōuenit, vt nequeat iterato suscipi ab eadem persona: quod ei commune est cum Baptismo & Confirmatione. sicut & imprimere characterem indelebilem ex Concil. Florent. in instrum. Armenorum, & ex Trident. sess. 7. De sacram. in genere can. 9. Vnde sequitur id, quod habet idem Concil. sess. 23. cap. 4. & can. 4. rite ordinatum, non posse potestate accepti ordinis priuari. Conuenit quoque eidem Sacramento illa vnitatis, per quam vere & proprie vnum est ex septem sanctæ Ecclesie sacramentis: iuxta idem Concil. Trident. sess. 7. cap. 1. De sacram. in genere, & sess. 23. cap. 3. Et si enim plures ponantur ordinationes, ipsum tamen vnum est, quia omnes referuntur ad vnum finem proximum: dignam scilicet sacrificij Eucharistie celebrationem: perinde ac vtraque eiusdem Eucharistie species, est vnum sacramentum, quia ordinatur ad eundem finem proximum qui est significandi perfectam animæ refectionem.

De diuersis Ordinibus ex quibus hoc sacramentum coagmentatur.

4. Quod attinet ad diuersitatem Ordinum ex quibus istud sacramentum coagmentatur: communiter à Doctoribus (quorum plures tam antiquiores, quam recentiores Henriquez refert in citato libro. ad initium 2. capituli) ij numerantur septem. Primus est Presbyteri, 2. Diaconi, 3. Subdiaconi, 4. Acolyti, 5. Exorcistæ, 6. Lectoris, & 7. Ostiarij: hiq; quatuor posteriores dicuntur minores Ordines: & tres illi priores dicuntur maiores, quos in Enchir. cap. 22. num. 18. Nauarrus sacros etiam dici monet; non quod ceteri non sint facti, sed quod ipsi maiores habeant annexum votum castitatis, ex Ecclesie statuto, per cap. Nullum & cap. Decernimus, distinct. 28. Itaque ipse suscipiens consecratur se Deo, emittendo tacite votum continentie: per quod fit ad matrimonium inhabilis, ex cap. vnic. De voto n. 6. & ex can. 9. Concilij Trident. sess. 24. cum aliis ibid. in marg. citatis.

5. Non desunt tamen auctores (quorum meminit Henriquez ad id. m. cap. 2 §. 3. l. v.) qui ad instar nouem Ordinum Angelorum distinguunt nouem istiusmodi ordines: addentes supra dictis primam tonsuram & Episcopatum: quia initiatus prima tonsura habet ex Ecclesie instituto, & priuilegio, inter Clericos gradum quemdam: secundum quem capax est iurisdictionis Ecclesiasticæ, & beneficiorum quo laici carent. Episcopatus vero diuino iure obtinet gradum per quē Episcopus dignitate & potestate, ceteris etiā Presbyteris, in Christi Ecclesia præminet secundū communē Catholicorum sententiam, quam aduersus hæreticos propugnat Gregorius à Valen. rom. 4. ad D. Thomam, disput. nona quest. 1. puncto 2. Sed quamuis hæc ita sint: nihilominus si proprie loquamur de Ordine prout se licet tradit: vt in eo potestas ad officium peculiare quod referatur ad Eucharistie celebrationem prima tonsura non est talis ordo, quia tonsuratus nullum officium habet circa altaris ministerium & seruitium: vnde potest quidem ad Ordines deputatus dici: non tamen ordinatus. Episcopatus vero non est Ordo alius à sacerdotali: quia etiam si Episcopus à Presbytero distinguatur tanquam dignitate & potestate superior: non constituit tamen nouum Ordinem: nam quantum ad Missæ sacrificium vterque exhibet idem ministerium: neque maior illa dignitas & potestas pertinet ad ipsum sacrificium: cum non faciat vt Episcopus aliquid amplius exhibeat in ministerio altaris

quam Presbyter. adeout vtriusque idem sit Ordo, sicut est idem ministerium: perinde ac Lectoris & Cantoris, seu Psalmistæ, idem quoque Ordo est, eo quod sit idem officium vtriusque: quandoquidem nihil refert vtrum canendo, vel simpliciter proferendo dicat quis ea quæ in Ecclesia dici debent. Ita ex communi sententia Auctoribus in margine suo more citatis Henriquez habet in memorato lib. 2. cap. 2. §. 1. & cap. 7. §. 2.

Neque vero obstat, quod ordinatione Sacerdotis in Episcopum, cum particulari gratia conferatur noua potestas sacramentalis administrandi ex officio, tum hoc ipsum sacramentum Ordinis, tum etiam Confirmationem. Nam in Sacerdotis quoque ordinatione, ad gratiam & potestatem sacramentalem conficiendi Eucharistie sacramentum, que dicitur potestas super corpus Christi verum, additur alia: que dicitur potestas super corpus Christi mysticum, administrandi fidelibus sacramentum Penitentie (de qua re in sequentibus) nec tamen propterea duo diuersi sacerdotales Ordines dicuntur esse: nec dicitur duo sacerdotales characteres tunc imprimi: sed impressum per priorem collationem, solum magis perfici, extendique per posteriorem collationem. Quod pari ratione dici posse, cum Sacerdos ordinatur Episcopus, notat locis citatis Henrici, nempe non addi illi nouum characterem, sed potius ei iam impressum perfici, ac extendi facta accessione tertie potestatis ad eas duas, quas ante ordinationem suam habuit tanquam Sacerdos.

Porro si aliqui alij Ordines, quam septem memorati poni inueniantur, vel ad eosdem facile reuocantur, vel non dicuntur Ordines proprie, sed generaliter: eo scilicet modo quo Ordines dicuntur illorum, qui quomodocumque dedicantur diuinis obsequiis, etiam si ad altaris sacrificium non destinentur, vt Monachi, virgines & viduæ Deo dicant, & laborantes in sepeliendis defunctis quos Ordines à sanctis Patribus dici notat Bellarminus in tomo 1. controuers. libro primo De Clericis cap. 11.

Aduerte autem ex supplem. 3. partis D. Thomæ quest. 35. art. 5. in ordine Sacerdotis contineri omnes inferiores Ordines eminenter: sicut in anima rationali continentur gradus vegetatiuus & sensitiuus: totamque huius Sacramenti plenitudinem (quemadmodum additur in sequenti quest. 37. art. 1. ad 2.) esse in vno Sacerdotali Ordine, in ceteris autem esse secundum quandam participationem, seu in Ordine ad ipsum sacerdotalem, cui subseruiunt. Id quod declaratur exemplo eorum qui adiuncti sunt Moysi, de quibus Numerorum 11. Auferam de spiritu tuo & tradam eis, vt sustentent tecum onus populi. Id tamen non impedit (per traditā à Bellarmino in tomo 2. controuers. libro de Ordine cap. 6. 7. & 8. & à Greg. à Valen. disput. nona quest. 1. puncto 4.) quin ipsi inferiores Ordines possint tanquam vere sacramenta, conferre gratiam & spiritalem potestatem, characterem indelebilem in anima impresso, pro conditione huius Sacramenti (cuius proinde rationem participant) vt argumento est quod iterari non possint. Ideo enim si illis initiatus ad laicalem statum deficiat, & mutata postea voluntate velit ad maiores Ordines promoueri, non conferuntur ei denuo minores ipsi Ordines.

CAPVT II.

De materia sacramenti Ordinis.

SVMARIVM.

7. Singulorum Ordinum materia propria.
8. Contractus moralis eiusdem in materia, potest ad Ordinis sacramentum suff. etc.
9. Quando & qualiter fieri debeat contractus ad hoc sacramentum necessarius.
10. De dubio, An impressio manuum Episcopi sit de essentia sacramenti Ordinis.

DE hac materia sic habet Concil. Florentinum loco citato Sextum sacramentum est Ordinis: cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum pane

porrecto

porrectionem. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus per calicis vacui, cum patena vacua supraposita traditionem, similiter dealis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Quæ res vt constat ex pontificali prima parte (in quæritus traditur Ordines conferendi) sunt: quoad ordinem Acolyti, candelabrum cum candelâ extinctâ, & vrceolus vacuus. Quoad Ordinem vero Exorcistæ, liber exorcismorum: & quoad Ordinem Lectoris, liber lectionum quæ leguntur in Ecclesia: ac demum quoad Ordinem Ostiarij, claves templi.

Quædam occurrunt hoc loco notanda. Primum est, Dubium esse an ad validitatem istius sacramenti requiratur contactus Physicus instrumentorum quæ diximus esse illius materiam, an vero sufficiat moralis. De quo videtur tenendum, quod propter delinquendi periculum, in praxi ad conscientiam securitatem retinendam, & scrupulorum molestiam vitandam, procurari debeat diligenter cõtactus realis, quem admodum notat Sotus in 4. distinct. 24. quæst. 1. art. 2. sub finem. Verum tamen quamuis ille defuerit, si contactus aditus moralis (qualis censetur quando Ordinatore ei qui ordinatur porrigente instrumenta ante memorata, hic extensione manus ad illa significat se eadem recipere) valide collatum esse sacramentum existimari potest ex eodem Soto & pluribus aliis quos Henriquez refert in sua Summa lib. 10. cap. 10. §. 1. lit. D. in margine. Probatu vero, quia ex natura rei ad acquirendam possessionem non requiritur realis contactus ex lege Quod meo, §. Si debitorem ff. de acquir. possessione. Quare nec in hoc sacramento, in quo per traditionem instrumentorum, datur aliqua potestas, videtur omnino necessarius eorum contactus realis. Vnde, quem ad. notat bene Caiet. in verbo Ordinis in iuribus peccata, in Concil. Floren. cum traditur materia Ordinis nunquam fit mentio de tactu eius. Nec refert quod Episcopus ea tradens dicat, Accipe, quia, inquit Sotus, in familiari sermone cū quis equum dat alteri, is solo nutu potest illum accipere, etiamsi non tangat. Nec item obstat, quod in Baptismo, confirmatione, & extrema vnctione necesse sit materiam sacramenti sic applicari recipienti, vt illum tangat: quoniam eiusmodi necessitas ex eo prouenit, quod in illis sacramentis materia assumatur ad aliquid extrinsecus ac visibiliter agendum in ipso suscipiente: nempe ad illum abluendam, vel vngendum. In hoc vero assumatur tantum ad determinandam intentionem ministri in prolatione verborum: quæ determinatio potest sufficienter fieri per illud, quod idem minister instrumenta ipsa porrigat.

Notandum est 2. quod habet à Victoria de sacramentis 230. prædictum contactum debere tunc fieri cum verba formæ profertur: ita vt simul sint, saltem moraliter, seu non interposita notabili mora. Videtradita in præcedenti libro 26 cap. 3. notab. 4.

Notandum est 3. non esse necessarium vt idem contactus fiat vtraque manu: quia cum tantum sit cæremonia, sufficit quomodocunque tangi id quod ponitur in modo pars quæ tangitur nihil intermedium habeat per quod discontinuationem à toto habere censetur. Ita docent Angelus verbo Ordo primo. §. 9. & Sylu. eodem verbo 2. quæst. 4. argumento cap. vnicui De consecr. Ecclesie in 6. Vnde, vt idem insinuat, ordinatio Sacerdotis valida erit, quantumuis ipse tangat solummodo calicem, etiamsi tanquam materiam partes necessarias, simul cum eo sint tum vinum, tum etiam patena cum patena, quæ ordinando porrigantur ab Ordinatore. Curandum nihilominus est diligenter, vt patena quoque & panis cum calice tunc tangantur ex modo quo præscribitur in Pontificali, prout loco citato admonet Sotus.

Notandum est quarto: quoad materiam Ordinis Sacerdotalis graue dubium esse inter Theologos scholasticos, num tota consistat in iam dictis, an ad eam quoque pertineat manuum impositio, atque partem affirmantem contra Sotum tenet Bellarm. 10. n. 2. c. in trouersis. in lib. De sacramento Ordinis cap. 9. Negantem vero cum ipso Soto tenet Greg. à Valenc. 1. o. 4. disput. 9. quæst. 1. puncto quinto sub initium.

Nobis satis erit pro praxi quotidiana admonere, quod statuitur in cap. finali. De sacramentis nõ iterandis: si in ordinatione Sacerdotis ommissa fuerit manuum impositio, nul-

latus ordinationem ipsam ideo iterandam esse; sed tempore ad talem conferendam statuto: caute supplendum esse quod per errore omisum fuit. Preferendam autem esse in speculatione Bellarmini opinionem, ea quæ in sequenti cap. 4. sub finem de eiusdem Ordinis effectu dicentur, satis ostendunt. Nec obstat quod Concilium Floren. cuius verba ante retulimus, assignans eiusdem Ordinis materiam, nullam faciat mentionem impositionis manuum. Nam vt Bellarm. annotat, non explicuit totum illius ritum: quia non tradebat librum ritualem; si d. solum proposuit vnã partem essentialem, quæ magis ad suum propositum faciebat. Nam intendebat pro materia assignare huic Sacramento rem aliquam subsistentem, sicut fecerat Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, & Extremæ vnctioni. Impositio vero manus non est res subsistens, sicut est calix cum vino & patena cum pane. Cui responsioni robor addit, quod tale quid sit dicendum; nisi velimus fateri, quod absurdum est, Concilium Floren. contradicere Concilio 4. Carthag. cap. tertio, vbi dicitur Presbyterum ordinari, Episcopo cum benedicente, & manum super caput eius tenente. Quod refertur in cap. Presbyter. distinct. 23.

C A P V T III.

De forma sacramenti Ordinis.

S V M M A R I V M.

11. Commune est forma sacramenti Ordinis cum aliis sacramentorum formis consistere verbis.
12. Officia singulorum Ordinum minorum: & quo ritu consecrantur.
13. Officia Diaconi, & Subdiaconi, ac ritus quo consecrantur.
14. Munera Sacerdotis, & ritus quo consecrantur.
15. Ratio ex iis elicendi, quæ sit quorumcumque Ordinum particularis forma: & cur ea exprimat per imperatiuum modum.

COMMUNE est huic Sacramento cum præcedentibus consistere verborum forma. Ea autem talis esse debet vniuscuiusque Ordinis, quæ sufficienter exprimat traditionem potestatis, quæ in eo datur: qualis censenda est, quæ in Pontificali Romano assignatur, cum traditur ritus conficiendi vnumquemque eorum. Neque enim probabile est Concilium Floren. in instruct. Armen. ad aliam spectare voluisse, cum dixit formam sacerdotij esse Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuus, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & sic de aliorum Ordinum formis. Quas nõ est consentaneum existimare alias esse, quam quæ in eodem Pontificali assignatæ, Parochis pro populi institutione traduntur in Catechismo edito Concil. Trident. in flu, cap. De sacramento Ordinis. Vnde eas referre non erit abs re: idque iisdem pene verbis præsertim cum ex illis intelligitur, ad quæ munera exequenda potestas tradatur per collationem cuiusque Ordinis: quod quidem ad hunc quoque locum spectat.

Itaque vt illic habetur: post primam tonsuram ad ostiarij Ordinem primus gradus fieri consuevit: cuius munus est templi clauis, & ianua custodire: & aditu templi arceri eos quibus ingredi interdictum est. Ac ritus quo is ordinatur, iste esse ibi traditur: quod Episcopus clauis ex altari acceptas, tradens ei quem vult instituere Ostiarium, dicat: Sic age quasi redditurus Deo rationem pro iis rebus, quæ his clauibus recluduntur.

Secundus Ordinis gradus est Lectoris, ad quem pertinet in Ecclesia veteris & noui Testamenti libros clara voce & distincte recitare: præsertim eos, qui inter nocturnam psalmodiam legi solent. Consecratio vero ipsius ibidem etiam sic delectatur: Episcopus præsertim populo, in eius ordinatione librum quo descripta sunt quæ ad hanc functionem atinēt, illi tradens inquit: Accipe, & esto verbi Dei relator, habiturus, si fideliter, & vtiliter impleueris officium tuum, partem cum illis, qui verbum Dei bene ministrarunt ab initio.

Tertius gradus Ordinis, est Exorcistarum: quibus datur potestas nomen Domini invocandi super eos, qui ab immundis spiritibus obsidentur: ab eo scilicet preparandos, ut possint Missæ interesse. Hincque Episcopus dum eosdem influit, librum in quo exorcismi continentur ipsis vtendum porrigit hac formula verborum, Accipe, & commenda memoria, & habe potestatem imponendi manus super energumenos, siue baptizatos siue catechumenos.

Quartus præterea gradus est, Acholytorum quorum munus est Subdiaconos, & Diaconos in altaris ministerio assistari, eisq; operam dare. Præterea lumina deferre, & asseruare cum Missæ sacrificium celebratur: præcipue vero cum Euangelium legitur: ex quo in alio nomine vocati sunt Ceroferarii. In eorum ordinationibus hic ritus ab Episcopo seruari consuevit. Primum quidem, postquam eos officii sui diligenter admonuit, lumina cuiq; eorum tradit ad hunc modum, Accipe ceroferarium cum cereo, & scias te ad accendenda Ecclesiæ luminaria mancipari in nomine Domini. Deinde vero tradit vrceolos vacuos, quibus aqua, & vinum in sacrificio ministratur dicendo, Accipe vrceolos ad suggerendam vinum, & aquam in Eucharistiam corporis, & sanguinis Christi in nomine Domini.

A minoribus Ordinibus, ad maiores sacrosve legitime aditus, & ascensus patet. In eorum primo gradu Subdiaconus collocatur: cuius nomen est, vt nomen ipsum indicat, Diacono ad altare in seruire: sacra enim lintea, vasa, panem, & vinum, ad sacrificiolum necessaria, parare debet, Epistolam item legere, & tanquam testis, ad Missæ sacrum assistere, ac prohibere ne Sacerdos illud faciens, à quoquam perturbari valeat. Atque in memorato Catechismo, consequenter additus nonnullus de ceremoniis solemnibus, qua in eiusdem Subdiaconi consecratione adhibentur: ea in quibus talis ordinis substantia consistit, declaratur his verbis. Ad extremum cum Episcopus sacris vestibus Subdiaconum ornauit (ad quarum singulas, propria verba, & ceremoniæ adhibentur tradit,) ei Epistolam librum, ac dicit, Accipe librum Epistoliarum, & habe potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei tam pro viuus, quam pro defunctis.

Secundum autem sacrorum Ordinum gradum vt ibidem inmi. dicitur si. bingitur, Diaconus obtinet; ad cuius ministerium pertinet, Episcopum in perpetuo sequi, concionantem custodire, eique, & Sacerdoti sacrum facienti, vel alia sacramenta administrant, præsto esse; & in Missæ sacrificio Euangelium legere: nonnullaque alia quæ illic referuntur, vbi videntur relinquimus vt minus vltata quidē, sed tamen indicantia illius particularis Ordinis magnam dignitatem. Quam adhuc ostendunt, vt illic etiam annotatur, solemnes ceremoniæ, quibus ab Episcopo Diaconus consecratur. Pluribus enim ille, & sanctioribus precibus ad Diaconum, quam ad Subdiaconum ordinationem vitur: atque alia adit sacrarum vestium ornamenta: manus quoque ei imponit: quod ab Apostolis factum legimus, Actuum 6. cum Diaconos primo instituerunt. Denique Euangeliorum librum ei tradit his verbis, Accipe potestatem legendi Euangelium in Ecclesia Dei, tam pro viuus, quam pro defunctis in nomine Domini. Vbi aduerte quod cum tempore illo, quo Apostoli primos Diaconos ordinarunt, Euangelia nondum essent conscripta, fatendum esse quod habet Gregorius à Valent. *romo 4. disput. nona quæst. 1. puncto 4. colum. 1960.* eosdem Apostolos ex speciali Christi voluntate aliquando in sacramentorum administratione secus fecisse, quam ab Ecclesia postmodum faciendum, ex Christi institutione ordinaria tradiderunt.

Tertium demum, omniumque sacrorum Ordinum gradum summum obtinet Sacerdos, cuius munus est Deo sacrificium facere, ecclesiasticaque sacramenta ministrare, vt indicant ritus quibus consecratur. Primum enim Episcopus, cum omnibus Sacerdotibus qui adsunt, imponit ei manus, deinde stolam humeris imponens, eam ante pectus in crucis formam componit, postea manus sacro oleo inungit: tum calicem cum vino, & patenam cum hostia tradit, dicens: Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo Missæque celebrandi tam pro viuus quam pro defunctis. Quibus ceremoniis, & verbis, vt idem Catechismus addit, interpres, ac mediator Dei, & hominū constituitur: quæ præcipua

functio Sacerdotis esse existimanda est. Ad extremum vero manibus iterum capiti ipsius impositis, Accipe, inquit, Spiritum sanctum: quorum remiseris peccata remittuntur eis, & quorum retinueris retenta sunt: eique cœlestem illam, quam Dominus suis Discipulis dedit peccata remittendi, ac retinendi potestatem, tribuit.

Atque ex his quæ sit cuiusque Ordinis propria forma i deo satis intelligitur: quod cum ea debeat comitari, & exprimere traditionem instrumentorum propriorum cuiusque, tanquam materiam ipsorum propinquam, ea consistit in illis verbis, quæ diximus ab Episcopo in tali traditione proferri. Circa quæ, ex additionibus ad tertiam partem D. Thomæ q. 34. art. 4. Henriquez notat in lib. 10. cap. 5. ea exprimi per imperatum modum, quia Sacramentum istud consistit præcipue in potestate tradita: quæ cum per actum suum innoteat, sitque ad vsum instituta, Episcopus formam ordinationis proferens, imperatum modo vitur, vt significet ordinatum debet se exercere in vfu potestatis, quæ ei datur, ne frustra recipiat otiosam eam tenens.

CAPVT IV.

De effectibus sacramenti Ordinis.

S V M M A R I V M.

- 16 Per sacramentum Ordinis confertur gratia, perinde ac per alia sacramenta, & simul potestas spirituum.
- 17 Non tantum maioribus, sed etiam minoribus Ordinibus id conuenit: vt potestatem perinde ac illi, sint sacramenta.
- 18 Obiectiones, & contrarium, cum solutionibus.
- 19 Quod iudicium in minoribus Ordinibus characterem imprimant: & de ipso characteris Ordinis tria notata digna.
- 20 Dna præcipua ceremonie, qua seruantur in ordinatione Sacerdotis: qua in priore confertur potestas consecrandi.
- 21 Posteriore vero confertur potestas absoluenti à peccatis.
- 22 Sine qua non valet absolutio: in illiusque collatione datur quidem noua gratia, non tamen nouus character.

SACRAMENTO Ordinis commune est cum aliis sacramentis gratiam iustificatam conferre ex opere operato, iuxta definitionem Concilii Tridentini, sess. 7. can. 6. & 8. De sacramentis in genere, & sess. 23. & Concilii Florentini in instrum. Armen. Vide antedicta libro 26. cap. 6. sess. priore Et nota ex supplemento tertii partis D. Thomæ, quæst. 35. art. 1. quod sicut in Baptismo datur gratia, vt sancte suscipi possint reliqua sacramenta: ita etiam dari in hoc sacramento, vt sancte, ac religiose possint reliqua sacramenta administrari: vt rumque enim sancte fieri debet.

Eidem conuenit quoque conferre potestatem spiritualem perpetuam, in illiusque signum characterem indelebilem imprimere, ex Concilio Florentino loco citato & ex Tridentino, sess. 7. can. 9. & sess. 23. can. 4.

Notandum vero est primo, vt rumque hunc effectum conuenire non solum maioribus Ordinibus, sed etiam minoribus: cum hi quoque rationem sacramenti habeant ex communiore sententia, quam præclare tuetur Gregorius à Valent. *romo 4. disput. nona quæst. prima, puncto 4. in primo controuerso.* Nobis sufficere potest quod Concilium Tridentinum in citata sess. 23. cum in cap. 2. omnium septem Ordinum & nomina, & ministeria propria, ab initio Ecclesiæ in vfu fuisse dixisset, in sequenti cap. 3. docet absolute Ordinem esse sacramentum, nulla facta exceptione cuiusquam eorum, quæ Ordines nominari, prius dixerat: cur ergo nos excipimus: præsertim cum minorum quoque Ordinum suæ sint propria materia & forma sacramentales, vt patet ex Concilio Florentino in instrum. Armen. Postquam enim dixit sextum sacramentum esse Ordinem: cuius materia est illud per cuius traditionem confertur Ordo, idque declarauit nominatim in Ordine Sacerdotii, Diaconatus, & Subdiaconatus, subiunxit: Et similiter de alijs per rerum administrationem assignationem: aperte significans cæterorum Ordinum, qui minores dicuntur, suam

perinde

perinde ac maiorum esse sacramentalem materiam, idque cum propria forma, prout etiam significauit cum consecraretur, proposita Sacerdotij forma, subiunxit, Et sic de aliorum Ordinum formis.

Nec obstat, quod de talibus materiis, & formis, nihil habeatur ex sacra Scriptura: quia, vt loco citato bene ait Gregor à Valen in responsione ad primum argumentum, sufficit de illis collare ex perpetua Ecclesie praxi: cuius cum non inueniatur initium, ad Apostolicam traditionem non scriptam reuocanda est: iuxta regulam D. Augusti lib. 4. contra Donatistas cap. 24.

Nec etiam obstat, quod actus minorum ordinum licite fiant à non ordinatis, ideoque nihil supernaturaliter habere videantur, quod nequeat absque sacramento præstari. Non obstat inquam: quia non est essenziale omni sacramento Ordinis, vt in situatur ad actum qui nequeat vilo modo, valide aut licite absque eo exerceri. Nam epistola etiam solet quandoque legere in Ecclesia, qui Subdiaconus non est. Itaque id censeri potest quidem aliorum Ordinum conueniunt, propter præstantiam illorum actuum ad quos instituantur: sed de inferioribus dici potest, quod sint instituti ad quosdam actus ecclesiasticos, vt ij fiant sanctus, & religiosus; vt pote supernaturales, si non absolute, & secundum se; saltem vt referantur ad celebrationem sacrificij Missæ: non autem vt nullo modo sine istis Ordinibus exerceri licite queant. Nam tale exercitium non esse alienum à ratione sacramenti, patet quia est confirmatio instituitur ad actum tuendi, & confitendi fortiter fidem: non obstat tamen, quin nondum confirmatus possit diuina gratia adiutus actum exercere.

Quod autem iidem Ordines characterem simul imprimant, inde probatur; quod omne sacramentum in quo character non imprimitur sit iterabile. Minores autem Ordines non sunt iterabiles; vt ex eo patet, quod si illis initiatus ad laicalem statum se transferat, rediens ad clericalem non iniicietur denuo: *quæ ratio habetur in Supplement. 3. par. D. Thomæ quest. 35. art. 2. Adm docens Henriquez lib. 10. cap. 14. §. 2. pluribus in margine citatis litera N.* addit nihilominus, si quis illicite iteraret, non fieri irregulare, quia id non est in iure expressum. Addit etiam tria nota digna, quæ in cit. q. 35. art. 3. 4. & 5. docentur ex professo.

Primum est: Ordinem, sicut reliqua sacramenta, supponere characterem baptismi ex ca. primo & ultimo. De Presbyt. non baptiz. itemque ex eo, quod baptizatus sit ianuam omnium sacramentorum, prout definit Concil. Florent. in instruct. Armen.

Secundum est: Non supponere characterem confirmationis, nisi ex congruitate, *pro quo plures alij auctores idem Henriquez citat, in margines lib. P.* Vnde fit quod habet à Victor. in summa De sacram. num. 232. sub finem, vt si quis ordinetur antequam sit confirmatus, Ordo teneat. Immo, vt idem putat, is qui ex negligentia confirmationem præteriret, non peccaret mortaliter, licet male faceret.

Tertium est: De necessitate quidem præcepti, Ordinem superiore præsupponere characterem Ordinis inferioris: nõ tamen de necessitate sacramenti, itaut accipiens Ordinem superiore præmissio inferiori, verbi gratia Diaconatum nõ dum accepto Subdiaconatu, mortaliter peccet quidem, Ordinatio tamen sit valida. & cum impressione characteris illius Ordinis: ideoque non iteranda, etiam si ordinatus suspensus sit ab vfu Ordinis, quem sic accepit, donec in eo suppleatur inferior Ordo ab ipso omissis. Ita habetur ex cap. vnico De clerico per sal. um promotio: vt glossa, verb. ministrare, monet ordinationem Episcopi non esse validam, nisi is qui ordinatur iam sit Sacerdos: iuxta illud quod in cap. Ex litteris De excess. Prælat. dicitur, Pontificale officium sine altaris Ministerio non valere impleri.

Pro maiore autem intelligentia ff. Actus Ordinis Sacerdotalis restat notandum, eiusdem Ordinis collationem continere duas ceremonias præcipuas, vt constat ex Rituali Pontificali Roman. Vnam qua Episcopus futuro Sacerdoti porrigit calicem cum vino, & patenam superpositam cum pane: ac dicit, Accipe potestatem offerendi sacrificium, &c. Alteram qua post Missam, idem eidem manus imponit, & dicit, Quorum remisit peccata, remittuntur eis, &c. Atque

per priorem ceremoniam conferri potestatem super Christi corpus verum, seu consecrandi panem, & vinum in corpus & sanguinem Christi, simulque in signum eiusdem potestatis imprimi characterem sacerdotalem: vt argumento est, quod ordinati, iam tunc sint vere Sacerdotes: vt pote idonei ad sacrificandum, prout satis indicat Ecclesiastica ceremonia qua cum Episcopo ordinatore proferunt verba consecrationis. Immo ipsa Christi institutio ostendit: nam potestatem eam conferendo discipulis in vltima cæna (per ea scilicet verba Luca 22. hoc facite in meam commemorationem;) fecit eos Sacerdotes, prout definit Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. & can. 2.

Per posteriorem ceremoniam vero, cum diuina gratia augmento conferri potestatem supra corpus Christi mysticum, sicut potestatem absoluedi à peccatis Christi fideles. Quam non conferri, sed tantum de larari collatam cum illa priore qui dicunt, reselluntur ex eo, quod verba, Accipite Spiritum sanctum; &c. significet præsentem collationem potestatis, cum gratia Spiritus sancti; aut certe frustra dicantur: quod Concil. Trid. sess. 23. can. 4. sub anathemate prohibet dicere. Item ex eo, quod aperte sacra literæ eidem manuum impositioni tribuant illius ordinis sacramentalem gratiam: vt cum in priori ad Timoth. ca. 4. ait Apostolus: Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi, per prophetiam cum impositione manuum Presbyterij. Et in posteriori ca. 1. Admoneo te vt resuscites gratiam Dei quæ est in te, per impositionem manuum mearum. &c. Ac certe cum Christus hanc potestatem in Ecclesia instituerit post resurrectionem (vt patet ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 1. & 5. ac can. 3.) dicendo Discipulis suis Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum: quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt: sicut negari non potest, quin tunc de facto contulerit gratiam, & potestatem nondum concessam: ita nec debet negari, quin ex eiusdem Christi institutione, de facto etiam detur, prout dictum est, gratia, & potestas Sacerdotalis. Quod quidem non obscure Concil. Triden. in eadem sess. 14. cap. 3. De extrema vnctione significauit, dicens proprios illius sacramenti Ministros esse, aut Episcopos, aut Sacerdotes ab ipsis rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterij.

Vnde potest id deduci quod Henriquez expressit in citato lib. 10. cap. 6. §. 3. quod si Parochus, qui ab Episcopo ob morbum deficiente, priorem tantum partem acciperet: subditos in quos habet iurisdictionem tentaret sacramentaliter absolueret, irrita esset absolutio: quia deesset necessaria potestas Ordinis, tenereturque curare vt per alium Episcopum, si idem non possit, suppleatur sibi collatio potestatis absoluedi, quæ datur per impositionem manuum dicendo: Accipe Spiritum sanctum: quorum remisit peccata, &c.

Aduerte autem, quod idem habet sub finem præced. §. 2. hanc posteriorem potestatem dari quidem cum nouæ gratiæ augmento, ad eam quæ data est cum potestate consecrandi Eucharistiam, prout satis patet ex d. citis in præcedenti numero, non dari tamen cum nouo characterem, sed cum perfectione, & extensione illius, qui prius impressus fuit, cum daretur ipsa consecrandi potestas. Sicut enim vtraque potestas est vnius Sacerdotis: ita sufficienter vno sacerdotali characterem significari potest.

CAPVT V.

De ministro Sacramenti Ordinis.

SVMARIVM.

- 23 Ordinarius Minister Sacramenti Ordinis est Episcopus consecratus: non licet tamen cui lib. 1. Episcopo quem libet Ordinare ordinari.
- 24 De iure is dimissorius, quam vt potest quis ab alio Episcopo quam suo proprio ordinari.
- 25 Non potest Episcopus simplici Sacerdoti committere administrationem Ordinum minorum. Papa. au. em. potest: minorum vero, non Sacerdoti.
- 26 Quo tempore Ordines conferendi sint.

27 Quo item loco sint conferendi.

28 Tempora interstitia in collatione Ordinum seruanda.

23.

Ordinarium sacramenti huius ministrum esse Episcopum constat ex Concilio Trident. sess. 23. cap. 7. & 8. Quod intelligit de Episcopo quocumque consecrato: etiam si dignitatem renunciauerit, aut depositus vel degradatus sit, excommunicatus, vel suspensus, vel interdictus, aut etiam haereticus: non autem de non consecrato, etiam si iurisdictionem habeat: quia potestatem conferendi Ordines, Episcopus habet ratione Episcopalis Ordinis, non ratione iurisdictionis. Non potest tamen quilibet Episcopus licite quoslibet ordinare: sed eos solum quorum est Superior, ex cap. Eos qui, De temporibus ordinationum, in sexto. Superior autem in hac re, ex sequenti cap. Cum nullus, intelligitur esse Episcopus, de cuius diocesi oriundus est is qui ad Ordines promoueri desiderat, aut in cuius diocesi habet beneficium Ecclesiasticum requirens residentiam: aut in eadem (licet alibi natus fuerit) habet domicilium. Immo Episcopi titulares (ne quidem in loco nullius diocesis) possunt vllis Ordinibus conferre, ex Concilio Trident. sess. 14. De reform. cap. 2. nisi de expresso proprio Episcopi consensu, aut acceptis eiusdem dimissorias literis: cum quibus posse quem licite ab alieno Episcopo ordinari, communis vsus satis ostendit.

24.

Circa quem aduerte ex eodem Concilio Trident. sess. 23. cap. 3. De reform. Episcopum debere quidem per se Ordines conferre suis subditis: aegritudine tamen impeditum, iam probatos & examinatos posse mittere ad alium Episcopum ordinandos. Quamquam vsus obtinuit, etiam post idipsum Concilium, vt Episcopus concedat dimissorias literas sine examine, & committat examinandos ab ordinatore, onerando eius conscientiam. Qui quidem non debet ordinare, nisi in praedictis literis causa exprimitur, propter quam ab Episcopo proprio non ordinetur.

Porro quamuis de iure antiquo ex citato cap. Cum vllus, vel ex recepta consuetudine Vicarius generalis Episcopi, & sedes vacante, Capitulum, seu ille ad quem tunc pertinet administratio spiritualium, itemque Abbates & alij exempti, tales literas sine subditis dare potuerint: iure tamen nouo Concilio Trident. sess. 23. cap. 10. De reform. ea potestas reseruata est Episcopo proprio: alijque eas concedentes, suspenduntur ipso iure ab officio & beneficio per annum: nisi quod in praeced. cap. 9. concedatur Episcopo alieno, vt ordinare possit familiarem suum non ei subditum, si per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat. Et in sess. 7. cap. 10. permittat Capitulo vt literas dimissorias concedat in duobus casibus. Prior est, cum sedes vacat ultra annum: posterior, cum quis Ecclesiastici beneficii vel recepti vel recipiendi occasione coarctatur; illud perditurus, nisi tunc temporis ordinetur.

25.

Similicem Sacerdotem posse Summi Pontificis commissione conferre minores Ordines, patet ex eo quod dicitur in cap. Requisit. De ordinatis ab Episcopo qui renuntiant. Et Episcopi eos a non Episcopi, quandoque conferri: nempe ab Abbatibus quibus ab Episcopo (secundum morem eos praeficiendi) facta sit manus impositio, quoque constat Sacerdotes esse, ex cap. Quomam vltimus, dist. 69. & ex cap. Cum contingat, De aetate, & qualitate, atque ex alijs multis iuribus, quemadmodum notat Victoria De sacram. n. 234. Quod quidem illis Concilio Trident. sess. 23. cap. 10. De reform. non denegat quoad regulares ipsius subditos. Addit ibidem a Victoria ex D. Thoma, Episcopum non posse non Episcopo committere potestatem conferendi Ordines etiam minores: sique committat, nihil fieri: neque Papam posse committere non Sacerdoti: quia licet habeat plenissimam potestatem circa corpus Christi mysticum; circa corpus tamen Christi verum, non habet maiorem potestatem quam alius Sacerdos. Quia ergo potestas conferendi Ordines supponit potestatem supra corpus Christi verum, iuxta illud quod in cap. Ex literis, De excessibus Praelatorum dicitur: Pontificale officium sine altaris ministerio non valere adimpleri, non potest alteri committi quam Sacerdoti, qui solus habet potestatem supra corpus Christi verum.

De tempore quo Ordines conferendi sunt, certum est quemlibet eorum posse conferri in sex anni temporibus: nempe in sabbathis quatuor temporum, in sabbatho ante Dominicam Passionis, & in Sabbatho sancto ex cap. tertio De temporibus ordinationum.

Certum est secundo posse quolibet anni tempore conferri Ordines minores, diebus Dominicis aut festis: maiores vero non posse ex eod. cap. tertio & praecedenti primo. Primam tonsuram autem conferri posse quocumque tempore notant Angelus in verbo, Ordo 4. §. 1. & Sylu. eodem 2. q. 6. dicto 2. in fine: rationem reddens, quod consuetudo generalis Ecclesia habeat. Consecrationem vero Episcopi, posse fieri quolibet die Dominico notat in ead. q. 6. Syl. & in verbo, Consecratio, primo quaest. 1.

De loco in quo conferendi sunt Ordines ab Episcopo notat Syluester Ordo 2. quaest. octaua, minores Ordines conferri posse in quacumque Ecclesia proprii Episcopiatus. De maioribus vero debere conferri in Ecclesia cathedrali Concilio Trident. sess. 23. cap. 8. De reform. statuit: addens, quod si alibi intra diocesim iusta de causa conferendi sint, dignior quantum fieri poterit Ecclesia semper adatur, & praesente Clero loci conferantur. Quamquam post idipsum Concilium vsus remansit, de quo ibidem Syluester: vt conferantur in qua voluerit Episcopus Ecclesia sui Episcopatus: publice tamen coram populo.

Nota ex eodem Concilio in sequenti cap. 11. Ordines minores esse conferendos non per temporem interstitia, nisi aliud Episcopo maius expedire videatur. Quos omnes posse eodem die conferre habetur ex cap. 2. De eo qui ordinem futuri suscipit: vbi glossa id ad verbum, minores, annotat: immo si sit consuetudo poterit prima tonsura simul dari cum minoribus Ordinibus, vt post Sylu. Ordo 2. quaest. 7. notat Armilla eodem verbo num. 6. Non poterit autem Subdiaconatus sine dispensatione Papae, vt eodem ex Innocentio & Hostiensis addunt: sicut nec duo Ordines fieri possunt sine eadem dispensatione simul conferri ex cap. Literas, & ca. Dilectus, De temporibus ordinum. Quod si aliter fiat, ordinator suspenditur a collatione, & ordinatus ab executione Ordinum sic collatorum: idque donec Summus ipse Pontifex aliter disposuerit, vt ex iisdem cap. habetur. Neque in hac re possunt regulares obtendere sua priuilegia & indulta: quoniam a Concilio Trident. in sequenti cap. 13. omnia reuocantur: nisi sint post idem Concilium reuocata per Papam: qui dispensare potest in eo iure.

Nota adhuc ex eodem Concilio in prius memorato cap. 11. non licere minoribus Ordinibus initium promouere ad sacros Ordines, nisi post annum a susceptione postremi gradus eorumdem minorum Ordinum: excepto casu necessitatis, aut Ecclesiae utilitatis aliud expostentis. Item ex memorato sequenti cap. 13. promotum ad Subdiaconatus Ordinem non permittit ad altiorem gradum ascendere; nisi per annum saltem sit in eo versatus, aut nisi aliud Episcopo videatur. Ac demum ex consequenti cap. 14. alium annum requiri, vt Diaconatu possit quis promoueri ad Presbyteratum, nisi ob Ecclesiae utilitatem & necessitatem aliud Episcopo videretur; vt in casu de quo postea num. 51. notat. tertio.

CAPVT VI.

De suscipientibus Sacramentum Ordinis.

SUMMARIUM.

- 29 Incapaces sunt omnino Sacramenti Ordinis tum non iam baptizatum etiam semine.
- 30 Quilibet masculus capax est eiusdem Sacramenti, infans tam non multus, qui alius non potest licite conferri.
- 31 Notanda de eodem infante, di. impeditur in iure Ecclesiae, si iure, & de intentione necess. 21. 2.
- 32 Requisita ad Sacramentum hoc non tam valde sunt etiam licite suscipiendum.
- 33 De scientia requisita.
- 34 De titulo requisito.
- 35 De scrutinio seu examine praemittendo ordinationi.

Notandum

NOTANDUM est primo, sic incapaces esse Ordinum, ut nihil fiat si ordinentur, tum eos qui baptismalem characterem non habent, ex cap. 1. & vlt. de Presby. non baptiz. tum feminas, cum Christus, neque in vltima cœna dum potestatem consecrandi tradidit, neque post resurrectionem, dum potestatem absoluedi a peccatis contulit, vllam feminam, ne quidem matrem suam sanctissimam & omnium dignissimam ordinarit, sed solos viros, nempe Apostolos. Quo argumento vitur Pontifex in cap. Noua, De peniten. & remiss. Alia rationes videri possunt apud Sotum in 4. distict. 25. quæst. 1. art. 2.

Notandum est secundo, masculos omnes baptizatos etiam si rationis vsu careant, vt infantes & amentes, aut alium patiantur defectum, quo inepti sint ad ordines exercendos; vt cæci, manci, hæretici, & similes: si de facto ordinentur, factum tenere, imprimi verum characterem Ordinis. Quæ est r. s. Greg. à Valen. tom. 4. disp. noua quæst. 4. puncto 1. communis Theologorum sententia in 4. dist. 25. vno Durando excepto, aduersus quem Sotus loco citi illum tuetur.

Nobis sufficit, quod ex cap. vnico, De Clerico per saltum promotio, ille qui ante annos discretionis minores Ordines suscepit, sine eorum resumptione sinatur promoueri ad Diaconatum. Inde enim sequitur, quod glossa ibidem verbo Discretionis, notat: infra annos discretionis posse bene, hoc est, de facto Ordines recipi, licet confecti non debeant. Cuius rei ratio in supplem. tertie partis D. Thomæ quæst. 39. art. 2. hæc redditur: quod ad sacramenti validitatem tunc solum requiratur vsus rationis in suscipiente, cum ipsam consistit in aliquo eiusdem suscipientis actu, vt sacramentum penitentia in contritione & confessione penitentis: & matrimonium in consensu contrahentium: non autem in iis in quibus actus suscipientis non requiritur necessitate sacramenti: sed sufficit vt sit capax potestatis spiritualis, quæ ad aliquos actus confertur, vt baptismus, ad suscipienda sacramenta: & Ordo, ad sacramenta administranda. Nec refert, quod carens vsu rationis non possit actus Ordinis exercere: quia actus sunt posteriores potestatis agendi: neque remoto posteriore, necesse est remoueri prius.

De Episcopali tamen Ordine, vt ibidem additur, peculiaris ratio est; quia dum quis per illum constituitur Episcopus, committitur ei populus, sitque sponsus Ecclesiæ, cuius cura nemini nisi consentienti concedi potest. Quod Sotus annotatis in citato. art. 2. ad 3. addit nihilominus, si quis ante rationis vsum consecraretur, tunc characterem Sacerdotalem extendi ad eum scilicet modum qui traditus est in præced. cap. 1. nu. 5. quantumvis ita ordinatus, non censetur curam animarum habere, donec consenserit: sicut nec factus Subdiaconus ante vsum rationis censetur adstrictus voto castitatis annexo ei Ordini, donec in illud consenserit: prout idem quoque Sotus paulo superius annotat ex Palud. Et ratio est: quia votum natura sua requirit consensum liberum. Quumquam, vt idem addit, ob indecentiam, debet manere suspensus ab executione suscepti Ordinis, maxime si matrimonium inerat.

Notandum est tertio, iure canonico Ordinum incapaces esse eos, qui habent impedimentum aliquod Ecclesiasticum, quod dicitur irregularitas: de qua dicitur in sequenti tractatu. Cuiusmodi impedimenti inducendi potestatem à Christo relinqui in Ecclesiâ, expediuit ad huius bonum; non minus quam inducendi impedimenta matrimonii, de quibus in sequenti libro ex instituto.

Notandum est quarto, vt hoc sacramentum non modo valide, sed etiam licite recipiatur, multa requirere. Primo enim, sicut & alia sacramenta; requirit rectam fidem, debitamque intentionem. Vbi aduerte, ad validitatem Sacramenti huius posse sufficere Ecclesiæ intentionem: quando quidem interpretatiue, censetur eadem esse quoque suscipientis sacramentum, quando ipse per se non repugnat propria sua voluntate. Id quod post Sotum ibidem in responsione ad 2. argum. Durandi habet Orég. à Valen. in memorato puncto 1. consequensq; est ex eo, quod ante tradidimus non habentem vsum rationis esse istius sacramenti capacem.

Secundo requirit penitentiam in eo qui sibi conscius est

peccati moralis. Quam oportet esse veram contritionem, aut certe bonâ fide talem exilimari, id enim requirunt sacramenta ea quæ viuorum dicuntur, de quorum istud est numero: adeo ut peccatum mortale sit, scienter & voluntarie illud in statu peccati mortalis recipere. Non prærequirit autem per se confessionem sacramentalem, sed solum prout illi adiungitur Eucharistiæ sumptio.

Tertio cum susceptione baptismi, necessaria de iure diuino, requirit susceptionem Confirmationis necessariam de iure Ecclesiastico, ex Concilio Trid. sess. 23. De reform. cap. 4. si que fuerit Ordo superior, requirit susceptionem Ordinis inferioris, prout habitum est in præced. cap. 4. nu. 19. in fine.

Quarto requirit morum probitatem, qua conscientia testimonio non agnoscat se in peccato publico, aut in infamia publica, ac de reliquo proponat vitæ emendationem. Nec item agnoscat se impeditum irregularitate, aut censura Ecclesiastica de qua agemus in sequenti libro. Vitio, videri potest Nauar. in Enchir. cap. 23. nu. 69. & sequentibus, vbi omnia pertinentia ad tale genus impedimenti explicat secundum ius nouum Concilii Tridenc. sess. 23. De reform. cap. 4. & sequentibus.

Quinto requirit scientiam: de qua notandum est, Concilii Tridenc. sess. 23. cap. 11. exigere, vt qui ad minores Ordines promouentur intelligant saltem linguam Latinam: & cap. 13. vt qui ad Subdiaconatum, & Diaconatum, sint literis & iis quæ ad tales Ordines pertinent instructi: & cap. 14. vt qui ad Presbyteratum, sint idonei tam ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, tum ad sacramenta administranda. Et demum in præcedenti sess. 22. cap. 2. vt promouendus ad Episcopatum scientiam habeat qua possit satisfacere necessitati miteris sibi iniungendi. Occurrit autem notandum hoc loco de impedimentis, quæ plurima sunt Sacramenti Ordinis, non videri ad eorum omnium notitiam habendam, teneri promouendos ad minores Ordines, sed sufficere si eosdem Ordines accipiant à proprio Episcopo, non ab alio, nisi de ipsius licentia: neque subterfugiant examen, aut quid aliud fraudulentè faciant, per quod impedimentum, quo forte laborent, tegatur: neq; simoniam committant pecuniâ scilicet aut aliquid pecuniâ æstimabile dando pro sua ordinatione. Promouendos vero ad maiores Ordines teneri eam saltem notitiam habere, qua mortaliter certi sint se nullum impedimentorum laborare. Cuius discriminis ratio reddi potest: tum quod Ecclesiâ, prout patet ex dictis, minorem in illis; quam in his requirat scientiam: tum quod priores illi susceptione ordinum, non acquirant statum immutabilem, sicut hi posteriores: sed permittantur ab eo resiliire, & ad laicalem redire: tum quod ministeria, ad quæ illi ordinantur, non sint ita sacra, quin à laicis, perinde ac ab ipsis, possint exerceri: non autem ea ad quæ ordinantur reliqui. Tum demum, quod illi sua promotione, non acquirant nouam obligationem vitæ eam quæ est simplicium Clericorum: hi vero acquirant, tum gerendi nec deponendi pro arbitrio, habitum & tonsuram Clericalem: de qua agemus in sequenti tract. 3. cap. 2. tum recitandi horas canonicas; de qua ibid. cap. quarto dicitur, tum seruandi castitatem nec vnquam ducendi uxorem: de qua habentur Ecclesiæ decreta in cap. Diaconus, & in cap. Presbyteris dist. 27. & in cap. Nullus, dist. 28. & in cap. 1. & in cap. Si quis eorum, & in cap. Erubescant, & in cap. Placuit dist. 32. & in cap. Cum in præterito, & in cap. Cui in quorundam, dist. 84. Item in cap. 1. & 2. Qui Clerici vel vouentes, & in cap. vnico, De voto in 6.

Sexto requirit titulum, hoc nomine, quod ex institutione Concilii Tridenc. sess. 21. De reform. cap. 2. ad maiores, seu sacros Ordines nullus Clericus secularis, quantumvis alias idoneus sit moribus, scientia, & ætate, promoueri debeat, nisi prius legitime constet eum pacifice possidere beneficium ecclesiasticum, quod sibi honeste ad victum sufficiat. Atque si non habeat beneficium, sed matrimonium, etiam si sufficiens, aut pensionem; non ideo ordinari potest, nisi Episcopus iudicauerit ipsum assumendum, pro necessitate & commoditate Ecclesiarum suarum, ex eodem Concilio ibidem. Vbi & additur non posse beneficium resignari, aut patrimonium alienari, aut pensionem extinguere, ad cuius titulum facta est promotio, donec is alius habeat vnde

viuere possit. Clericus autem regularis ordinatur ad titulum paupertatis, quam est professus.

Ob hæc autem requisita, scrutinium, seu examen feria quarta ante sabbatum ordinationis Instituitur ab Episcopo, alicui sibi Sacerdotibus, & prudentibus viris diuina legis peritis, & versatis in ecclesiasticis functionibus. Tale enim examen faciendum est de ordinandorum genere, persona, ætate, institutione, doctrina, & fide, iuxta decretum in cap. Quando, dist. 24. quod Concilium Triden. sess. 23. cap. 7. De reform. renouat, in præcedenti cap. quinto specialiter præscribens de promouendis ad maiores Ordines, vt per mensem ante ordinationem adeant Episcopum, qui committat Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur; vt propositis publice in Ecclesia ordinandorum nominibus inquirat fideliter à fide dignis, de eorum natalibus, ætate, moribus, & vita; & literas testimoniales inquisitionem factam continentes, ad ipsummet Episcopum transmittat quamprimum.

CAPVT VII

De obligationibus circa Ordinis sacramentum.
contingentibus.

SVMMARIVM.

- 36 Non est quidem imposta obligatio suscipiendi sacramentum Ordinis nonnunquam tamen ea contingit.
37 Peccatum quidem est mortale suscipere sacramentum Ordinis in peccato mortali: non tamen actum illius exercere, nisi si sit administratio sacramenti.
38 Obligatio seruandi castitatem in iuramento maiori Ordine.
39 Non modo ad hæc canonice, sed nec ad alia certis precibus tenetur initiatus tantum minoribus ordinibus: nisi de honestate.

DE Ordine suscipiendo non est, sicut nec de matrimonio contrahendo, imposta obligatio, quæ singulos Christianos, regulariter moraliterque; loquendo, adstringat; quia Sacramentum Ordinis non est, sicut nec matrimonium; per se institutum ob utilitatem singulorum, nec est singulis necessarium, sed toti communitati Ecclesie: in qua proinde Prælati incumbit obligatio providendi, iuxta cap. Consult. dist. 72. nec in ea desunt Sacerdotes, quorum ministerio tali necessitati subueniatur: præsertim vt fideles possint implere diuinum præceptum de suscipiendis necessariis sacramentis Eucharistie, & Penitentie.

Interdum tamen ex onere beneficii, tenetur quis intra certum tempus initiari sacris. Sic parochus iure compellitur dimittere beneficium curatum, nisi intra annum ab illius pacifica possessione, curet se facere ordinarium, ex cap. Cum in cunctis, De elect. & ex cap. Licet canon. eodem titulo in 6. Item electus Episcopus ex predictis bullis & accepta possessione, tenetur intra tres menses consecrari sub pena restitutionis fructus quos perceperit, atque adeo perdeni ipso iure Episcopatum, nisi intra tres alios menses consecratur, ex Con. il. Trident. sess. 23. De reform. cap. 2. De quibus Nauar. in En. hir. cap. 25. num. 118. §. 8. Neque dubium videtur, quin in graui Ecclesie necessitate ad præsulatum compelli ex obedientia possit vir eo dignus. Etiam si damnandi non sint illi Religiosi, qui votum emittunt non acceptandi factam de se electionem ad prælaturam extra suam religionem, nisi sub præcepto Superioris compellantur: quod vtrumque annotat Henricus lib. 10. cap. 4. §. 5.

Circa Ordinis autem siue administrationem siue susceptionem, siue suscepti vsus, multæ obligationes contingunt, partim iure naturali, per ræ rationis præscriptum: partim positio, per sanctiones Ecclesiasticas: quarum transgressio, ne quomodo, & quando peccetur intelligi potest ex iis, quæ traduntur in sequenti tractatu 3. & ex iis quæ in particulari (notatis penis quæ propterea incurrunt.) Nauarrus persequitur in citato cap. 25. præsertim num. 68.

Vbi aduerte obi. erceptum esse quidem illud quod ipse habet in sequenti num. 72. §. 10. peccate mortaliter eum,

qui in statu peccati mortali existens, Ordines suscipit, aut aliquod sacramentum ministrat: à plerisque (quos refert & sequitur Henriquez in eodem lib. 10. cap. 13. §. 3. litera T.) negari quod ille subiungit: Ordine initiatum, peccare mortaliter, si res sacras tangat, vel aliquid aliud faciat tanquam minister Ecclesie suo officio fungens: vt verbi gratia Diaconus: cum stola canens in Missa Euangelium, & Subdiaconus Epistolam cum manipulo.

Cæterum, cum tres condiciones constet requiri, vt ille qui actum Ordinis exercet in peccato mortali, nempe vt ipse sit minister ad talem actum ordinatus & consecratus: Deinde vt illum solemniter & ex officio exerceat: ac demum vt talis actus sit sacramentalis: tota difficultas in hoc versatur, quoniam actus censendus sit sacramentalis: Nauarrus enim significat illum esse sacramentalem censendum, qui annexus est alicui Ordini, vt sacerdotio, sunt ministratio sacramentorum, & verbi Dei: benedictio fructuum & similes. Diaconatus, lectio Euangelij in Missa: Subdiaconatus: lectio Epistolæ. & sic de cæteris. Alij vero contra significant actum sacramentalem censendum tantummodo illum, quo conficitur vel confertur Sacramentum: & ita peccate quidem mortaliter Sacerdotem in peccato mortali sacrificantem, baptizantem, absoluentem à peccatis, aut vngentem infirmum constitutum in periculo mortis. Itemque Episcopum conferentem Confirmationis vel Ordinis sacramentum. Non autem Diaconum solemniter legentem Euangelium, nec Presbyterum benedicentem aquam vel fructus: nec Episcopum consecrantem chrisma, vel oleum: & multo minus eos, qui exercent a Quis minorum Ordinum. Quam sententiam post Sotum in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 4. versus finem Greg. à Valent. tom. 4. dist. 1. nona quæst. 1. puncto 4. col. 1961. sequitur. Et ratione reddit, quia in exercitio talium actuum ratio malitiæ de se consistit tantum in indecentia quadam; quæ illi non sunt cum ea quæ par est dignitate & decencia: ratione cuius defectus, ipsum non videtur adeo malus, vt mortale censeri debeat. Quam opinionem qui volet potest sequi, cum bonos Authores habeat. Nam eam tenet quoque à Victoria, de sacram. n. 233. vbi dicit communiter teneri: quæ esse recentiorum contra Nauarrum, meminit Henriquez loco citato.

De obligatione seruandi castitatem iis qui maioribus Ordinibus initiati sunt, imposta Ecclesie statuto, differunt aduersus hæreticos tum alij, tum Bellarm. in lib. 1. de Clericis cap. 18. & quatuor sequentibus ac Greg. à Valent. in ead. disput. nona quæst. 5. puncto 5. Ad institutum nostrum autem sufficere potest notasse paucis, talem obligationem provenire ex voto quod tacite facit is, qui Subdiaconatus Ordinem suscipit. Pro quo aduerte Ecclesiam neminem quidem obligare ad continentiam votum; eos tamen qui sua voluntate maiores Ordines susceperunt, cogere continentiam seruare, ad quam consequenter sua quoque voluntate obligantur: quoniam lege & consuetudine ecclesiastica, sic annexa est maioribus Ordinibus continentia, vt si quis eos suscipiat volens etiam sine intentione continendi, teneatur ad continentiam, ad eamque seruandam compellatur, iuxta cap. Erubescant, dist. 32. Censetur vero tale votum sacris Ordinibus annexum, solemne esse perinde ac professio in religione approbata, atque perinde ad dederat matrimonium inualidum ex cap. vnice, De voto in 6. Quia in re ita conueniunt, vt differant in multis. Ac primo in eo, quod illud votum tacitum: & religiosa professio sit votum expressum. Secundo, quod illi non sit annexa paupertas, sicut est huic. Tertio, quod per illud homo non consecret se totum Deo, sicut per professionem in religione.

Porro idem votum sic est annexum sacro Ordini vt non sit de essentia illius, sed accidat ei ex constitutione Ecclesie Occidentalis. Inde enim fit vt Græci post Ordines susceptos vtantur vxoribus acceptis ante ordinationem, præterquam tempore ministerij. Fit etiam vt quamuis susceptioni eorundem Ordinum, tale votum castitatis sit annexum: non ideo tamen, qui illos se suscepturum vovit, censendus sit vouisse castitatem, sicut nec recitationem horarum canonicarum: quæ eidem quoque susceptioni est annexa ex Ecclesie institutione: adeo vt prolapsus in peccatum fornicationis, censetur quidem contra sextum Decalogi præceptum: non

non tamen contra suum votum peccare, ex Nauar. in *Enchir.* cap. 12. num. 47. Et ratio est, quia talis non vult castitatem, sed tantummodo vitam statum eius susceptionem (non item soli proposito suscipiendi) annexa est castitas ex accidenti, non ut quid ei essentiale. Unde si is qui illo modo dicitur, contrahit matrimonium ante adimplerionem voti sui peccat quidem impletionem ipsum reddendo sibi impossibile; sed validum est matrimonium. De obligationibus recitandi horas canonicas & gestandi habitum & tonsuram clericalem ac aliis quæ incumbunt initiatis maioribus Ordinibus, dicitur in sequenti tractatu tertio, titulo primo.

Quod vero initiati minoribus Ordinibus ad recitationem horarum canonicarum non teneantur, sed nec aliarum precum, nisi ex decencia: Leonardus Lessius libro 2. *De iust. & iure* cap. 37. num. 46. ex eo confirmat quod neque iure communi, neque consuetudine vniuersali Ecclesie ad aliquas obligentur: neque quod Ecclesia vniuersalis relinquit liberum, Episcopus possit in sua Ecclesia facere præceptum perpetuum, nisi in ea subsit peculiaris faciendi ratio, quæ vix esse potest in re proposita. Et certe si non solum Papa, sed etiam Episcopi possent onera perpetua imponere, subditi nimium grauarentur, valdeque adficeretur ab vniuersitate: cuius obseruatio (præsertim in iis quæ pertinent ad sacramenta) facit ad vniuersalis Ecclesie decus & vniorem. Secus esset vero, *vt idem addit*, si Episcopus præcipere bis aut ter aliquas preces recitare, vt septem psalmos aut horas beatæ Virginis: quia id non conferret onus graue, vel notabilis recessus ab vniuersali consuetudine: vt nec si ex causa præcipere in sua diocesi ieiunare bis, terve. Eandem doctrinam post Medianam in *Cod. De oratione*, q. 7. in fine & *Sotum* lib. 10. *De iust. & iure* quæst. 5. art. 3. non longe ab initio, sequitur Suarez, *De religione* tract. 4. lib. 4. cap. 16. in fine. Sed potest in contrarium obici quod cum tales ad iuncti sint cultui diuino, & gaudeant privilegio clericali teneantur iure naturali aliquid amplius orare quam laici. Ad quod Sotus respondet teneri solum ex honestate, prout prudenter arbitrati fuerint ad naturalem rationem quidem dicere decens esse, vt quid amplius recitent, non præscribere tamen tanquam obligatorium, atque seruandum sub peccato.

CAPVT VIII.

De coagmentatione status Clericalis ex initiatis sacramento Ordinis.

SUMMARIUM.

- 40 Status Clericalis, & gradus illius.
- 41 Quatuor gradus Episcopatus.
- 42 De Patriarchatu, & Primatu.
- 43 De Archiepiscopatu, & Episcopatu.
- 44 Quæ Episcopalem dignitatem habenti incumbant ex officio.
- 45 Ea quæ illi incumbunt iure nono Concilii Tridentini.
- 46 Peccata quibus potest quis ratione Episcopalis dignitatis obnoxius esse, ante suam consecrationem.
- 47 Dignitates infra Episcopalem, & primo abbatia, & prioratus.
- 48 Decanus, & Prepositura.
- 49 Archidiaconatus, & Archiepiscopatus.
- 50 Reliqua eiusdem generis dignitates.
- 51 Parochus quis & quæ iura parochia, obligatioque illius, suscipiendi sacerdotum.
- 52 Vicarius perpetuus ponitur in numero Parochorum.
- 53 De Vicario temporalis quedam.
- 54 Peccatorum quibus Parochus obnoxius est, reuocatio ad quatuor capita.
- 55 De Canonici.
- 56 De habitibus portiones, capellanas, & prestimonias.
- 57 De Commendatariis.
- 58 De Coadiutoribus.
- 59 De Hospitalariis.

40. **D**vo esse genera Christianorum habetur ex D. Hieronymo in cap. Duo sunt, 12. quæst. 1. vnum Clerico-

rum, & alterum laicorum, illudque diuino officio mancipari. per hoc scilicet Ordinis sacramentum tanquam institutum ad propagandum in Ecclesia Christiana statum clericalem. Sic dictum a Græco nomine κληρικός (quod sortem vel hereditatem significat) quia est eorum qui ad sortem vel hereditatem Domini Iesu spectant: siue vt habetur ex cap. Clericus, eadem quæst. quia pars sunt Domini Iesu, vel partem habent Dominum Iesum: vt pote qui diuino cultui consecrati procurandarum ad eundem cultum spectantium sacrarum rerum, sollicitudinem susceperunt. De qua re aduersus sectarios nostri temporis differenter qui volet videre poterit Bellarminum in tomo 1. *Controuersiarum*, controuer. 5. lib. primo. Pro ratione autem iudicandi de peccatis nobis proposita, instituetur de ea tertius sequens tractatus. Quod vero de ipso clericali statu hic occurrit considerandam, varietas membrorum, quæ in eodem statu vel corpore quodam cernitur cum disparibus gradibus dignitatis, & iurisdictionis. In Ecclesia enim, quæ terribilis est vt castrorum acies ordinata: Summus Pontifex, quemad. habet Bellarm. in præfatione eiusdem libri primi, tanquam Christi, primi, Summique Imperatoris vicarius, supremus est: vt pote in D. Petro, cuius successor est, cum summa potestate, & imperio præpositus eidem Ecclesie, tanquam Christi castris in terris, vt eam duceret: eundem Christum nobis representans, quamdiu nondum sumus digni ipsum reuelata facie videre.

Sub Summo Pontifice autem sunt Episcopi tanquam Tribuni militares, qui imperant quidem, non tamen totis castris: sed agmini quisque suo. Sunt etiam sub Episcopis dignitate inferiores ipsis, sed præminentes aliis, qui tanquam centuriones quidam, singulis cohortibus præstant. Sunt demum cæteri tanquam administri diuersa obeuntes, munera: ad instar eorum qui in temporalis militia diuersa obeunt munia in gratiam, siue Imperatoris, siue Militum. Sic igitur in Ecclesia militante sunt post Papam proxime Clerici constituti in Episcopali dignitate. Deinde Clerici dignitate inferiores Episcopo, & demum cæteri: quorum nonnulli curam habent animarum vt Parochi, & alii non habent: vt qui carent beneficio ecclesiastico, vel habent tantummodo simplex. De omnibus copiose differit Azor in tomo 2. *moral. institut.* lib. 3. cap. 34. & 5. quem sciendi cupidus legere poterit: pauca tantum attingemus vt sufficiencia ad nostrum institutum.

De Clericis constitutis in Episcopali dignitate.

SECTIO I.

41. **Q**uod hos nonnulla obseruare oportet. Primum est, Episcopatus quatuor distingui gradus in cap. Cleros, distinct. 21. Patriarchatum, Primatum, Archiepiscopatum, & Episcopatum simplicem: Supra quos omnes Papatus dignitatis gradum obtinet supremum: qui inde in cap. Nemo 9. qu. 3. dicitur Prima sedes: & vt ibidem habetur, ac in sequenti cap. Cuncta per mundum, vniuersos iudicat, & a nemine iudicatur. Et ratio est, quod Papa ei præsidens, D. Petri successor, non puri hominis, sed veri Dei vice fungatur: ex cap. Quanto, De translatione Episcopi. Videri potest Azor in seq. lib. 4. à cap. 4. & in libro 5. per aliquot capita, ac Bellarminus in tomo 1. *controuersiarum* in quo late persequitur quæ ad Papæ in Ecclesia auctoritatem pertinent.

Secundum est, cum Papa coniungi Cardinales, quia censentur esse pars corporis eius, quemad. habet Panormit. ad cap. 2. num. 3. De Clericis non residentibus, propterea quod cum eo iudicant totum orbem, prout idem addit, ex cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi: atque sint ei, vt vulgo loquuntur, à latere tanquam Senatores: siquidem Ecclesia quoque suam habet Senatum, ex cap. Ecclesia. 16. quæst. prima. Illi ergo, pars corporis Papæ eadem ratione dicuntur, quæ ii qui sunt Principi à consiliis dicuntur pars corporis eius in lege Quisquis, *Cod. Ad legem Iuliam maiestatis*. Quæ de Cardinalibus ipsis Azor in eodem libro quarto cap. 1. 2. & 3. & quæ de legatis Apostolicis ac cæteris officialibus Sedis Apostolicæ in seq. lib. 5. à cap. 27. habet, relinquere possumus ei, qui volet, videntur apud ipsum.

42. Tertium est, primam post Papatam dignitatem esse Pa-

triarchatum, prout colligitur tum ex cap. Omnes, cum sequentibus, distin. 22. & ex cap. 1. 2. & 3. dist. 99. tum clarius ex cap. Antiqua, De privilegiis. Vbi numerantur quatuor Patriarchales sedes post Romanam: quarum dignior ceteris esse Constantinopolitana, & post eam Alexandrina, dehinc tertia Antiochena, & postrema Ierosolimitana. Vbi aduerte obiter Patriarchas quidem ceteris Episcopis maiores: nihil tamen iuris habere præ illis, nisi quantum sacri canones concedunt, vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo, quemad. dicitur in cap. Duo, De officio Ordinarii. Patriarchatum autem Primatum proximum esse dignitate, ex eo intelligitur, quod Primates in prouinciis, & regionibus habeant iurisdictionem super Archiepiscopos, & sint loco Patriarcharum ex cap. 1. & 2. dist. 99. De qua re verba hæc habet Gratianus initio eiusdem distinctionis. Primates & Patriarchæ diuersorum sunt nominum, sed eiusdem officij. Ab Archiepiscopis autem quoties necesse fuerit, Episcopi ad Primates appellant, sed à Primatibus Archiepiscopos appellare non licet. Deben ergo obedientiam Primatibus Archiepiscopi, in omnibus quæ sibi ab eis iuste fuerint imperata. Hæc ille

43.

Post Primatē dignitate Archiepiscopū succedere proxime, nomen ipsum indicat. Ex eo enim Archiepiscopus dicitur, quod instar principis præsit Episcopis suffraganeis suis: quos ei subditos esse aperte constat ex causa 9. quæst. 3. cap. 1. 2. & 3. Qui etiam Metropolitanus ex eo dicitur, quod in prima totius prouinciæ ciuitate sedeat. Qualem eligendam esse Archiepiscopi sedem, habetur ex cap. 1. 2. & 3. dist. 80. Ex quibus relinquatur, postremam dignitatem inter maiores, esse Episcopatum cui iure cōmuni, ceteros minores subicij, habetur ex cap. Abbates, & cap. Abbatibus, 18. quæst. 2. Illius vero initium in cap. Olim, distin. 95. fuisse traditur, quod cum olim Presbyteri baptizantes, eos quos baptizassent dicerent suos: & inter baptizatos oriretur schisma, vno dicente, Ego sum Pauli, alio vero, Ego sum Cepha, & alio: Ego sum Apollo: placuit Apostolis ad tollendum eiusmodi schisma, vnum ex Presbyteris præficere ceteris, & caput Dicere: eis constituere: cuius cura, ac sollicitudini, omnes basilicæ, omnia monasteria, omniaque alia Ecclesiastica commissa essent: sicut esse iure cōmuni habetur ex cap. Regenda, 10. quæ. 1. & ex cap. Omnes basilicæ, 16. quæst. 7. & ex aliis ibidem à glossa notatis.

Quæ de iuribus, potestate, autoritate, tum simplicium Episcoporum, tum aliorum, ipso superiorum tradit Auzor in citato libro tertio cap. 31. & quinque sequentibus relinquemus apud ipsum videnda. Contenti enim esse possumus ad vitandum prolixitatis fastidium attingere ea ex quibus maxime iudicium de peccatis pendet: quæ sunt, quæ ex officio incumbunt Clericis constitutis in Episcopali dignitate.

Deiis quæ ex officio incumbunt Clericis constitutis in Episcopali dignitate.

SECTIO II.

44.

Multa huius generis esse, constat ex iure canonico apud Gratianum in prima parte Decreti à distin. 25. vsque ad finem, & in 2. par. causa 7. & tribus sequen. Item in Decretalibus & Clement. atque Extrauag. tit. De officio ord. Oportet autem vel nouem præcipua indicet D. Paulus in prioria ad Timoth. cap. 3. inquit. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, Doctorem, non violentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum.

Primum igitur quod ex officio incumbit Episcopo, ratione cuius debet esse irreprehensibilis, est studiosum esse Christianæ perfectionis, ac cōtemptus rerum mundanarū & pompæ, mortificationisque omnium humanarum affectuum. Ipse enim ex his est, de quibus dictum est à Domino Math. 5. Vos estis sal terræ: quod si sal euauerit in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi vt mittatur foras & conculetur ab hominibus, Vos estis lux mundi, &c.]

Secundum est, suam Ecclesiam amare, non secus, ac sponsus solet suam vnicam sponsam, non transferendo in aliam

suam affectum. Ideo enim datur ei in consecratione sua anulus in signum, quod cum in sponsam acceperit suam Ecclesiam, aliam querere, & optare non debeat: quādoquidem id non casti sponsi, sed potius adulteri esset.

Tertium est, formam fieri gregi: ex animo, iuxta diuini Petri præscriptum in epist. 1. cap. 5. vers. 3. quo nomine sobrius debet esse, moderata scilicet mensa, & suppellectile, moderatoque vestitu contentus, cuncta contemnens, quæ ad mundanam pompam, fastumque pertinere videntur: studere enim debet non minus vitæ exemplo, quam salutari doctrina populum sibi commissum transferre ab amore seculi, ad amorem Dei, tanquam à via perditionis ad viam salutis. Sic enim Dominus Ioan. 10. de bono Pastore ait: quod cum proprias oues emisit, ante eas vadit, & oues illum sequuntur quia sciunt vocem eius.

Quartum est, regere Ecclesiam De quam acquisiuit sanguine suo Act. 20. vers. 28. ratione cuius, prudens esse debet, vt discretè, prudenterue zelum diuini honoris temperet compassione humanæ infirmitatis, omnibus omnia factus, vt omnes saluos faciat: sicut de se testatur D. Paulus in prioria ad Corinth. cap. 9. Videt potest D. Bernard. in serm. 2. de tempore resurrectionis: vbi trium illorum &c. *li Dei inquam, compassiois proximi, & diuinitatis, coniunctione necessaria Superiori in spiritali regimine tuorum subditorum, præclare differit.*

Quintum est, studere adificationi populi, iuxta illud posterioris ad Corinth. cap. 2. Christi bonus odor futurus Deo & iis qui salui fiunt, & iis qui perunt.] Ratione cuius bene compositus, beneque ordinatus esse debet interius, & exterius in verbis, in actibus, in inestus, in quiete atque in omni conuersatione. Debet item pudicus esse, cum nihil sit, quod ipsius autoritati, & doctrinæ tam detrahatur apud populum, quam vita impudica.

Sextum est, hospitalem esse seu in domo sua excipere hospitio: non tantum familiares, sed etiam peregrinos, & aduenas atque pauperes.

Septimum est, administrare verbum Dei, vnde Doctor esse debet, amplectens, vt habeat idem Apostolus ad Titum 1. eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermone, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere.]

Octauum est, imbecilles fouere, tanquam si nutrit foueat filios suos,] secundum eundem. Apostolum in prioria ad Thessal. cap. 2. & præ occupatos in aliquo delicto instruere in spiritu lenitatis, ad Galatas, cap. 6. vnde non violentus & percussor, sed modestus esse debet verbis vtens quibus potius ad amorem, quam ad confusionem, vel iram, aut indignationem moueat.

Nonum est, commissum sibi populum, tanquam Christi gregem pascere: illius tum spiritalibus, tum etiam temporalibus necessitatibus, paterna cura subueniendo. In quam curam, tum ardenti amore Christi debet incumbere, vt ne vitam quidem exponere dubitet (iuxta illud Domini Ioan. 10. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis) in exequendo diligenter boni pastoris munere, fructuosissimo, iuxta illud D. Petri in epist. 1. cap. 5. Cum apparuerit Princeps pastorum, percipiet immarcescibilem gloriæ coronam:] sicut ex aduerso perniciosa est negligentia pastoris patienti seipsum non gregem, iuxta ea quæ habentur c. 34. Ezechielis de tali genere hominum.

Requirat adhuc idem pascendi officium vt Episcopus non sit litigiosus, nec cupidus (intelligitur pascendi, ex ca. epist. ad Titum) nec item superbus sit, nec iracundus, quod proprium est non pastoris, sed furis, qui venit vt perdat, & macet, iuxta Domini sententiam Ioan. 10.]

His consentanea sunt quæ Concilium Trident. statuit: primo quidem in sess. 23. cap. 1. De reform. vt Episcopus in suo Episcopatu resideat sub pœna peccati mortalis, amissionis fructuum beneficij. Nam nequeunt præfate quæ debent illi qui gregi suo non inuigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more pro arbitrio illum deserunt. Secundo vero in ead. sess. cap. 3. vt Ordines subditus suis conferat per semetipsum, neque impeditus, ad alium mittat ordinandos, nisi bene examinatos & probatos: quod est teneri prouidere, vt tantum promouantur illi qui inuenti fuerint digni.

digni, secundum ea, quæ ibidem in sequentibus capitibus præferuntur. Cæterum ut Ordines conferre, sic & alia, quæ Episcopalis Ordinis sunt, Episcopus præferre tenetur; ut confirmare, consecrare chrisma, templa, & altaria. Tertio, in sess. 7. cap. 1. & sess. 24. cap. 12. iuxta cap. Cum in cunctis, De elect. ut beneficia conferat tantum dignis. Immo sit sint beneficia curata, ut dignoribus, dignis relictis minus conferat sub pœna peccati mortalis, ex eadem sess. 24. capite 1. Quarto, in sequenti cap. quarto, & in præcedentis sessionis quinta cap. secundo, ut Concionetur per seipsum: aut legitime impeditus, per alium idoneum Quinto, ex ead. sess. 24. cap. 3. De reform. ut visitet totâ suam diocesium singulis annis, vel ad summum in biennio, Modus autem visitandi ibidem exponitur. Sexto in sess. 24. cap. 2. ut Episcopus annis singulis celebret diocesanam synodum: Archiepiscopus vero Prouincialem synodum tertio quoque anno. Septimo, in sess. 6. cap. 3. ut prudenter & diligenter intendat ad corrigendum excessus subditorum. Vbi etiam fit ei potestas Religiosos, quantumcumque priuilegiatos, extra monasteria degentes corrigendi, ac puniendi sicut Clericos sæculares. Octauo, in sess. 25. cap. 3. De reform. ut sobrie, magnaue circumspectione, nec sine graui causa, seruataque iuris forma, vtatur sibi tradita potestate excommunicandi: cum experientia doceat, si temere, & leuibus de causis excommunicationis gladius exeratur, magis contemnatur, quam formidetur: & perniciem potius adferat quam salutem. Nono, in ead. sess. cap. 1. ut factis ipsis, ac vitæ actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus) se muneri suo conformem ostendat, sicque mores suos omnes componat, ut reliqui ab eo frugalitatis, modestiæ, continentiæ, & humilitatis exempla petere possint. Decimo, in eadem etiam sess. cap. 2. ut publicè Concilium ipsum Trident. Id quod eadem etiam Pius quartus in bulla approbationis eiusdem Concilij, præcipit in virtute sanctæ obedientiæ. Quæ eadem obligatio est publicandi bullas Papæ, in quibus quocumque eorum publicatio præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ. Vndecimo, in sess. 23. cap. 1. ut pauperum, ac cæterarum miserabilium personarum paternam curam gerat. De obligatione quam is habet faciendi elemosinam ex redditibus Ecclesiasticis quos percipit ultra necessarios ad honestam suam sustentationem iudicandum est secundum ea, quæ traduntur in sequenti tract. 3. tit. 1. cap. 7. De beneficiariorum obligatione expendendi fructus suorum beneficiorum in bonos vius. Duodecimo, Debet curare ut testamenta mandentur executioni ex Clem. Quia cõtingit, De religiosis domib. & Concil. Trident. sess. 22. cap. 8. De reformatione. Videndas est Syluester in verbo Testamentum 2. quæst. octaua: & addendum quod ex eadem Clem. aliis citatis habet Couar. ad cap. Cum tua, De testamen. num. 7. & post eum Lud. Molina De iust. & iure tomo 1. tract. 2. disp. 249. dubio 2. id quod voluntate testatoris relictum est in vnum vsum, non posse conuerti ad alium auctoritate Episcopi etiam interueniente consensu executorum.

Cæterum in prædictorum officiorum omissione peccatum mortale ordinariè committi, inde intelligitur, quod ordinariè ea coniunctam habeat aut notabilem Dei irreuerentiam, aut notabile proximi detrimentum, vel scandalum. Ob quorum etiam periculum, is qui Episcopatum indignus admittit, tenetur sub mortali illum relinquere, nisi si dignum reddat, ex cap. Nisi, De renunciatione.

Atque istiusmodi quidem peccatorum generi obnoxius est Episcopus post suam consecrationem. Ante eam vero potest quinque modis peccare. Primo quidem, appetendo Episcopatum propter commoda huius vitæ, quod est peccatum mortale, etiam si quis non sentiat se indignum: quando adeo ipsum Episcopatum desiderat propter bona temporalia, ut præferat ea saluti animarum: siue ut non curet probabile periculum negligenter in tali officio versandi in animarum detrimentum: mortaliter enim peccat per tradita à Caiet. 2. 2. quæst. 185. art. 1. & à Soto in 10. De iust. & iure quæst. 2. art. 1. in explicatione primæ dubitationis. Ratio vero est, quod agat contra charitatem, cuius ordinem pervertit in eo, quod proprium temporale bonum præponat bono spiritali proximi, persequere id quod institutum

est tanquam medium ad finem. iuxta illud tritum. Propter officium datur beneficium, eidem fini præferat: ac infideliter, & in notabile detrimentum eorum quorum curam gerit, minus susceptum exequatur. Quod si quis non dubitet se Episcopatu indignum, nec villo modo velit suo officio propter temporalia deesse, neque hæc constituat illius finem: sed solum sit animo ita affectus, ut si temporalia commoda desissent, nihil de Episcopatu curaret: non peccat plusquam venialiter ex Caiet. & Soto ibidem, & Nauar. in Enchirid. cap. 23. num. 15. Ratio esse potest, quod talis peccet solum in ordinatione quadam appetitus temporalium, spectante ad auaritiam, quæ venialis est suo genere, quando non includit damnnum proximi, quemadmodum habet Nauar. in eodem cap. 23. num. 70. Appetere autem Episcopatum principaliter, ob eius officium ad salutem animarum institutum, etiam si mortale non sit: tamen ex Caiet. & Sot. ibidem, ut plurimum est peccatum veniale: quia præsumptio quadam esse videtur, si quis se existimet dignum Episcopi officio, quod est altissimum, atque adeo (ut habet Concilium Trident. sess. 6. cap. 1.) Angelicis humeris formidandum. Veruntamen iuxta cap. In scripturis, 8. quæst. prima, excusatur talis appetitio quando necessitas Ecclesiæ eam exigit: sicut censetur in terris vbi hæresis, vel ignorantia, vel morum deprauatio viget: vel quando magnus animarum zelus ad eam impellit: eo modo quo in verbo Episcopus, quæst. 3. concl. 2. tradit Syluester. nempe non ut præsit quis, sed ut proficiat.

Secundo modo ante consecrationem peccare, & ut plurimum mortaliter, saltem propter scandalum, potest quis procurando Episcopatum. Hinc enim id damnatur in cap. Miramur dist. 67. & in cap. fin. 1. quæst. 6. & in cap. Per nostras, De iure patronatus. Atamen si tanquam dignus non immerito habitus, eligatur: suæ electioni consentiendo non peccat, ex Panorm. ad citatum cap. Per nostras. Immo nec procurando, si id necessitas Ecclesiæ requirat: ut si eligeretur aliqui omnino indignus, ex Caiet. 2. 2. quæst. 100. art. 5.

Tertio modo ante consecrationem potest quis recipiendo Episcopatum peccare; & quidem mortaliter, si per vim, fraudem, subreptionem, vel simoniam recipiat, aut cum sciat se eo indignum, ut pote carens qualitatibus quæ in Concil. Trid. sess. 22. cap. 2. De reform. tanguntur, & ad tria præcipua capita reducuntur: nempe ad ætatis maturitatem, literarum scientiam, morum probitatem. De quibus dicemus in sequenti tract. 3. cap. 12.

Quarto potest quis peccare (nisi sit omnino indignus) recusando Episcopatum in duobus casibus. De quibus post D. Th. 2. 2. quæst. 185. art. 2. Syluester in verbo Episcopus quæst. 3. sub finem. Prior est cum à Superiore præcipitur illi sub mortali, suscipere Episcopatum, & omnino recusat. Posterior est, quando manifesta datur Ecclesiæ necessitas, eique Episcopatus offeratur, etiam si non præcipiatur admittente. Neque talis excusabitur, quantumcumque votum fecerit de non suscipiendo vnquam Episcopatu, prout habetur ex D. Tho. ibidem in solutione tertii argumenti. Et ratio est, quod votum intelligi debeat saluo iure Superioris, & exceptis casibus in quibus foret irrationabile: iuxta habita ipsum in præced. lib. 18. cap. 21.

Quinto denique peccare potest, nimis differendo suam consecrationem: quando quidem ex decreto Concilij Trid. sess. 23. cap. 2. De reform. eam differens ultra tres menses obligatur ad restitutionem omnium fructuum perceptorum, & differens ultra sex, iure ipso priuatur Episcopatu. An vero Episcopi, qui prius Religiosi fuerunt, teneantur perinde ac ante ad obseruantiam Religiosi instituti, D. Thomas tractans 2. 2. quæst. 185. art. vltimo, statuit talem debere seruare ea quæ spectant ad suam religionem, exceptis iis quæ non consistunt cum statu Episcopali, ut claustrum, silentium, & si quæ sint alia. Videri possunt id satis familiariter explicantes Gregorius à Valen. 2. 2. disput. 10. quæst. 3. puncto 8. & Azor. in prima parte Moral. instit. lib. 12. cap. 7. quæst. 4.

SECTIO III.

De Clericis habentibus dignitatem infra
Episcopalem.

47. PRIMA huius generis dignitas est Abbatia, quæ inter prælaturas ponitur in cap. 2. De iudiciis: Abbatum autem quædam sunt differentie. Prima est, quod alij sint regulares: nempe qui monachorum collegiis præficiuntur alij vero sint seculares, qui toti collegio Canonicorum Ecclesiæ collegiatæ præficiuntur: nam alicubi tales præfecti vocantur Abbates: sicut & alicubi Priores, aut Rectores, vel Præpositi. Secunda differentia est: quod aliqui abbates vtantur insignibus Pontificalibus, nempe mitra, & benedictione solemnij alij nequaquam. Vtuntur vero qui habent ad id a Papa privilegium; iuxta c. Abbates, & c. Vt Apostolica, De privilegijs in Sexto. Tertia differentia est, quod alij sint exempti a iurisdictione Episcopi, non item alij, sed Episcopo subiciantur.

Secunda dignitas est Prioratus: qui distinguitur, sicut abbatia, in secularem, & regularem: Nam secularis dicitur, qui possideri solet per Clericum secularem, & regularis qui possideri solet per aliquam personam quæ professa est religionis regulam. Vbi aduerte, prioratum regularem dici conuentualem, quando Præpositus per seipsum præest conuentui, nec vicariam alterius curam gerit. De quo in Clement. 1. §. Cæterum, De statu Monachorum. Dici vero claustralem, cum is præest, vices agit alterius in claustro. Illius mentio est in cap. Cum ad monasterium, De statu monachorum §. penult. Verum hoc posteriore modo dictus, non numeratur inter dignitates Ecclesiasticas.

48. Tertia & quarta dignitas, est decanatus, & præpositura. Dicitur autem Decanus, persona quæ cæteris honoratior est in toto capitulo Canonicorum. De quo cum non habeatur titulus in iure Canonico, sicut de plerisque alijs dignitatibus, officium ipsius & authoritas ex consuetudine aut privilegio pendere videtur. Quamquam illius mentio fit in cap. Dilectus 3. De præbendis, in cap. Constitutus in præsentia, De appellationibus, & in cap. Dilectio De sententia excommunicationis in Sexto. Notatum est vero in omnibus fere Ecclesijs Galliæ consuetudinem obtinere, vt Decanus habeat iurisdictionem in Capitulum, seu collegium Canonicorum, illique præsit. In Ecclesijs vero Germaniæ non Decanus, sed Præpositus, caput sit collegij Canonicorum: quod Rota attigit de iurisdictione 451. in nouis De publici acceptione præposituræ, textus habetur in cap. Quamuis De verborum signific. vbi dicitur, Præpositus quidem generaliter vocari omnes qui præsunt, sed vsus obtinuit, se eos vocari Præpositos, qui quandam prioratus super alios curam gerunt. Quæ verba significare videntur præposituram esse dignitatem in Ecclesijs secularizatis: itaut ex Priore conuentuali, factus fuerit Præpositus in capitulo, & choro.

49. Quinta dignitas est Archidiaconatus. Dicitur est autem Archidiaconus, id est, princeps minister: ex eo, quod inter Diaconos seu ministros Episcopi (quorum obsequio in executione sui muneris vtetur, ne presbyteri quibus incumberebat cura ministrandi plebibus sacramenta, ab ea distraherentur) maximam omnium iurisdictionem ab Episcopo ipso haberet: tanquam vicarius ipsius in omnibus: & ad quem omnis cura in Clerico pertineret: ex cap. 6. De officio Archidiaconi: itaut presbyter Archidiacono superior sit quidem Ordine & consecratione: non tamen iurisdictione: quam in omnes de Clero, atque adeo in presbyteros ille exercere potest. Vnde & Archipresbyteri subiecti illi esse dicuntur in cap. Adhæc §. Archipresbyteri, titulo memorato, & in cap. 1. De officio Archipresbyteri.

Archidiaconus igitur est veluti oculus Episcopi, vicariâ illius curam gerens per totam Diocesim: eiusque officium est ordinandos examinare, & Episcopo representare, ex cap. Vt nostrum De officio Archid. Cuius præsentationis modum vide in cap. vnico De scrutinio in Ordine faciêdo. Item mittere in possessionem eorum quibus fuerit ab Episcopo collatum beneficium, ex citato cap. Adhæc, §. In quadam. Item singulis annis Ecclesias sue iurisdictionis visitare;

& quæ digna sunt correctione Episcopo renunciare: atque alia quædam ex eod. cap. Adhæc, & ex c. Perlectis, dist. 25. §. Archidiaconi. Cæterum quod iurisdictione, seu potestatem in Ecclesia, in qua est Archidiaconus: itaut non possit quid amplius sibi sumere, quam per eam conceditur, habetur ex cap. finali De officio Archidiaconi.

Sexta dignitas est Archipresbyteratus. Dicitur sunt autem Archipresbyteri, quasi principes, & præcipui inter presbyteros; ad quos absente Episcopo delatum est a iure munus celebrandi Missarum solemnias, ac curandi vt cæteri presbyteri suum munus recte obirent. De qua re titulus habetur extra De officio Archipresbyteri, & textus in ante citato cap. Perlectis, §. Archipresbyter. Duplicis vero generis Archipresbyter constitutus fuit: quidam vtbanus, qui præest omnibus presbyteris vrbis, in qua est sedes, seu Ecclesia Episcopalis: cuius officium proponitur in cap. Officium tit. memorato. Quidam vero plebanus, seu ruralis, qui non tantum vulgi imperiti curam gereret, sed etiam reliquorum presbyterorum; in pagis, castris, ac villis, prout traditur in cap. finali eodem titulo.

Septima dignitas est Primicerij, sic dicti, quod in cera, siue tabula cerata, in qua pallentium Ordo in choro descriptus erat, primus esset. Hodie cantor vocatur, eiusque officium fuit præesse scholæ cantorum: vt ipsius cura, & opera, Clerici ad cantum destinati, lectione sacrorum librorum, & optimis moribus instituerentur: & cuique quid legere, aut cantare deberet assignare, ex supra citato cap. Perlectis, §. Ad primicerium, & ex cap. vnico De officio primicerij.

Octava dignitas est Præcentoris, & Succentoris. Vt enim Primicerius scholæ cantorum, sic Præcentor choro eorumdem canentium in Ecclesia præficitur: vt choro in duas partes ad canendum alternatim diuina officia diuiso, ipse, cantum incipiat, antiphonasque inchoet. Qui vero ad ipsius absentis munus explendum constitutus erat, dicitur esse Succentor, & officium eius succentoria, in cap. Inter dilectos De excessibus. Prælat.

Nona dignitas est Thesaurarij, qui idem in iure canonico appellatur tum Sacrista, tum De officio sacristæ, tum custos, titulo De officio custodis. Ad eum pertinet sacrorum vasorum, reliquiarum, & vestium custodia, & quædam alia ex memoratis titulis.

Decima dignitas est Cancellarij, vt appellatur in cap. Vt nostrum De officio Archidiaconi: siue scholastici, aut scholarchi, vt ideo vocari solet, quod officium ipsius fuerit curare, vt inferiores Clerici choro addicti, artes liberales discerent, & bene legere scirent. Hodie, sicut & Thesaurarius, dignitatis habet titulum, cum officio canendi horas canonicas in choro: celebrandique cætera diuina officia.

Præter has sunt in Ecclesia Romana dignitates: de quibus videri potest Azor in tomo 2. Moral. Instit. libro 5. a cap. 27. ad finem.

SECTIO IV.

De habentibus Parochialem animarum
curam.

51. QUI curam habet animarum sine Ecclesiastica dignitate dicitur Parohus, id est, a præbendo: eo quod sit Sacerdos ab Episcopo præfectus, vt plebi cibum diuini verbi, & sacramentorum, ad animas pacendas præbeat in certa diocesis parte: quæ ex ipso dicitur Parochia, & templum in quod plebs ipsa conuenit ad accipiendum verbi Dei, & sacramentorum pabulum, communiter, dicitur Ecclesia parochialis. Quamquæ nomen ipsum parochiæ interdum pro tota diocesi subiecta Episcopo sumitur, vt 92. c. 4. §. 5. & 6. atque c. finali De Parochiis. Adhuc idem ob eandem dicitur tum Curatus in Clementina Dudum, §. Verum De sepult. ex cura scilicet, ac onere administrandi sacramenta & proponendi verbum Dei populo: tum etiam Plebanus, in cap. Quod Dei timorem. De statu monachorum, & in cap. Super specula §. finali, Nec clerici, vel monachi: scilicet ex sollicitudine quam gerere debet plebis, certis limitibus (iuxta cap. Super eo, De Parochiis) inclusa, quæ ipsius potestati Ecclesiasticæ subiecta est.

Vbi nota primo, quod cum duplex sit Ecclesiastica potestas: vna in foro interiori ad absolvendum, & ligandum: altera in foro exteriori, spectans ad exteriorem disciplinam, & gubernationem Ecclesiasticam; hanc inueniri quidem in iis, qui dignitatem habent cum cura animarum: non tamen in Parochis, in quibus est sola prior, iure ordinario.

Nota secundo, iura Parochia hanc numerari: primo, vt in ea populus baptismum suscipiat; secundo, vt Eucharistiam in Paschate, & penitentiam semel in anno, ac Extremam vntionem suo tempore. Tertio, benedictionem nuptiarum. Quarto, sepulturam. Quinto, vt populus, in ea diebus festis Missam audiat: etsi possit quis (dummodo absit contemptus) audire in alia parochia, iuxta cap. 2. De Parochiis, iuncta glossa finali. Sexto, vt decimas in ea soluat. Septimo, vt item primitias & alias oblationes ibidem offerat. De quibus videndi sunt Syluester, Tabiena, & ceteri Summularij in verbo Parochia.

Nota tertio, quantum ad Parochiale beneficium non requiratur vt is cui confertur iam sit initiatus aliquo sacro Ordine, ex Syluestro. Beneficium 3. q. 3. in fine: is tamen debet intra annum Sacerdos fieri, ex cap. Licet canon, De electione in 6. Qua de re dicitur in sequenti tractatu tertio, num. 311. Aduerte vero conseqens esse ex hoc notabili, vt praedictis promoueri possit intra annum, non seruato interlitio constituto in Concilio Trident. sess. 23. cap. 11. Dereform. Quod idem iudicandum est istis de iis, qui obtinent beneficia quibus annexa sunt onera dicendi Missam, aut cantandi Epistolam, vel Euangelium. Namque ius ad talibus quoque exigit vt intra annum suscipiant Ordinem requisitum ad illa ipsa onera obeunda: qui quidem alioquin ipso iure priuentur voce in Capitulo, & priuandi sint dimidia parte distributionum. Textus est expressus in Clementina, Vt ij qui De aetate, & qualitate: cuius statutum Concil. Trident. innouat in sess. 22. cap. 4. Dereform. Atque si moniti vt promoueantur, ipsi recitent, priuandi sunt beneficium, iuxta cap. cum in cunctis §: Inferiora. De electione. Id quod procedit, etiam quando beneficium habet aliquem Ordinem annexum ex fundatione, statuto Episcopi, vel voluntate fundatoris vel ex consuetudine. De quare Tabiena in verbo, Beneficium 3. nu. 23.

Nota quarto in numero Parochorum poni Vicarium perpetuum: qui auctoritate Episcopi canonice institutus, ius habet certam portionem ex beneficio accipiendi, nec potest ab officio amoueri, nisi eadem auctoritate Episcopi, ac iustis de causis: ex cap. Ad hoc, De officio Vicarij: & ex cap. vnico, De capitulis monachorum in sexto. Ceterum constitui solent Vicarij perpetui, ad populi curam habendam auctoritate Episcopi, quoties beneficium curatum vnitur alteri Ecclesiae, vel Capitulo, vel Episcopatu, vel Academiae, vel fabricae Ecclesiarum, vel monasterio regularium, vel alicui dignitati Ecclesiasticae, vel collegio, vel hospitali, vel seminario, vel alicui altari loco pio, vel mensae Episcopi, aut alterius Praelati. Atque vicario perpetuo constituto in Parochiali beneficio, ille qui id ipsum habet sibi vnitum, liberatur ab onere seruendi per seipsum in eodem: quia tota ea cura, & onus transfertur in Vicarium ipsum perpetuum, qui ad id constituitur: & ideo assignatur illi ex beneficio vnito portio sufficiens ad vitam, iuxta cap. Extrapandae §: penult. De praebendis, & cap. i. eod. tit. in 6.

Iam quod vicaria perpetua habeatur in numero beneficiorum, patet ex eo, quod auctoritate Episcopi detur in titulum perpetuum: & id Clerico tantum assignata ipsi certa portione ob ministerium Ecclesiasticum. Licetque alius sit principalior, titulum habens beneficij Parochialis: tamen eidem Vicario incumbit totum eius cura, & administratio talis beneficij. Indeque est, quod perinde ac Parochus, nequeat simul habere aliam vicariam perpetuam, aut aliud curatum beneficium: quodque debet esse 25. annorum, & ad sacerdotium intra annum promoueri, ex Clemen. vnica, De officio Vicarij.

De temporalibus Vicariis, qui ad vices Parochi gerendas constituantur a tempore, & ideo non sunt beneficiarij, videri possunt Syluester, & reliqui Summularij in verbo,

Vicarius. Et inter cetera, pro communi praxi, notari duo casus praecipui, in quibus Vicarius temporalis constitui solet. Prior est, quando quis duas Ecclesias aequae principaliter Parochiales vnitas habet ex dispensatione legitima: tunc enim vnus & idem est rector vtriusque: & ideo non tenetur vicarium perpetuum in alterutra praeficere: sed vicarium ad tempus, quando ipse non potest, aut non vult seruire per seipsum; argumento cap. Et temporis, 16. quaest. 1. quod glossa ad cap. 1. Ne sede vacante, verbo vniendo, in fine vsurpat in eadem sententiam. Posterior casus est, in quo vicarius temporalis constituitur ratione peregrinationis, studij vel alterius occupationis vtilis, & honestae Parochi. Constituitur inquam auctoritate Episcopi: sine cuius licentia ne tunc quidem Parochum posse a sua Parochia recedere habetur De consecr. dist. 5. cap. Non oportet, & cap. Relatum, De Clericis non residen.

Vicarius quoque temporalis esse potest Episcoporum, & aliorum Praelatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem: quales sunt Praefecti Ordinum regularium, exemptorum ab Episcopi iurisdictione. De eo legi potest Syluester loco citato quaest. quarta. Spectantia ad iurisdictionem Vicarij temporalis pro foro interno tradidimus in precedenti lib. 1. cap. 6.

Porro Parochi officia, quae incumbunt ei ex cura pastoralis numerantur decem iam relata a nobis in praecedenti item libro vigesimo cap. 5. sect. tertia. Peccata, quibus obnoxius est ratione sui status, sunt non pauca: quae reduci possunt ad quatuor capita.

Ad quorum primum pertinent commissa in susceptione ordinum; nempe si suscepit cum inhabilis esset ad illos suscipiendos; aut simoniam commisit in susceptione, aut suscepit ab Episcopo non legitimo, aut ante aetatem legitimam, aut in mortali peccato, aut in irregularitate, aut in excommunicatione, vel suspensione, aut ad titulum falsi, vel ficti patrimonij, vel beneficij, aut cum licentia falso obta.

Ad secundam pertinent commissa contra decentiam sui status: non gestando habitum Clericalem cum aperta tonsura: aut exercitia Clericis prohibita exequendo: aut ludis, vel choreis vacando, aut cum mulieribus commercium habendo, & sic de eiusmodi aliis, iuxta ea quae dicuntur postea in tractatu 3. cap. 2. aut demum in recitando horas canonicas cum voluntaria distractione, aut alio defectu, ob quem debitum orationis pensum minime reddere censetur, iuxta dicenda in eodem tractatu 3. cap. 4.

Ad tertium pertinent commissa perindebitum usum sacerdotalis Ordinis, vt si Missam celebravit absque debitis ornamentis, aut si omisit adhibere materiam, & formam debitam, cum necessariis caeremoniis in administratione sacramentorum, aut si conficius sibi peccati mortalis Missam celebraturus, non est confessus, habens copiam Confessarij: vel non ieiunium celebravit, vel calices, & cetera ad tantum mysterium necessaria, non habet munda, & bene parata: nec satis cauet, ne quid de Christi corpore aut sanguine illi excidat, aut si Missam dicat post pollutionem etiam dormiendo habitam, si quidem causam mortalem ei dederit: aut si dicat pro strigibus, aut in quemcumque finem mortaliter malum, aut saepius dicat eodem die sine legitima facultate: aut si confessiones audierit non satis attente, vel sine sufficienti auctoritate, & scientia, aut alicui absolutio-nem sacramentalem impenderit, cui non poterat: aut aliquid in confessione auditum detexerit: aut interrogarit vel iniunxerit, quod non debebat: aut omiserit inquirere, vel iniungere, quod debebat: aut in dubijs peritiorum non consuluerit, aut male iniunxerit penitentiam.

Ad quartum spectant commissa circa proprium Parochi munus: non residendo in sua Parochia, nec suo gregi assistendo sicut tenetur; non dicendo Missam omnibus diebus festis, quibus illam Parochiani audire tenentur, & alijs diebus quibus necessitas exigit propter defunctos, aut nuptias, aut propter aliquam specialem consuetudinem, vel constitutionem, quae illum adstringat ad dicendam; aut non docendo populum sibi commissum, vel sacramenta ei non ministrando, cum necessitas postulat, vel recusando

ei tem.

ei temporale, aut spiritale subdium, quod ex officio debet ei praestare. Vbi aduerte Parochum, sicut & alios beneficiarios; teneri in pauperes erogare, quidquid ex fructibus sui beneficii superfluerit ei ultra suam honestam sustentationem, iuxta late tractanda in sequenti tract. 3. cap. 7. Praeter antedicta peccata, quibus post acceptum beneficium Parochus obnoxius est; ante acceptum potest, quemadmodum de Episcopo dictum est, quinque modis peccare, nempe appetendo curatum beneficium, procurando, recipiendo, recusando & differendo nimium suam ordinationem; iuxta c. Licet canon, De elect. in 6. in quo statuitur ut is qui accipit curatum beneficium illud perdat ipso iure nisi intra annum fiat Sacerdos.

Aduerte tamen differentiam in duobus casibus, in quibus procurari potest beneficium curatum, *quomodo ab se scan- dulum*, etiam si Episcopatus non possit. Prior est, quem habet Caiet. 2. 2. quae est. 1. 6. art. 5. quando curatum beneficium nulli datur nisi petenti; & petens alias dignus est, & mouetur ex charitate erga Ecclesiam cui prodesse cupit, nec cuiquam praedictum adfert. Posterior est, *quem tractat A. milla in verbo, Beneficium, nu. 59.* quando Clericus indigens est, ac necessitate pressus; & cum dignus sit, beneficium curatum petit, ut potius ea ratione sibi subueniat, quam cum vituperio Ordinis Sacerdotalis mendicet.

De iis qui beneficia (& ex consequenti officia) habent sine dignitate, & animarum cura.

SECTIO V.

55. **I**nter beneficia Ecclesiastica, nonnulla sunt quibus nulla inest aliorum beneficiorum qualitas; puta nec iurisdicatio, nec administratio rerum Ecclesiasticarum, nec dignitatis titulus, nec cura animarum, appellanturque simplicia, eo quod simpliciter sibi retineant nomen beneficii; quemadmodum vota, aut pacta, quibus non inest certa aliqua iuris solemnitas, id est, non testium adhibitio, non stipulatio, aut literae, aut aliqui alij ritus ecclesiastici, aut ciuiles; dicuntur vota, aut pacta simplicia. Talia habentium onera & officia, sunt vel dicendi horas canonicas, vel psallendi in choro, vel certis diebus dicendi Missam, vel certis temporibus ministrandi, ac seruendi in Ecclesia. Item talium variae sunt species: inter quas praecipua est Canonicatus, qui quamuis nec animarum curam annexam habeat, nec iurisdictionem, nec dignitatis titulum: habet tamen aliquid eminentiae, ornati, & decoris in Ecclesia. At cum alius sit Ecclesiae cathedralis, & alius collegiatae, ille est honoris eminentioris: ita ut inter beneficiarios simplices, dignissimi censentur Canonici Ecclesiae cathedralis: qui inde Sacerdotes Cardinales dicuntur, in cap. 2. De officio Archiepiscopi: tanquam primarij & praecipui; ad differentiam Sacerdotum, qui in inferioribus Ecclesiis resident. Quod nihilominus nomen nunc de solis iis qui pertinent ad Romanam Ecclesiam, quae omnium Ecclesiarum caput est, intelligi solet. Eorum enim dignitas adeo aucta est, ut ipsorum lumine quasi obfuscata reliquarum Ecclesiarum Cardinales, suum nomen amiserint, prout subindicat glossa finalis ad cap. Pudor. 3. 2. quae est. 2.

Definiri vero potest Canonicatus ius habendi locum, & sedem in choro, ac vocem in Capitulo ex electione & receptione, qua quis in fratrem inter Canonicos cooptatur. Cuius iuris alud est annexum percipiendi prouentus Ecclesiasticos ratione officij, cui Canonicus seruit: seu Canonico debitos ob praesentiam ad cantandum in choro, & vocem habendam in Capitulo. Cuiusmodi ius nomine praebendae stictae sumpto significari solent: quod late sumptum comprehendit quoque ius percipiendi prouentus Ecclesiasticos ratione officij, cui quis seruit tanquam Clericus ministrans in diuinis; non tamen specialiter tanquam Canonicus. Sumptum latissime extenditur adhuc ad ius percipiendi fructus Ecclesiasticos ratione laboris, & officij temporalis: cui quis, etiam si laicus, seruit in Ecclesia. Qua ratione Aduocatus Ecclesiae, Syndicus, Procurator, Oeconomus, dicitur habere certam, & ordinariam praebendam.

De obligationibus specialibus Canonicorum, praefertim

Ecclesiae Cathedralis, legendum est Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. De reform. Illa autem maxime specialis est, quod interesse debeant diuinis officiis in choro. Cui non satisfacientes priuantur distributionibus quotidianis, per cap. vnicum, De Clericis non residentibus, in 6. in nouatum a Concilio Trident. in citato cap. 12. ita ut teneantur ad percepturam restitutionem. De qua re videri potest Azor in 2. parte moralium Institutionum lib. 7. c. 7. cum Couar in lib. 3. variarum resol. cap. 13.

Secundam speciem beneficiorum simplicium constitunt Portiones: sic dictae, quod sint ius percipiendi partem aliquam prouentuum Ecclesiae, assignatam Clericis habentibus curam & officium horas canonicas in choro cantandae cum Canonici. Qui constituntur capitulum, seu collegium argumento cap. Dilecta, De excessibus Praelatorum, Nec vocantur ad communes tractatus cum Canonici, *ut habet glossa ad cap. penult. verbo, Assisus. De clericis non residentibus.* Sunt autem, sicut & Canonici, quidam cathedralis Ecclesiae, & quidam Ecclesiae Collegiatae.

Tertiam speciem constitunt Capellaniae sic dictae a Capella. Sumitur vero ipsum capellae nomen prout ad rem nostram pertinere potest; nonnunquam pro altari aliquo constructo in templo; nonnunquam vero pro loco aliquo sacro posito quidem extra templum, sed ei contiguo: nonnunquam autem pro simili loco distincto, ac separato a templo; & demum nonnunquam pro aliquo loco ad factos vsus deputato in domibus priuatis, quod solet dici oratorium. Titulus est particularis in Decretalibus, De capellis monachorum, quo nomine significantur loca sacra, *ut sacellum, prioratus, aut templum*, alicui conueniunt religiosorum subiecta.

Non omnis autem Capellania est beneficium, sed solum ea quae est collatiua: ut cum Medina docet Nauar. De oratione cap. 20. nu. 17. Vbi addit collatiuam dici quae instituta est auctoritate Papae, vel Episcopi: non collatiuam vero, quae instituta est auctoritate priuata, quod solet dici oratorium. Titulus est particularis in Decretalibus, De capellis monachorum, quo nomine significantur loca sacra, *ut sacellum, prioratus, aut templum*, alicui conueniunt religiosorum subiecta.

Non omnis autem Capellania est beneficium, sed solum ea quae est collatiua: ut cum Medina docet Nauar. De oratione cap. 20. nu. 17. Vbi addit collatiuam dici quae instituta est auctoritate Papae, vel Episcopi: non collatiuam vero, quae instituta est auctoritate priuata, quod solet dici oratorium. Titulus est particularis in Decretalibus, De capellis monachorum, quo nomine significantur loca sacra, *ut sacellum, prioratus, aut templum*, alicui conueniunt religiosorum subiecta.

Porro difficultas est: An praesimonium quartam beneficiorum simplicium speciem constituat. De qua in vtraque parte plures Auctores referunt Azor in tomo 2. moral. institut. lib. 3. cap. 7. & affirmantem merito sequitur: quia in cap. Quoniam, De concessione praebendae in 6. praesimonium inter beneficia ecclesiastica numeratur: & Pius quintus in Bulla quam Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 122. refert, illud habendi imponit onus recitandi horas canonicas tanquam beneficiario: ut potest cui ex bonis Ecclesiae portio datur: prout Clericus est: iusque accipiendae ius, conditione habet beneficii: siquidem non potest acquiri nisi canonice institutione, nec potest conferri sub aliquo pacto absolute labe simoniae: nec nisi auctoritate Praelati Ecclesiastici, nec alteri quam Clerico, nec aliter quam in perpetuum confertur: idque propter officium Ecclesiasticum: dicendi scilicet horas canonicas, quod habet annexum. Neque refert quod ab initio instituta fuerint praesimonia, vel pro subdium

adolecent.

adolefcentium vacantium literis, vel in subsidium pugnantium pro fide contra infideles: quoniam fieri potuit ut processu temporis fierent onus beneficia, quæ haberent onus annexum saltem dicendi horas canonicas. Quo modo intelligendum est quod dicantur pensiones intulatae. Videri potest Suarez De religione tract. 3. lib. 4. cap. 25 & tract. 4. lib. 4. cap. 2. num. 7. & aliquot sequentibus, vt Azor. loco citato.

De commendatariis, Coadiutoribus, & Hospitalariis.

SECTIO VI.

57. **Q**uia non semper occurrit persona idonea ad beneficii custodiam, & administrationem, ipsum interea concedendo prouideatur: vnde à commendando dictus est commendatarius. Et si autem de iure communi dari debeat commenda ad tempus certum; quod ad summum sit sex mensium, ex cap. Nemo, De electione in 6. tamen Papa potest quodcumque beneficium dare in commendam perpetuam quando legitima adest causa: sine qua non potest licite propter damna quæ alioquin Ecclesiæ inde prouenirent, & particulatibus inferrentur.

Quod autem Episcopus possit in commendam dare beneficium parochiale, obseruatis quinque conditionibus, habetur ex supra citato cap. Nemo. Quarum conditionum, prima est, vt ille cui datur sit 25. annorum. Secunda, vt sit Sacerdos. Tertia, vt non habeat aliam commendam. Quarta, vt non detur ad plures, quam sex menses. Quinta, vt sit evidens Ecclesiæ necessitas, vel utilitas. Quæ si cesset ante tempus definitum, potest beneficium conferre alteri perinde ac finitis sex mensibus. Post quos si necessitas, vel utilitas adhuc duret, potest continuare commendam, donec possit de idoneo prouidere, alias non: ex glossa finalis in eod. cap. Nemo, ne scilicet tale statutum ludibrio habeatur debitoque frustrare effectum: vt dicitur in c. Commissa, De electione in 6. Beneficium autem commendandi etiam tantummodo ad tempus auctoritatem non habere inferiores Episcopo, qui possunt ex priuilegio prescriptione, vel consuetudine illud conferre; notat Azor in tomo 2. moral. instit. lib. 6. cap. 31. quæst. 11. Sed contrarium non videtur probabiliter carere. Cum enim maius sit conferre beneficium quam ipsum commendare: satis probabile est, qui potest illud, posse & illud: præsertim cum ius non appareat resistere.

Difficultas est autem de commenda perpetua: An sit proprie beneficium, & canonicus titulus. Cuius partem affirmantem Doctores Gallos, & negantem Doctores Italos sequi notat Azor in præcedenti quæst. 5. Sed prauit refert ad nostram institutionem siue dicatur siue negetur esse proprie beneficium, dummodo concedatur æquari beneficiis quod quidem minimum concedendum esse, saltem citatis Suarez indicat, De religione, tract. 3. lib. 4. cap. 27. quando quidem per illam detur cura iurisdictioneque ordinaria, aut saltem quasi ordinaria: ac commendatarius ad modum beneficiarij, impeditur accipere aliud beneficium incompatible, ex decreto Concilij Trident. sess. 7. cap. 4. De reform. Accedit quod ad modum beneficij commenda perpetua ad totam vitam sit: & commendatarius possit ex redditibus beneficij commendari viuere: super iisdem transire, ac eos vendere: liberamque habeat potestatem in temporalibus, & spiritualibus, non secus ac si, qui antea titulum habuit. Id quod constare potest tum ex formula, qua in commendam perpetuam beneficia dari solent à Papa: committendo illis eorum gubernationem, & faciendo potestatem de redditibus, fructibus, & prouentibus illius disponendi, & ordinandi, sicut illi qui habuerunt in titulum, disponere & ordinare potuerunt, ac debuerunt. Nota ex Syl. in verbo, *Commenda sub fine*, dari quatuor casus in quibus peccatur mortaliter habendo monasterium in commendam. Primus est, quando habens illud non eget eo vero. Secundus quando notabiliter dignus cultus inde minuitur in monasterio. Tertius, quando monastica disciplina ideo dissoluitur. Quartus quando graue scandalum inde sequitur. De commenda, plura, tum Summularij in ipso verbo, Commenda:

tum alij vt Gomefius in regulam Detriennali possessione, quæst. quinta & Rebuffus in praxi benefic. 2. part. tit. De commenda.

58. **Q**uod attinet ad Coadiutoris nomen habet ex auxilio spiritali quod prestat beneficiario. Triplex autem distinguitur: vnus qui assumitur à Beneficiario ad aliqua officia minora, tanquam commissarius: constituitque potest à quocumque beneficiario, quoad officia illa, quæ ipse alteri committere potest; ac etiam pro eiusdem voluntate destitui, seu amoueri à tali officio.

Alter iste, qui est assumitur ad omnia beneficiarij officia, non tamen vt ei succedat post eius mortem. Atque talis non solet dari beneficiario simplici: sed Episcopo, aut eo, siue superioribus, siue inferioribus curam animarum habentibus: idque (iuxta cap. De Rectoribus, cap. Ex parte, & cap. finali, De Clerico ægrotante, iuncto cap. 6. Concilij Trident. sess. 21. De reform. his de causis: prima ob senium, quo confectus est beneficiarius. 2. ob infirmitatem corporis, quando est morbo fractus. 3. ob infirmitatem animi, qua fit mente captus. 4. ob insufficientem literaturam. 5. ob negligentiam, qua existens pastor, negligenter suo munere fungitur. Atque talis Coadiutoris officium est, *argumenta cap. 2. De supplenda negligentia Prælatorum in 6. facere omnia ea ad quæ præstantia datus est Coadiutor. Ipse vero nec Pastor, nec Prælatas, nec beneficiarius censetur esse: quia non habet titulum beneficij, vel prælaturæ: sed tantum exercitium curæ pastoralis: propter quod recipit portionem reddituum eiusdem beneficij ad congruam suam sustentationem: ultra quam nihil potest de iisdem sibi accipere, aut alienare.*

Porro in beneficiis parochialibus, & cæteris Episcopatu inferioribus, causa iusta interueniente potest (congruenter cap. De Rectoribus, & cap. finali, De Clerico ægrotante) istiusmodi Coadiutori dari ab Episcopo: aut etiam ex Syl. in verbo, *Coadiutor, q. 2. in fine*, ab alio Superiore, quod intelligendū de Superiore, ad quem pertineat collatio, aut institutio, admissioque cessionistalis beneficij. Verumtamen in Episcopatu, & aliis superioribus Prælaturis, Coadiutor tantū datur à Papa: exceptis duobus casibus, ex cap. vnico, De Clerico ægrotante in 6. Prior est, quando Episcopus habet perpetuum impedimentū, vt senio vel alia infirmitate perpetua confectus: ita ut officium suum obire nō possit: tunc enim de Capituli sui consensu, potest vnū, vel duos Coadiutores assumere. Posterior est, quando Episcopus incidit in amentiam: tunc enim si amentia est perpetua, Capitulum potest ei constituere vnū, vel plures Coadiutores cū consensu ipsius, si habens lucida interualla, illum præstare possit. Ipso autem recusante consensum præbere, res est ad Sedem Apostolicam fideliter deferenda: non autem à Capitulo propria auctoritate cogendus, ex eod. cap. vnico. Cæterum quia talis Coadiutoria non instituitur in commodum personæ, sed Ecclesiæ, ea durat quando Ecclesiæ necessitas, vel utilitas durat. De his ultra ea quæ continentur in Decretalibus, titulo De Clerico ægrotante: alia habentur 7. quæst. 1. octodecim primis canonibus.

Tertius Coadiutor est, cui tunc cum in tale officium assumitur, facultas, & ius datur vt mutuo beneficiario succedat ei in beneficio. Huius vsus Concil. Trident. sess. 25. cap. 7. De reform. abrogat, & merito quia reservationes certi beneficij, à certa persona possessi, non minus lucuosa sint, & odiosa quam pacta de futura successione, vt ratio & experientia docent, notaturque in cap. 2. De concessione præbendæ, & in cap. De testanda, cum sequenti eodem tit. in 6.

Sunt autem tres conditiones tactæ in Concilio Trident. loco citato, per quas iustificari potest talis vsus. Primus est, si utilitas Ecclesiæ requirat talem Coadiutorē, qualis est, cum sic constitutus Coadiutor, maiorem auctoritatem habeat in gubernanda Ecclesia, magisque excitabitur ad peragendum rite suum officium, oues sibi commissas tanquam proprias agnoscens, amans, & pascens, aut magis amabitur, ac coletur à subditis: qui & ideo magis illi obediunt. Secunda propositio est, si Pape dispensatio interueniat, qui solus coadiutorem cum futura successione dare potest pro plenitudine potestatis, quam habet supra omnia beneficia, ex cap. Proposuit, De concessione præbendæ. Tertia est, si

est, si Coadiutor ille habeat omnes qualitates quas ius canonicum in eiusmodi beneficiario requirit.

Nota obiter de duobus prioribus. Coadiutoribus tertium esse quod non sint proprie beneficiarii: sed de hoc tertio dubitari potest: tum quia solet constitui de consensu beneficiarii cui Coadiutor datur: ita ut eiusmodi Coadiutoria videatur quodammodo vim habere, & naturam resignationis. Eo ipso enim, quod quis consentit suum beneficium alteri conferri, videtur eidem cedere. Tum quia talis Coadiutor ius in perpetuum habet in beneficio, & agnoscitur ab omnibus, & agnoscit oves tanquam proprius pastor. Sed cum Navarro, & aliis quos ipse citat in tractatu De oratione ca. 20. num. 18. tenendum est contrarium: hoc est, ne Coadiutorem quidem perpetuum, esse proprie beneficium: quia est alius qui habet talis beneficii titulum nec in eodem beneficio, aliud est ius Coadiutoris, quàm succedendi in illo post mortem alterius. Habet vero administrationem, & exercitium curæ annexæ ipsi beneficio: quoniam assumptus est tanquam adiutor ad ferenda onera administrationis, & curæ illius.

39.

Quod demum attinet ad Hospitalarios: notandum est duplex esse hospitale, unum, quod in iure dicitur Religiosum: & est illud, quod auctoritate Episcopi edificatum est ex cap. Adhuc, De religiosis domibus. ad Episcopumque ipsum pertinet procurare, ut redditus eius in usus destinatos expen-

dantur. Alterum est non Religiosum, quod absque auctoritate Episcopi extructum est: neque ad Episcopum ipsum, sed ad patrimonium eiusdem hospitalis, etiam si laicus sit, pertinet procurare, ut redditus eius in usus destinatos expendatur. Non ponuntur autem hospitalarii in numero beneficiorum, argumeto Clementinæ. Per literas. De præbendis. Et ratio est, quia instituuntur hospitalia non quidem ad sustentationem Clericorum ob ministerium spirituale, sed ad pauperum alimoniam: ipsique hospitalarii possunt esse laici, qui tanquam tutores, curatores, aut gubernatores locum, & res hospitalis admittunt ex Clementina, Quia contingit. §. Ut autem De religiosis domibus. Aliquando tamen solet hospitale Clericis in titulum beneficii conferri. Ac primo, cum in illius fundatione dictum fuerit, ut in titulum detur alicui Clerico, qui illius bona dispense: secundo, cum habet collegium Clericorum siue secularium, siue regularium, à quibus eligitur hospitalarius secundum præscriptam formam electionis canonice (de qua late Syluester verbo, Electio, 2.) quoniam tunc electus, & a Superiore confirmatus curam habet, & iurisdictionem in collegium: à quo electus est, unde fit ut beneficiarius censetur. Denique quando hospitale unum est beneficio Ecclesiastico. Tunc enim cum accessorium sequi solet naturam principalis, dicitur beneficium.

TRACTATUS SECVNDVS.

De irregularitate, tanquam impedimento siue suscipiendi sacramentum Ordinis, siue susceptum exercendi.

Hic tractatus instituitur à Summularijs in verbo, Irregularitas, à Nauar. in Enchir. cap. 17. à num. 191. ad 251. à Couar. ad Clement. Si furiosus, De homicid. à Feliciano, & Borgatio, Alfonso à Viualdo, Maiolo, ac aliis, quos hi duo referunt initio suorum tractatum, ut & Henriquez tomo 1. Theologiæ moralis initio libri 14. quibus nouissime accesserunt Suarez tomo 5. in 3 partem D. Thomæ à disput. 40. ad finem vsque, & Stephanus de Auila in tractatu de censuris parte vltima. Atque de irregularitate, nullus quidem inuenitur peculiaris titulus in iure canonico: multa nihilominus sparsim de ea habentur, postea commemoranda.

TITVLVS PRIMVS.

De iis, quæ vniuersè spectant ad Irregularitatem.

Tres autem titulos hic tractatus distingui commode potest: quorum primus sit de iis, quæ vniuersè spectant ad irregularitatem, 2. specialiter sit de irregularitatibus prouenientibus ex defectu: & ex facto, siue delicto, & 3. de prouenientibus ex delicto. Ad tria vero capita reducimus in primo titulo tradenda: ut vnū sit de nomine, definitione, & diuisione irregularitatis: & alterū cõplectatur generalia documenta de irregularitate, scientia ad rationem iudicandi de peccatis nobis propositam, & in tertio agatur de modis quibus irregularitas tollitur.

CAPVT I.

De nomine, definitione, & diuisione Irregularitatis.

SVMMARIVM.

1. Unde dicitur irregularitas, & varis formula verborum quibus in iure indicatur.
2. Generalis est in irregularitas.
3. Ius canonica non est. causa irregularitatis: & quid, si ipsum sit dubium.

4. Quod ea fundamentum habeat in iure naturali, & quatenus in iure diuino positum.
5. Materialis causa irregularitatis factum, & defectus, siue patens siue latens.
6. Effectus formalis irregularitatis: ratione cuius, quatenus à ceteris distinguitur.
7. Eiusdem finis, & diuisio.

IRREGVLARITATIS nomen, si vim illius spectes, significat generaliter regulæ priuationem: sed vsu Ecclesiastico, quem in præsentia sequimur, specialiter significat impedimentum recipiendi Ordines Ecclesiasticos, aut exercendi susceptos. Cum enim regulæ iuris, ut in sequentibus patebit, non admittant indifferenter quosumque ad susceptionem, & usum Ordinum: ij qui tales non sunt, quales volunt canones esse, circa Ordines suscipiendos aut susceptionem, & ipsorum irregulares, & ipsorum impedimentum irregularitas: ut de senten. & re iudicata, & De senten. excomm. utrobique cap. 1. in 6. Quod idem impedimentum adhuc in iure canonico variis aliis nominibus indicatur, prout ex Maiolo, Couarruia, & aliis citatis annotat Henriquez in memorato lib. 14. cap. 1. §. 1. Ea sunt: non audeat promoueri Non aspiret ad Ordines. Non promoueat, Prohibetur ordinari. Non adducitur ad ministerium altaris, ad ministerium Ecclesiæ admitti non potest: Sacerdotij officio alienus sit. Prohibetur à Sacerdotio, à clericali officio cogatur abstinere. Cessabit à Clero, non potest suscipere ministerio perfrui. Deicitur officio vel officio

officio vel Clero. Alienus à regula, impedimentum praestat ne pertingat ad sacros Ordines. Addit idem, verbum Suspendatur, deponatur, degradetur ab officio, maledictione feritur, Communionem priuatur, & similia. Addit inquam, interdum indicare irregularitatem: quod quando contingat, relinquatur prudenti iudicandum ex iudiciis: qualia sunt, quae Suarez tractat in citata disput. 40. sub finem. Primo, si poena quae imponitur, dicatur auferenda per dispensationem. Secundo, si imponatur sine culpa, et si non sine causa. Tertio, si ita imponatur, vt post poenitentiam maneat impedimentum adferens Ordinibus siue suscipiendis, siue exercendis ex officio. Quae iudicia ipse consequenter ibidem illustrat variis exemplis ex iure canonico.

Definitio autem irregularitatis à multis authoribus usurpata, quos loco citato in initio, Couar. refert, est impedimentum canonicum ex facto, vel defectu proueniens: quo quis prohibetur ad Ecclesiasticos Ordines promoueri: & in iisdem ministrare. Cui definitioni paulo diuerfam habet Nauarrus in memorato num. 191. inquit esse impedimentum à iure canonico inductum, acceptionem Ordinum Ecclesiasticorum aut aliquem vsum eorum, quatenus sunt Ordines, directe impediens etiam post poenitentiam. Sed plenissima, à qua ex omnibus suis causis irregularitas definitur, haec esse potest. Impedimentum canonicum, quod ex facto, vel defectu proueniens, impedit acceptionem Ordinis Ecclesiastici: vel aliquem vsum eius, quatenus Ordo est, institutum ad diuinorum reuerentiam.

In qua definitione prima pars tenens locum generis, hoc est, impedimentum, indicat irregularitatem non esse de genere censurarum, quae vincula sunt, quibus quoad animam ligantur delinquentes: vt ad resipiscendum à delicto, vel illud impostum cauendum inducantur. Vnde tolluntur abfoluione: cum irregularitas, quae est tantum impedimentum inhabilitatis institutum ad reuerentiam diuinorum, tollatur dispensatione, siue rehabilitatione: sicut is, qui infirmitate debilitatus priuatur vsu ambulandi, illa per curationem depulsa ab infirmo, vsu ipsam ambulandi recuperat, tantum ad eum rehabilitatus.

Secunda pars, Canonicum inquam, siue inductum à iure Canonico, indicat causam efficientem irregularitatis non esse aliam quam ius Canonicum: quod constat ex cap. Is qui, De sententia excommunicata, in 6. vbi statuitur, irregularitatem non incurri, nisi in casibus in iure expressis. Quam esse communem sententiam pluribus authoribus in eam citatis refert Couar. ad Clem. Si furiosus, initio primae partis, nu. 2. Qui etiam in sequenti n. 3. tractat, quod contra obici potest ex cap. Ad audientiam, & ex cap. Significasti, secundo versu. Quod si discerni, De homicidio: cum dubitatur an quis irregularis sit, necne: ipsum esse iudicandum irregularem: quia tale iudicium tutius est. Vnde sequi videtur falsum esse, quod irregularitas non incurritur, nisi in casibus iure expressis: quando quidem in talibus nullus dubitationis locus esse videtur. Respondet (inquam) distinctione, quam proponemus in sequenti cap. 2. documento 4. Dici autem potest argumentum non concludere: quia ex propositis capitulis tantum habetur, quod super irregularitate, Episcopis sit praescriptum à iure, vt in dubio sequantur partem tutiorem: eos de quibus dubitatur an sint irregulares iubendo, ad reuerentiam saluet diuinorum, abstinere ab Ordinibus, quod non habet irreuerentiae periculum: sicut contrarius vsus Ordinum tunc habet. Ex quo praescripto non est consequens, vt in dubio debeat quis irregularis iudicari, sed tantum quod vsus Ordinum illi permitti non debeat eo nomine, quod incertum sit, an habeat impedimentum irregularitatis.

Ceterum irregularitatem efficienter ita esse à iure Canonico, vt illius quoddam fundamentum sit in iure tum naturali, tum diuino, patet: de iure quidem naturali, quia apud omnes gentes in vsu fuit, vt ad sacerdotium non admitterentur nisi corpore integri: pro quo vide quae habet Couar. loco citato num. 5. De iure vero diuino patet: quia quantumuis irregularitas non habeat vim ex diuina institutione: habet tamen ex humana auctoritate diuinitus homini concessa. Deinde quia ex diuina institutione quaedam illius figura praecessit in veteri Testamento. Tum in eo quod Deus praecipit Moysi cap. 21. Leuitici dicens, Loquere ad

Aaron: homo de semine tuo per familias suas, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium eius, si caecus fuerit, si claudus, si paruus vel grandis, vel torto naso] (quod praecipit obiter aduertere abrogatum esse à Christo, sicut caetera veteris Testamenti caeremonialia.) Tum etiam in eo, quod Dauid, quia plurima bella gerendo multum sanguinis effudisset, prohibitus est templum aedificare Domino Deo, i. Paralip. cap. 22. Ex hac parte definitionis habetur quoque differentia ipsa irregularitatis à censuris: quod haec sint à iure Canonico, & ab homine: & illa tantum sit à iure Canonico, & nunquam ab homine: vnde fit vt qui dicit aliquem esse irregularem, debeat adducere ius expresse inducens irregularitatem in tali casu.

Tertia pars, ex facto, vel defectu proueniens, indicat proximam causam materialem irregularitatis: siue id propter quod ipsa incurritur, esse vel factum aliquod, vel aliquem defectum. Vbi aduertit primo, factum illud posse esse non modo id quod cum peccato perpetratum est, vt cum quis alium iniuste occidit: sed etiam id quod sine peccato, imo cum merito perfectum est: vt cum Iudex latronem zelo iustitiae interficit, iuxta cap. Aliquantos distin. 51. Defectum vero eum, posse esse ex parte tum animi, tum corporis, tum etiam parentum, de quibus sigillatim dicatur infra.

Aduertit secundo, ex D. Anton. 3. parte tit. 28. cap. 2. in initio nullam irregularitatem incurri ex sola voluntate facienti id propter quod ipsa imponitur: vt si quis, inquit idem, vibret gladium animo occidendi, nec sequatur effectus mortis, aut mutilationis, non incurritur irregularitas, etiam si vulneret. Ratio est: quia lex Ecclesiastica requirit factum, iuxta illud 15. quaest. 1. cap. vltimo; Opera lex querit.

Aduertit tertio, quod factum sit occultum non obflare, quin ex eo irregularitas sequatur: ita ut ex Nauarro in Enchir. c. 27. num. 194. & Couar. ad Clement. Si furiosus parte 2. §. 3. num. 4. contra Alphonsum à Castro in lib. 2. De lege poenali cap. vltimo, concl. 3. irregularitas quolibet occultata tantum noceat quoad forum conscientiae, quantum manifesta irregularitate dispensatio procuratur. Et confirmatur ex cap. Nisi, De renunciat. §. Personae, vbi de Episcopo qui promotus est in irregularitate dicitur: Si & culpa latet, & causa: cum eo qui laudabiliter suum impleuit officium; potest non minus vtiliter, quam misericorditer dispensari. Item quod in Apostolico licetis indulgentiarum, Sacerdoti electo ad confessionem excipiendam, datur facultas dispensandi cum Poenitente super irregularitate mentali: cuius nomine non potest alia intelligi, quam occulta seu incurta ob factum quidem externum: sed quod in foro externo probari nequeat, ac si esset sola mente commissum. De qua re Couar. ad eandem Clem. in initio num. 4. Denique in Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. De reform. id habetur apertissime, cum statuitur, quod in omni irregularitate proueniens ex delicto occulto nec deducto ad forum contentiosum, excepto homicidio voluntario, possit Episcopus dispensare. Veruntamen cum duplex genus peccatorum in hac re distinguatur: vnum eorum quae solum ratione enormitatis, & notorietatis inducunt irregularitatem; alterum eorum quibus imposta est in iure irregularitas, non requisita conditione enormitatis & notorietatis: ea quae sunt prioris generis & occulta cessant intelligi tantum de iis quae sunt posterioris generis: Quae autem sint eius generis, quaeque prioris: patebit ex dicendis titulo 3.

Ceterum ex hac parte definitionis habetur adhuc differentia inter irregularitatem, & censuras: quod cum haec proueniant tantum ex facto culpabili, quod saltem sit peccatum veniale: irregularitas possit ex defectu, atque ex facto non culpabili prouenire, quod tamen illius causa sit iusta, habito respectu ad bonum commune. Cuius boni ratio, merito habetur in sacramento Ordinis, quod non est institutum vt caetera (exceptis matrimonio in quo similiter posita sunt impedimenta) pro singulis, sed pro communitate.

Ad cuius bonum spectat, ne quilibet ad Ordines, sicut ad alia sacramenta admittatur indifferenter.

6. Quarta pars definitionis, *Impedit acceptionem Ordinis Ecclesiastici, & aliquem eius usum, quatenus Ordo est*, indicat formam, seu formalem effectum irregularitatis: qui est impedire acceptionem Ordinis, vel aliquem eius usum. Vbi aduerte ex Nauar. in Enchir. cap. 27. nu. 191. illius disinctionis, *vel aliquem eius usum, rationem hanc esse, quod quædam sit irregularitas impediens ascensum ad ordinem superiores, quæ non impedit exercitium Ordinis iam suscepti, iuxta illud in cap. finali, 15. quæst. 1. Non omnia quæ ordinandum impediunt, ordinatum deiciunt:] & quædam quæ sic impedit vnum exercitium Ordinis suscepti: vt tamen non impediatur aliud exercitium eiusdem, vel alterius Ordinis: vt in cap. 2. De clerico ægrotante, Sacerdos cui abscessi erant duo digiti cum parte palmæ, prohibetur Missam celebrare, non item alia officia sacerdotalia exercere.*

Adde, quod ibidem Nauar. præmisit, illa reduplicatione: *Quatenus Ordo est*: indicari discrimen quoddam quo irregularitas adhuc separatur à censuris: quæ impediunt Ordinum susceptionem, & exercitia: aut quatenus sunt communicationis quædam fidelium, vt excommunicatio: aut quatenus sunt officia quædam Ecclesiastica: hoc est: à personis tantum Ecclesiasticis obeunda, vt suspensio; aut quatenus sunt vsus sacramentorum, vt interdictum. Irregularitas vero eadem exercitia impedit, quatenus sunt vsus Ordinum: quia per se primo respicit diuinorum reuerentiam, quæ seruanda est in ipsorum Ordinum vsu. Vbi aduerte quod cum Ordines per se sint inuicem subordinati: ita ut inferiores præsupponantur à superioribus, illique ad hoc ordinantur: irregularitatem impediendo acceptionem vnius Ordinis, consequenter impedit acceptionem cæterorum Ordinum, etiam si non impediatur semper vsus iam acceptorum, prout in sequentibus dicitur.

7. Reliqua pars definitionis, *institutum ad reuerentiam diuinorum*, continet finem irregularitatis: quam adhuc separat à censuris: quarum proximus finis est non quidem reuerentia diuinorum, si ut irregularitatis: sed emendatio delinquentis, ad conseruationem Ecclesiasticæ disciplinae.

Diuidi autem potest generaliter irregularitas, vt ex proposito definitione patet, in eam quæ ex facto, & in eam quæ ex defectu provenit. Cuius vtriusque varietates sunt species, nam ex defectu quinque proveniunt. Prima ex defectu animæ, secunda ex defectu corporis, tertia ex defectu natalium, quarta ex defectu ætatis, quinta ex defectu libertatis. Et cum factum duplex sit, quoddam cum delicto, & quoddam sine delicto: ab hoc duæ præcipuæ species oriuntur: vna est ex bigamia, quam aliqui vocant ex defectu Sacramenti: altera ex homicidio licito, quam aliqui vocant ex defectu leuitatis. Ab illo vero oriuntur octo. Prima ex homicidio illicito secunda ex iteratione baptismi, tertia ex indebita susceptione Ordinis, quarta ex vsu Ordinis indebita, quinta ex aliquo actu infidelitatis, sexta ex infamia, septima ex quocumque alio delicto enormi & notorio, propter quod meretur quis deponi.

CAPVT II.

In quo traduntur quædam generalia documenta de Irregularitate.

SUMMARIUM.

- 8 Irregularitas non incurritur ob solum conatum sine effectu: ea vi ad Ordinem primario, sic ad beneficium secundario reddit inhabilem.
- 9 An idem secundarius effectus contingat cum Irregularitas est dubia.
- 10 Irregularitas adueniens non priuat beneficio, nec iurisdictio- ne præhabita.
- 11 Violatio irregularitatis peccatum est suo genere mortale.
- 12 Quando in dubio iudicandus sit quis irregularis.
- 13 In irregularitate incurrenda non est differentia inter clericum, & laicum.

14 Irregularitas non impedit absolutionem sacramentalem: neque per hanc illa tollitur.

15 Ignorantia etiam inuincibilis irregularitatis non im- pedit, quin ea incuratur, nisi imposta sit ob culpam quæ similiter ignoratur.

16 Irregularitas aliquando indelebilis est, aliquando per se ipsam cessat.

PR. 1. in v. documentum est: Etiam in casu expresso in iure actum interiore coniunctum cum solo conatu exteriori, absque consummatione actus exterioris non inducere irregularitatem. Hoc tangit Conar. ad Clemen. Si furiosus; sub initium secundæ partis. Et probatur, quia irregularitas imponitur ob factum. Atque is qui solummodo conatur facere, non facit reuera.

Secundum est (quod iam attingimus, & de quo late Suarez *tom. 5. dispur. 4. o. sect. 2. num. 29. & aliquot sequentibus*) præter primarium irregularitatis effectum inhabilitandi ad Ordines tum recipiendos tum receptos exercendos, esse alium secundarium inhabilitandi ad beneficium Ecclesiasticum recipiendum: ita ut irregularitas præcedens collationem beneficii, eam subsecutam reddat nullam. De quo agendi commodior locus erit in sequenti tractatu cap. 11. num. 15. Hic monendum est primo, quod Suarez habet num. 36. bonam illius rationem esse, quod conferentis voluntas, ex qua pendet validitas collationis, non sit censenda alia, quam conferendi secundum canones, atque adeo non habenti impedimentum canonicum: inde enim fit, quod sciens illud omnino recusat conferre, aut certe impedimentum ipsum tollit per dispensationem si eius dandæ sufficientem habeat potestatem. Monendum est secundo, quod Nauar. notat in Enchir. cap. 27. num. 194. versu. Ad quesitum: illum qui tacita irregularitate impetravit beneficium, egere necessario dispensatione ad illud licite retinendum: teneque fructus ante perceptos restituere, prout Conar. expressit ad regulam. Peccatum, par. 2. §. 8. num. 6. in fine multis aliis citatis. Quod vtrumque est consequens ex nullitate memorata. Monendum est tertio, non sufficere, vt illa dispensatio in irregularitate & retentione beneficii impetrati simplex sit, si possessionem illius acceperit scilicet, id est, sciens se irregularem esse: adeoque inhabilem ad illud. Etenim qui perid incidit in intrusionem; quæ ex natura sua, intrudentem se, reddit inhabilem ad id ipsum beneficium, fit vt talis non sit proxime capax eiusdem beneficii quantumvis dispensetur cum eo in irregularitate, & beneficii retentione: nisi per Papam ad illud rehabilitetur: quia per eiusmodi dispensationem sublata est tantum inhabilitas secuta ex irregularitate: non etiam secuta ex intrusione: adeo ut in petitionis suæ literis, debeat exprimeri & exponere Papam, illam intrusionem, id est, quod sciens se irregularem esse, possessionem acceperit. Ita post Felinum ad cap. In nostris; De rescriptis, corol. 2. notat Nauar. in eodem versu. Ad quesitum.

Si quæras; An secundarius ille effectus locum habeat in eo de cuius irregularitate dubitatur. Respondetur distinctione: nam si quis existens in tali dubio acciperet beneficium, valde probabile est collationem esse nullam: quia ex antecedentibus num. 3. iudicandus est inhabilis ad officium Ordinum, propter quod beneficium Ecclesiasticum datur ex cap. vt. De rescriptis in sexto. & quo ipsum nititur sicut ad officium fundamentum suo, ex Panor. ad cap. Cum dilectus: de consuetud. num. 26. adeoque ille mala fide accipiens, nihil habere videtur vnde excusetur. Si autem quis nihil dubitans, sed bona fide putans se minime irregularem esse acciperet beneficium, probabile est collationem esse validam. Nam cum ipse non sit aperte irregularem sed dubius: bona fide possideat beneficium, merito iudicabitur quod melior tunc sit conditio possidentis.

Si iterum quæras, An irregularis adueniens post beneficium iam acceptum inducat huius priuationem. Respondet Panor. ad cap. Clericis. Ne Clerici vel Monachi, num. 2. (& communem sententiam esse notat. Nauar. in Enchir. cap. 27. nu. 249. versu 5.) propter irregularitatem non esse quem ipso iure priuatum beneficium quod ante habebat: sed esse priuandum per sententiam Iudicis, prout in illo cap. Clericis

Clericis, indicant verba futuri temporis: Si quis tale quid fecerit, honore priuetur, & loco. Ratio vero est, quod irregularitas de se excludat tantum ab Ordine; vt patet ex ante tradita illius definitione, & eiusdem declaratione. Quare ex vi sua non tollit beneficium. Nec item tollit ex iuris interpretatione, quæ in materia pœnali fieri debet cū restrictione verborum; ad illud solum quod sonant. Videndus est Suarez in citata sect. 2. assertionem quinta. Qui sub finem eiusdem sectionis, eidem doctrinæ congruenter docet, nec irregularitatem inducere priuationem iurisdictionis annexæ beneficii: siue in exteriori, siue in interiori foro. Atque ad hoc Parochum irregularem, pro iurisdictione sua ordinaria, posse alicui approbato ab Episcopo facere potestatem audiendi confessiones suorum subditorum: sique ipsemet audiat (*etiam si peccet, quia in actu est Ordinarius sacerdotalis*) absolutionem ab ipso datam sufficienter disposito, esse validam.

Aduerte autem irregularem non modo non esse beneficium priuatum, sed nec priuandum, quando irregularitas provenit ex aegritudine: quoniam afflictio non est addenda afflictio: sed potius miseriam ipsius miserendum est, cap. Ex parte, De clerico ægrotante: atque si curam animarum habeat, constituendus est illi coad. uitor, si Episcopus sit ex eod. cap. vel Vicarius, si sit Curatus, ex cap. De Rectoribus, eodem titulo: aut si ad vitandum populi scandalum, titulus beneficii transferendus sit in alium, referuanda est congrua fructuum portio, ipsi agro ad vitam necessaria, ex cap. Tu nos, eod. item titulo.

Tertium documentum est: Irregularem suscipiendo quemcumque Ordinem vel in suscepto ministrantem ex officio (*non item eo modo, quo laicus*) ante obtentam dispensationem, mortaliter peccare: nempe agendo contra Ecclesie præceptum in re sacra valde graui. Ad quod facit cap. vltimum, De temporibus ordinationum. Idque exprimit Suarez tomo 5. disput. 40. sect. 2. addit ob tale peccatum nec irregularitatem notam nec aliam pœnam canonicam incurri, quia non inuenitur imposita. Pro quo Henriquez lib. 14. cap. 5. §. 2. plures citat in margine lit. N.

Quartum documentum est: Quæstionem qua quæritur, An in dubio quis iudicandus sit irregularis. explicandum esse quoad vtrumque forum, prout explicant Nauar. ad cap. Si quis autem: De penis en. dist. 7. nu. 35. Couar. ad Clemen. Si furiosus in iuri. num. 3. supponendo tale dubium posse esse iuris, aut facti. Iuris quidem, cum dubitatur de aliqua irregularitate an in iure habeatur. Exemplum est cum vertitur in dubium, An per iteratam Eucharistia consecrationem, fiat quis irregularis irregularitate ex iteratione sacramenti: facti vero, cum certum quidem est irregularitatem impositam esse in iure pro aliquo actu, vt pro homicidio: sed dubium est de persona: vt, An ei, quem secum plures alij vulnerant, ipse infixit lethale vulnus. Responso igitur ad propositam quæstionem his suppositis est: Quando dubium fuerit iuris, nullum ex eo censendum irregularem: cum id requiritur expressum, ex cap. Is qui, De senten. excomm. in 6. ad irregularitatem exigente, vt ea sit in iure expressa: qualis non censetur, quæ in eo sic occulta est, vt sapientes nequeant illam detegere. Quando vero dubium fuerit facti, eum qui tali facto peccauit censendum irregularem, iuxta cap. Ad audientiam, & cap. Significasti, 2. §. Quod si discerni. De homicid. fedea ratione, qua propositum est in præcedenti num. 3. Atque de modo id ipsum dubium deponendi, vide tradita generaliter de conscientia dubia, ac de scrupulosa in præced. tomo 1. lib. 13. cap. nono, & aliquot sequentibus: quæ in hac specie dubij locum habent perinde, ac in aliis.

Quintum documentum, quod Sylu. habet in verbo Homicidium 3. quæst. 1. in fine, est, In irregularitate contrahenda, non esse differentiam, siue in iure, siue in communi Doctorum doctrina, inter Clericum, & laicum: sed vbi cumque irregularis est laicus, esse & Clericum, ac contra: excepta irregularitate ex homicidio fortuito quando committitur vacando rei prohibite propter periculum homicidij: vt est Clerico exercitium chirurgicæ. Quod plenius intelligitur per dicenda in sequenti numer. 117. 119. & 120.

Sextum est: Absolutione sacramentali (à cuius susceptione,

vt pote que non est actus Ordinis, irregularitas non excludit) tolli posse peccatum, propter quod incurritur irregularitas eadem remanente. Ita post Cardinalem Nauar. in præced. num. 191. tradit. Et ratio est: quod sacramentalis absolutio cuius capax est irregularis sicut aliorum sacramentorum excepto Ordine (prout notat etiam Henriquez lib. 14. cap. 1. num. 2.) simul omnia peccata mortalia, nec vnum sine alio tollat: non tollat autem irregularitatem, vt expressit glossa ad c. Ventum est, verbo Cicatrice, 1. q. 1. quando quidem ea non est peccatum sed impedimentum tollendum dispensatione. Ceterum quamuis non sufficiat irregularem absolutum esse à peccato, sed debeat liberari ab irregularitate vt licite possit vel Ordines suscipere, vel suscepro exercere: attamen cum irregularitas provenit ex peccato omnino occulto, nemò tenetur se infamem reddere, aut exponere, mortis periculo ad obtinendam dispensationem. Namque metus grauis ac cadens in constantem virum excusat illum in tali casu iuxta doctrinam de eodem metu traditam in præced. libro 11. cap. 8. Hinc occultus homicida si periculum sit ne extremo supplicio afficiendus cognoscatur si abstineat à celebratione Missæ, poterit absque vlla dispensatione celebrare præmissa confessione, vt expressit Nauar. in En. chir. cap. 27. num. 239. rationem addens, quod lex naturalis de defendenda fama, vitaque sua, præstet legi humanæ de abstinentia ab vsu Ordinis in irregularitate.

Septimum documentum est: Ignorantiam solius irregularitatis, etiam si inuincibilem, non impedire quin ea incuratur. Hoc habet Suarez in eadem disput. 40. sect. 5. num. 8. ex illo fundamento; quod ignorantia quæ non excusat à culpa, nec excuset à pœna: Talis autem est, quæ est sit pœna, non est tamen culpa: vt cum aliquid scitur malum esse, ideoque pœna dignum tam diuina quàm humana, sed ignoratur in particulari quamnam lex imponat: vide antedicta in libro decimotertio cap. 26. quæst. 2. Quod si ignorantia fuerit inuincibilis tam culpa ob quam imponitur irregularitas, quam ipsius irregularitatis: ab hac sicut & ab illa erit excusatio.

Postremum documentum est: Irregularitatem aliquando indelebilem esse, aliquando per se ipsa cessare. Prior pars probatur: quia cum irregularitas nascitur ex impossibilitate perpetua exequendi munus Ordinis, vt in muto, aut trunco manibus: ex impossibilitate celebrandi Missam, nullum esse potest tunc Ecclesiasticum remedium ad illam amoliendam, ex D. Thoma 5. parte quæst. 82. artic. vltimo ad 3.

Posterior vero probatur: quia cessante defectu, ex quo irregularitas provenit, ipsa quoque cessat; iuxta illud in cap. Statuimus, dist. 6. Ecclesie prohibitiones proprias habent causas, quibus cessantibus cessant & ipsæ. Quod etiam confirmatur argumento, tum eiusdem capituli, tum sequentis: & cap. Neophytus, ead. distinct. in quo illa verba ex D. Ambrosio habentur: Vbi causa non adhaeret, vitium non imputatur. Illustratur quoque variis exemplis tum aliis quæ Henriquez habet in lib. 14. cap. 17. §. 3. tum his: scilicet quod ille qui in corporis defectum repulsus est à susceptione Ordinis, ad eos admitti debeat, si talis defectus cessauerit: sic ille qui repulsus est eo quod vxoratus esset, mortua vxore, aut secuta separatione per debitam Ecclesie auctoritatem, quasi cessante causa, promoueri potest. Item irregularitas quæ ex infamia nascitur, restituta fama cessat: & ea per quam aliquis ob ignorantiam repellitur à susceptione vel vsu aliquorum Ordinum, tollitur eo ipso, quod is ad sufficientem scientiam peruenit. Sic etiam cum irregularitas nascitur ex defectu ætatis, aut defectu libertatis, ipsa tollitur eo ipso quod illam patiens ad legitimam ætatem peruenit, aut libertate donatur, & sic de aliis: quæ quia sunt in homine, faciunt ipsum irregularem: cum cetera ideo faciant, quod præcesserint in ipso: vt fuisse natum ex fornicatione, perpetrasse homicidium & similia: quæ nunquam cessant: quia quod factum est, infictum esse nequit. Vnde irregularitas quam inducunt, perseverat quamdiu non tollitur dispensatione.

CAPVT III.

De modis quibus irregularitas tollitur.

SVMMARIVM.

- 17 Quatenus irregularitas tollatur susceptione baptismi.
- 18 Quatenus per ingressum religionis.
- 19 Dua conditiones requisite ad talem ingressum: & quod is non reddat habilem ad prelaturas, sicut ad Ordines.
- 20 Documenta notanda de modo irregularitatem tollendi per dispensationem.
- 21 Episcopo committitur examen literarum Papa per quas dispensat, & quatenus Confessarius Episcopi possit cum ipso dispensare.
- 22 Papa potest in omni irregularitate dispensare, potest & is cui ille id commiserit.
- 23 De exceptione irregularitatis ex homicidio, quae fieri solet in tali commissione.
- 24 Alia notanda de eadem commissione: & inter caetera, quod non sit censenda fieri in tubilais: concedendo facultatem absoluenti ab omnibus censuris.
- 25 Alij habentes facultatem dispensandi, ex iuris dispositione.
- 26 Irregularitates in quibus dispensat Episcopus.
- 27 Vbi casus in quibus potest Episcopus dispensare cum irregulari ex delicto publico.
- 28 Quatenus dispensare possit Episcopus in irregularitate ex hominibus casuati.
- 29 Notanda circa facultatem à Concil. Trid. Episcopo concessam, dispensandi in irregularitate ex delicto o. culto.
- 30 Quod delictum occultum, quod publicum sit censendum in hac re.
- 31 Dispensatio in irregularitate, dari potest non modo expressè, sed etiam tacite.
- 32 Obseruandum in dispensatione, cum is, cum quo dispensatur plures habet irregularitates.
- 33 Notanda de usu dispensationis in irregularitate.

17.

TOLLITVR irregularitas tribus modis. Primo, per baptismum. Secundo, per ingressum religionis. Tertio, per dispensationem. Ac quod ad primum attinet, Angelus, *Baptismus* 7. num. 3. & *Irregularitas secundo, in principio, & Sylu. Baptismus* 6. num. 2. & verbo *Irregularitas sub finem*, ex communi sententia referunt per baptismum deleri omnem irregularitatem ante ipsum contractam ex peccato, vel ex eo quod est peccato conueniens, vt infamia. Nam delicta obesse non solent, si lauari remissa fuerint sacramento, ex cap. Vna, *distin. 26*. Obessent autem, si post baptismum remaneret irregularitas illa quae fuerat ex eis contracta. Quod argumentum est glossae finalis, ad cap. Deinde, eadem *distin. 26*. vbi in confirmationem adfert quod D. Paulus ante baptismum homicidium fuerit: consentiendo scilicet neci Protomartyris Stephani: posteaque factus sit Apostolus. Et quantum baptismus non tendat ad purgandum id in quo non est peccatum cap. Vna, & cap. Deinde, citatis: ideoque non videatur liberare posse ab irregularitate quae sine peccato contrahitur (sicut non liberat ab ea quae provenit ex digamia, iuxta textum in cap. Acacius, & cap. Deinde, *distin. 29*.)

Attamen post Panor. ad cap. Gaudemus, De diuortijs; Angelus, & Sylu. locis cit. D. Anton. 3. parte tit. 28. cap. 12. in fine, Armilla, verbo Irregularitas nu. 87. Nauar. cap. 27. nu. 209. sentiunt liberare ab irregularitate proveniente ex homicidio; non modo eo quod cum peccato, sed eo etiam quod sine peccato sit, in sententia vel executione iudiciali criminolorum. In probationem autem adferunt cap. Si quis viduam, *distin. 50*, in quodum absolute statuitur irregularitatem habendum cum qui post baptismum commiserit homicidium, censetur sufficienter significari, irregularitatem ex homicidio non pertinere ad eum qui ante baptismum commiserit homicidium. Quod si omnium consensu verum est quoad homicidium illicitum, censeri pariter debet verum quoad licitum: quia vt glossa prima ad initium *distin. 51*. habet: in ea re non debet esse melioris conditionis peccans, quam non peccans. Adde quod Henriquez notat *lib. 1. c. 1. p.*

17. §. 2. tunc cessare horrorem occisionis, eo quod homo, qui prius erat quasi lupus, Saulo similis, per regenerationem baptismi deposita feritate, fiat quis mansuetus, & mutetur in alterum virum.

De modo tollendi irregularitatem per ingressum religionis.

SECTIO I.

IN Authentica De monachis, in principio, collatione prima, verba haec habentur: Conuersationis Monachialis vita sic est honesta, sic commendare nouit Deo ad hoc venientem hominem, vt omnem humanam eius maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturae decentem, &c. Vnde glossa ad cap. Cum deputati: De iudicijs sub finem, infert, eo ipso quod aliqui se deputarunt obsequio Iesu Christi, omnem ab eis irregularitatem tolli si quae fuit. Quod tamè aduerte non posse intelligi de omni irregularitate simpliciter, sed ad summum de ea quae non conuulgit ex proprio delicto eius, qui irregularis est: Nam conuulgentem ex proprio delicto illius, dispensatione egerit, patet ex cap. 2. De apostatis: vbi habetur, cum eo qui contraxit irregularitatem ex iteratione baptismi, si ad religionem transeat, posse dispensari fauore ipsius religionis: vbi glossa vltima id ipsum expressit. Eaque ratione Hostiensis (cuius meminerunt Angelus, Irregularitas 2. num. 1, & Sylu. eodem verbo sub finem) propositam authenticam accipiendam esse notat ad idem cap. 2.

Panormit. vero annot. vlt. in idem, censet ingressu religionis tolli tantum eam irregularitatem de qua expressum est in iure, quod per illum tollatur: sicut est De irregularitate filiorum illegitimum in cap. 1. *distin. 56*. & in cap. 1. De filiis presbyterorum 1. quoad alias autem irregularitates, inducere tantum faciliorem earum dispensationem. Quam Panormit. opinionem Angelus & Sylu. probant ac cum eis Suarez. *disput. 51. sect. 1. num. 3*. Sotus tamen. in 4. *distin. 25. quest. 1. art. 3*. versus principium ait, morem nunc in religionibus seruari (sive is iure communi, sive consuetudine, sive privilegio fuerit obtentus) vt per professionem, omnis irregularitas, quantum ad Ordinis susceptionem aboletur, praeter illam quae vel ex homicidio voluntario, vel ex bigamia contrahitur. Adde per Concil. Trident. *sess. 23. cap. 12*. De reform. & praeter eam quae contrahitur ex defectu etatis. Cui dicto Soti, Suarez indicat non esse ita nitendum, quin vnaquaeque religio expendere debeat, An talem consuetudinem habeat ab antiquo, vel habeat aliquid privilegium.

Porro in hac re ingressus religionis accipi debet cum duplici limitatione: vna est, vt religio sit approbata, quae sola vere vocatur religio: altera, vt is ingressus sit per professionem, seu incorporationem illam, quae quis fit religionis membrum. Nam talis proprie & secundum vsum canonum, vocatur ingressus religionis, nouitatus enim potius est ad probandam religionem, quam ad incorporandum se illi: ideoque tempore nouitatus non censetur eam ingresso dispensatum in irregularitate. Pro quo facit quod in citato cap. 1. *distin. 56*. ad id requiratur, vt ij cum quibus dispensatur, religiose conuersati sint in religionem: quod non potest esse nisi post expletum tempus probationis.

Aduerte autem dispensationem quae obtinetur per ingressum religionis, valere quidem ad omnes Ordines: non tamè ad prelaturas: ne quidem in ipsa religione recipiendas: ita ut monachus illegitimus non possit fieri Abbas vel Prior sine Papae dispensatione ex cap. 1. De iuribus Presbyterorum, neque generales Ordinum possent cum eo dispensare, sine speciali privilegio Papae.

De modo tollendi irregularitatem per dispensationem.

SECTIO II.

Quoniam, prout glossa prima ad cap. 1. *distin. 55* habet, vbi non est copia aliorum, bene assumuntur minus legitimi: sit vt deficientibus idoneis Dei ministris, possit cum irregularibus non idoneis dispensari: imo & debeat, si iusta aditu

causa

causa ex cap. Dominus noster, distinct. 56. (vbi glossa prima id habet expressum) & ex cap. Vnico distinct. 57. & ex cap. Literas De filiis Presbyterorum; & ex Concl. Trident. sess. 14. cap. 7. De reform. atamen ex eodem Concl. sess. 25. cap. 18. dispensationes debent rarius concedi, quia eneruant legem communem: etiam si interdum tam vrgens subest causa, vt dispensatio quodammodo debeat, prout ex iisdem Concilii Trident. locis, atque ex aliis annotat Henriquez. lib. 14. c. 17. §. 5. lit. B. Collige vero obiter ex eo effectu eneruandi legem, dispensationem quamcumque sine causa datam illicitam esse (pro quo facit doctrina D. Thomae 1. 2. quest. 97. art. 4.) etiam si data à Papa, censetur valida: quia potestas ipsius non restringitur iure canonico, sicut potestas ceterorum Prælatorum.

De proposito modo alia tangit idem Henriquez pro praxi notanda. Primum est, in eo. cap. 17. §. 4. dispensatione esse tutissimum remedium contra irregularitatem: quæ vt licite fiat, debet iusta causa subesse: immo & præcedere talis causæ cognitio: tam in iure communi, per quod imponitur irregularitas, Episcopus, aut alius inferior, tanquam in lege sui Superioris, non dispenset sine causa. Secundum est, in sequenti §. 6. facilius dispensari cum iam promotus (cuius irregularitas rationem quandam habet suspensionis ab vltimo Ordinum) vt ministræ in Ordinibus susceptis, quam vt promoueatur ad nondum susceptos. Pro quo facit, quod Episcopus plerumque cum illo, non item cum hoc dispensare possit: vt patebit ex dicendis in sequenti sect. 4. Tertium est, ibidem: dispensatum in maiori impedimento censeri dispensatum in minori eiusdem rationis: ideoque dispensatum ad superiorem Ordinem, aut ad illius usum, censeri dispensatum ad inferiorem Ordinem, aut ad illius usum.

Quartum est, in sequenti §. 7. dispensationes quæ per breue Summi Pontificis aut Legati ipsius, conceduntur extra Romanam Curiam, committi Ordinario loci, vt summarie & extrajudicialiter cognoscatur veritas narrationis: atque preces expressas vitio surreptionis vel obreptionis non subiacere prout statutum est in Concl. Trident. sess. 22. cap. 5. De reformatione. Quintum est, De quo Henriquez, ibidem. Si causa quæ Papam impulit ad dispensandum fuerit, vera tempore dispensationis, quantumcumque postea desinat talis esse: non ideo dispensationem desinare esse validam. Exemplum est si dispensandus proposuerit se pauperem esse sicut tunc fuit reuera: & postea cum sit ab Episcopo informatio & executio literarum Apostolicarum, effectus est diues. Veruntamen sententia contraria tanquam tutior, immo & probabilior videtur consulenda propter ea quæ tradit Sanchez libro octauo De matrim. disput. 30. præsertim num. 12. Ratioque est, si intentio dispensantis fuerit subuenire necessitati cui dispensandus non tantum de præsententi, sed etiam in futurum sit obnoxius.

Vltimum est, De quo idem author in fine sequenti cap. 18. Episcopum si forte incidat in irregularitatem, aut censuram, posse dispensari & absolui per suum Confessarium in omnibus casibus in quibus ab ipso ordinarie subditi ipsius possunt ab eo dispensari aut absolui. Pro quo multos in margine citat: & addit id censeri à Papa vel à Metropolitanano concessum eidem Episcopo: ne facile cogatur extra suam diocesim vagari pro remedio suæ animæ.

De eo qui potest in irregularitate dispensare.

SECTIO III.

In qualibet irregularitate Papam dispensare posse, communis sententia est ex Angelo & Sylu. verbo, Irregularitas in fine, ac Couar. ad Clemen. Si furiosus 2. parte §. 3. num. 3. Nam cum plenitudinem potestatis habeat in Ecclesia, quæcumque sunt per Ecclesiam seu Ecclesiæ Prælatos instituta, de quorum numero est irregularitas ex dictis cap. 1. sunt ab ipso dispensabilia, prout D. Thomas expressit, quod libeto 4. art. 13. in corpore. Possunt etiam dispensare illi omnes, quibus Papa ipse dispensandi facultatem communicauerit.

In qua communicatione cum fere semper excipiat irregularitatem ex bigamia, & irregularitatem ex homicidio:

obseruandum est primo, si exceptio ea sit absolute ab irregularitate ex homicidio, facultatem extendi ad irregularitatem quæ provenit ex licita occisione hominis, qualis est in bello iusto, aut in iudicio iusto. Quod Caiet. in verbo, Irregularitas, sub fine sic probat. Vbi non interuenit homicidium, ibi non inuenitur irregularitas homicidii. Constat autem quando homo iuste occiditur non committi homicidium: vt pote quod species est criminis. Nec enim eo nomine significatur qualiscunque occisio hominis, sed iniusta. Quare ad exceptionem propositam non spectat irregularitas, quæ incurritur ex licita occisione hominis: itaut gaudens prædicto privilegio possit sine scrupulo in ea dispensare ex eodem authore.

Obseruandum est secundo, si exceptio sit ab irregularitate ex homicidio voluntario: illum cui data est facultas generalis dispensandi, per eam non impediri quominus dispellere possit in irregularitate ex homicidio casuali, seu perpetrato sine proposito & intentione occidendi. De qua re videri potest Nauar. cap. 27. num. 240. Possit idem dispensare in irregularitate ex occisione hominis licita: quia hæc, vt dictum est, nõ significatur nomine homicidii voluntarij.

Obseruandum est tertio, ex Nauar. in Enchir. (prout habetur in tono tertio suorum operum editionis Lugdunensis) cap. 27. num. 253. versu. Nono dico: si Papa moriatur re adhuc integra mandatum ac etiam commissionem dispensandi ab ipso alicui facta expirare, nisi facta sint per modum edicti communis. Ratio est: quia mandatum & commissio, expirant mortuo concedente, iuxta legem, Mandatum, Cod. Mandati, vel contra: in eoque (prout notatum est ab Angelo in verbo, Gratia, §. 2. Sylu. eodem verbo, quest. 2. & Tabiena n. m. 6.) differunt à gratia, & privilegio. Adde ex eodem Nauar. in præced. cap. 26. num. 13. quando Papa committit alicui, vt cum alio in omnibus irregularitatibus ipsius dispense, si dispensationem dederit generaliter ab omnibus: dispensatum non teneri amplius dispensationem petere in irregularitatibus quarum forte non fuit tunc memot.

Obseruandum est quarto, opinione quidem Soti in 4. distinct. 22. quest. 3. art. 1 paulo ante primam conclusionem: cum in Iubilæis datur potestas absoluendi ab omni censure Ecclesiastica, eam potestatem extendi ad irregularitates provenientes ex delicto. Meliorem tamen videri Nauarri sententiam in Enchir. cap. 27. num. 250. (pro qua plures alios Henriquez citat libro 14. cap. 17. §. 4. in marg. lit. L.) negantis potestate absoluendi ab omnibus censuris, comprehendi vllam dispensationem ab irregularitate. Primo, quia in literis Apostolicis, nomine censure intelliguntur tantum excommunicatio, suspensio, & interdictum, iuxta cap. Quærenti, De verborum signif. Deinde vsus Romanæ curiæ habet, inquit Nauar. vt nunquam intelligatur concessa facultas dispensandi super irregularitate, nisi id exprimat. Denique nihil esset cur in iisdem literis aliquando exprimeretur facultatem eam dari. Adde quod cum in eadem expressione, soleat fieri exceptio ab irregularitatibus ex bigamia & ex homicidio voluntario fateri oporteat, quod absurdum est, clausulam potestatis absoluendi simpliciter ab omnibus censuris, quæ in Iubilæis, bullisve indulgentiarum, sine expressione irregularitatis passim ponitur, esse maioris virtutis, quam eam in qua simul exprimeretur potestas dispensandi in irregularitate: quando quidem cum tali expressione semper ponitur exceptio ab irregularitate ex bigamia & ex homicidio voluntario. In qua posteriori, ex homicidio voluntario inquam, cum non nisi ægre admodum soleat Summus Pontifex dispensare etiam per se, iuxta cap. Miror, distinct. 50. nulla probabilitas est quod ipse dando passim facultatem absoluendi ab omnibus censuris, det & dispensandi ab omnibus irregularitatibus provenientibus ex delicto: de quarum numero est ea quæ provenit ex homicidio voluntario.

Præter Summum Pontificem ex iuris dispositione, aut speciali eiusdem Pontificis privilegio, possunt quidam ex officio suo in irregularitatibus dispensare nempe Episcopus in sua diocesi, Nuntius item Apostolicus in sua prouincia donec redierit ad urbem eam in qua est Papa, potest perinde ac Episcopus proprius dispensare: quia & ipse Ordina-

rius est, licet extraordinarie, quemadmodum habet Henriquez lib. 14. cap. 18. §. 2. Vbi & addit quosdam alios qui ex Sedis Apostolicæ privilegio idem possunt iure quasi Episcopali. Sufficit nobis de Episcopi potestate agere: cuius notitia habetur ex iure, & est omnibus necessaria. De ea autem illud principio occurrit notandum quando iura habent absolute, quod possit dispensari in aliquo casu, intelligi debere quod possit per Episcopum: prout in sequenti cap. 19. §. 2. littera P, aliis citatis habet Henriquez. Rationem addens, quod non loquantur de Papa, quem constat in omni iure positivo dispensare posse. Cum autem ius nihil de dispensatione disponit, Episcopus illam ideo dare non potest, quod inferior sine commissione dispensare non debeat in lege Superioris, sed secundum eam iudicare.

De Irregularitatibus in quibus d. sp. n. sat
Episcopus.

SECTIO IV.

26.

Iam quando censetur Episcopo à iure commissis talis dispensatio sic explicatur. Primo, quoad irregularitates quæ ex defectu proveniunt: Episcopus dispensare potest cum sponte mutilatis membro occulto, seu non apparente excepto castrato, prout post Astensem lib. 6. cap. 21. Syluester notat in verbo *Corpore vitiatum, quest. vltim. a.* Potest ite dispensare cum illegitimo, sed ad minores tantum Ordines, per cap. 1. De filiis Presbyterorum in 6. Deinde in provenientibus ex facto siue delicto, posse cum bigamis aliquatenus dispensare, exponitur in sequentibus cum in particulari dicitur de irregularitate ex bigamia. Postremo in provenientibus ex facto cum delicto, si delictum sit occultum, potest ex privilegio Concilii Tridentini sess. 24. cap. 6. De reform. dispensare in omni irregularitate excepto homicidio voluntario, & aliis deductis ad forum contentiosum: lite scilicet adhuc pendente, necdum finita: prout declarat Henriquez in sequenti cap. 20. §. 4. Sin autem delictum sit publicum, solus Papa, exceptis aliquot casibus, dispensare potest: sicut & in provenientibus ex defectu sine delicto, puta ex bigamia, illiteratura, defectu animæ vel corporis, aut Natalium, aut ætatis, aut libertatis, aut lenitatis.

27.

Primus autem casus exceptus est, quando excommunicatus accipit Ordinem. Cum ipso enim, si religionem ingrediatur, potest Episcopus dispensare ut ministrat in suscepto per cap. vltimum, De eo qui furive Ordinem suscepit.

Secundus est, De quo Syluester in verbo, *Irregularitas num. 5.* quando quis duos Ordines sacros simul, vel Subdiaconatum simul cum minoribus Ordinibus temerario ausu recipit. Potest enim Episcopus cum eo dispensare ut ministrat in Ordinibus non furive susceptis, ex cap. 2. eodem tit. Nisi forte taliter ordinari prohibuit illi fuerit sub pena excommunicationis lata sententiæ: quia tunc necessaria esset dispensatio Papæ, iuxta prius memoratum cap. vltimum.

Tertius est, quando quis exercet actum Ordinis quod nondum est initiatus: cum eo enim Episcopus dispensare potest, ut ministrat in Ordine quem iam habet: non tamen ut ad altiorum Ordinem promoveatur, ex cap. secundo, De Clerico non ordinato ministrante, iuncta ipsius glossa vltima.

Quartus casus est, ex cap. 1. De ordinatis ab Episcopo qui renunciant Episcopatu: in quo proprius Episcopus cum iis qui ordinati sunt ab Episcopo, qui loco & dignitati renunciant, potest dispensare in minoribus Ordinibus: ac cum lapsis in ea re ex ignorantia probabili, dispensare in maioribus Ordinibus: ut & cum iis qui Ordines ignoranter susceperunt ab Episcopo excommunicato, ex sequenti cap. vltimo, aut à simoniaco, ex cap. Statuimus decretum 1. qu. 1. Potest, inquam, dispensare tam in susceptis, quam in suscipiendis Ordinibus, ut notat Felicianus in tract. De irregul. sub finem cap. 11. Idem statuens de eo qui ex ignorantia probabili ordinatus fuerit ab Episcopo hæretico, vel schismatico, vel deposito, vel degradato, quia par est in iis, ac in aliis ratio excusationis.

Quintus casus est, quando irregularitas nascitur ex adul-

terio publico, vel ex aliis minoribus peccatis publicis in ducentibus infamiam: qualia sunt ludus alca, vinolentia, nonnullaque alia. In tali casu enim dispensare potest Episcopus quemadmodum notat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 250. cum pluribus aliis, quos Henriquez refert lib. 14. cap. 19. §. 2. littera M, in margine: Pro quo citat cap. At si Clerici, De iudiciis §. 2. Vbi glossa verbo dispensare, id exprimit, fusque explicat.

Sextus casus est, quando irregularitas nascitur ex homicidio casuali: in ea enim, etiam si publica sit potest Episcopus in vitroque foro dispensare ad minores Ordines, argumento cap. Ad audientiam, De homicidio, & notat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 240. in fine Couar. ad Clement. Si furiosus 2. par. §. 3. num. 5. & post eos Henriquez in citato §. 2. aliis in margine relatis lit. S, & T. Adde ex Concilio Tridentini sess. 14. cap. 7. De reform. cum homicidium casu perpetratum fuerit, aut vim vi repellendo, ad defendendum se à morte, committi Episcopo, aut ex causa, Metropolitanano, seu viciniori Episcopo, ut veritate rei prius diligenter explorata & probata, non autem aliter, possit dispensare ad sacrorum Ordinum ministerium. Denique ex prædicta facultate quæ in eodem Concilio sess. 24. cap. 6. datur Episcopis dispensandi in omnibus irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario (quo nomine intelligitur illud quod perpetratum est de industria aut per insidias; aut ex proposito, aut in causa ex se ordinata ad mortem ut dicit propinatio veneni) & deductis ad forum contentiosum. Ex ea, inquam, facultate satis intelligitur posse Episcopum simpliciter, etiam ad maiores Ordines suscipiendos, dispensare in irregularitate proveniente ex homicidio ipso casuali occulto. Cum enim exceptio firmet regulam: Concilium à generali sua clausula excipiens homicidium voluntarium, satis indicavit illam complecti omne peccatum ab eodem homicidio distinctum: de quorum numero est homicidium casuale. Quo fit ut Episcopus perinde cum homicidio casuali occulto possit dispensare, ac cum alio quocumque criminoso occulto: prout Henriquez in eodem §. 2. attingit. Cum quo in sequenti cap. 20. quedam addenda sunt de eadem facultate Episcopo concessa.

Primum est, eam esse ample interpretandam tanquam favorem Concilij, quod potuit olim restringam facultatem Episcoporum relaxare in hac parte.

Secundum est Episcopum, cum sit Ordinarius, posse eam facultatem dispensandi delegare alteri, vices suas illi committendo. Hoc Suarez in 3. partem tomo 5. disput. 41. sect. 2. num. 8. probat aliquot rationibus. Potissima autem est: quod Concilium non ita limitet talem facultatem, ut intelligatur Episcopus concessa, tanquam delegatus Sedis Apostolicæ, sicut alias facere solet: sed simpliciter eandem illis concedit: ita ut merito videatur muneris Episcopali iure ordinario annexa, ideoque delegabilis esse. Quod vix confirmat, quo solent Episcopi suas vices in tali re aliis committere, quemadmodum idem Suarez notat.

Tertium est Dispensationem ita concessam, debere in foro exteriori admitti ab Episcopo, tanquam benigno Iudice, si postea delictum occultum detegatur.

Quartum est, Capitulum posse idem in hac re sede vacante, ac Episcopum, cui in iurisdictione succedit, exceptis paucis de quibus videri potest Syl. in verbo Capitulum.

Quintum est, Quamvis subditorum nomine cui quibus potest Episcopus dispensare in sua diocesi, non comprehendantur regulares exempti, qui habitant in monasteriis eiusdem diocesis: cum talibus tamen sicut cum aliis sibi subditis posse dispensare si à suo Prælati subiiciantur ei in illum finem: nempe ut dispensent cum illis. Etsi enim ob privilegium, in odiosis impediatur Episcopus iurisdictione vti in tales: tamen in causa favorabili, possunt à Prælati subiici illi.

Sextum est, Si delictum occultum deductum fuerit quidem ad forum contentiosum, sed iudicium iam sit finitum, Episcopum posse dispensare in irregularitate ex eo secuta, videri probabile: quia intentio concilij restringendo suam concessionem exceptione delicti ad forum contentiosum deducti ea fuit, ut Iudicium auctoritas servaretur: quæ quidem in proposito casu nullo modo læditur neque oblat

quod

quod idem delictum deductum ad forum contentiosum sit publicum ex occulto quia sufficienter punitum in iudicio, ut supponimus non est generatum scandali, pro quo vitando Concilium suam concessionem restringit ad delictum occultum.

Septimum est. Cum idem Concilium in eod. cap. 6. vniuersaliter loquatur dicendo. Liceat Episcopis dispensare in omnibus irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, &c. facultatem prædictam locum habere siue delictum eiusmodi sit proprium, siue alienum: id eoque potest Episcopus dispensare in bigamia occulta quam contraxit quis cognoscendo uxorem suam, quam ignorabat adulterium commisisse & postea re comperita vult factio diuortio ordinari. Item in irregularitate ex defectu natalium. ut in Ordinibus bona fide susceptis ministrare possit is qui ob crimen occultum matris coniugata, habebatur legitimus.

Porro quodnam delictum censetur occultum quodque publicum explicat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 250. §. 10. inquit occultum esse quod non est publicum. Censeri autem publicum, quod est notorium, vel manifestum, vel famosum. Nota vero primo, publicum quidem dici communitur, quod notum est omnibus: attamen adhuc ut delictum censetur publicum, sufficere quod notum sit vicinitate, collegio, vel monasterio, etiam si non sit toti provincie, civitati, vel parochie, atque tunc censeri notum vicinitate, collegio, vel monasterio, cum notum est maiori parti populi, eorumdem & ipso populo decem saltem inueniantur: tot scilicet quot requiruntur ad constituendum ipsum, iuxta cap. Vno. 10. quaest. 3. iuncta eiusdem glossa finali.

Nota secundo, distingui triplex publicum peccatum, vnum notorium, quod nitiur scientia maioris partis antedictarum communitatum: alterum manifestum, quod nitiur fama eiusdem maioris partis orta a scientibus: & tertium famosum, quod nitiur quoque eiusdem maioris partis fama, non tamen orta ex scientia, sed ex indicij, vel ex præsumptionibus. Similiter est triplex occultum: vnum quod natura sua probari non potest ut illud quod in sua animi actione interiore consistit: alterum quod potest quidem probari suapte natura: ut illud quod actione externa committitur: sed nemo est per quem probetur, quia coram nemine factum est: & tertium quod probari quidem potest, sed per tam paucos, ut nulla inde fama orta sit, nec in iudicium deductum sit (pene occultum vocant) ita ut ex eo non oriatur scandalum, nec lædatur iudicis autoritas, sicut nec ex aliis occultis.

Nota postremo, ut delictum dicatur publicum, non sufficere ut actio in qua consistit fiat publice, sed adhuc debere publice constare eam esse peccatum: nisi enim id constet delictum censetur esse occultum in quo possit Episcopus dispensare. Exemplum est, si quis Missam publice dicat irregularitas maioris excommunicatione, sed excommunicatus esse ignoretur a populo. Cum eo enim tanquam irregulari occulto potest Episcopus dispensare in irregularitate ab eo incurta taliter celebrando, quemadmodum definitum esse in Penitentiarum Romana Nauarri ait in præced. nu. 241.

De ratione dispensandi in irregularitate.

SECTIO V.

Quæ necessaria videntur ad Confessarij instructionem comprehendemus aliquot documenta. Primum est à D. Antonino Infirmatum in 3. part. tit. 28. sub finem: dispensationem in irregularitate dupliciter dari posse: vno modo tacite, ut si Papa vel Episcopus (prout alijs in margine citatis habet Henricus lib. 14. c. 17. §. 4. lit. O.) in casu sibi concessio ordinem, vel ordinari committat aliquem, quem scit esse irregularem. Eo enim facto dispensat eum illo, iuxta glossam ad cap. Qui in aliquo, distinct. 51. verbo; Qui concubinas. Idem iudicandum est quando alius Prælatus potestatem habens in irregularitate dispensandi cum suis, quempiam eorum, quem scit irregularem, mittit ad Ordines, ex Syluest. verbo; Dispensatio, quaest. 15. & verbo; Irregulari: in fine, ac ex alia auct. Henricus refert loco citato lit. P. ut pote qui interdat

etiam si nullis verbis exprimat, dispensare cum eo in omni irregularitate in qua potest, aut dispensationem ordinatori committere. Alioquin enim malitiose peccaret, quod præsumendum non est. Hoc autem procedere tantum quoad forum conscientie, ex Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 74. non autem, quod nostra parui refert, quoad externum. Nota verocum Maiolo in suo tractatu De irregular. cap. 51. num. 8. quod si Episcopus supine nihil de dispensatione cogitarit, cum intentionem dispensandi non habuerit, illum qui ab eo in irregularitate ordinatus est non videri dispensatum, ideoque susceptum Ordinem exercere non posse ante adeptam dispensationem. Etenim tacita dispensatio intelligenda est tantum, quando Prælatus cognitionem habuit irregularitatis ante Ordines susceptos. Nam tantummodo sciens postea, non ideo iudicandus est dispensasse tacite.

Altero modo in irregularitate dispensari potest expresse, id est, sub certa verborum formula, qualis in particulari non est determinata; et si hæc sit in Ecclesie usu, prout in fine tractatus, De irregularitate, Notat Felicianus. Ego Autoritate qua fungor, dispenso tecum super irregularitate, vel, si p' ues incurris, super irregularitatibus, quam vel quas contraxisti propter hanc vel illam causam: aut si dubium erit, si quam, vel quas contraxisti: & habilito te executioni, si que nondum sit promotus, suscepcioni & executioni Ordinum & officiorum tuorum in quantum mihi conceditur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Secundum documentum est, iuxta illud in cap. Per venerabilem, Qui filij sunt legitimi. Quod in maiori conceditur, licitum videatur in minori: Possit quidem censeri per dispensationem in irregularitate, sublato esse impedimentum minus sublato maiore, cui annexum vel in quo inclusum sit (quomodo dispensatus ad promotionem aut vsu Superioris Ordinis, censetur dispensatus ad inferiorem Ordinem) non tamen tolli irregularitatem minorem sublata maiore, à qua est omnino separata ac distincta: sicut enim ipsæ in habilitates sunt omnino diuersæ, sic requirunt diuersas rehabilitationes, aut certe vnam utriusque æque communem. Itaque dispensatus in irregularitate ex homicidio, non censetur dispensatus in irregularitate ex violatione alicuius censure, nisi de utraque mentio facta sit in dispensatione. Vnde is qui plures habet irregularitates, debet omnes exprimere, dispensanti, qui utens verbo Dispensandi, intentionem expressam habeat tollendi illas omnes.

Vbi aduerte obiter iteratione facti propter quod imposita est irregularitas, hæc multiplicari ita ut ea toties incurta sit quoties factum ipsum fuerit commissum. ut patet, cum inter commissiones dispensatio intercessit: si enim obrenta sit post primam, nihil obstat quin adhuc obtineri debeat post secundam, & sic de reliquis.

Porro, si quis habeat aliquam irregularitatem cui annexum est aut coniunctum aliquod impedimentum: dum illa per dispensationem tollitur, hoc quoque sublato censetur. Sic spurius cum quo dispensatur ad Ordines, censetur simul dispensatus ad beneficium simplex: quia solus Ordo Ecclesiasticus facit eapacem beneficij simplicis, non autem beneficij curati, ut Sylu. verbo, Beneficium, 3. quaest. 10. habet ex Geminiano: sicut nec dignitatum, & prælaturarum: iuxta illud quod dictum est in præcedenti nu. 19. per ingressum religionis spurium reddi habilem ad Ordines, non autem ad prælaturas, etiam in eadem religione.

Tertium documentum esse potest: quod Henriquez auctoribus suo more in margine citatis habet lib. 14. cap. 17. §. 5. his verbis. Dispensationes debent rarius concedi, quamuis adsit causa, quia eneruant legem communem: nec fieri deberent de plenitudine potestatis, quia oportet conformari legi communi, nisi adsit idonea dispensandi causa. Interdum tam vrgens subest causa, ut dispensatio quodammodo debeatur: quia dispensare ex causa pertinet ad bonum commune. Quod si vrgente causa Episcopus nolit dispensare, contra illum competet officium iudicis, seu appellatio ad Superiorem. Raro autem dispensandum est in irregularitate quæ habet indecentiam quamdam naturalem, aut qua cæcus vel carens oculo sinistro dispensetur ad celebrationem Missæ: rarius cum bigamo & homicida voluntario: quos sere semper solet Papa excipere in suis privilegijs.

TITVLVS SECVNDVS.

De Irregularitatibus ex defectu, aut ex facto sine delicto.

DE his in communi prænotandum est. quod etsi vt plurimum spectet ad solum Papam in eis dispensare, tamen quando res est dubia Episcopi esse iudicare num defectus qui occurrit talis sit, vt inducat irregularitatem, ex Innocen. ad cap. 1. De corpore vitiat. Dubium vero est, num in religionibus exemptis id ipsum iudicare possint religiosorum Prælati. Nauar. enim in Enchir. cap. 27. num. 200. Post Sylu. verbo corpore, vitiat. quæst. 1. negat posse. Angelus autem eodem verbo num. 5. & Tabiena num. 3. affirmant posse: quod est quidem satis probabile, cum per exemptionem ab Episcopo, Prælati exemptus censi possit habere in eo ius æquale Episcopali: Prior tamen sententia est tanquam tutior in praxi sequenda.

CAPVT IV.

De prima specie Irregularitatis, quæ est ex defectu animæ.

SVMMA RIVM.

34. Triplex defectus animæ, ex quo nascitur irregularitas.
35. Proueniens ex illi: eratura.
36. Cuius literaturæ defectus constituat irregularitatem.
37. Quomodo verum sit irregularitatem ex illiteraturæ indispenabilem esse.
38. Amens incapax est Ordine.
39. Qui in amensiam incidit, postquam ad sanam mentem rediit, irregularis manet, & quid agendum sit, vt valeat ad Ordine: promoueri.
40. Delirium aut insania proueniens ex vehementia feb. is, cessans hac cessante, non relinquit hominem irregularem.
41. Irregulares sunt furiosi, lunatici, epileptici: & sic Sacerdotes contra usque dicantur, quid agendum sit cum eis, vt ad Missæ celebrationem admittantur.
42. Quid seruandum cum obnoxio vertigini capitis vel animi deliquo.
43. Irregularitas d. monachorum.
44. Irregularitas Neophytorum.

34. DEFECTVS animi inducens irregularitatem triplex est, vnus literaturæ, alter vsus rationis proueniens ex infirmitate corporis, ita redundante in animam, vt eam priuet ipso vsu rationis, sicut accidit in furiosis, lunaticis, & comitiali morbo laborantibus, ac in dæmoniis. Tertius antiquitatis & firmitatis in fide: qualis defectus communiter est in Neophytis. Quibus in Enchir. cap. 27. num. 205. Nauarrus addit defectum in fide, tam in eo qui hanc nondum recepit, vt in Iudæo, vel pagano: quam in eo qui receptam deseruit: vt in hæretico vel apostata. Sed cum impedimentum recipiendi vel administrandi Ordines in eo qui fidem nondum recepit, sit de iure diuino, quo baptisimus præsupponitur in omnium aliorum sacramentorum receptione (ita ut ad hanc Ecclesia dispensare nequeat cum non baptizato) ipsum nequit censi irregularitas, quæ inducitur tantum iure canonico, prout habitum est in cap. primo. Impedimentum vero in eo qui fidem deseruit, irregularitas est quidem, sed quæ merito ponatur in numero earum quæ nascuntur ex facto cum delicto.

De proueniente ex literaturæ defectu.

SECTIO I.

35. DE irregularitate autem ex defectu literaturæ notandum est primo inductam esse à iure per c. Illiteratos, dist. 6. & per cap. vltimum. De temporibus ordinat. in 6. vbi illiterati ad clericalem tonsuram, atque adeo ad quemuis Ordinem promoueri prohibentur: ac per cap. vltimum, De

atate, & qualitate. vbi propter illiteraturam Episcopus ab executione, & administratione officii amouetur.

Notandum est secundo, quænam ad singulos Ordines literaturæ requiratur, definitum esse in Concil. Trident. sess. 23. De reformatione, vbi cap. 4. prohibentur initiari prima tonsura qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quiq; legere & scribere nesciant: & cap. 11. statuitur conferendos esse minores Ordines iis qui saltem Latinam linguam intelligant: & in cap. 13. vt Subdiaconi & Diaconi ordinentur in minoribus Ordinibus iam probati, ac literis & iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent instructi: & cap. 14. vt ad presbyteratum assumantur qui ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, atque ad sacramenta administranda, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur; & sess. 22. cap. 2. vt qui ad Episcopatum assumendus est in vniuersitate studiorum, magister siue doctor, aut licentiatu re sacra Theologia, vel iure canonico, merito sit promotus: aut publico alicuius Academicæ testimonio idoneus alios docendos ostendatur.

Tertio notandum est: Concilium Trident. hæc definiendo nõ inducere irregularitates quæ nascuntur ex defectibus illius doctrinæ, quam exigit ad vnumquemque Ordinem. Primo, quia nullo vitur verbo prohibitio, nisi loquendo de prima tonsura, per quod insinuet se irregularitatem imponere ob talis doctrinæ defectum. Deinde si irregulares essent qui promouentur ad quemque Ordinem sine doctrina ad eum requisita per Concil. ipsum, pari ratione essent quicumque deficerent in aliquo ex iis quæ idem Concilium in iisdem locis ad Ordines similiter requirit, si que in infinitum multiplicarentur irregularitates, quod est incongruum.

Itaque defectus doctrinæ constituens irregularitatem est solus ille, qui hominem denominat illiteratum (quia de hoc tantum mem orata iura expressam mentionem faciunt) atque adeo illiteratum penitus: vt ad cap. Illiteratos, dist. 36. glossa interpretatur. Quo nomine significari eum qui nunquam grammaticam audiuit, deduci potest ex c. fin. De atate & qualitate: vbi de quodam qui, quæ etiam illiteratus est, depositus fuit: dicitur quod nunquam de grammatica didicisset, nec Donatum legisset. Ad eum illi qui aliquo modo in literis versati sunt, etiam si non multum profecerint, nõ videantur illiterati censi. Sufficiens ad irregularitatem: præsertim quando in illis, quod imperfectum est scientiæ, supplet perfectio charitatis, ex cap. Nisi cum pridem, Derenunc. §. Pro defectu.

Quarto notandum est: cum talis est defectus doctrinæ in vnoquoque Ordine, & officio: vt ordinatus non possit propter ignorantiam fungi suo munere: tunc & qui ordinatur & qui ordinat peccare mortaliter: atque si periculum sit de aliqua irreuerentia in vsu Ordinum, vt in celebratione Missæ, teneatur ordinatus ab illo abstinere sub pena peccati mortalis: quia ratio naturalis dicit, diuina esse reuerenter, digne que administranda.

Vnde intelligimus quatenus admittendum sit quod Maiolus habet in lib. 1. de irregular. cap. 32. nu. 13. defectum literaturæ indispenabilem esse. Id enim verum est habito respectu ad Ordines eos, qui vt debite exercentur, doctrinam requirunt: quia enim impedimentum eorum exercendorum in illiterato, est de iure naturali, Papa non potest super eo dispensare. Habito respectu vero ad eos Ordines quorum reclusus vsus non habet nec necessariam doctrinam: sed sufficere potest quod quis correcte legat: vt cum talis vsus non habet adiunctum onus docendi populum, aut conficiendi vel conferendi sacramenta (velut vsus minorum Ordinum) aut cum ante tempus vtendi Ordinibus susceptis comparatur literaturæ sufficiens ad eorum debitum vum: tunc, quia in illiterato impedimentum exercendorum Ordinum est tantum irregularitas de genere impedimentorum Ecclesiasticorum, Papa potest super eo dispensare: sicut super cæteris Ecclesiasticis impedimentis: quamquam ex Nauar. in cit. num. 205. id non solet, & merito.

De irregularitate proveniente ex carentia vsus rationis.

SECTIO II.

38. De irregularitate ex defectu vsus rationis quæ imponitur in cap. Infames, 6. quæst. 1. notandum est primo, eos qui omnino carent vsu rationis, ut amentes, non tam esse irregulares, quam naturali, diuinoque iure ineptos ad Ordines iuxta antedicta tract. 1. num. 30. Quæ de causa merito monet Nauar. loco cit. versu 4. neque Papam posse cum talibus dispensare. Nam cum susceptio Ordinis sit actus quidam moralis, requirit ex sua natura liberum voluntatis consensum, qui sine deliberatione esse nequit; nec deliberatio sine vsu rationis, ita ut merito iudicetur contra naturam esse, ut is qui omnino destituitur rationis vsu, ad Ordines promoueat: præsertim cum omne quod alienata mente agitur, stetur potius dignus sit quam Ecclesiastici Ordinis honore argumento cap. Quamuis sit triste, 7. quæst. 1.

39. Porro nemo qui amentis aliquando fuit, statim atque ad se redierit, liberatur impedimento recipiendi vel exercendi Ordines, quasi cessante causa cesset & effectus: sed manet irregularis, per cap. Maritum, distinct. 33. ubi is qui aliquando in furiam versus insanit, id est, furiosus, lunaticus aut epilepticus fuit, & à fortiori is qui plene amentis fuit (etiamsi promotus non deponatur, ex memorato cap. Quamuis) prohibetur promoueri. Ratioque esse potest, quod ordinariæ illi qui semel amentes fuerunt, vix soleant sic conualecere, quin interdum in eandem amentiam recidant. Quocirca iuxta cap. Nuper, 7. quæst. 2. in fine, triginta diebus probandi sunt: atque per cap. Communiter, distinct. 33. non ante permittuntur sacris altaribus ministrare, quam vnus anni spatium per discretionem Episcopi inueniantur sanitatem mentis recuperasse. Ex quibus verbis aduerte colligi, eum annum esse numerandum ab illo tempore quo recuperata est integræ mentis sanitas: non autem ab eo quo cepta est recuperari. Quia vero tale negotium discretioni Episcopi committitur, dici potest eum D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 5. sub finem. & Rosella verbo, Vitiatus corpore, atque Tassiana verbo, Corpore vitiatus sub finem: tempus talis probationis positum esse in arbitrio Episcopi, qui pensatis sufficienter conditionibus morbi, & personæ (& præsertim iudicio medicorum) habito, quod ita sit recuperata sanitas ut dubitari deinceps non debeat de relapsu) statuatur num citius, aut tardius, debeat admitti ad Ordines, aut ab eis excludere liberatum ab insanis.

40. Intelligenda autem sunt hæc de eo, qui in veram amentiam incidit ex Navar. in Enchir. cap. 25. num. 72. nam si quis ob inualecentem febrem deliriet, aut insaniat, sublata febre, accessante delirio, & insanis, nihil obstat, quin possit statim promoueri; ut communem receptumque apud omnes vsuum obtinere habeat Maiolus in lib. 2. De irregulitate cap. 13. num. 6. Vbi addit ipsum de quo agimus impedimentum amentis conuere quoque possit is, quos stolidos, bardos, aut hebetes vocant; argumento cap. Petrus, distinct. 39. Licet interdum populus ad eo syllestris sit, ut crassior ingenij, & hebetior sensus hominem, propter digniorum penuriam & necessitatem, non sit indignum illi præfici in sacramentorum administratione: nec præsertim cum stoliditas & hebetudo non pertineant ad priuationem vsus rationis, sed solum ad tarditatem, & obtusam conditionem mentis, ita ut aliquam doctilitatem secum patiantur.

41. Notandum est secundo, præter veram amentiam dari certum defectum vsus rationis, quo irregularitas inducitur, qualis est in furiosis, lunaticis, & epilepticis, seu caduco morbo laborantibus, qui irregulares constituuntur per cap. Maritum, & cap. Communiter, distinct. 33. De quibus plura Maiolus in citato lib. 2. c. 14. 15. 16. sed ad Confessarij institutionem obseruasse sufficere in talibus, si Sacerdotes sint, admittendis ad ministerium altaris, cum penitus conualuisse dicuntur, seruandum esse id ipsum quod secundum canones paulo ante de mente captis indicatum est: nempe triginta diebus faciendum esse periculum de recuperata sanitate, & à tempore penitus recuperatæ sanitatis expectandam esse vnum annum (aut certe plus, vel mi-

nus, prout Episcopus arbitratus fuerit) antequam admittatur.

Addenda sunt etiam quædam sequentes conditiones. Prima; ut valde raro, velut semel in mense, aut rarius corripiantur tali morbo, nam si sæpius corripiantur, admitti prohibentur expresse, cap. In literis, 7. quæst. 2. Secunda, ut ipsa correptio non sit valde vehemens; ut contingit cum est sine clamore, sine vlla spuma, sine magna, & horribili corporis agitatione: alioqui enim etiamsi semel tantum in anno talis vehemens correptio contingeret alicui, is non esset ad Missæ celebrationem admittendus, ex ante memorato cap. Communiter. Tertia, ut ex ea celebratione nullum scandalum (propter quod illam prohiberi patet, ex cap. Vsque adeo, distinct. 33.) oriatur: ut fere fiet si duæ præcedentes conditiones adsint. Quarta, ut talibus celebrantibus adsit alius Sacerdos ieiunus, qui ipsorum vice totum Missæ sacrificium perficere possit si forte contigerit eos inter celebrandum morbo corripiri. Hæc colligitur ex cap. Illud, & ex cap. Nihil, 7. quæst. 1.

42. Ex quibus inferre licet quod Maiolus sub finem 16. capituli habet: eos qui patiuntur leues affectiones inducentes defectum vsus rationis, ut vertiginem, syncopem, deliquiumve animi, aut similes, non impediri à celebratione Missæ, etsi temere se illi ingerere non debeant, sed alium Sacerdotem habere, qui mysteria, si oporteat, vice ipsorum perficere possit. Immo nec impediri à susceptione Ordinum, nisi Medicorum iudicio talis esset vertigo quæ morbi caduci præsentia, ipsum imminere significaret; aut certenisi simul magna esset, & satis frequenter contingeret: ut amplius, quam quater in anno: quo casu susceptioni obstaret periculum imminens scandalum populi, & irreuerentiæ Sacramenti.

De ea Irregularitate quæ dæmoniaco, & ea quæ Neophyti ab Ordine rejiciuntur.

43. Tertio notandum est: Dæmoniacos expresse definiri irregulares in cap. Communiter, distinct. 33. Quamuis autem de promotis tantummodo loqui videatur, prohibendo ne audeant sacris altaribus ministrare, vel temere sacramenta diuinis se ingerere: tamen quia (ut habet propositio recepta) Quidquid deijcit promotum, multo magis impedit promouendum: intelligi debet etiam de promouendis: præsertim cum dæmoniaco ipsi ex cap. Clerici, ead. distinct. non modo ij qui adhuc sunt vexationibus dæmonis obnoxij, sed etiam effectu ab eis omnino liberi, ad sacros Ordines promoueri non possint, etiamsi possint ad minores: ut deduci potest ex eisdem capituli verbis illis: Si ad superiorem sacri regiminis gradum ascendere non possint] quæ quidem tantum indicant prohibitionem susceptionis Ordinis maioris. Porro eos qui iam initiati sacris Ordinibus vexantur à dæmonibus, non esse admittendos ad altaris ministerium quousq; vnus anni spatium per discretionem Episcopi inueniantur ab ea vexatione liberati, expresse habetur ex citato cap. Communiter. Aduerte vero per synodum sextam generalem Constantinop. can. 60. eos qui se dæmoniacos esse simulant, etiamsi non sint, perinde subijci irregularitati, ac eos qui à dæmone vere correpti sunt.

De Neophytis demum, seu Saracenis, ludæis, aut Paganis recenter conuersis, aut baptizatis recenter (si est nondum expletis decem annis in vera fide post susceptum baptismum, ex Nauar. cap. 17. nu. 205. argumento cap. Eam te, De rescriptis) quod irregulares sint, constat ex illis verbis D. Pauli prioris ad Thimotheum, cap. 3. non Neophytum: & ex distinct. 48. cap. 1. & 2. Cuius irregularitatis causam adfert ibidem Apostolus, nec in superbiam elatus incidat in laqueum diaboli. Altera causa in cit. cap. 1. insinuat, quod alios docere nesciat, qui ipse non didicit. Adde quod habetur in cap. Miserum, distinct. 61. miserum sit eum fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus: eumque summum Sacerdotem fieri, qui in nullo gradu vnquam oblectus est.

Quamquam tamen in Neophyto nonnunquam tanta apparet charitas, humilitas, & eruditio in ijs quæ ad finem pertinent, ut sine dilatione longa possit, immo debeat eum ipso dispensari, si id necessitas Ecclesiæ exigere videatur

vt exemplis beatorum Nicolai, Seueri, & Ambrosii docetur eadem distin. 61. cap. Statuimus, Quod & in sequenti cap. confirmatur his D. Ambrosii verbis, Neophytus prohibetur ordinari ne extollatur in superbiā: sed si non est humilitas competens sacerdotio, vbi causa non adhaeret, vitium non imputatur. Vide Couarr. ad Clemen. Si furiosus, 1. par. §. 2. num. 7. & 8. In istiusmodi autem irregularitate vt & in praecedentibus prouenientibus ex animae defectibus, solus Papa dispensare potest, prout Nauar. sub finem citati num. 205. expressit. Nec enim sunt de numero earum, quarum dispensatio est a iure Episcopis concessa, de quibus dictum est in praeced. cap. 3. sect. 4.

CAP V T V.

De secunda specie Irregularitatis, qua est ex defectu corporis.

S V M M A R I V M.

- 44 Ratio generalis iudicandi de irregularitate ex defectu corporis.
- 45 Talis defectus vel est membri, vel morbi corporis, de cuius sufficientia ad irregularitatem iudic. re est Episcopi.
- 46 Obseruanda in genere de membri defectu inducente irregularitatem.
- 47 De eo qui sua culpa patitur eiusmodi defectum.
- 48 De eo qui in eum incidit post susceptum Ordinem.
- 49 Defectus inducentes irregularitatem ex parte capillorum, aut oculorum.
- 50 Ex parte aurium, auricularum, aut nasi.
- 51 Ex parte labiorum, aut dentium, aut Linguae, aut faciei.
- 52 Ex parte dorsi, aut pectoris, aut genitalium.
- 53 Ex parte manuum, quatenus defectus inducat irregularitatem.
- 54 Quando claudicat inducat irregularitatem.
- 55 Morbus inducens irregularitatem & speciatim de lepra.
- 56 De psora & luo Venerea.
- 57 De herbis podagra, chirogr., & quibusdam febribus & doloribus capitis.
- 58 De paralyse, horrore bibendi vinum, & languore stomachi.
- 59 Duo circa istiusmodi irregularitates obseruatione digna.

44. **D**E hac per cap. penult. & vltimum, De corporibus vitiat, & per cap. 2. De Clerico aegrotante, statui potest generalis propositio quam habent D. Anton. 3. par. tit. 28. initio quinti capitis, atque alii quorum Couarr. meminit. ad Cl. ment. Si furiosus 1. par. initio cap. 5. quamque ex Panormit. ad praecitatum cap. 2. num. 2. refert. Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 200. Eum corporis defectum inducere irregularitatem, cui coniuncta est inhabilitas ad officium Ordinis exercendum, vel deformitas notabilis, quae populo scandalum, aut horrorem inducat.

Aduerte autem ex eodem Panormit. in sequen. num. 4. defectum corporis irregularem facere tantummodo quoad officium illud Ordinis, ad quod exercendum reddit inceptum: sic enim defectus duorum digitorum cum medietate palmae impedit quidem Sacerdotem ne Missam celebrare possit, non item ne alia officia Sacerdotalia exercere, vt conf. Illones audire: per expressum textum in memorato cap. 2. Quod ex eodem, Nauarrus loco citato addens: ita restringendum putat, vt id verum sit, quando quis talem defectum non incurrit sponte, aut sua culpa. Item quoad iam ordinatos, & non quoad ordinandos. Cui fauet quod idem capitulum 2. quo Panormit. nititur, aperte loquitur de Sacerdote qui sine sua culpa, & postquam ad sacerdotium promotus fuerat, in defectum memoratum incurrerat. Fauet etiam ratio; quia in eo qui sponte aut culpa sua defectum patitur, cessat excusatio: neque Ordinis collatio fit ad vnum officium ipsius, & non ad alterum: adeo vt ille qui ob impedimentum exercendi aliquod officium Ordinis ab eius susceptione arceatur, simpliciter arceri censeatur.

45. Ceterum omnis eiusmodi corporis defectus, quo irregularitas inducitur, vel est defectus alicuius membri, id est,

partis humani corporis officium per se distinctum habentis, prout explicat Nauar. in sequenti num. 206. vel est aliqui corporalis morbus: de quo cum dubitatur si tunc talis qui Ordinis executionem impedit aut scandalum gignat, Episcopi est determinare: vt omnes qui hac de re tractant consentiunt ait Couarr. ad Clemen. Si furiosus, par. 1. initio, num. 5. & confirmatur ex cap. 2. de corpore vitiat, vbi Pontifex quod de macula in oculo obiciebatur cuidam tanquam de impedimento obtinendi Episcopatum, iudicium relinquit Archiepiscopo ferendum cum concilio suorum suffraganeorum.

Nota vero ex D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 5. in tali determinatione consilium Episcoporum ita necessarium esse, vt si ipsum non adhibeatur, illa nullius momenti sit: cum non fiat secundum summi Pontificis praescriptum. Quamquam si adhibito consilio Archiepiscopus se usquam ipsam consilium iudicet atque determinet, non quidem ex sola animi libidine, sed quia iustum sibi videtur (quandoquidem ad illius tantum instructionem consilium exigitur) existimat Panormitanus ad citatum cap. 2. De corpore vitiat, talem determinationem esse validam: ita ut determinatus irregularis debeat pro dispensatione recurrere ad Papam, qui solus eam dare potest super irregularitate ex defectu corporis; vt Nauar. cap. 27. nu. 200. docet. Determinatus vero non irregularis possit sine dispensatione promoueri. Quod idem iudicandum videtur de determinatione Episcopi non admittentis vel non sequentis consilium eorum qui in tali difficultate vices suffraganeorum supplere possunt: nisi communis patriae consuetudo praescripta aut speciale priuilegium aliud fera.

De Irregularitate ex defectu membri vniuersae.

S E C T I O I.

46. **A**Tque de membri defectu inducente irregularitatem haec in genere obseruanda occurrunt. Primum est: Eum non tantum consistere in mutilatione qua quis priuatur membro, vt ille cui abscissa est manus, vel effusus oculus: sed etiam in debilitatione, qua quis habet quidem membrum integrum, sed inefficax & inutile: vt is qui manum habet aridam, vel oculum orbatum visu. Ratio in promptu est quoniam ex ea debilitatione perinde sequi potest inhabilitas ad exercendum officium Ordinis atque ex abscissione.

49. Secundum est: Defectum membri necessarij ad executionem Ordinis, vel qui habet coniunctam deformitatem notabilem, inducere irregularitatem: tam in eo qui sine sua culpa, quam in eo qui cum sua culpa eum contraxit, iuxta cap. 2. De Clerico aegrotante: atque adeo totum titulum de corpore vitiat. Et ratio est: quod talem defectum non prouenire ex propria culpa, non obstat quin vere sit impedimentum exercendi Ordinis.

Tertium est: Defectum membri, quod nec esse necessarij ad executionem Ordinis, nec annexam habet notabilem deformitatem, non reddere irregularem eum, cui sine propria culpa contingit: vt censeretur contingisse ei qui vacans relicta, casu sibi ipse, aut chiurgus propter valetudinem, aut alius absque propria sua culpa, tale membrum abscidisset. Istud constat ex cap. Qui partem, & aliquot sequentibus, distin. 55. Ex cuius capituli glossa prima adde, eandem esse rationem si quis praescinderet sibi digitum superfluum aut aliam partem superfluum, ac si praescinderet sibi ungues, aut dentes nimis longos: dummodo, vt monet Angelus verbo Corpore vitiat nu. 1. talis praescissio fieri possit sine deformitate corporis.

47. Quartum est: defectum membri, irregularem efficere eum cui cum peccato contingit, ex cap. Maritum, distin. 33. vbi statuitur non promouendus is, qui semetipsum abscidens, aliquod membrum indignatione, vel timore sine iusto sine iniusto superatus truncauerit. Quod intellige, ex Couarr. ad Clemen. Si furiosus 1. parte initio, num. 5. in fine, etiam si membrum sit occultum, nec suo defectu inducat notabilem deformitatem, nec etiam necessarium sit ad executionem Ordinis: vt pendenda de quibus est textus expressus distin. 55. cap. Si quis absciderit, & cap. Si qui. Etiam si item non a seipso sed ab alio mutilatus sit sua culpa: nempe quia

iudis,

ius sit, aut rogauit sibi membrum abscindere; aut quia rei illicitæ dans operam, illud casu perdidit: argumento cap. Prefbyterum, & cap. Continebatur. De homicidio. Ita habet Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 198. ubi etiam vult idem esse sentiendum de eo, cui ab inimicis in pœnam alicuius sui delicti, membrum fuerit abscissum. Cuius contrarium in *verbo Corpore vitiatum*, indicat Angelus n. 1. cum absolute dicit mutilatum nõ sponte ab inimicis, irregularem non esse. Quod confirmari potest ex cap. Si quis 2. & 3. citatæ distinct. 55. ubi de ijs quos inuitos, domini aut barbari castrauerint, absolute statuitur non esse irregulares, si alias digni facris Ordinibus inueniantur.

Possumus autem distinctione vti, vt sententia Angeli locum habeat, quando delictum est occultum, Nauari vero, quando est manifestum: quia tunc saltem ratione infamie irregularem efficit. Quo modo idem Nauar. ibidem interpretatur illud, quod per antecitatum cap. Qui partem, is irregularis est, qui notorie pro indignationem sibi abscedit membri partem, cuius defectus non adimit facultatem naturalem bene celebrandi: interpretatur inquam, vt talis irregularitatis causam constituat non membri defectum, sed notorietatem peccati quod commissum est abscedendo.

Quintum est: Eum qui mutilatus est post acceptum Ordinem, arceri quidem ab executione illius actus; in quo est opus vsu membri quo mutilatus est: reliquos tamen exequi posse, vt si Sacerdoti abscissa sit manus, Missam celebrare non potest quidem, sed potest confessiones excipere, concionarum, funeralia agere, ex Panorm. ad c. 2. De clerico agrotante, omnesq; fere pro regula id tenere, habetur ex Couar. in nu. quinto ante citato.

Sextum est: Quod dicitur de membri defectu, dicendum quoq; esse de excelsu. Nempè membrum superuacaneum, aut nimis grande, si reddat inhabile ad celebrandum, saltem sine notabili horrore, deformitate, aut scandalo, irregularitatem inducere, prout expressit Nauar. in Enchir. c. 27. num. 200. versus 6. & confirmatur ex regula initio huius capituli proposita, in qua nomen defectus sumitur pro vitio capitis: quod consistere potest tam in superabundantia partium eius, quam in earum penuria.

De irregularitate ex defectu membri specialiter.

SECTIO II.

IN specie de irregularitate ex defectu membri per ea quæ vniuersè dicta sunt proxime, ista statui possunt. Cum humanum corpus distinguatur in caput, thoracem, & artus: ex parte capitis posse irregularitatem contrahi. ratione capillorum decidantium, si infamiam adferant incontinenter expletæ libidinis, aut nimiam deformitatem gignant, ex qua horror aliquis sequatur.

Secundo, ratione oculorum: primo. cū quis caret vtroque oculo, vel vtriusque vsu, seu cum quis cæcus est, ex 77. Canonem Apostolorum, & ex cap. Hinc etenim, distinct. 49. Nam vsus oculorum necessarius est ad celebrationem Missæ. Quod impedimentum maximum quidem est; non tamen tantum, quin Papa aliquando in eo dispensare possit, etiam ad Sacerdotium, & ad Episcopatum propter eximiam sanctitatem, & doctrinam eius quæ eo laborat, Ecclesiæque vtilitatem, vt confirmant exempla Didymi Alexandrini, & aliorum de quibus Maiolus lib. 1. cap. 20. Deinde cum quis altero oculo caret vt post Archidiaconum per cap. Si Evangelica distinct. 55. d. hinc iun. D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 5. & Rosellus verbo *Vitiatus corpore* nu. 3. ob deformitatem scilicet quæ sequitur carentiam talis membri eminentis.

Aduerte vero non esse in hac re idem iudicium de eo qui caret vsu oculi, ac de eo qui caret oculo: ita vt possimus concedere cum Nauar. in Enchir. cap. 17. num. 199. illum qui solummodo caret vsu oculi dextri, non item ipso oculo, & sufficienter videt oculo sinistro, non esse irregularem: nec item illum qui solummodo caret vsu oculi sinistri (quem vocant oculum Canonis, eo quod maxime seruiat ad legendum Canonem in Missa) si tantum valeat oculo dextro, vt sine nimia & indecora faciei conuersione ad populum, possit commode legere Canonem in Missa. Ratio est: quia in cita-

to cap. Si Evangelica, sermo est de oculi carentia in eo cui erutus est. Id quod non est interpretatione extendendum ad carentiam vsus: quæ est sine scandalosa deformitate. Nam vt habet regula 15. iuris in 6. Odi restringi & fauores conuenit ampliari.

Tertio, ratione aurium vel auricularium, irregularitas contrahitur cum quis vtraque aure surdus est, per supracit. 77. Canonem Apostolorum. Vbi aduerte, quia is defectus eueniens post ordinationem, prouat quidem exercitio Ordinum in quo necessarius est auditus, non autem in quo necessarius non est: Sacerdotem factum surdum, non posse quidem audire confessiones; posse tamen Missam submissè celebrare. Dico, submissè, quia non videtur admitendus ad celebrandam Missam solemnem in Ecclesia: quia potest facilerisum excitare, faciendo aliquid extra tempus. Cum vero surdaster est, seu cum vel difficile audit, vel altera tantum aure surdus est, nullo iure, inquit Maiolus lib. 1. cap. 25. prohibetur promoueri. Præterea cum quis caret vtraque, vel altera auricula, irregularis censendus est ob nimiam deformitatem apparentem. Atque si auriculam perdidit sua culpa, vt dimicans in duello, vel per sententiam Iudicis, vel quia ex ira, & indignatione illam sibi abscedit, nullo modo esset dispensandum cum eo ad Ordinum susceptionem, vel susceptorum exercitium, vt in eodem loco Maiolus confirmat argumento cap. Marium, distinct. 33. & cap. Qui partem, distinct. 55. Sin absque sua culpa perdidit, potest cum eo dispensari, maxime ad exercitium susceptorum Ordinum.

Quarto ratione nasi irregularitas incurritur, cum quis caret naso: ob maximam nimirum deformitatem, quæ sequitur ex defectu eius partis à qua maxime pendet faciei venustas. Efficitur enim quis ineptus ad susceptionem Ordinis & ad exercitium suscepti; non modo propter impedimentum actus, sed etiam propter impedimentum claritatis personæ: siue propter aliquam notabilem maculam, per quæ obscuratur claritas personæ: qualis est abscissio nasi, vt D. Thomas expressit in 4. distinct. 25. in fine secunda questionis.

Quinto, ratione labiorum, irregularitas incurritur, cum alicui abscissa labia, aut aliquo morbo penitus corrosum: quia in eo potest esse magna deformitas, quæ horrore sit: tum quia non posset absque periculo effusionis, sanguinem Christi sumere; ita ut par sit ratio in eo atque in plerisque aliis de quibus antea dictum est, vt bene ait Maiolus lib. 1. cap. 23.

Sexto, ratione dentium, multi quorum meminit Maiolus ibidem cap. 24. argumento cap. Qui partem, distinct. 55. volunt irregularitatem incurri, cū quis per in dignationem, aut dando operam rei illicitæ sibi dentem euulserit, an euelli fecerit: si eo modo, per indignationem inquam, factam esse notorium sit. Sed contrarium non caret probabilitate quia defectus dentium nec impedit actus Ordinum, nec notabilem deformitatem inducit. Vnde carere dentibus etiam omnibus ex se non inducere irregularitatem communis sententia est; quam idem author initio eiusdem cap. admittit. Deinde in memorato cap. Qui partem, sermo est de eo qui sibi absciderat partem digiti: vnde interpretatio illius facta cum extensione ad eum, qui sibi dentem eruit, latior est in materia odiosa; quia defectus digiti inter manifestos & dentium, inter occultos ponitur: quod fit vt ex hoc non sumatur perinde ac ex illo deformitatis ratio.

Septimo, ratione linguæ irregularitas incurritur, cum quis omnino mutus est, siue quia non habet linguam, siue quia non habet illius vsum, per 77. Canonem Apostolorum. Similiter cum quis tam grandem patitur linguæ nodum, vt vix verbum integrum efformare possit, iuxta D. Thomam 3. par. quest. 81. sub finem: Et ratio est, quod talis quoque defectus reddat impossibilem saltem moraliter, Ordinis executionem.

Postremo ratione totius faciei incurritur irregularitas. Nam etsi Dominus noster Ioan. 7. præcipiat ne secundum faciem iudicemus: tamen cum quis habet faciem maculis, aut citricibus sic deturpatam, est ve vultu ad eo foetido, aut vergente ad monstruositatem, vt aspicientibus, risum aut horrorem facile mouere possit, irregularis esse censendus est: quia vt habet D. Thomas in 4. distinct. 25. sub finem se-

cunde quæstionis: promotioni ad Ordines requiritur, non quidem de necessitate sacramenti, sed tamen de præcepto, personæ claritas, quæ per faciem deturbatam maxime obscuratur.

52.

Ex parte autem thoracis irregularitas incurri potest. Tum ratione dorsi, cum quis est gibbosus, prout expresserunt D. Anton. par. 3. tit. 28. ca. 5. & Rosella verbo, *Vitiatus corpore*, n. 2. Tum ratione pectoris, cum quis illud habeat turgidum, ut is qui regibber vocatur: Tum ratione ventris, ut cum quis ex crapula, vel otiositate est ventre præurgido, & præpingui: quod virumque Maiolus expressit illud in cit. cap. 19. & hoc in præced. cap. 17. Temperanda autem sunt hac conditione, si adsit notabilis deformitas, aut impedimentum tractandi sine periculo sanctam Eucharistiam.

Tum demum ratione genitalium, tam in illo qui is caret, quam in eo qui illius abundat. Cum vero possit carere dupliciter, vel sua culpa: ut si nulla ægritudine compellente seipsum abscederit, aut abscondi fecerit: vel sine sua culpa, ut si à natura mutilus sit, vel à domino abscessus, vel ob ægritudinem seipse abscondi fecerit, aut cum esset peritus in ea re, aliusque deesset, qui posset, semet urgente ægritudine abscederit: ex priorè carentia incurrit irregularitatem per cap. Qui in aliquo, distinct. 51. & cap. Si quis 1. & 3. distinct. 55. non item ex posteriore, per 21. Canon. Apostolorum, & citatum cap. Si quis 1. & 3. & cap. Qui partem, eadem distinct. Neque excusari ab istiusmodi irregularitate cum qui conservandæ castitatis gratia seipsum abscederit, argumento est: quod per memoratum cap. Si quis 1. ea generaliter imponatur abscondenti sibi virilia, eo quod sit homicida. Hæc enim ratio perinde in eo, ac in aliis locum habet. Neque ipse excusatur timore amittendæ castitatis: quia per cap. Maritum, distinct. 33. irregularis est etiam is, qui timore iusto quodcumque membrum sibi abscederit.

Ex abundantia autem genitalium irregularitas nascitur in hermaphroditis, qui utroque sexu præditi sunt. Si enim corpore vitiati, ne quidem ordinati ministrare debent, argumento cap. Illiteratos distinct. 36. & cap. Hinc etiam, distinct. 49. nec debet hermaphroditus patiens vitium corporis propter quod nec ad testimonium ferendum simpliciter admittitur, ex cap. Si testes 4. quæst. 5. §. Hermaphroditus iuncta glossa ibidem. Atque istud quod de hermaphroditis dicitur, dubium non est esse dicendum de aliis naturæ monstris. Et confirmatur: quia si omnia deformitas corporis, quantumvis sit absque monstruositate, sufficiat ad quem impediendum ne possit promoveri: multo magis sufficiet monstruositas: cum monstrua ordinarie adeo deformia sint, ut horrore sint inspicientibus.

53.

Ex parte denique artuum irregularitas incurri potest ratione brachiorum, manuum, & illorum digitorum, qui sunt necessarii ad exercendum actum aliquem Ordinis. Si quis enim illis caret, vel illa habeat quidem integra, sed ad utendum inefficacia, promoveri nequit: ex cap. Qui in aliquo, distinct. 51. & ex cap. 2. De Clerico ægrotante. Quamquam talis proprie loquendo, non est dicendus irregularis, cum impedimentum habeat de iure naturali ob impossibilitatem executionis. Exemplo igitur esse poterit is cui brachia, vel manus aut digiti ex diminutione adferunt deformitatem, vel periculum in Eucharistiæ contrectatione, iuxta cap. 1. De corpore vitiatis. Ad quod genus Maiolus lib. 1. cap. 14. num. 8. & lib. 2. & 24. in fine, reuocat eum, qui manibus est ita tremulis, ut defectus eius scandalo sit populo, vel antea dictum periculum adferat.

Hæc obseruandum est primo, irregularem esse eum, cui vel solus vnguis deficit, defectus illius notabilem deformitatem habeat, vel faciat ne sacra hostia recte frangi possit, ex cap. ultimo, De corpore vitiatis. Id quod vsuuenit præfertim, cum defectus est in pollice. Secundo, quod attinet ad eos digitos, qui non sunt necessarii ad perficiendum actum Ordinis: si quis sua culpa, ut ex indignatione, sibi eorum aliquem siue in totum, siue etiam, quoad partem abscederit, aut abscondi fecerit, vel aliter sua culpa perdidit: irregularitatem esse ob deformitatem: aut etiam si deformitas desit, ob infamiam, quando notorium est ipsum sua culpa patitur defectum. Quæ doctrina est Innocentii ad

cap. Significauit, De corpore vitiatis: cui tunc cap. Qui in aliquo distinct. 51. & cap. Qui partem, distinct. 55. Si quis autem non sua culpa, sed calu, vel ob ægritudinem, aut inmicorum malitiam perdidit aliquem talem digitum, excusari ipsum ab irregularitate, per cit. cap. Qui partem, etiam si perdidit in totum, iuxta cap. Lator, eadem distinct. 55. In quo licet expressa mentio sit de digito manus sinistræ: tamen glossa ibidem pariratione intelligendum vult de digito manus dextræ, dummodo absit magna deformitas. Tertio, illum qui habet indicem, & medium digitum coniunctos sub vno communi vngue irregularem esse: ut Maiolus, in cit. cap. 14. nu. 14. notat ob deformitatem, & difficultatem tractandi Eucharistiam. Dicitur est sub vno communi vngue, quia in eo qui haberet coniunctos sub distinctis vnguibz, multo minus impedimentum esset, & periculum contrectandæ Eucharistiæ: adeo ut posset ad altaris ministerium admitti, prout D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 5. attingit, & memoratus auctor statuit.

Ratione aliorum artuum incurritur irregularitas, primo, si quis ita claudicat ut sine scipione ad altare ire nequeat, ut habet glossa ad cap. Si quis in infirmitate, distinct. 55. quod consuetudine receptum esse, notat D. Anton. loco cit. & confirmat per cap. Disciplina, distinct. 45. & cap. Nullus Episcopus, De consecr. distinct. prima. Cuius verba sunt, Nullus Episcopus, aut Presbyter: seu Diaconus ad Missarum solemniam celebranda præsumat cum baculo introire. Vnde glossa ad verbum, *Cum baculo*, infert, quod non debeat promoueri in Presbyterum, is quis sine baculo non potest sustentare se in altari. Intelligendum est autem, etiam si quis defectum eum patitur sine sua culpa, quandoquidem respectu quoque illius incommoda locum habent. Quamuis autem alios claudos consuetudo ab irregularitate immunes esse ostendat, prout idem D. Anton. tangit: nihilominus tamen ratione scandali vix videntur in eorum numero censendi illi, quorum claudicatio est valde ridicula, vel cum ea neruorum contractione, quæ non patitur ipsos genua tantillum flectere.

Secundo, incurritur irregularitas: si quis culpa sua claudus efficiatur: generaliter enim ex Tabien. verbo *Corpore vitiatus, circa principium*, per cap. Pœnitentes, & cap. Qui partem, distinct. 55. irregularis est quicumque sua culpa in aliquo membro vitiatus est: saltem cum infamia.

Tertio incurritur irregularitas, si quis est crure penitus abscesso aut ita contracto, ut pede ligneo sit ei opus. Cui, ut Maiolus libro 1. cap. 18. ait, dispensatio vix concedenda est. Quam tamen regularibus concedere, permissum est Episcopo, ut ex Hostiensis habent in verbo, *Corpore vitiatus, Sylu. in fine*, Tabiena circa principium, & Rosella verbo, *Vitiatus corpore*, num. 2. circa medium. Addens id quoque posse Prælatos eorum, si iam professi ac promoti fuerint, quando superuenit eis necessitas utendi pede ligneo.

De irregularitate ex morbo corporali, tam vniuersæ, quam specialiter.

SECTIO III.

DE morbo autem corporali, hoc vsu in genere obseruandum est, quod Nauar. attingit in *Enchir. cap. 27. num. 202.* Omnem, & solum eum irregularitatem inducere, qui siue sit in toto corpore, siue in aliqua eius parte, talis est ut inducat in eptitudinem, aut inhabilitatem ad vsu Ordinum, vel faciat ut Ordo non sine scandalo & horrore populi exerceatur. Huiusmodi sunt: primo, lepra, qua qui laborat, per cap. De rectoribus, cap. Tua nos, De Clerico ægrotante, remouetur ab exercitio ordinum, & consequenter ab eorundem susceptione repellitur. Ingenerat enim is morbus quemdam horrorem: & cum per contagionem alii facile eo inficiantur, reddit eos sum infirmum, ut non possit sine populi horrore, & scandalo in exercitio Ordinum versari, etiam si morbus non sit adhuc grauis quia facile crescit difficillimeque curatur. Quamquam, ut Tabiena monet, verbo *Corpore vitiatus num. 4.* post D. Thomam in 4. distinct. 9. art. 4. in fine, potest leprosus iam promotus (quod idem pariratione sentiendum est, de aliis infirmis, quos ob populi scandalum à receptione, & exercitio Ordinum arceri

dicitur

dicitur deinceps) susceptum Ordinem exercere in occulto, aut inter alios leprosus: nisi forte manus, aut labra haberet corrupta: aut tam grandis esset lepra ut sine periculo ministerium explere non posset. Promoueri autem non potest, ne quidem ad ministrandum in occulto, aut inter alios leprosus, ut notat Maiolus lib. 2. cap. 18.

Vbi addit ex eodem D. Thoma, idem ac de lepra in hac re iudicium esse de scabie quae liberum usum manuum valde impedit, ita ut sacramenti consecratio non sit tuta, qualis est ea scabies, quam medici psoram dicunt, ex atra bile sicut lepra originem trahens. Id ipsum de lue Venerea: prout ad acres dolores habet ad iuncta ulcera, per totum corpus diffusa, idem auctor in sequenti cap. 19. merito statuit propter magnam similitudinem, qua talis morbus habet cum ipsa lepra: in eo, quod incurabilis sit, & contagione inficiat, scandaloque & horrore sit, etiam magis, quam lepra, hoc nomine, quod turpitudinem scædæ libidinis vnde causatur, præ se ferat in conspectu hominum. Ideoq; illam etiam irregularitatem inducit, quam incurrit Sacerdotes fornicarij, cum actus criminis ipsorum manifestus, ostensusque est, ut habet textus expressus in cap. Sacerdotes, distinct. 50. Adeo vt, ex eodem auctore, quantumvis ei morbo desissent externa illa ulcera, sed ad esset claudicatio, vel vocis debilitatio ob internam faucium, vel narium corrosionem, vel capillorum defluxio, vel aliquid simile inde protuberans, vnde vulgus scandalum pareretur, etiam si æger de suo crimine penitentiam egisset, ipse nec posset promoueri, nec iam promotus Ordinis susceptos exercere.

Secundus morbus irregularitatem specialiter inducens ex eodem Maiolo in sequenti cap. 20. est: tum phthisis: præsertim cum ex medicorum atestatione, periculum est ne habitus aut fœore phthisici inficiantur alij, aut tussis reddat non tantam Eucharistiae sumptionem: Tum etiam pellis, imo & pellis suspicio, donec ea purgetur, propter ingens periculum contagionis quod est in illa.

Tertius morbus, ex eodem in cap. 21. est podagra, & chiagra: illa quidem, quatenus ob eam non potest quis stans altari commode deservire: vt censendus est, iuxta glossam ad cap. Si quis in infirmitate, distinct. 55. & Panor. mit. ad cap. 2. De Clerico agrotante num. 3. qui sine baculo nequit ad altare ascendere. Hæc vero quatenus vsum manus ita impedit, vel deformem efficit, vt inde timeri possit scandalum propter deformitatem membri, aut sacramenti tractationem non securam, ob illius debilitatem: quibus de causis arceat quis à celebratione Missæ, iuxta cap. Presbyterum De Clerico agrotante.

Quartus morbus ex eodem Maiolo in cap. 22. est febris, quæ adeo vexat hominem, vt in eo sensuum officia non sint libera: grande enim periculum esset sacris ministris se in tali agitatione ingerere. Quamquam si febris non esset continua, sed intercalaris: quo tempore ea vacat, & liberum corpori vsum permittit, promoueri quis posset, aut promotus celebrare, si coadiuorem secum habeat, qui si febris inualuerit, possit succurrere, aut si opus sit, sacra ministrare, la perficere, argumento cap. Illud, & cap. Nichil, 7. quæst. 1.

Quintus apud eundem in cap. 23. est dolor capitis continuus, aut quasi continuus, quo quis angitur tam grauiter, vt non habeat liberum naturæ vsum ad exercenda Clericalia officia. Ob qualem dolorem Episcopo datur coadiutor in cap. Scripsit, & in cap. Qualiter, ead. quæst. 1. vnde intelligitur, quod posito eo impedimento, talis non fuerit in Episcopum promouendus.

Sextus ex cap. 24. est paralysis: qua membra corporis ita dissoluantur vt suo vsu desituantur. Nam ea laboranti datur quoque coadiutor, iuxta cap. vltimum De Clerico agrotante. Item etiam, ob similem effectum dici potest de apoplexia, qua membra ita corripuntur, vt ad agendum inutilia reddantur.

Pro septimo, idem Maiolus in cap. 25. ponit defectum absteriorum illorum qui sic à vino abhorrent, vt illud nec bibant, nec bibere possint. Quales glossa ad cap. Ipsi Apolloli, 2. quæst. 7. ordinari non posse probat ex eo, quod Missam celebrare non possint, cum in ea omitti nequeat

consecratio, sumptibusque calicis, De consecrat. distinct. 2. cap. Obtemperamus. Maximum autem periculum est, ne si talis absterius calicem consecraret, illum abhorrente natura, non possit sumere, saltem sine periculo ægritudinis, vel sumptuum euomendi: Quare ipse potendus est in numero eorum qui inhabiles censentur ad Ordines.

P. ultimo locum in cap. vltimo ponit languorem stomachi adferentem notabile periculum euomendi factam Eucharistiam. Quod periculum, ab eius perceptione arceat, patet ex cap. Si quis per ebrietatem, De consecratione distinct. 2. Vbi Eucharistiam euomenti, etiam per infirmitatem, penitentiam imponitur. Adde ex tali quoque periculo nasci horrorem, ac scandalum populi.

Adverte obiter non referre, quod de omnibus propositis morbis non habeatur specialis mentio in iure canonico: quia sufficit illos eam affinitatem habere cum iis, de quibus est specialis mentio, vt utriusque eadem plane certatur ratio, & inodus impediendi Ordinum vsum, adeo vt merito censentur eodem iure comprehendi. Id enim est fundamentum generalis documenti, quod initio huius sectionis attulimus ex Nauar. Qui in eodem num. 202. monet solum Papam in hac specie irregularitatis dispensare.

Adverte item circa irregularitatem ex defectu corporis: eo ipso quod ob illum quis censetur irregularis, tanquam ad sacerdotium ineptus, ipsum ad inferiores Ordines promoueri non posse, imo nec ad Clericatum, iuxta cap. Illiteratos, distinct. 36. Iam tamen promotum, ob superuenientem defectum non prohiberi exercere actus inferiorum Ordinum, imo & sacerdotij, ad quos iure natura aptus fuerit: neque enim Sacerdos qui amissam partem pollicis, nec potest hostiam frangere, prohibetur Epistolam ad Evangelium canere, vel confessiones audire, sicut prohibetur Missam celebrare. Vide Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 200. & Couar. ad Clement. Si furiosus, 1. par. in initio, num. 5. Cum hocque in sequenti num. 7. (vbi communem sententiam esse ait) adde in irregularitate que incurritur ex corporis vitio, solum Papam dispensare, etsi de tali vitio cum dubitatur, an sufficiat ad irregularitatem, sit Episcopi determinare: prout idem auctores notant ex Innocent. ad cap. 1. De corpore vitiat, & iam in præcedentibus annotauimus.

CAPVT VI.

De tertia, & quarta specie irregularitatis ex defectu ætatis, & ex defectu libertatis.

SVMMARIVM.

- 60 Defectus ætatis quatenus irregularitatem inducat.
61 Ordinari ante legitimam ætatem sunt suspensi: & quatenus tali suspensionis violatione, irregularitatem incurrant.
62 Solum Papa dispensare potest, vt quis ante legitimam ætatem ordinetur, aut Ordinem exercet.
63 De irregularitate mancipiorum, quid sit tenendum.
64 De irregularitate curialium.
65 De irregularitate eorum, qui sunt alijs ad rationia obligati.

Defectum ætatis dum durat, facere hominem irregularem communis sententia est: quæ, vt Nauar. cap. 27. num. 202. notat, deducitur ex cap. vltimo, De temporibus ordinationum in 6. Adde potest ex cap. In veteri, distinct. 77. & ex cap. Pueri, 1. q. 1. & ex cap. Vel non est, De temporibus ordinationum. Ac iure quidem antiquo fuerunt singulis Ordinibus propria ætates præscriptæ, sed in Clement. vltima, De ætate & qualitate, immutatum est his verbis, Generalem Ecclesiæ obseruantiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri: decernimus vt, non alio obstante impedimento Canonico, possit quis libere in decimo octavo ad Subdiaconatus: in 20. ad Diaconatus, & in 25. ætatis suæ anno ad Presbyteratus Ordines promoueri. Vbi videnda est glossa. Nuper vero Concilium Tridentinum in sess. 23. cap. 12. De reform. ad Subdiaconatus Ordinem ante

22. annum, ad Diaconatus ante 23. ad Presbyteratus ante 25. aetatis suae annum (inceptum intellige iuxta usitatum consuetudinem, quae optima est legum interpretis, cap. Cum dilectus, De consuetudine) quemquam promoueri prohibet: tacens de minoribus Ordinibus, quasi in his magis sit habenda ratio literaturae, & morum (de quibus praecipit cap. 1. & 11.) quae aetatis. Constat autem ex cap. Nullus, De temporibus ordinationum in sexto, eos nulli esse conferendos ante septimum annum expleum. Illic enim in fans prohibetur initiari prima tonsura, & multo magis minoribus Ordinibus.] Infantem vero dicit eum qui non excessit septimum annum, ex glossa ibidem ad verbum (Infanti.)

61. Ceterum ordinati ante legitimam aetate suspensi sunt ab Ordinum executione, donec ad illam peruenerint. Ea autem adueniente, dummodo susceptos Ordines nondum exercuerint, possunt sine dispensatione eos exercere, & ad altiores promoueri: argumento cap. Vel non est compos, De temporibus ordinationum: iuxta communem, vt habet Couar. ad Clemen. Si furiosus, 1. par. §. 1. num. 4. Doctorum interpretationem. Sin exerceat actus Ordinum maiorum (intelligendum Nauar. post citando) antequam ad legitimam aetatem peruenerit, ex violatione suspensionis, seu eo nomine quod suspensus Ordinem exercuerit, irregularitatem incurrit: unde & adueniente aetate opus habet dispensatione Papae, vt per bullam Pij secundi, quae incipit, Cum ex sacrorum, annorant Sylu. in verbo, Irregularitas quae 10. in fine, & Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 70. ex cap. 27. num. 155. & Couar. loco cit. alios referens. Quam tamen bullam Nauar. in dicto num. 155. putat non comprehendere eum, qui temerarie quidem ordinatus est, sed postea bona fide, & candida simplicitate per poenitentiam purgato peccato, exerceat Ordinem, existimans id sibi licitum esse: sicut nec eum qui bona fide & simplicitate existimans se legitimum cum non esset, ordinatus est. Id quod ille infert ex verbo, *presumpsit*, quo Pontifex in dicta bulla vitur, importante dolum.

62. Neminem autem posse cum quoquam, siue ad suspensionem, siue ad executionem Ordinum ante legitimam aetatem dispensare praeter Papam, confirmat glossa ad cap. Cum dilectus, De electione, verbo, In aetate: & ad cap. Nihil, eodem tit. verbo, Aetatis: habetque locum in religiosis, priuilegiis quibuscumque quoad id, exclusis, ex Concl. Trident. in cit. cap. 12. Id quod Nauar. notat in sequenti num. 202. versu 12.

PARS RELIQUA CAPITIS.

De Irregularitate ex defectu libertatis.

63. **E**X defectu libertatis irregulares sunt. Primo, illi qui omnino priuantur libertate, vt mancipia. Ita habetur per totam fere distinct. 54. & totum tit. De seruis non ordinandis. Quod genus hominum Ecclesia tanto studio a sacris Ordinibus arceat, vt Episcopi in sua consecratione de ea re moneantur quemadmodum attingitur in cap. Consuluit, De seruis non ordinandis, cum dicitur: Si memores, in consecratione tibi dictum fuit, vide ne quemlibet seruilis conditionis ad Ordines promouere praesumas. Ratio vero est, vilitas siue abiectione seruilis conditionis, & dignitas sacerdotalis, vt in tertia parte tit. 28. cap. 6. §. 6. D. Anton. expressit.

Ceterum si seruus domino sciente, nec contradicente ordinatus est: hoc ipso euadit liber, & ingenuus ex cap. Si seruus sciente, distinct. 54. etiam si minoribus tantum Ordinibus esset ordinatus, ex D. Anton. loco cit. Et ratio est, quia canon generaliter loquitur. Sin autem domino nesciente, vel inuito ordinatus est, distinguere oportet. Nam vel promotus est tantum ad minores Ordines, & tunc redigitur in pristinam seruitutem, ex cap. Nulli, distinct. 54. & ex cap. 2. De seruis non ordinandis. Id quod glossa vtrobi- que exprimit: atque ad ipsum cap. Nulli, ea notat, talem nullo Clericorum priuilegio gaudere, nisi Canonis imponentis excommunicationem percussori Clerici, quod & amittit depositus.

Iam si promotus est ad Diaconatum: id aut contigit

sciente Episcopo ordinatore: tuncque liber erit, & Episcopus tenebitur domino satisfacere, ex cap. Si sciens absente, eadem distinct. 54. aut contigit nesciente Episcopo, sed scientibus praesentatoribus, & tunc per idem cap. Hi tenebuntur similiter domino satisfacere: aut demum id contigit nec Episcopo, nec praesentatoribus scientibus: tuncque ordinatus tenebitur substituere alium seruum suo loco, vel dare pretium suae redemptionis. Quod si neutrum possit, deponi debet ac domino suo restitui iuxta cap. Ex antiquis, aut si non habeat, debet redemptionem procurare, prout Nauar. addit in Enchir. cap. 27. nu. 202. aut demum si neque illud, neque hoc potest, debet seruire Domino in suis obsequiis, quae Ordinem, quem consecutus est, non deceant, iuxta cap. Frequens, eadem distinct. Aduerte vero domino tantum concedi spatium vnius anni ad repetendum seruum ordinatum, ex cap. Si seruis sciente, supra memorato. Quem annum glossa ad verbum, Vnius, iudicat esse numerandum a tempore quo sciuit ordinatum. Et ratio esse potest, quod in tali reus innocenti ceteri debeant fauere velle, non fraudulenter nocenti.

Denique si promotus est ad sacerdotium, nequit amplius cogi ad seruitutem subeundam, sed si quod peculium habeat, debet illud reddere domino, per citatum cap. Ex antiquis, aut si non habeat, debet redemptionem procurare, prout Nauar. addit in Enchir. cap. 27. nu. 202. aut demum si neque illud, neque hoc potest, debet seruire Domino in suis obsequiis, quae Ordinem, quem consecutus est, non deceant, iuxta cap. Frequens, eadem distinct. Aduerte vero domino tantum concedi spatium vnius anni ad repetendum seruum ordinatum, ex cap. Si seruis sciente, supra memorato. Quem annum glossa ad verbum, Vnius, iudicat esse numerandum a tempore quo sciuit ordinatum. Et ratio esse potest, quod in tali reus innocenti ceteri debeant fauere velle, non fraudulenter nocenti.

Secundo, ex eodem libertatis defectu irregulares sunt illi, qui libertatem quidem aliquam habent, non tamen integram, & perfectam: vt Curiales, & ij qui obligati sunt aliis ad ratiocinia: nam Curiales, siue, vt D. Anton. loco citato §. 4. interpretatur, ij qui ex quacunque causa; publicae potestatis habent, obligati sunt ad aliquod munus gerendum: quousque fuerint soluti ea obligatione, non posse ordinari, habetur ex cap. 1. 2. & 3. distinct. 51. & ex cap. primo, distinct. 53. In quibus rationes haec redduntur: in cap. quidem primo distinct. 51. quod in talium munera executione plerumque contingant ex quibus irregularitas incurritur: in cap. vero 2. & 3. quod Ecclesia molestiam passura esset, dum domini quibus obligantur, ipsos repeterent. In eodem demum tertio, & in primo distinct. 53. ne suspicio sit simulatae promotionis ad liberandum se ab obligatione per sacerdotium. Intelligendum autem illud est, ex eodem auctore, siue natus sit honestum, sicut est iudicum, A uocatorum, Militum, & similiarum: siue inhonestum vt histrionum, & aliorum, qui theatralibus spectaculis addicti, publicis stipendiis aluntur ad ludicia facienda. Atque hi posteriores, quoniam per tale ministerium infames redduntur, non sunt statim ac liberantur ab illa obligatione, idonei ad Ordines, donec sublata sit infamia. Illi autem priores statim sunt, nisi in executione sui muneris egerint aliquid per quod irregularitas contrahitur, vt si exercuerint iudicium sanguinis.

Iam de iis qui ad ratiocinia obligati sunt aliis; quod sunt irregulares, habetur ex cap. vnico, De obligatis ad ratiocinia. Quod quomodo accipiendum sit, glossa ibidem verbo, *Ratiocinia*, & cum ea D. Anton. in eodem §. 4. sic explicat. Obligatus ad ratiocinia alicui seculari personae non miserabili: velut tutor, curator, procurator: si in officio voluerit permanere, promoueri non debet 21. quae 3. cap. 1. & 2. & titulo, Ne clerici, vel Monachi &c. cap. 1. & 2. Si vero Ecclesiasticae personae aut seculari quidem, sed miserabili, seu paupertate, vel infirmitate oppressa, quam quilibet iuuare tenetur, etiam perseuerans in officio, potest promoueri, si nihil aliud obstat: distinct. 86. cap. Peruenit, & 16. quae 7. cap. In noua actione. Sin administrationem quidem deposuit negotiorum, vel officij quod gessit, sed manet obligatus ad ratiocinia; si haec sint publica, id est, ad quae obligetur reipub. promoueri non debet ante redditam rationem, ne reuocetur: ex cap. Praeterea, distinct. 51. Si vero sint priuata, vt ob emptionem, vel alium similia contractum: aut in ipsa promotione mouetur, aut prius mota est ei quae sit de dolo, seu perfidia: vel neque mouetur neque mota est. Siq; prius, non debet ante finem

leis promoueri, distinet. 8. cap. Tantis. Quantum vero tempus satis sit ad eam terminandam; taxari debet per Episcopum; si postetius, non obstante obligatione promoueri debet, inquit memorata glossa; nisi manifestum sit ipsum de dolo teneri: quo casu Episcopus eum repellere debet: sicut quemlibet criminofum, & infamem, 6. q. 1. cap. Infames.

CAPVT VII.

De quinta specie Irregularitatis ex defectu natalium.

SVMMARIVM.

- 67 Irregularis est quisquis ex legitimo matrimonio natus non est.
- 68 Regula iudicandi de nato ex legitimo matrimonio non legitime.
- 69 De legitimatione filii spurii per subsequens parentum matrimonium legitimum.
- 70 Factus legitimus per consequens parentum matrimonium habitus est, vt ad seculares, sic & ad Ecclesiasticas dignitates.
- 71 Nec eget dispensatione vt susceptos Ordines exerceat, vel ad superiores ascendat.
- 72 Legitimatione per potestatem secularem non facit illegitimum ad Ordines habitum.
- 73 In hac irregularitate quatenus Papa, & quatenus Episcopus dispenset.
- 74 Illegitimus à Papa dispensatus absolute ad Ordines, & beneficia Ecclesiastica, non est eo ipso ad seculares dignitates.
- 75 De legitimatione facta per Papam cum aliqua determinatione.
64. 76 Is qui existimatur ex legitimo matrimonio natus, sed non est: an censeri debeat irregularis.
- 77 Filii infidelium conuersorum, & filii fidelium expositi, quatenus sint irregulares.
- 78 De eo qui bona fide existimat se legitimum, & à matre illegitimus asseritur.
- 79 De hereticis, & eorum credentibus, receptoribus, defensoribus, fautoribus, ac ipsorum filius quatenus sint irregulares.

67. **E**X defectu natalium irregularis est omnis illegitimus, seu non procreatus ex legitima vxore: qui ex cap. Nisi cum pridem. De renuntiatione, §. Persona: vel est maritus, natus ex forto, seu meretrice: sic dicitur voce Hebraica significante alienum: eo quod ignorant habeat originem, ob matrem pluribus prostitutam: vel est natus ex adulterio natus, commisso ab vxorato cum soluta: vel est filius naturalis, natus ex concubina domi retenta à viro soluto, qui cum ea tempore concepti vel nati fetus contrahere potuit ex glossa ad cap. Per venerabilem, verbo, Naturalibus, Qui filij sint legitimi: vel denique est spurius natus ex coitu damnato, seu quod punitur legibus: vt ex stupro, rapto, sacrilegio, incestu, aut ex foemina coniugata. Quibus irregularitas imponitur per cap. 1. De filiis presbyterorum: quo precipitur quidem tantum, ne talis aliquis, nisi religiosus factus sit, ad sacros Ordines promoueat: sed ex cap. 1. eodem tit. in 6. patet etiam à minoribus arceri.

Ratio autem cur sicut per leges ciuiles ab honoribus secularibus; ita & per Ecclesiasticas ab Ordinibus, & dignitatibus Ecclesiasticis illegitimus arceatur est, quod si in eadem priuilegiis quibus legitimus fruere, nullo discrimine matrimonium à fornicatione separaretur ex corrupto hominum iudicio: nec filij ab imitatione sceleris parentum reuocarentur. Procedit vero istud in occulte illegitimus, etiam iis qui publice pro legitimis habentur ex Sylu. verbo, Irregularitas, quæst. 20. & Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 69. & cap. 27. num. 201. Nonnulla autem notare oportet. Primum est, sequentes regulas dari iudicandi de nato ex legitimo matrimonio non legitimo.

68. Prima est, si duo contraxerint per verba de presenti, eorumque alter ante consummationem matrimonij ingre-

tur, proles quæ inde nascetur, illegitima erit, quia fiet emissionem professionis; dissolutum dimisso fuit matrimonium, ex Concil. Trid. sess. 24. can. 6.

Secunda est, si post consummationem matrimonij alter coniugum altero contradicere, vel ignorante, religionem ingressus, in ea profiteatur: (aliam rationem esse casus ad alterij intelliges in seq. lib. num. 326.) quia non est solutum matrimonium, & professus cogitur redire ad coniugem, eique debitum conjugale reddere, ex cap. Quidam, & cap. Placet, De constitutione coniugatorum, proles inde suscepta, legitima est.

Tertia est, si mulier viro ad religionem transeunt consentiat, postmodum non valens se continere, potest repetere virum, & vti matrimoniali copula, ex cap. 1. De conuers. coniug. Vnde proles quæ inde nascetur, erit legitima. Secus autem foret, si ipsa religionem esset ingressa, vel si suspecta non esset, saltem continentiam vouisset iuxta cap. Cum sis, & cap. Significauit, De conuers. coniug. (praesertim si Episcopi consensus, & decretum de separatione accessisset) quia illicita plane tunc esset copula, ex ea que nasceretur parius non legitimus. De qua re potest videri idem Sanchez lib. 7. De matrim. disp. 33.

Quarta est, si matrimonium contractum sit per verba de presenti, & ante consummationem vir fiat Subdiaconus, siue consentiente, siue dissentiente vxore, quia matrimonium inde non dirimitur, vxor potest cogere virum solum Subdiaconum ad consummationem matrimonij. Ita definitur in Extrauag. Ioannis 22. quæ incipit, Antiquæ concertationis (vbi quoque talis, matrimonio etiam soluto, fit in habilis ad Ordinis suscepti executionem, & superioris susceptionem, ac beneficij, vel officij Ecclesiastici ademptionem) ideoque partus, qui ex ea copula, quam lex Ecclesiastica admittit, nascetur, censetur legitimus: irregularis tamen, iuxta cap. Literas, De filiis Presbyt. vt Sanchez quoque habet in seq. lib. 9. disp. 38. num. 7. Illegitimus vero erit, si cum mulieris consensu interuenisset separatio, qualis antea descripta est.

69. Secundum quod notare oportet, est: cum qui natus est illegitimus, legitimus fieri per sequens matrimonium inter patrem, & matrem ipsius, ex cap. 1. & cap. Tanta, Qui filij sint legitimi. Quod quidem procedit etiam si non contingat ipsum matrimonium consummari: quia matrimonium non consummatum, vere est matrimonium.

Aduerte autem primo ex Syluest. in verbo, Legitimus, quæst. 8. & Conar. in Epitome 4. Decretal. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 1. ad hoc tanquam conditionem necessariam requiri, vt quando talis filius concipitur vel nascitur, nec vterque, nec alteruter parentum habeat impedimentum aliquod, propter quod inter ipsos matrimonium nequeat valide contrahi: vt v. g. si nec consanguinei sint, nec vterque, nec alteruter sit in gradibus prohibitis: nec vterque, aut alteruter sit coniugatus, aut solemnè castitatis uorum emisserit, vel sacro Ordine initiatus sit. Si enim ad hoc aliquid eiusmodi impedimentum si ius tunc procreatus, etiam post matrimonium legitimum inter ipsius parentes sublato impedimento contractum, manet illegitimus, iuxta cit. cap. Tanta. Itaque si quis liber ab impedimentis contrahendi matrimonij, per plures annos mulierem coniugatam cognouerit ante, & post mortem mariti ipsius, ex ea que filios susceperit, per matrimonium eam ipsa tandem contractum, filij suscepti post mortem prioris mariti, sunt legitimi: sed suscepti ante eandem mortem, manent illegitimi: nisi excuset ignorantia inuicibilis, qua alter ignorauit alterius impedimentum dirimens matrimonium: vt v. g. qua mulier ignorauit eum cui commiscebatur habere vxorem, vel contra. Faci enim talis ignorantia vt eiusmodi impedimentum non obstat quominus ob legitime contractum postea inter parentes matrimonium, filius habeatur legitimus. Pro quo habetur textus satis expressus in cap. Ex tenore, Qui filij sint legitimi: vbi glossa id notat, & Conuar. sequitur in Epitome 4. Decretalium cap. 8. §. 2. numer. 16.

Aduerte secundo, si quo tempore infans concipitur, nullum sit inter parentes ipsius impedimentum matrimonij contrahendi: interueniens postea impedimentum

(vt exempli gratia transitus ad alienas nuptias) siue ante, siue post natiuitatem interueniat, non impedire quin per matrimonium inter eosdem parentes, postea tandem legitime contractum, idem infans legitimus efficiatur. Ita post Ioan. Andream statuit Panormit. ad cit. cap. Tanta, num. 3.

70. Aduerte tertio, eum qui per sequens matrimonium inter parentes efficitur legitimus, reddi habilem non solum ad successionem hereditariam, & ad seculares dignitates: sed etiam ad omnem Ordinem, & dignitatem Ecclesiasticam. Quia, vt argumentatur glossa ad cap. Innouit, verbo, *Contugata, De electione, & ad memoratum cap. Tanta, verbo, Legitimi*, matrimonium sequens, omnia precedentia purgat: ita vt ante illud natus ex contrahentibus, habendus sit legitimus post illud, ex eodem cap. Tanta: adeoque possit sine dispensatione promoueri tanquam legitimus: praesertim cum nec parentes eam legitimacionem impedire, nec filius eidem renuntiare possit, prout notat Couar. loco cit. num. 12. Neque in eo excipiendam esse dignitatem Episcopalem, idem habet in sequenti num. 24. Pro quo facit quod in re fauorabili nihil sit quod cogat vt ea restrictione: praesertim cum ius decernat talem tanquam legitimum habendum esse: neque sit praesudicium vllum si vt ad omnes alios actus, ita & ad Episcopatum is habilis esse teneatur.

71. Aduerte quarto, probabile esse illegitimum qui sine dispensatione ad aliquem Ordinem promotus est, antequam parentes ipsius matrimonio inter se coniungerentur: posse post initium tale matrimonium, per quod factus est legitimus, Ordinem susceptum exercere, & ad altiorems ascendere sine dispensatione. Namq; per illam susceptionem Ordinis, non incurrit in nouam irregularitatem: sed tantum suspensionem ab executione suscepti. Atque illa cui subiciebatur ex defectu natalium purgata est omnino persequens matrimonium, per quod vere effectus est legitimus. Quia igitur nulla ei superest irregularitas, nulla opus habet dispensatione. Cessat pariter suspensio secuta ex illa ordinatione: nam cessat effectus cessante ipsius causa. Ideoq; sicut ordinatus ante aetatem, hoc ipso quod aetas debita aduenit, potest sine dispensatione exercere susceptos Ordines: ita & is qui adhuc illegitimus ordinatus est, potest praedicto modo factus legitimus, in susceptis Ordinibus sine dispensatione ministrare: nisi forte praesumpserit exercere Ordinem susceptum iuxta antedicta num. 61.

72. Tertium quod notandum occurrit est: Ex eo, quod aliquis auctoritate legis civilis, vel Principis saecularis, qui ad id potestatem habeat (vt habere censentur Reges, & Principes, qui non agnoscunt superiorem temporalem, iuxta cap. Per venerabilem, Qui filij sunt legitimi) ex illegitimo factus sit legitimus, non habere vt possit ad Ordines sine dispensatione promoueri. Ratio est, quam D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 4. §. 1. in fine attingit, quod potestas secularis determinata sit ad res seculares, ideoque non extendat se ad Ordines, & dignitates Ecclesiasticas: ne quidem indirecte, cum id quod minus est, vt seculare, non trahat secum id quod maius est, vt spirituale. Sicut igitur talis legitimatio quoad secularia, id est, quoad dignitates, & successiones seculares tantum habet locum in terris subiectis potestati Principis legitimantis, sic ea determinata est ad sola secularia: neque se extendit ad Ordines, & dignitates Ecclesiasticas, quae seculari potestati non subsunt. In quam sententiam plura videri possunt apud Couar. in cit. cap. 8. §. 8.

73. Quartum est (De quo ad 3. par. Suarez tomo 5. disput. 50. sect. 5.) illegitimum posse Ecclesiastica auctoritate Papae, vel Episcopi, ita legitimum effici, vt ad Ordines perinde idoneus sit, ac si natus esset ex legitimo matrimonio; vt quoad Papam habetur expressè in cap. Per venerabilem, ante memorato, vbi id probatur: quia sedes Apostolica aliquos nonnunquam legitimauit ad omnes actus Ecclesiasticos, & dignitates etiam Episcopales. Quoad Episcopum vero, aduerte quod cum possit cum illegitimo (quocumque intellige, quia ius in definitio loquitur) dispensare tantum ad Ordines minores, & ad beneficia non cura-

ta ex cap. 1. De filiis presbyterorum, in 6. legitimacionem per eum factam simpliciter quoad actus spirituales, valeat tantum (vbique tamen ex Sylu. verbo, *Legitimus, quest. 7. sub initium*) ad minores Ordines, & beneficia non habentia annexam curam animarum; vt glossa ibidem verbo *Beneficium*, interpretatur, addens non posse Episcopum cum talibus dispensare ad personatus, & dignitates: à quibus acceptis sine dispensatione Sedis Apostolicae, remouentur, iuxta cap. vltimum, De filiis Presbyterorum; adde neque posse ad Canonicatum in Ecclesia Cathedrali. Etenim quia talis Canonicatus annexum habet Ordinem sacrum, ex Concil. Trident. in sess. 24. cap. 12. De reformat. Episcopus sicut non potest cum illegitimo dispensare ad sacrum Ordinem: ita nec potest ad talem Canonicatum.

Legitimatio vero facta simpliciter à Papa, qui cum quocumque illegitimo ad quemcumque Ordinem, & dignitatem Ecclesiasticam (ex cit. capitulo Per venerabilem) dispensare potest: valet ad omnes Ordines, & dignitates Ecclesiasticas: quia sicut simpliciter restitutus, ad omnia restituitur; sic simpliciter legitimatus, intelligi debet legitimatus ad omnia ad quae legitimantis potestas se extendit, quando legitimando nihil excepit, & potuit excepisse: praesertim cum in beneficiis plenissima interpretatio sit adhibenda, ex cap. Quia circa, De priuilegijs. Verum tamen quia priuilegia non intelliguntur concedi cum praesudicio alterius, nisi ipsa id expresse ferant, ex cap. Pastoralis, eodem tit. Syluester bene monet, restrictionem talis legitimacionis faciendam esse ad ea quae nulli praesudicant.

Si quæras, An qui à Summo Pontifice ad Ordines, & ad beneficia legitimi declarantur, censentur etiam idonei ad dignitates seculares. Respondetur, quod et si videantur censendi idonei: quia qui potest maius, potest & minus: tamen ex cap. Per venerabilem, Qui filij sunt legitimi, constat id proprie pertinere ad principes seculares, extra patrimonium D. Petri. In eo enim cap. Pontifex iubet, vt quod attinet ad hereditatem, Index secularis definit, siue quis legitimus, an non: deinde se in patrimonio D. Petri dicit auctoritatem habere efficiendi quocumque legitimos ad qualicumque beneficia: tam secularia scilicet, quam Ecclesiastica: quia in illo est Princeps temporalis supremus.

De legitimacione facta à Papa cum aliqua determinatione, sufficit annotare ex Panormit. ad cap. Literas, De filiis Presby. num. 6. Eam quae facta est cum dispensatione ad suscipiendum certum Ordinem, vt v. g. diaconatum, non includere Ordinem superiorem illo, vt presbyteratum: sed solos inferiores, vt Subdiaconatum, & minores ordines; Dispensatio enim est materia odiosa, vt ipse vulgus legis, ideoq; sit icte interpretanda. Quo eodem argumento confirmatur quod habet Couar. in Epitome quarti Decretalium par. 2. cap. 8. §. 8. num. 5. illatione quinta: illegitimum dispensatum ad sacerdotium, manere inhabilem ad beneficium curatum. Confirmantur & alia: vt dispensatione ad omnes Ordines non dispensari ad beneficia, vel Ecclesiasticas dignitates: & dispensationem ad Ecclesiasticas dignitates, non includere Episcopatum. Videat qui vult Syluest. *Beneficium, 3. quest. 7. & aliquot sequentibus, & Tabienam eodem verbo, 2. quest. 16. cum aliquot item sequentibus*. De eo autem quod vt dispensatione, & legitimacione tolli potest hæc irregularitas: sic possit ingressu religionis per cap. 1. De filiis presbyterorum, videri potest præcedens numerus 18. itemque Suarez tomo 5. disput. 50. sect. 5. §. Tertius modus.

Quintum quod oportet notare est: Eum qui non est natus ex vero matrimonio censendum esse legitimum, si id ipsum matrimonium (etsi reuera non sit) existimetur validum ex errore facti. Patet ex cap. 2. & cap. Perlatum est, Qui filij sunt legitimi. Exemplum est: mulier probabiliter existimans maritum mortuum cum adhuc viuat, alium accipiat permissione Iudicis: filij ex illo suscepti censentur legitimi. Sed auerte duas cum tali errore conditiones debere concurrere, iuxta cap. vltimum, De clandestina desponsatione: & communem Doctorum sententiam

ut habet Couar. in memorato cap. 8. §. 1. num. 2. Altera est, ut matrimonium publice, & non clandestine celebratum sit: altera, ut coniuges cōtrahant bona fide, id est, nesciant huiusmodi impedimentum. Quamquam satis est, ut alteruter nesciat, iuxta cap. Ex tenore, & cap. Peruenit, Qui filij sint legitimi.

Idem iudicandum est, si positus his conditionibus matrimonium inualidum, existimetur validum ex errore iuris: dummodo error sit iustus, & probabilis: ita ut bonam fidem producat: prout fit in dubia iuris decisione, de qua est controversia inter Doctores: quorum alij hanc, alij aliam diuersam opinionem profiteantur: quod etiam in citato §. 1. habet Couarr. num. 9. Ex quo in præcedentibus num. 5. 6. & 7. adde in hoc casu filios censeri legitimos; non tantum eos qui generati sunt ante factam questionem de validitate matrimonij, sed eos etiam, qui postea generantur lite contestata: siue concipiantur ante latam sententiam lite pendente: post latam sententiam, pendente termino decem dierum: qui à iure, per cap. Non solum, de appellacionibus, in 5. datur ad appellandum: siue etiam pendente appellacione à sententia lata contra matrimonium ipsum. Eadem habet, & confirmat Maiolus lib. 1. cap. 5.

Sextum est: Cum matrimonium inter infideles, siue paganos siue Iudæos contractum, valuit iuxta propriam ipsorum legem, etiam si inualidum fuerit iure Canonico: si tales coniuges ad Christi fidem conuertantur, filios ex eiusmodi matrimonio natos, legitimos esse: ex cap. vltimo, Qui filij sint legitimi: neque matrimonium illud assumpta fide dirimitur ex cap. De infidelibus, De consanguinitate, & affinitate. Istud quoque obseruat Couarr. initio cit. §. primi.

Septimum est: Expositos, quando parentes ipsorum ignorantur, tutius esse haberi pro illegitimis; quia quantumuis legitimi interdum exponantur ob parentum egestatem, vel ignauiam: id tamen non est ita frequens in eis, ac in illegitimis, qui sæpe à parentibus exponuntur ad vitandam turpitudinis infamiam. Quamquam tamen probabile est, ordinatos bona fide (cum in dubia melior sit possidentis conditio) posse citra dispensationem exercere Ordinem susceptum: ut notat Couar. ad Clemen. Si suscipiosus, De homicidio 1. par. in initio num. 9. Et confirmatur ex eo, quod ipsos esse expositos nihil obstat eis, iuxta cap. vltimum, De infantibus, & languidis expositis. Sed negandum non est, quia & tutius sit dispensationem petere: quã dare potest Episcopus, & qui non præsumitur probabiliter illegitimus, ut docet Suarez in citata disput. 50. sect. 4. num. 4. hac maxime ratione nixus, quod in eo casu, sicut & in alijs nonnullis, auctoritas Prælati cum opinione probabili, sufficiat ad pacandam conscientiam.

Octauum est: Si is qui natus est in matrimonio legitimo, & se legitimum bona fide putat, à matre audiat se illegitimum esse, nõ teneri simpliciter dicenti credere, vt notat D. Anton. 3. parte tit. 28. cap. 4. paulo ante §. 1. Sylu. verbo, Illegitimus, num. 2. & Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 201. Neque enim in re tanti momenti tenetur, imo nõ debet permittere se ob leues suspiciones detrahi de sua bona fide, siue promouendus ad Ordines, siue iam promotus. Adferenti vero matri rationes tam multas, & tam probabiles vt sufficiant ad faciendam certam fidem, tenetur credere, & plane se pro illegitimo gerere, ex D. Anton. ibidem. Quod si tales adferat quæ tantummodo faciant filium dubium, an legitimus sit; is non debet quidem promoueri ad Ordines sine dispensatione: quia in dubijs pars tutior est sequenda; neque promotus exercere actum Ordinis (si conscientie motu intimo propendat ad credendum matri afferenti se illegitimum esse) donec ad cautelam obtrineat dispensationem: quia non licet contra conscientiam agere. Attamen si nullo interiori conscientie motu ad credendum propendat: imo legitimum se esse credat; nec abstinere, nec dispensationem petere tenetur: vt ex Panormit. ad cap. 1. De filiis presbyterorum, & ex Summistarum communi sententia refert Maiolus lib. 1. cap. 7. vbi addit cum dubium est de iure an quis illegitimus sit, ipsum & à suscipiendis Ordinibus, & à susceptis exercendis debere abstinere, donec difficultas sit decisa.

Nonum est: Ad hanc speciem irregularitatis posse reduci eam, cuius meminit Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 205. & quæ hæreticis, ac credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus eorundem: ac filiis ipsorum, filiorumque filijs imponitur, per cap. Quicumque, §. Hæretici, De hæreticis in 6. Quod aduerte intelligendum esse de filiis in paterna linea quoad 1. & 2. gradum: & in materna, quoad primum tantum: itemque de parentibus, qui tales mortui sint, nam si ante mortem reconciliati fuerint Ecclesiæ, neque filij, neque nepotes ipsorum prohiberi prohibentur: quod vtrumque habetur ex cap. Statutum fœlicis, eodem tit. & libro. Obiicientibus autem, quod in illis capitalis sermo sit tantum de beneficijs, & officijs Ecclesiasticis. Respondendum est, id quidem verum esse: sed quia in eo maior ratio est Ordini, quam illorum prohibendorum talibus personis; eo ipso quod ea excluduntur à beneficijs, & officijs, merito intelliguntur ab Ordinibus exclusæ. Quamquam tamen existimat Henriquez in lib. 14. cap. 5. §. 4. quod si occulta fuerit hæresis aut in natione infecta pater decesserit in publica hæresi absq; nota infamie; non videatur filius Catholicus fieri irregularis. Id quod Satyrus, in lib. 6. Theauri casuum conscribit. cap. 10. num. 4. approbat. Quæ opinio, non caret probabilitate: vt licet colligere ex dicendis in sequenti nu. 193. versu Quamquam.

CAPVT VIII.

De sexta specie irregularitatis, ex defectu sacramenti, seu digamia.

SVMMARIVM.

- 80 Irregularitas contrahitur ex digamia.
- 81 Tribus modis potest quis digamus esse, re, interpretatione, & similitudine: & quis re, ac quis interpretatione digamus dicatur.
- 82 Non est irregularis, qui ducit extra matrimonium corruptam, non ab alio, quam a se.
- 83 Est irregularis qui etsi virginem duxerit, eam tamen in adulterium lapsam carnaliter cognouit.
- 84 Irregularis est quisquis cum duabus contrahit, etiam si alterum, aut vtrumque matrimonium sit inualidum: sicut & qui cum serua aut cum mimã.
- 85 Duo requisita ad bigamiam vt inducat irregularitatem: vnde nonnulla inferuntur.
- 86 Ratio cur quis fiat irregularis, contrahens cum corrupta, non item si ipse corruptus.
- 87 Quis dicatur similitudine digamus.
- 88 Nec laicus, nec minoribus tantum Ordinibus initiatus, obnoxius est tali irregularitati.
- 89 Cum digamore, aut interpretatione, solus Papa dispensat.
- 90 Cum digamo similitudine potest nonnumquam Episcopus dispensare, etiam ad maiores Ordines.

DIGAMIAM efficere hominem irregularem, habetur ex cap. 3. prioris ad Timoth. per ea verba, Oportet Episcopum in epichenabilem esse, vnius vxoris virum: & ex distin. 34. cap. Præcipimus, cap. Si quis viduam, & cap. Lector. Item ex titulo De bigamis non ordinandis cap. 1. 2. & 3. ita vt sine dispensatione, ne quidem ad Ordines minores promoueri possit, nisi necessitas exigat, iuxta cap. Si Subdiaconus, eadem distin. 34. & Concil. Trident. sess. 23. cap. 17. De reform. Nec item possit alicuius Ordinis actum exercere. Imo priuatur omni priuilegio Clericali, eique sub anathemate confusa, & habitus clericalis prohibetur, in cap. vnico De bigamis in sexto. Cuius irregularitatis imponenda, redduntur hæc causa. Prima & præcipua ex cap. Acutius, distin. 26. & ex cap. Debitum, De bigamis: quod bis coniugatus non possit apte significare vnionem Domini nostri Iesu Christi cum Ecclesia vnica, & sancta sponsa sua. Altera ex cap. Proposisti, distin. 82. quod bigamia sit signum incontinentie. Postrema ex cap. Vna, distin. 26. quod ad castitatem persuadendam adimat auctoritatem: quodque excellentia Sacramenti Ordinis mereatur, vt bigamus ab eo arceatur.

81. Tribus autem modis iuxta glossam ad cap. 2. De bigamis, verbo, In bigamis, receptam prout habet in Enchir. Nauarrus cap. 27. num. 195. dicitur bigamus: re, interpretatione, & similitudine. Ac re quidem dicitur ille, qui habuit, & cognouit carnaliter duas legitimas uxores; siue ante, siue post baptismum utramque aut alteram habuerit, ex cap. Acutius, & cap. Deinde distinct. 26. cuius ratio proponitur in seq. num. 90. Interpretatione vero ille digamus dicitur, qui non quidem vere, sed secundum interpretationem iuris duas uxores duxit: ut ille qui duxit viduam, ex cap. Si quis viduam 1. & 2. distinct. 34. & cap. 3. De digamis. Quod obiter aduerte non procedere, nisi matrimonium ipsum cum vidua in initum, validum sit. De quo post Nauarrum Suarez tom. 5. disput. 49. sect. 3. §. Dubitatio vero. Dicitur præterea interpretatione digamus, is qui duxit corruptam ab alio, ex cap. Curandum, distinct. 34. etiam si crediderit illam fuisse virginem, cum non esset: eumque esse communem consensum expressit Couar. ad Clemen. Si furiosus, 1. par. §. 2. num. 2. versu 3. Et ratio est, quam habet glossa ad cap. Nemo, distinct. 32. quod ex eo non desinat esse maritus corruptæ ab alio.
82. Corruptam vero esse extra matrimonium ab eo solo, qui illam ducit, non efficere hunc irregularem, idem Couarruias ibidem consequenter docet; tum allatis pro ea sententia multis authoribus: tum hac ratione: quod talis fœmina non diuiserit carnem suam in plures: utpote ab vno tantum cognita, qui eo nomine censetur duxisse uxorem virginem cum matrimonio absterferit præcedentis copulæ vitium: ex cap. Tanta, Qui filij sine legitimi. Quod autem glossa 1. ad cap. Maritum, distinct. 32. contrarium ex eod. cap. colligit, ideo non videtur necessarium: quod illic nomen concubinæ non de propria, sed de aliena accipi possit, tanquam ea, quæ per tale matrimonium, diuidet carnem suam.
83. Adhuc interpretatione digamus dicitur, irregularis quoque est ille, qui cum virgine quidem contraxit matrimonium, sed eam carnaliter cognouit, postquam adultèrium commisit, ex cap. Si cuius, & cap. Si laici, distinct. 34. Quod procedit ex Nauar. in citato num. 195. etiam si per ignorantiam ei tale quid contingeret: & ex Couar. ad Clemen. Si furiosus 1. par. §. 2. nu. 3. etiam si adulteram uxorem cognouerit per pœnitentiam sibi reconciliatam.
84. Addit Nauar. in eod. num. 195. (quod Suarez latius tractat tomo 5. disput. 49. sect. 2.) irregularem similiter censendum eum, qui cum vna cõtrahit validum matrimonium, & cum alia inualidum: aut ob aliquod impedimentum inualide cum duabus contrahit; siue vtraque viuente contrahat, siue altera mortua. Quod etiam D. Anton habet 3. par. tit. 28. cap. 3. & confirmat ex cap. Nuper, De bigamis: vbi Papa, etiam si expresse dicat talem non esse bigamum, ipsum tamen irregularem peinde facit, ac si vere bigamus esset. Sicut & per cap. Si quis viduam, 2. is qui cum serua, aut cum mima, seu publica fabularum a dicitre matrimonium contraxerit (etiam si bigamus non sit, si illa fuerit virgo) perinde ac bigamus, tanquam vilis nimirum persona, irregularis efficitur: ut etiam notat Nauar. in sequent. num. 97.
85. Aduerte autem ex D. Thoma in 4. distinct. 27. quest. 3. art. 1. quæstioncula 1. ad 3. (quod etiam Nauar. habet in eodem cap. 27. num. 196.) bigamiam quæ irregularitatem inducit requirere coniunctionem, tum animorum per mutuum consensum contrahentium: tum corporum per carnalem copulam eorundem: quod est requirere matrimonium consummatum. Erprobat ex cap. Debitum, De bigamis, & ex cap. vltimo distinct. 34. Vnde inferimus primo, solam fornicationem, etiam cum vidua non inducere irregularitatem bigamiæ: quia bigamia non est, ut nomen ipsum indicat, absque matrimonio. Inferimus secundo, eidem irregularitati minime subiecti eum, qui plures habuit concubinas: sed vnicam uxorem virginem duxit, ex cap. Quia circa, De bigamis. Tertio, nec eum qui duxit uxorem eam quæ matrimonio coniuncta fuit alteri, morte præuento, antequam ipsam carnaliter cognosceret, ex cap. vltimo distinctione trigesima quarta, & ex cap. Debitum, De bigamis. Postremo nec eum qui contraxit qui-
- dem cum multis, sed cum vna tantum, & ea virgine copulam habuit, prout in sine citati num. 196. Nauar. expresse.
- Ratio vero, cur aliquis fiat irregularis ex bigamia si cõtrahat cum corrupta, non item si cõtrahat ipse corruptus, post D. Thomam, in cit. art. 1. in responsione ad tertiam quæstionculam, à Syluestro, verbo bigamus num. 2. hæc redditur: quod consensus contrahentis matrimonium non cadat super ipsum consentientem, sed super alterum coniugem. Non enim est institutus ad coniungendum aliquem sibi ipsi, sed alteri. Quo fit ut carnis in multis diuisio, qua tollitur significatio vnionis Christi cum vnica Ecclesia, non operetur defectum hunc Sacramenti, quem dicitur bigamiam, in ipso coniuge qui carnem suam in multos diuisit, sed in altero, qui ei matrimonio coniungitur, vnde inquit, D. Thomas, si mulier capax esset Ordinum, & virgo nuplisset viro corrupto, ac matrimonium cõsummasset, ab illis excluderetur tanquam irregularis ex bigamia interpretatiua. De qua re Suarez in prius citata sect. 3. §. Hæc igitur.
- Similitudine demum bigamus vocatur is qui aliquo Ordine sacro insignitus, vel solemnii castitatis voto adstrictus contrahit, & consummat matrimonium; etiam cum vnica, & ea virgine, per cap. Quot quot, 27. quest. 1. & per cap. vltimum, De bigamis: Eius vero appellationis rationem hanc insinuat Palud. in 4. distinct. 27. quest. 4. art. 2. sub finem: quod talis post contractum matrimonium spiritale cum Christo, per professionem in religione approbata vel facti Ordinis susceptionem, contrahat de facto alterum matrimonium carnale, & consummet. Inter quæ duo matrimonia similitudo est tantum, non identitas rationis matrimonij.
- Laicum vero non esse irregularem, nec item eum qui initiatus tantum minoribus Ordinibus, contraxit matrimonium cum vnica & ea virgine: confirmat Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 195. quia nullum daturus ex quo talis irregularitas habeatur, neque vlla sit irregularitas nisi à iure, ex cap. Is qui, De senten. excommunicationis in 6. De eo qui simpliciter tantum castitatis voto se Deo adstringit, perinde in hac re iudicandum est, ac de eodem non habente tale votum, cum iura irregularitatem imponant tantum ei qui Deo adstrictus voto solemnii castitatis, matrimonium contrahit.
- Quod attinet ad dispensationem in hac irregularitate, Nauar. in sequenti num. 197. ait omnium consensum esse, quod in ea quæ est ex bigamia vera, vel interpretatiua, solus Summus Pontifex dispensare possit ad maiores Ordines. De quo videri potest Couar. ad Clemen. Si furiosus, 1. par. §. 3. num. 4. vbi id quod Nauarrus addit Episcopum in eadem irregularitate dispensare posse ad minores Ordines quoad vltimum eorum iam susceptorum, non item quoad susceptionem: ita admittit, ut contrarium (quod ex D. Thoma, in verbo Bigamia, Syluester quest. 7. & Tabiena num. 7. tradunt) putat teneri posse, quoties maxima subest dispensandi causa. Id quod non videtur similiter dicendum de eo quod illi iidem addunt, posse Episcopum ad maiores quoque Ordines cum bigamo dispensare, si religione intrare velit. Namque id alienum est à communi Ecclesiæ praxi, qua Summus Pontifex plerumque Generalibus Religionum concedens facultatem cum suis dispensandi in irregularitate, solet excipere eam quæ est ex bigamia.
- Iam quod Nauar. quoque addit communem item sententiam esse, quod cum bigamo similitudine, qui contraxerit cum vnica virgine, possit Episcopus dispensare, confirmatur per cap. primum, Qui Clerici, vel vouentes. Id quod ex glossa ad verbum, Dispensatiue, verum est, etiam de dispensatione ad maiores Ordines & suscipiendos, & susceptos administrandos: prout ex eodem cap. satis intelligitur.
- Cæterum etsi olim dubium fuerit, nunc tamen teneri communiter, ex bigamia tam si ante, quam si post baptismum contigerit, irregularitatem contrahi. Pro quo textus est in cap. Acutius, distinct. 26. vbi hæc ratio tangitur: quod

quod in eo qui plures habet uxores, siue ante, siue post baptismum habuerit, deest id quod requiritur ad significandam coniunctionem Christi cum vnica Ecclesia, perinde ac mulieri corruptæ ante baptismum, deest id quod requiritur, vt inter sacras virgines numeretur.

TITVLVS TERTIVS.

De irregularitatibus qua incurruntur ex delicto.

TERT inter irregularitates qua oriuntur ex facto, siue delicto numeretur proueniens ex homicidio licito: atque homicidij nomine, in quotidiano sermone, intelligitur tantummodo illud, quod est cum culpa, quemadmodum notat Caiet. in verbo Irregularitas, hic tamen de ea sub præposito titulo agemus, quia cum nulla sit differentia physica inter vtrumq; homicidium (tam enim vnum, quam alterum consistit in occisione hominis) irregularitates proueniens ex eis, ob coniunctionem quam habent in causa sua proxima, declarantur communè explanatione: non obtante, quod sint diuersæ ob diuersitatem mortalem eiusdem causæ, positam in ratione iusti, & iniusti.

CAPVT IX.

De irregularitate ex homicidio, qua comprehenduntur, tam septima species ex licito, quam octaua ex illicito.

SVMMARIVM.

- 91 Mutilatio membri in hac æquipollet homicidio: & qua corporis pars membri nomine significatur.
- 92 Falsa est regula, Irregularitatem esse eam, qui alterum reddidit irregularem.
- 93 Nomine mutilationis in hoc negotio, non comprehenditur membri debilitatio.
- 94 Requisita vt quis censetur incurrere irregularitatem ex homicidio: ac primo, vt sit baptizatus, & mentis compos.
- 95 De ebrio, & amente quid sit veniendum in hac re.
- 96 Ex cuiuscumque hominis occisione, aut mutilatione irregularitas nascitur.
- 97 Excusationem, aut mutilationem oportet esse de facto, ad incurrendam irregularitatem: nec sufficit voluntas, etiam cum conatu.
- 98 Sufficit vero causam propinquam dedisse homicidio, vel mutilationi.
- 99 Qua censetur causa propinqua quoad hoc negotium.
- 100 Quatenus ab irregularitate excusentur qui arma, aut venena vendunt, aut qui horrentur milites ad pugnam.
- 101 Si homicidium, aut mutilatio non sequatur ex causa data, non incurrunt irregularitas.
- 102 Quando irregularitas incurritur ex eo, quod causa detur vt quis citius moriatur, aut mutiletur.
- 103 Ex aliquorum sententia parum, & ex pietate cooperans, excusari potest ab irregularitate: & de infirmitate excusante.
- 104 De necessitate vitæ defendendi excusante ab irregularitate.
- 105 Circa quam nonnulla sunt ponderanda: ac primo, virum alio modo potuerit vitæ defendi, quam occidendo, aut mutilando.
- 106 Deinde an seruatum sit moderamen inculpate tutele.
- 107 Irregularitatem incurrit qui ad defensionem rerum suarum, imo & parentum, occidit vel mutilat.
- 108 Rationes in contrarium cum solutionibus: & casus in quo ipsam contrarium potest procedere.
- 109 Non est irregularis qui amicum ad vitæ sue necessariam defensionem aduocat, si is aggressorem occidit.
- 110 Debet licita esse defensio, per quam occidens aut mutilans excusatur ab irregularitate.
- 111 Debet esse presens vitæ periculum, vt censetur adesse necessitas excusans ab irregularitate.

112. Locus Concilij Tridentini in sess. 14. cap. 7. De reformatione, ad hanc irregularitatem spectant, quo modo accipiendus sit.

LATE patet hæc consideratio: ideoq; in plura capita est distinguenda. In hoc persequemur communia, in aliis specialia.

Principio autem obseruandum occurrit, mutilationem membri hominis quoad irregularitatem incurrendam, æquiparari seu parum esse homicidio, prout Conar. ad Clemen. Si furiosus, initio d. trie p. 1. num. 8. expressit, post glossam eiusdem Clementinæ ad verbum *Mulier. v. bi* in confirmationem, Clementinæ, ex qua aperte habetur, adiungit nouem canones. Aduertca item (quod Suarez tomo 5. disput. 44. sect. 2. numer. 4. habet) quia illæ irregularitates æquiparantur quidem, sed non sunt eadem, id quod circa irregularitatem ex homicidio iura disponunt spectans ad leuitatem, aut aliquam pœnæ diminutionem, accommodari ad irregularitatem ex mutilatione, quia fauores sunt ampliandi; spectans autem ad rigorem, non extendi; nisi ius ipsum id exprimat: quia in æquiparatis, aucta pœna in maiori, non sequitur auctam esse in minori. Sicque (vt idem auctor addit.) Congregatio Cardinalium circa priuilegium Episcopis concessum in Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. De reformat. dispensandi in omni irregularitate occulta excepta proueniente ex homicidio occulto: respondit eam exceptionem tanquam rigorosam, non extendi ad irregularitatem ex mutilatione: ita vt possit Episcopus in ea dispensare si fuerit occulta.

Ceterum, quoniam ad iudicandum de irregularitate proueniente ex membri mutilatione, cognoscendum est, quæ corporis humani partes, comprehendantur membri nomine: idem auctor ex communi sententia subiungit comprehendendi illas corporis partes, quæ officium distinctum habent, vt oculus habet officium videndi, pes gradiendi, auris audiendi, manus palpandi, naris odorandi, lingua loquendi. Quod quidem consentaneum est non modo philosophiæ, quæ cuique membro proprium actum attribuit: sed etiam sacris literis: ex illo D. Pauli ad Rom. 12. Omnia membra non eundem actum habent. Neque audiendum esse Caietan. 2. 2. questio. 65. artic. 1. (cui tamen assentitur Sotus lib. 5. De iustitia & iure, questio. 2. artic. 1.) cum vult comprehendendi quoque partes eas, quæ non habent quidem per se officium distinctum, atamen habentibus ferunt opem in officio suo exequendo: vt digitus, manui: dens, linguæ: & alia aliis: Nauarius in Enchirid. cap. 27. num. 206. ostendit tum aliunde, tum ex eo quod alioqui non modo digitus eum h. gratia: sed etiam pars digiti, cum hæc manum quoque adiuuet in suo officio, membrum dici deberet, quod neque Caietanus dixerit: Item quod ex lege Idem Osius, ff. De adilitio edicto, habeatur, illum cui abscissus est vnus digitus, æquiparari ei, cui aliquid membri est laceratum.

De aliis vero partibus quæ homini tantum ad ornamtum aut tutelam membrorum sunt attributa, vt capilli, vngues, & auriculæ, multominus rationi consentaneum est comprehendendi eodem membri nomine, vt de auricula Conar. expressit; asserens ex eo aliquem non fieri irregularem, quod alteri illam absciderit. Expressit quoque de mammilla feminæ: sed cum illius, perinde ac oculi sit proprium officium, aliter videtur sentendum.

Si quis opponat his: quod regula generalis sit. Eum irregularem fieri qui alium reddidit irregularem: sicut reddere potest per abscissionem digiti, vel auriculæ, vt patet ex præced. cap. 5. sect. 2. occurrendum est, eam regulam falsam esse: quod Nauar. in sequen. num. 209. ex eo confirmat, quod generans filium extra matrimonium, faciat ipsum irregularem ex cap. 1. De filiis Presbyterorum: non tamen ideo ipse est irregularis. Adde quod abscidens alteri digitum, reddit ipsum irregularem ob deformitatem, vel impedimentum ministrandi in altari: non tamen ex eo, ipse fiat irregularis, quemadmodum habet Conar.

in sine citati numeri octauo. Et ratio est, quod abscissio ea nec sit occisio, nec mutilatio membri ex antedictis. Quod etiam ad memoratam Clementinam glossa prima sub finem expressit.

93. Reiciunt quoque iidem auctores opinionem illorum (de quorum numero sunt, Angelus *Homicidium* 5. num. 5. *S. in ster eodem verbo* 3. num. 4.) qui mutilationem in hac re extendunt ad debilitationem, qua membrum corpori cohaerens inutile est ex vulnere, aut ex percussione.

Reiciunt, inquam, & volunt per mutilationem intelligi truncationem: sicut in memorata glossa exprimitur, dicendo mutilationem fieri per membri separationem. In argumentum autem Couarr. sumit, quod in lingua Latina sic inter se distinguatur mancus, & mutilus, vt ille sit, qui membrum habet debile, vel aridum: & hic, cui membrum abscissum est. Deinde quod nullus casus specialis habeatur in quo irregularitas imponatur alicui propter percussione, qua alteri membrum reddiderit inutile, sicut plerique sunt, in quibus imponitur propter abscissionem. Quare non est consentaneum, vt quando irregularitas generaliter imponitur mutilati, isto nomine contra communem Latini sermonis usum, intelligamus eum qui sine rescissione, membrum percuciendo reddiderit inutile: praesertim cum poenae legum interpretatione sint restringenda; vt Sotus, idem sentiens, argumentatur in lib. 5. De iust. & iur. quaest. 2. art. 1. Quibus ita propositis, oportet vniuersè tradere requisita ad irregularitatem ex homicidio incurrendam: quod fiet vnica propositione cum sua explanatione.

SECTIO PRIOR.

Propositio qua gener. alter declaratur, qua requirantur ad incurrendam irregularitatem ex homicidio.

94. **P**ROPOSITIO ista est: Vt quis in irregularitatem ex homicidio incurrisse censetur, requiruntur vt sit baptizatus, mentis compos, qui hominem occiderit, aut mutilauerit, vel causam propinquam dederit, vt occideretur, vel mutilaretur, aut certe vt citius occideretur, vel mutilaretur, extra casum infirmitatis, & citra necessitatem inuitabilem vitae propriae defendenda. Haec sumpta est ex Nauar. in eodem cap. 27. num. 209. & 218. Cuius prima pars, vt sit baptizatus, confirmatur per cap. Si quis viduam, distinct. 50. iuncta glossa ad verbum, *Post bapt. finem*: & per illud quod habitum est initio praecedentis cap. tertij, baptizatum non manere obnoxium irregularitati, quod ante baptismum perpetravit homicidium.

Secunda pars vero, *mentis compos*, probatur per Clement. Si furiosus, De homicidio: in qua decernitur, furiosum, & infantem, & dormientem non incurere irregularitatem ex homicidio. Quia nimirum (vt ad eandem, *initio tertiae partis num. primo*, Couarr. ait, communem interpretum opinionem esse) ad contrahendam irregularitatem ex homicidio, semper necessarium est vt ipsum tanquam actio humana, ex indicio rationis contingerit. Et patet: quia alias non est poena dignum tanquam excusatum a culpa. Vnde Couarr. ipse n. 3. & 4. infert: neque ebrium si tempore ebrietatis hominem occiderit, irregularitatem esse: quia tale homicidium processit ab eo qui vsu rationis carens, erat furioso similis, iuxta cap. Venter, dist. 35.

95. Quod vult esse intelligendum, non tantum de eo, qui non sua culpa, sed dolo alterius inebriatus est: verum etiam de eo qui sua culpa: qui perinde ab irregularitate excusatur ac furiosus, qui aliqua sua culpa in furorem versus est. In quam sententiam etiam (quaest. Nauarri in *Enchir. cap. 27. num. 230. & aliorum, quos refert, & sequitur Henricus* 1. lib. 14. cap. 15. §. 7. lit. F. & G.) ille plura ibidem adfert. Ad extremum admonens contrariam sententiam veram censeri posse, vbi ebrius consueuisset arma sumere, & homines offendere: quia inebriando se, daret operam rei illicitae ad occisionem periculosae. Nec enim tunc excusaretur, quia censeretur indirecte voluisse ho-

miciidium: sicut nec excusatur furiosus, qui habens lucida intervalla, & sciens se amentiae tempore arma corripere, & alios inuadere, arma ipsa non semouet a se. Quod idem iudicium est de dormiente, qui tale quid sibi inter dormiendum sciret solere euenire. Quod si nihil tale sciret, excusaretur ab irregularitate, vt habet Henricus in citat. §. 7. lit. O. etiam cum vehementia, & desiderio occidendi concessisset cubitum: si quidem inaduerterent, ac ex sola imaginatione naturali occiderit somno adhuc oppressus: vnde is euentus non potest censeri voluntarius; nec in se, nec in sua causa, ad eum sufficienter ordinata.

Infert praeterea Couarr. num. 5. quod licet infans, iuxta cap. vnicum; De despons. impub. in 6. is dicatur qui minor est septennio; absolute tamen hic, infantis nomine intelligendum esse eum qui nondum habet vsu rationis ad discernendum id quod agit: ita vt ille qui infra annum septimum iam doli capax hominem occiderit, sit irregularis: non item qui etiam excedens septimum annum, nondum capax est doli, occiderit hominem. Hic enim cum sit immunis a culpa, est & a poena: cui vtrique ille alter obnoxius est.

Tertia pars, *hominem*, indicat irregularem esse eum qui occiderit, aut mutilauerit Saracenum, aliumve infidelem, aut excommunicatum, vel diffidatum, ex cap. Clericum, distinct. 50. (vbi dicitur homicida) non item eum, qui solum corpus mortuum truncauerit; ne si quidem, vt communem sententiam esse ait D. Anton. 3. *part. tit. 28. cap. 2. §. 5. sub finem*, profectus sit ad occidendum, & reperiens iam occisum ab aliis: vt animo suo satisfacere, cadaueri amputauerit caput, aut aliud membrum. Nec etiam eum qui foetum nondum anima rationali informatum mutilat, ex cap. Moyses, & sequenti, 32. quaest. 2. & ex cap. Sicut ex literarum, De homicidio. Cum autem anima rationalis masculo infundatur 40. die: & feminae die octogesimo (quod glossa vltima ad primum cap. quinta distinctionis notat) si post 40. diem foetus mutilatio, abortusque contingerit: & nesciatur an abortiuus sit mas, vel femina, mutilator debet se censere irregularem: quia in dubijs turior pars elegenda est, ex cap. Ad audientiam, & cap. Significasti 2. De homicidio. Ceterum quod in cap. Si aliquis, De homicidio; ille tanquam homicida tenetur, qui facit, vel dat sortilegia, aut venena sterilitatis, glossa ibidem interpretatur teneri quoad poenam legaleam, non item quoad irregularitatem, quae iuxta antedicta non contrahitur nisi homo actu interficiatur.

Quarta pars, *occiderit, aut mutilauerit*, de eo quidem qui de industria occiderit, aut mutilauerit, patet, ex cap. Si quis viduam, distinct. 50. & ex cap. 1. De homicidio. De eo vero, qui per insidias, & fraudem: ex cap. Periculse, De poenitent. distinct. 1. & ex cit. cap. 1. De eo porro, qui siue cum vulnere, siue alio modo, vt *veneno*, interfecerit, etiam si factum occultum sit, ex Concilio Trident. sess. 14. De reform. cap. 7. Ac demum de eo qui etiam iuste, ex cap. Aliquantos, distinct. 51. Intelligi potest vero per hanc partem, eum esse ab hac irregularitate immunem, qui voluntate quidem interiore, etiam deliberata, & coniuncta cum exteriori conatu, occiderit, aut mutilauerit: sed de facto occisionem, vel mutilationem minime compleuerit: quia ex cap. Si aliquis, De homicidio, communiter recepta, teste Couarr. ad Clement. Si furiosus, *initio secundae partis, num. 5.* irregularitas non contrahitur, nisi homo actu interficiatur, vel mutiletur: ita vt quantumcumque, *inquit idem ibidem* ex deliberata valde voluntate occidendi hominem aliquem, armatus quis ei insidias, & necem intenderit, non sit irregularis, si ipsum non occiderit, nec ei membrum amputauerit, ex cap. Vltimo 15. quaest. 1. ex cap. Sicut, 32. quaest. 2. & ex cap. Cogitationis, De poenitent. distinct. 1. Ac etiam, vt habet Nauar. in *Enchir. cap. 27. num. 222.* quantumcumque vulnerauerit pluries, & plurimum, etiam cum magna sanguinis effusione, & abscindendo aliquas partes membrorum, dummodo non abscindat membrum, nec vulneratus moriatur, licet maneat inhabilis ad decenter celebrandum.

98. cum. Immo, vt habet quoque Nauarrus in sequenti numero 224. ita debet vt si Sacerdos sit nequeat celebrare.

Quinta pars, vel causam propinquam dederit, cur præcedenti adiungatur, vt intelligamus: notandum est primo, quod notant Couar. ad citat. Clement. sub iurium 3. partis, & Alphonsus à Castro lib. 2. De leg. penali, cap. 14. versu, Prima principalis conclusio, quia homini quatenus rationalis est, irregularitas imponitur: homicidium illud propter quod ea imponitur, debere esse actionem illius, quatenus rationalis est: atque adeo exerceri voluntate impetrante, & ratione dirigente.

Notandum est secundo, voluntatem, vt in alias actiones suo imperio subiectas, sic & in actionem homicidij ferri, quandoque directe & per se: vt fit cum quis habeat animum occidendi: quandoque vero indirecte, & per aliud, vt cum quis id vult, ex quo immediate, & per se homicidium sequitur. Ad significandum igitur tam eum, qui indirecte, quàm eum qui directe volens homicidium, aut mutilationem membri, ea peccat, irregulare esse: ad eum qui occidit, vel mutilat, additus est (ex cap. De cætero, titul. De homicidio, iuncta eiusdem glossa communiter recepta, prout habet Couar. ad Clement. Si furiosus, 2. par. §. 4. num. 9. versu Ille etiam,) is qui ad occisionem, vel mutilationem dederit causam propinquam: cuiuscunque ea sit generis, ex Nauar. in præcedenti numero 219. Nempe siue sit efficiens: vt is, qui facit, iubet, mandat, vel iurat: siue materialis, vt is qui dat arma, vel deducit aliquem ad locum, vbi hostes sunt parati ad ipsum occidendum, vel mutilandum: siue formalis, vt is qui consulit, vel instruit interfectorem, vel mutilatorem: siue demum finalis, vt is qui e. de. n. præmium, aut reprobationem pollicetur. De quibus quatenus irregularitati subiciantur, patebit ex post dicendis.

99. Monet vero idem Nauarrus in eodem cap. 27. numero 211. causam propinquam, quoad præsens negotium, esse dictum vel factum sufficienter directum in occisionem, aut mutilationem ex ipso secutam. Dictum quidem, vel factum: quia homicidio dari potest causa propinqua, tam verbo, nempe mandando, consulendo, defendendo, seu dicendo in gratiam homicidij quam opere. Directum vero ad occisionem, vel mutilationem: quia vt rationem habeat causa propinqua, debet tale esse, quod ex se ad occisionem, vel mutilationem dirigatur, ac tendat, siue suapte natura, siue intentione operantis. Exemplum prioris est instructio vulneris mortiferi, facta siue intentione occidendi: posterioris vero, gladium, aut venenum dare alicui eo animo, vt quempiam interficiat.

100. Atque, ex his intelligitur, cur irregulares non sint ensium, lanæarum, sclopetorum, & aliorum id generis armorum artifices, qui ea faciunt, aut vendunt, vel donant bona intentione, & ad bonum usum pro iusto bello, aut pro cuiusq; priuata defensione licita. Non sint, inquam, etiam si emens, aut dono accipiens, illis interficiat aliquos, aut mutilet. Sint vero irregulares, si illa faciunt, aut venalia habeant, vel donent mala intentione, vt pro bello iniusto, vel ytemens, aut dono accipiens necet aliquem. Similiter cur Pharmacopola non sit irregularis, si venenum absque dolo malo præparet pro quibusdam medicinis faciendis, aut pro coloribus diffundendis, illud que emens, vtatur eo, ad quempiam a vicia tollendum. Idem vero sit irregularis, si idipsum venenum præparasset, & venale haberet ad homines necandos. Horum enim, & multorum aliorum similium ratio est: quod talis venditio, aut donatio non sit propinqua causa occisionis, vel mutilationis: nisi ex intentione operantis, qui ad has dirigit illas: sicut dirigere conetur, quando vult eas; aut quando eas tanquam illicitas, tenetur nolle.

Addit autem Nauar. in eodem numero 211. se possuisse particulam sufficienter, ad significandum, directionem, qua minima, inefficax que actio ex se dirigitur in homicidium, vel mutilationem: non sufficere ad irregularitatem incurendam: nec item directionem per quamlibet generalem intentionem: qualem habet is qui dat militi arma ad bellum iustum generaliter, aut qui hor-

tatur generaliter exercitum ad prælium iustum, & vicioriam sine intentione speciali occidendi vel mutilandi. De qua re idem plenius in sequenti numero 215. 216. & 217.

Addit adhuc in eodem numero 211. Nauarrus, se possuisse particulam, inde secutam: quia irregularitas non incurritur, si ex tali causa data, vel non sequeretur actus occisio, aut mutilatio, iuxta antedicta in explicatione quartæ partis: vel sequeretur quidem, sed aliunde; vt, inquit ill., si is contra quem testatus sum, non ob meum testimonium, quod ex hypothesi, Iudex nihil fecit: sed alia de causa occideretur, vel mutilaretur, non incurterem ex eo irregularitatem, quia non dedi causam, ex qua sit secuta occisio, vel mutilatio.

Sextam partem, vt citius occideretur, vel mutilaretur, Nauar. adiunxit, ex D. Anton. tertia part. titul. 28. cap. 2. §. 5. nonnullis que aliis, quorum in numero 220. meminit. Ratio vero adiungendi est, quod neque is qui talem causam dat, possit satis referre lenitatem Christi, qui seipsum morti propter nos tradidit. In exemplum D. ipse Anton. proponit, si quis voluit infirmum, vt citius moriatur. Adde & si quis in eundem finem detrahat illi puluinem, aut aliud faciat, vnde sequatur vt citius moriatur, quantumcumque id faciat ex commiseratione; nimirum ne mortis angustias diutius crucietur. Quod Couar. aliis citatis expressit ad Clement. Si furiosus, 2. par. §. 4. num. 3. sub finem: secus esset autem, si quis cum omni cautela, quæ communiter à prudentibus adhibetur, tale quid faceret, vt ager quiétius iaceret, ex Caieta. 2. 2. q. 10. §. 64. art. 8. Vide etiam Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 228. & 229.

Addit quoque pari ratione, si quis ei, qui plectendus est capite, dicat vt supponat caput ad excipiendum ictum, & ideo citius supponat. Item si quis dicat carnifici, vt aliquid aperit, quo citius is, qui morte plectitur, extinguatur. Item si quis dum reus ad supplicium ducitur, consilium det capiendi viam breuiorem, quo illud subeat citius: aut sollicitet accelerari executionem iustitiæ dicendo, verbi gratia, horam esse tardam, vel populum nimis detineri: aut si quis videns funem quo aliquis suspendendus est, non esse bene ligatum: aut gladium quo trucidandus est, non bene secare, ea de re admonerit, & inde sequatur mors, quæ non erat, aut non tam cito eratur secutura. Et multo magis si quis ipsemet exacuat gladium, aut aperit funem: quod ab omnibus concedi, notat Nauarrus in Enchiridio cap. 27. num. 217. sub finem. Item si quis videns eum qui suspendendus est, manus, aut pedes scalarum gradibus inferere, id impediat, vt carnifex illi citius mortem afferat: aut si videns reum esse in bono statu animæ, manuum, aut pedum attritu annuat carnifici, vt ipsum cito expediat: aut demum si videns carnificem non rite fungi suo munere, & per imperitiam diutius, aut grauius quam deberet, reum cruciare; illum instruat, vt se hoc, vel illo modo gerat. Quæ & huiusmodi alia diligenter cauenda sunt Sacerdotibus qui vocantur ad iuuandos eos, qui per corporis infirmitatem, aut ministerium iustitiæ, vicini sunt morti.

103. Quamquam ex recentiorum sententia (vt notat Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. sub finem,) dicens, vel faciens aliquid piæ, vt si carnifici dicat, Permittitur tibi facere officium tuum, quia ego iam feci meum in confessione, vel exhortatione, ab irregularitate excusatur, tanquam ille qui parum cooperatur: parum enim pro nihilo reputatur: vt si quis pungat asinum in quo insidens, ad furcam ducitur, vel reo dicat, vt ascendat alterum gradum scholæ, vel ob dedecus vitandum impetret à Iudice ne reus ducatur per plateam, ante domum parentum, quâuis per accidens ex via breuiori, sequatur aliqua mortis acceleratio: & sic de similibus. Addi potest adhuc in exemplum istius partis, quod idem Henriquez paulo superius habet, eos irregulares fieri, qui consilio, aut auxilio, sunt causa, vt citius terminetur ius criminalis, accelereturque notabiliter mortis, aut mutilationis executio.

Septima pars extra casum infirmitatis, ponitur, eo quod is qui licite sibi, aut alteri membrum abscindi iubet vel permittit, sanitatis recuperanda causa, praesertim de consilio medici, non incurrit istiusmodi irregularitatem, ex c. Si quis a medico, & tribus sequentibus. dist. 55.

104. Ultima pars, *contra necessitatem inevitabilem propriae vitae defendenda*, confirmatur per expressum textum in Clemen. Si furiosus, de homicidio: cui adde cap. Quia te, dist. 50. Ea autem locum habet etiam si tali defensionem admittatur odium, & intentio vlciscendi se, ut notat Henriquez lib. 14. cap. 3. §. 4. lit. O, & cap. 10. §. 2. in fine. Ratio vero est, quia defensio non dicitur inde iusta esse propriae vitae; quamvis peccatum sit graue ex circumstantia talis affectus mali.

SECTIO POSTERIOR.

Ratio iudicandi quando occidens, aut mutilans hominem excusetur ab irregularitate ob inevitabilem necessitatem defendenda propriae vitae.

105. AD iudicandum autem num quis per talem necessitatem occiderit, aut mutilauerit, quaedam consideranda sunt; quae Maiolus persequitur lib. 5. cap. 48. a num. 6. Primum est: An fuga, vel clamore, aliove modo, quam interficiendo, aut mutilando aggressorem, vitam tueri poterit. Si enim potuit, in irregularitatem incurrit; iuxta cap. Suscepimus, De homicidio: & esse communem sententiam habet Couarr. ad Clemen. Si furiosus, 3. par. §. unico, num. 4. Quod procedit, etiam si talis esset, qui non nisi inhoneste fugere potuit iuxta glossam primam citatae Clemen. & communem quoque sententiam esse addit Couarr. Rationem quoque reddit, quod memorata Clementina liberet tantum ab irregularitate, cum mors aliter vitari non potest. Vnde quantumvis talis forte non tenebatur fugere ad vitandum peccatum: tenebatur tamen ad vitandum irregularitatem, ut post Panorm. ad cap. Olim primo, De restitutione spoliatorum sub finem num. 17. habet Nauar. in citato num. 211. & alius in margine citatis Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 3. Si cui contrarium placeat, habebit a se Suarezium tom. 5. disput. 46. sect. 1. num. 6.

Dubitari vero potest, an si quis ita possit fuga sibi consulere, ut tamen rationabiliter timeat se casurum, aut cursu ab hoste superatum iri, teneatur nihilominus fugere ad vitandum irregularitatem. Videtur autem dicendum cum D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 2. §. 3. & Sylu. verbo Homicidium, 3. quest. 4. non teneri; quia cum probabiliter in ea re dubitet, nec qualitas temporis, & loci patiat plene delibere; non tenetur se tanto periculo exponere: sed potest, quod iura omnia concedunt, vim vi repellere: praesertim cum hostis commodius a tergo ferire possit, & ipsa fuga reddi ad occidendum audacior.

106. Secundum quod considerare oportet, est illud, quod ad excusandum ab irregularitate eum, qui occiderit, considerandum esse habetur ex cap. Significasti secundo, De homicidio. An scilicet quis occiderit ad defensionem propriae vitae seruato moderamine inculparae tutelae, non quidem ad praeteritam iniuriam vindicandam: sed ad praesentem propulsandam. Prout ad idem capitulum verbo Tutela, notat glossa seruati, cum illud tantum sit, quo omisso violentia illata repellere non possit. Ideo vero istud considerandum est: quia ut loco citat. Syluester expressit: si quis potuit mortem euadere mutilando inuasorem, & occiderit ipsum, fieret irregularis: quia non seruaret moderationem inculparae tutelae: nisi forte occideret praeter intentionem, adhibita diligentia in cauendo excessu eiusdem tutelae: quo casu excusaretur ab irregularitate iuxta memoratam glossam.

Addit Maiolus duo huc spectantia. Vnum est illam mutilationem, quae fieret ad defensionem propriae vitae, non induendam esse irregularitatem, ex saepe citata Clemen. Si furiosus. Alterum est quando quis potuit vitare mortem, non tamen mutilationem, nisi inuasorem occideret, ipsum in irregularitatem incurrit occidendo.

Cuius contrarium loco cit. tenet Syluest. post Cardinalem in eadem Clemen. quia, inquit, si occisio & mutilatio pares sint quoad irregularitatem incurrendam, pares quoque esse debent quoad illam euitandam: praesertim cum mutilans in iure appelletur homicida, dist. 55. cap. Si quis absciderit. Idem ex aliis habet Henriquez in cit. §. 3.

107. Adde quoque tertium, ex communi Doctorum sententia, Couar. sub finem supra memorati §. vici, per cap. Suscepimus, & cap. Significasti secundo, De homicidio: eum qui ad defensionem rerum suarum, alterum occidit, vel mutilat, irregularitatem incurrit, quia eam solummodo tunc quis euitat, cum mortem propriam (de qua Clementinam, Si furiosus loqui, patet ex glossa interpretatione ad verbum, Mortem,) aliter euitare non potest. Qua ratione adductus Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 213. generalius statuit, neque irregularitatem euitare eum, qui ad defensionem, etiam iustam, patris, & matris, & quod minus aliorum, aut sui honoris, vel bonorum suorum, siue proximi, aliquem occiderit, vel mutilauerit. Quae est communis sententia, ut ad Clemen. Si furiosus, par. 3. §. unico, num. 5. annotat Couarr. ubi & multos refert qui illam sequuntur post glossam ad ipsam Clemen. Si furiosus, verbo Suum, ubi notat eam constitutionem ab irregularitate tantum excipere eum qui occidit aggressorem suum, non valens propriam mortem aliter euadere: ideoque non obtinere vim in eo, qui alterius mortem impediens, inuasorem occidit.

108. Atamen Couar. ipse contrarium sentit duplici nixu fundamento. Alterum est in eodem num. 5. quod quamuis occidit, vel mutilat Clericum, excommunicatio generaliter imposita sit: illam tamen non incurrit qui licite eum occidit, vel mutilauerit. Quare irregularitatem generaliter impositam occidit, aut mutilat, non incurrit ab eo qui licite occidit, vel mutilauerit. Alterum est in fine sequentis num. 6. quod, ut in principio eiusdem paragraphi docuit, homicidium commissum sine culpa irregularitatem inducat tantum, cum sit autoritate publica, nunquam autem cum sit autoritate priuata. Quod utrumque Nauar. euerit. Pius quidem: quia maior excommunicatio imponitur tantum ob peccatum mortale: & ideo cum hoc abest, debet consequenter & illa abesse. Irregularitas vero incurrit potest absque vilo peccato: ita ut mala sit consequentia ipsam abesse, quia peccatum abest. Posterius vero quia aduersus sententiam, & praxi communi, ac textui memoratae Clement. nec vlla sufficienti ratione confirmatur. Ceterum admitti potest Couarr. opinio, prout admittit Maiolus lib. quinto, cap. 48. num. 7. quando res quae defenduntur sunt a actu necessariae ad vitae propriae conseruationem: ita ut illis sublati vitae periculo plane imminet: quia tunc esset vitam propriam defendere: sicut & cum quis suum occidit, cui sine propriae vitae periculo patere non potuit, ut bene notat Henriquez lib. 14. cap. 11. §. 3.

109. Adde adhuc ex Nauar. in eodem cap. 27. numer. 112. verfic. 2. non fieri irregularem eum, qui ut resistere possit aggressori, & vitam propriam seruare, aduocat socium a quo aggressor ipse occiditur: quia eodem iure quo potuit per se occidere, potuit & ad id socium aduocare sine irregularitate. Addi etiam potest, pro quo multos aurores citat Henriquez in memorato §. 3. littera E, in margine; eum qui dum viget praecipio iuris naturalis defendens Principem, occidit inuasorem autoritate priuata, non valens aliter defendere, ab irregularitate excusari tanquam defendentem seipsum: cum quisq; sub praecipio teneatur dum necessitas viget, pro Principis defensione vitam profundere.

110. Tertium quod considerare oportet, est: An defensio, quae fit in ea, de qua hic agitur, inuitabili necessitate, sit illicita. Nam ex Syluestro, in verbo Homicidium 3. quest. 4. dicto 3. & Tabiena verbo Irregularitas 2. num. 30. si illicita sit, ut est illius, qui licite impugnat, irregularitas incurritur. Et ita is qui a ministris iustitiae capitur ob scelera

sua puniendus, incurrit in eam, si se defendendo occidat aut mutilet, etiam si aliter vitam propriam defendere non valeat, quam occidendo, vel mutilando alium. Ratio est: quia iura excipientia ab irregularitate ex homicidio, illum qui se defendit: intelligenda sunt de licita defensione, cum non faueant vitis. Addit Maiolus in cap. n. 8. idem esse iudicandum de eo, qui sua culpa se subiecit tali necessitati: vt de eo qui rixam prouocauit, aut qui alienam domum ingressus est furandi, vel adulterandi causa: talem enim & quemuis similem, si ipse occidat, vel mutilet ad necessariam vitam propriam defensionem, contrahere irregularitatem: quod etiam sentit Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 238. Syluester vero, & Tabienis locis cit. contra sentiendum putant, nisi addit illicita defensione: ita vt minime fiat quis irregularis, si se licite defendat: vt censetur facere, cum illi iure inuaditur: velut in casu quem in exemplum proponit Nauarrus: cum in adulteriu vir, vel consanguinei mulieris irruunt ad ipsum interficiendum: quod eis non licet. Quæ sane sententia defendi potest eo argumento; quod ius absolute loquatur de eo qui iusta defensione vitur ad vitam propriam tuendam, quando illum ab irregularitate eximit. Eam sequitur Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 3. in fine, quam & exemplis illustrat in sequenti §. 4.

Quartum quod considerari oportet, est: An defensio sit periculum secuta, an ipsum præuenit. Si enim is qui se defendit, prius occidit, quam per actus, & conatus aduersarii inuasoris, sit in euidentis periculo vite constitutus, incurrit in irregularitatem. Nec enim ad hanc vitandam sufficere solam suspicionem, aut metum verosimilem, patet ex cap. Suscepimus. De homicidio, vbi irregulares decernantur duo fratres, qui cum latrones ligasset dormi, & alter profectus esset ad Iudicem, manente altero ad eos custodiendos; quos cum videret conari vincula dissoluere, timens occidi ab illis si soluerentur, præuenit ipsos occidendo. Et ratio esse potest, quod talis tunc non defendit se, constitutus in vite periculo, à quo aliter, quam occidendo se liberare non possit: sed tantum sibi cauet ab eiusmodi periculo. Quando autem propter actiones, vel conatus aduersarii inuasoris, debeat quis censeri in eo vite periculo iam constitutus, vt ad illam conseruandam occisione, aut mutilatione inuasoris, ne primus quidem ictus illius expectandus fuerit: certa regula definiti non potest, sed prout habet Panorm. ad cap. Olim. 1. De restitutione spoliatorum, nu. 16. relinquuntur definiendum viri boni arbitrio.

Ceterum licet Maiolus in eod. cap. num. 11. significare videatur, quod congruenter Concil. Trident. sess. 14. De reform. cap. 7. is qui per inuitabilem necessitatem se defendendo occidit, aut mutilat, dispensatione egeat, vt possit tam ad Ordines, quam ad beneficia quacunque, & dignitates Ecclesiasticas promoueri: nihilominus tamen cum talis non incurrat irregularitatem vt ipsemet Maiolus in præced. num. 6. fatetur, & satis patet ex antedictis: Concilium ipsum Trident. non videtur extendendum ad casum in quo committitur homicidium ad necessariam vitam propriam defensionem, cum moderatione inculpatæ tutelæ. Aut certe intelligendum esse; ad vitandum scandalum, & ad occurrendum scrupulis qui suboriri possent: statuere, vt antequam is qui tali modo se homicidium commisisse dicit, admittatur ad Ordines, aut beneficia, vel dignitates Ecclesiasticas; debeat per sententiam Episcopi ordinarii, aut si causa sub sit, Metropolitanæ, vel Episcopi vicinioris, declarari id ipsum homicidium commissum fuisse ad vitam propriam defensionem cum moderatione inculpatæ tutelæ. Vnde si factum sit occultum: & per eam necessitatem homicida inueniatur excusatus à mortali, is nec dispensatione, nec sententia declaratoria indigebit, vt etiam expressit Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 2. sub finem.

CAPVT X.

De irregularitate ex homicidio fortuito.

S V M M A R I V M.

- 113 Triplex homicidium ex quo irregularitas contrahitur: quodq; fortuitum potest tribus modis committi.
- 114 Ex homicidio fortuito incurritur irregularitas vacando rei illicita.
- 115 Itemque vacando rei licite, si non sit adhibita in cauendo sufficientis diligentia: secus si sit adhibita.
- 116 Vacantem rei illicita non excusat ab irregularitate, adhibita in cauendo homicidio, vel mutilatione diligentia.
- 117 Qualem oporteat esse rem illam illicitam.
- 118 Non est irregularis, qui alterum inducit ad perpetratum criminis, propter quod est à Iudice affectus supplicio.
- 119 Oportet esse illicitam ratione periculi quod habet causandi homicidium, vel mutilationem.
- 120 Ex homicidio fortuito quod committitur vacando rei licite, oritur irregularitas, si defuerit diligentia in cauendo; non item si adfuerit.
- 121 Differentia inter eum, qui ex pietate, & eum, qui ex infirmitate rei licite operam, fortuito causam dat mortis, aut mutilationis.

HA CTENVS ea quæ in genere ad irregularitatem ex homicidio pertinent exposita sunt: deinceps particularia consideranda sunt, quæ reuocantur ad tria capita. Nam cum homicidium propter quod irregularitas incurritur committi possit; aut præter intentionem committentis: siue, quod idem est, fortuito: aut ex intentione eiusdem: hocque, vel dicto, vel facto; omnis irregularitas ex homicidio: vel est ex homicidio fortuito, vel ex homicidio per dictum, vel ex homicidio per factum: vnde fit vt dicenda in particulari de irregularitate ex homicidio, ad aliquam talium pertineant; quas ideo sigillatim considerabimus.

Vt ergo ad primam aggrediamur: Homicidium fortuitum potest tribus modis committi: primo, dando operam rei illicitæ, id est, agendo aliquid quod ipsi agenti non conuenit, sed prohibitum est: vt constituto in maioribus Ordinibus chirurgia, ex cap. Sententia, Ne Clerici, vel Monachi. Secundo, dando quidem operam rei licitæ, sed cum aliqua culpa, propter non adhibitam eam quam debuit cautionem, & diligentiam, ad vitandum homicidium, vel mutilationem (quod bene Caieta in particulari explicat 2. 2. quest. 64. art. 8.) vt si laicus venando in loco vbi solent interdum esse homines, nõ circumspiciat diligenter antequam catapultam dispendat, hominemque vel occidat, vel mutilet. Tertio, dando operam rei licitæ absque culpa; vt fit cum adhibetur conueniens diligentia, nec omittitur aliquid eorum, quæ seruari debent, ne contingat aliquid aduersum.

Atque primo modo occidens vel mutilans, incurrit irregularitatem, vt patet ex cap. Continebatur, De homicidio: vbi habetur exemplum de Diacono, qui ludens quodam ludo non conueniente sibi, dedit causam homicidio fortuito: & ex c. Suscepimus, cuius argumentum superius attingimus, & ex cap. Tua nos, eod. titul. vbi est exemplum de Monacho, qui cum peritus esset artis chirurgicæ, vsurpans officium quod suo statui minime conueniebat, incidit tumorem mulieri, quæ contra præceptum ipsius exposuit se vento, & inde mortua est. Idem iudicium esse notat Couar. ad Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 4. nu. 3. de eo qui curam habens agroti, dat ei aliquam portionem absque medicorum mandato, aut contra ipsorum prohibitionem, si inde ille moriatur. Idem quoque esse, si incaute verat infirmum, aduertens periculum accelerandi mortem. Adde etiam idem de medico, aut chirurgo qui ex imperitia, aut negligentia mortali, infirmum occidit, vt aliis in margine citatis habet Henriquez lib. 14. cap. 10. §. 3.

Incurrit etiam qui occidit, vel mutilat secundo modo, ex

113.

114.

115.

do, ex cap. Presbyterum, & cap. Ad audientiam, De homicidio: in quibus de cetero irregularitates duo Presbyteri, qui verberantur causa correctionis, quod licitum est, non adhibita convenienti diligentia, ad cauendum homicidium, vel mutilationem, dederunt verberato causam mortis. Tertio autem modo, occidens vel mutilans, irregularitatem non incurrit, ex cap. Dilectus, cap. Ex litteris, & 2. cap. Significasti. cap. Ioannes, & cap. Quidam, De homicidio.

116. Ad plenioram autem intelligentiam horum. Notandum est primo, cum Couar. in u. § 4. nu. decimo, ex communi sententia, illum qui primo modo homicidium fortuitum commiserit, non excusari ab irregularitate, quantumvis adhibuerit eam cautionem, & diligentiam qua adhibita non incurritur alius qui dando operam rei licite, illud commississet: vt Monachus, vel Ecclesiasticus aliquis iocando, aut saltando cum muliere grauida, quæ ob id abortit, facta iam informato animæ intelligente, incurrit in irregularitatem, per cap. Sicut ex turarum, De homicidio: quantumcumque in eo ioco, vel saltatione seruauit eam moderationem, quam seruans faceret, propinquus, aut amicus honestus, cui licuisset cum ea iocari, vel saltare, non incurritur, quod exemplum est Nauar. in Enchir. cap. 27. nu. 236.

117. Notandum est secundo, cum Soto, in l. 5. de iust. & iur. quest. 1. art. 9. (quod approbant Nauar. in seq. nu. 237. & Couar. in memorato num. 10. vers. Ig. turbis.) commilitiam, cui dando operam committitur homicidium fortuitum inducens irregularitatem, debere tale esse quæ ex genere suo, causa mutilationis, aut homicidii esse solet: siue quæ sit actus habens in se periculum occidendi, aut mutilandi, vt hastiludium, & venatio procorum, aliarumque ferarum, quæ sit armis, & canibus ferocibus: introductio meretricis in domum per lecta.

Vnde concludunt Soto & Nauar. errasse Syluestrum, cum dixit Clericum irregularitatem incurrit qui præsciendando alienam arborem, casualiterq; interemit, etiam si diligentiam adhibuerit quæ ipsum præsciendorem propriam arborem, à culpa, & irregularitate excusaret. Licet enim occiderit vacando rei illicita: ea tamen res non erat talis, quæ ex suo genere esse solet causa homicidii. Concludit quoque Nauar. illud quod Caiet. dixit, Clericum irregularitatem incurrit, si venando occiderit hominem: etiam si tantam diligentiam, quantum laicus, vt à culpa excusaretur, adhibuerit. Illud, inquam, contrahendum esse ad venationem quæ armis exercetur: neque extendendum ad eam, quæ sua natura ad homicidium, vel mutilationem non d'rigitur, vt venatio passerum; aut perdicum, & alia huiusmodi, quæ sine armis fit.

Concludi etiam potest quod idem author habet in præced. nu. 235. Eum qui per lecta domum suam introducto meretricem fieri irregularem, si hæc decidens moriatur, vel abortiat facta iam informato animæ rationali: non item si per viam planam introducat, & idem contingat: quia quantumvis vtraq; introductio sit illicita: prior tamen est sufficienter ex se ordinata ad occisionem, vel mutilationem, non item posterior.

118. Concludi possunt adhuc multa similia, quorum nonnulla commemorabuntur in sequenti cap. 12. sect. penult. hæc autem in præsentiarum articulo sufficit, ex quibus de aliis iudicium formari potest. Tantum addemus, quod non non videatur in irregularitate incurrit, qui alterum induxit ad perpetrationem criminis propter quod captus, morte muldatur à Iudice: quia non censetur illum occidisse, sicut nec p. & criminolus censetur homicida sui, offerendo se Iudici puniendum: quia Iudex potestatem habet vitæ auferendi criminoso ob peccatum commissum. Neque in eo peccatur contra iustitiam, contra quam est homicidium. Secus videretur vero si induceret ad aliquid, ex quo vel seipsum necandum induceret, vt Saul induxit armigerum suum primo Regum capite ultimo: quia inductus vere tunc esset homicida sui.

119. Notandum tertio cum Couar. in eodem loco, versu

secundo deducitur. Rem ipsam illicitam cui vacando homicidium casu committitur, non esse causam sufficientem irregularitatis nisi illicita sit, quia periculosa, seu ratione periculi quod habet cauendi homicidium, vel mutilationem: adeo vitilicita tantum ex alia causa, quia vacare tal. nullam nec minimam haberet homicidii culpam, non posset constitui causa irregularitatis, quæ imposita est propter homicidium. Hoc Couar. illustrat aliquot exemplis: vnicum, vt breuitati consulamus, attingemus, quod tale est. Silaicus chiurgus peritissimus, in pœnam alicuius criminis, absq; vilo respectu ad periculum mortis, vel mutilationis à iudice prohiberetur vt suo officio; & ipse contra prohibitionem, eo vteretur ad aliquam incisionem peritissime factam: ex qua per culpam ægri mortis consecuta sit, non erit irregularis: quia quantumvis ea incitio illi sit illicita: non tamen per prohibitionem quæ facta esset ob periculum homicidii, vel mutilationis.

Notandum quarto, Quia irregularitas non nisi ob factum voluntarium imponitur: nec illud quod homo vacans rei licite facit præter intentionem, sit voluntarium: si ipse faciendo, non neglexerit seruare quod debuit: sit autem voluntarium, si neglexit seruare quod debuit. Notandum inquam est, fortuitum homicidium tertio modo commissum, non esse quidem causam sufficientem in eadem irregularitatis: homicidium tamen commissum secundo modo, esse sufficientem, prout Soto in l. 5. de iust. & iur. quest. 1. art. 9. expressit. Qui & addit, non videri probabile, vt dicta negligentia culpa sit leuissima sit; sufficit ad inducendam irregularitatem ex homicidio illicito: quæ cum imponatur tanquam pœna, debet culpæ propter quam imponitur proportionem respondere, iuxta cap. Icelicis, De pœnis, in 6. Quod non videtur fieri, si irregularitas incurritur ob homicidium per leuissimam culpam commissum. Idem docet Couar. in cit. § 4. n. 9. per cap. Quæritur, de pœnitent. & remissionib. post Panorm. ibidem, alioque nonnullos. Quantum autem Sylu. in verbo itonitruum 2. nu. 15. sua quest. 23. idem admittens, velit ipsum esse intelligendum, siue culpa sit in omissione, vt cum sine actu, ac sine aliqua procuracione, homicidium commissum est; siue sit in commissione, id est, cum actu, & aliqua procuracione est commissum: ipse tamen Couar. standum vult sententia Panorm. intelligentis de sola culpa in omissione. Proleq; adfertur cap. Consultasti, 2. question. 4. tum quod leuissima culpa contingens in committendo, ad leuissimam culpam pertinet: ex communi Iuri peritiorum sententia cuius ipse meminit in Epitome 4. Decretalium par. 2. cap. 6. §. 8. nu. 13. rationemq; reddit, quod ex D. Thoma, 2. 2. quest. 79. art. 2. maior culpa sit quæ in facto, quam quæ in omissione committitur.

Aduerte autem aliam esse rationem eius, qui in opere licito, vt v. g. in cust. alia si mi, diligentiam adhibere tenetur ex iustitia, prout iste tenetur, qui custodit mercedem ad id conductus: aliam vero eius, qui tenetur tantum ex charitate: vt iste tenetur, qui pietatis tantum, vel obedientiæ causa gerit curam infirmi. Nam illum leuissima etiam culpa, siue fuerit in committendo, siue in omitendo subicit irregularitati: vt cum Sylu. docet Couar. in primis citato num. 9. Hunc vero neque leuis culpa, sed sola grauis subicit, vt communem Summistarum sententiam esse ait ibid. Syluest. Quamquidem D. Anton. 3. part. tit. 28. cap. 2. §. 4. sub finem expressit: iniquis custodem infirmi, qui huic porrigit vinum, vel aquam, aut non bene cultodis si bona fide id fecerit, quantumcumque mors inde subsequatur, non debere angustulo incurra irregularitatis: nisi culpa ipsius fuerit lata, & negligentia dissoluta: nempe si dimiserit vt iret lusum in platea, vel se vino ingurgitauerit, ita vt ex ebrietate non potuerit vigilare: vel alias vacauerit rei illicitæ: vel dando prædicta contra medici prohibitionem.

CAP. XI.

De irregularitate ex homicidio contracta verbo.

SVMMARIVM.

- 122 Quando irregularitas ex homicidio contrahitur verbo.
- 123 Diversa species mandati.
- 124 Modi quibus irregularitas ex homicidio contrahitur mandando, & quando is qui iubet aliquem percuti, sit irregularis secuta morte, aut mutilatione.
- 125 Legulator ferens legem de puniendo morte, aut mutilatione, non est irregularis, nisi in aliquo delinquente eam exequatur.
- 126 Nonnulla alia obseruanda in iudicando, an irregularitas ex homicidio sit incursum mandando.
- 127 Irregularitas ex homicidio quando contrahatur defendendo verbo.
- 128 Quatenus sint irregulares qui impediunt occisi, aut mutilati defensionem.
- 129 Deserentes ad iudicem eos à quibus ipsi (non item alij) vexantur, aut bono communi nocent, excusari ab irregularitate per protestationem expressam, quod non querant penam sanguinis.
- 130 De teste, & alijs qui homicidio causam dant verbo, sufficienter ad irregularitatem.
- 131 Aliquot casus in quibus est data sit aliqua causa mortis, non incurritur tamen irregularitas, eo quod non fuerit causa propinqua.
- 132 Protestatio qua vitatur irregularitas, quando locum habeat, vel non habeat in conscientia.
- 133 De eadem protestatione respectu aduocatorum & testium in causa sanguinis, itemq; inquisitorum fidei tradentium hereticos brachio seculari.
- 134 Quid sit sentiendum De Clericis, qui intersunt executioni sententiae sanguinis.
- 135 Consilium propter quod incurritur irregularitas, dari potest responsione, approbatione, & persuasione: ac quod eam non inducat responsio facta tantum causa cognitionis.
- 136 Inducit autem ordinata ad executionem homicidij, vel mutilationis.
- 137 Duplex differentia inter consulentem, & mandantem in incurrenda irregularitate ex homicidio.
- 138 Quatenus ab irregularitate excusetur Confessorius, qui negat Iudici absolutionem nolenti iudicare secundum leges, qua penam mortis, aut mutilationis imponunt.
- 139 Approbatio homicidij, qua incurritur irregularitas.
- 140 Ad questionem, An approbatio subsequens homicidium inducat irregularitatem: responsio negatiua.
- 141 Quatenus persuasione homicidij incurritur irregularitas.
- 142 Quatenus ob datam persuasionem, causa mortis.
- 143 Qui non incurrant, etiam si persuasione dent causam mediatam, ex qua mors sit verosimiliter secuta.
- 144 Irregularitas non incurritur dando causam mediatam, ex qua homicidium non est verosimiliter secuturum.
- 145 Responsio ad dubium: quando silendo incurritur irregularitas ex homicidio.

De contractu mandando.

SECTIO I.

Mandatum aut est licitum, aut illicitum: & utrumq; vel quo quis ipse mandat, vel quo alterius mandato cooperatur: est item aut expressum, aut tacitum. Mandatum licitum quo quis ipse mandat, declaratur exemplo illius, quo Iudex secundum allegata, & probata condemnat aliquem ad mortem, mandatum vero quo quis cooperatur, exemplo eius cui in eadem condemnatione assessor est Iudicis, aut est testis, aut notarius, aut alius qui attestaciones scribat aut sententiam, vel hanc legat cum publicatur. Mandatum autem il-

licitum quo quis ipse mandat, est omne mandatum homicidij, factum à priuata persona. Illicitum vero quis cooperatur mandato illicito, contingit scribendo literas talis mandati, aut eas dictando aut transcribendo, aut legendo ei cui mandatum datur aut aliud huiusmodi faciendo. Mandatum denique expressum, esse illud, quo quis expresse alteri præcipit ut aliquem occidat vel mutilet, nomen ipsum indicat: sicut & illud esse tacitum, quo idem facit tacite. Cuius exemplum est apud legisperitos tritum, ut habet Couarr. ad Clericis. Si furiosus par. 2. §. 1. nu. 3. quando quis passus iniuriam dixit filio, aut famulo, non regrediaris domum meam; donec ipse aliquid noui audiam de te. Talia etiam verba indicant viciscendi animum.

Iam sicut mandando homicidium, opere subsecuto: ita etiam cooperando eidem mandato irregularitatem contrahit, D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 2. sub initium confirmat per citatum cap. Si quis viduam, iuncto cap. Sententiam, Ne Clerici vel Monachi: in quo tales cooperationes prohibentur Clericis. Similiter contrahi non tantum ob expressum; sed etiam ob tacitum mandatum Couarr. loco citato confirmat per cap. ult. De homicidio in 6. in quo is decernitur irregularis, qui mandat aliquem percuti, expresse prohibens ne occidatur vel mutiletur, si is cui datum est mandatum occidat vel mutilet percutiendo.

In quo genere tacite mandantium, congruenter cap. Sicut dignum §. Qui vero, De homicidio: Maiolus lib. 5. cap. 48. ponit detractores, fufurrones, ac delatores qui dedita operam; eaq; intentione ut vulnera interueniant, disseminant discordias: & mutilationes aut homicidia inde sequuntur.

Eximit vero, eum qui ad effectum disciplinæ, ut Iudicem, patrem vel magistrum, mandati aliquem percuti, si mandatarius terminos mandati excedens, mutilet aut occidat: nisi verba mandati talia fuerint, quæ executori animum auxerint ad mutilandum vel interficiendum ut hæc esse possunt: siue viuus sine mortuus per te det pœnas condignas. Habet adhuc alia idem Maiolus, quæ quoniam ad sanctam antedictorum intelligentiam faciunt, breuiter percurreremus tacitis authoribus quos tum ipse tum etiam Alphonsus à Vivaldo in 2. parte candelabri aurei, tractatu de irregularitate num. 249. & aliquot seq. citant.

Primum est, mandatum homicidij, vel mutilationis, quod fit per modum legis, aut edicti, vel statuti, non inducere irregularitatem. Vnde ob legem Principis, qua penam mortis vel truncationis manus imponit aliquibus criminosis, ut falsarijs literarum suarum, etiam si eiusdem legis auctoritate multi plectantur, illius conditor non fit irregularis, nisi illius executionem more Iudicis in aliquo particulari delinquente fieri mandet. Ad cuius rei confirmationem, aliquot authoribus in marg. ne li. era. H. citatis, Henriquez, lib. 14. cap. 12. §. 6. adfert: quod legislator eam statuens, censetur tantum generalis causa homicidij, vel mutilationis: sicut & adhortas milites ad fortiter pugnandum in bello iusto, aut prædicans morte dignos hæreticos, fures, &c.

Adde quod Ecclesiastici habentes iurisdictionem temporalem, etiam si nequeant per se exercere iudicium sanguinis; ex cap. Clericis, & cap. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi: possint tamen eandem iurisdictionem committere Iudicibus secularibus: generaliter mandando, ut iustitiam administrent secundum leges. Neq; inde incurrere in irregularitatem, constat ex cap. finali, Ne Clerici, vel Monachi, in 6. quantumcunq; talis commissionis auctoritate plectatur quis: ut notat glossa ad ante citatū cap. Clericis, verbo Iudicem. Adde iuxta prædicta capitula, & cap. Ex literis, De excessibus Prælatorum, incurstros: si per se exercerent talem iurisdictionem: itemque si commissario suo dicant ut certum aliquem criminiosum morte afficiat, aut mutilet: quia esset particularis causa talis mortis, aut mutilationis, ut alijs citatis in margine habet Henriquez in citato §. 6.

Secundum est: si mandatarius repudiet mandatum, & postea mutata sententia ipsum exequatur, mandatum effici nihilominus irregularem, quoniam ex ipsius mandato homicidium est nihilominus secutum.

Tertium est: mandantem homicidium effici irregularem, non solum si mandatarius illud statim committat, sed etiam si diu post: nisi prius ad eiusdem mandatarij notitiā veniret

124.

125.

126.

facta à mandante sufficiens mandati reuocatio expressa, vel etiam tacita: qualis est, si mandans restituitur in pristina amicitia cum eo quem mandauit occidi. Ita in Enchir. cap. 27. nu. 233. habet Nauarrus.

Quartum est: vt ille qui mandauit homicidium immunis sit ab irregularitate, non sufficere mandati reuocatione, nisi ea fiat opportune: ita scilicet, vt ante homicidij operationem, ea ad mandatarium perueniat: atq; nisi mandator aduertens eum in animo occidendi persistere virtute accepti mandati: vt pote qui putet ipsimet reuocanti homicidium nihilominus gratum fore. Nisi, inquam, curet eidem mandatario persuadere, vt omnino desistat. Quod quidem curans bona fide quantum potest: si ille persistat in malo proposito (quia censebitur agere tantum ex odio particulari vel ex causa alia quam mandati) ipse mandans excusabitur ab irregularitate: quando quidem tale homicidium nullo modo sequetur ex ipsius mandato. Quæ excusatio locum habet etiam si eum, qui periclitatur non moneat, vt sibi eueat: quia non cooperatur secutori homicidio. Ita alijs in margine citatis lit. O, notat Henriquez lib. 14. cap. 16. §. 2. Et in præcedenti cap. 12. §. 7. id ipsum ex eo confirmat, quod etiam si talis peccet contra charitatem: non tamen contra iustitiam, prout requiritur ad peccatum homicidij. Vnde sicut inde non contrahit obligationem ad restitutionem, ita nec irregularitatem incurrit.

Quintum est: qui dedit mandatum homicidij incurrit irregularitatem, non solum si occidatur is, quem mandauit occidi, verum etiam si occidatur mandatarius, non autem ille quem mandauerat: nam & ipse suo mandato causa est talis homicidij.

Sextum est, vt eum qui homicidium, sic eum qui illud per quod ad homicidium facile perueniri potest mandat, secuto homicidio irregularitatem fieri: vt eum qui mandat in via trita bombardam discludi: vel manu armata accipere fundi possessionem. Quod deduci potest ex cap. vltimo, De homicidio, in argumento à minori ad maius.

Postremum est: ad tacitum mandatum homicidij irregularitatem inducens, illud reduci, quo Superior eum aliquem ad se adduci præcipit dicendo, adducite eum viuum, vel mortuum: atq; reus ipse capientibus resistens, ab eis occiditur.

De eadem irregularitate ex homicidio contracta verbo: defendendo, seu dicendo in gratiam homicidij.

SECTIO II.

127. **D**efensione committitur homicidium per verba, cum quis alium ita verbis defendit, vt homicidium per se inde sequatur: prout accidit in causa sanguinis, patrocinando pro actore contra reum, qui sententia Iudicis mutilatur, vel occiditur: aut pro reo contra actorem, qui ob imperitiam, aut negligentiam patrocinantis damnatus ad talionem, mutilatur vel occiditur quo vtroq; defensionis modo irregularitatem induci, ex eo probatur, quod rationem quandam habeat accusationis, propter quam imposita est irregularitas, per cap. Sententiam, & cap. Clericis, Ne Clerici, vel Monachi: ac per illam regulam communem, Quod irregularis sit, qui dedit causam propinquam homicidio, aut mutilationi.

128. Quæ regula locum habet etiam in illo, qui aliquem verbo retrahit à defensione eius qui mutilatur, vel occiditur: si quidem retrahat malo animo: nempe vt ille occidatur: non autem si affectu pietatis, vt solent pater & mater filium retrahere, ne ipse defendendo mutiletur, vel occidatur, prout notat Tabiena in verbo Irregularitas 2. nu. 17. Ratio vero est, quod hac intentione retrahens, non vt lit homicidium, sed fugam homicidij.

129. Habet item locum eadem regula in ijs, qui pro defensione propria personæ, vel aliter utilitatis suæ gratia; aut etiam propinquorum, quorum res reputentur quasi propria, inquit Henriquez libro 14. capite 11. §. apud secularem Iudicem querelam deponentes, aut eum qui iniuriam intulit offe- rentes (ex Nauarr. capite 27. numero 226.) petunt emendam sibi fieri, & provideri ne contra se talia de cætero præsumantur. Itemq; in delatoribus criminum vergentium in reipub.

perniciæ, siue facta iam sint, siue fieri paterentur, in quo tamen casu (prout attingunt Nauarr. in præceden numero 213. & Couar. ad Clement. Si furiosus, par. 2. §. 5. num. 4.) datur ab irregularitate excusatio, sicut in præcedenti, si ipsi siue querelam deponentes, siue delatores, expresse protestentur se non intendere pœnam sanguinis, ex cap. Prælati, De homicidio in 6. In ijs autem qui querimoniam deponunt alienæ tantum utilitatis causa: memorata regula deponunt: ita vt illi secuto homicidio, vel mutilatione, etiam si protestatione vtantur, in irregularitatem incurrant: prout communem sententiam esse Nauar. habet in eod. cap. 27. num. 217. per citatum cap. Prælati, ponderando verbum, Suis. Admonet Henriquez in citato libr. 14. capite 11. §. 5. in principio, non esse necessarium protestationem prædictam fieri simul cum delatione: sed satis esse eam Iudici proponere antequam proferat sententiam. Illa autem Clericis indulgetur, vt in eodem cap. Prælati expressum est, ne ipsi à laicis impune vexarentur in suis personis, aut in suis rebus.

Habet adhuc locum eadem regula in teste, super cuius at- testatione firmatur sententia sanguinis, etiam si inuitus testi- monium tulerit. Ratio est, quam habet Henriquez in sequen. cap. 12. §. 9. quod testimonium sit per se de ijs ob quæ mors inferitur: vt pote influens in sententiam sanguinis, tribuendo illi veritatem iudicij.

Amplius eadem regula locum habet in eo qui malefactorum querentibus ad mortem, reuelat vbi sit: vel hoste aliquem insequente indicat quâ viâ fugerit: aut fatis inter- gnia, seu notas tradit; aut viso latrone clamat ad esse latronem. Quando enim talis verosimiliter putare potuit ex illis suis indicijs securam mortem, aut mutilationem, & secuta est, sit irregularis, tanquam is qui causam propinquam dederit: nisi forte excusaretur eo quod ad defensionem propriæ vitæ tale quid fecisset, prout intelligitur ex cap. Tua nos, De homic. §. Ad vltimum. Addi potest quod alijs citatis habet Henriquez in sequenti §. 10. irregularem fieri Notarium, Ad- uocatum, aut Iurisperitum secuta morte qui Iudicis de causa, aut processu contra reum informat, aut registrum summat ad meliorem Iudicis instructionem: quia talis informator, vel summissa secuto effectu, censetur cooperatus occidendi, aut mutilanti. Idem iudicandum esse vult de nuntio, cur- sore, & mandatorio, cui ex mandato Iudicis perinde creditur ac Notario. Imo idem quoque, de eo qui præuidens mortis, mutilationis periculum, literas, etiam si inquam priuatus, scribit ad Iudicem vt capiat aliquem reum: ob quas sic vt ille hunc damnet morte.

Non habet autem locum memorata regula in eo qui in causa tantum ciuili accusat aliquem, qui cadens causa, con- tumax est, nec vult parere sententiæ Iudicis, & ideo morte multatur. Talis enim accusatio non est homicidij cau- sa nisi remota: ideoque non inducit irregularitatem, prout deducitur ex cap. Postulasti, De homicidio. Quod idem potest iudicari (expressumq; est à Couar. ad Clemen. Si furiosus par. 2. §. 5. num. 3.) de eo qui accusat aliquem in causa criminali, quæ talis est vt mortem, vel mutilationem non mereatur: ipseque accusans cit non mereri: sed per imperitiam, aut malitiam Iudicis morte damnatur accusatus. Nam talis accusatio, neq; ex sua natura, neq; ex intentione accusantis est causa propinqua homicidij.

Idem possit etiam iudicari de Episcopis, aut concionato- ribus, eo quod delicta publicæ, & nominatim obiurgant, induciti sunt Iudices ad exercendum iudicij sanguinis. Pro quo facit quod habetur in historia tripartita libr. 10. capite 4. de D. Chrysothomo, quod cum Eutropium consulem publice obiurgasset coram Arcadio Imperatore, hic eare motus, illi caput ob crimina amputari iusserit.

Cæterum circa ante memoratam protestationem aduer- tendum est: certum esse illum qui defert querelam de iudicij criminali, si non faciat eiusmodi protestationem etiam si nunquam intenderit mortem accusati, imo valde ei displiceat: irregularem esse, morte, vel mutilatione secuta. Non esse vero, si eandem faciat animo sincero, id est, interius in animo suo non intendens mortem, sicut exterius se non in- tendere protestatur: vt rumque enim habetur per cit. capite Prælati.

Verfatur autem in dubio an irregularis habendus sit in conscientia.

conscientia ille, qui exterius quidem protestatur se non intendere mortem; interius tamen in animo vere intendit. Nauar. enim in Enchir. cap. 27. numer. 226. putat irregularitatem esse: & se de facto saepe ita consuluisse ait. Fundamentum ipsius præter auctoritatem plurimum Canonistarum, quos refert, est: quod ille qui hoc modo accusat, causa sit mortis, & illa protestatio non sit ea quam ius requirit, cum non requirat fallacem, & mendacem: Couarr. vero ad Clemen. Si furiosus, 2. par. §. 5. numer. 2. quem sequitur Henriquez in libr. 14. cap. 11. sub finem, tenet sententiam contrariam, quam ut meliorem tueri possumus. Tum quia sola interioris voluntatis actio, non sufficit ad irregularitatem, ut Nauar. non negat. Tum quia ut eximatur quis à numero illorum qui dando causam homicidij incurrunt in irregularitatem, satis est per memoratum cap. Prelatis, ipsum uti protestatione ea de qua agimus. Ad quam nihil referre, an consentiat cum interiori voluntate protestantis, an dissentiat, confirmatur ex eo, quod poenæ legi interpretatione, restringendæ sunt potius quàm ampliandæ: & contra, priuilegia ampliandæ potius, quàm restringendæ. Inde enim sequitur ius quod statuit hanc irregularitatem protestatione vitari, nõ esse restrictione contrahendam ad eam protestationem quæ fit voce simul, & interiori intentione: sed esse ampliationem extendendam ad eam quæ fit absq; interiore intentione, præsertim penitus occultata. Neque est quod quis dicat periculum cui reus exponitur obitare tali restrictioni, vel ampliationi: neq; enim illud imputandum est accusanti, sed ipsi reo qui se illi expositus; argumento cap. Postulasti, De homicidio. Quod autem Nauar. ait ius nõ exigere protestationem fallacem: ita verum est, ut pariter verum sit nec veracem exigere particulariter, quia absolute exigat protestationem, ut protestatio est: nihil determinando de veraci, aut fallaci.

Si quis, An aduocatus exercens suum officium in causa criminali, per eandem protestationem fiat immunis ab irregularitate. Respondet loco citato num. 5. Couarr. ex communi sententia, non fieri immunem, quando patrocinatur aduersus reum, sicut nec eum, ut idem ibid. vers. 13. addit, qui in causa criminali dicit testimonium, propter quod mors, aut mutilatio inferitur. Ratio vero est, quod tales præbeant causam homicidij proximam, ex qua ipsum de se, saltem vel plurimum, sequitur: ita ut protestatione intentione interior non possit sufficienter celari. Secus est vero de Aduocato, qui patrocinatur pro reo accusato. Ipse enim per dictam protestationem, imo & sine ea, etiam si Clericus sit, ex eo tem. auctore, fit immunis ab irregularitate, quantumcumq; ac uisator poenæ talionis damnatus, mutilatione, aut morte mulctetur: nisi ipse patrocinando petat accusatoris calumniam puniri talione: isq; sententia Iudicis occidatur, vel mutiletur: quia in tali casu ille rationem subiret accusantis in causa sanguinis quem non iuuat protestatio.

Addit in seq. nu. 6. Couar. ab irregularitate immunes fieri Inquisitores fidei per eam protestationem, quæ secundum cap. Nouimus, De verborum significatione, hæreticos post ipsorum damnationem tradentes Iudici seculari, rogant ne illos mutilent, aut morte afficiat. Quinimo sine tali protestatione immunes esse priuilegio speciali, quo possunt simpliciter damnare hæreticos, & per sententiam declarare quod incurrerint poenas, auctoritate Pontificum, & legum impostas. Nõ autem poenas ipsas quæ sunt sanguinis, mandare executioni immediate: adeo ut aliquem morte afficientes, aut mutilantes in irregularitatem incurrant.

His addenda est solutio dubij, An Clerici qui interfunt executioni poenæ mortis sint irregulares: quam tradit Angelus Homicidium 1. num. 23. & Armilla verbo Irregularitas, nu. 20. Estque fieri irregulares per cap. Ex literis, De excessibus Prelatorum: si præsentem præstent aliquid auctoritatis in ea executione: ut censetur Prelati iurisdictionem temporalem habentes, qui ad sunt tanquam ij quorum auctoritate ea poena infligitur: itemq; Clerici, qui interfunt custodiae illius qui punitur morte, ne liberetur ab illa. Sin autem interfunt executioni sententiæ mortis ex sola curiositate, non fieri irregulares: quamuis in maioribus Ordinibus constituti aut beneficiarij, secundum receptam sententiam peccent, ex Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 214. Videri potest de his Molina, De iust. & iure, tract. 3. disp. 8. nu. 13.

Valerij Par. 111. Tom. 3.

De irregularitate contracta a verbo, Consulendo.

SECTIO III.

Superest ut dicamus de consilio: quo etiam ad incurrendam irregularitatem sufficienter, homicidium committitur. Tribus modis igitur, ut notatum est à D. Anton. 3. par. tit. 28. c. 2. §. 2. tale consilium dari potest: responsione, approbatione, & persuasione. Responsione datur, cum quis interrogatur an alicui in certo aliquo casu ultimum supplicium, aut mutilatio debeatur. Quæ quidem fieri potest; aut quando quis interrogatur tantum causa cognitionis, id est, tantum ut sciantiam eius rei comparet: ut, An hæreticus comburendus sit: aut quando quis interrogatur causa executionis, id est, quia paratus est exequi quod fuerit responsum: v. g. An debeat extremo supplicio afficere criminiosum, quem tenet in carcere. Atq; priori responsionis genere non contrahitur irregularitas. Hoc enim est, quod post Patior. Angelus Irregularitas 1. n. 4. & Sylu. Homicidium, 3. qu. 5. d. c. 4. tradunt, non incurrir irregularitatem quando crimen nõ intinet puniendum, etiam si respondeatur ipsum mereri mortem. Et ita, quem admodum Maiolus expressit lib. 2. c. 9. sub finem, ij qui componunt tractatus, commentarios vel consilia criminalia, quibus insituit Iudices de modo procedendi in infligendis poenis corporalibus, aut Principibus consulunt ut certis criminibus irrogent poenam mortis, aut mutilationis, non incurrunt irregularitatem: quantumcumq; iuxta eam instructionem exerceatur iudicium sanguinis: nisi iniqua docuerint, aut consulerint, & Iudex eorum sententiam secutus iniquè occiderit, vel mutilauerit, ex Tabiena Irregularitas 2. n. 10.

Posteriori vero genere responsionis, irregularitas contrahitur: ita ut oporteat rem mature considerare antequam respondeatur: & ex qualitate personæ, ac ex modo interrogandi, & ex alijs circumstantijs conijcere quo fine interrogetur: ne videlicet, ut habet Rosella Homicidium 4. n. 9. propter responsionem directam, vel indirectam, interrogans intelligat quod debeat cum sanguine punire. Illud Couar. ad Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 2. n. 1. confirmat per cap. Si quis viduam, dist. 50. & per cap. 2. De Clericis pugnanti, in duello, & per cap. Sicut dignum, De homicidio §. Clericos. Et ad illius declarationem statuit, pluribus auctoribus allatis, irregularitatem ex consilio contrahi, quando ille cui datum est, non erat alioqui facturus homicidium: aut etiam, quod idem probabiliter addendum putat, esset quidem alioqui facturus, sed per id consilium euaserit deterior, & obstinatio ad faciendum. Nam constitens homicidium, aut mutilationem ei qui erat alioqui facturus, neq; ex eo consilio euasit deterior, non contrahit inde irregularitatem: quod locis citatis Angelus & Syluester expresserunt. Et confirmatur, quia quod nihil in talem effectum influit, non censetur ei causam dedisse.

Atq; Couar. ipse bene aduertit consulentem distingui in eo à mandante, qui fit irregularis ex mandato homicidij, quantumuis mandataris sine mandato illud alioqui commissurus fuerit: quoniam ratione mandati accepti, hæretur illud causa mandatis committere. Cui differentia addi potest alia: quod cum mandans reuocatione mandati possit euitare irregularitatem, prout ante tradidimus in nu. 126. communiter tamen, nõ possit consulens reuocando consiliũ, nisi efficaciter ei cui dedit persuadeat contrarium, & tentet omnes alias vias quibus executio prohiberi potest; ita ut (quod loco cit. D. Anton. expressit) secuto homicidio: si aduertat illius perperationem pendere ex suo consilio, debeat se existimare irregularem: non item si probabiliter putet ipsum aliunde perire: & maxime si occisor testetur se non occidisse propter ipsius consilium.

Talis vero differentia ratio est, quod mandatum detur, & exequendum sit gratia eius qui mandauit: unde hoc ipso quod reuocat suum mandatum, cessat causa data occisionis: consilium vero detur, & exequendum sit non gratia consulentis, sed gratia illius cui consilium datur, qui non ita facile dimouetur de sua opinione per simplicem reuocationem: imo saepe nec permultas rationes: ita ut reuocato consilio adhuc maneat ratio occidendi: in alijs vero que in memorato num. 126. retulimus, inter se conueniunt mandans, & consulens homicidium, vel mutilationem.

Hoc occurrit dubij, An si Iudex constitatur se nolle mor-

Hhh 2

te pu-

te punire Reum qui secundum leges meretur mortem: Cōfessarius dicens se non posse ipsum absolueri nisi morte puniatur, irregularitatem incurrat. Cui respondendum videtur, quod ex recentiorum sententia attingit Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 4. lit. R. in margine, non incurrere: declarando tantum eidem Iudici, ad quid ex officio, & iure teneatur: quod si facere nolit, ipsum tanquam violatorem legum, ex quarti præscripto sub mortali tenetur iudicare, non possit absolueri. Nam Cōfessarius debet ex officio absolutionem negare, non habenti propositum faciendi quod tenetur sub mortali. Credibile autem non est, quod Ecclesia irregularitatem imponat Sacerdoti qui ex suo officio Pœnitenti declarat id, ad quod secundum ius sub peccato tenetur, ob officium quod gerit. Neque, id est, cooperari occisioni, sed super ea cognitionem veritatis proponere in casu in quo non potest absque peccato celari. Quod si opus sit negationis prædictæ rationem reddere, id fiet dicendo ipsi Iudici: debes facere quod leges præcipiunt, & secundum eas aduersus reos agere. Non vero dicendo suspende, aut interfice, quoniam malum est si talis criminofus euadat impunitus, ex cuiusmodi dicto irregularitatem in curri, habetur ex cap. Ex literis, De excessibus Prælatorum.

139. Approbatione autem, datur consilium homicidij, prout D. Anton. loco cit. expressit, cum quis audiens aliquos velle facere homicidium, siue ipsius, siue alterius nomine, approbat: præmium, aut liberationem, aut receptionem, aut quamlibet aliam defensionem illis promittendo, aut gratum sibi fore homicidij significando, quod ex Nauar. in cap. 27. n. 219. est d. re causam finalem homicidij: aut cum in consilio de morte alicuius tractatur, consentit quis cum alijs. Qua de causa irregularitatem contrahit, si mors sequatur, ex eo patet: quod talis approbatio non fit sine intentione homicidij perpetrandi.

140. Si queras, An approbatio homicidij, quæ ipsum subsequitur, & rati habitio dicitur, inducat etiam. Inducere respondent Rosella Homicidium 5. n. 2. & Syluest. eodem verbo quest. 7. dicto 5. Couar. vero ad Clemen. Sifuriosus, 2. par. §. 1. n. 4. prius proposita Felini ad cap. Sicut dignum, De homicidio, nonnullorumque aliorum opinione; rati habitio inquam, homicidij inducere irregularitatem, vbi ipsum perpetratum esset nomine illius qui ratum habet: non item vbi ipsum perpetratum esset nomine alterius: asserit absolute, non inducere irregularitatem: quoniam ea non contrahitur nisi in casibus expressis in iure, ex cap. Is qui, De sentent. excommuni. in 6. Nusquam autem ius Pontificium expressit rati habitio committi homicidium, ex quo ratum habens fit irregularis. Idem sentiunt Tabiena Irregularitas, 2. §. 7. & Armilla cod. verbo, n. 22. Si opponas rati habitioem mandato comparari, & æquipollere, iuxta regulam Rati habitioem, De regulis iuris in 6. Respondet Couar. eam regulam vniuersè locum habere, quoties non requiritur specificata iuris determinatio: seu in iure specialiter determinatum esse casum, sicut esse debet casus in quo irregularitas inurritur, per cita. um cap. Is qui. Non sequitur ergo si committens homicidium fiat irregularis, pariter illud ratum habentem fieri irregularem: quia istud posterius non est perinde ac illud prius, in iure expressum, prout ad irregularitatem incurrendam requiritur. Si vrgeas per cap. Cum quis, De sententia excommunicationis in 6. ratum habentem Clerici percussioem factam suo nomine, incurrere in excommunicationem Canonis, Si quis suadente Diabolo, 17. quest. 4. Idem author respondet, nondum aliquid tale quoad irregularitatem constitutum esse ab Ecclesia de ratum habente: vnde cum irregularitas non incurratur nisi in casu à iure expresso: non esse quempiam censendum irregularem ob rati habitioem. Quæ sententia tanquam mitis, simul & probabilis teneri potest, sicut tenet Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 10. lit. R.

141. Persuasioe denique, datur consilium homicidij, cum quis alicui persuadet, vel ipsam occisionem, vel illius causam, seu aliquid ad eam sufficienter ordinatum: vt fit cum quis alicui, qui ab alio prouocatus est iniurijs, persuadet, vt tunc suum honorem. Quatenus autem irregularitas incurratur tali genere consilij intelligitur ex distinctionibus quas tradit Tabiena in verbo, Irregularitas 2. §. 10. Consilium, inquit, est de morte, vel de causa mortis. Ac de morte rursus, vel im-

minente; ita vt consilium ipsum causa sit executionis: vel non imminente, ita vt sit causa tantum cognitionis: prioreque modo inducit irregularitatem secuto homicidio, vel mutilatione: nõ item posterioe, per eadem quæ ante dicta sunt de responsione num. 135. & 136.

De causa mortis vero, vel consilium est dolosum, seu quomors intenditur: vt si Titio persuadeatur emere catapultam, qua creditur suum inimicum interfectorum: sique sine causa sit immediata, siue mediata, secuto homicidio inducit irregularitatem, per cap. Si quis viduam, distinct. 50. vel non est dolosum, vt pote absque intentione homicidij datum secundum iura: tuncque vel non imminet periculum mortis ex causa super qua consilium datur: & ita non contrahi irregularitatem probatur: quia ex consilio de morte non imminente, minime contrahitur, ex præced. numero 135. vel imminet periculum, tuncque vel causa mortis super qua datur consilium est mediata: vt oppugnatio castrorum: vel est immediata, dispositio bombardarum. Si que est mediata, incurrit irregularitatem, si verosimile fuit ex tali causa mortem fecuturam: quia ipse consulens debuit tunc de eo cogitare, ideoque negligentia saltem facit ipsum obnoxium irregularitati.

Excipiendus est tamen is qui in iusto bello hortatur milites vt foriter, magnoque animo præsentur ad reportandam victoriam, liberandamque patriam: dummodo hortetur absque intentione specialis mortis, vel mutilationis cuiusquam: quod plene tractatum videri potest apud Nauar. cap. 27. nu. 215. & duobus sequentibus. Non autem is qui hortatur in bello iniusto etiam tantum pulsando tympanum, aut tubam, prout expressit Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. lit. R. in margine; & ratio est, quod concurrit ad homicidij iniustum. Excipiendi sunt item Prælati, qui contra inferentes vim rebus Ecclesie implorant brachium seculare hortando, nõ quidem vt occidant, vel mutilent: sed vt Ecclesiam ab hostium oppressione liberent. Et si verosimile sit inde fecuturas cadest. Ita colligitur ex cap. Postulasti, De homicidio: & docet D. Anton. 3. par. in 28. cap. 2. §. 1. ex quo ad verbum idem habet Tabiena in sequenti §. 24. Excipiendi sunt adhuc ex Felino ad cap. Sicut dignum, De homicidio, num. 10. Inquisitores fidei, tradentes Iudici seculari damnatum à se, quantumvis certi omnino sint de futura morte. Quod idem ex Hostiensisrefert Tabiena in præcedenti §. 9.

Si vero causa fuit mediata, nec verosimile fuit mortem fecuturam, non incurritur irregularitas. Quod Tabiena expressit ibid. §. 11. propositione sexta, & illustrari potest duplici exemplo: quorum prius est, si Titius Petrum fugientem manus hostium, qui ipsum occidere tentant, persuadeat ne fugiat, eo quod putet se cohibere posse eosdem hostes, quia sunt ipsi affinitate, vel familiaritate valde coniuncti: vel apud eos autoritate multum valere potest: contingatque Petrum, eo quod substiterit, occidi: Titius ex tali homicidio non efficitur irregularis. Posterior est, si quis videns puerum ad aquantem in flumine equum dantem signa volutationis in aqua, eundem puerum hortetur, vt statim descendat, eo quod iudicet illum ea ratione facilius euasurum, si ille descendens submergatur, non erit iste, qui descensum consuluit, irregularis.

Sin autem causa mortis super qua datur consilium, sit immediata, & mortis imminente: aut tale consilium datur pro defensione fidei, vel Ecclesie: vt hortando ad martyrium: aut pro defensione patriæ, vel oppressorum extra causam fidei. Atque priore modo, non inducere irregularitatem ex Innocentio, Hostiensis D. Antonino, & Rosella referens Tabiena, confirmat in verbo Irregularitas 2. §. 10. & 15. ex cap. Pro membris, 23. quest. tertia, & ex cap. Omni timore, in sequ. quest. 8. Inferetque quod habetur ex Felino per cap. Ad abolendam, De hæreticis, sub finem, ab irregularitate excusari Inquisitorem fidei si inflet, vt Iudex secularis puniat hæreticum pœna mortis. Tale consilium enim pertinet ad defensionem fidei. Posterioe modo vero ex Hostiensis, & Innocentio habet Tabiena in cod. §. 15. consulentem incurrere in irregularitatem, si verosimiliter sciat inde fecuturam mortem, eaque sequatur. Verum locus excusationi esse posse videtur ob naturalem obligationem subueniendi patriæ periclitanti: vt & Principi, ex præced. nu. 109.

145. Haecq; de irregularitate ex homicidio, quae dicto contractatur dixisse sufficiat. Sed antequam ad eam veniamus quae contractatur facta, exponendum est dubium, An quis solo silentio (quo committi posse homicidium habetur ex cap. Ephesijs, dist. 43.) possit irregularitatem incurere. Distinguitur vero vtendum est: si enim tractetur de alicuius occisione inter pares, aut fere pares; alijsq; iudicantibus ipsum esse occidendum, vnus eorum tacet, is tacendo, quia silentium ipsius non est causa mortis, non incurrit in irregularitatem, etiam si contra charitatem peccet mortaliter, non impediendo suo sermone, si potuit. Ita Nauar. in Enchir. capit. 27. nu. 23. 4. contra Syluest. Quamquam tamen ex Couarr. ad Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 8. versu Quinto: si ipse tacens, esset is propter quem tractatur de occisione: nimirum quia ei illatam iniuriam alij volunt vindicare, incurreret irregularitatem tacendo: eo quod talis taciturnitas exprimeret interiori consensum ipsius, quo alij ad peragendum homicidium confirmarentur. Quos id molientes gratia ipsius tenetur impedire omni ratione qua potest: alioqui censetur dedisse causam homicidio.

144. Sin autem tractetur inter eos, quorum alij sunt superiores, alij inferiores, id est, quorum alij in alios auctoritatem habent, siue publicam, siue priuatam: & superioribus in mortem conspirantibus inferior tacet: ex suo silentio non incurrit irregularitatem, vt nec obligationem ad restitutionem, prout probatur argumento à maiori: nempe, quod nec aequalis tacens incurrat alijs aequalibus conspirantibus, cum non violet iustitiam. Inferioribus vero conspirantibus superior tacens si sit persona publica, quae ex iustitia tenetur impedire tale homicidium, suo silentio incurrit irregularitatem: sicut & iustitiae ministri, qui contra iustam obligationem sui officij omittunt defendere eum cui mors, aut mutilatio intentatur: per ea quae alijs in margine citatis, tradit Henriquez lib. 14. cap. 12. §. 7. & notabuntur in sequenti cap. sect. vltima. Si vero sit talis persona quae non nisi ex charitate idem homicidium impedire tenetur: etiam si non impediendo peccet mortaliter, non incurrit tamen irregularitatem, prout in eadem sectione vltima exponetur. Quod tamen iuxta Couarr. loco cit. sic moderandum est: vt si in illius gratiam, vel illius auctoritate, & fauore freti, de occidendo tractent, homicidium quae moliantur, incurrat irregularitatem suo silentio: quia dat causam homicidij, & qui uolentem verbo, sufficienter inclinanti voluntatem alterius ad occidendum.

CAP. VII.

De irregularitate ex homicidio, contracta facta.

SUMMARIUM.

146. Varij modi quibus facta incurritur irregularitas ex homicidio.
147. Non incurrit irregularitatem qui dat arma sua alicui ad quo defendatur, vel qui seipsum defendat ab inuasore.
148. Nec incurrit qui dat ad vsu licitum: secus vero qui ad vsu illicitum.
149. Vt committens homicidium, vel mutilationem, sic & ei auxilium dans irregularis est, nec excusatur ex eo, quod det bono fine.
150. Excusatio est, cum in bello iusto pugnetur, aut talis reipub. necessitas vrget, vt si quis non pugnet, hostis illam vastaret.
151. Duerationes quibus hoc probatur.
152. De eo qui dat occasionem mortis, aut mutilationis, quando in irregularitatem incurrat, aliquot casibus propositis declaratur.
153. De casu in quo rixando occasio datur: aut dormiendo feram.
154. De eo in quo datur, exercendo chirurgi, aut medici officium.
155. De eo in quo datur castigando subditum.
156. De eo in quo datur ludendo, aut agendo aliquid periculosum, aut iocando cum grauidâ.

157. De eo in quo datur vociferando, aut insantes habendo secum in lecto.
158. De eo in quo datur colludendo.
159. Ratio cur in talibus, & alijs similibus casibus irregularitas incurritur.
160. De cooperante occisioni, vel mutilationi, ac primum de eo qui deliberat.
161. Quid tenendum, cum multi non de communi consilio aliquem aggrediuntur, & quid de insistente vulnere lethale et, qui ab alio occiditur.
162. Quid tenendum, quando plures plura vulnera inflixerunt vni, & nescitur ex quo sit mortuus.
163. Quid de eo qui animo occidendi percussit aliquem qui ab alio occisus est.
164. Quid de eo qui alicui vulnus inflixit, non quidem lethale, ex eo tamen, n. ob aliquam causam interuenientem mortuus est.
165. Quatenus irregularitas incuratur pugnando in bello iusto.
166. Quando omnis defensio, irregularitatem non inducat, & quando inducat.
167. Ratione, & exemplis declaratur quando inducat.
168. Quatuor condiciones quas concurrere oportet ad contrahendam irregularitatem ex defectu defensionis: & nonnullae inde deductae.
169. De obligatis ad defensionem ex officio publico, aut mercenaria conuentione.
170. De aduocatis, aut Procuratoribus deserentibus patrocinium Rei ei: aut medicis, vel chirurgis negligentibus curâ aegri: & id genus alijs contra debitum ipsorum ex iustitia.
171. Statutum Concilij Tridentini de dispensatione in irregularitate ex homicidio.

146. **V**T homicidium committi, sic irregularitas contracti facta potest primo quidem materialiter: vel dando alteri arma vt aliquem occidat: vel deducendo aliquem in locum vbi occidendus est: prout vsuuenit ei qui comitatur Iudicem tanquam Notarius, aut fateres, vel custos damnati ducti ad mortem, ex Nauar. in Enchir. cap. 27. nu. 217. patetq; ex cap. Aliquantos, dist. 51. Secundo vero, effectiue, nempe occidendo, vel mutilando per seipsum. Tertio, dando sufficientem occasionem mortis, vel mutilationis. Quarto, cooperando in alicuius occisione, vel mutilatione.

De irregularitate incurra facta, materialiter.

SECTIO I.

147. **D**E hac, quoad eum qui dat arma, notanda sunt aliquot propositiones ex Nauar. in Enchir. cap. 27.

Prima est in num. 212. Si quis inuasus ab altero cui se resistere posse diffidit, det arma sua tertio à quo defendatur, si hic inuasorem occidat, illum non esse irregularem, qui arma dedit: quia sicut potuit per se occidere in illa extrema necessitate, sic potuit per alium. Attamen quia in tali casu non liceret occidere nisi cum moderamine inculpatae tutelae: difficultas esse potest. An si in hoc casu ille, cui arma data sunt, occidat sine eo moderamine, is qui dedit fiat irregularis. Cui occurrendum est, probabile videri non fieri. Ratio est: quia danti arma in tali casu, liceret per seipsum occidere propter inuitabilem necessitatem, quam ob defectum virium & industriae diffidens se vitare posse, licite ad suam defensionem adhibet tertium dando ei arma: quibus si perperam vtatur, non est imputandum danti: in cuius potestate non est amplius eorundem armorum vsus, postquam illa alteri tradidit eo fine. Imputandum igitur est inuasori, qui dantem redegit in eas angustias, vt ad vitam conseruationem dare cogeretur.

Secunda propositio est in eod. nu. 212. Si quis citra naturalem obligationem det ea intentione arma proximo, vt occidendo defendat se contra aggredientem, secuta morte aggressoris, taliter dantem effici irregularem: quia sicut occidendo per me alterius aggressorem sum irregularis, ita etiam sum occidendo eundem per alium.

148. Tertia, quam in sequenti num. 215. 216. & 217. Nauar. tractat, est. Eum qui dat arma alicui absq; speciali intentione, vt occidat vel mutilet: sed tantum cum intentione generali, vt pra-

liando vincat: aut se defendat, non esse irregularem ex secuta occisione, vel mutilatione in iusto bello, aut iusta defensione. Hanc ex eo confirmat, quod de iure canonico irregularitas non incurritur assistendo iuste prestantibus, ex cap. ligitur, & duobus sequentibus. 23. quæst. 8. etiam si quis assistat armatus, argumento cap. finalis, De Clerico percussore: atq; percutiat propria manu: dummodo tamen ipse propria item manu non occidat, aut mutilet, iuxta cap. penul. De homicidio.

Incurritur autem irregularitas, per cap. Quod in dubijs, De penis, & cap. Sicut dignum. §. vltim. De homicidio, ab ijs, qui in bello iniusto, in quo fiunt homicidia, aut mutilationes, adhortantur ceteros ad pugnam, vel ipsos pugnantem qualitercunque adiuuant, prout habet Panormit. ad capit. Petio, De homicidio. Incurritur etiam ab illis qui in eodem bello suis manibus pugnant, etiam si neminem occidant, vel mutilent, ut communem sententiam esse notat Couar. ad Clemen. Si furiosus, 2. par. §. 3. sub finem num. 2. Quæ cum ita sint, intelligitur traditam propositionem congruere ijs, quæ iure canonico constituunt de irregularitate. Ex ea enim differentia inter eum qui licite prestanti auxilium præbet, & eum qui illicite prestantem adiuuat, aperte constat sic esse distinguendum inter eum, qui ad vsum licitum, & eum qui ad vsum illicitum dat arma alteri: vt ille inde secuto homicidio, non incurrat irregularitatem, nisi ea intentione dederit, vt homicidium, vel mutilatio committeretur: hic vero incurrat. Videri potest Henriquez alios in margine citans lib. 14. capit. 12. §. 4.

De incurfa facto, effectiue.

SECTIO II.

149. DE eo qui effectiue committit homicidium, vel mutilationem; notandum est, iuxta cap. Si quis viduam, dist. 50. ipsum irregularitati similiter subijci, siue percussione, siue veneno, siue alia quaouis ratione occiderit, aut mutilauerit. Subijci item auxiliantem; v.g. eum, qui homicidam associat; vt ipse, si sit opus, defendat, quantumuis nihil aliud faciat: imo ipsi homicidæ quantum potuit dissuaserit perpetrationem homicidij, ex D. Anto. 3. par. tit. 28. c. 2. §. 5. Itemq; vendentem, vel commodantem scalas, funes, enses, sclopetas ad suspendendum, strangulandum, iugulandum, configendum, aut aliquod membrum præsecindendum, quemad. exprefit Nauar. in Enchir. cap. 27. n. 217. & alij communiter tenent. Quamquam, vt loco cit. notat D. Anto. per cap. De occidendis, 23. quæst. 5. excusarentur, qui darent, vel commodarent indifferenter ad quoscunq; vsus: scilicet eo modo, quo ordinariæ solent vicini vicinis.

Illud ipsum vero à Nauar. traditum, communiterq; receptum, aduerte sic esse verum, vt non excusetur quis ab irregularitate, quocunq; bono fine is cooperetur in homicidio: adeo vt referente ipso Nauar. ibid. ex D. Anton. in eodem §. 5. & communi sententia, irregularis sit ille etiam qui ex zelo fidei, & animo consequendi indulgentias, fert ligna ad comburendum hæreticum. Intellige viuum, quia, vt idem author subdit, quando hæreticus ante strangulatur quam comburatur, irregularis non fit qui ligna detulit, nec item quando viuus quidem comburitur, sed ipso iam mortuo, eadem ligna delata conceperunt ignem, ita vt nihil sint cooperata ad mortem. Nec item ab irregularitate excusatur is, qui in bello iusto militibus cooperatur cum speciali intentione occisionis, vel mutilationis, vt v.g. dicendo occidite, percuite, displodite bombardas: vel si quis militi ad occidendum aliquam arma petenti, det, aut vltro offerat, sequaturq; inde homicidium, aut mutilatio, argumento cap. Petio, De homicidio.

150. Aduerte autem ex communi sententia, teste Couar. ad Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 2. quod Clericus occidens aliquem in conflictu belli, non sit irregularis, si Romanus Pontifex, qui potest super omni irregularitate dispensare, permiserit ei vt propria manu pugnet. Porro quod idem ibidem addit contra Caiet. 2. 2. quæst. 40. art. 2. non esse irregularem Clericum, qui in bello iusto propria manu pugnano occideret, vel mutilaret in casu, in quo si non pugnet, ciuitas, vel exercitus euertetur ab hoste: est si ipse non satis confir-

mat, non omnino tamen caret probabilitate, ob duas rationes præcipue.

151. Altera est, quod quamuis per cap. Clerici, & sequens, 23. quæst. 8. & capit. Ex multa, §. finali De voto, & voti redemptione, non sit licitum Clerico, saltem constituto in maioribus Ordinibus, pugnare propria manu: nec item iuxta cap. Sententiam, Ne Clerici, vel Monachi, munere Capitanei fungii: siue vt ibidem habet textus, balistarijs, & alijs viris sanguinum præponi: nihilominus, vt Caiet. ipse ibidem ex inuituto docet: in memorato casu potest, imo tenetur, præsertim si contra infideles agatur, proprijs manibus pugnare, bombardas dirigere, si eius rei peritus sit, & alius qui id facere valeat, desit: & sic de alijs id genus: quia lex positua non extenditur ad casum in quo dispensaret legislator si præsens adesset. Qualis casus esse censeri potest is, quem pro necessitate grauitate, vir bonus rationabiliter præsumit talem in sua conscientia. Iam sicut lex est positua, per quam Clericus peccato obnoxius fit pugnando proprijs manibus in bello: sic est & illa, per quam fit obnoxius irregularitati, si in bello occidat, vel mutilet. Quare sicut in proposito casu non peccaret occidens, vel mutilans hostem: ita probabile est nec incurere irregularitatem.

152. Altera ratio est, quam habet Dominicus Barneæ 2. 2. quæst. 40. art. 2. dub. 4. vbi dicitur sententiam probabilem esse fateatur, quod cum homo teneatur salutem patriæ anteferre suæ vitæ propriæ, quam pro illa dum necessitas exigit, debet profundere: certe ius liberans ab irregularitate occidentem, vel mutilantem, ob necessariam defensionem vitæ propriæ, censeri quoq; potest liberare occidentem, vel mutilantem, ob necessariam defensionem salutis patriæ. Adde quod, vt idem Barneæ attingit, ex tali homicidio dici non possit irregularitas incurri, nisi per defectum lenitatis. At cum adesset necessitas defendendæ patriæ, maxime in causa religionis, non tam occiditur, aut mutilatur ex defectu lenitatis, quam ex excessu feruoris charitatis: qualis fuit in Phinees occidente Israelitam fornicantem cum alienigena. Qui quidem Phinees ex eo facto nõ est iudicio diuino habitus indignus ministerio altaris, sed dignus cum sua posteritate sempiterno sacerdotio. Eandem sententiam alij in margine citatis sequitur Henriquez lib. 14. cap. 11. §. 3. lit. E. & cap. 13. §. 1. lit. 1. quam & nos sequi possumus, vt mitiorem, & satis in praxi tutam, cum bonos autores habeat, & satis bonis rationibus nitatur. Nulla autem dubitatio est, quin ea locum habeat, cum quis ad necessariam defensionem salutis patriæ occiderit, aut mutilauerit non valens aliter, id est, nisi occidendo aut mutilando, vitam propriam seruare.

De incurfa, dando occasionem homicidio, vel mutilationi.

SECTIO III.

153. DE eo qui dat sufficientem occasionem mortis, aut mutilationis, quando in irregularitatem incurrat, non potest melius explicari, quam propositis aliquot præcipuis casibus, ex quibus de cæteris ferri potest iudicium; quales sunt sequentes sum. pti ex Summularijs, partim in verbo Homicidij, partim in verbo Irregularitas, & ex Nauar. in Enchir. cap. 27. partim num. 227. & duobus sequentib. partim num. 235. & sequenti.

154. Primus est, in quo irregularitatem incurrit is, qui illicite rixatur, aut certat cum alio, si amici ipsius superuenientes, etiam ipso non consentiente, occidant, vel mutilent. Quod idem iudicandum est ex eodem Nauar. num. 231. dum quis iniuriâ afficitur, si amici superuenientes eum qui iniuriam inferunt mutilent, vel occidant rogati, vel iussi ab ipso affecto iniuriâ, aut saltem ipso sciente, & non contradicente: nisi forte casus esset in quo vitam aliter rueri non posset: aut ad ipsius defensionem occiso, vel mutilato nullatenus fieret: non vero si ipso nesciente, aut ipso contradicente ex capit. Petrus, De homicidio. Cuius explicationem persequens Couar. ad Clemen. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 8. eadem tradit. Videri etiam potest Henriquez lib. 14. cap. 13. §. 4. vbi (litera L.) ex recentiorij opinione admonet non esse irregularem eum, qui rixæ illicitæ causam dedit tantum remotam, & quan-

tum potuit prohibuit ne corrixans occideretur, aut mutilaretur a superuenientibus.

Secundus casus est, in quo irregularis illo, qui domi bestiam ferocem alit, vel custodit: & est in culpa soluendo, vel tenendo solutam, si illa occidat, vel mutilet aliquem: non item, cum ipse non est in culpa: vt si fera casu tantum aliquo dilaberetur.

154. Tertius est, in quo irregularis efficitur chirurgus, vel medicus, cuius dolo, ignorantia, vel negligentia, aut audacia transgrediendi regulas suae artis, vulneratus aliquis, vel aeger moritur: non efficitur vero si nulla talis ipsius culpa interueniat. Efficitur similiter irregularis ille, qui cum non habeat peritiam, euellit telum corpori alicuius infixum; indeque sequitur vt moriatur citius, quam alioqui mortuus esset. Vbi aduerte quod quamuis irregularitatem incurrat is qui Iudicem adiuuat in exequenda iusta mortis poena; non incurrit tamen eum qui adiuuat chirurgum ad iuste secandum aegroti membrum: quia Iudicis sententia est ad vindictam, & punitionem malefactorum: & secatio membri aegroti, est ad ciuilem salutem; pro illaque imponitur iure irregularitas, non autem pro hac, nisi ex secantium culpa aegrotus moriatur.

155. Quartus est, in quo excusatur ab irregularitate Praelatus subditum, magister discipulum, pater filium, dominus seruum castigans, si id circumspicte faciat, quantumuis mors inde sequatur: secus si non faciat circumspicte. Vbi aduerte Episcopum irregularem fieri, si aliquem iuste mittat in carcerem, qui breui, id est, intra decem dies moriatur ob nimiam carceris humiditatem, fetorem, vel squalorem, vel alimentorum subtractionem. Non fieri autem, si moriatur post plures dies: neque is carcer plus est aptus ad mortem inferendam, quam carceres communes: quia sicut potest quis licite se carceri tradere ad poenitentiam perendam: sic etiam potest illum Praelatus ob ipsius crimen: nec tenetur ei meliorem domum dare, quam sit carcer communis.

Quintus est, in quo excusatur ab irregularitate is, qui honesto ludo licite ludit cum altero, si inde mors inopinato sequatur; non autem si ludat illicite.

156. Sextus est, in quo ite excusatur ab irregularitate is, qui domum, vel tectum reficiens: ne quid incommodi transeuntibus eueniat, signa fixit ante domum, & aliquid proiecturus tempore congruo clamans ante monuit: atque aliquis nihil curans transit nihilominus: qui lapide aut ligno tactus occiditur, vel mutilatur. Si autem signo, aut dicto non praemonuisset debite, irregularis esset.

Septimus est, in quo irregularis fit ille, qui ex agro sues vel alia animalia expulsum, lapidem iecit, & puerum interfecit; si quidem non satis circumspicte fecerit; secus si adhibuerit diligentiam circumspiciendo, & admonendo, aut locus fuerit solitarius, quia, vt notat Panormitan. ad cap. Ex literis 2. De homicidio, qui proicit aliquid ad locum priuatum, & per quem nemo transire consuevit, non tenetur clamare.

157. Octauus est, in quo saltans, aut iocans cum grauida, vnde sequitur vt ea abortiat, foetu iam animato, efficitur irregularis, tanquam vacans rei illicitae, & cum periculo homicidij coniunctae. Id quod plenius Suarez tractat in tomo quinto disput. 45. sect. 6. praesertim num. nono, & duobus sequentibus.

Nonus est, in quo irregularis est ille, qui conspicatus furem vociferatur talem adesse, si eo animo vociferatus est, vt occideretur, vel mutilaretur, aut credens quod superuenientes vicini eum occisuri, aut mutilaturi essent, aut tradituri Iudici occidendum, vel mutilandum secuta morte vel mutilatione. Neque excusabitur protestatione, quod non quaerat illius mortem, aut mutilationem ex communi sententia, teste Couarru. ad Clement. Si furiosus, par. 2. §. 5. num. 3. Et ratio est, quod talis protestatio Clericum liberet ab irregularitate, quando in iudicio fit coram seculari Iudice: non item quando extra iudicium, vt patet expendenti textum in cap. Praelatis, De homicidio, in 6.

Decimus est, in quo irregulares sunt, qui habentes secum periculos in lecto, nec adhibentes necessariam diligentiam,

ne quid aduersi patiantur, si aliquis casu suffocetur; nam illos homicidij reos esse, vt & eos qui grauidam abortire fecerint, foetu iam animato, decernitur in cap. Consultuisti, secunda, quaest. 4. Monet autem Henriquez lib. 14. lib. 15. sub finem, in hac re sine lata, & mortali culpa non incurri irregularitatem: sicut nec alias ex delicto: additque causas, propter quas licet infantem tenere in eodem lecto, quae omnes reducuntur ad necessitatem, vel ipsius infantis, vel eorum parentum.

Vndecimus est, in quo mittens puerum ad fluvium, vel puteum vbi submergitur, fit irregularis, etiam si cum monuerit vt caueret, prout addit D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 2. §. 4. nisi forte casus talis esset, in quo nihil poterat rationabiliter de periculo cogitari.

158. Postremus est, in quo, vt plenius explicat Panormitan. ad cap. Exhibita, De homicidio, irregularis est ille, qui pueritiam excedens, ludendo impigit lapidem alicui, qui declinare volens alij lapidi illisus est, ac mortuus. Secus si fuit adhuc puer, nec lapis magnus fuit, neque illius inflicto grauis: quandoquidem talis ludus est licitus pueris; non item excedentibus pueritiam. Irregularis vero non est is, qui ab aliquo impulsus, vel declinans percussione, impellit alium, & occidit: nisi id fecerit in fraudem, aut nisi potuerit prauidere periculum, & euadere aliter. Similiter irregularis est, ita insequens aliquem, vt is graue periculum timens, fugiat & in puteum, vel in flumen ex fuga decidens, moriatur, non item est, si insequeretur casuali non prohibiti, & sine signis magne offensionis.

159. Quorum omnium & aliorum pene infinitorum similium ratio est, quando cumque datur occasio causae remota homicidij vel mutilationis, si id fiat vacando rei illicitae, aut non adhibita diligentia, curaque debita, vt nihil tale, vel quid aliud aduersum accidit, irregularitas incurratur, secus inde homicidio, vel mutilatione: non autem si vacando rei licitae, & debita diligentia, adhibita absque vlla intentione occidendi, vel mutilandi. Cuius rei confirmationem iam proposuimus in praecedenti cap. 10. deducique potest ex cap. Clerico, & cap. Hi qui arborem, & duobus sequentibus, distinct. 50.

De incurfa cooperando occisioni, aut mutilationi.

SECTIO IV.

160. IN confesso est apud omnes, vt notat Couar. ad Clement. Si furiosus, par. 2. §. 2. num. 2. Eum esse irregularem qui in occidendo, vel mutilando, aliis vere cooperatur, vel talem fert opem, qua cessante nec praestita, occisio, vel mutilatio nequaquam secuta esset. Pro quo textus est in cap. Sicut dignum, De homicidio, §. Illi autem, & in cap. Felices, De poenis in 6. Et ratio est, quod talis vere sit causa propinqua siue homicidij, siue mutilationis. Sunt autem nonnulli casus in quibus an locum habeat dubium esse potest, quos in eodem §. Couar. persequitur.

Primus est: si plures consulto, deliberataque voluntate eundem hominem aggressi fuerint, & is ex vnico tantum vulnere accepto, mortuus sit. In quo casu omnes illi in irregularitatem incurere comunem sententiam esse eodem author num. 3. ait. Et ratio est, quia quamuis ex hypothesi vnus tantum infixit vulnus, ceteri tamen impediendo ne taliter se defendere posset, censentur vere cooperati.

161. Secundus est, si eundem multi simul aggrediantur, non quidem deliberato consilio, sed casu aliquo (vt fieri potest cum quis plures offendit, & singuli, vt causam suam agant, nullo inter se communicato consilio, ipsum eodem tempore forte aggrediantur) ac cõset quodnam ex omnibus vulneribus lethale sit, & quisnam illud infixit. In tali casu enim, solus is qui lethale vulnus infixit, in irregularitatem incurere ex communi sententia, ibidem Couarru. addit: quia solus tenetur de homicidio, & reliqui non nisi de percussione.

Tertius est: si quis vulnus infixit alicui, qui occiditur a tertio, antequam secutus esset eiusdem vulneris euentus. In quo casu ex eodem authore in sequenti num. 4. certum

est per cap. Significasti, 2. De homicid. irregularem esse non modo eum qui occidit, sed etiam eum qui infligit vulnus, si de hoc confitet, quod lethale fuerit. Non esse vero si confitet non fuisse lethale. Quod si debetur an lethale fuerit, necne: quorundam sententiam fuisse refert, non incurrere irregularitatem. Sed sententia contraria est tutior, & probabilior: nam dum in dicto cap. Significasti, Pontifex non excusatur ab irregularitate Canonico qui fossorio non percussit sacrum, ab ahis paulo post occisum, nisi vulnus infligitum ab ipso, lethale non fuisse constat: indicat non fore excusandum si dubitaretur, ubi adverte ex eodem auctore, ut vulnus dicatur lethale non esse opus, ut tale sit ex quo mortem securam esse certum sit omnino: sed sufficit quod ut plurimum mors ex eiusmodi vulnere sequi solet.

162. Quartus est: si quis à pluribus vulneretur, & tandem ex vulneribus illius moriatur, nec confitet ipsum potius ex vno, quam ex alio vulnere mortuum esse: aut certe vnum tantum vulnus lethale acceperit, nec apparet à quo ex pluribus, quicum ipso conflixerunt illud acceperit. In quo etiam casu in sequen. num. 5. idem Couar. existimat (etsi plerique, quos ipse refert, sint in contraria sententia) eos omnes esse irregulares, quia cum dubium est de facto, pars tutior semper est sequenda, iuxta cap. Ad audientiam, & cap. Significasti, primo & secundo, De homicidio. Quod tamen Henricus lib. 14. cap. 3. §. 4. lit. E. in margine, bene adverte interpretandum esse stante dubio ante factam diligentiam. Secus est enim si post illam, aut per bonam rationem, aut per sapientis consultationem, subium practice deponatur. Secus est item in foro exteriori: quia ex lege Absentem ff. De poenis, Satius est impunitum relinqui factum nocentis, quam innocentem damnare.

163. Quintus casus: si quis occidendi animo aliquem percussit. In quo casu, An percusso, statim ab aliis occiso, percussor ille irregularitatem incurrat idem Couar. num. 6. dubium esse ait. Quia enim Summus Pontifex in memorato cap. Significasti, 2. sicut ad excusandum ab irregularitate Canonico, cuius in casu 3. mentio habita est, requirit ut percutiendo non infligerit lethale vulnus, sic etiam requirit ut non percussit animo occidendi: ideoque glossa *ibidem ad verbum habuerit*, negat excusatum: si animo occidendi percussisset. Sed Couar. ipse post Panormitan. in idem capitulum, & nonnullos alios, quos refert, sentit talem non fieri irregularem, nisi habendo voluntatem occidendi, opem vel auxilium, aut fauorem occisoribus dederit, iuxta cap. Sicut dignum, §. ultimo, De homicidio. Quæ sententia mitior quidem est, non tamen caret difficultate: quoniam verba illa dicti cap. Significasti, *Et si percussor voluntatem non habuerit occidendi, neque ipsius studio, consilio, vel mandato prosequerit alij contra illum*: videntur aperte significare, quod Pontifex loquatur de voluntate absolute, & secundum se. Non autem prout coniunctum habet studium, fauorem, &c. Nisi interpretemur illa verba, neque ipsius studio &c. addita esse explanationis gratia: nimirum ad indicandum se loqui de voluntate occidendi coniuncta cum studio, consilio, vel mandato, ex quo secuta sit occisio.

164. Sextus est: si quis vulnus non lethale infligit alteri, qui ex illo moritur ob imperitiam medici, vel malum regimen corporis, ab ipso seruatum. In quo casu, post nonnullos alios per ipsum relatos docet Couar. num. 9. cum qui infligit, in irregularitatem incurrit: quia ex tali vulnere mors secuta est, tanquam ex causa propinqua, quam qui dat, est irregularis, ex cap. De cætero, tit. De homicidio: neque impedit interuentus imperitiæ medici, vel mali regiminis, ut patet ex cap. Tua nos, De homicidio, ubi ab irregularitate non excusatur Monachus, qui peritus artis chirurgicæ, omni diligentiâ quam debuit adhibita, per cupiditatem non per pietatem ferro tumorem in gutture aperuit mulieri: quæ contra ipsius præscriptum exponens se vento, inde occubuit.

Quamquam tamen ut idem author monet, si vulnus infligitum, ad oleum fuisse, ut nullo, vel modico medicamine, percussus posset sanus euadere: sed vulnere apposito esset venenium, ex quo mors sequeretur: non videtur vulnerans indicandus irregularis: cum ex veneno potius, quam ex

vulnere moreretur vulneratus. Aduerte vero ad hoc ut percussor in irregularitatem incurrat, nihil referre, quod percussus aliquo post intervallo, aut intra breue tempus intereat ex vulnere: nihil item referre, siue ex vulnere proximo, siue ex febre, aut alia infirmitate ex eo proveniente interierit, iuxta cap. Presbyterum, De homicidio: siue etiam postquam conualuit, & iterum in infirmitatem incidit, ut glossa vltima ibidem habet, & patet ex cap. Ad audientiam, eodem titulo.

Cæterum cum dubitatur an vulnus causa fuerit mortis, requirendum est, & sequendum medicorum iudicium: ut communem Doctorum vtriusque iuris consensum esse Couarruias ait.

His addendum est ex eodem auctore in sequenti §. 3. num. 2. ne quidem Clericum etiam in sacris Ordinibus constitutum propria manu pugnantem, *quantumuis in eo peccaret vacans rei illicitæ*. in bello iusto in quo multi occiduntur, aut mutantur, effici irregularem, si neminem ipsum in eo, vel occiderit, vel mutilauerit. Quod probatur ex cap. Petio, De homicidio: ubi Pontifex cuidam Presbytero, qui cum aliis aduersus Saracenos conflixerat respondet: si de interfectione cuiusquam in illo conflictu conscientia ipsum remorderet, à ministerio altaris reuertenter abstineret: definiens simul irregularitatem incurri occidendo, vel mutilando in bello iusto (quod communem sententiam esse, ibidem refert Couarru.) & significans non incurrere, percutiendo in eo sine occasione, vel mutilatione: quod expressit D. Anton. 3. parte titul. 28. cap. 2. versus finem, & deduci potest ex cap. penultimo & vltimo, De Clerico percussore.

De Irregularitate & homicidio per omissionem.

SECTIO VLTIMA.

165. Quia homicidij opem quo iam modo præstat, quisquis cum debeat, & possit defendere eum, qui occiditur, non defendit: ex cap. Non in inferenda, & cap. Offendit, 23. quest. 3. & cap. Periculose, De pœnit. dist. 1. & cap. Sicut dignum, De homicidio, §. Illi etiam: videndum adhuc est, quo modo is qui cernens aliquem occidi, non defendendo ipsum si potest, in irregularitatem incurrat.

Hoc autem Nauarrus cap. 27. num. 231. & 232. ac Maiolus lib. 5. De irregularitatibus, cap. 48. §. 3. explicat: iniquientes tamen omissionem non inducere irregularitatem (*etiam si peccati mortalis reum constituat*) in eo qui non nisi ex charitate defendere tenetur: sicut nec inducit obigationem ad restitutionem, iuxta communem, ut idem Nauarrus habet cap. 24. num. 7. sententiam. Ratio vero est: quia ex tali omissione non dicitur quis verbo, vel facto ad homicidium currere, prout necesse est ad incurrandam irregularitatem. Inducere autem irregularitatem in eo qui defendere tenetur ex iustitia, vel ratione sui officij, siue publici, id est, quod habet in Republica: siue privati, id est, quod habet in familia, vel ratione contractus iniiti ad talem defensionem.

166. Probatur, quia tunc omisso non est nuda, sed cum subtractione dolosa adiumentum quod quis habet ad suam defensionem: cuiusmodi subtractionem inducere irregularitatem loco citato, num. 3. probat Maiolus cum autoritate Clementis Alexandrini. lib. 1. Stromatum circa medium, tum variis exemplis. Nam, inquit, si cæcus pontem transiens, tu clam auferas tabulam, ut ille cadat incautus, si ceciderit, tu eris irregularis ex ipsius morte, vel mutilatione propter illam subtractionem. Similiter si loco suspecto de incurso ne hostium, ama alicui dolose, etiam si facias per iocum (tanquam vacans rei illicitæ) liges, vel surripias, ne possit se defendere, & ab illis occidatur, vel mutiletur. Item si alicui noctu eunti cum lumine per locum periculosum de præcipitio, lumen ipsum extinguas, & ille præceps ruens occidatur, vel mutiletur. Denique, si non ad tibi cauendum; sed dolose ut mors, vel mutilatio facilius sequatur, volenti domum tuam ingredi ad declinandum aduersariorum impetum, fores ocludas, & occidatur, aut præcipitatio in flumen, volenti ad liberandum apprehendere remum, vel

funem,

funem, vel se hapham, hæc retrahas, & submergitur. Adde si susceperis onus nunciandi alicui, ut sibi caueat ab aliquibus qui mortem ei machinantur, malitiose id non adimpleas, & ille incautus occidatur.

In illis enim omnibus non minus sufficiens causa homicidij, cum speciali intentione datur, quam cum aliquis volens defendere eum qui occiditur, aueritur malitiose, ut homicidium facilius sequatur. In eo casu autem irregularitas incurritur, vt communiter post D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 2. §. 1. additur, *iam q. antea locutus sum*. Ergo & in illis memoratis. Consequenter patet: quia omisso ipsa defensionis debita eandem cum illa aueritatem habet malitiæ rationem: si quidem paria sunt malitiose nolle defendere illum quem tenentur ex iustitia, & impedire volentem eum defendere: in utroque enim casu, subtrahitur proximo adiumentum, quod ei ad suam defensionem suppetit.

168. Aduerte autem cum Maiolo quatuor condiciones concurrere debere, vt is qui non defendit, irregularis fiat secuto homicidio, quod vitatum esset. Prima est, vt possit defendere. Secunda, vt ex iustitia obligatus sit defendere. Tertia, vt possit sine reu, aut honoris notabili dano. Quarta, vt sit illi manifestum perpetrari homicidium: vnde multa in particulari idem Maiolus deducit.

Primum est: quando quis in priuata persona videns aliquem occidi, non defendit per negligentiam, aut ignauiam, aut aliquam perplexitatem, aut certe quia non vult se alienis iurgijs immiscere, nõ incurrit irregularitatem: etiam si commode, ac tuto defendere potuisset. Imo quod habet Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 232. post D. Anton. circa princip. citari cap. 2. etiam si desiderio, & delectatione mortis alterius, defensionem omittet. Nam talis omisso nuda est: nisi forte adiunctos habeat aliquos externos actus, ex quibus homicidia sentiret eundem omittentem fauorabilem sibi esse, indeq. audacius delinqueret. Etenim tunc vacando rei illicitæ daretur causa homicidij; ex qua secuto eo, irregularitas incurreretur.

169. Secundum est: Quando is qui defendere potuit, est publica persona habens auctoritatem, & iurisdictionem, malitiose non defendit aliquem dum occiditur, incurrit irregularitatem: quia talis omisso est cum subtractione subsidij ex iustitia debita.

Tertium est: quando quis mercenaria conuentione obligauit se ad alterum defendendum, & malitiose non defendit, dum occiditur, incurrit similiter: sicut & ille qui obligatur ex subscriptione, vt filius ad defendendum patrem, & mancipium ad defendendum dominum. Non incurrit autem si promissione tantum iactatoria, aut liberali quadam defendendi oblatione, se obligasset: dummodo tamen abbit dolus quo faueret homicidio.

Quartum, quando quis ex officio, aut per speciale contractum, aut per iuramentum obligatur ad asilendam custodiam viarum publicarum, vt viatores possint tuto iter facere, si malitiose non defendit aliquem, dum in ipsa via occiditur, est quoque irregularis. In quibus tribus collateralis (quorum eadem est ratio) aduerte reperi illa verba, *dum occiditur*, quia omisso defensionis, quam hic dicimus inducere irregularitatem, non est ea qua quis negligit præuenire, & auertere pericula homicidij: sed qua homicidio manifeste instante, dum ipsum est in fieri, malitiose non defendit eum, qui occiditur. Vbi aduerte adhuc, quod idem Maiolus admonet: vt quis alterum defendisse censetur, non esse opus vt ipsum à morte eriperit omnino, sed egerit siue verbo, siue facto quidquid potuit, vt mors impediretur.

170. Quintum est: si Aduocatus, vel Procurator susceptum à legitimis patrocinium dolose deserant, & ob eam defensionem ille damnatur, puniaturq. morte, irregulares sunt. Similiter & testis qui se examinari permittens, reticet dolose quæ dicenda sunt de veritate facti ad defensionem Rei. Item Notarius qui dicta testium, & alia ad defensionem Rei facientia occultat, vel amittit dolose: ideoq. Reus ipse morte punitur.

Sextum est: quicumq. ex officio tenentur reuelare Iudici facinorosa perpetranda siue ex pacto, siue ex iuramento ad id obligentur: si scientes aliquem homicidij tractatum, hunc

dolose noo reuelent, homicidiumq. perpetratur, irregulares fiunt tanquam subtrahentes auxilium Iudicis, quod occisus ad mortem vitandam habebat.

Septimum est: Medicus qui publico aut priuato stipendio conductus, malitiose non vult alicui agro adhibere curam, ad quam ex officio suscepto tenetur, est irregularis, si ob desertam talen curam ager moriatur. Idem iudicandum est de eo, qui videns aliquem in necessitate constitutum, cui ex aliqua particulari obligatione tenetur necessaria subministrare; & malitiose hæc subtrahit: quorum defectu mors est secuta: verbi gratia, si medicus, vel minister ægroti alimentum, aut medicamentum, cuius defectu mors secuta est, malitiose detraxerit. Similiter si pater filio, aut dominus seruo, vir vxori in tali necessitate malitiose non vult succurrere, cum satis facile possit. Quod idem sentiendum est de alijs qui omittendo, subtrahunt morienti quæ illi ex iustitia debentur, & vitæ conseruanda adiumenta fuissent.

171. Antequam finem faciamus addendum est, in Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. De reform. quadruplex distingui homicidium illicitum inducens irregularitatem: vnum per industriam, alterum per insidias, tertium casu: dum quis vel vacat rei illicitæ sufficienter ordinatæ ad mortem: vel vacat quidem rei licitæ sed sine debita diligentia, prout in præcedentibus tractatum est: quartum defendendo se, non seruato moderamine inculpate tutelæ. Statui autem ibidem: in irregularitate ex homicidio primæ vel secundæ speciei, siue publico, siue occulto, nunquam esse dispensandum. Vnde Papa quantumuis in ea dispensare possit (vt plenius tractat Couar. ad Clement. Si furiosus, par. 2. §. 3. num. 3.) Id tamen rarissime facit, & cum certis moderationib. de quibus idem author in fine sequentis, num. 4. Præterea idem Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. dans Episcopo facultatem dispensandi in omni irregularitate proueniente ex delicto occulto, expresse excipit eam que prouenit ex homicidio voluntario. Sicque iam certum est illud, de quo prius dubitabatur: nempe quantumcumque homicidium sit occultum, non posse Episcopum in eiusmodi irregularitate dispensare. Neque (vt Couar. in citati num. 4. notat) qui contrarium senserant, amplius audiendi sunt. In irregularitate vero ex homicidio tertie & quartæ speciei, statui in prius memorato cap. 7. (prout illud accipit Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 239.) dispensandum esse quidem: sed dispensationem committendam esse Ordinario: qui non nisi veritate prius diligenter explorata, & comprobata dispensare queat. Cuiusmodi statuto significatur Papam non debere facile per se dispensare in tali irregularitate: quasi ob defectum intentionis occidendi, vel necessitatem defendenda vitæ, iure illi dispensatio quodammodo debeatur: sed negotium debere Ordinario committere, qui de tota causa plenius cognoscere poterit. Aduerte vero obiter solum Papam dispensare posse non modo in homicidio voluntario illicito, sed etiam in licito, etiam si occulto, quemadmodum expressit Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 217. in fine.

CAPVT XIII.

De nona specie irregularitatis ex iteratione baptismi.

SVMMARIVM.

172. Quomodo alius irregularitas contrahatur.
 173. Ille qui per vim absolutam rebaptizatur, ab irregularitate excusatur: non ite ille qui per vim conditionatam, nisi hæc excuset à mortali.
 174. Rebaptizans sit irregularis, nisi illum excuset ignorantia inuincibilis.
 175. In dubio, ex baptismo sub conditione, non incurritur irregularitas ex iteratione baptismi.
 176. Qui non baptizandi sub conditione.
 177. Quando excusetur ab irregularitate baptizatus sub conditione extra casum dubij.
 178. Non incurritur irregularitas ex iteratione sacramenti Confirmationis, vel Ordinis.

179 Irregularitas suscipientis baptismum in aegritudine.
180 Irregularitas baptizatorum ab aeternis.

172. **E**VM qui bis, aut saepius baptizatus fuerit irregularem esse constat ex cap. Confirmandum, distinct. 50. & cap. Afros, distinct. 98. & ex cap. Qui in qualibet, i. quaest. 7. & cap. Qui bis, ac sequen. De consecrat. distinct. 4. Quod extendi etiam ad illum, cui id per ignorantiam contigerit, patet per praedicti cap. Qui bis, textum expressum. Quem nihilominus locum habere tantum cum ignorantia fuerit crassa, ita ut per probabilem, seu inuincibilem rebaptizatus excusetur ab irregularitate post Scotum in 4. distinct. 6. q. 8. docent Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 246. & Couar. ad Clement. Si furiosus, initio prima partis, num. 8. circa medium. Vbi addit sententiam eorum, qui contrarium tenent, admitti posse in eo qui postquam rescit, ratam habuit rebaptizationem in se factam. Id quod admittunt D. Anton. 3. par. tit. 28. cap. 6. §. 3. & Sylu. in verbo Irregularitas, quaest. 4.

173. **E**xtendi quoque ad eum qui per metum etiam cadentem in constantem virum, permiserit se rebaptizari, deduci videtur ex cap. Eos quos, de consecr. distinct. 4. iuncta ipsius glossa ad verbum, seu coactio: excusante tantummodo eum qui id pateretur absolute coactus: ita ut is censendus sit irregularitati obnoxius, qui rebaptizatus fuit coactus coactione tantum conditionata, seu proposita aliqua conditione, verbi gratia dicendo si non patiaris te rebaptizari statim occideris, quod est exemplum antememoratae glossae. Quamquam tamen sententia recentiorum est, ut Henriquez refert lib. 14. cap. 4. §. 3. lit. L. in margine, quando metus mortis inuentem se rebaptizari excusat a culpa mortali: ut quae do id non cedit in opprobrium Christianae religionis: eundem quoque excusare ab hac irregularitate, quae est peccati poena, seu de numero earum quae incuruntur ex delicto.

174. **E**um etiam qui rebaptizauerit, irregularem esse habetur ex cap. 2. De Apostatis. Excipia autem debet ille qui per ignorantiam inuincibilem id fecerit: quia communis consensus est, ut notat Couarr. loco cit. talem ab irregularitate excusari, nec ipsum debere angere scrupulo, habetur ex cap. Placuit, de infantibus, De consecratione distinct. 4. Eam vero ignorantiam Nauar. in citato num. 246. ait, contingere ei qui adhibita diligentia debita, scire non potuit, an qui offertur baptizatus sit, necne: ut accidit iuxta idem cap. Placuit, quoties non inueniuntur certissimi testes, qui baptismum esse eum, qui offertur, sine dubitatione testentur; nec ipse oblatum per aetatem idoneus est de traditis sibi sacramentis respondere.

175. **A**dde in eiusmodi dubio iuxta cap. 2. De Baptismo: baptizandum esse sub hac forma: Si baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Tuncque ex D. Anton. loco cit. etiam si ille qui sic baptizatur, iam alias baptizatus vere fuisset, non incurreret irregularitas ex iteratione baptismi: neque a baptizato, neque a baptizante ut notat Syluest. loco cit. Et ratio est: quia, ut habetur, De consecr. distinct. 1. cap. 1. Solemnitates, 1. non monstratur esse iteratum, quod nescitur esse factum. Idque procedit etiam si addita sit conditio tantum mentalis: imo & illa omissa, quamvis peccetur, quando post factam sufficientem diligentiam baptizaturus manet dubius, an is qui sibi offertur iam sit baptizatus: quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur esse factum, prout dicitur in cap. Veniens, sub finem. De Presbytero non baptizato. Eandem doctrinam habet Henriquez in cit. cap. 4. §. 4. vbi & addit, eum non fieri irregularem qui metu graui compulsus, rebaptizat externa prolatione sine animo rebaptizandi, etiam si non addat conditionem. Ratio est, quia sicte non serio baptizat, & per consequens nec vere rebaptizat, neque alter vere est rebaptizatus.

176. **H**ic monendum est: eum qui scitur natus ex parentibus Christianis, & educatus inter Christianos, qui infantes recenter natos baptizant, etiam si antedicta attestato nequeat haberi de illius baptismum (quia credendus est baptizatus, nisi evidentibus argumentis contrarium forte probetur, ex citato cap. Veniens, item in fine) non esse baptizandum: ne quidem sub ea, quae proposita est, condicionali forma. Idem etiam Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 246. iudicandum

esse vult de infante, quem obfretrix baptizauerit: ut scilicet Parochus re tota, prout tenetur diligenter inuestigata: & cognito quod illa recte baptizauerit, ipsum non baptizet, ne quidem sub eadem condicionali forma: sed tantum alia omnia, quae in solemnibus collatione baptismi vsurpari solent, suppleat.

Quamuis autem in Catechismo ad Parochos edito iussu Concil. Trident. cap. De Baptismo, non longe a fine, habeatur nunquam fas esse sub praedicta condicionali forma baptismum ministrare alteri, quam ei de quo, re diligenter perquisita, dubium relinquatur ad baptismum rite perceptum: administrantemque se contaminare sacrilegio, & in irregularitatem incurere: Nauar. tamen ibidem existimat illos, qui tale quid fecerint bona fide, quantumuis non excusentur a peccato ob indebitam diuini ministerij executionem: nihilominus excusari ab irregularitate proueniente ex iteratione baptismi: quia tunc baptismus non iteratur de facto, iuxta cap. Presbyteri, dist. 68. Et patet: quia conditio de praeterito, vel de praesenti (cuius generis est ea quae per dicta verborum formam exprimitur) si falsa sit cessare facit actum. Nec etiam iteratur tunc baptismus ex intentione baptizantis, cuius intentio per talem verborum formam expressa, non fuit baptizare iam baptismum.

Porro idem Nauar. in sequen. num. 247. existimat quidem cum D. Anton. irregularitatem incurri ex iteratione aliorum Sacramentorum in primum characterem, hoc est, Confirmationis, & Ordinis: sed Couar. in supra citato num. 8. versu. Sed & aliud: pro vtraque parte authoribus citatis contrariam sententiam approbat. post Alphonso a Castro in lib. 1. De lege penali, cap. 7. documento 3. & post vtrumque Suarez tom. 5. disput. 4. sect. 2. Idque merito, cum mitior sit, optimoque nitatur fundamento: nempe quod irregularitas incurritur tantum in casibus iure expressis, ex cap. Is qui, De sententia excommunicationis in 6. nec possit assignari ius inducens talem irregularitatem. Id quod Nauar. ipse non obscure significauit dicens talem opinionem apertam videri iuri scripto.

Neque dici potest quod etiam si ius expressam mentionem faciat tantum de iteratione baptismi, ob identitatem tamen rationis extendi debere ad iterationem sacramentorum, quae similiter imprimunt characterem. Namque ut recte ait Alphonso a Castro, cum poena Ecclesiastica non sint ad poenam tantummodo, sed frequenter ad medicinam: in illis imponendis magis habetur ratio pronitatis hominum ad peccata, quam grauitatis peccatorum: adeo ut graues interdum impositae sunt leuibus peccatis, & leues aut nullae grauib. Sic ergo cum pessimorum quorundam hominum haereses olim fuerint de iterando baptismum, sicut adhuc hodie est Anabaptistarum, & de Confirmationis, aut Ordinis sacramento iterando, nulla haeresis in publicum prodierit, factum est ut ad reprimendam rebaptizatorum, & rebaptizantium audaciam poena irregularitatis sit a iure aduersus eos constituta: non item aduersus illos, qui bis confirmati, aut ordinati fuissent: quia non erat opus ibi apponere medicinam vbi nullus apparuit morbus.

Ad istud genus irregularitatis reuocari potest etiam D. Anton. in cit. cap. 6. §. 2. meminit, imposita ei qui in aegritudine quasi necessitate compulsus, baptismum suscipit: ex cap. Si quis, distinct. 57. Vbi ratio redditur, quod fides non sit illi voluntaria, sed ex necessitate: & deinde additur, posse talem in duobus casibus promoueri: prior est, si post baptismum fides, & vita ipsius fuerit probata. Posterior si hominum idoneorum raritas id exigat. De quibus videndus est Suarez in praeced. sect. 1. num. 6. Pariter dici possent reuocari eas quae incuruntur suscipiendo sicte baptismum, aut baptismum ipsum diu differendo; aut suscipiendo illum per vim conditionatum. Possent, inquam, nisi tales irregularitates, eadem ratione recitentur, quae praedictum est ab Alphonso a Castro reuocari, quae constituitur ex iteratione Confirmationis, vel Ordinis.

Restat monendum, quod habetur ex cap. Quia in qualibet. i. quaest. 7. baptizatos ab haereticis, etiam si verum baptismum acceperint irregulares esse: interpretatione benigna cum glossa, ibidem ad verbum, Ex eius casu, restringi debere ad eos qui in adulta aetate ab haereticis susceperint baptismum: aut

ad sum-

ad summum; ad eos qui cum in infantia baptizati essent ab hereticis, in adulta ætate illis confenserunt, vel fidem rectam impugnant. Illos enim infantes, qui cum baptizati fuerint ab hereticis, adoluerunt in Catholica fide, posse ad Ordines promoueri, patet ex cap. Placuit, & sequen. i. quaest. 4.

CAPVT XIV.

De decima specie irregularitatis ex delictis circa Ordines.

S V M M A R I V M.

- 181 Sciens se censuram irretitum, si Ordinem aliquem suscipiat, aut susceptum exerceat, sit irregularis, nisi eum ignorantia probabilis excuset.
- 182 Irregularitas non incurritur ex violatione minoris excommunicationis, aut prohibitionis Superioris sub pena excommunicationis latae sententia.
- 183 Quis dicatur alicuius Ordinis opus proprium exercuisse.
- 184 Violatio suspensionis ab officio iurisdictionis, aut ab officio temporalis, aut a perceptione sacramentorum, non inducit irregularitatem.
- 185 Inducit autem violatio suspensionis ab officio Ordinis, vel ab officio simpliciter, r. ac violatio interdicti tam localis, quam personalis.
- 186 Suspendio ab Ordine intelligenda est generaliter respectu omnium Ordinum, etiam minorum, atque Episcopatus.
- 187 Quid sit sentendum de eo qui per censuram prohibitus: aut non prohibitus quidem, sed prohibitus facit coram se celebrare.
- 188 Quis dispenset in hac irregularitate.
- 189 Irregularitas accipiens plures Ordines simul.
- 190 Irregularitas ordinat ab Episcopo, qui Episcopatu renunciat, aut qui censura irretitus est, aut hereticus, aut schismaticus.
- 191 Irregularitas promori per saltum, aut exercens actum Ordinis, quem nondum accepit.
- 192 Laicus exercet aliquem actum Ordinis: aut alia diuina faciens, etiam censura irretitus, non sit irregularis, quidquid peccet.

ALIQVOT propositionum explicatione continentur ea quæ huc pertinent, tradita à Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 241. & quatuor sequentibus. atque à Summularis in verbo, Irregularitas: quæ Suarez late persequitur tom. 5. disput. 42. sect. 3. & sequentibus.

Prima igitur est: Eum irregularem esse, qui sciens, aut sciens debens se maiori excommunicatione irretitum esse, aut interdictum, aut suspensum saltem ab Ordinibus, aliquem eorum suscipit: aut alicuius opus proprium ex officio exercet. Ad cuius confirmationem Nauar. ipse adfert cap. 1. De eo qui furtiue Ordines suscipit; & cap. Cum illorum, De sententia excommunicationis, ex quibus expresse quidem habetur tantummodo irregularitatem imponi ob violationem maioris excommunicationis; sed per cap. 1. De sententia, & re iudicata, & cap. item 1. De sententia excommunicationis, vtrobique in 6. propter violationem suspensionis ab Ordine ab officio: & per cap. Is qui, & cap. Is cui, De sententia excommunicationis, item in sexto, propter violationem interdicti, (intelligit cum Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 243. siue generalis, siue particularis, & siue personalis, siue localis) impositam quoque esse patet ita vt ex Couar. ad Clemen. Si furiosus, 1. parte, initio paragraphi primi: tradita propositio nulla ulterius egeat probatione: sed potius oporteat quædam proponere, quæ faciunt ad plenam eius intelligentiam.

Quorum primum est: per cap. Apostolicæ, De Clerico excommunicato ministrante ab irregularitate excusari eum, qui ignorantia probabilis, se aliqua censura irretitum esse ignorauit: non item eum, qui ignorauit, ignorantia tantum crassa. Ad quod faciunt quæ tradit Suarez tomo quinto, disput. 4. sect. 4. num. 9. & 10. Proccedit autem non

tantum quando ignorantia fuerit facti: vt quando celebranti nullo modo venit in mentem se censuram irretitum esse: sed etiam cum fuerit iuris, id est, qua quis inuincibiliter ignorat se propterea quod censura irretitus celebrat, in irregularitatem incurrere. Pro quo facit tunc quod in eod. cap. Apostolicæ dicitur generaliter; Nos reddat ignorantia probabilis excusatos, tum quod istud genus irregularitatis sit ex delicto: quo fit, vt sicut ignorantia inuincibilis non modo facti, sed etiam iuris, excuset à delicto, quia tollit voluntarium, excuset quoque ab ea irregularitate, quæ causatur tantum ex delicto. De qua re Vgolinus, tabula prima De censuris, cap. 14. §. 1. num. 12. vbi, & admonet eum qui probabiliter credit se nulla censura irretitum, minime fieri irregularem si diuina celebret: quantumuis de illa, non nunquam moueatur aliquo scrupulo: fieri autem, si dubitet se irretitum, & postea inueniatur irretitus.

Secundum est: violationem minoris excommunicationis sufficere quidem ad peccandum: non tamen ad incurrendam irregularitatem; ex cap. Si celebrat, De Clerico excommunicato ministrante. Quod idem est dicendum de violatione cessationis à Diuinis ex communi sententia, teste Couar. ad cap. Alma mater, par. 2. §. 2. num. 3. vbi pro ea multos auctores adfert: vt & Nauar. in eod. cap. 27. num. 188. Itemque de violatione ipsius irregularitatis, vt idem Nauar. confirmat in sequenti num. 194. Fundamentum vero præcipuum est, quod ob nullam talem violationem ius irregularitatem specialiter imponat: vnde consequens est per cap. Is qui, De sententia excommunicationis in sexto, nullam inde contrahi. Adde, quod nec cessatio à diuinis, nec irregularitas comprehendatur censuræ nomine, vt illius violatio ceteri possit irregularitatem inducere, tanquam comprehensa generali nomine violationis censuræ Ecclesiasticæ.

Tertium est: Quamuis Matolus in lib. 3. De irregularitatibus, cap. 18. putet irregularem esse eum qui suscipit Ordinem, vel exercet susceptum contra prohibitionem Superioris, si id prohibuerit sub pena excommunicationis latae sententia: vel si facta est prohibitio intuitu alicuius criminis, quod mereatur suspensionem: contrarium tamen videri probabilis. Quia cum ille cui facta est prohibitio sub pena excommunicationis latae sententia, non incurrat in excommunicationem dum transgreditur, sed postquam transgressus est (debet enim causa præcedere effectum) fit vt quando quis in tali casu prohibitionem transgreditur, suscipiendo, vel exercendo Ordinem: sicut nondum est excommunicatus, ita necdum tanquam excommunicatus obnoxius sit irregularitati incurrendæ; sed tantum post completam illam transgressionem, per quam incurrit in excommunicationem: qua irretitus si Ordinem suscipiat, aut susceptum exerceat, sit irregularis. Præterea prohibitio facta à Superiore sine intentione suspendendi, vt accidit in posteriori casu proposito, etiam si magnam habeat similitudinem cum suspensione: cum tamen non sit vera suspensio, non facit obnoxium irregularitati: vt nec cessatio à diuinis facit, etiam si magnam conuenientiam habeat cum interdicto.

Quartum est, ex Vgolino sumptum De censuris tabula 1. cap. 14. §. 1. num. 10. dici quem aliquod Ordinis opus proprium ex officio exercuisse; quando opus ipsum tale fuit, quod à solo eo, qui eod. Ordine initiatus fuerit, exerceri valeat. Sic igitur Episcopus confirmans, Ecclesias aut altaria cōsecrans, aut Ecclesias ipsas pollutas reconcilians, etiam sine solemnitate caeremoniarum, & ornamentorum: itemque Sacerdos Missam dicens, aut Extremam vnctionem conferens, dicitur ex officio actum Ordinis exercere: & ita de cæteris; quæ non nisi ab habente Ordinem cuius sunt actus, exerceri queunt. Quando vero exerceri quoque possunt à laicis, tunc intelliguntur exerceri ex officio, cum exercentur adhibitis caeremoniis, & vestibus iis, quibus consuevit ornari ille, qui tãquam Ordine initiatus illa exercet: velut cum quis canit Epistolam ornatus dalmatica, & manipulo, aut canit Euangelium ornatus stola.

Atque hinc intelligitur transgressione suspensionis ab officio iurisdictionis, non in curri irregularitatem: quando quidem ius hanc imponit tantum violanti suspensionem

ab offi-

ab officiis Ordinis, quæ diuinitum nomine significantur in cap. 1. De sententia & re iudicata. Videndus est Vgolinus in supra citato §. 1. num. 15. Intelliguntur etiam multa alia, qualia sunt quæ idem in duobus præcedentibus, & quinque sequentibus numeris annotat: nempe irregularem non effici Clericum diuina officia exequentem, si nulla censura irretitus sit: aut irretitus sit quidem, sed officia, quæ exercet, sint tantum secularia: vt officium Magistri, Procuratoris, Scribæ publici; aut et si sint diuina, non sunt tamen alicuius Ordinis, vt benedicere mensæ, canere responsum. Aut quamuis sint alicuius Ordinis, ea tamen non exercet solemniter, & ex officio, sed vt laicus: de quo idem author plenius *ibidem* num. 20. Addens in 21. (quod eodem fundamento nititur) censura irretitum non effici irregularem, *quantumuis peccet*, audiendo diuina officia: id enim non est illa exercere: pro quo tantum irregularitas hæc imponitur, per cap. 1. & cap. 15. cui, De sententia excommunicati in 6. Imo, vt idem in sequenti num. 22. subiungit. nec suspensus à perceptione sacramentorum, sit irregularis violatione eiusdem suspensionis, quia susceptio sacramentorum non est actus Ordinis, cum sit laicis communis cum Clericis. Quod tamen patitur exceptionem in ipso sacramento Ordinis hoc nomine, quod cum alicui prohibentur actus Ordinis, prohibetur eorundem susceptio: quia consequente prohibito, censetur prohibitum antecedens: vt prohibito matrimonio censetur prohibita sponsalia, ex lege Oratio, ff. De sponsalibus.

Quintum est, ex eodem authore in sequenti num. 23. & 24. suspensum tantum à quibusdam diuinis, non effici irregularem exercendo alia diuina, à quibus non est suspensus: nec item eum qui diuina exercet, à quibus se putat suspensum esse, nec reuera est.

185. Sextum est, suspensum simpliciter ab officio, *perinde ac particulariter suspensum ab officio Ordinis*, irregularem fieri eiusdem suspensionis violatione: quoniam ea continetur, tam quæ est ab officio Ordinis, quam quæ ab officio iurisdictionis. Aduerte vero obiter, quod Henriquez habet *lib. 14. cap. 7. lit. V.* celebrando in Ecclesia polluta non incurri irregularitatem istiusmodi, quia pollutio non est censura.

186. Septimum est, illud quod antea num. 18. attigimus, irregularem fieri excommunicatum, vel suspensum, vel interdictum, qui exercuerit solemniter officium proprium Ordinis: procedere etiam quoad officia minorum Ordinum, prout communem sententiam esse habet Nauar. in *Enchir. cap. 27. num. 163.* in quam multos refert Vgolinus in *cit. §. 1. sub fine numeri primi*: vbi & eam confirmat ex cap. 2. De Clerico excommunicato: ponderando verba, Si quis Presbyter, aut alius Clericus: nam particula, *Si quis*, est generalis: & nomen Clericus dicitur tam de minoribus, quam de maioribus, iuxta illud quod in cap. Cum contingat, De ætat. & qualitat. statuitur, quem constitui in numero Clericorum per primam tonsuram.

Addit idem Vgolinus in sequenti num. 2. illud ipsum procedere etiam, quoad officia propria Episcopatus: qualia sunt christiana consecrere, baptizatos confirmare, Ordines consecrere, & consecrere Ecclesias, aut altaria. Ratio ipsius est, quod talia sint diuina, quæ ex officio proprio exercet Episcopus. Is autem officia sua diuina in suspensione exequens in irregularitatem incurrit, per cap. 1. De sententia & re iudicata, & per cap. 1. De sententia excommunicationis, §. Cauent, vtrouique in 6.

187. Octauum est, ex glossa ad Clemen. 2. De privilegiis, verbo, Celebrari: similiter irregularem fieri illum, qui ligatus aliqua censura, qua prohibetur interesse celebrationi Missæ, hanc facit coram se celebrari, vel qui non est quidem tali censura ligatus, sed ea ligatum facit coram se celebrare. Quorum prius eadem glossa infirmit per cap. Illud, in fine, De Clerico excommunicato ministrante: in eoque multi Doctores illam sequuntur, quorum meminit Vgolinus in *eod. §. 1. num. 11.* Posterius vero non videtur certum: cum per extrauagantem, Ad euitanda scandala (de qua egimus in libro, cap. 9. sectione posteriore) nullum prætextu cuiuscumque sententiæ Ecclesiasticæ, vitare teneamur in diuinis, nisi notorium percussorem Clerici, aut alia censura irretitum nominatim denunciatum.

Ceterum quod in hac irregularitate præter Papam possit quoque Episcopus dispensare, si ea fuerit occulta, aut si ea affectus ingrediatur religionem, satis patet ex dictis in præced. cap. 3. Addendum est vero ex cap. Cum illorum, De sententia excommunicationis, cum Regulari posse Abbatem ipsius (quo nomine comprehendit Priorem, aut alium Prælatum quocumque nomina designatum, notat glossa *ibidem ad verbum Abbatem*) posse dispensare cum eo qui ex ignorantia siue iuris, siue facti deliquerit, nec factum sit graue.

Reliquæ propositiones.

188. Secunda propositio est: Irregularem esse eum, qui contra patriæ consuetudinem (secundum quam alioquiagens excusari possit, vt in *Enchir. cap. 25. num. 71. & cap. 27. nu. 241. ex D. Anton. 3. par. tit. 14. cap. 16. §. 16.* notat Nauar. quatuor Ordines minores, & Subdiaconatum vno, eodemque die suscepit: id est, in scio, seu non aduertente Episcopo. Pro quo facit cap. 2. De eo qui furtiue Ordinem suscepit. De irregularitate enim intelligendum esse, argumentum est, quod habeat Episcopus posse cum tali dispensare in executione minorum Ordinum non susceptorum furtiue: sique religionem intrauerit, vitæque, & mores ipsius exegerint, posse Abbatem in aliis Ordinibus cum eodem dispensare. Hæc enim irregularitas in indicanti: cuius est dispensatio, non autem censurarum.

Idem esse iudicium de eo, qui eodem die duos maiores Ordines suscepit: ratio à maiori docet, prout in eodem num. 241. notat Nauar. habeturque ex sequenti cap. 3. eodem tit. Ex quo item habetur, si ab Episcopo prohibitum sit sub pena excommunicationis, ne quis ad duos Ordines suscipiendos se ingerat, cum eo qui se ingesserit dispensari non posse, nisi per Papam: aut si religionem ingressus sit, per Episcopum: idque postquam pro eo crimine iniunctam penitentiam ipse peregerit, & laudabiliter conuersatus fuerit. Ad eo vt quod ex prius cit. cap. 2. dictum fuit absolute, in hac irregularitate dispensari posse per Episcopum in executione Ordinis non suscepti furtiue, & per Abbatem in omnibus Ordinibus cum eo, qui religionem intrauerit, intelligi debeat extra casum in quo ab Episcopo ordinante prohibitum sub pena excommunicationis facta est, ne duo Ordines eodem tempore suscipiantur.

189. Tertia propositio est: Initium sacris Ordinibus ab Episcopo, qui abdicauit se Episcopatu suo, tam quoad locum quam quoad dignitatem, irregularem esse: cum quo tamen si probabiliter ignorauerit abdicacionem, possit proprius Episcopus dispensare, ex cap. 1. De ordinatis ab Episcopo, qui Episcopatu renunciauit.

190. Si opponas ignorantiam probabilem, quemlibet ignorantem excusare ex toto, sicut à peccato; ita & à pena peccati: ideoque talem, tanquam immunem ab irregularitate non egere dispensatione. Respondetur cum glossa *ibidem*; propterea egere dispensatione, quod ordinatus sit ab eo, qui cum non habeat executionem sui officij, non potest illam ordinato conferre. Hanc propositionem locum habere etiam in eo: qui de licentia sui Episcopi sic ordinaretur, omnium sententiam esse notat Nauar. in *cit. num. 241.*

Quarta propositio est: Eum, qui ab Episcopo excommunicato, suspensus, interdictus, schismatico, hæretico, deposito, aut degradato ordinatur, irregularem esse. Hanc idem *ibidem* subiungit. Confirmat autem ex eo, quod talis Episcopus, dummodo sit denunciatus talis esse, *id est, excommunicatus, &c.* (de non denunciato enim propter extrauagantem. Ad euitanda scandala, cuius ante meminimus, alia est ratio) non habeat executionem: quam proinde alteri dare non potest. Episcopum autem posse dispensare cum eo, qui probabiliter ignorauerit denunciationem, intelligitur ex cap. 2. De ordinatis ab eo, qui Episcopatu renunciauit, & ex cap. Statuimus decretum, cum sequenti, prima quæ est. 1. Eadem habet Henriquez ex aliis *quos in margine citat lib. 14. cap. 6. §. 6.*

191. Quinta propositio est: Ordinatum per saltum, hoc est, accipiendo Ordinem superiorem ante inferiorem: vt Diaconatum ante Subdiaconatum, irregularem esse, vt satis si-

gnifica-

CAPVT XV.

De undecima specie irregularitatis ex hab. est. & duodecima, ex infamia.

S V M M A R I V M.

- 193 Quod heretici, & eorundem credentes, receptatores, defensores & fautores sint irregulares.
- 194 Duplex genus infamiae, & ex quo incurritur irregularitas.
- 195 Tres species infamiae, ex qua incurritur irregularitas.
- 196 Quando prater Papam Episcopus in tali irregularitate dispenset.
- 197 Irregularitas qua contrahitur ex ignominiosa alicuius artis professione.
- 198 Tres condiciones, quibus moderanda est talis pena.
- 199 Quid sit sentiendum de aleatoribus.

gnificatur in cap. Sollicitudo, dist. 11. & 12. & in cap. unico, De Clerico per saltum ordinato, dum dicitur esse cum eo utendum misericordia, seu dispensandum ab Episcopo. Qua de re aduerte ex Nauarro in sequenti num. 242 cum tali, postquam ante dispensationem solemnititer, & serio exercuit, siue superiorem Ordinem ad quem per saltum ascendit, siue inferiorem quem pratermisit, solum Papam dispensare posse. Antequam autem exercuerit, posse Episcopum dispensare cum ipso ad susceptionem Ordinis omitti; & ad exercitium & illius sic & alterius male suscepti, siue quem scienter, siue ignoranter susceperit: ac etiam ad susceptionem Ordinis superioris, si inferiorem susceperit ignoranter, id est, putans se iam esse ordinatum alio, quem omisit, cum nondum esset. Eadem ex aliis (quos in margine citat) habet Henriquez in preced. §. 3. Videri quoque potest Suarez tomo 5. disput. 42. à num. 5.

Sexta propositio est: Irregularem fieri Clericum exercendo Ordinem quem nondum habet, ex cap. 1. De clerico non ordinato ministr. Intelligenda est autem ex Nauar. in citato num. 242. cum duplici moderatione. Altera est, vt exercuerit non loco, sed serio, tanquam initiatus ipso Ordine: prout videntur ei, qui canit Epistolam cum manipulo; aut qui fingens se Sacerdotem, baptizat cum solemnitate consueta, aut confessiones audit. Videndus est Henriquez in eod. cap. 6. num. 2. Altera est, vt exercuerit solemnititer, id est, cum apparatu eodem; modo quo solet, Ordinis susceptione ad tale exercitium consecratus.

Aduerte vero, quia executio minorum Ordinum permiffa est non ordinato, perinde ac ordinato, ex D. Thoma in 4. distinct. 24. quæst. 2. art. 2. in fine: non ordinatum irregularitatem minime ob illam incurritur ex D. Anton. 3. par. tit. 28. in principio. Et ratio est, quod talis non peccet, excusante iplum Ecclesie consuetudine: cui non obstitit consecratio personæ ad eos actus exercendos, sicut nec consecratio loci ad Missæ celebrationem, non impedit, quominus Superioris permissione eadem celebratio in loco non consecrato peragi possit.

Iam quod D. Anton. loco citato statuit non modo clericum, sed etiam laicum, si cum solemni apparatu exerceat actum alicuius Ordinis quo caret, in irregularitatem incurritur: reals exercitio (quod etiam Nauar. loco cit. sentit) etiam si vt tutius, probari potest: contrarium tamen, quod est mitius teneri potest; sicut tenent Angelus, in verbo Irregularitas, 1. n. 78. & Rosella, Irregularitas 2. in principio, & Couar. ad Clem. Si furiosus, 1. par. §. 1. num. 1. Henriquez in cit. cap. 6. §. 1. Namque memoratum cap. 1. De clerico non ordinato ministrante, prout inscriptio indicat, expresse loquitur de clerico. Neque est, quod quis dicat ob identitatem, vt vocant, rationis, extendi ad laicos: quoniam licet ea identitas sit ex parte granitatis criminis: non tam ex parte pronitatis hominum ad illud. Qui enim de facto aspirant ad superiores Ordines iam initiati minoribus, magis solent propensi esse ad illos exercendos, quam ceteri, qui ne prima quidem tonsura sunt initiati.

Adde obiter ex Vgolino De censuris, tab. 1. cap. 14. §. 1. n. 13. Eum, qui clericus non est, si censura irretitus faciat diuina, non incurritur irregularitatem, quæ imponitur per cap. Si quis Episcopus in Concilio, 11. quæst. 3. & per cap. 1. & cap. Is cui, De sentent. excommunic. in 6. Nam ea imponitur diuina facienti ex officio, quod laicis conuenire non potest, vt pote talis officij omnino expertibus.

In hac autem specie irregularitatis, solum Papam dispensare, excepto quod Episcopus possit ad exercendum Ordinem susceptum, habet ex Panorm. ad cap. 1. De clerico non ordinato ministr. Nauar. in Enchir. cap. 27. num. 243.

Plures irregularitates ad antedictas à Maiolo adiunguntur, quæ incurritur per indignam Ordinis administrationem: sed quia non nituntur sufficienti testamento, vt videre est apud Suarezium tomo quinto, disput. 42. sect. 5. in iis memorandis non immorabimur.

* * *

HÆRETICOS irregulares esse confirmant D. Anton. 3. par. tit. 28. initio sexti capitis, per cap. Venum est, 1. quæst. 1. Angelus Irregularitas, 1. num. 28. & cum eo Syluest. eodem verbo, quæst. 5. per cap. Saluberrimum, eadem causa, quæst. 7. Nauarrus demum, vt ceteros omittam, in Enchir. cap. 27. num. 205. per cap. Si quis omnem, ead. quæst. 7. & per cap. 2. De hereticis in 6. §. Hæretic. In quo nihil quidem expresse dicitur de Ordinibus, sed tacite ij satis indicantur per beneficium Ecclesiasticum, & officium publicum (intellige seculare, velut iudicatura; notariatus, & similia: prout glossa ibidem interpretatur) quandoquidem ad reddendum aliquem in republ. Christiana non indignum beneficio Ecclesiastico, vel officio seculari, non est opus tam multis, quam ad reddendum non indignum officio Ordinis: quod est longe dignius, quodque beneficium Ecclesiasticum respicit tanquam illud cuius exercendi causa instituitur atque confertur. Videndus est Suarez disput. 43. sect. 1.

Ex eodemque ibidem addendum, talem irregularitatem habere locum in hæretico per accidens occulto, seu qui fingunt externum dederit suæ hæresis, sed ita latens, vt non sit, qui aduersus eum in iudicio testari possit. Id quod non ob stare quin irregularitas incurritur, patet ex eo quod de eiusdem ratione sit, vt sicut imponitur, ita & incurritur ipso iure, nec opus sit sententia hominis. Quamquam tamen in contrarium habet Henriquez lib. 14. cap. 4. §. 6. occultum hæreticum, aut apostatam non probari esse irregularem. Cui fauet illud cap. Ad abolendam, §. 2. De heret. Quicumque manifeste fuerit in hæresi deprehensus; & citatum cap. Saluberrimum; quod agit de abiuratione solemni quæ in scriptis fit: atque in memorato §. Hæretici, aperte supponitur notitia criminis, sine qua nequit impleri quod præscribit. Quæ possunt esse fundamentum sufficiens ad moralem probabilitatem.

Porro idem quod de hereticis per memoratum paragraphum hæretici statuendum est (prout bene declarat Suarez in sequenti sect. 2. num. 5.) De eorundem credentibus, receptatoribus, defensoribus, & fautoribus, & de filiis ipsorum vsque ad secundum gradum, id est, ad filios & nepotes, vt glossa interpretatur, in paterna linea: & vsque ad primum in materna. Intelligi si ipsorum parentes ex hac vita tales, hereticos inquam, aut hereticorum credentes, receptatores, defensores, aut fautores, decessisse comprobentur, iuxta cap. Statutum, eod. tit. & libro.

In hac irregularitate, sicut & in aliis, quæ ex defectu animi proueniunt, solum Papa dispensat, ex Nauar. in cit. num. 205. Quod verum esse quantumcumque hæresis sit occulta existimat Suarez in citata sect. 1. sub fine, cõgruenter suæ sententiæ paulo ante propositæ. Ex quo in sequenti sect. 3. aduerte: de apostata à fide, idem quod de hæretico esse maiori ratione sentiendum. Atque ad dubium; An si quis exterius tantum, metu aut alia passione adductus, retinensque interius fidem, incurrat in talem irregularitatem, esse affirmatiue respondendum per cap. Presbyteros, dist. 50. vbi dicitur eos, qui ex timore immolarunt idolis, aut alio si-

militi signo negauerunt fidem, non posse ad sacrum ministerium accedere.

Ceterum qui putant schismaticos perinde irregulares esse, ac hereticos, per cap. 1. De schismaticis, & cap. Qui contra, 2. 4. quæst. 1. non videntur audiendi: quia cum in illo priori capitulo, solum sit sermo de ordinato a schismatico: & in hoc posteriore, tantum imponatur poena ciuili perturbationi pacem Ecclesie, nullo sufficienti fundamento niti videntur. Qua de re plenius Suarez in cit. sect. 2. §. Quarto extenditur. Plenius quoque in sequenti 3. explicans quod prædictum est, hanc irregularitatem incurrere; non tantum patres, sed etiam filios.

194. Quod attinet ad irregularitatem ex infamia notandum est duplex esse genus infamiae: vnum quod ex vitæ merito, amoreque in Christum exoritur apud impios: cuius meminit D. Paulus cum in posteriori ad Corinth. cap. 6. ait: Oportet ut exhibeamus nos Dei ministros per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam. Ex hocque non indignus, sed maxime dignus efficitur quis sacris Ordinibus, vt indicat illud Actorum quinto: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu consilij, quoniam digni habitu sunt pro nomine IESU contumeliam pati. Alterum genus est, quod ex turpitudine exurgit apud graues & honestos viros, & hoc inducit irregularitatem, per cap. Infames, 6. quæst. 1. & regulam 87. iuris in sexto, Infamibus portæ non pateant dignitatem.

195. Eiusque, ex Panorm. ad cap. Testimonium, De testib. nu. 6. tres sunt species. Prima est infamia facti quæ incurritur quoties apud bonos, & graues viros infamatur quis ex aliquo facto: iuxta glossam ad cap. Infames, 3. q. 7. verbo Infamia: & notauit Angelus verbo Infamia, num. 2. & Syluest. eodem verbo, quæst. 1. quorum ille bene mouet dicta paucorum, vel leuium hominum non facere talem infamiam, quamdiu apud bonos, & graues non fuerit opinio laesa.

Secunda infamia est iuris ciuiliis: quæ, vt iidem authores docent (& patet ex proxime citato cap. Infames, §. Porro) incurritur aut per Iudicis ordinarij sententiam, qua quis de crimine damnatur: aut ipso facto in casibus, in quibus iure cauetur, quod ea incurritur ipso facto. Hos autem esse, Angelus & Syluest. vterque in eodem verbo, q. 5. referunt. Primus, cum Imperator militi aufert insignia, vel mittit aliquem in exilium. Secundus, cum quis exercet improbum scenus, exigens vsuras vsurarium.

Tertius, cum quis deprehenditur in adulterio. Quartus, cum quis contrahit simul cum duabus, vel simul habet duas sponas. Quintus, cum quis lenocinium exercuit, vel filias, aut neptes prostituit. Sextus, cum quis locauit operas suas, vt pugnet cum fera.

Tertia infamia est canonica: quæ, vt iidem quoque authores habent, causatur ex quocumque peccato mortali, iuxta prius citatum, cap. Infames, 6. quæst. 1. (ex quo glossa ad verbum, Fures, id ipsum infert) amplectiturque eam, quæ est iuris ciuiliis: quia omnes qui sunt infames secundum leges ciuiles, sunt etiam secundum canones, ex cap. Omnes vero, 6. quæst. 1. Et ita ex secunda, perinde atque ex tertia infamie specie irregularitas contrahatur. Contrahi quoque ex prima specie, Angelus & Syluest. in verbo, Infamia, num. 3. & hic num. 6. probant, per cap. Tantus Daniel distinct. 81. & cap. Omnipotens Deus, De accusationibus. Sed aduerte requiri in ea re vel sententiam Iudicis declaratoriam, seu qua quis condemnatur de illo crimine propter quod in iure ciuili, vel canonico notatur infamia; vel euidentiam facti, qua ipsum nulla tergiversatione celari possit, aut saltem notorium sit maiori parti viciniae, vel collegij, aut loci in quo ille degit. Et enim nemo perdit ius famæ nisi per sententiam Iudicis, aut per propriam confessionem in iudicio, aut per euidentiam facti.

196. Ceterum ex Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 204. in tali irregularitate solus Papa dispensat: nisi quod Episcopus dispensando super delicto ad quod ipsius facultas dispensandi se extendit, cõsequenter tollat infamiam ex tali delicto prouenientem per glossam, ad cap. Domino distinct. 50. verbo, Atque ignominiam, & ad cap. Euphemium, verbo Infamiam, 2. quæst. 3. Idque est quod Syluester sibi vult in verbo Infamia, quæst. 1. iniquis Episcopum indirecte tantum dispensare super in-

famia in casibus sibi à iure permissis: vt cum quis condemnatus est de adulterio (super quo & aliis criminibus minoribus Episcopus posse dispensare, habetur ex cap. At si, De iudiciis, §. De adulteriis: vbi glossa ad verbum, Dispensare, id late explicat) efficitur infamis: atque Episcopus cum eo dispensans super tali crimine, consequenter indirecteque (non autem principaliter, & directe) dispensat in infamia proueniente ex illo. Addit Nauarrus quandoque per penitentiam iustam, & emendationem vitæ, irregularitatem ex infamia tolli: tunc scilicet, cum tollitur ipsa infamia: quia omnis res per quascumque causas componitur, per easdem dissoluitur.

Porro vt infamiam, sic quæ illi proxime accedit ignominiosam alicuius artis professionem, omnemque personæ vilitatem inducere irregularitatem, monet Maiolus lib. 3. De irregularitatibus, cap. 1. iuxta glossam ad cap. Nihil, De electione, verbo, suspendatur, & argumento cap. De seronorum, & cap. Admittantur, distinct. 54. In quorum priore sub finem habetur, quod iuxta sacros Canones vilis persona manens, sacerdotij dignitate fungi non potest. Cui simile est quod dicitur in cap. Inter dilectos, De excessibus Prælatorum, §. Nos igitur, in fine: personis vilibus, & indignis portas dignitatis patere non debere, iuxta legitimas sanctiones.

In quarum personarum numero congruenter cap. Pro dilectione, De consecr. distinct. 2. idem Maiolus numerat. Primo, histionem; mimum, ioculatorem, cythredum, saltatorem, gladiatorem, itadij cursores, & consimiles, qui mercedis gratia ludibrium iust faciunt. Quod quidem iuxta Sylu. in verbo, Infamia, quæst. 5. extendendum est ad eum, qui semel tantum eiusmodi artem aliquam exercuerit. Secundo, numerat illum, qui vilem ignominiosamve ducit vxorem: nempe repudiatam & eiectam, meretricem, aut ancillam suam, aut publicis spectaculis mancipatam. De qua re habetur expressus textus in cap. Si quis viduam 2. distinct. 34. Et ratio attingitur in cap. Si quis viduam 1. eadem distinct. quod maritus vxoris vitium, id est, vt ibidem glossa finalis interpretatur, defectum contrahat, ex illius vitate, & ignominia vilis, ignominiosusque efficitur. Tertio, numerat carnificem, seu macellarium, & tabernarium, quem vtrumque pro viili persona haberi secundum sanctiones Ecclesiasticas, patet ex Clem. 1. De vita & honest. Clericorum. Itemque emundatorem cloacarum, expurgatorem pellium & similes exercentes officia, quæ vilia sunt, & horrorem adferunt, prout tangit glossa ad eandem Clementinam, verbo, Macellariorum.

Verumtamen ex eodem Maiolo, illud suum monitum temperandum est tribus conditionibus. Prima est vt tantummodo habeat locum in iis qui talia officia exercuerunt: non autem in ipsorum prole, quæ illa non exercuerit: quoniam ignobilitas parentum proli, si ipsa est laudabilis, nihil obest quoad Ordines: in quibus piscatori Petro, fabri filio, non Augusto succeditur, vt habet glossa ad cap. Quoniam vetus, 24. quæst. 1. verbo, Inuidia. Secunda est, vt non habeat locum in eo, qui ad edomandam superbiam talia officia exercuerit, cum inde aptior, magisque idoneus efficiatur ad gerendam animarum curam. Sic Alexander Carbonarius, cum carbonariam exerceret vir doctissimus, oppletus illis sordibus, quas ea ars inducere solet, electus est in Episcopum, vt D. Gregor. Nyssenus scripti in vita Gregorij Thaumaturgi. Tertia, vt non habeat locum in mechanicis, qui nihil faciunt turpe, seu quod horrorem incutiat, vt sutores, sartores, fabri lignarij, vel ferrarij, & huiusmodi alij, vt argumento est, quod D. Paulus fuerit sutor tabernaculorum, ex cap. 18. Actorum.

Postremo numerat aleatores, quos Ecclesia ita auersatur, vt eos tanquam viles, & indignos ab omni Ecclesiastico beneficio obtinendo excludat, per cap. Inter dilectos, De excessibus Prælatorum: ex quo glossa ad cap. Clerici officia,

De vita, & honestate Clericorum, verbo, Ad aleam, probatum, qui publice aleator est, a promotione repelli, seu irregularem esse.

C A P. XXVI.

De vltima irregularitate ex delicto quocumq. enormi
& notorio.

S V M M A R I V M.

- 200 Species irregularitatis quæ à nonnullis constituuntur sine
sufficiens fundamentum.
201 Qui peccat solum venialiter committendo crimen propter
quod irregularitas imposita est, ab ea excusatur.
202 Ratio in contrarium cum solutione.
203 Cur in irregularitate ex delicto locus excusationi esse possit:
non item in irregularitate ex defectu sine delicto.
204 Culpa quidem leuis Theologica ab irregularitate excusat,
non tamen leuis iuridica.

PRÆTER memoratas hætenus, aliæ à quibusdam irregu-
laritates referuntur, prouenientes ex certis specialibus
delictis: vt ex si. monia, ex sacrilegio, ex blasphemia, aliisque
nonnullis. Sed id sine fundamento fieri Suarez tomo 5. dif-
put. 43. sect. 4. bene ostendit in sequenti §. à num. 4. adhuc
reiciens illud quod per cap. vltimum, De temporibus ordi-
nationum, Nauar. in Enchir. præferim cap. 27. num. 248. in-
ducit speciem irregularitatis ex quouis notorio relicto enor-
mi; Nam vt ille argumentatur in eo Capitulo, non omnium
in genere; sed tantum modo quatuor in particulari sit men-
tio: nempe homicidij, periurij, adulterij, & falsi testimonij;
Deinde id ipsum cap. facile potest admittere eam benignam
interpretationem, qua dicatur non imponere speciale ali-
quod impedimētum canonicum, qualis est irregularitas, sed
tantum exigere prouidentiam Prælati Ecclesiastici in coer-
cendis criminosis notoriis depositione dignis: de quibus de-
terminare in particulari. committitur arbitrio Superioris,
ext. norm. ad cap. At si De iudicij, num. 33. Ille autem in arbi-
trando inuabitur inspectione qualitatum, quas idem Pa-
normitan. in seq. num. 34. annotat reddere crimen mortale
depositione dignum. Prima est, si cō. unctam habeat incor-
rigibilitatem. Secunda, si irregularitatem propter illud spe-
cialiter impositam. Tertia, si publicum sit, & scandalosum.
Quarta, si diu continuatum. Quinta, si enorme, seu valde
abhorrens à norma rectæ rationis. Sexta, si in se habeat infamiam
iuris.

Superest ad antedicta addendum, irregularitatem à iure
impositam ob peculiare aliquod delictum: non incurri ab
eo qui in tali genere delicti deliquerit solum venialiter. Id
quod Nauar. habet in Enchir. cap. 27. num. 249. §. 7. post So-
tum in lib. 5. De iustitia & iure, quæst. 1. art. 9. sub finem: quibus
assentitur Henriquez, lib. 1. 4. cap. 3. in princip. aduersus Caiet.
in verbo, Irregularitas, quia irregularitas est pœna valde gra-
uis; vt pote quæ omnis Ordinis vsu priuat inhabilemque, facit
ad beneficij Ecclesiastici acquisitionem, vt Nauar. in præce-
denti §. 6. ostendit: per illud præferim, quod beneficium de-

tur propter officium; ex cap. finali; De testipit in 6. inhabi-
litas ad vnum, sit & ad alterum ei annexum: Quod tunc
ita sit, culpa tantum modo venialis punienda non est irregu-
laritate: quandoquidem pœna proportionari debet delicto;
& vindicta ex æquo excessui responderet, ex cap. Felicitis, De
pœnis in 6.

Ad fundamentum autem Caiet. quod propter peccatum
veniale incurratur minor excommunicatio, quæ pœna mai-
or est, Nauar. respondet negando esse pœnam maiorem:
quia sicut minor excommunicatio, passiuæ sacramentorum
participatione priuat, sic etiã irregularitas priuat eorundem
participatione actiuæ; magna ex parte, aliter quã
per Papam tolli potest: cum minor excommunicatio possit
auferri per quemcumque Sacerdotem Confessorum legiti-
mum; quod ipse etiã Caiet. expresse docet in verbo Absolu-
tio, cap. 2. §. Libertas in fine. Sic ergo relinquatur cum quis in
eo propter quod imposita est irregularitas ex delicto, deli-
querit solum venialiter: (& multo magis cum ob ignorantiam
inuincibilem, aut aliam causam, nullatenus deliquerit) ipsum à ta-
li irregularitate excusari. Ab ea vero, quæ ex defectu sine de-
licto prouenit, nemo excusatur.

Quod vtrumque recte confirmat Alphonsus à Castro in
lib. 2. De lege pœnali, cap. 14. conclus. 1. & 2. principali. Ra-
tioque præcipua est, quia irregularitas ex delicto ita prohibi-
bitum est, procedit necessario ex aliquo peccato mortali.
Ergo vbi non præfuit tale peccatum, nec fuit irregularitas.
At vero, quia irregularitas ex defectu sine delicto, pœdit ex
operatione, vel certa qualitate personæ, quæ manet etiã
cum ignorantia inuincibili, illa per hanc minime tollitur:
Sic quia ignorantia inuincibilis, qua quis in vxorem ducit
ab alio corruptam, non impedit in eo rationem bigamiæ, id
est, quin vere sit maritus viduæ; ita nec impedit irregu-
laritatem à iure impositam ob bigamiam: cum non ob-
stet quin perseueret causa, quam irregularitas institutio-
ne iuris, necessario sequitur. Sic etiã quantumuis spu-
ritus inuincibiliter ignoret conditionem suæ personæ, ob
quam est à iure imposita irregularitas: subicitur tamen ir-
regularitati, quia sicut per talem ignorantiam non definit
tali conditioni subici, ita nec subici irregularitati: & sic de
cæteris.

Aduerte vero obiter antedictum (quod scilicet irregu-
laritas ex delicto non incurratur, vbi fuerit tantum veniale)
non aduersari ei, quod in præced. cap. 10. notab. 4. habitum
est, irregularitatem ex homicidio fortuito, incurri ex leui et-
iam culpa. Nam ibi sermo non est, vt hic, de culpa Theolo-
gica, sed de culpa iuridica, quæ est defectus diligentie debi-
tæ: quam qui omittit in eo cauendo, quod de se alteri mor-
tem adferre potest, mortem ipsam indirecte velle intelligen-
tur: quod est mortale, atque adeo sufficiens cau-
sa irregularitatis ex homicidio
fortuito.

TRACTATUS TERTIVS.

De cæteris, in quorum notitia consistit maxima ex parte ratio iudicandi de peccatis propriis Clericorum, et Ordine initiatorum.

VI sacramenti Ordinis susceptione initiantur communi nomine dicuntur Clerici, de quorum peccatis propriis diiudicandi ratio specialis exigit, vt ad duos tractatus præcedentes hunc addamus, quo complectamur cætera in quorum notitia, ratio eiusmodi maxima ex parte consistit. Reuocantur autem, tum ad obligationes Clericis ipsis impostas ratione status ipsorum, tum ad acquisitionem, tum ad amissionem, seu demissionem beneficiorum Ecclesiasticorum.

TITVLVS PRIMVS.

De obligationibus Clericorum.

RÆTER obligationes quibus Clerici partim iure naturali per præscriptum rectæ rationis: partim iure positio per sanctiones Ecclesiasticas adstringuntur, iuxta antedicta, dantur alia, quarum nonnullæ communes sunt omnibus, non item alia.

CAPVT I.

De communibus Clericorum obligationibus.

SVMMARIVM.

1. Quæ dicantur obligationes communes Clericorum.
2. De illa quæ imponuntur ipsis pro tempore sue ordinationis.
3. De aliis quæ imponuntur iam promoti ad Clericatum.
4. Præcepta quibus imponuntur, ad quing. gener. reuocantur.
5. Duo casus in quibus ea transgrediendo peccatur mortaliter.
6. De eo quod queritur: An is qui habet tonsuram clericalem teneatur ad recitationem Psalmorum penitentia-
lium.
7. Obedientia quam Clerici ratione sui status debent Episcopo.
8. Duplex Episcopalis lex, vna iurisdictionis, altera diocesana.
9. Clericus nequit longam peregrinationem suscipere absque licentia proprii Episcopi, & quis censetur Episcopus proprius.

Nu. 1.

OBLIGATIONES communes Clericorum vocamus eas, quæ ipsis in communi imponuntur ratione sui status, siue pro tempore ordinationis seu promotionis ipsorum ad Clericatum: quæ ab Episcopo fit capillis ipsis abscindente in signum depositionis, seu abdicationis omnium temporalium, iuxta cap. Duo sunt, 12. quest. 1. siue etiam pro tempore quo iam fuerint promoti vt habeant se decenter, habita ratione dignitatis status, ad quem sunt euecti.

Ad prioris vero modi obligationes spectat primo quod in Concil. Trident. sess. 23. cap. 4. De reformatione, prohibetur ne tonsura clericali iniciantur, qui sacramentum Confirmationis non susceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint, qui que legere, & scribere nesciant, & de quibus probabilis coniectura non sit eos non secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præsentent, hoc vitæ genus elegisse. Spectat secundo, quod in præcedenti sess. 14. cap. 2. De reformatione, præceptum esse censetur (dum scilicet prohibetur, ne Episcopus alienus sine proprii expresso consensu, aut literis dimissoriis, quemquam ad primam tonsuram promoueat) vt prima tonsura accipiatur à proprio Episcopo, non autem ab alio, sine expressa illius facultate. Spectat denique illud quod per communem prohibitionem simoniæ censetur prohibitum: scilicet ne detur

quidquam æstimabile pecunia pro obtinendo clericatu. Quod & confirmatur per illud quod idem Concilium sess. 21. De reform. cap. primo præcipit Episcopis, ac ministris eorum, nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam clericalis tonsuræ, accipere. Seculique facientes tanquam simoniæ labe infectos, subiicit poenis à iure inflictis de quibus egimus in præcedenti lib. 23. cap. 12. Videri etiam possunt Syluest. verbo Simoniæ, quest. 19. & Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 111. ad 15.

Aduerte vero de se satis cõstare talis prohibitionis transgressionem peccatum mortale committi, prout eadem poenæ (vt potest graues) abunde fidem faciunt. Quamquam ipsam, sicut & alia mortalia, communiter ex paruitate pretij quod datur, aut ex inerti inconsideratione, esse potest solummodo veniale. Committi etiam peccatum mortale transgressionem duorum prius memoratorum, sententia est eiusdem Nauarri, in sequenti cap. 25. num. 68. Sed si absit contemptus tam tacitus, quam expressus Superioris, & aliorum scandalum, contrarium tene posse videtur: quoniam materia de qua dantur non est adeo grauis, vt absolute debeant censeferi sub mortali obligare. Dantur enim de modo quo facienda est promotio ad Clericatum, qui non est Ordo (vt omnes fateri Sotus habet, in 4. dist. 24. quest. 2. art. 1. sub fin.) sed solum dispositio ad Ordinem, sicut Catechismus ad baptismum, vt idem ibidem addit, neque sic necessaria est collationis eorundem Ordinum, quin hæc sine illa sit valida. Accedit qd clericatus non conferatur ad vltos actus quorum non sint laici capaces: ita vt ratione quidem illius, Clericus sit in altiore gradu, quam laicus: non habeat tamen ampliorem potestatis gradum. Quod etiam Sotus ibidem notat.

Quod atinet ad obligationes posterioris modi, num. 1. propositi, eæ non sunt altius potestatis exequenda (cum iuxta proxime dicta susceptio primæ tonsuræ non sit promotio ad ampliorem potestatis gradum) sed sunt vitæ instituta decenter clericali statui: seu viuendi moribus conuenientibus statui altiori, quam sit communis laicorum. In quam sententiam legendum est Concil. Trid. sess. 22. cap. 1. De reform. Toc vero sunt eius generis obligationes, quot ea quæ de vita, & moribus clericorum statuta, præceptaque sunt iure Canonico relata in decreto Gratiani à dist. 24. ad 93. & in aliis libris eiusdem iuris, titulo De vita & honestate clericorum: & maxima ex parte à Syluestro, reliquisque Summulariis collecta in verbo, Clericus: atq; à Concil. Trident. in nouata loco citato: vbi & mandantur obseruari ab omnibus clericis; præcipiendo Episcopis, vt si quæ ex eis in destitutum abesse compererint, studeant quamprimum in vestrum reuocari, & accurate custodiri. Quod quidem dum non faciunt, si soli ex clericis, talia obseruare tenentur, qui Ecclesiasticum beneficium habent, aut initiati sunt Subdiaconatus ordine, iuxta vsu receptam, & in speculatione communiter approbatam Panorm. sententiam; tum alibi, tum ad cap. 1. & 2. De postulando, quemad. expressit Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 119. §. 33.

Porro licet tot sint, quæ in iure Canonico præscribuntur clericis, vt vix queant numerari, teste Caiet. in Summ. verbo Clericorum peccata: nihilominus videntur ad quinque genera re-

nera re-

nora reuocari. Nam alia pertinent ad externum corporis cultum; vt quæ præcipiuntur de tonsura, & habitu clericali; nempe non nutrire comam & barbam, habere vestem clausam de super, non nimiam breuitate, aut longitudine notabilem, vel viridem, aut varij coloris & cetera quæ ibid. in principio commemorantur ad Caiet. Alia vero pertinent ad compositionem corporis, exteriorumque grauitatem, vt ea quibus ipsi prohibentur artes, quarum Caietanus consequenter meminit, ioculatorum, seu histrionum, goliardorum, & buffonum. Alia porro pertinent ad animæ puritatem: vt prohibitiones cohabitandi cum mulieribus, eundem ad tabernam, nisi neceffitas in eis exigat, cantes, auefque sequendi ad vendendum: aut talia animalia alendi pro venatione, ac ludendi aleis. Alia præterea pertinent ad occupationum honestatem: vt prohibitiones exercendi artes, quæ iudicantur fordide & nominatim macellariorum, seu lanionum, & tabernariorum, seu capponum: item exercendi mercaturam, seu negotiationes, & commercia secularia. Alia denique ad officiorum decentiam: vt prohibitiones officiorum secularium, quæ exercentur cum effusione sanguinis, vel cum periculo illius effundendi: cuiusmodi sunt officia, quibus militia, hastiludia, & similia exercuntur. Item officia iudicum, Aduocatorum, & cæterorum, qui iustitiam administrant in causa sanguinis: ac demum officia eorum, qui sub Principibus tanquam locum ipsorum tenentes, debent ius laicis reddere.

De his in particulari dicturi in sequenti capite, hic duo addemus: vnum est, quando contingit peccatum mortale committi talium præceptorum transgressione. Alterum est, quam obedientiam Episcopo specialiter debeant Clerici, ratione sui status Clericalis; quia inde quoque oriuntur obligationes huic spectantes.

5. Quod igitur attinet ad prius: sententia est Caietani loco citato, quam refert, nec reprobatur Armilla in verbo Clericus, num. 11. transgressione talium præceptorum, peccatum mortale non committi: exceptis duobus casibus, in quibus præmatris Ecclesiæ indulgentia præferretur irrationabiliter. Prior casus est, quando talis transgressio incluserit in se transgressionem diuine legis obligantis sub mortali: vt potest contingere transgressioni (quam tanto studio ab Ecclesia eliminare contendit Concil. Trid. sess. 25. cap. 14. De reformatione) prohibitionis cohabitandi cum mulieribus: aut quado habuerit adiunctam præcepti Ecclesiæ contemptum; seu talem temeritatem, qua sine iusta causa, tale præceptum nihili penditur; aut demum quando scandalum adest, vt potest contingere cum Clericus incedit cum habitu indecenti, aut cum mulieribus suspectis versatur, aut cum canes, vel accipitres insequitur in venatione. Posterior casus est: quando Clericus ab Episcopo suo monetur sub pœna excommunicationis, vt deserat, vel non faciat aliquid quod fuerit ab Ecclesia prohibitum: & nihilominus facit post admonitionem. In quo peccare mortaliter patet, quia reddit se dignum excommunicatione maiore, quæ infligenda est tantum ob mortale, ex cap. Nemo Episcoporum, ii. quæst. 3.

Cæterum quia exceptio ita firmat regulam, vt censenda sit in cæteris eiusdem generis casibus omnibus habere locum: nolim admittere talem doctrinam tanquam nimis laxam: vt nec Nauar. admittit in Enchir. cap. 25. num. 109. §. 33. quibus rationibus vide apud eum si libet: Itaque in talibus diiudicandis, quæ sint, aut non sint sub mortali, recurrentium censeo ad generalia documenta discernendi quæ lex humana obliget tantum ad veniale, & quæ ad peccatum etiam mortale: adhibita prudenti, diligentique inspectione circumstantiarum; Quæ documenta tradidimus in præced. lib. 15. cap. 6.

Aduerte autem obiter Clericum ex conditione sui status, ita Episcopi sui subiecti correctioni, vt inobediens, contumax, aut contumeliosus in eum, possit ex cap. Si quis Sacerdotum, ii. quæst. 1.) depositus tradi brachio seculari puniendus. Id quod procedere etiam quoad exemptos iurisdictione illius Episcopi, cui alias subiecterentur, habetur ex Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. De reformatione. Excipit tamen, nisi exempti essent ratione vniuersitatis studiorum generalium. Talium enim priuilegijs non esse derogatum, habetur ex seq. sess. 25. cap. 6. De reformatione.

6. Quod attinet ad obedientiam quæ ratione sui status Clerici debent suo Episcopo, nonnulla sunt in iure Canonico determinata, quæ antequam referamus, satis facienti dicitur est communi quælibet. An ij qui prima tonsura initiatur, ex eo quod Episcopus illis præscribat recitationem septem Psalmorum pœnitentialium, ad eam teneantur sub peccato. Atque Sot. lib. 10. De iust. & iure, quæst. 5. art. 3. conclusit in fine, respondet negatiue, volens Episcopum non posse talem obligationem imponere: quia ius commutæ ad nihil determinatum recitandum, tales adstringit: sed liberum ipsis relinquit, quid voluerint recitare, non de præcepto (ita vt scilicet eius omisio sit aliqua culpa) sed de honestate. Vide antedicta tract. 1. cap. 7. in fine. Idem per eandem rationem docet Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 108. addita hac exceptione; nisi cum initiatur, promittant, aut præcipiunt consentiant se eosdem Psalmos, aut aliud recituros. In quo etiam casu obligationem non esse sub mortali, nisi quis expresse sua promissione aut consensu constituerit sibi talem imponere, idem Nauar. habet in tract. De oratione cap. 7. num. 14. vbi in confirmationem adfert consuetudinem, qua passim ij qui iuniores primam tonsuram acceperunt, grandiores effecti matrimonio contrahunt, non solent de omissione talis recitationis accusare se in confessione, nec à Confessario interrogari: quorum neutrum liceret data obligatione sub mortali.

7. Iam vt veniamus ad obedientiam, quam Clerici ratione sui status debent Episcopo cui subsunt, determinatum habetur in cap. Quia frater, 7. quæst. 1. & in cap. Conquerente De officio iudicis ordinarij; quod Clerici debent proprio Episcopo obedire, tum in iis quæ spectant ad cultum Ecclesiasticum, circa diuinum officium, & administrationem Sacramentorum: tum in iis quæ spectant ad honestatem vitæ, & reformationem morum: tum in iis quæ spectant ad correctionem, & pœnas pro peccatis impostas: tum in iis quæ spectant ad iura Episcopalia, seu legem Episcopalem, de qua Syluest. in verbo, Episcopus, quæst. 6. & 7. Eaque duplex est ex cap. Dilectus, De officio, iudicis ordinarij; vna instituta ad dandum, & altera ad recipiendum, vt ibidem glossa finalis notat.

8. Ac prior dicitur lex iurisdictionis, consistitque in spectantibus ad iurisdictionem exequendis per ordinem Episcopalem: vt sunt promotio ad Ordines, aut ad beneficia Ecclesiastica: consecratio Ecclesiarum, altarium, christiatis, virginum; correctio delictorum; & id genus alia. Altera vero dicitur lex dicecesana: & consistit in recipiendis censibus, quæ Episcopo debentur (de quibus multa habentur 10. quæst. 2.) cuiusmodi sunt commemorata in c. Conquerere: De officio, iudicis ordin. nem Cathedraticum, id est, quod pro honore cathedræ datur (quod etiam Synodicum dicitur, quia in Synodo datur) item quarta pars decimarum, & mortuariorum, id est (vt glossa ad citatum cap. Conquerente, verbo Mortuariorum, interpretatur) quæ in morte reliquerit quis pro anima sua; itemque quod procurationis nomine, Episcopus exigit in annua visitatione. Vbi aduerte, legi quidem iurisdictionis Religiosos non exemptos, perinde subesse ac Clericos seculares; sed tamen legi Dicecesanæ monasteria ipsorum minime subesse, ex cap. Quam sit necessarium, 18. q. 2. Quæ de re glossa ad cap. Dilectus, De officio, iudicis ordin. & post eam Syluest. in verbo Episcopus, quæst. 7.

9. Aduerte præterea ex c. Magna, De voto, & voti redemp. Clericum sine Episcopi facultate longam peregrinationem suscipere non posse, ne quidem ex voto: ipsumque extra Diocesim propriam egressum animo redeundi, non liberari ab obedientia sui Episcopi; cum pro præsentibus haberi debeat, argumento cap. Ad audientiam, De Clericis non residentibus. Aduerte adhuc ex cap. Cum nullus, De temporibus ordinationum, in 6. tres esse Episcopos quibus Clericus tenetur obedire: vnus est originis, hoc est, illius loci in quo natus est; alter est domicilij, in quo habitat: tertius beneficij, id est, illius Dicecesis, in qua habet beneficium. Cæterum Clericus qui mutat omnino domicilium, hoc est, qui alio proficiscitur non reuersurus deinceps, non subest amplius Episcopo originis, sed tantum Episcopo domicilij, ex cap. finali; De Parochiis.

CAPVT II.

De peculiaribus Clericorum obligationibus ad honestatem vite suo statui conuenientem.

S V M M A R I V M.

- 10 Obligatio ad habitum, & tonsuram Clericalem, initiata maiore Ordine, & beneficiarius imposta sub mortali.
- 11 Obiectio in contrarium cum solutione, & solutionis confirmatione.
- 12 In ea obligatione non excusat consuetudo, sicut necessitas.
- 13 Nec item excusat beneficiarium, tenuitas beneficii.
- 14 Quis dicitur vestitus clericalis.
- 15 Quid sit tonsura clericalis.
- 16 Obligatio clericorum ad ostendendum, honestatem in compositione corporis.
- 17 Obligatio eorundem ad moderationem in cibo & potu.
- 18 Obligatio abstinendi se à vanis huius seculi voluptatibus, ac primo à luxuria.
- 19 Deinde à venatione, ludo alearum, spectaculis mimorum, & frequentatione tabernarum.
- 20 Obligatio abstinendi à negotiis secularibus, nempe ab omni arte fordida, & à mercatura.
- 21 Item ab actionibus ex quibus sequi potest sanguinis effusio: & que officia sunt Clericis prohibita ea de causa.
- 22 Non potest Clericus Clericum vocare in ius coram iudice laico: & quatenus non possit Clericus in manibus laici iurare.
- 23 Quod idem non debeat artem medicam, & chirurgicam exercere, nec minister laici fieri, aut procurator.

Prima obligatio ad habitum & tonsuram Clericalem.

10.

Hæc obligatio quoad habitum, habetur ex cap. penultimo, dist. 23. & ex cap. penult. De vita, & honestate Clericorum, & ex Clemen. Quoniam, eodem tit. Quoad tonsuram vero, tum ex iisdem canonibus tum ex cap. Ioannes, De clerico coniugato. Esse autem sub mortali tradit Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 109. §. 33. & ante eum Sylu. in verbo, Clericus 2. num. 21. ac ante vtrumque quoad tonsuram Clericalem Panormit. ad cap. Si quis, De vita & honestate Clericorum: sic inquires. Nota quod non defertur tonsuram peccat mortaliter: nam dignus est anathemate. Idem enim capitulum sic habet: Si quis Clericis comam relaxauerit, anathema sit. Quæ tamen verba non sunt, prout sonant accipienda vniuersè: sed cum restrictione ad beneficiarios, aut initiatos aliquo Ordine maiori: quemadmodum locis citatis Sylu. & Nauar. notant, pro quibus facit cap. Ioannes, De Clerico coniugato.

Quoad habitum, idem esse dicendum satis constat ex penult. quibus (per citatam Clementinam, Quoniam, & per Concil. Trident. eandem innouans & ampliand., in sess. 14. cap. 6. De reform.) dignus est, tum initiatus maiori Ordine, tum beneficiarius, qui illum non defert suo statui conuenientem. Eæ enim sunt pœnæ suspensionis ab Ordinibus & officio: à fructibus, redditibus, & proueniens beneficiorum. Itemque pœna priuationis eorundem officiorum, & beneficiorum: si quidem semel corrupti; in eo delinquant denuo, vt habet ibidem Concil. Trident. citans memoratam Clementinam. Cum igitur constet tales pœnas valde graues esse, censendæ sunt pro valde graui, atque adeo mortali culpa imponi, cum alioqui deberent iniuste censer. Quod est argumentum Francisci à Victoria, prout refert Bañes 2. 2. q. 12. art. 1. §. Sed quoniam.

11.

Quod si quis dicat ad eas pœnas incurrendas requiri præmonitionem Episcopi, saltem per edictum publicum. Respondendum est, sicubi Episcopus in eo negligens sit, talem negligentiam abunde suppleri per Bullam Sixti V. quæ inclipit: Cum sacrosanctam: & refertur, explicaturque ab Alphonso à Vinaldo in suo candelabro aureo in fine secundæ partis. Illam enim editam esse in eum finem, Pontifex ipse satis significat, dum edendæ causam refert in nimiam siue pastorum, siue temporum indulgentiam, impunitatemque, & osci-

tantiam, cum religionis dedecore, nominis Dei contemptu, & propriæ salutis dispendio. Adde quod beneficiarium incedere sine vestitu, & tonsura Clericali non habeat malitiam ex sola inobedientia, qua ab Episcopo monitus ei parere nõ vult: sed ex transgressione præcepti Ecclesiæ, quod iudicandum est obligare ad mortale in materia graui; seu cum datur de re quæ grauem Dei, vel proximi iniuriam, vel propriam læsionem habet coniunctam, vt istam habere patet: vt pote quæ de se generat scandala, & occasiones, ac pericula perpetrandi flagitia, à quibus clericalis habitus reuocaret non omnino perditum.

Adde etiam irriti onem status clerici: de qua in hæc verba Concil. Trident. loco citato: Hædie aliquorum inoleuit temeritas, religionisque contemptus: vt propriam dignitatem, & honorem clericalem paruipendentes, vestes etiam defertant publicè laicales, pedes in diuersis ponentes, vnum in diuini, alterum in carnalibus. Itemque illa Sixti V. ante memorata, Cum religio dedecore, &c. Accedit quod, vt idem Pontifex bene ait, ij qui in fortem Domini ad Ecclesiæ decus, & ornamentum vocati sunt, qui que censu Ecclesiastico viuunt, debeant singulari aliquo signo à reliquo populo distingui: cum naturalis ratio dicet, reipublicæ commodum postulare, vt quisque signo exteriori ostendat se esse in illo statu, in quo collocatus est. Signum autem quo quis in Ecclesiæ beneficiarium esse ostendit, est habitus, & tonsura clericalis, argum. cap. vnic. in fine, De bigamis in 6. Ita vt beneficiarius eo carens (prout ait quoque Pontifex) argui possit dicto illo Domini: Quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Adde & timere sibi debere, ne aliquando ob lethiferæ transgressions zizaniam, vt idemmet Pontifex vocat, audiat quod sequitur: Ligatis manibus, & pedibus. mittite eum in tenebras exteriores, &c.]

Neque est quod quis putet se excusari contraria consuetudine: quoniam iam dicta satis ostendunt, eam non posse censer rationabilem, sed iudicandam esse corruptam, à carne spiritui dominante profectam. Etsi negandum nõ est, iusta causa interueniente, locum esse excusationi, prout per cap. penult. De vita & honestate cleric. notat glossa ad cap. Si quis, eodem titulo, verbo Relaxauerit: citans responsum cuiusdam factum Papæ ipsium reprehendenti. Tertius vt per eum laici sub imagine Romani. Fas fuit, vt sine erem luxuriare comam. Pro qua re textus est expressus in Clemen. Quoniam, De vita & honestate clericorum, sub initium. Ea autem causa est, vt notat loco citato: Bannes, necessitas tuendi vitam, honorem, aut diuitias proprias, vel proximi: quæ solet excusari ab obligatione legis humanæ. Cui necessitati addit & commodatatem: pro qua ad tempus exiguum habitus dimittitur, quia parum pro nihilo reputatur.

Beneficij autem tenuitatem nõ excusat in hac re à mortali beneficiarium, etiam secularum, nullo sacro Ordine initiatum, ex eo probatur quod beneficium quantumuis exiguum, sit vere beneficium, iuxta cap. Si proponente, De re scriptis, (vbi glossa ad verbum Minus competens videnda est) & cap. Non potest, & cap. Si motu, De præben. in 6. adeo vt habens illum, sit in beneficiarij statu, quem, iuxta antedicta, iure naturali tenetur signis exteriori ostendere: & præsertim tonsura, quam essetale signum quasi essentialia, idem Bañes ait post Caiet. in verbo Clericorum, peccata, versus Verum, in fine: addendum cætera esse concomitantia.

Supereft dicendum, quis habitus, & quæ tonsura dicatur clericalis. Ex Panorm. igitur De vita & honestate cleric. cap. penult. num. 18. habitus clericalis sunt vestes honestæ. Cuiusmodi honestas, vt notat Albertus Trotius De perfectio Clerico, cap. 38. respectu quidem formæ, est vt desuper sint clausæ, neque nimis longæ, vel breues, ex eod. capit. penult. Talarum, seu longarum vique ad collum pedis debere esse, Sixtus V. expressit in sua Bulla. Quod de veste superiore per textum in fine cap. penult. dist. 23. intelligi potest, cum glossa ad Clementinam Quoniam, De vita & honestate clericorum, verbo, Videatur. Respectu vero materiæ, vt non sint viridis, aut rubei coloris, ex citato cap. penult. aut virgata, vel partita, id est, diuersorum colorum, ex memorata Clementina: aut nimis fulgidæ, seu pretiosa, ex cap. Omnis iactantia, 21. quæst. 4.

Qua tamen in re, vt notat Panorm. loco citato, multum attenden-

attenda est consuetudo: dummodo ea talis sit, quæ ab honestate non deuiet. Vnde si alibi consuetudo esset, vt Beneficiarij portare possint rubras vestes, aut fericas, excusarentur portantes. Nam, vt habet glossa in summa citatæ quæstionis quartæ, Vtus vestium nõ despicitur, sed abusus: nempe iactantia, & voluptas. Possunt ergo Clerici secundum consuetudinem regionis pretiosis vestibus uti, vt conforment se moribus eorum inter quos viuunt, ne vilescat dignitas Clericalis: quod etiam habet eadem glossa, quam confort legere.

Tonsura autem Clericalis quid sit: glossa ad memoratam Clemen. verbo, *Et tonsuram*, indicauit cum dixit: Clericis cõpetere rasuram & tonsuram in modum coronæ, in signum perfectionis & regni quod in Deo habent: se & alios in virtutibus regentes, iuxta canonem Duo sunt, 12. quæstio. 1. Pro cuius significationis pleniori declaratione habenda, lege eandem glossam, & Syluest. *Clericus*, 2. num. 2. & Trotium in sequent. capit. 39. Ex quo etiam aduerte: rasuram hic dici paruum illam rotunditatem, quæ ratione capillorum fit in summitate capitis, & vocatur Clerica. Tonsuram vero dici illam quæ à parte inferiori capitis fit tonsione capillorum in rotundum vsq; ad aures. Cum autem consuetudo inualuerit, quam Papa scit, & vltro tolerat, etiam in sua Curia: vt nõ modo simplices Clerici, sed etiam Sacerdotes, ac etiam Prælati Ecclesiæ, portent crines sine hac posteriori refectione: sequitur nunc satisfieri posse Ecclesiastico præcepto, si quis cum habitu, de quo antea, portet rasuram quam diximus vocari Clericam. Sine qua habitum eundem non sufficere, vt nec sufficeret Clerica ipsa sine tali habitu, patet: quia Ecclesiasticum præceptum, est incede di cum habitu, & tonsura Clericali.

Secunda obligatio, ostendendi honestatem in omni compositione, & gestu corporis.

Cum D. Paulus in priori ad Theff. lon. cap. 5. præcipit abstinere non tantum à malo, sed etiam ab omni specie mali; Clericos adstringit maxime; argumento cap. Cum ab omni specie, De vita, & honestate Clericorum. Et ratio est, quæ ex D. Leone refertur in cap. Omnium, distin. 32. his verbis, Omnium Sacerdotum tam excellens est conditio electionis; vt quæ in alijs membris Ecclesiæ vacant à culpa: in illis tamen habeantur illicita. In incessu igitur debet esse grauis, vt in eo ostendat mentis maturitatem: incompositio enim corporis inæqualitatem indicat mentis, vt ex D. Aug. habet Gratianus distin. 41. in fine: & confirmat per illud Salullij de Catilina: Cuius conscientia exorta curis, mentem vastabat: citus modo, & modo tardus incessus, &c. In aspectu autem modestus, nec oculis vagus debet esse. Oculi enim vagus vagæ mentis, sicut & impudicus oculis, impudici cordis nuncijs est, prout habetur in capit. Nec solo, 32. quæstio. 5. vbi etiam, & in sequenti capit. id ipsum bene declaratur. In sermone denique debet esse cautus, & prudens: vt nec tacenda proferat, nec proferenda reticeat: seu loqui, & tacere, quando expedit. De qua re habentur præcepta in capit. Sit rector, distin. 43. ibidem legenda. Iam vt in oculis, & ore; sic & in omnibus alijs partibus sui corporis debent Clerici honestatem ostendere: vt honeste viuendo, atque alijs bonum de se exemplum præbendo, possint merito appellari Reges, tanquam se aliosque regentes in vita ex virtute agenda. Quod quidem est obtinere regnum significatum (prout ex capit. Duo sunt, 12. quæstio. 1. ante diximus) per coronam, quam gerunt in capite. Hoc idem Trotius quoque notat in cap. vltimo opusculi. De perfecto Clerico.

Tertia obligatio, seruandi moderationem in vitu: & quarta, abstinendi à vanitatibus.

Tertia obligatio est seruandi moderationem in cibo, & potu: per abstinentiam scilicet ab omni luxu, comestationibus, & ebrietatibus, & per obseruationem debitam circumstantiarum in refectione corporis: de quibus præclara Ecclesiæ documenta videri possunt apud Gratianum dist. 41. cap. 1. 2. 3. 4. & distin. 44. per totam, quæ Trotius refert in præced. cap. 58. & 59.

Quarta obligatio est abstinendi se, à vanis huius sæculi voluptatibus: de qua est textus diligenter legendus in cap. His igitur, distin. 23. ad eamque pertinet primo, obligatio abstinendi se à cohabitatione mulierum; de qua fere toto titulo 2. libr. tertij Decretalium: ac multo magis à tripudijs, saltationibus; & choreis quæ cum illis fiunt: quæque Clericis ipsis expresse prohibentur in Concilio Trident. sess. 24. De reform. capit. 12. sub finem. Vbi aduerte Ecclesiam in suis Clericis velle commendatam esse in primis continentiam à Veneris voluptatibus; prout constat per ea quæ sacris canonibus constituta inueniuntur apud Gratianum, distin. 31. 32. 33. 24. 81. 82. & in titulo, De Clericis coniugatis, & in Concil. Trident. sess. 25. capit. 14. De reform. Vnde cum constat libidinem, ad luxuriam non tam dimicando; quam fugiendo superari, ideo admonet Apostolus: *Fugite fornicationem* 1. Corinth. 6. Sancti Patres, cum eam à Clericis omnibus superatam vellent, præ oculis eis mulierum aspectum, colloquia, conuictum; & alias illecebras amouere curantur; ne cum extremo discrimine, ipsi cogenter cum hoste domestico luctari: qui salutem sibi fuga parare possent. Et quamuis ex cap. Interdixit, distin. 32. & ex cap. Cum omnibus, distin. 81. excipiendæ sint sanguine iunctæ in 1. vel 2. gradu consanguinitatis: in quibus naturale frædus nihil permittit suspicari (vt dicitur in cap. penult. De cohabitatione Clericorum, & mulierum) tamen quia cum huiusmodi, aut earum pedissequi abusus non nunquam commissi sunt, tales quoque in capit. 1. eod. titulo prohibentur cum Clericis habitare: non tamen omnino, sed tum demum, si aliqua in eis suspicatio esset incontinentiæ, vt notat ibidem glossa verbo, Canon. 1.

Pertinet secundo obligatio abstinendi se à venatione, quæ Clericis prohibetur distin. 86. cap. Qui venatoribus, primo & secundo, cap. Vident homines, & cap. Eius, item capit. primo & secundo, De Clerico venatore, & cap. 1. Ne Clerici, vel Monachi. Ratio autem prohibitionis est distractio à diuinis officijs, quam illa adfert: & quod nimium accedat ad exercitationem bellicam; maxime ea quæ armis, & canibus fit, quam glossa ad cap. 1. De Clerico venatore, verbo, Voluptate, saltuosam & clamoriam vocat: ac laicis concessam, Clericis vero illicitam. Non vero quietam venationem, si nec frequens sit, nec voluptatis causa fiat: sed raro, & causa necessitatis: vt cum sanitatis ratio, vel animi à studio, vel curis relaxatio id postulat. De qua te plura Trotius in cit. Opusculo cap. 55. & 56.

Postremo pertinet obligatio, qua per caput penultimum De vita, & honestate Clericorum, prohibentur Clerici intendere mimis, iocularibus, & histrionibus: & iubentur tabernas prorsus vitare, nisi necessitas peregrinationis eas adire compellat, (quod idem habetur ex cap. Clerici, distin. 44.) & à ludis alearijs, & taxillorum abstinere. Quam prohibitionem Clericos beneficiarios, aut initiatos maiore Ordine, ite, que Monachos, transgredientes ludendo in magna quantitate, peccare mortaliter annotat Nauar. in Enchir. capite 19. num. 9. Et confirmat potissimum, ex eo quod peccatum dignum sit priuationis officij, vel beneficij ex capit. Inter dilectos, De excessibus Prælatorum. Quæ poena, vt pote ignominiosa, cum valde grauis sit, censeri debet imposita ob peccatum valde graue. Cuius grauitatis ratio esse potest; quod tale peccatum in memoratis personis, non sit solius prodigalitatis sicut in cæteris (quas proinde in sequenti numero 19. Nauar. excusat à mortali ea ratione ludentes) sed etiam indecentiæ scandalosæ; cum contra prohibitionem expressam sibi factam, turpiter expendant, quæ deberent pauperibus erogare pro Christo, cuius obsequio se manciparunt.

Quinta obligatio, abstinendi à negotijs secularibus.

Vltima obligatio est, abstinendi se à negotijs secularibus per illud secundæ ad Timoth. cap. 2. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus vt ei placeat cui se probauit; atque per totum titulum: Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotijs se immisceant, qui est vltimus lib. tertij Decretalium: & per cap. His igitur, distin. 23. & alia quæ habentur distin. 88. per totam.

Dicuntur autem secularia negotia, quae hominē à diuinis ministerijs auocant, & ea maxime, quae irregularem, seu ad exequenda sacri Ordinis officia ineptum faciunt. De quibus egimus in praecedenti tractatu de irregularitate. Vnde ad hanc obligationem reducitur primo illa, qua Clerici tenentur abstinere ab omni arte sordida, vt macellarij, aut tabernarij ex Clemen. 1. De vita, & honest. Clericorum. Reducitur item illa qua tenentur abstinere à mercatura, seu negotiatione causa lucri, iuxta cap. Negotiatorem & sequentibus, distinct. 88. & cap. finale De vita, & honest. Clericorum: & cap. Secundum instituta, Ne Clerici, vel Monachi, &c. vbi prohibitio fit seuera, sub interminatione anathematis; de qua Troius De perfecto Clerico cap. 52. & 53. docens post Panormitanum ad id ipsum cap. Secundum instituta, necessitatem posse reddere licitam Clerico negotiationem, dummodo nihil sordidum habeat, per quod arceatur à diuino ministerio, ac sine peccato exerceatur. iuxta cap. Quoniam, in citata dist. 88. neq; distrahatur à diuinis, atq; alijs quae ipsi Clerico incumbunt ex officio, iuxta ea quae habentur tota fere dist. 91.

21. Reducitur praeterea obligatio, qua Clerici tenentur abstinere ab actionibus, ex quibus sequitur, vel sequi potest vitæ amissio, vel sanguinis effusio, vt à portandis armis ex cap. 2. De vita & honest. Cleric. vbi contravenientes praecipuntur excommunicari. Excepe casum necessitatis, cum transfundendum est per loca periculosa, oblationes, vel hostium incursions. Item à gerendo bello ex 23. q. 8. per totam. Itemq; à ferenda sententia sanguinis per seipsum ex cap. Clericis, Ne Clerici, vel Monachi, & ex cap. Sententiam, eod. tit. vbi etiam prohibentur, talem sententiam dictare, aut vindictam sanguinis exercere; aut vbi exercetur interesse, aut literas dictare, vel scribere pro vindicta sanguinis destinandis; aut ruptarijs & balistarijs, aljsq; viris sanguinū praefici, aut chirurgiam exercere quae adusionem aut incisionē inducit. Adde cum iuxta tradita in praeced. tract. de irregularitate, obnoxij sint irregularitati, qui in causa sanguinis funguntur muneribus assessoris, consulti, aduocati, testis, aut notarij attestantis, & scribentis attestaciones, aut eas legentes dum sententia sanguinis publicatur: Clericos consueuerunt prohiberi ea ipsa munera obire; de qua re Troius, De perfecto Clerico, cap. 23.

Reducitur praeterea obligatio qua Clerici tenentur abstinere ab alijs officijs secularibus, in quorum usu interdū proceditur vsq; ad effusionem sanguinis; adeo vt nequeant esse Vice-reges, aut Vicecomes, aut locum tenentes Principis secularis; nec aliud seculare officium exercere, per quod debeant generaliter ius reddere secularibus, ex cap. Sed nec, Ne Clerici, vel Monachi, &c. vbi num. fin. Panormit. d. notat: & confirmatur per cap. Clericis eodem titulo, vbi idem Panormit. num. 10. ait, quod Clericus possit esse consiliarius Principis secularis, non tamen officialis iustitiae exercenda.

Reducuntur denique alia multa: quale est primo, quod Clericus maioribus Ordinibus initiatus, aut beneficiarius nō possit esse Aduocatus in foro seculari, etiam si causa sit solum civilis, prout habetur ex cap. 1. & vltimo De postulando. Vbi tamen additur exceptio; nisi defendat se, aut suam Ecclesiam vel personas coniunctas, vel personas miserabiles. Nec item, *pari ratione*, possit in eodem foro Procurator esse, iuxta citatum cap. vltimum, & cap. secundum & quartum, Ne Clerici, vel Monachi, &c. Nec etiam possit esse Tabellio, iuxta cap. Sicut, eodem titulo. Quae eadem iam docuimus cum in praeced. lib. 25. tract. vltimo egimus de praedictarum personarum officijs.

21. Quale est secundo, quod ex cap. Si diligenti, De foro competent. Clericus Clericum in ius coram Iudice laico, vocare non potest. Item quod Clericus non debeat iurare in manibus laici, ex cap. penult. 32. quaest. 5. De quo plenius in praeced. lib. 19. cap. vltimo sect. 11.

23. Quale est praeterea illud (de quo Syluest. in verbo, Medicus, quaest. 2. consulendus est) quod constitutus in maioribus Ordinibus, aut beneficiarius, non possit artem medicam, aut chirurgicam exercere; nec ei pro praecipuo studio operam dare, ex cap. 3. & vltimo, Ne Clerici, vel Monachi, &c. Item quod non debeant fieri ministri laicorum, nec in rebus eorum procuratores esse, ex cap. Sacerdotibus, eodem titulo.

Atque omnes hae obligationes ad honestatem vitae Clerici spectant quoad exteriorem hominem, quibus si in interiori homine accedant quinque illa ornamenta de quibus Toleus in cap. vltimo libr. 1. Instructionis Sacerdotum: nempe charitas, religio, sanctitas, scientia, prudentia: nullus poterit esse locus dubitationi, quin merito sit status Clericalis tot sit priuilegijs, & immunitatibus auctus supra laicalem, quot in citata sectione prima diximus, itemque in libro nono, explicando canones Bullae Cænae Domini, quibus Ecclesiastica libertas protegitur.

CAP. III.

De obligationibus satisfaciendi oneribus, quae annexae fuerint beneficiarum acquisitioni.

SUMMARIUM.

24. Obligatio beneficiarum ad curandam expeditionem bullarum Papalium.
25. Obligatio satisfaciendi professionem orthodoxae fidei.
26. Ea est cum obligatione ad restitutionem, nisi ignorantia inuincibilis excuset.
27. Quaedam circa eandem notanda.
28. Obligatio oluendi annuatim.
29. Ea non admittitur in Gallia.
30. Obligatio soluendi quindennia.
31. Ealocum non habet, cum beneficium vnitur dignitati Ecclesiasticae.

PRIMA huius generis obligatio ceteri potest, vt beneficiarius post beneficium obtentum, teneatur ad expeditionem Bullarum Apostolicarum, quoties illud fuerit per Sedem Apostolicam collatum, vel confirmatum, vel vnitum. De hac textus habetur in Extrauag. communi, Iniunctae, De electione: & apertior in Bulla Iulij tertij, quae incipit, Sanctissimus; per quam vniuersae statuuntur ad omnia beneficia, quaeunque illa sint, apud sedem Apostolicam obtenta, vel per collationem; vel per confirmationem, vel per vnionem, vel per quamcunque aliam dispositionem super retinendis beneficijs: post promotionem ad illa, requirit Bullarum expeditionem, ad eorundem possessionem apprehendam: siq; ante expeditas Bullas ipsas possessio apprehendatur, apprehedentes pro intrusis, & violentis detentoribus haberi, nec facere fructus suos, sed teneri eos restituere: neque suffragari eis decretum de annali, aut triennali possessione (de quo postea suo loco, cum de modis acquirendi beneficia) ipsoque iure priuari beneficijs obtentis, quorum possessionem acceperint non expeditis bullis, & ad eadem inhabiles reddi. Hæc ex eadem bulla: quae Azor refert in 2. par. Moral. Instit. libr. 7. cap. 1. sub finem: subiungit quae in hac re praxis sit Romanae Curiae. Eum videat, qui volet: quia ad institutum nostrum sufficit monere, propositam obligationem non habere locum quando beneficium confertur ab Ordinario, cum poenae nō sint extra suum casum extendendae: adeo vt ille qui post collationem eam factā apprehenderit possessionem literis nondum expeditis, in illas poenas minimè incurrat.

SECUNDA OBLIGATIO est, vt prouisi de quibuscunque beneficijs annexam habentibus curam animarum, teneantur à die adeptae possessionis, *minimum intra duos menses*, in manibus Episcopi, vel eo impedito coram generali Vicario seu Officiali ipsius, publicam facere orthodoxae fidei professionem. Similiter prouisi de canonicibus, & dignitatibus in Ecclesijs cathedralibus; non solum coram Episcopo, vel ipsius Officiali: sed etiam in capitulo eandem facere tenentur. Quae obligatio tam horum, quam illorum habetur ex Concil. Trident. sess. 24. De reform. cap. 12. & ex Bulla Pij quarti quae incipit, Iniunctum, & cum eodem Concilio circumfertur.

Poenam vero id ipsum Concilium addit: vt tales alioquin non faciant fructus suos: nec illis possessio suffragetur. Quibus verbis duo significantur; vnum quidem prioribus; quod est obligationis huius transgressores esse inhabiles ad acquirendum dominium fructuum. Alterum vero posterioribus;

bus; quod est eisdem transgressores non facere fructus suos, videntur regulæ; De trienniali possessione, De qua in sequenti- bus. Id quod & ratio ostendit, quia talis regula intelligitur de iure, & titulo beneficii acquirendo, non autem de fructibus post beneficium iam adeptum acquirendis.

In de autem consequens est, eisdem transgressores teneri ad eorundem fructuum restitutionem. A qua, an ignorantia, obliuiove inuincibilis excuset, difficultas est. Pro parte enim affirmante facit, quod acceptum sine acquisitione domini sit restituendum. Pro negante vero, quod talis inhabilitas sit imposita tanquam poena punitiua culpæ, quæ committitur transgressione propositæ obligationis; ignorantia autem inuincibilis facit culpam cessare: quare & poenam, atq; ad poenæ effectum: qualis effectus memorata inhabilitatis, est restitutio faciendæ fructuum perceptorum. Quam partem in conscientia teneri posse puto: prout post Nauarr. tenet Azor in 2. par. Moral. Institut. lib. 7. cap. 2. quæstio. 2.

Si quæras, quid agendum sit ei, qui culpabiliter post duos menses ab accepto eurato beneficio, vel canonicatu, vel dignitate in Ecclesia Cathedrali, non fecerit professionem fidei. Respondetur debere primo quoq; tempore eam facere, sicut is qui non soluit in termino constituto, obligatur quamprimum soluere, ex cap. Cum dilecti, De dolo, & contumacia. §. Præterea. Id autem ei non proderit quidem ad acquirendum dominium fructuum antea perceptorum, proderit tamen cum retineat titulum beneficii, quo non priuatur per memoratum decretum, ad lucrandos fructus temporis subsequen- tis. Addit Azor in sequenti quæst. 6. talem professionem posse fieri per procuratorem: & in quæst. vltima, cum qui illam se- mel fecerit, quando ad primum canonicatum, vel dignita- tem, vel beneficium curatum promotus fuit, non teneri ean- dem iterare si ei aliquid tale beneficium nouum concedatur. Pro quorum prioræ, præter ea, quæ ipse adfert, facit do- ctrinæ recepta de lege pœnali benigne interpretanda: præ- foreim cum illud quod facit per alium, vere dici possit quod ipse fecerit. Contra posterius vero, quod neque ipse affirmat ab- solute, censerî possunt facere verba illa Concilij, Teneantur à die adeptæ possessionis.

TERCIA OBLIGATIO est soluendi annatas: de quibus multa Azorius in eodem lib. 7. cap. 12. in quibus immorari in- situm nostrum non compellit nos. Cui sufficere poterit, quod habet Gigas de peniionibus, quæstione 26. Bonifi- cium non tam fuisse primum, esse plura in eius vita, qui sta- tuit annatam soluendam ab ijs, qui beneficia à Sede Apo- stolica impetrant: nimirum ut si cui de beneficio excedente va- lorem annuum 24. ducatorum auri de camera prouidetur: dimidium annui valoris beneficii impetrati partem soluat fisco Apostolico. Quæ exactio non videtur magis repre- hendenda in noua lege, quam exactio decimarum ex de- cimis in lege veteri: in qua ex capit. 18. Numerorum, ius- su Dei decima pars fructuum Leuitis & Sacerdotibus solu- batur, & deinde Leuitæ, & Sacerdotes ex decimis sibi à po- pulo redditus Summo Pontifici decimam soluebant, quæ decimæ decimarum dicebatur. Addit idem Gigas per Bullas Pij secundi, & Innocentij octaui, Clericum ob- ligatum ad solutionem annatæ, non soluentem eam, priuati beneficio illo, pro cuius adptione tenebatur solu- uere. Quinetiam cum quis pro alio annatam soluere ob- ligauit, si non soluat statuto tempore, incurrere in excom- municationem, & priuationem omnium beneficiorum suorum.

Cæterum tales, quas vocant Bursales Papæ constitutio- nes, non admitti in Gallia ex Rebuffo notant Coralius in paraphrasi in materiam beneficiorum parte 4. capit. 4. nume- ro 55. & Petrus Gregorius in tertia parte Syntagmatum Iu- ris vniuersi libro 33. capit. 13. sub finem. Quocirca, ut ijdem addunt, nec Galli videntur regula Cancellariæ de exprimen- do vero valore beneficiorum in impetrationibus: est abili- lis, pro pinguiissimis dignitatibus Episcopatum, Archie- piscopatuum, Abbatiarum, & Prioratum exigantur com- positiones, quæ dicuntur taxa. In quibus omnibus pro con- scientia tutum censerî potest illud, quod vidente, nec re- sistente Papa, in vsu est passim; neque continet peccatum manifestum: de quo cum dubium fuerit an aliquod inter-

ueniat in eodem vsu; præsumendum est pro Papa: ut si ipse illum toleret sciens, cum possit prohibere, is existimetur licitus, quantumcunque illius iusta ratio non satis appa- reat.

QUARTA OBLIGATIO est soluendi quinquennia: quæ in locum annatarum successerunt Summorum Pontificum constitutionibus: quibus statuitur, ut decimo quinto quo- que anno ex beneficijs vnitis pio loco seculari, vel regulari virorum, aut mulierum, soluatur mediâ pars fructuum illius anni. De qua re videndus est Azor in citato lib. 7. cap. 13. sub cuius initium, tradit Paulum secundum de ea primum edidisse constitutionem: quæ incipit, Decet Romanum Pontificem. Illam refert Petrus Matthæus in Summa constitutionum Romanorum Pontificum pag. 130.

Dubitatio est autem, An quinquennium solui debeat ex beneficio Ecclesiasticæ dignitati vnito: vt Decanatu, vel Ar- chidiaconatu. Ad quam respondendum est, quod non debeat solui, quia in constitutione Pontificis mentio tantum est de beneficijs vnitis in perpetuum, ideoque amplius non vacaturis, qualia sunt quæ vniuntur domibus, vel congregatio- nibus, vel locis pijs. Beneficium vero vnium dignitati Ec- clesiasticæ licet sit vnium in perpetuum, vacare tamen solet cum dignitate cui est vnium: vnde ex tali vnione fiscus A- postolicus non fratatur annata.

QUINTA OBLIGATIO est soluendi annuam pensionem à Sede Apostolica beneficio impositam. Pro cuius intelligentiâ sufficienter dicenda in sequenti cap. octauo. Sexta addi potest suscipiendi ordinem requisitum ad beneficium quod acquiritur: quæ in particulari declarata videri potest apud Tabienam, Beneficium, tertio, quæst. 20.

CAP. IV.

De Beneficiorum obligatione recitandi ho- ras canonicas.

SUMMARIVM.

32. Ex iure ad beneficium non oritur talis obligatio, & differentia habentium ius in beneficio.
33. Difficultas an talis obligatio cadat in non initiatorum sacro Ordine, cuius beneficium non sufficit ei ad honestam sustentationem.
34. Cur pars affirmans sit tenenda in praxi.
35. Cur recitanda pars negans.
36. Solutio rationum quibus eadem pars confirmatur, & causæ vera ob quam beneficiatus tenetur ad recitationem horarum canonicarum.
37. Difficultas de ijs, qui habent titulum beneficii, quod non possident, aut cuius fructus non percipiunt, obligentur ne ad recitationem horarum canonicarum.
38. De ea tenenda in praxi.
39. Is qui primo anno, aut vltimus n. hil percipit ex consuetudine, aut statuto sua Ecclesia obligatur ad recitationem horarum canonicarum.
40. Non: em qui habet quidem verum titulum beneficii, sed per lit. m. impeditur à possessione.
41. Nec item pensionarius, aut coadiutor datus beneficiato, aut expectatiuum tantum habens.
42. Obligatio recitandi horas canonicas est sub mortali.
43. Item q. cum obligatione ad restitutionem fructuum perceptorum: idq. etiam non expectata iudicis condemnatione.
44. Quatenus, & cui faciendâ sit talis restitutio.
45. Quomodo sit accipiendum quod talis restitutio fieri debeat fabricæ beneficii, aut pauperibus.
46. Non cessat proposita obligatio ex eo, quod alia onera beneficii sint impleta: & duo casus in quibus talis restitutio non potest fieri fabricæ, aut pauperibus.
47. Dubitatio, An ad propositam restitutionem teneatur, qui recitauit quidem horas canonicas, sed sine debita attentione.
48. Pars illius affirmans est tenenda.

Cætera

32. **C**etera quæ ad recitationem horarum canonicarum spectant persequuti sumus pro nostro modulo in præcedenti libro 18. capite 11. 12. & 13. relictis in hunc locum ijs quæ peculiariter spectant ad obligationem beneficiariorum, eisdem horas recitandi. Circa quam notandum est primo, antehabitu beneficii titularum, quo illius dominium acquiritur, non oriri obligationem recitandi horas canonicas, quæ tumcunque questum iam sitius ad tale dominium habendum, prout sit perquisitionem non acceptatam, aut per electionem, vel nominationem. Ratio est: quia beneficiatus dicitur & est, is tantum qui beneficii dominium iam habet. Notandum est secundo, circa beneficiatos habentes ius in beneficio seu adeptos beneficii dominium, oportere in hac re uti distinctione. Quidam enim sunt qui beneficium habent, & fructus percipiunt. Quidam vero etiam beneficium habeant, non percipiunt tamen illius fructus. Quibus ex opposito respondent alij, qui beneficium non habent quidem, fructus tamen illius percipiunt. De quorum singulis docendum est, quatenus propriæ obligationi subjiciantur, vel ab ea eximantur.

De propria obligatione respectu eorum, qui beneficium habent, & fructus illius percipiunt.

SECTIO I.

33. **D**e talibus etiam si non sint sacris Ordinibus inuitati, communis consensus Doctorum est quidem, quod ad horarum canonicarum recitationem teneantur, si beneficium habeant sufficiens ad suam sustentationem. Sed in controversia versatur, num item teneantur, etiam si beneficium sit adeo tenue, ut non sufficiat ad sustentationem honestam. Quod autem teneatur, Medina in Cod. De oratione questione septima, notat haberi ex cap. Clericus v. c. tum, distinctione 91. in quo statuitur, ut Clericus, quæ sui beneficii fructus alere non possunt, quærat suo artificio, & tum tunc detrimentum officij sui; ubi glossa, verbo, *Uz illis*, eandem sententiam exprimit, & probat; tum quod talis præiudicium sibi ipse fecerit, cum se propria sponte promoueri permisit, tum quia sicut vir contrahens cum muliere modicè dotata, tenetur semper, & ubique eam alere; sic beneficiatus tenetur, ut eiusdem glossa verbis utitur, officiare Ecclesiam, licet pauper sit, & dicere cum Apost. ad Philip. 4. Scio satiare, & curare abundare, & penuriam pati. Item; Actor. 10. Ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt ministraverunt manus istæ: vult; illud procedere, siue Ec. lesia ab initio, cum est ad eam promotus, pauper sit: siue postea vergat ad paupertatem. Quam quidem glossam singularem, & ab omnibus receptam esse ait Nauar. De oratione cap. 7. n. 17. Vnde intelligitur eam, præsertim cum tutior sit & animam concernat, amplectendam, & consulendam esse; iuxta cap. Iuuenis, De sponsalibus.

34. **T**utorem vero esse ostendunt: tum quod in eâ nihil inest periculi peccandi, ut in contraria inesse potest: tum quod non de abamus facile inducere in animam tot, tamque doctos viros, & in sacris canonibus expendendis bene exercitatos, temere sententiâ hanc tueri, & scrupulose animas in re quotidiana illaqueare velle; nam ita senserunt tam Hostiensis, quam alij Commistæ ad cap. 1. De celebratione Missarum, ut Nauar. loco citato notat. Idem D. Antoninum 3. part. tit. 13. cap. 4. §. 1. & Card. nalem, ad Cl. men. primâ. De celebratione Missarum, & Sylu. in verbo, Hora, qu. 2. quibus ipse subscribit, tum ibidem, tum in En. lit. cap. 15. num. 102. & post ipsum ex recentioribus Incobus à Grassijs lib. 2. Decis. aur. ar. 7. cap. 49. nu. 8. Toletus in lib. 2. Instructionis Sacerdotum, cap. 14. ca. 5. quinta, Gregorius à Vale. 1. 2. 2. d. spuration. 6. questione 2. punct. 10. §. Circa 7. in fine, Azor in prima, arte Moralium Instr. lib. 10. cap. 3. quest. 3. & novissimè (alios adhuc citans) Suarez De religione tom. 2. tract. 4. lib. 4. cap. 21.

Imo cum esse communem Ecclesie sensum, satis aperte iudicavit Concilium Lateran. sub Leone X. sess. 9. in Bulla reformationis curiæ, canone nono: cum quemlibet habentem beneficium siue cum cura, siue absque cura animarum, si post sex menses ab eo obtento omiserit dicere officium diuini, a legitimo impedimento cessante, priuat fructibus

ipius beneficii pro rata omissionis, ita ut eos tanquam non suos, iniusteque perceptos retinere nequeat, sed teneatur in fabricam eiusdem beneficii, vel in pauperum elemosinas erogare, cum beneficium detur propter officium. In quo statuto patet supponi sensum Ecclesie imponentis recitationem diuini officij beneficiarijs, esse ut omnes, quidquid alia incumbant ipsi ratione sui beneficii (ut incumbunt multa cum ipsum fuerit curatum) ad eam teneantur: ita ut voluerit eandem esse quasi primum, & fundamentale officium, propter quod datur beneficium; quemadmodum habet Suarez in citato lib. 4. cap. 18. num. 5. nec est quod dicatur statutum illud non esse extendendum ad habentem beneficium tenue: nam verba generalia sunt, quibus sic incipit; Statuimus, & ordinamus, ut quilibet habens beneficium siue cum cura, siue sine cura, &c. Q. 6. fit, ut sicut pœnæ amissionis beneficii impositæ omnibus beneficiarijs, qui aliquod crimen admiserint, non minus subijciatur reus talis criminis habens tenue beneficium, quam habens pingue, ita nec minus subijciatur pœnæ impositæ beneficiarijs omnibus non recitantibus diuinum officium. Et confirmatur quia tenue esse, est tantum accidentarium beneficio: nec impedit quin ipsum sit verum ius spirituale, sufficiens ad veram beneficii rationem, ut argumento est quod sufficiat ad fruendum omnibus privilegijs, quæ conceduntur Clerico minorum Ordinum habenti beneficium Ecclesiasticum; videri potest Suarez in prius cit. cap. 21.

In contraria sententia autem est Sotus in lib. 10. De iust. & iure quest. 5. artic. 3. circa medium questionis, quam à nonnullis pjs, & doctis viris probabilem existimari Azor notat in memorata questione, tertia. Sed illorum autoritati sufficienter obstitit multitudo aliorum tum piorum, tum doctorum virorum, obstitit item, quod à lege exceptionem faciant, nulli alteri legi innixi: talemque exceptionem, per quam aperiatur via ad grauius derogandum illi ipsi legi obligationem ipsius paulatim extenuando, dum eadem relinquatur arbitrio prudentis determinanda quoad quantitatem ex qua beneficium debeat, aut non debeat censeri tenue. Quod arbitrium pro rariitate cordis humani, raro fit sine periculo seruiendi potius priuatis affectibus, quam Dei obsequio: vnde præparetur materia dissolutionis vitæ atque minuatur cultus diuinus.

36. **Q**ue incommoda, Ecclesiam dando beneficium propter officium, velle vitare satis intelligitur ex cap. finali, De relictis, in 6. Et videri potest ob eam causam, vna ex parte statuere in cap. 1. dist. 91. ut is cui beneficium suum non sufficit, proprio artificio, vel agriculturali nunciari sibi necessaria: & ex altera parte (ut communis usus docet) non obliget ad plures recitationes, ob beneficium habens redditus sufficientes ad plurius sustentationem. Imo nec ob multa beneficia etiam pingua simul habita ut bene tractat Suarez in citato lib. 4. cap. 18. num. 6. & sequentibus.

Rationes autem quæ pro eadem Soti sententiâ adferri possunt bene soluantur à Nauarro in tract. de oratione cap. 7. n. 17. Prima est, quod ex cap. Is cui, De præbendis, in 6. habentibus beneficia ad sustentationem necessaria, non possint alia beneficia conferri: possint autem non habentibus sufficientia: per quod significatur, illum qui non habet beneficium sufficientem, non habere beneficium: Respondet Nauarrus significari tantum, quod non habeat beneficium impediens alterius beneficii consecutionem: non autem quod sit sine beneficio, quia modicum beneficium est vere beneficium, ut satis intelligitur ex paulo ante dictis.

37. **S**ecunda est, quod ratio ob quam censetur quis obligari ad recitationem officij sit quod ille qui viuunt de altari, debeat altari deseruire: sicut viceuersa, qui altari deseruit, debeat altari viuere, iuxta cap. Cum secundum Apostolum, De præbendis. Ad quod etiam facit: tum illud ex citato cap. finali: propter officium, datur beneficium Ecclesiasticum; tum etiam, quod sicut olim omnes Clerici tenebantur ad recitationem diuini officij ex cap. finali, distinct. 92. sic erant ab Episcopo sustentandi, ex cap. 2. De præbendis. Atque nunc, cum soli initiati maioribus Ordinibus ad illam teneantur, & illos sollos sine titulo ad sustentationem sufficiente ordinatos, tenentur Episcopus sustentare, ex citato cap. Cum secundum Apostolum.

Respon-

Respondet Nauarrus veram causam ob quam beneficia tenentur officium diuinum recitare, non esse quod de patrimonio Christi viuatur; nam Clericorum famuli, multique alij de eodem patrimonio viuunt, qui non habent eam obligationem: sed quod ob beneficium quantumcunque exiguum, Ecclesie institutione deputetur quis ad laudandum, & orandum Deum, eiq; inferuendum pro populo à quo accipit annuum prouentum. Quem nihil refert in sufficientem esse quoniam in praestando officio spirituali, vt spirituale est, non est habenda ratio iustitiae commutatiuae; quasi attendere oporteat aequalitatem inter officium ipsum, & stipendium, quod loco paulo superius cit. Greg. à Valen. bene monet: quia spirituale aestimaretur alioqui pecunià, & simoniae crimen incurreretur: quod committitur tum alijs modis, tum accipiendo praecium pro labore de se & intrinsece necessario ad exequendum officium aliquod spirituale, vt idem author ostendit in seq. q. 16. puncto 2. quae sunt uincula 6. Vide tradita in praeced. lib. 23. cap. 17.

Ac cum haec ita sint, satis intelligitur nullam ab Ecclesia iniuriam fieri beneficiato dum ei non habenti stipendium sufficiens ad sustentationem suam, imponit onus recitandi officium diuinum: sicut nec fit ei, qui ad titulum tantummodo patrimoniij sui promouetur ad sacros Ordines: praesertim cum tale officium de se fit exercendum gratis tanquam spirituale: quod temporali nec subiicere, nec eo quare licet, prout habetur ex communi doctrina de simonia. Et quamuis illud exereenti, in vita subsidium aliquid accipere non prohibeatur, vt ex eadem quoq; doctrina habetur, tamen recitatio ipsa horarum canonicarum, non requirit tantam diem partem, vt nisi subsidium sufficiens Clericus beneficiatus ex beneficio accipiat, possit pro arbitrio eam omittere. Id enim Ecclesia non permittit, vt et cap. 1. & ex cap. Clericus victus, dist. 91. intelligitur. Nec de eo ipse conueniri potest quando quidem se sponte sua subiicit obligationi, quae iuxta antedicta, ex Ecclesie institutione annexa est cuiuslibet beneficio Ecclesiastico. Iniuria autem non fit scienti, & volenti, prout peculiariter declaratur ex exemplo viri, qui tenetur ad onera matrimoniij, quamuis non accipiat ab vxore dotem ad ea sufficientem: quoniam illam volens ducere, tali oneri sua sponte se subiicit. Videri potest Suarez in cit. a. 21. vbi plenius ea dere differtur.

Tertia ratio est, quod parum & nihil in iure aequipollcat. Respondet Nauar. id non semper ita esse: quin potius ea regulariter differre, praesertim in hac re: quandoquidem modicum beneficium iure canonico & est & dicitur beneficium in cap. Si proponente, De re scriptis: & in cap. Non potest, & in cap. Si motu proprio, De praebendis in 6.

De eadem proposta obligatione respectu eorum, qui beneficium habent quidem, non percipiunt tamen fructus illius.

SECTIO II.

37. Suarez in memorato lib. 4. cap. 19. refert hac de re tres sententias: vnam Nau. in tractatu De oratione cap. 7. num. 29. Eum cui beneficium collatum est, statim ac collationem acceptauit, teneri ad recitationem horarum canonicarum, etiam ante illius possessionem. Ratio est: quia per ipsam collationem acceptatam acquirit titulum, & fit dominus beneficii huiusq; fructus illi debentur ex eo tempore, quantumuis non sit percepturus ante possessionem adeptam.

Secundam vero Paludani in 4. dist. 15. quae 5. art. 1. conclus. 5. sub finem, ad obligationem recitandi horas canonicas ratione beneficii, vltra huius titulum requiri eiusdem possessionem, tanquam complementum, per quod habens ipsum, simpliciter dicitur beneficiatus, gaudetq; honoribus, & priuilegijs beneficiatorum. Quocirca incumbit onus recitandi, quod generaliter impositum est beneficiatis. In quam sententiam propendit Medina in Codice de oratione, questio 7. non longe ab initio.

Tertiam demum (quae est aliorum in praeced. sectione num. 34. memoratorum, & Caiet. in verbo, horae Canonicae, sub initium, contra iurisque sententia) eum ad recitationem horarum canonicarum non obligari tanquam benefi-

ciatum, qui habet quidem beneficium. sed nullos illius fructus recipit nec per se, nec per alium; neque per ipsam fiat quo minus recipiat: nec etiam in posterum percepturus est ratione illius temporis. Hanc probabilem facit, quod tunc cesset causa talis obligationis, quae est, vt gratia rependatur populo largienti temporalia, cui consentaneum est reddi spiritualia: sicut & ex aduerso Clericis impendentibus spiritualia consentaneum est populum rependere temporalia, vt in priori ad Corinth. cap. 9. ostendit Apostolus. Et ita hoc tempore quo Ecclesia deposuit curam alendi Clericos minorum Ordinum, censetur quoque eos liberasse ab obligatione recitandi horas canonicas. Itemq; si Papa alicui beneficium sic conferat, vt alteri omnes redditus relinquat simul cum tota beneficii administratione, censetur consequenter taliter beneficium liberare ab onere recitandi horas canonicas, quemadmodum T oletus attigit lib. 2. cit. in fine cap. 14. Quidquid autem sit, in praxi documenta sequentia tenenda videntur.

Primum est: Solum titulum beneficii sine spe possessionis, vel cum ea quidem, sed sine spe perceptionis fructuum vnquam futura, non inducere obligationem recitandi horas canonicas, neminem esse qui contra sentiat annotat Suarez in citato cap. 19. Et ratio est: quod id nullo iure, aut consuetudine sit constitutum: nec ratio suadeat, cum tale, nomine tantum, beneficium censi possit, tanquam ius inefficax per quod nequit obtineri illud ad quod datum est. Vnde non est ad ipsum extendenda lex obligas ad recitationem horarum canonicarum, vt pote quae tanquam onerosa, refringenda est interpretatione, non extendenda.

Secundum est: Tutam esse quidem, nec probabilitate carere Nauarii sententiam: nihilominus non esse rejiciendam contrariam ceterorum: nempe titulum beneficii sine possessione, non sufficere ad obligationem recitandi horas canonicas: nam tot nobilium authorum iudicium illam reddit satis probabilem. Cui & ratio suffragatur: quod beneficium vt sit ius efficax, cum titulo requirit possessionem. Ideo enim beneficiatus ante acceptam possessionem nequit sibi vindicare beneficii fructus.

Tertium est: Eum qui cum titulo beneficii habet illius possessionem, non eximi à proposta obligatione; ex eo, quod non ipse, sed nomine ipsius, alter accipiat fructus. Ratio patet: quia beneficium non definit inde esse ius efficax, & ita adolentes beneficiati, quorum parentes pro eis percipiunt fructus sui beneficii, non minus subiiciuntur ei obligationi quam si perciperent per se. Obligari similiter eum, qui ex beneficio nihil aliud, quam distributiones quotidianas perciperet; cum de tali vere dici nequeat, quod nullum fructum beneficii percipiat.

Quartum est. Obligari etiam eum, qui ideo nihil percipit, quod possessionem non capiat cum possit. Ei enim sua fraus aut negligentia non debet prodesse: nec Ecclesia inde obsequio debito fraudari. Idem iudicium est de eo qui accepta possessione, ideo non percipit fructus, quod sine legitima excusatione non resideat; nam & de tali vere dicitur, stare per ipsam quo minus recipiat fructus beneficii sui. Dicendum est pari ratione obligari illum, cui facta est beneficii collatio, & est ab ipso acceptata (vnde ius in re, seu beneficii dominium quatenus est ei) si fructus illius temporis, siue sequesterati, siue ab alio male usurpati, tadem autoritate iudicis, aut alia via legitima, probabiliter videatur ei restituendi; ipso, vt par est, id procurante. Pro hoc aliquot authoribus citatis Suarez initio sequentis cap. 20. rationem adfert, quod talis vere, ac proprie beneficiatus sit, cum ad id non requiratur vt fructuum perceptio sit anticipata.

Quintum est: Obligari quoque eum, qui omnes beneficii fructus loco pensionis reseruauit ei, qui in suum fauorem illud resignauit. De quo Suarez pluribus in citato cap. 20. dist. 2. Ratio vero est: quia ad quem pertinet beneficii administratio, pertinet & recitatio horarum canonicarum, sicut aliorum munerum executio: talisq; sit vere beneficiatus: & quod alius accipiat fructus, id de consensu ipsius fiat, cum consenserit reseruari alteri; neque propter suam voluntatem (vt nec ob suam culpam, si ob aliquam priuaretur iisdem) debet Ecclesia priuari seruitio sibi debito. Adde quod possit, si velit fructus aliquos percipere: quandoquidem

potest

38.

potest eidem beneficio deseruire; & alter cui omnes fructus referuati sunt, cogi satisfacere pro impendendo seruitio: quia talium fructuum nomine, intelliguntur ij soli, qui deductis oneribus referuati sunt. Ita Nauarr. De oratione capit. 7. num. 30.

39. Addens sextum documentum: Non excusari quem ob id dumtaxat, quod fructus beneficij in primo anno, aut pluribus, fabricæ, aut prædecessori mortuo, aut alteri cuiuspiam rei, vel personæ debeantur ex consuetudine, vel privilegio. Ratio illius est, quod tali debeatur dimidia pars fructuum, prout declaratur in Extrauag. Ioannis 22. incipit, Suscepti regimini; ideoque in illis eadem ac in præcedentibus sit ratio; sicut etiam probabile est eandem esse in ijs canonicis qui ex Ecclesiæ statuto, vel consuetudine nihil penitus percipiunt primo anno, aut etiam ulterius, etiam si velint deseruire, ita vt omnia cedant antiquis Canonicis. Nam eodem iure, quo antedicti, exigere possunt dimidiatos fructus. Neque eis obstat consuetudo aut statutum contrarium: quia per constitutionem Pij quinti, quæ incipit, Durum, editam anno Domini 1570. ea & improbat & abrogatur. Quæ de re plenius Suarez in sequent. dicto tertio. Quod si quis ob molestiam litigandi contra suam Ecclesiam consentiat simpliciter in prædictam consuetudinem, non excusabitur ab hac obligatione recitandi, vt nec excusatur ille qui beneficium accipit, consentiens vt fructus pro pensione referuatur ei qui in ipsius fauorem illud resignauit. Ratio est ex Medina in cit. quæst. 7. tit. cum possessione, ratione cuius percipiuntur fructus bonorum Ecclesiæ, cum habeat veram rationem beneficij inducti obligationem recitandi officium diuinum, prout satis constat ex supradictis, cui obligationi debet per aliquem satisfieri. At non debet per eum percipi fructus sine titulo, iuxta post dicenda. Ergo per eum qui habet titulum: qui sua voluntate se submisit conditioni habendi eundem per aliquod tempus sine fructuum perceptione. Accedit ad hæc quod plerumque Canonicus de quo agimus, si velit adesse choro, particeps fiat distributionum: aut si obire velit partes vicarij, qui illi interea sufficiens est, ne Ecclesia in præiudicium diuini cultus, careat debito numero suorum ministrorum: possit accipere stipendium eidem Vicario tribuendum.

Septimum est. Ad liberationem à proposta obligatione, non sufficere quod pro aliquo tempore fructus non percipiuntur, si spes sit alias percipiendi: alioquin enim pro anno in quo ob sterilitatem, aut aliud incommodum nulli perciperentur, beneficiarius non teneretur recitare: nec, si beneficium esset curatum, Sacramenta pari de causa administrare. De qua re Suarez in eod. cap. 20. dicto 5.

40. Vltimum documentum est: Eum qui habet titulum beneficij sed possessionem accipere impeditur per litem, non teneri ad recitationem horarum canonicarum. Hoc aduersus Nauarrum in cit. cap. 7. num. 29. Suarez probat in fine præcedentis cap. 19. tum per illud, quod antea habitum est, solum titulum absque possessione minimè sufficere ad obligationem recitandi horas canonicas: tum ex eo, quod si colligens possessionem habeat, colorato forte titulo intrusus: is vt ad omne aliud talis beneficij onus tenetur, ita & ad propositam recitationem; non autem alter qui ab administratione, & à possessione excluditur: præsertim cum nihil sit curidem onus, cui per vnum satisficit, imponatur duobus. Sin neuter litigantium habeat possessionem: ac vterque litiget, existimans in conscientia se ius habere: non vni potius, quam alteri incumbit talis obligatio; cum appareant iure pares; quandoquidem non daretur alioquin litigationi locus. Nec obstat, quod interea temporis Ecclesia fruatur obsequio talis recitationis, aut quod is qui vincet, fructus sequestratos recipiet: quia id per accidens est, perinde ac cum beneficium per aliquod tempus vacat, in quo non est qui satisfaciat istiusmodi obligationi: & successor capit fructus eiusdem temporis. Quæ tamen in re cauenda est fraus, & negligentia per quam lis diutius protrahatur. Id enim tanquam Ecclesiæ valde iniuriosum non habet excusationem à graui peccato. Vnde si lis nequit breui tempore terminari, dirimenda est facta compositione inter litigantes.

* * *

De eadem obligatione respectu eorum, qui non habent titulum beneficij, percipiunt fructus illius.

SECTIO III.

Istiusmodi sunt pensionarij, ad quos pertinent dicenda in sequenti cap. octauo. Eos autem ad recitationem horarum canonicarum non teneri, consentiunt auctores. Ratio vero est, quia non sunt proprie beneficiarij, & Ecclesia nullum præter initiatum sacro Ordine aut Religiosum profectum additum choro, ad talem recitationem adstringit, nisi beneficiarium; ita Nauarr. in capit. 7. De oratione numer. 25. Addens nihilominus eos qui pensionem Clericalem, seu tantquam Clerici, habent sufficientem ad vitam sustentationem, teneri ad recitatio. em horarum minorum Beate Virginis sub eadem pœna, qua beneficiarij tenentur ad recitationem horarum canonicarum. Quæ de re idem in sequent. numer. 32. & in Enchir. cap. 25. numer. 122. Bullam Pij quinti refert, & explicat. De qua Suarez in memorato lib. 4. cap. 22. num. 6. monet præceptum per eam impostum, non ita limitari ad preces beate Virginis, quin pensionarius si velit possit recitare horas canonicas, per quas plenius satisfaciat suo munerari. Namque probabile est Papam noluisse lege sua illas excludere, sed solummodo noluisse imponere pensionarijs tantum onus. Vnde idem Suarez inferit, habentem beneficium, & Clericalem pensionem satisfacere, si recitet horas canonicas, etiam si non addat maiores horas B. Virginis; quia potest vtrique oneri satisfacere per vnam recitationem horarum canonicarum, perinde ac habens duo beneficia.

Ex antea proposita ratione pariter colligitur, quod Medina in Cod. De oratione, quæst. 7. annotat: quod cum coadiutoria non sit Ecclesiastica beneficium, sed aliquid ei adiunctum: coadiutorium datum alicui beneficiario non esse obligatum ad recitationem horarum canonicarum; nisi ipse in defectum eiusdem beneficiarij suscipiat in se totum onus beneficij, vt solet ei commendatur aliquid beneficij donec alter eo intulit. Quo casu per suam acceptionem beneficiario subrogatur in tota obligatione beneficij, vt bene docet Suarez in sequent. num. 14. Alias vero talem obligationem non habere specialiter impostam, manente apud retinentem beneficium obligatione recitandi, prout Nauarr. in capit. 20. De oratione num. 18. probat: quia ratione beneficij non solent obligari duo ad priuatum recitandum. Vnde ille addit generaliter resoluendum esse: quod coadiutor teneatur facere omnia, & sola illa ad quæ datus est coadiutor, etiam si constitutur futurus in totum successor: & ita si datus sit coadiutor ad dicendum omnes horas nomine beneficiarij, tenebitur ad omnes illas: si vero ad aliquas solas, ad eas dumtaxat: licet omnibus diebus, tenebitur illis omnibus: sin tantum aliquibus; ijs solis: quia causa limitata limitat & producit effectum. Quæ aduerte dici de publica recitatione; nam obligatio priuata recitandi, quia personalis est, alteri commendari non potest. Quod etiam notat Suarez in seq. n. 15.

Consequens est quoque ex eadem doctrina, eos qui solum habent expectatiuas beneficiorum, vt qui dicuntur Canonici in spe, non teneri ad horarum recitationem: quia beneficium expectare, non est illud habere: sed cum ab alio habeatur, ius aliquod sibi vindicare ad illud aliquando habendum. Consequens demum est vniuersæ, nec teneri quemquam alium percipientem fructus beneficij alio titulo, quam beneficij.

De restitutionis pœna, quæ incurritur non satisfaciendo obligationi propositæ.

SECTIO IV.

DVplex solet assignari pœna cui obnoxius sit beneficiarius transgrediens hanc de qua agimus obligationem: vna peccati mortalis: & altera restitutionis. Ac de priori satis constat ex cap. Clericus victum, distinct. 91. iuxta quod beneficiatus nō recitans horas canonicas dignus est excommunicatione: quæ tantum pro peccato mortali imponi potest, ex cap. Nemo Episcoporum tit. qu. 3. Accedit modus quo

eadem

eadem recitatio præcipitur in c. Dolentes, De celebratione Missarum, §. finali, illis verbis, Districte præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, vt diuinum officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiose celebrent, pariter & deuote, nec de eo est inter Doctores controuersia etiam si non conueniat inter eos, quanta ommissio eiusdem recitationis requiratur ad constituendum tam graue peccatum. De qua re iam egimus in præced. lib. 18. nu. 143. & duobus sequentibus.

De posteriori, hoc est, restitutionis pœna, An ea incurratur ipso facto ob omissionem horarum canonicarum recitationem a beneficiario. An autem post Iudicis tantum condemnationem, dubitatum quidem est inter antiquiores, vt videre licet apud Sylu. verbo Clericus, 4. quæst. 23. vbi tum auctores, tum etiam rationes adferunt in vtramque partem. Sed vix videtur esse nunc locus relicti dubitationi: cum in Concil. Lateranensi sub Leone 10. sess. 9. canon. 9. constituitur, vt nemo beneficium habens, qui elapsis sex mensibus ab eius consecutione, sine legitimo impedimento officium diuinum recitare omiserit, pro tempore quo non recitauit fructus suos faciat: imo teneatur eos, tanquam rem iniuste captam impendere in fabricam beneficii: aut in eleemosynas pauperum. Quæ verba, tanquam rem iniuste captam, &c. satis ostendunt illud quod citatis Nauarro, & Couar. habet Suarez in eodem lib. 4. cap. 30. sub initium quoad forum conscientie nullam requiri Iudicis sententiam declaratoriam: cum nihil iniuste captum possit de se bona conscientia retinere.

Ad quod quidem statutum (de quo plurib. idem Suarez in præced. cap. 29.) accessit bulla Pii quinti relata à Nauarro in Enchir. cap. 25. num. 122. & de oratione cap. 7. num. 32. in qua idipsum statutum non modo commendat, vt pium & salutare, sed etiam illud innouando, declarat quænam debeat esse talis restitutio: nempe vt qui omnes horas canonicas vno vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficii, vel beneficiorum suorum fructus; qui illi diei, vel illis diebus responderent, si quotidie diuiderentur: qui autem solum matutinum, dimidium, qui cæteras horas omnes, dimidium item: & qui singulas ex eis, sextam partem fructuum talis diei amittat. Declarat etiam, quod est per sex primos menses à die acceptæ collationis beneficii non recitans horas canonicas liber sit à restitutione, non esse tamen liberum à peccato mortali, quod tali omissione committenti ante diximus. Item obnoxios esse tali pœnæ quosuis beneficiarios, qualiacumque sint eorum beneficia, itemque pensionarios, non quidem omnes, sed solos eos, qui tanquam Clerici, fructus, aut alias res Ecclesiasticas percipiunt, nisi dicant paruum Officium beatæ Virginis.

De qua constitutione pro quotidiana praxi Suarez in citato cap. 30. habet notatu digna. Primum est nu. 2. ab hominibus doctis, & piis non dubitari, quin ita sit vsu recepta, vt obliget. Secundum est, pro quo plures alios citat num. 6. ex vi illius legis restituendos esse fructus secundum proportionem in ea declaratam, neque vnus tantum, sed omnium beneficiorum, quæ habuerit ille qui non recitat. Hoc habetur aperte ex verbis illis eiusdem legis, Omnes beneficij, seu beneficiorum fructus, qui illi, vel illis diebus responderent, &c.

Tertium est, nu. 11. in fine, per eandem legem, propositæ pœnæ extensionem, cum eadem proportione fieri ad eos, qui etiam si in choro sint præsentis: nihilominus nec ibi, nec alibi recitant horas illas quibus assistunt: fieri similiter ad pensionarios, non quidem omnes, sed solos eos, qui tanquam Clerici fructus, aut alias res Ecclesiasticas percipiunt, nisi dicant paruum Officium B. Virginis.

Quartum est, de quo in num. 13. & 16. ab hac obligatione restituendi, excusare posse: tum materiæ paruitatem, tum ignorantiam, obliuionemque inculpabilem, quia imponitur ob peccatum mortale quod salutis suæ immemor paruitatis, temporali pœna vtgetur exequi quod tenetur. Paruitas autem ea materiæ contingit ex parte horarum canonicarum, cum ommissio non est tanta: vt constituat mortale (de qua re videnda sunt dicta in præcedent. lib. 18. nu. 143. & duobus sequentibus) aut quantumcumque sufficiens fuerit ad mortale, pars tamen fructuum eidem respondens obtinuitatem beneficii, non est sufficiens. Quæ tamē in re ca-

uendum est, ne vni parua materiæ, aliæ similes paulatim ita coniungantur: vt mortali modo, sic excreseat, vt grauis fiat: perinde ac in furto, per modica repetita, excrecente in magnum.

Quintum est: ex eo, quod in eadem lege dicitur, talem restitutionem faciendam esse fabricæ beneficii, intelligi non esse liberum, eam facere in opus alterius loci etiam potest. Et quia non dicitur fabricæ, Ecclesiæ beneficii, permissum esse eam facere fabricæ alterius edificij ad beneficium ipsum spectantis: vt domus in qua beneficiatus habitat, aut in qua reconduntur fructus beneficii, vnde expensæ necessariae, vel vitales pro illius reparatione factæ, deduci possunt à summa restituenda.

Sextum est: quia in eadem lege additur (absque determinatione certorum pauperum) vel pauperibus faciendam esse talem restitutionem, posse eam fieri per eleemosynam in quocumque pauperes: præsertim cum id maxime sit consentaneum Christianæ charitati, quæ omnes amplectitur in Christo: & reddit faciliorem, ac situatiorem ipsam restitutionem: vt bene nu. 20. idem auctor notat. Vnde consequens est, eandem restitutionem fieri posse procuratione celebrationis Missæ & aliorum Ecclesiasticorum suffragiorum pro defunctis, qui & ipsi pauperes sunt valde indigentes tali refrigerio. Itemque suppleri posse per eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit pauperibus: cum eæ cuiusdam anticipatæ solutionis rationem quamdam habere possint. Adde etiam ex Nauarro in fine citati nu. 122. & de orat. in cap. 7. nu. 34. quod Suarez approbat in num. 21. eum qui ad eiusmodi restitutionem tenetur, si vere pauper sit, de prudentis Confessarii consilio prius requisito, quia facile est decipi in propria causa, tanquam in eleemosynam acceptum à Papa, posse licite retinere sibi illud quod restituendum est, aut eius partem.

Aduerte autem beneficiarium obnoxium esse huic pœnæ quantumcumque cætera ohera sui beneficii obierit, vt administrare sacramenta, cum esset Parochus. Nā hoc non obstante reus est peccati mortalis, quod committitur omissione recitationis horarum canonicarum; quod vnum tali priuatione punitur, tanquam ea sufficienter dignum: non obstante, quod quis cætera sua munia exequatur: sicut & sufficienter dignus est æterno supplicio, quantumcumque in nullo alio deliquerit, iuxta illud Iacobi 2. Quicumque totam legem seruauerit, offendat autē in vno, factus est omniū reus.]

Aduerte secundo: quia propolita lex nulla habet verba derogatoria: si ex aliqua loci consuetudine restitutio fructuum beneficii male perceptorum certo operi pio applicanda sit, illam non liberare ab eiusdem consuetudinis obseruatione; cum, vt bene notat Suarez nu. 27. non fuerit ad hoc ea ipsa lex instituta, vt seruiretur utilitati fabricæ beneficii, aut pauperum: sed vt expeditior redderetur via ad executionem talis restitutionis, dum constaret, quid, à quo, quantum, & cui esset restituendum.

Aduerte tertio, quia Pius quintus sua constitutione, pensionarium non recitantem Officium paruum B. Virginis, ad restitutionem obligat eadem ratione qua beneficiatum non recitantem horas canonicas: quæ de hoc quoad modum restituendi sunt dicta, ad illum extendi.

Aduerte postremo, aliam esse rationem de fructibus, quos beneficiarius lucrifecerit per distributiones quotidianas: Nam illi non sunt restituendi fabricæ, aut pauperibus, sed iis qui choro interfuerint, quibus accrescunt, ex capit. vnico De clericis non residendis, in 6. & Concil. Trident. sess. 24. capite. 12. De reform. Qua de re poterunt Canonici, quorum est propria, videre Couar. in lib. 3. var. resolut. cap. 13. & Nauarum in miscellaneo 59. De oratione: ac post eisdem perspicue, suaque plene differentem Azorium in 2. par. Moral. instituit. libro septimo cap. septimo.

Cæterum versatur in dubio, An sicut pœnam peccati mortalis incurrit beneficiarius, qui sine debita attentione horas canonicas recitat: sic etiam incurrat pœnam restitutionis fructuum beneficii perinde ac si omnino non recitasset. De hoc Petrus à Nauar. lib. 2. De restitut. cap. 2. num. 228. & alij not sequentibus, vbi duo præmonet. Alterum, talem non teneri ad restitutionem spiritalem secundum æqualitatem, id est, non teneri horas sine attentione re-

45.

46.

47.

no pœnia
demonia
ab Hieronymo
vii

citatas repetere iam transacto die: quia nimirum talis obligatio onus est diei: sicut & obligatio ieiunij Ecclesiastici. Alterum est: ex eo solo, quod quis inquinatus peccato mortali horas canonicas recitet, ipsam non teneri ad restitutionem fructuum: quia in illo statu implet præceptum Ecclesiasticum secundum substantiam operis, si in regre, & cum debita attentione recitet: sicut & is qui vna refectione in die contentus est, nec cibis vitetur, implet præceptum ieiunij (quantumuis peccato mortali inquinatus) neque illius transgressionem nouo peccato se contaminat. Acceptatur autem à Deo talis recitatio ob deuotionem Ecclesie, cuius illi qui recitant, sunt ministri: sicut & acceptatur instrumentorum multorum symphonia, qua in diuinis officiis Ecclesia ipsa vitur.

48. His autem præmonitis statutis memoratus author contra Sotum, & Cordubensem, quod voluntarie recitans sine attentione (vt accidit ei, qui cõfabulatur, pecunias numerat, scribit, aliaque aliena miscet cum recitatione) sicut non implet Ecclesiasticum præceptum de recitatione officij, studio se pariter, & deuote exequenda, ex cap. Dolentes, De celebratione Missarum: ita nec lucrari fructus qui ab Ecclesia assignati sunt in stipendium, iis qui tale præceptum implerent. Quod enim punitur per illorum priuationem, est eiusdem præcepti transgressio, à qua beneficiarij vitæ futuræ immemores, notabantur non reuocari per poenam peccati mortalis, sub qua tale præceptum impositum est, vt paulo superius notauimus. Eandem sententiam sequitur Suarez De relig. tomo 2. lib. 4. cap. 30. num. 14.

Nota vero quod Petrus à Nauarr. num. 234. addit, & multis consolationem adferre potest: si quis memoria teneat omnia recitanda, ipsam satisfacere præcepto recitandi, quantumcumque ad verba non attendat, dummodo exterius attentionem adhibeat, recolletus sit, ac compositionem, & modestiam orantis seruet: qui non exponit se periculo non pronunciandi: adeo vt is qui more solito dicit Primam, aut aliam horam memoriter; si in fine vnius, aut alterius Psalmi aduertat se debite recitare, credendus sit à mortali excusari, nec ad restitutionem teneri; cum quoad cetera, saltem sit verosimile, ipsum recte omnia pronunciaffe. Quod superest videtur docendum, quæ sint causæ ob quas possit quis excusari à tali restitutione excusatus, vno verbo expeditur dicendo eas esse ob quas à mortali excusatur. Eas persequuti sumus in præcedenti lib. 18. cap. 13. post Nauarrum in Enchir. cap. 25. numero 100. & 101. & in tract. de oratione, cap. 11.

CAPVT V.

De beneficiati obligatione residendi.

SUMMARIUM.

49. *Quæ beneficia residendi iam requirant ex obligatione.*
50. *Quæ non requirant.*
51. *Quid sit tenendum in hac re: quoad beneficia tenuia.*
52. *De iure quo imposita est propria obligatio.*
53. *Cum beneficiatio habeat curam animarum ne quidem Papa potest in tali obligatione dispensare sine iusta causa.*
54. *Alij quod i. a. s. causa.*
55. *Licet à beneficiatijs curam animarum habentibus concessa à Concilio Tridentino.*
56. *Legitime excusatus à residendo facere potest fructus suos.*
57. *Obligatio dispensari in hac re: & quis possit in ea dispensare.*
58. *Pœna restitutionis, qua punitur transgressio propostæ obligationis.*
59. *Ea non imponitur incurrenda ipso facto: & quatenus ante condemnationem possit quis vti si actibus quorum priuatione punitur.*
60. *Explicatio difficultatis, An ad talem poenam vitandam, sufficiat residere, Ecclesiasticum ministerium per substratum exercendo.*

Obligatio residendi in proprijs Ecclesijs, id est seruiendi per seipsum in Ecclesia in qua habetur beneficium, in aq; personaliter faciendi officium, propter quod datur beneficium: colligitur ex toto titulo de Clericis non residenti-

bus. Agentes de ea re authores (quibus adde Nauarr. in Enchir. cap. 25. nu. 121.) refert Azor 2. p. re Moral. insit lib. 7. sub initium cap. tertij, in quo & tribus sequentibus, satis late eam persequitur.

Cæterum, certum est omne beneficium cum animarum cura siue in foro interiori tantum, vt parochiale; siue tantum in exteriori, vt Archidiaconatum, cui potestas gubernandi annexa est absque pastoralis cura; siue in vtroque simul, vt Episcopatum: & quodcumque aliud cui iurisdicctio, & pastoralis cura est annexa. Certum inquam est residentiam requirere secundum commune ius canonicum, per cap. Ad hæc, & cap. Extirpanda §. Qui vero De præbendis, & cap. Quia nonnulli, De Clericis non residentibus, & ca. Licet De lecl. in 6. Qui Canones innouantur in Concilio Tridentino sess. 6. & sess. 23. vtroque cap. 1. De reform.

Idem quoque dicendum est de beneficijs eorum qui habent Ecclesiasticam dignitatem, præposituram institutam ad conseruandam, & augendam disciplinam Ecclesiasticam: qualia sunt Præpositorum, Decanorum, Thesaurariorum, Præcentorum, nonnullorumque aliorum. Pro quo textus est in citato cap. Ad hæc, cap. Ex parte vestra, cap. Inter quatuor, cap. Ex parte tua, De Clericis non residentibus, & in Concilio Tridentino sess. 24. cap. 12. De reformatione.

Idem adhuc dicendum est de canonicatu, Pro quo item faciunt cap. De cætero, ca. Tur. cap. Cum dilectis cap. Cum ad hoc De Clericis non residentibus, & cit. cap. 12. Concilio Tridentino. vbi idem habetur de præbenda, & portione: vt & in cit. cap. Cum ad hoc: vbi illam habentes vocantur assij. Ad quod verbum glossa notat assij, quasi assiduos vocari beneficiatos, qui non sunt canonici, & seruire debet Ecclesie: nec vocantur ad communes tractatus cum canonicis. Idem præterea dicendum est de vicariatu perpetuo Ecclesiarum parochialium per cap. finale, De officio vicarij. Item deniq; de beneficijs habentium Episcopatum, Abbatis, vel Prioratus in commendam, vel administrationem perpetuam, etiam quoad spiritualia, quoniam habent idem omni & obligationem, quam ij haberent, qui in titulum talia beneficia obtinerent.

De cæteris autem beneficijs non est ita certum. Nam etiam Doctores (quos satis magno numero Azor in eodem cap. tertio, versus Sed dubitatur, refert & sequitur) communiter asserant omne beneficium iure cõmuni residentiam requirere: quia ex cap. Quia nonnulli, c. Relatum, ca. Conquerente, De Clericis non residentibus, & cap. finali, De rescriptis in 6. beneficium datur propter officium, quod quidem requirit præsentiam personæ in loco in quo ipsum debet exerceri. Nihilominus inde nihil amplius videtur colligi de necessitate, quam quod beneficiarij in Ecclesijs constituentur vt seruiant, officium in eis exercendo, non autem statui aperte, quod debeant personaliter seruire per seipfos: sicut de Parochijs, ac alijs prius memoratis particulariter statuitur. Quidquid autem sit de iure communi, constat apud omnes dari quædam beneficia, simplicia vltra antememorata, vt capellania: quæ per cõsuetudinem receptam, nec tanquam illicitam reprobari solitam, libera sint à residentia personali: excepto quod interdum aliqua eorum ex statuto speciali, vel fundatione illam requirant, non vero ab obligatione, officium quod eis annexum est, præstandi per alium.

Aduertit vero quod prædictum est de obligatione residendi, locum habere quantumcumque beneficium sit tenuia, prout Nauarr. initio citati in 121. expressit, post plures alios quos Azor commemorat, & sequitur in illo eodem ca. 3. quæst. 3. Ratio vero est: tum quod generaliter præcipiat beneficiatis commorari in sua Ecclesia: nihil distinguens, siue pingue, an tenue beneficium: neque ob redituum tenuitatem, amittatur ratio beneficij. Tum etiam quod Clericus, cui beneficium tenue confertur, possit illud propria sponte respuere: ideoque si illud accipiens, in commodum aliquod sentiat; debet sibi imputare; perinde ac ille, qui modice dotatam uxorem voluit ducere, debet sibi imputare, quod in ea sustentanda grauetur. Inde per dicenda in sequenti numero 284. si habens beneficium tenue, obtineat aliud residentiam requirens, tenetur relinquere prius, aut dispensationem obtinere ad vtrumque simul retinendum, seruiendi

vni per seipsum, & alteri per substitutum: aut utriusque per seipsum, si iudicio Episcopi debite facere potest.

Quo iure sit imposta residendi obligatio.

Nota autem primo pro praxi, propositam residendi obligationem iure tantum Canonico imponi habentibus beneficia sine animarum cura: ceteris autem, siue quibus ratione beneficii incumbit animarum cura, impositam esse tam diuino, quam Canonico iure, vt bene ostendit Sotus De iust. & iure lib. 10. quest. 3. artic. 1. secutus Caietanum, 2. 2. qu. st. 185. art. 5. ac nouissime (post vtrumque illorum, atque Cotarruiam in lib. 3. variar. resolut. cap. 13.) Azor in 2. parte moral. institut. lib. 7. cap. 4. Idemque bene notat Nauarrus in Enchir. cap. 25. num. 121. satis colligi ex his verbis Concilij Trident. sess. 23. cap. 1. De reformat. Cum precepto diuino madatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique diuini pradicacione, Sacramentorum administratione, ac bonorum operum exemplo pascere pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cetera mania pastoralia incumbere: quae omnia nequaquam ab iis praestari, & impleri possunt, qui gregi suo non indugilant, neque assunt, nec mercenarium more deserunt. sacrosancta Synodus eos admonet, & hortatur, vt diuinorum preceptorum memores, factique forma gregis in iudicio, & veritate pascant & regant. Quibus verbis aperte indicatur, quod pastor animarum residere debeat. Cum enim talia officia commode praestari nequeant, nisi ab eo qui personaliter residet, necessario sequitur, quod pastor animarum debeat in suo beneficio residere. Perinde enim est in ea re, ac cum quis alicuius gregis instituitur pastor, aut nauis, vel domus gubernator, & custos: ex cuiusmodi officij vi & natura sequitur, vt quisquis illud habet tanquam is cuius cura, & industria ac diligentia electa est ad personale munus, personaliter residere debeat. Atque ita necessarium non fuit vt Christus institutus pastorum officium, expresse residendam iniungeret: quia satis fuit, quod instituendo illud, residendam, quae illius naturam & conditionem sequitur, institueret implicite.

Nota secundo, quod inde quoque est consequens, ne Papam quidem posse valide cum animarum curam habente dispensare ad non residendum nisi iusta adite dispensandi causa. Neque enim vt sepe inculcauimus, inferior potest legem Superioris aliter relaxare, quam iusta de causa. Itaque curatum beneficium habens, si absque iusta causa non residet, tunc non est in conscientia. Nam nec dispensationem pretereundere potest ex iam dictis: nec item consuetudinem, quae nulla potest valere contra ius diuinum: maxime autem in re proposita, in qua Ecclesiis, & animabus damnofa esset, & contraria naturali aequitati iustitiae: qua quisque ex suscepto tali officio, tenetur ipsemet per se gerere curam ouium Christi. Quod satis significatum est a D. Petro in priori sua epistola cap. 5. illis verbis: *Pascite qui in vobis (id est, inter vos) gregem Dei.* Et patet a simili: quia miles instituitur vt per se militet. Instituitur item nauis gubernator, domus ianitor, quaerendo personae industriam, fidem, & diligentiam. Similiter gregis custos, qui (iuxta Salomonis preceptum, Proverb. cap. 27. v. 23.) diligenter agnoscat vultum pecoris sui, suosque greges consideret. Ad quod implendum in cura pecorum, si necessaria sit assilientia: multo magis erit ad implendum in regimine animarum.

Causa dispensandi valde in proposita obligatione.

Porro causa dispensandi in obligatione de qua agimus iustae censentur, cum tanti momenti fuerint, vt cogant ad tempus beneficium abesse: cuiusmodi haec referuntur esse. Prima cum quis est absens pro negotiis religionis: vel illius Ecclesiae, cuius pastoralis curam gerit, ca. Ex parte 2. De Clericis non residentibus.

Secunda, cum quis Theologiam audit durante quinquennio, c. fin. De magistris. Idemque iuris esse, cum quis per quinquennium audit ius Canonicum, vt ex Archidiacono, & Panorm. habet Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 121.

Valerij Par. III. Tom. 3.

Tertia, cum quis Theologiam publice praeregit ex eodem cap. finali. Idem etiam iuris esse cum quis praeregit ius Canonicum Nauar. habet ibidem vbi & addit tali excusationi locum esse quamdiu talis praerectio durauerit. Quod etiam habet Syluest. in verbo *Residentia*, q. 7. versu. 3. Neque in hoc requiritur licentiam Ordinarii si dem ibidem notant, quoniam ius illam concedit.

Quarta est, studium literarum humaniorum, & Philosophiae impetrata ad illud (nisi consuetudo vigeat in contrarium prout loco citato addit Nauarrus) a proprio Episcopo licentia, cap. Relatum, cap. Tua, De Clericis non residentibus, & cap. 2. De privilegiis, in 6. Vbi aduerte ex Concil. Trident. sess. 23. c. n. De refor. ad non residendum in beneficio curato, iustam causam abeundi debere esse cognitam Ordinario, ab ipsoque probatam, & licentiam abeundi obtentam esse in scriptis relicto cum debita mercedis assignatione idoneo vicario, approbato ab eodem Ordinario. Vbi aduerte quoque obiter, quod Lessius habet, *de iust. & iure*, lib. 2. c. 34. n. 158. ob scripturae solemnitate omittam, non reddi quoad forum conscientiae licentiam irritam, sed tantum quoad externum requirens probationem, cum illud sit contentum simplici confessione Penitentis.

Quarta causa est, cum quis seruit suo Episcopo, De clericis non residentibus, cap. Ad audientiam, & ca. De cetero. Et ratio est, quia esse cum suo Episcopo, est esse in sua Ecclesia: cum Episcopus sit in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo, cap. Scire debes, 7. quest. 1. Intellige autem cum Angelo, *Clericus*, 7. num. 2. & Nauar. loco cit. si seruiat in bonum Ecclesiae vniuersalis, vel Ecclesiae Cathedralis, aut collegiatae, cuius est canonicus: non autem si seruiat principaliter ob propriam utilitatem, & lucrum, vt ad aucupandum aliquid beneficium, aut ad exercendum officium notarii, aliudve lucrosam. Adde tamen (quod Nauar. ibidem & Selua De Beneficio, part. 4. quest. 6. Casu 17. & 24. habent ex Panorm. ad cap. Ad audientiam, De clericis non residentibus) Episcopum in suo personali obsequio, posse habere duos Canonicos ex quacumque iusta causa: plures autem non posse habere, nisi ex graui, & urgente causa: atque Ecclesia non indigente eorum seruitio: ceteris nimirum Canonice ad illud sufficientibus. Quo modo haec ipsa causa extenditur ad beneficiatos qui seruiunt legato Papae, aut alicui Cardinali. Videri potest Azor in memorato lib. 7. cap. quarto, quest. 3.

Sexta causa est ex praecedenti deducta, per rationem a maiori, & ex cap. Cum delictus, De clericis non residentibus: cum quis seruit Papae in ipsius, aut vniuersalis Ecclesiae bonum: non autem cum seruit ob solam suam utilitatem, & lucrum. De qua re agens Selua ibidem in casu 19. infert excusari Capellanos Papae, & similes ei seruietes: non autem ceteros, nisi essent officiales moram trahentes in eiusdem Papae curia praepcepto ipsius, per quod censeretur cum eis dispensare, tanquam absentibus causa reipub. Christianae.

Praeter propositas vero causas Selua in eadem quest. 6. alias refert, ob quas potest quis per vicarium beneficio suo deseruire, & a sua Ecclesia abesse, quas Concil. Trident. in cit. cap. 1. reducit ad quatuor capita. Primum est, Christiana charitas, quae absentiam exigit ad iuuandam Ecclesiam particularem, vel ad dirimenda, tollendaque dissidia, & odia, ac pacem inter aliquos componendam. Secundum est, vrgens necessitas, nempe morbus, graue bellum, pestis, aeris intemperies, inimicitiae, odium, & offensa, populi vitanda, ac periculum mortis aut seruitutis euadendum. Tertium est, debita obedientia, id est, ob praepceptum Papae, vel legati, vel Episcopi. Quartum, euidentis Ecclesiae, vel reipub. necessitas, vt profectio ad Concilium siue generale, siue prouinciale, siue synodale, susceptio alicuius muneris magni momenti in repub. vel regia curia, ad quod bene gerendam nullus alius suppetit.

Alia notanda circa propositam obligationem.

Nota tertio Concil. Trident. sess. 23. cap. primo Episcopis facultatem non residendi concedere ad duos menses, vel summum ad tres, per spatium siue interruptum, siue continuum: cum hac tamen conditione, vt id ex causa & quia

fiat, quod relinquitur ipsius conscientie, & absque vilo gregis detrimento. Ultra quod tempus ex eodem Concilio ibidem, si oporteat Episcopos abesse ob aliquam causam ex prememoratis, ea debet approbari a Papa, vel à Metropolitano, vel, eo absente, ab antiquiore suffraganeo: qui ipsius quoque Metropolitanus absentiam approbare debet, nisi cum absentia incidit propter aliquod munus, & reipub. officium Episcopatus adiunctum: cuius, quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinae, nec eas quidem significare Metropolitano necesse erit. Quæ verba sunt Concilij.

Reliquis autem inferioribus, curam animarum habentibus, idem Concil. absentiam permittit ad duos menses. Ad quam absentiam quamvis Nauar. in E. chir. cap. 25. num. 121. putet non requiri licentiam Ordinarij, sed sufficere iustam causam: contrarium tamen satis aperte indicari videtur per illa verba eiusdem Concilij. Quodcumque eos, causa prius per Episcopum cognita & probata abesse contigerit, vicarium idoneum, ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquunt. Discedendi autem licentiam, in scriptis, gratisque concedendam, ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa, non obtineant hæc ibi.

Verumtamen negandum non videtur, quin si ad breue solum tempus debeat Parochus abesse, non teneatur pro licentia ad Episcopum recurrere, iuxta illud quod ex Hostiensis, Ioanne Andrea, & Panorm. habet Selua, in supra citata quest. 6. casu 13. beneficiatum se absentem à suo beneficio per modicum tempus, ut infra tres septimanas, in extra cap. Si quis in Clero. 7. quest. prima, excusari, licet non habeat licentiam à suo Prælato. Pro quo facit quod Concil. Trident. in eodem cap. primo habet: eos qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videantur abesse, qui statim reuerfuri sunt. Idem etiam existimandum est, quando subita necessitas occurrit, quæ non patitur ad Prælatum pro licentia recurrere. Quæ de re idem Selua in sequenti casu 14. ex Ioanne Andrea Panorm. & quibusdam aliis. Ratio vero est, quod, ut dicitur, necessitas non habeat legem.

56.

Nota quarto, legitime excusatum à residendo percipere perinde fructus suos ac si resideret, quod de absente, causa studio: um habetur ex cap. finali, De magistris, & ex cap. 2. De priuilegijs, in 6. Intellige autem si moretur in aliqua Academia: ibique reuera studeat, non autem si in villa, & castro vbi nullum, vel minus competens est studium, vel si vagetur, nec studeat: etiam si versetur in Academia florente, ex capit. Tuæ fraternitati, De clericis non residentibus. Atque si Theologia studeat, valere non potest statutum particulare Capituli, quo canonicus ratione studiorum absens, non percipit fructus sui beneficii: quia tale expresse contra iuri communi in memorato cap. finali. Potest vero valere, si vacet alteri studio, etiam iuris canonici ex glossa ad citatum cap. 2. in fine declarationis casus literalis.

Idem quoque de absente propter infirmitatem qua detinetur, habetur ex cap. Presentium, 7. quest. prima, & ex cap. Ad audientiam, De clericis non residentibus, vbi videnda est glossa ad verbum, Infirmitas. Idem adhuc de eo cum quo dispensatum est ad habendam duo, vel plura beneficia residentiam requirentia: consequenter enim dispensatum est, ut non residens in vno, vel pluribus, seruiat illis per substitutos. Pro quo facit glossa ad cap. Quia in tantum verbo Plures. De præbendis. Et ratio satis aperta est. Nam cum idem non possit in pluribus locis simul residere per se: nec nisi residens possit beneficiorum fructus percipere, inutilis esset gratia dispensationis, si non posset aliquem substituere, qui suas vices suppleret. Vnde hoc ipso quod dispensatum est in pluralitate beneficiorum residentiam requirentium, concessum est substitutum in aliquo, aut aliquibus eorum consistit: iuxta illud in lege 2. ff. De iurisdictione, Cui iurisdictione data est, ea quoque concessa esse videntur, sine quibus iurisdictione explicari non potuit. De cæteris, qui in absentia suæ causas habuerunt, quod pari ratione possint fructus suorum beneficiorum percipere, nihil est cur negetur.

57.

Nota quinto cum Nauar. in cit. num. 121. dispensationem id non residendum, semper intelligi cum clausula, quod

dispensatus teneatur per substitutum seruire suæ Ecclesiæ. Nec enim æquum est eam priuari seruitio pro quo tribuit stipendia. Cæterum dispensationem non residendi etiam ad tempus, solum Papa potest dare Episcopo: solum item, potest dare aliis non residentibus in perpetuum. Ordinarius vero parochis ad tempus dare potest, cum iusta causa exposcit, cap. Licet canon, §. finali, De electione in 6. vbi glossa per Ordinarium intelligit, tum Episcopum, tum Episcopum superiorem, tum etiam eodem inferiorum Prælatum. Quod idem legato Papæ tribuit Selua, De beneficio, 4. part. quest. 9. Itemque Capitulo, Sede vacante, in sequent. quest. 10. & sequitur Azor in 2. part. mor. al. instit. lib. 7. in prior. parte capit. quint.

Nota postremo per Concil. Trident. sess. 6. cap. 1. De reformatione, Episcopos & alios superiores, si sex mensibus continuis sine iusta causa extra suam diocesim morando abfuerint, ipso iure priuari quarta parte fructuum vnius anni, applicandorum fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus, & sess. 23. capit. item 1. De reform. penam augendo statuit eisdem præter peccati mortalis reatum quem incurrun, pro rata temporis absentia ipsorum, non facere fructus suos, teneque perceptos restituere fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus, ita ut illos tuta conscientia retinere non possint: ne quidem expectata Iudicis declaratione, vel quacumque conuentione, seu compositione: quæ appellatur pro fructibus male perceptis, ex qua in totum, aut pro parte tales fructus remitterentur.

Qua eandem penam idem Concil. ibidem extendit ad quoscumque alios habentes beneficium aliquod cum animarum cura, quando similiter abfuerint. Pertinere autem, non modo ad eos qui iure tituli, sed etiam ad eos, qui iure commendationis, aut administrationis perpetuæ, beneficium eius generis habent, constat ex bulla Pii quarti, quæ incipit. In suprema, & circumfertur cum Conc. Trid. Ex qua etiam habetur, prout n. rat. Azor in cit. libr. cap. 4. quest. 2. pertinere ad eos qui exteriorem habent tantum animarum curam: quæ nimirum, iuxta cap. Dudum 2. De electione §. finali possint visitare, corrigere, excommunicare, suspendere, & interdicare circa curam administrandi sacramenta. Pro quo facit quod talis quoque cura requirat ipsorum presentiam in Ecclesiâ, in qua eam quis gerere debet: sicut cura gubernandi nauem, aut provinciam, vel ciuitatem, aut familiam requirit presentiam eius cui illa est commissa. Adhuc in eodem Concil. sess. 24. capit. 12. De iis qui obtinent dignitates, canonicatus, præbendas, vel portiones in cathedralibus, vel collegiatis Ecclesijs, statuit: ut si absint ultra sex menses in anno, aut etiam tempus aliud minus eo, quod suorum Ecclesiarum constitutiones requirunt: primo anno priuentur dimidia parte fructuum: sique persistierint in eadem negligentia, priuentur omnibus fructibus, & crescente contumacia procedatur contra eos iuxta sacrorum canonum decreta.

Ex quibus verbis non colligitur, tales ipso facto priuari fructibus beneficiorum suorum, sed per Iudicis sententiam. Neque antiquos canones repugnare, videre licet apud Azorium in eod. libr. 7. cap. 6. quest. 6. Vnde licet inferre: tales peccare quidem mortaliter non residendo sine iusta causa: non tamen percipiendo fructus beneficiorum, si eos non consumant malo modo: sed tanquam pauperes ad subueniendum necessitati suæ. Nam etsi sint indigni, non sunt tamen ipso iure, aut per sententiam Iudicis priuari: sed in eis percipiendis ab Ecclesiâ tolerari pro materna pietate: quæ nec exigit restitutionem ab alijs, quos priuari ipso iure, quando nihil habent, nisi ab ipsemet illis suppeditatum: illi quoque ad vitam necessarium: aut certe quando fructus percepti, consumpti sunt ab illis bono modo: siue prout solet à bonis Clericis. Quæ est doctrina Angeli, Clericus. 7. num. 4. & Syluestri, in verb. resid. nra quest. sexta.

Hic quaeri potest an satis sit beneficium residere: nec requiratur ut ipse per se ministerium suum exequatur. De qua re Couarr. lib. 3. variar. resolut. cap. 13. n. tertio, refert duas opiniones: ita probans illam, quæ statuit ad obtinendos beneficij redditus non sufficere beneficiarij residentiam: sed adhuc requiri ut ipsemet seruiat Ecclesiæ exercendo officia Ecclesiastica. Ita inquam probans ut minime dampnam potest contrariâ, nempe beneficium sui beneficii fructus potest percipere, si alioqui præfens, omni conatu, & studio curet

vt Ec-

vt Ecclesiastica officia per substitutum idoneum diligenter & absque vilo periculo offensionis Dei, vel proximi fiant: dummodo ipse per seipsum faciat quae propria industria requirunt: nam sic in nullo fraudat oues propriae praesentia, & industria, nec debito obsequio, ob quod ab illis stipendium accipit.

CAPVT VI.

De obligatione non alienandi res Ecclesiae.

SVMMARIVM.

- 61 Quid nomine Ecclesiae, quidque alienandi verbo hic intelligatur.
- 62 Cuius sit dominium bonorum Ecclesiae.
- 63 Qua auctoritate alienari possint bona Ecclesiae.
- 64 Qua forma ex iuris praescripto sit in eadem alienatione seruanda.
- 65 Ad validitatem alienationis rerum Ecclesiasticarum praeter observationem formae a iure praescriptae, requiratur iusta causa.
- 66 Quatuor casus in quibus permessa est rerum Ecclesiasticarum alienatio.
- 67 Quando res Ecclesiasticae esse valide alienari non seruant a solemnitate praescripta a iure.
- 68 Quomodo accipiendum sit iuramentum praestitum a Praelatis factum Papae de non alienandis rebus suis Ecclesiae.
- 69 Poena alienantium bona suarum Ecclesiarum.
- 70 Casus in quibus excusatur a mortali, non seruans praedictam iuris formam.
- 71 Responso brevis ad quaedam dubia.
- 72 Dubium de locatione fructuum rei Ecclesiasticae, an fieri possit ad longum tempus.
- 73 Aliud, An succedens in beneficio teneatur soluere debitum praedecessoris.

In iure Canonico de hac materia agitur apud Gratianum, potissimum 12. quaest. 2. & in reliquis libris eiusdem iuris in titulo, De rebus Ecclesiae alienandis, vel non. De eadem Summularii in verbo, Alienatio, & Nauarr. tractatus instituitur, De alienatione rerum Ecclesiae, tomo 1. operum: De eadem multas quaestiones proponit & soluit Azor in 2. par. Moral. inst. lib. 9. cap. 1. & 2. & Lud. Molina De iust. & iure tract. 2. habet disputationem 465. cum quatuor sequentibus. Pro iudicio de peccatis nobis proposito, in medium proferamus aliquot documenta praenotatis duobus.

61. Prius est: in hac re, nomine Ecclesiae intelligi omnem locum pium auctoritate Episcopi fundatum, nomine vero alienationis intelligi omnem contractum, quo transferatur dominium rei ab vno in alterum: vel retento dominio quidem, sed usus fructus transferatur in perpetuum: atque adeo intelligi donationem, venditionem, permutationem, emphyteusim, seu locationem in perpetuum: iuxta textum, expressum in cap. Nulli, De rebus Ecclesiae non alienandis. Quibus a deo & locationem in longum tempus ex Clement. 1. eodem tit. Dicitur autem longum tempus, decennium, ex glossa finali ibidem, & ex aliis apud Couar. in lib. 2. var. resolut. cap. 16. nu. 1. Adde & locationem ultra triennium, iuxta extraneam communem, Ambrosiae, eodem adhuc titulo: de qua Couar. multa in sequentibus num. 4. 5. & 6. Veruntamen ex Sylu. in verbo, Alienatio 9. 15. in fine, & Nauar. in Enchir. c. 27. n. 150. in nullo fere loco ea est recepta. Vbi autem recepta sit, cognoscitur ex consuetudine patriae, quam dist. 6. a curia Episcopali, vt monet Caiet. in verbo, Excommunicatio, c. 75. in fine. Atque si cognoscatur non esse recepta, standum erit iuranti quod prohibenti, in citato cap. Nulli, locutionem fieri ad longum tempus. Sicque standum, vt seruetur quod Concil. Trident. si. 25. cap. 11. De reform. statuit, vt locutiones beneficiorum anticipatis solutionibus factae non valeant in praedictum successorum, quocumque indulto, vel privilegio non obstante.

62. Posterus praenotandum est quod bene tractat Ludouicus Molina De iustitia & iure tomo 1. tract. 2. disput. 142. Bo-

na Ecclesiae dici quidem bona Dei, quia sunt in illius cultum & honorem dicata, seu deputata in sustentationem ministrorum Dei, & instaurationem templorum: non tamen quod nullum alium proximum & proprium habeant dominium praeter Deum: alioquin enim tanquam derelicta, & omnibus communia fierent primo occupantis. Non esse autem Ecclesiae materialiter sumpta in qua est beneficium, patet: quia dominium rerum potest tantum esse penes creaturam rationalem, cum sit ius, & potestas vtendi re in proprios vsus. Itaque est communitatis constituentis Ecclesiam eam, cui bona eiusmodi sunt applicata, quae quidem est illorum capax, eadem ratione qua ciuitas habendi syluas, nemora, prata, stagna, & alia praedia, ac domos, quas locare solet priuatis ciuibus, & ex locatione accipere redditus. Atque vt gubernatores ciuitatis solent esse talium bonorum administratores: sic bonorum Ecclesiae administratores sunt ij, qui eidem Ecclesiae praeficiuntur: quorum Summus Pontifex, sicut vniuersali Ecclesiae cum summa potestate praeficitur: sic bonorum totius Ecclesiae, cum summa potestate habet administrationem. Et sub illo dependenter Episcopus in sua diocesi, reliquique beneficiarii in suis particularibus Ecclesiis.

Observatio forma praescripta a iure, quae cum causa iusta requiritur ad licitam, & validam alienationem rerum Ecclesiasticarum.

SECTIO I.

63. PRimum documentum, his ita praenotatis sit: Praelatos Ecclesiarum posse quidem bona Ecclesiae alienare in certis casibus seruata forma, seu solemnitate in iure praescripta, non tamen auctoritate propria, tanquam dominos, sed tanquam administratores constitutos auctoritate communitatis, quae iure gentium ab hac in illos transfertur. Quia enim difficile fuit in singulis casibus totam communitatem ad tale in alienationem conuenire, & consensum praebere (sicut alioqui deberet, cum quod ad omnes pertinet, omnium consensu fieri debeat) communi iure gentium fit, vt tota ea communitatis auctoritas transferatur in Praelatos tanquam illius gubernatores, & maxime in Papam, qui iure diuino in persona D. Petri Ioan. 21. constitutus est pastor vniuersalis Ecclesiae Catholicae, & consequenter habet omnium Ecclesiarum curam & administrationem. Ratione cuius curae, tanquam vniuersalis administrator, praescribere potest formam qua bona Ecclesiarum sunt alienanda a Praelatis inferioribus, similiter potest propter bonum commune, res vniuersales Ecclesiae commutare cum rebus alterius. Immo & vnam alteri vnlre.

64. Secundum documentum sit: Formam ex iuris praescripto in proposita alienatione seruandam, esse hanc, vt in alienatione rei Ecclesiae Cathedralis, interuenire debeat consensus Episcopi, & Capituli sui, ex cap. sine exceptione, 12. quaest. 2. idque praehabito tractatu vt ibidem dicitur, id est, praemissa discussione vtrum magis expediat alienare vnam rem quam aliam, aut vtrum subueniri possit praesenti necessitati sine tali alienatione. Idem habetur etiam ex aliis iuribus, vt ex cap. 1. cap. Cum Apollonia, & cap. Tur; De iis quae sunt a Praelato, & ex ca. 1. De rebus Ecclesiae non alienandis in 6. Videndus Molina in citato tract. 2. disput. 468. concl. 4.

In alienatione autem rerum Ecclesiae Abbatialis, seu collegiatae requiri Abbatis, seu Praelati consensum cum Episcopi consensu, & subscriptione, iuxta cap. Abbatibus, 11. quaest. 2. Quod quidem Nauar. in tract. De alienatione rerum Ecclesiae num. 7. annotans, addit consensum illum Episcopi non requiri, cum Abbas, vel alius Praelatus fuerit exemptus ab ipsius iurisdictione, ex glossa ad Clemen. 1. De reb. Ecclesiae non alienandis, verbo Proprie. Requiritur autem consensus Papae, iuxta eandem glossam: de quo iudicandum est secundum privilegia ab ipso data in exemptione.

In alienatione denique rerum Ecclesiae inferioris Cathedralis, iuxta cap. Placuit. 12. quaest. 2. si casus per Episcopum, requiritur consensus capituli Ecclesiae Cathedralis sui, per illum Ecclesiae Rectorem, Praepositumque: illaq; habeat proprium collegium, necessarius est tractatus eiusdem Rectoris cum eodem collegio, ac mutuus, vt iusque consensus eius consensus, & auctoritate Episcopi: non autem consensus capituli Ecclesiae Cathedralis. Sim talis Ecclesia coeuret Ecclesiae litico collegio, solus Rector alienare poterit cum auctoritate,

& consensu solius Episcopi. Quod si Rector etiam careat, debet illi defensor constitui, perinde audiendus, ac Rector ipse audiretur, iuxta cap. 1. De rebus Ecclesie non alienandis in 6. videndus est Molina in eadem disput. 468. concl. quinta.

65. Tertium documentum est, Ad validitatem predictae alienationis non sufficere vt exacte seruetur forma, solemnitasque à iure tradita. nisi fiat etiam in casibus ab ipso iure permisis. Hoc aliis citatis habent Couar. in lib. 2. var. resolut. cap. 17. num. 2. Navar. in memorato comment. num. nono, & post illos Molina in sequenti conclus. sexta, fundamentum est verum, quod iura cum solemnitate causam iustam requirant ad talem validitatem. Sic enim in cap. 1. De rebus Ecclesie non alienandis in 6. talis alienatio pronunciat nulla, eo quod facta esset tum sine solemnitate, tum sine causa debita. Et in Clemen. 1. De rebus Ecclesie non alienandis, locatio rerum Ecclesie cui vel debita causa, vel solemnitas Ecclesie requisita defuerit, decernitur nulla. Item in Extravag. communi Ambrosio, eodem tit. omnis talis alienatio facta extra casus à iure permisos pronunciat nulla. Adde quod tractatus, quem ante diximus ad ipsam solemnitatem requiri, eo maxime spectet, vt intelligatur iusta causa adesse: atque adeo aliquem ex casibus, in quibus iure permilla est talis alienatio.

66. Quatuor autem sunt tales casus, quos glossa refert. 1. qui 2. in principio. Primus est, cum id postulat necessitas: siue generalis, vt cum gerendum est bellum aduersus infideles: siue specialis, vt cum debita vrgent Ecclesia, & de fructibus satisfieri non potest. Secundus, cum postulat vtilitas maior Ecclesie; nempe vt res melior habeatur, iuxta cap. Vt super, §. finali, De rebus Ecclesie alienandis, vel non. Tertius, cum id exigat pietas: ad captiuorum scilicet redemptionem, vel indigentium sustentationem, cap. Sicut omnino, & cap. Aurum, 12. quæst. 2. dummodo tamen supersint ad honeste, & decore peragendum cultum diuinum; nam tunc nisi fames esset extrema, ratio dicitur esse à tali alienatione abstinendum; vt bene monet Couar. in citato lib. 2. cap. 16. nu. 8. in fine. Quartus est cum incommoditas, seu damnum Ecclesie ad id vrget: quia scilicet res deterior reddetur nisi alienetur, si que alienetur, vitabitur id damnum.

67. Quartum documentum sit, Res Ecclesie absque forma, seu solemnitate à iure præscripta alienari posse primo, iuxta memoratam Extravag. Ambrosio, quando res ab antiquo solite sunt aliis concedi titulo Emphyteusis: tunc enim Prælati, vel Rector Ecclesie (nisi expirante contractu fuerint Ecclesie rursus incorporatæ quoad fructus) potest dare more solito: dummodo id fiat cum euidenti eiusdem Ecclesie vtilitate. De quibus Molina pluribus in eadem disput. 468. concl. 8. apud quæ in sequenti questione 469. vide quatenus res Ecclesie cõcedi possint in emphyteusim perpetuam. Aduertendũ autem concessam esse quidem Prælati administrationem bonorum Ecclesie, ex ca. Cum nobis, in fine, De electione: sed, vt glossa finalis ibidem notat, ipsos eam habere tantum rerum bene gerendarum non autem perendarum, aut dissipandarum.

Possè præterea per eandem quoque Extravagantẽ dicto modo alienari res Ecclesie, quæ seruando seruari non possunt. In quarum numero censentur, ex Sylu. verbo Alienatio, quæst. 7. bona mobilia quæ non sunt pretiosa, vel quæ non durant triennio, vel quæ vsu consumuntur, nec fructificant, vt vinum, frumentum, & similia. Nã si res sint pretiosæ consecrata in Deicultum, vt Calices, & alia ornamenta sacra magni pretij, non possunt sine solemnitate iuris alienari, ex eadem Extravaganti. Similiter neque si res sint ad instar immobilium fructifera vtaimenta, & greges. Nam seruando seruari possunt, dum morientibus subinde succedunt nascentes. De pecunia numerata idem Syluester in sequenti quæst. 8. putat, quod computanda sit inter bona quæ seruando seruari nõ possunt, nisi ex pacto, vel iuramento deputata esset ad emenda aliqua bona immobilia, aut ad emenda pretiosa, aut esset acquisita ex venditione rei immobilis, vel pretiosæ, aut esset magnæ quantitatis apta ad emptionem bonorum stabilium. Atque idem addens in quæst. 9. iura, actiones, nomina debitorum, annuos redditus, siue census, numerat: inter bona immobilia, satis indicat alienari non posse absque solemnitate requisita à iure.

Possè postremo res Ecclesiasticas illo eodem modo alienari, quando necessitas vrget: nec potest expectari tractatus Prælati cum capitulo, aut quando illæ fuerint nullius, aut modicæ vtilitatis: tunc enim ex cap. Terrulas, 12. quæst. 2. Episcopus solus absque solemnitate potest eas alienare, nõ obstante iuramento præstito Papæ de non alienandis rebus Ecclesiasticis ipso inconsulto: vt ex Panormit. ad cap. Vt super, De rebus Ecclesie alienandis, vel non, Syl. annotat in eodem verbo, Alienatio, quæst. 16. & post eum Molina in superius citata disput. 468. concl. 3. versu Licet. Et addit ex eodem, quod quantumuis in citato cap. Terrulas, De solis Episcopis fiat expressa mentio, inferiores tamen Prælatos posse etiã absque tractatu, & consensu Capituli sui alienare predictas res modicas. Quod glossa ad cap. Abbasibus, 12. quæst. 2. expressit de Abbate. Qua tamen in re Prælati non debent esse nimis faciles, sed memores efficillius quod ante retulimus, ipsos bene administrandarum, non dissipandarum Ecclesiasticarum rerum habere facultatem.

68. Quintum documentum sit, Quando aliquis iurat quod non alienabit bona Ecclesiastica, id tantum intelligi de modo illicito, seu in casibus non concessis. Quando vero iurat, quod non alienabit sine consensu Superioris (sicut hodie de stylo Romani curiæ, Prælati à Papa prouisi præsumunt ei iurare, quod non alienabunt bona suarum Ecclesiarum ipso inconsulto, vt notat Navar. in citato comment. De alienatione rerum Ecclesiasticarum num. 12.) intelligi non modo de illicita, sed etiã de licita alienatione: exceptis casibus vrgentis necessitatis, & modicitatis rei, aut memoratis: ad quos extendere iuramentum cuiusmodi, durum nimis est, & intolerabile. Quam doctrinã ex Panormitano ad cap. Vt super, De rebus Ecclesie alienandis, vel non, Syluester refert in cit. quæst. 16. Ex ea autem intelligitur, Prælatos prouisos, seu institutos, aut confirmatos à Papa, non posse tuta conscientia sine autoritate ipsius alienare bona suarum Ecclesiarum: quandoquidem omne iuramentum quod potest seruari sine interitu, & dispendio salutis æternæ, seruandum est ex cap. Si vero, De iureiurando, & ex cap. Quamuis pactum, De pactis in 6. Maxime autem in hac re, in qua plerumque spectatur potius alienantium commodum, quam aperta Ecclesie vtilitas.

An autem, si talis contra suum iuramentum alienet, non tantum sit periuurus, sed etiam inualida sit alienatio, quantumcumque facta iusta de causa, & seruata forma à iure Canonico præscripta, tractat Navar. in cit. comment. num. 14. statuitque, saltem quoad forum externum, non valere. Quia etsi actus contra iuramentum factus, communiter valeat: non tamen in hac re. Tum propter Extravag. communem Ambrosio, De rebus Ecclesie non alienandis §. Si quis autem, vbi nullius omnino momenti, & roboris esse decernitur. Tum etiam quia nullius omnino momenti esset clausula posita in literis prouisionis, quam tenentur prouisi iurare, se non alienaturos bona Ecclesiarum inconsulto Summo Pontifice. Dicit autem Nauarrus quoad forum saltem externum: quia quoad internum est aliqua diuersa ratio, pro ut paulo post ex eodem in sequenti. n. 17. & ex aliis dicitur.

Pena Clericorum perperam alienantium bona suarum Ecclesiarum.

SECTIO II.

69. Sextum documentum esse potest sumptum ex eadem Extravaganti, Quod si Prælati, & beneficiarij alienantes bona suarum Ecclesiarum (sint Episcopi, vel Abbates, ipsi suspendantur ipso iure ab ingressu Ecclesie: si que per sex menses in tali suspensione perseverauerint, à regimine, & gubernatione suarum Ecclesiarum suspendantur, & qui alienata recipiunt sunt ipso iure excommunicati. Alij vero inferiores beneficiarij alienantes, siue regulares, siue seculares, siue curati, siue simplices clerici fuerint, ipso iure priuenter beneficiis, quæ habuerint in Ecclesiis, quarum bona alienauerunt: ita ut absque alia declaratione possint conferri à Papa, vel ab iisdem quos collatio illorum spectat.

Istud loco cit. notans Navar. consequenter nu. 18. docet quod beneficiarij siue regulares, siue seculares, qui domos aliquas, vel prædia solent ad vitam, vel ad aliquas generatio-

nes, vel

nes, vel in perpetuum bona fide locare ob veram utilitatē, vel necessitatem Ecclesie, absque solemnitate canonica, vel inconsulto Romano Pontif. non peccare mortaliter, nec incurrere in pœnas prædictas, neque in illam aliam Clementinam primam, De rebus Ecclesie non alienandis: scilicet ut eò ipso suspensifint ab officio: & quod nullum ius acquiratur talium rerum concessione. Ratio est, quod in illis pontificiis constitutionibus dicitur, Qui præsumperit. Ille vero qui bona fide, vel cum simplicitate aliquid facit, non censetur facere ex præsumptione. Quod si id ipsum faciant sine iusta causa, seu non ob veram necessitatem, vel utilitatem Ecclesie: neque à peccato mortali excusantur: quia non sunt in bona fide: nec etiam à prædictis pœnis, si quidē scienter id faciant, neque refert, quod actus alienandi tunc sit in validus: quia illum nihilominus punit Ecclesia, sicut & matrimonii contractū in gradibus prohibitis: quod est invalidū sit, tamen illud sine legitima dispensatione scienter contrahens, peccat, & ex cōmunicationis pœnā incurrit per Clem. vnicā, De consanguinitate, & affinitate, vide Nauar. plenius de hac re differentem in sequent. num. 29.

Satis enim est eam attigisse; & tria paucis notare quæ ille in præcedenti num. 17. & 18. habet. Primum est, Alienationem rei Ecclesie, factam à beneficiario ex vera causa necessitatis, vel utilitatis, vel pietatis, non servata forma iure canonico inducta, valere in foro conscientie, dummodo adfit eiusdem beneficiarii alienantis, alienareque potens consensus, ubi que iusta causa alienandi que fraudis absit. Ratio est: quia is qui aliquid facit contra legem humanam putans se causam iustam habere illud faciendi, non peccat mortaliter, iuxta receptam sententiam D. Thomæ, & aliorum quorum Nauar. ipse meminit in præced. num. 10. & in Enchir. cap. 23. nu. 43. Eandem sententiam sequentes in verbo, Alienatio, Angelus quæst. 14. & Sylva. quæst. 13. pro ea adferunt, quod solemnitates iuris in contractibus requiritæ, constituantur ad tollendas fraudes, & exceptiones: unde ubi sine eis bona que fide celebratur contractus secundum formam iure naturali requisitam, etiam si desit solemnitas iuris humani, validus est in conscientia: quia vim habet ex iure ipso naturali vel gentium: quandoquidem in eo servatur totum id quod idem ius expolcit.

Secundum est, Beneficiarium iusta de causa alienantem rem Ecclesie inconsulto Papa (etiam quando ipso suo consensu, quo ad forum externum requiritur) bona fide faciens conditionem Ecclesie meliorem, non peccare mortaliter, nec incurrere in antememoratas pœnas quoad internum forum. Ratio est: quia servat formam alienandi iure naturali, & diuino necessariam: & à præsumptione, propter quam tales pœnæ imponantur, excusatur per istam causam, quam bona fide putat se habere agendi quod agit: non obstante lege humana. Quod tamen non procedit in eo qui formam iuris servare tenetur, ratione iuramenti præstiti. Huius enim obligatio est de iure diuino, cui satisfaciendum est quamdiu potest sine animæ detrimento, ut iam ante attigimus. Quamquam tamen in casibus licitis, alienatio facta contra tale iuramentum valida est, iuxta communem doctrinam: prout testatur Nauar. in memorato commentario num. 14. pro ea adferens cap. Sicut ex literis, & cap. De illis, tit. De sponsalibus.

Tertium est, Alienantem domum bona fide tanta pensione perpetua, quanta colligitur vnoquoque anno, non videri peccare mortaliter ob non servatam formam iuris. Ratio est: quod id faciat in casu à iure permissio, nec faciat præsumendo, sed bona fide, quæ putat meliorem inde fieri conditionem Ecclesie: eamque esse iustam causam propter quam legislator ipsum excusaret si adesset. Unde sequitur, iuxta traditā à Nauar. in Enchir. c. 23. n. 43. ipsum non peccare mortaliter: nec pœnam incurrere in hac re peccanti impostam.

Solutio aliquot dubiorum de alienatione rerum Ecclesiasticarum.

SECTIO III.

74. **S**uperfunt aliquod dubia. PRIMUM EST, Cuius Episcopi autoritate fieri debeat alienatio? Respondetur ex Panor. ad cap. Pastoralis, De privilegijs nu. 10. quod quando

Ecclesia alienans est sub vno Episcopo, & res quæ alienatur est sub alio, alienationem debere fieri autoritate illius Episcopi in cuius diocesi sita est Ecclesia alienans, non illius in cuius diocesi sita est res, quæ alienatur. Et ratio est quod talis Ecclesia sit, quæ alienat, transfertque dominium ex eundo se illo.

SECUNDUM EST, An ordinatus ad titulum patrimonij, libere possit id ipsum alienare. Respondetur id quidem ante Concil. Trident. fuisse controuersum: sed in eodem, sess. 21. cap. 2. De reform. statutum esse ne tale patrimonium alienari possit, absque licentia Episcopi donec promotus, beneficium ad vitam sufficiens adeptus sit, vel aliunde habeat unde vivere possit. Quod etiam statuit de pensione ad cuius titulum fuerit quis ordinatus.

TERTIUM DUBIUM EST, An quando Ecclesie possessio non solet quotannis iustum fructum reddere, possit ultra triennium locari, etiam ubi vsu recepta est Extravagans Ambitiosa, De rebus Ecclesie non alienandis, præscribens tempus triennij ad locationem rerum Ecclesie. Ad quod respondet Nauar. in cit. comment. num. 21. posse locari, quia alioqui non inueniretur qui talia bona conducere vellet. Et ita, inquit ille in Lusitania ubi oliueta non ferunt quotannis iustum fructum, sed tantum biennio vnum, locantur ad quadriennium, eo quod triennio non possunt capi tres fructus; immo nec duo, ita ut oporteat locari ad duos annos tantum, ut conductor recipiat vnum iustum fructum, aut ad quatuor & recipiat duos fructus, aut ad sex, ut recipiat tres. Quod quidem in effectu est locare tantum ad vnum annum aut ad duos aut ad tres. Hocque est, quod Couarr. ait in lib. 2. variarum. resolutio num. 16. num. 6. in principio: si res Ecclesie sint eius conditionis ut quolibet triennio vnus tantum fructus ex eis percipiatur, posse eas in nouem annos locari.

QUARTUM DUBIUM EST, An cum res quotannis iustum fructum proferre solet, si fiat locatio ad sex, vel noue annos, cum clausula ut tot sint locationes, quot sunt triennia, & finito primo triennio, tunc facta sit noua locatio. Ad quod respondendum est ex Couarr. in cit. nu. 6. & in præcedenti 4. valere huiusmodi locationem pro primo triennio: si quidem hæc sit contrahentium voluntas, ut contractus si non ex toto, saltem ex parte qua potuerit, valeat. Quod si locatio absolute facta esset in sex vel nouem annos, ita ut voluntas ipsorum determinata esset ad tantum tempus: quia censureretur facta in fraudem canonis prohibentis ultra triennium fieri; ne pro primo quidem triennio valerent ex Couarr. ibidem num. 5. Pluribus tractatam eandem rem videre est apud Molinam disput. 467.

Porro quod hic dicitur, pariter dicendū esse de mandato dato ad res Ecclesie locandas docet Couarr. in cit. num. sexto. nempe datum ad bis, ter, vel pluries locandas, tantum valere pro primo triennio: quo finito cessat mandatum: ita ut mandataris non possit absque nouo mandato in aliud triennium ipsas Ecclesie res locare. Cum enim ex ea commissione sequatur locatio, si ea alicui fieret perpetua, locatio etiam fieret quodammodo perpetua: quæ rationem habet alienationis.

72. **Q**UINTUM DUBIUM EST, An quod dicitur de rebus Ecclesiasticis, prohibitam esse earum locationem ad longum tempus, extendatur ad fructus quos res eadē proferunt. Ac pro parte negante facit, quod tales fructus non sint res Ecclesiasticæ: cum eorum dominium non sit Ecclesie, sed illius Ecclesiastici cui assignatur: qui ideo potest illos propria autoritate alienare. Quæ de re multis Suarez in opere De religione. tract. 4. lib. 4. cap. 24. Pro parte affirmante vero facit, quod vix possit, in eiusmodi locatione vitari scandalum: quia facile erit modo illo insolito locandi, abusum committi contra Ecclesie prohibitionem præsertim cum ille in huius fraudem se cedat, ut in praxi reddat eam inutilem, deinde valde difficile est in praxi, locare fructus potestate tantum existentes in re, quin hæc ipsa quoque inde obligata intelligatur.

Ceterum iudicari respondendum, in praxi tales locationes esse vitandas ut animæ periculosas, prout iudicandū significat Azor in 2. part. Moral. instr. lib. nono. cap. 2. quæst. 7. Quamquam tamen quia in speculatione contrarium non

caret fundamento: si absque scandalo seruari posse probabiliter appareat, eas non esse habendas illicitas, si fiant eodem modo, quo Molina in cit. tract. 2. disput. 466. §. In tertio autem, tradit: nempe ut locatio fiat fructuum ex re Ecclesiastica percipiendorum, nomine Ecclesiastici cui sunt attributi, dependenter à iure quod habet percipiendi: idque quamdiu idem ius in eodem perseverauerit. Quia ratione non agitur contra constitutionem Ecclesiasticam ante memoratam: quia res quæ locatur non est Ecclesiastica: nec fit iniuria successoribus: quia res in quibus succedit nullo modo onerata manent: cum locatarius nullum ius acquisierit in eis, sed solum obligationem personalem comparatione locatoris, ad fructus et alias debitos percipiendos. Quæ obligatio tanquam affixa personæ, ius percipiendi habent, cessat ubi tale ius in eo desierit siue per aliam beneficii amissionem: ita ut res, ad ipsius successorem perinde libera transeat, ac si non fuisset locata.

73. **SEXTVM DVBIVM EST, VERVM SUCCESSORES IN BENEFICIIS TENEANTUR STARE LOCATIONIBUS REUM ECCLESIE, FACTIS PER ANTECESSORES SUOS: AN VERO TALIS LOCATIO MORTE BENEFICIARII LOCANTIS FINIANTUR.** Respondetur non teneri stare, si locatio sit facta cum detrimento Ecclesie, quia potest allegare hanc causam esse, vel deceptam in pretio, qualitate, aut quantitate rei locatæ, ad petere restitutionem in integrum, ex cap. Non liceat Papæ, 12. quæst. 2. Cui iuri non potest cedere aut transigere euidenter in damnum ipsius Ecclesie sine Papæ licentia, quemadmodum ex Panormit. Sylu. in verbis, Alienatio, quæst. 18. annotat. Si vero facta sit locatio secundum formam iuris, & in utilitatem Ecclesie, tenetur successor ei stare; quandoquidem facta est à legitimo administratore, cuius potestas administrandi non est frustra. Quamquam si locatio non esset à prædecessore facta nomine Ecclesie, sed proprio nomine ipsius, & ad propriam ipsius utilitatem, cessari potest finiri morte locatoris. Nam eo ipso, quod tali nomine fit, intelligitur cum tali locatore finienda.

Simili distinctione explicatur dubium, An successor in beneficio teneatur debita prædecessoris solvere. Tenetur enim, si contracta sint pro necessitate Ecclesie, per textum expressum in cap. 1. De solutionibus; aliter non: nisi aliquid conuersum sit in Ecclesie utilitatem, & bonum. Quod ipsum Ecclesia quatenus conuersum est in eius utilitatem tenetur, solvere per e. Quod quibusdam, De fideiussoribus, & alia quæ habet glossa finalis ad præcuratum cap. 1. Nonnulla alia dubia quæ his adiungi possent partim iam soluta sunt in tractatu De simonia, partim videri facile possunt sufficienter explicata apud Syluest. verbo Alienatio, à quæst. 16. & apud Azorium in citato cap. 2.

CAPVT VII.

De obligatione expendendi fructus beneficiorum in bonos usus.

S V M M A R I V M.

74. Bona Ecclesiasticorum quedam sunt, quorum non dominium habent.
 75. Alia quorum certum est non habere dominium.
 76. Alia de quibus in questione veretur an idem habeant dominium.
 77. Præmittenda eiusdem quæstionis explicatio.
 78. Quæ ratione beneficiorum dominium habeant fructuum beneficiorum suorum.
 79. Obligatio largiendi pauperibus quod superest ipsis de iis fructibus.
 80. Obiectio cum solutione.
 81. Unde ortum habet talis obligatio.
 82. Bona à fidelibus data sunt Ecclesie, non quidem sub conditione, sed in finem: ut quæ Clericus superessent darentur pauperibus.
 83. Comparatio pro conscientia, duarum præcipuarum sententiarum de opposita obligatione.
 84. Iuxta eandem statum iurum est de obligatione restituendi, si beneficiario non imbat, si superabundante fructus sui beneficii male expendat.

85. Communis consensus est talis in peccare mortaliter.

86. Differentia inter beneficarios superabundantes, & alios diuites in obligatione faciendi elemosinam pauperibus.

87. Ea locum habet in pauperum necessitatibus conuincitur.

88. Responsio ad aliquot in erroris gratia de modo satisfaciendi propositæ obligationi.

CIRCA hanc obligationem multa dubia possunt & solent moueri, quibus ut satisfiat, præmittenda est duarum quæstionum explicatio, quam late persequitur Nauarr. in tract. De redditibus Ecclesiasticis, & in eiusdem tractatus apologia primo suorum operum: postquam cum Molina de iust. & iure alios commemorat in primo de iust. & iure tract. 2. disput. 142. & aliquot sequentibus: ab eadem explicatione proinde initium faciemus.

Quæstio, sintne Beneficarij vere donini, seu proprietarij: an veros fructus, yta: rem, vel fructus y pro: entium, quos ex beneficiis percipiunt.

74. **Notandum est primo, bona Ecclesiasticorum multiplicia, variata esse.** Alia enim sunt quæ dicuntur patrimonialia: nempe ea quæ quis ex successione per testamentum vel iure hæreditario ab intestato habet à suis progenitoribus. De cuiusmodi bonis quæstio hæc non intelligitur: quia certum est apud omnes, beneficarios non religiosos talium bonorum dominum, & proprietatem habere perinde, ac laicos. Et ratio est, quia illi per Clericatum, aut sacrum Ordinem non sunt incapaces dominij, neque abdicant se eo, aut obligant ad patrimonialia expendenda in pias causas.

77. Alia vero bona sunt, quæ dicuntur quasi patrimonialia; nimirum ea quæ beneficiarij sua industria arte, & labore acquirunt, non tanquam Clerici, sed tanquam homines habentes artem, & industriam. Adde pariter bona ea, quæ beneficiarij ex donatione, vel testamento alicuius laici nullo intuitu Clericali habent. Et nec de istis intelligitur quæstio: quia omnes etiam, ob eandem rationem consentiunt beneficiarios dominum, & proprietatem talium bonorum acquirere.

Tertio sunt alia bona quæ beneficiarij habent ex exercitio suo quotidiano: siue ex officio quod tanquam Clerici exercent: cuiusmodi sunt elemosinæ, quæ recipiunt pro Missis celebrandis, vel pro sepeliendis mortuis, vel confessionibus audientibus, etiam si illi à quibus accipiunt sint ipsorum Parochiani, vel pro alio Clericali, Ecclesiastico actu exercendo: quales sunt canendi in choro, concionandi, iudicem Ecclesiasticum, vel Capellanum, vel Vicarium temporalem agendi. Et nec de istis adhuc intelligitur quæstio, quoniam certum quoque est apud omnes, de huiusmodi bonis beneficiarios posse libere disponere tanquam eorumdem dominos, & proprietarios. Nec quemquam esse qui ea de re dubitet; Molina monet in citata disput. 142. Et ratio est: quia dum fideles talia eis tribuunt ut quoddam stipendium sustentationis: permittunt ea liberissime ipsorum dispositioni, nec intendunt ipsis nouum aliquod onus imponere, perinde ac permittunt operarij arbitrio, usum mercedis, quam eis persolunt, aut pauperis arbitrio elemosinam quam largiuntur.

78. Quarto, sunt alia bona quæ Clerici, vel beneficiarij habent itaque administratores, & procuratores alicuius Ecclesie, vel hospitalis, alteriusve loci pij, in cuius usum illa sunt deputata; nempe ad fabricam, vel ad curandos pauperes vel ad aliquid aliud. Atque, ut habet quoque ibidem Molina, certum est apud omnes, quod Clerici de huiusmodi bonis non possint libere disponere: quia talium dominum, seu proprietatem est apud Ecclesiam illam, vel domum hospitalalem, vel alium locum pium; non autem apud illos, qui tantum habent administrationem.

75. Quinto, sunt alia bona quæ beneficiarij habent pertinentia ad splendorem, ornatum, & potentiam earum Ecclesiarum, quibus ipsi præsent. Huiusmodi sunt oppida, castra, pagi, feuda & cætera quæ Episcopi, & Abbates alicubi habent cum temporali iurisdictione. Quæ bona solent dici

tempo.

temporalia, ad differentiam eorum bonorum, quæ beneficiarij habent ad suam commodam sustentationem eo nomine, quod seminet spiritualia, ac quæ dicuntur bona sacra, & diuina ob causam quam infra dicemus. De quibus etiam bonis non mouetur præsumptio: quia in confesso est apud omnes, quod beneficiarij non habeant eorum dominium, vel proprietatem: sed administrationem tantummodo & vsum fructum.

76. Ultimo, sunt bona, quæ beneficiarij habent deputata ad commodam sustentationem ipsorum, prout sunt ministri Ecclesie Dei: eos enim altari seruientes, consentaneum est de altari viuere: Istiusmodi sunt decimæ, primitiæ, omnesque beneficiorum redditus, ac fructus quæ bona sacra, vel diuina, vel bona Dei dicuntur, quia sunt instituta ad sustentationem ministrorum Dei, & per consequens deputata ad cultum & honorem Dei: cum quidquid boni confertur ministro Dei, ut minister Dei est, censetur Deo conferri. Atque hæc demum sunt de quibus intelligitur præsumptio: seclis tamen prædijs, domibus, possessionibus, & alijs immobilibus bonis, ex quibus fructus, & proventus capiuntur. Nam inter omnes conuenit beneficiarios administrationem tantum huiusmodi bonorum habere, ut pote qui legibus Ecclesiasticis prohibentur (*quemadmodum in præced. cap. expostum est*) de talibus libere disponere. Seclis item beneficiis: quatenus beneficium est ius percipiendi fructus propter Clericale ministerium, Nam conueniunt etiam omnes neque hac ratione Clericos habere suorum beneficiorum vel proprietatem, vel liberam dispositionem: ideoque in obitu beneficiarij, beneficium ipso iure vacat, nec ille potest illud in hæredem transmittere, vel alteri donare, aut locare, aut permutare cum alio, propria auctoritate.

77. Notandum est secundo, in hac controuersia, per dominium, vel proprietatem intelligi liberam dispositionem, qua quis potest propria auctoritate de re aliqua tamquam sua, disponere in quoscumque vsus lege permisso. Per vsum fructum vero intelligi ius quod quis habet vtendi, & fruendi re aliqua salua eius substantia, id est quod quis habet accipiendi fructus rei: ita ut possit non tantum sibi illos seruare, sed etiam alteri donare, locare, aut vendere. Per vsum demum intelligi ius quod habet quis vtendi re aliqua ad sua propria commoda, seu ad propriam suam sustentationem, & subuentionem, non autem ad vsus aliorum, & salua semper substantia rei.

Notandum est tertio, initio quidem Clericos vixisse, & habuisse bona in communi, sed postea factum esse, ut omnia bona Ecclesiarum ex decimis, primitiis, & alijs oblationibus in quatuor partes diuiderentur quarum vna deputaretur ad fabricam Ecclesiarum, secunda ad sustentationem Episcopi, tertia ad sustentationem Clericorum ministrantium in Ecclesia, & quarta ad vsus pauperum. De qua re habentur 12. quæst. 2. Canon, Vulturanæ, & sex sequentes.

Notandum est quarto, varias quidem esse sententias de quaestione propolita, sed duas esse præcipuas, ad quas alie reuocantur. Prior est asseruentiu beneficiarios tantum esse vsuarios, ita ut nihil possint licite assumere ex fructibus beneficiorum, nisi quod necessarium est ad commodam ipsorum sustentationem: ita ut quidquid superest, teneantur lege iustitiæ expendere in vsus pauperum; sique non expendant, furtum & sacrilegium committant. Hanc in memorato tract. De redditibus Ecclesiasticis, propugnat Nauar. in eamque plurimos Molina citat in memorato tract. 2. disput. 144. Posterior est asseruentiu beneficiarios non solum habere vsum, sed etiam dominium, & proprietatem prædictorum fructuum: ita ut ex lege iustitiæ, si illos expendierint in profanos vsus non teneantur ad vllam restitutionem, licet mortaliter peccent male expendendo. Hanc Molina in eadem disput. sequitur, ac pro ea multos quoque auctores citat.

78. Quibus ita prænotatis pro eiusdem quaestione explicata ad praxim accommodata videtur dicendum; beneficiarium portionis sibi ad commodam sustentationem debite dominium, & proprietatem habere pure non autem illius quod ultra sufficientem suam sustentationem superest, sed habere cum admixtione obligationis erogandi ipsum in vsus pauperum. Horum prius patet, quia operarius

vere dominium acquirit, mercedis sibi in sustentationem debite ob laborem, officiumque suum. Beneficiarius autem operarius est in Ecclesia Christi. Ergo portionis sibi ad congruam sustentationem debite ob Ecclesiasticum suum ministerium; ipse acquirit verum dominium, prout sentit aperte D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 7. & quodlibeto sexto art. 12.

79. Posterior vero probatur primo, quia vsus videtur in Ecclesia semper fuisse, vt beneficiorum redditus dentur Clericis cum obligatione, vt quod super fuerit, dent pauperibus, iuxta illud traditum 12. quæst. 1. cap. Quia tua fraternitas, de eo quod Clericorum sustentationi superest ex Ecclesie fructibus. Omne quod superest necessitatibus, in causis pijs, ac religiosis erogandum est. Idem illud à D. Clemen. lib. 2. Conclit. Apostolicarum, cap. 35 dicitur, Sacerdoti debent primitias aræ, & torcularis, & oblata pro peccatis tanquam œconomio, & administratori vt eas dispense. Item illud Urbani primi in cap. Res Ecclesie, 12. quæst. 1. Res Ecclesie num quasi propria, sed communes, & domino oblata, cum summo timore, non in alios quam in præfatos vsus (sustentationem Clericorum intellige, & subuentionem pauperum, ex epistola eiusdem Urbani, quæ habetur in tom. 1. Conciliorum) sunt fideliter dispensande. Item illud quod in cap. fin. 16. quæst. 1. & in cap. Quod autem 23. quæst. 7. bona Ecclesie dicuntur bona pauperum, quorum procuracionem Ecclesiastici quodammodo gerant.

Ex quibus licet satis probabiliter colligere, instituta quidem esse Ecclesiastica beneficia, vt Clerici ex iis sufficienter sustentarentur, ita tamen vt ex eo quod superest, pauperes quoque sustentarentur, Atque adeo fructuum qui ex illis percipiuntur, Clericos ipsos sic esse dominos, vt tamen obligentur quæ ex eis super fuerint pauperibus elargiri. Id enim minimum indicat modus ille loquendi sacrorum Canonum, quo beneficiarij appellantur dispensatores, & procuratores pauperum; & bona Ecclesie, dicuntur bona pauperum. Ea enim verba ostendunt saltem obligationem qua beneficiarij teneantur, pauperibus, ex fructibus suorum beneficiorum subuenire, si qui super sint ipsi, tanquam ex bonis ad illorum quoque sustentationem institutis Ecclesie intentione: prout patet per illud quod ante attigimus, olim Ecclesiam constituisse vt ex redditibus, & bonis suis fierent quatuor partes: quarum prima cederet in vsus Episcopi, secunda in vsus Clericorum, tertia in fabricam Ecclesie, & quarta in vsus pauperum. Inde enim intelligitur, bona Ecclesiastica fructifera, Ecclesie intentione destinata esse ad sustentationem non modo Clericorum beneficiorum, quibus illorum administratio committitur, sed etiam pauperum, saltem quoad ea quæ illis super fuerint. Hinc enim antequam bona ipsa Ecclesiastica diuiderentur, Clerici nihil habebant ex eis nisi portionem necessariam ad commodam suam sustentationem, & expendebaturque reliquum in fabricam Ecclesiarum, vel vsus pauperum.

80. Sed dices, id quidem verum esse: non ideo tamen dicendum, quod nunc quoque idem verum sit: quoniam successu temporis mutata est conditio beneficiorum: siquidem olim beneficiarij viuebant in communi, habebantque bona communia, quæ sic diuisa sunt postea, vt cuique sua portio congrua assignaretur: sique ea processu temporis creuerit, incrementum eius cessit in bonum illius Clerici cui assignata fuit, non autem in bonum pauperum. Cui obiectioni, quasi clauum clauo trudenso, opponi potest, ex aduerso probabile admodum esse beneficiarij sciendum sacros canones esse institutos dispensatores bonorum Ecclesie, & pauperum procuratores: non solum pro temporibus illis in quibus ex communi mensa viuebatur: sed etiam absolute seu ex lege Ecclesie volentis absolute, vt bona sua seruiant commodæ sustentationi Clericorum, & quod eis reliquum fuerit, expendatur in cibos pauperum.

Quod vero attinet ad incrementum contingens in portione Clericis assignata, distinguere oportet. Ipsum enim, vel factum est industria, & labore Clerici; & tunc in eius particulare bona cedere negandum non est: vel adiunctum est eidem beneficio proueniens ex natura, & conditione illius, non ex labore, & industria Clerici; tuncque sortiri debet naturam, & conditionem beneficii Ecclesiastici. Vnde quia conditio fructuum beneficii est, vt quidquid beneficiario

superest

superest ultra suam sufficientem sustentationem, expendatur in usus pauperum, relinquatur incrementum ex quo beneficium factum est pinguius, debere expendi in eisdem usus pauperum. Ad cuius confirmationem facit illud post factam antememoratam divisionem, dictum à D. Bernardo in epist. 2. versus finem. Quidquid præter necessarium victum, & simplicem vestitum de altari retinens, tuum non est; sacrilegium est.

81. Hic duo advertenda sunt: unum est iudicio Navarri beneficiarios ad dandum pauperibus quod eis superest, obligari lege iustitiæ, ortum ducente ex conditione, & onere quo fideles obtulerunt Ecclesiæ bona sua: nimirum decimas, primitias, & cæteras oblationes, ex quibus postea constituta sunt beneficia. Sed quia multa difficilia, & forte non vera inde consequuntur: quale est quidquid beneficiario ex fructibus suorum beneficiorum superest, ad quemcumque etiam laicum deveniat, transire cum hoc onere, & obligatione, ut sit ex lege iustitiæ erogandum pauperibus: videtur alia ratione defendendam esse doctrinam ante traditam: ut nimirum dicamus beneficiarios, illud quod superest ipsis, debere pauperibus dare ex obligatione ortum habente ex præcepto Ecclesiæ constituente beneficia, illaque conferentis cum obligatione Clericis imposita, ut quæ supererint ipsis, debeant pauperibus dare: adeo tota obligatio quam habent dandi, nascatur ex intentione, cum qua illis Ecclesiæ confert beneficia, sitque obligatio personalis, id est, Clericorum personis imposita: non autem (ut Navarrus existimat) beneficiorum bonis & fructibus.

Ad cuius rei confirmationem facit, tum quod multa sint beneficia instituta ex decimis, vel primitiis quæ de iure à populo debentur Ecclesiæ ministris, ratione administrationis spiritalium. Iure enim naturæ, seu iure noto naturæ lumine (adeo fuerit apud Ethnicos observatum) populus tenetur sustentare pro dignitate illos qui ei spiritalia administrant, unde quia decimæ ipsæ, seu primitiæ non dantur libera fidelium voluntate, sed ex obligatione iustitiæ solvantur Clericis, perinde ac tributa Principibus, illi non potuerunt obligationem his imponere, quas tenentur id quod superesset, in usus erogare pauperum, aut alia opera pia: creditori enim solvens quis quod debet ex iustitiâ, nequit illum adstringere: sicuti possit si liberaliter donare.

Quod autem attinet ad beneficia instituta ex bonis, quæ multi fideles libere, propriaque sponte contulerunt Ecclesiæ, onus de quo agimus annexam habere ex tali institutione: quasi fideles ipsi voluerint res suas cum eo ad Ecclesiam transferre, probari nequit efficaciter, siue ex Actis Apostolorum, siue ex usu nascentis Ecclesiæ, quo fideles bona sua in commune conferebant. Immo valde credibile sit, eosdem fideles noluisse tale quid ab Ecclesiæ Prælati exigere, eo quod experiebantur ipsos abunde, soliteque facere sua sponte: ita ut reverentia in suos Superiores non permetteret quid huiusmodi ab illis exigere: præsertim cum sua darent in redemptionem animarum suarum, & ut feruorum Dei preces, & suffragia consequerentur.

82. Nec obstat credibile quoque esse, fidelium bona sua dantium Ecclesiæ, intentionem fuisse, ut si Ecclesiastici abundaret supra id quod esset eis necessarium ad honestam suam sustentationem, tale superperfluum daret pauperibus, aut in alia pia opera conferrent: Non obstat, inquam, quia aliud est donari certa intentione, seu ad aliquam finem, & aliud donari sub aliqua conditione. Quando enim aliquid donatur sub conditione, si ea non impleatur donatio est nulla, & is qui accipit, restituere tenetur; quando vero tantum datur ad aliquem finem, etiam si non impletur, donatio est valida: nec obligatio est restituendi: ut patet in eo qui aliquid donat, ut consequatur alterius amicitiam: donatio enim valida est, etiam si donans non consequatur illam.

83. Alterum quod advertere oportet est; opinionem Navarri, & aliorum admodum probabilem esse: quia tamen valde rigida est, & quæ vix persuaderi potest in tanta morum licentia, & habendi cupiditate, ac tenacitate: non esse multum contentendum cum Pœnitente recusante illam sequi: neque esse negandum illi abolitionem qui relicta ea, se qui velit contrariam, quæ est multorum, ac doctissimorum virorum, quorum meminit Couar. De testament. cap. Cum

in officiis, num. 3. & satis probabiliter defendi potest, ut patet ex iam dictis, & plenius ex iis quæ habet Molina in memorato tract. 2. disp. 144.

QVÆSTIO ALTERA.

An beneficiarij, si quod eis de redditibus suorum beneficiorum superest, insinuant in usus non pios, non modo peccent mortaliter, sed etiam teneantur ad restitutionem.

84. Huius explicatio ex præcedentis explicatione pendet. Nam obligatio ad restitutionem sequitur debitum ex iustitiâ, exigente cuique suum reddi. Itaque si beneficiarius eius quod superest ex fructibus sui beneficij dominum non habeat, ideoque illud non sit suum: ex lege iustitiæ tenetur id ipsum expendere in usus, in quos illud accepit: alioquin erit obligatus ad restitutionem, tanquam is qui illud iniuste usurpaverit: & in eius defectum (hoc est, si nolit, aut non possit restituere) illi quibus tale quid donaverit, nisi acceperint tanquam pauperes. Et ratio est: quia non potuerunt facere suum, accipientes quod aliis, puta pauperibus, fuit ex iustitiâ debitum. Quod utrumque Navarrus, & cæteri quos ipse sequitur, tenent relati à Molina in ante citata disput. 144. Quod si beneficiarius dominum habeat non solum portionis sibi debite ad commodam sustentationem, sed etiam eius quod superest: tunc etiam si peccet mortaliter non dando pauperibus quod superest, non tenebitur tamen ad restitutionem; quia suum alienando, non facit contra iustitiâ: ex cuius violatione confurgit obligatio restituendi.

Quam sententiâ quominus sequamur in praxi sine scrupulo, non obstat quod sit dubia perinde ac opposita. Nam ex regula juris 128. digestis, & 65. in sexto, in pari causa potior est condicio possidentis. De causa autem pauperum nihil in hac re ob dubitationem dici potest amplius, quam eam esse parem causæ beneficiariorum; ideoque non obstat quin hi tanquam possessores censentur melioris conditionis. Nec item obstat quod Ecclesiæ cum obligatione ad peccatum mortale, imposerint in hac re obligationem ad restitutionem. Non enim ita esse, potest satis conici ex eo, quod ipsa non rescindat pacta, vel donationes quibus beneficiarij alienant beneficiorum suorum fructus superabundantes, aut in usus profanos vanæque expendunt: quod omnino facere deberet, si iudicaret tales pauperibus ex iustitiâ deberi. Eam enim providentiam, curamque pauperum causis, ipsa debet, ut si quid sit eis ex iustitiâ debitum, procuret præstari, etiam debitores compellendo si opus sit: prout consuevit facere in testamentis, & piis legatis. Et certe qui, iuxta Apostolum ad Rom. 8. præsumt in solitudine, nunquam permetterent tantam iniustitiam in causa adeo favorabili: sed beneficiarios ipsos ad restitutionem compellerent ea ratione qua compelli solent administratores alienorum; si ea in suos usus converterent, aut male expendere.

85. Cæterum advertendum est, negantes in hac re obligationem ad restitutionem, cum affirmantibus consentire in hoc, quod & ipsi concedant beneficiarios mortaliter peccare, si quod ipsius superest ex fructibus beneficiorum, non erogent in pauperes, aut alia pia opera; quoniam agunt contra legem charitatis, & misericordiæ, etiam si forte non agant contra iustitiam. Consentire item in eo, quod concedant beneficiarios maiori strictiori que iure, & vinculo teneri intra limites charitatis, & misericordiæ, quam laici divites eadem lege teneantur, quod ipsis superest dare pauperibus.

86. Circa quod notanda est differentia inter beneficiarios, & divites laicos. Nam beneficiarius in multis casibus illud quod ei ex fructibus beneficij superest expendendo in alios usus, quam pauperum, mortaliter peccat: in quibus tamen casibus divites laici expensas faciunt, aut non peccant, aut venialiter tantum: quoniam per leges Ecclesiasticas multi tales casus grauter prohibiti sunt beneficiariis, qui non sunt divites laici. Quapropter si beneficiarius illud quod superest expendat in canibus ad venationem alendis, in ludis secularibus, in paratis sustentandis, in pompa seculari, in fastu, in

lauris epulis, alijsque id genus voluptatibus & delicijs, mortaliter peccabit: quia non est illi concessum in eos vsus: iuxta illud D. Hieronymi, quod refertur distinct. 4. 4. initio: Tibi, o Sacerdos, de altari vivere, non luxuriam permititur.

Similiter si expendat dando consanguineis, aut familiaribus diuitibus. Ita enim habetur ex Concil. Triden. sess. 25. c. 1. De reform. ubi sic legitur: Omnino vero eis interdicat, intellige Episcopis, in eadem Synodus, ne ex redditibus Ecclesiarum, consanguineos, familiaresve suos augeant: cum & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae Dei sunt, consanguineis donent: sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant: eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa. Idem de ceteris beneficiariis esse intelligendum ibidem consequenter exprimitur. De hac re pluribus Nauarrus in tractatu De redditibus Ecclesiarum. Vbi sub finem admonet eandem fuisse omnium antiquorum Doctorum sententiam, ut satis patenter naturali lumine. Cui Concilium eam vim addiderit, ut nunc videri possit esse de fide. Quod qua ratione ostendat qui volet apud ipsum videat, nobis sufficit illa verba, *Omnino interdicitur*, satis indicare strictam prohibitionem, quae in quantitate notabili obliget sub mortali.

Adverte vero, quod cum in casibus extremis, vel grauis necessitatis, omnes in differenter ex suis superfluis teneantur sub mortali indigentibus subuenire, iuxta receptam doctrinam de elemosina; ante propositam differentiam locum habere tantum in communibus pauperum necessitatibus, in quibus etiam si reliqui diuites non obligentur sub mortali subuenire beneficiariis tamen obligatio sub mortali imposita est in eisdem communibus, ordinarijsve necessitatibus pauperum expendendi, quod super fuerit ipsi ex fructibus suorum beneficiorum: etenim non ob aliam causam, quam eam videtur tam sollicitè Ecclesiasticis legibus interdictum esse, ne beneficiarij ditent cognatos, aut fructus beneficiorum referent ad altiore statum acquirendum sibi, vel suis, aut ne vane, vel inutiliter eosdem expendant. Nec item ob aliam causam per eandem leges videtur praecipuum esse illis, ut suppellectili moderata, mensa, victu, potuque moderato sint contenti, quam ut arcerentur ab illis tum alia vitia, tum maxime in misericordia erga pauperes: quorum tanquam tutores ipsorum constituti, tenentur particularem curam gerere.

Porro hic nonnulla interrogari possunt. Primum est. An mortaliter peccet beneficiarius, si ex eo quod superest sibi, non det cui libet pauperi communi, & ordinario. Ad quod respondendum est, non peccare, saltem mortaliter; quia nihil prohibet quin possit denegare vni, quod referuat dandum alteri, simili modo indigenti.

Secundum est, An Beneficiarius teneatur querere pauperes, quibus det quod sibi superest. Respondendum est non teneri (nisi excipias pastores respectu subditorum suae parochiae) quoniam pauperes communes, & ordinarij passim occurrunt, illisque mos est petendi elemosinas. Item nunquam desunt hospitales domus, quibus beneficiarius dare possit id ipsum quod superest, si quidem pauperes alij communes, & ordinarij desint.

Tertium est, An teneatur beneficiarius diligentiam aliquam adhibere in inquirendis extremis, vel grauibus pauperum necessitatibus. Respondendum est, non teneri: sed sufficere si eis succurrat, quas habet cognititas, & quoad alias, sit animo paratus ad subueniendum eis, quando cognouerit, animaduertente eas esse.

Quartum est, An eo ipso quod in genere nouit necessitates esse in rebus, quales solent esse redimendorum captiuorum tempore belli, aut alendorum, vel vestiendorum pauperum, in carceribus vel hospitalibus necessitatem patientium. An, inquam, teneatur diligentiam adhibere in inquirendo de illis in partuculari. Respondendum est, quod si tantum in genere necessitates cognoscantur, quamdiu nulla particularis cognoscitur vel occurrit; beneficiarium non teneri extraordinariam diligentiam adhibere: dummodo quod sibi superest, in communes, & ordinarios pauperum vsus expendat.

RELIQVA PARS CAPITIS.

In qua tractantur debita ad propositam obligationem spectantia.

SUMMARIUM

- 89 Beneficiarius de eo quod sibi subtrahit, si ex portione necessaria ad commodam suam sustentationem, potest libere disponere.
- 90 Licet Clericus patrimonium habeat sufficiens ad suam sustentationem: potest tamen accipere beneficium ex quo viuat.
- 91 Quomodo intelligendi canones, qui in contrarium citantur.
- 92 Beneficiarius potest libere disponere de quotidianis distributionibus.
- 93 Potest beneficiarius aliquid sibi ex fructibus beneficij superabundantibus retinere, obseruatum, quod supra deb. tum, exhibet Ecclesia.
- 94 De dubio, An pensarius possit libere disponere de fructibus beneficij sibi assignatis, & quod pars affirmans teneri possit.
- 95 Obiectio in contrarium cum solutione.
- 96 Dubium de commendatariis, An possint libere disponere de fructibus beneficij commendati.
- 97 Responso est negatiua, & quod ad commendatarium ad tempus, & quoad perpetuum, & quoad Religiosum militarem.
- 98 Alia causa hic, quam illi nequeunt libere disponere.
- 99 Quantum de patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus beneficiariis expenditur in utilitatem Ecclesiae, aut pauperum, aut opera alia pia, tantum potest sibi seruare de fructibus superabundantibus suorum beneficiorum.
- 100 Beneficiarius non potest pariter dicere ex fructibus sui beneficij.
- 101 Quatenus possit eosdem iuuare tanquam pauperes.
- 102 Quatenus possit ex istis fructibus prouidere suis spuris.
- 103 Quomodo sit habenda ratio status consanguinei, ut ei tanquam pauperi, beneficiarius licite conferat quod superest ex fructibus sui beneficij.
- 104 Satisfacit beneficiarius obligationi suae, id quod sibi superest expendendo ut in pauperes ita & in quacumque opera pia.
- 105 Pauperes quibus beneficiarius obligatur largiri quod sibi superest, non sunt determinate illi, in quorum loco habet beneficium.
- 106 In determinanda commoda sustentatione beneficiarij ratio habenda est tum dignitati personae & meritorum, exceptis duobus casibus.
- 107 Tum loci atque qualitatis, quam beneficium habet.
- 108 Tum demum eorum, quae ipso sustentationis nomine comprehenduntur, & quae sint ea.
- 109 De eorum numero non esse quae ex mera liberalitate donantur.
- 110 Quae beneficiarius emit ex superabundantibus fructibus beneficij sui sunt eadem ratione, qua fructus ipsi.
- 111 De quibus possit, & de quibus non possit beneficiarius testari.
- 112 Licet beneficiarius peccet testando de superfluis sui beneficij, talis tamen dispositio est valida.

PRIMUM DUBIUM EST, An si beneficiarius parce viuendo subtrahat sibi aliquid ex portione necessaria ad suam sustentationem, possit libere disponere de eo quod sic subtrahit, perinde ac possit de patrimonialibus bonis. Ad quod respondetur posse enim sentit D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 7. ad 2. & est sententia communiter recepta quae ex antedictis probatur. Namque ostensum est beneficium habere pure dominium portio ad commodam sustentationem sibi necessaria. Vnde sequitur ipsum posse, per arbitrio de eo disponere, sicut filius, aut seruus de alimētis à patre vel à domino sibi datis pure ad suam sustentationem; ex quo sibi subtrahens aliquid retinet illis dominium, acq̄situm per puram donationem: ac proinde liberam de eo habet dispositionem. Si obiciat, quod sibi subtrahit beneficiarius esse eo ipso superabundans, & consequenter dandum pauperibus. Respondetur illud non superesse ex fructibus beneficij, sed prouenire ex industria, & labore beneficiarij, subtrahētis ipsum sibi. Vnde de sit cedat in illius bonū. Quocirca, vt Molina de inst.

& iure

Et iure, tract. 2. disput. 1. 46. bene notat, prohibito per Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. De reform. facta Clericis, ne ex redditibus Ecclesie consanguineos, familiaresve suos augere studeant, extendenda non est ad istiusmodi bona. Neque enim consentaneum est, quod cum licite possint talia dare extraneis diuitibus, tanquam habentes liberam de illis disponendi potestatem, nullam habeant conferendi consanguineis, aut familiaribus suis, etiam si diuitibus, quos tanquam eos quibus sunt adstricti, præferre debereratio dicta.

90.

SECUNDVM DVBIVM EST, An si Clericus habeat sufficiens patrimonium possit licite beneficium acquirere, & ex eo viuere referuando patrimonium ipsum suis propinquis, aut quibuscumque voluerit. Ratio dubitandi est, quia ex c. Clericos, & cap. Pastor, 1. quæst. 2. & ex cap. fin. 16. quæst. 1. atque ex alijs quæ tum hic, tum illa glossa citat: videtur colligi, id non possit licite fieri: quia bona Ecclesie sunt bona pauperum. Respondetur tamen contrarium esse tenendum: quia ex D. Paulo in priori ad Cor. c. nono, Nemo militat suis stipendijs, nisi iam nisi velit suo iuri cedere: ideoque Clericus seruans Ecclesie non tenetur id facere gratis; sed potest ex Ecclesie bonis sustentationem ob ministerium exhibitum sibi debitam acquirere: atque patrimonium suum quibus voluerit seruare. Quam esse sententiam ab omnibus fere approbatam Nauar. in tract. De redditibus Ecclesiasticis, quæ prima admonitione 32. notat, eam sequens, cum alijs pluribus, quorum meminit Lud. Molina in præcedenti disput. 1. 4. 5. in principio. Quibus adde Syluestrum, in verbo Clericus 4. q. 16. citantem pro eadem Innocent. Hostien. Panormit. alioque Canonistas vt communiter ita docentes, ad cap. Episcopus, De præbendis.

91.

Ad canones vero citatos respondent idem Syluester ibidem, & Couar. in cap. 1. De testamentis numero 2. post D. Thomam 2. 2. quæst. 185. art. 7. ad 3. vel eos pertinere ad casum in quo dantur pauperes extrema, vel graui necessitate laborantes: nec suppetunt alia bona ex quibus commode subleuari possint: vel ita loqui ad indicandum quod etiam si non sit extrema necessitas, debent tamen Clerici largas elemosinas facere de ijs, quæ recipiunt ultra necessariam ad suam sustentationem. Quandoquidem non esset alioqui differentia inter beneficiarios, & laicos, eorumque bona.

92.

TERTIVM DVBIVM EST, An beneficiarius perinde possit licite de quotidianis distributionibus disponere, ac de patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus bonis. Ad quod respondendum esse affirmatiue, hoc est, beneficiarium de distributionibus posse libere disponere, sicut de bonis patrimonialibus habetur ex Couar. De testamen. cap. Cum in officijs num. 4. Quam sententiam sequuntur Rosella, Clericus 4. num. 2. Angelus, Clericus 13. num. 3. Sylu. Clericus 4. quæst. 4. Fundamentum quo ea nititur est; quod distributiones quotidianæ dentur, acquiranturque propter personale ministerium, quo Canonici, vel alij personaliter in Ecclesia seruiunt assistendo officijs diuinis: adeo ut illæ sint eius modi bona: cuius sunt ea quæ Clerici acquirunt ob suum personale officium, vel operam, & industriam, ac laborem in concionando, audiendo confessiones, & id genus alijs.

93.

Quod vero Nauar. in cit. quæst. 1. admonit. 30. num. 2. in contrarium tangit, quod distributiones fiant ex decimis, primitiis, & alijs oblationibus fidelium: ideoque retineant conditionem, & onus decimarum, reicitur: quia quamuis distributiones fiant ex decimis, dantur tamen propter personale laborem, & operam. Quod sufficere vt de illis tanquàm de quasi patrimonialibus possit beneficiarius libere disponere, probatur; quia etiã prof. ssori Grammaticæ ex fructibus beneficiorum potest assignari aliqua portio, itemque sacristæ, & præfecto cantorum: quibus tamen incumbere onus dandi pauperibus, quod eis superest, Nauarrus minime diceret.

Præsertim cum in præcedenti admonitione 29. ipse doceat, & bonis rationibus confirmet: beneficiarium de parte suorum prouentuum, quam merentur labores ipsius, & utilitas quam Ecclesie Dei affert ultra mediocre illud seruitium quod beneficium ipsius requirit, nisi statuat talia gratis facere, posse perinde libere disponere, atque de parte, quæ necessaria ei est ad congruam suam sustentationem. Id quod

ipse sic declarat exemplo. Si duo habeant singula beneficia 300. ducatorum, ambo possunt pro libito expendere illud quod iudicio boni viri est illis opus ad se honeste sustentandum: quod ex hypothesi sint 150. ducati: atque vnus eorum non plus seruiat, quam omnino tenetur, id est, quam qualitas, & conditio beneficij exigat: alter vero, multo plus quam omnino teneatur, vt audiendo confessiones, docendo, concionando, infirmos visitando, consolando, pacis, & aliorum eiusmodi curam habendo, iste poterit tantumdem plus expendere, quam seruitia ipsius supererogatoria, id est, quæ ultra obligationem suam præstitit, merentur iudicio boni viri. Vnde intelligi potest, quod etiã si distributiones sumptæ sint ex beneficij fructibus: beneficium nullus, alios habeat fructus, beneficiarius possit de illis libere disponere prout Sylu. loco cit. exprefit. Et confirmatur: quia licet distributiones non distinguantur tunc à fructibus beneficij, vere tamen sunt distributiones, ac vere acquiruntur ob personale ministerium, operam, & laborem. Idem iudicandum est de portionibus funerealibus, & anniuersariis, quia quotidianæ sunt, sicut distributiones quotidianæ.

QUARTVM DVBIVM EST, An Clericus possit libere disponere de pensionibus sibi ex fructibus beneficij referuatis, sicut potest de bonis quasi patrimonialibus. De qua re prior opinio est, eamdem esse rationem de pensionibus, ac de fructibus beneficij; & per consequens non posse Clericum de illis aliter disponere, quam de fructibus beneficij. Hanc tenet Nauar. in cit. quæst. 1. admonit. 32. num. 2. Posterior opinio est contraria: nempe non esse eandem rationem, & posse pensionarium libere disponere de pensionibus, sicut de patrimonialibus bonis. Hanc sequitur Couar. ad citatum cap. Cum in officijs, num. sexto, post Gigantem in tractatu De pensionibus quæst. 52. vbi probat pensionarium posse proprio testamento disponere de redditibus ex pensione Ecclesiastica perceptis. Quam opinionem tenere possumus quoad pensionem quæ non datur in titulum beneficij, id est, quæ non datur Clerico per totam vitam ob officium Clericale; & de pensionario, qui non est Clericus religiosus. Ratio autem est: quia pensio def. non censetur beneficium, vt argumentato est, quod laicus possit esse illius capax, vt in sequentibus exponetur. Et confirmatur; quia de se nõ solet dari propter Ecclesiasticum officium, sed in subsidium vitæ, & quasi alimentum. Iam vero onus dandi pauperibus quod superest, præcepto Ecclesie impositum est tantum habentibus titulum beneficij: qui nomine beneficiariorum significatur proprie.

Quod si obijcias pensionem esse portionem ex fructibus beneficij detractam. Respondetur id quidem verum esse, sed cum detracta sit ad subsidium vitæ, & quasi alimentum, non sortiri naturam, & conditionem beneficij: quia beneficium datur propter officium, & ministerium Clericale, non item pensio.

Istud autem procedit siue à Papa constituta sit pensio, siue alicui referatur, eo quod beneficium resignet: siue alicui detur, ob bonum pacis, eo quod liti ceptæ super beneficio renunciauit: siue demum alicui concedatur eo quod factus sit coadiutor beneficiarij; dummodo enim ea non detur in titulum beneficij, ex quaui causa detur; iudicandum est de ea, perinde ac de bonis patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus: quoad hoc, quod pensionarius possit de molumentis ex ea acceptis libere disponere. Et certe in hoc non debet videri maior difficultas, quam in eo, quod Cardinales de ijs quæ tanquàm stipendia quædã à Sede Apostolica accipiunt in vitæ subsidium, & vt decenter tanquam Cardinales viuant, possint libere disponere, ac si essent patrimonialia, vel quasi patrimonialia bona (quæ admodum Nauar. aperte docet loco cit. admonit. 39.) nõ obstante quod dentur personis Ecclesiasticis, & de fructibus beneficij Ecclesiastici, puta Papatus: nec dentur solummodo in iustam mercedem laborum, sed etiam pro Pape voluntate tanquam subsidia vitæ, ac Cardinales egestate premanant, sicut apud homines officium eorum, & dignitas vilescat. Pro quo facit quod talia non dentur omnibus Cardinalibus, sed quibus Papa iudicauerit: adeo ut modum quemdam, & rationem habeant pensionum.

QVINTVM DVBIVM EST, An commendatarius similiter possit de fructibus beneficij, quod habet à Sede

Apostol-

Apostolica sibi commendatum, disponere libere tanquam de bonis quasi patrimonialibus. Ad huius responsionem supponendum est primo, beneficia aliquando commendari ad tempus: vt olim fieri solebat ad sex menses: aliquando vero in perpetuum, hoc est, ad vitam Commendatarij, vt nunc fieri solet. Præsupponendum est secundo, quosdam esse commendatarios, qui non sunt Religiosi, sed tantummodo Clerici seculares, quibus aliqua beneficia in commendam conceduntur: & quosdam alios esse, qui milites sunt professi in aliquo ordine militari quibus concedi solent redditus, & fructus beneficiorum eius ordinis, in quo sunt professi.

97. Quibus præsuppositis: pro responsione dicitur primo, quod commendatarius ad tempus; qualis olim institui solebat, non potuerit iure disponere libere de fructibus beneficii commendati, quia is reuera solum erat administrator & procurator, & quasi tutor Ecclesiæ commendatæ, donec illi præficeretur idoneus pastor, & tenebatur reddere rationem suæ procuracionis: acceptisque iis, quæ ad commodam suam sustentationem necessaria essent, cæteros beneficii fructus debebat reservare futuro pastori. Vnde potuit quidem disponere libere de ijs, quæ accipibat ad commodam suam sustentationem, quoniam illa accipiebat vt stipendium sui laboris, curæ, & operæ: de cæteris non item.

Secundo, dicitur quod commendatarius perpetuus habeat idem onus, & obligationem quam haberet beneficiarius, cui beneficium collatum esset in titulum. Ratio est, quod in Bullis Pontificiis, quarum autoritate commendæ perpetuæ, vel administrationes conferuntur, exprimitur vt commendatarius eam liberam dispositionem habeat in beneficio, siue in Ecclesia sibi commendata, quam haberet, si illa esset ei in titulum data. Quare habet etiam onera, & obligationes, beneficio vel Ecclesiæ annexas. At si in titulum haberet beneficium, teneretur ex præcepto Ecclesiæ, *in reuocanda antedicta*, illud quod superest ex beneficii fructibus, erogare in vsum communes, & ordinarios pauperum. Ergo eandem obligationem habet commendatarius. Et in hoc plene verificatur quod dici solet: subrogatum sortiri naturam eius, in cuius locum subrogatur.

98. Tertio, dicitur de commendatariis, qui sunt milites professi in aliquo ordine militari: ipsos non posse libere disponere de fructibus quos percipiunt ex aliquo beneficio sui ordinis: quia votum habent paupertatis, quo abdicant se proprietate bonorum: adeo nihil possint habere proprium, cum id, ipsi voto paupertatis repugnet directe. Quo fit vt iidem Commendatarij à Generali magistro sui Ordinis debeant accipere facultatem assignatam sibi fructus, & redditus expendendi in quoscumque vsum proprios. Cum qua facultate expendendo eos, non peccant, vt nec alij Religiosi viuentes sibi à Superioribus concessis, nisi id faciunt in vsum vanos, & inutiles, aut quomodocumque malos, cum ad tales vsum non detur eis, nec dari possit facultas ab ipso Generali præfecto ordinis: sed tantum detur ad necessarios, vtilis, & quomodocumque licitos.

99. Quod vero attinet ad id quod iisdem commendatariis superest, etiam si distribuendum esset pauperibus ex Ecclesiæ præcepto non habeatur ex titulo beneficii, qui respicit ministerium clericale, quale non est eorumdem commendatariorum: nihilominus tamen, quis ob votum cum illi se adstrinxerunt, nihil proprium habere possunt: vt pote qui abdicarint se bonis omnibus (atque adeo non modo patrimonialibus, sed etiam quasi patrimonialibus) quidquid post id ipsum votum acquirunt, totum id secundum proprietatem, est suæ religionis ordinisue sui militaris: quo fit vt non possint de eo libere disponere. Fit etiam consequenter, vt quod superest ex fructibus sibi assignatis non cedat in vsum pauperum, per præceptum Ecclesiæ, sed referantur ordini ipsorum, cui autoritas Papæ omnes tales fructus, & redditus assignauit, applicando illos ea ratione ad pios vsum: quandoquidem religiones militares institutæ sunt reuera ad bonum commune reipub. Christianæ, ita ut bona ipsi applicata merito censantur in pios vsum cessisse.

100. **SEXTVM DVBIVM EST.** An si beneficiarius aliquid ex bonis suis patrimonialibus insumpsit in bonum Ecclesiæ vel beneficii, possit tantumdem sibi sumere de fructibus eiusdem beneficii, de eo que libere disponere, sicut de patri-

monialibus bonis: Ad quod affirmatiue respondendum est cum Angelo, *Clericus*, 13. num. 9. *Sylu. Clericus* 4. quæst. 12. & Nauar. in tract. de redditibus Ecclesiasticis, quæst. 3. admonit. 4. num. 3. vbi adfert in confirmationem, quod in cap. Si Episcopus 12. quæst. 5. permittatur Episcopo, vt quantum de bonis suis patrimonialibus Ecclesiæ contulerit, tantumdem possit decedens propinquis, aut quibus maluerit relinquere. Ad di potest ratio, quoniam id non est aliud quam compensationem æquivalentem sumere, quæ iure naturali licita est.

Sed aduerte id non procedere quando quis expensas facit libere donando Ecclesiæ gratis quod expensum fuerit, quia nequit donationem reuocare iam tradita re quam donauit. Quod si contingat vt beneficiarius aliquid de patrimonio expendat in bonum Ecclesiæ, nihil cogitet de gratis expendendo, vel non gratis: tunc donec expresse fuerit donationem eius quod sic expendit, libere potest intentionem habere non expendi gratis; & poterit consequenter memorata compensatione vt. Addit ibidem Nauar. ista locum habere etiam in elemosyna: ita ut beneficiarius reputare possit in reddituum Ecclesiasticorum numero omnia, quæ ex bonis suis patrimonialibus, aut quasi patrimonialibus expendit in pauperes, aliaue opera pia: atque adeo salua conscientia possit tantumdem; cui velit ex eiusdem redditibus relinquere.

100. **SEPTIMVM DVBIVM EST.** An beneficiarius ex fructibus beneficii possit consanguineos, & propinquos inuare. Quod dubium quatuor complectitur. Primum est, an beneficiarius possit ditare propinquos, ita ut illos promoueat ad altiorum statum. Id quod aperte prohibetur in Conc. Trid. sess. 25. cap. 1. idemque in cap. Decenter, distinct. 89. & in cap. Sunt manifesta, & in cap. Episcopus Ecclesiasticarum. 12. quæst. 1. & in cap. Quisquis episcopus, 12. quæst. 2. iam olim prohibitum erat. Etiam si enim illi canones loquantur expresse de Episcopis: sunt tamen intelligendi de quibuscumque beneficiariis, prout Concil. Trident. satis iudicauit loco citato. Et ratio est quia Ecclesia censenda non est, vniquam voluisse permittere vt ex fructibus beneficiorum ditarentur consanguinei, aut familiares: quandoquidem id fieret in detrimentum pauperum, quorum ea gerit peculiarem curam tanquam maxime commendatam in sacris Scripturis.

101. Secundum est, An beneficiarius licite possit sororem, vel aliam cognatam dotare, vt commode nubat: possitne item licite fratrem, vel cognatum alere in literarum studiis, atque cum ad gradus scholarum promouere. Ad quod respondendum est posse, tanquam alienis ex charitate præferendos, dummodo indigentes sint ea ex parte, id est, non possint talia habere aliunde. Nam si possint, non censentur ea esse pauperes; ac proinde largitio eiusmodi fieret contra Ecclesiæ antememoratam prohibitionem, de non ditandis cognatis ex beneficiorum fructibus. In qua responsione contentiunt Angelus in verbo *Dos*, nu. 5. & in verbo, *Clericus* 13. nu. 11. *Sylu. verbo, Dos*, quæst. 5. & verbo, *Clericus*, 4. quæst. 15. Rosella, *Clericus*, 4. num. 11. Tabiena. verbo, *Dos* quæst. 4. Armilla eodem verbo, num. 7.

Circa eandem cum Molina de iust. & iure, *tomo primo tract. 2. disput. 146.* nota 1. pauperes censeri non solum eos qui egent victu, & vestitu requisitis ad vitæ conseruationem, quæ dicuntur necessaria natura: sed etiam qui egent rebus opportunis ad conuenientiam sui status. Nota secundo quod licet beneficiarius de redditibus beneficii, quos in operibus piis insumere tenetur, debeat cæteris paribus potius consanguineis, quam extraneis subuenire: occurrentibus tamen extraneorum necessitatibus extremis, aut quasi extremis, debere potius eis subuenire quam consanguineis, in illis quibus indigent solummodo ad conuenientiam sui status. Nota tertio, beneficiarium habentem bona patrimonialia, aut quasi patrimonialia posse ex redditibus sui beneficii subuenire consanguineis egentibus non minus, quam extraneis similiter indigentibus, quantumuis laudabilis esset subuenire ex aliis suis bonis, vt haberet quod ad alios pios vsum conferret. Nota 4. beneficiarium posse in suo obsequio habere consanguineum diuitem, illique sustentationem, & mercedem iustam dare de redditibus ecclesiasticis, sicut daret alteri.

102.

Tertium est, An beneficiarius possit filiam spuriam ex fructibus sui beneficii dotare. De qua re Tabiena, in verbo *Restitutio*, q. 19. & Nauarr. in tract. *De spoliis Clericorum* §. 19 numero 11. sentiunt Clericum posse suum filium, aut filiam spuriam ex redditibus sui beneficii alere, ac dotare, si nequeat aliter ipsis indigentibus providere, prout iure natura tenetur. Quod autem per bullam à Nauarr. in eodem §. relatam, Pius quintus reuocat omnia testamenta legata, donationes, dispositiones quascumque ex bonis, vel fructibus Ecclesiasticis facta in usus filiorum illegitimarum utriusque sexus, idem Nauarr. sic interpretatur ut velit Pontificem reuocare tantum privilegia, aut indulta; aut dispensationes in ea re factas, non aut tollere id quod est de iure. Idcirco, vero, cum haberet, in fine, extra, de eo qui duxit in matrimonium, statuitur debere alimenta filiis illegitimis constitui. Adde quod credibile non sit Pontificem id sustulisse quod est iure naturali debitum. At ex naturali æquitate debitum est filiis, licet ex peccato natis, ut si egeant, alantur à parentibus. Possunt quoque prædictæ bullæ verba sic accipi, ut illis prohibeatur ne ex bonis, vel fructibus Ecclesiasticis aliquid detur filiis illegitimis, prætextu, & colore paupertatis, quando reuera pauperes non sunt.

Atque ita, quod benenotat Molina loco citato, si beneficiarius haberet alia bona sua, unde subuenire posset filio suo, aut filia spuria, non posset illis tradere dotem, aut sufficientem sustentationem de superfluo sui beneficii: quia non essent reuera pauperes, sicut nec possunt aliis habentibus parentes qui debent, & possunt sufficienter illis subuenire. Addit idem Molina sub finem eiusdem disput. non esse quidem fas beneficiario de redditibus beneficii, quos alias in piis operibus expendere tenetur, spuriam conferre dotem quantum coniugatus conferret filia legitima; quandoquidem æquum non est spuriam facere parem legitima; quod nec solent facere laici de suis patrimonialibus. Attamen si idem beneficiarius sit nobilis, ipsum in moderatâ dotem tali filia posse plus conferre, quam si ea esset spuria Sacerdotis infimæ conditionis; quoniam ex statu, & qualitate parentis accrescit status qualitas & conditio filia spuria. Itaque totum illud in dotem conferre potest, quod attenta qualitate, & conditione parentis, mortuo ipso adiudicaretur in foro exteriori dandum eidem spuria ab hæredibus, arbitrio boni viri.

103.

Quartum est, quo modo sit habenda ratio status consanguinei ut ei tanquam pauperi beneficiarius licite conferat quod superest ipsi ex fructibus sui beneficii. An considerandus sit status in quo idem consanguineus erat antequam Clericus beneficium obtineret, an habenda sit quoque ratio status in quo ille est eo ipso quod Clericus beneficium habet. Exempli gratia promotus est quis ad Episcopatum, vel Cardinalatum, eo ipso consanguinei eius ita ascendant ad nouum statum ut ille ad eorum sustentationem possit plus expendere, quam posset, si ad eum dignitatis gradum non esset promotus, sed maneret, simplex beneficiarius. De hac re tenendum est iuxta Rosellam in verbo, *Clericus*, 4. num. 11. in verbo *Restitutio*, 14. num. 7. alimenta, & dotem esse danda consanguineis solum secundum statum, & conditionem in qua erant priusquam Clericus ad beneficium promoueretur.

Iuxta Tabienam vero in verbo *Restitutio* quest. 19. beneficiarium in dandis prædictis posse excedere statum, quem consanguinei habent in sæculo, quia in tali re non debet attendi gradus secularium, sed gradus personæ beneficiarij. Quæ opinio non est satis tutata quia secundum eam contra Canones consanguinei ditarentur ex fructibus beneficiorum: tum quia differentia est inter seculares, & Ecclesiasticas dignitates: quod consanguineo promotio ad dignitates seculares, propinqui simul cum eo ad statum ascendunt altiores; non item promotio ad dignitates Ecclesiasticas, quoniam ea ex parte, ipse est ac si consanguineos non haberet sine parte, sine matre, sine genealogia tanquam alter Melchisedech: nisi quando dignitati Ecclesiasticæ annexa est dignitas secularis, ut quando Prælati sunt Principes: puta Duces, Comites, Marchiones, &c. maxime autem Papa habens multas terras, & prouincias temporali iurisdictione sibi subiectas. Ea enim ex parte qua Prælati cum spiritali

iurisdictione habent dominium temporale, consanguinei ipsorum simul ascendunt ad nouum statum: quia non debent in eo peioris conditionis esse, quam seculares. Itaque si ut his promotis ad seculares dignitates consanguinei ipsorum mutant statum, mutantur & consanguinei Clericorum promotorum ad dignitatem Ecclesiasticam, quæ annexam habet iurisdictionem secularem.

Cæterum mihi probatur quod docet Nauarr. in tract. *De redditibus Ecclesiasticis* quest. 1. admo. 27. & sequitur Molina in citata disput. 146. versus finem, beneficiarium actum in statu Ecclesiastico, posse licite consanguineis conferre, non quidem tantum, quantum illi exigere solent, nec quantum ipsius affectio erga illos inordinata suase: licere; sed moderate prudentis, & timorati viri arbitrio; circumstantiis omnibus spectatis ac quantum requirit iudicarij, ut dedecus merito non sit ipsi beneficiario, propinquo sibi tam arcte coniunctos, se adeo abigere habere,

OCTAVVM DVBIVM PRIMARIVM EST: An beneficiarius satisfacta obligationi expendendi in pauperes, quod superest ex fructibus beneficii si expendat in aliorum usus pios, quam pauperum, v.g. in fabricam alicuius Ecclesie, vel religiosæ domus, vel quodcumque; aliud opus pium. Ad quod ex Nauarr. quest. citata admo. 26 respondendum est satisfacta: quia bona Ecclesie comparata sunt non solum ad subueniendum necessitati temporali, sed etiam spiritali fidelium, & ad promouendum diuinum cultum. Ideoque illud iure statutum; ut id quod ex beneficiorum fructibus superest expendi debeat in vsum pauperum, interpretatione extendendum est ad quamcumque causam piam.

Si quæras, An beneficiarius debeat quod sibi superest expendere in usus pauperum illius loci in quo situm est beneficium ipsius. Respondetur ex Nauarro in citata admo. 27. satis esse si expendat in usus pauperum cuiusvis loci: quod probatur tum aliunde, tum ex eo quod nulli sit in iure canonico textus, quo beneficiarius obligetur illud expendere in usus pauperum loci in quo situm est beneficium: tum ex recepta consuetudine expendendi etiam in usus aliorum pauperum, quæ ex eo censenda est rationabilis, quod mater Ecclesie omnes mundi fideles reputet suos filios. Atque possit plerumque contingere ut pauperes alterius loci sint indigentiores, & meliores; ideoque præferendi, iuxta illud cap. Non satis, distin. 86. sub finem, & omnibus debetur misericordia, iusto amplius.

Quod si virgeas seruandam esse voluntatem testatoris, qui contulit bona ex quibus constituta sunt beneficia: Respondetur id verum esse, sed testatores solere in testamento aliquando aperte exprimere suam voluntatem, aliquando vero liberæ dispositioni hæredis, vel executoris testamenti relinquere: aliquando vero declarare quibus pauperibus sua bona velit distribuere, aliquando nihil exprimere in testamento de qualitate, & conditione pauperum. Quandoque igitur voluntas testatoris est aperta ex præscripto eiusdem distribuenda sunt bona. Si vero de animo, & voluntate testatoris non constet quidem aperte in testamento: ex signis tamen, vel coniecturis colligi possit animus, intentioque illius tunc quoque eroganda est elemosyna iuxta voluntatem quæ in eo fuisse præsumitur probabiliter. Sin autem nihil de eius voluntate colligi potest, tunc satis est, ut elemosyna in usus pauperum erogetur secundum Ecclesie antedictam mentem.

Atque id ipsum dicendum esse de fidelibus, qui Ecclesie dederunt bona sua, ex quibus beneficia sunt constituta: nihil est quod obstat: præsertim cum beneficiarius ad dandum pauperibus quod superest, non obligetur ex præcepto fidelium, ex quorum bonis constituta sunt beneficia, sed ex præcepto Ecclesie, statuentis ut in pauperes, v. sicut pios erogetur quod superest ex fructibus beneficii: prout habitum est in præced. num. 79.

Aduerte autem ex Nauarro loco citato nu. 3. pauperis nomine, hic intelligi quemcumque non valentem deceteret, & commode viuere secundum statum sui conditionem: licet possessiones aliquas, vel redditus annuos habeat: quia quantumcumque suppetant ei necessaria ad conservandam vitam, non tamen ad se pro sua qualitate, & conditione sustentandam. Aduerte item Molina de iust. & iure temo. 11.

tract. 2.

tract. 2. disput. 145. versu, illud vero, quando bonum dice-
 fis, vel regni, aut totius Ecclesie, non postulat nec specialis
 aliqua ratio aliter prescribit: debere eiusmodi opera pia po-
 titus fieri in utilitatem populi qui reditus contribuit, quam
 alterius loci, quia recta ratio, & proximorum edificatio ita
 exigit.

106. NONVM DVBIVM EST: Quid intelligi debeat per
 commodam, & sufficientem sustentationem beneficiarii:
 cum dicitur quod ultra illam huius superest ex fructibus be-
 neficii, debere pauperibus erogari. De hoc copiose Molina
 in cit. disput. 145. Pro solutione autem dicendum est pri-
 mo, nomine commodae sustentationem intelligi quid-
 quid ad sustentationem beneficiarii pertinet etiam habita-
 ratione nobilitatis, & doctrinae, vel insignium meritorum
 ipsius. v. g. si sit filius Regis, vel principis, vel alicuius alte-
 rius illustrius viri. Item si sit doctor in Theologia, vel iure Ca-
 nonico. Item si sit optime meritis de Ecclesia, vel rep. Chri-
 stiana. Quod enim horum omnium sit habenda ratio, pater:
 quia ex cap. De multa, §. finali, De praebendis, persona nobi-
 litatis, ac literatura causa est iusta dispensandi cum ali-
 quo in pluralitate beneficiorum. Item ex Extravag. Ioan-
 nis 22. qua incipit, Execrabilis, De praebendis. §. Nos quo-
 que cum omnino interdicta sit pluralitas beneficiorum, ab
 ea prohibitionem excipit Cardinales, & filios Regum: quo
 significat habendam esse rationem nobilitatis, & me-
 ritorum, atque obsequiorum talium, qualia sunt (vt ibi-
 dem dicitur) quae vniuersali Ecclesiae solent Cardinales ex-
 hibere.

Sunt tamen duo casus, quos in eadem disput. versu, Est ta-
 men, notat Molina, in quibus non habetur talis ratio. Prior
 est, cum beneficiarius maius illud incrementum aliunde ha-
 bere potest: neque dignitas illius aut literatura, causa sunt
 in Ecclesia alicuius utilitatis maioris ea, quam caeteri sua au-
 thoritate aut suis literis afferant. Posterior est, quando pro-
 ximorum necessitas, & fabrica Ecclesiae aliud exigit. In vni-
 uersum enim absurdum est, & scandalosum pauperes fa-
 me perire, aut Ecclesias incultas, aut ruinosas esse, & be-
 neficiarios de redditus Ecclesiasticis, qui sunt Christi patrimonium,
 amplas, splendidaeque familias habere, ac splendide
 viuere.

107. Dicendum est secundo: habendam esse rationem loci in
 quo situm est beneficium, etenim aliud iudicari debet si be-
 neficium sit in Ecclesia digniore, vt in cathedrali: & aliud
 si in inferiore, vt in collegiata. Item aliud si sit in oppido in-
 signi, aliud si in villa, vel castro, itemque aliud si sit in re-
 gione, prouincia, vel loco vbi est penuria, & caritas rerum
 quae venduntur, & emantur ad vitae usum: aliud si contra,
 vbi est talium abundantia.

Dicendum est tertio: habendam esse rationem qualitatis
 quam beneficium habet. Etenim beneficia sunt alicuius dig-
 niora: & inter dignitates, est maioris sunt alius. In qui-
 bus ad tollendam omnem difficultatem Molina in eadem
 disput. 145. versu Quartum est: bene monet consuetudinem
 beneficiariorum pie timorataeque conscientiae habendam
 esse pro regula, ad quam tuto caeteri similes admetiri pos-
 sunt familiam, & sumptus ad sustentationem suam compe-
 tentes: nisi aliqua circumstantia interueniat quae aliud exi-
 gat. No refert vero, quod is qui promotus est ad beneficium
 qui antea esset pauper, & infimae sortis. Nam ratione sta-
 tus adepti, potest ad suam sustentationem competentem,
 sumptus facere, quos faciunt eiusdem Ecclesiae timorati be-
 neficiarii, in quibus nulla datur ratio peculiaris, cur maiores
 facere debeant aliis eiusdem status.

108. Dicendum est quarto: nomine commodae sustentatio-
 nis comprehendendi quidquid est necessarium ad sustentan-
 dum se, & familiam suam. Quae familiae nomine intelligun-
 tur famuli & ministri necessarii: item propinqui indigentes,
 nempe fratres, sorores, nepotes, siquidem egeant, multo-
 que magis pater, & mater: itemque filii siue ex legitimo ma-
 trimonio suscepti ante habitum beneficium, siue illegitimi:
 Quibus si egeant, alimenta concedi debent ex aequita-
 tenaturali.

Dicendum est quinto: nomine commodae sustentatio-
 nis comprehendendi adhuc quidquid est necessarium ad victum,
 & vestitum, atque ad habitationem, & medicinas neces-

larias. Si quaeras, An eo nomine comprehendatur etiam
 quidquid pertinet ad remuneranda ministeria, & beneficia
 recepta ab aliis. Respondetur comprehendendi: quoniam gra-
 titudo erga benefactores, & remuneratio benefactorum,
 iure naturali sunt debita. Pro quo facit, quod ex cap. Relat-
 tum 2. De testamen. §. Licet, aperte colligatur beneficia-
 rium in morte relinquere posse aliqua feruitoribus, & fami-
 liaribus ad remuneranda obsequia. Vbi aduerte (quod ex
 Nauarro habet Molina in eadem disput. 145. versu, Eodem mo-
 do) curandum esse vt tales remunerationes moderate fiant,
 neque occasio inde sumatur pia opera defraudandi portio-
 ne ea reddituum, quae ultra competentem beneficiarii susten-
 tationem illis debetur.

Si rursus quaeras, an etiam illo nomine comprehendantur,
 quae pertinent ad hospites ex humanitate recipiendos,
 & ad conuiuia amicis, & familiaribus exhibenda. Ad quod
 cum Molina, versu, Tertium est: respondetur comprehendendi si
 sunt moderata: quoniam fiunt ob honestam quandam vr-
 banitatem, & laudabilem inter bonos existentem consue-
 tudinem.

Si tertio quaeras, An comprehendantur quoque ea quae
 pertinent ad ludos, & alias animi recreationes. Responde-
 tur comprehendendi quoque: dummodo sint honestae, & mo-
 deratae recreationes: quoniam ea aliquando propter corporis
 valetudinem, & animi relaxationem sunt necessariae.

Si quarto quaeras, An comprehendantur etiam illa quae
 donari solent ex mera liberalitate, aut magnificentia. Res-
 pondetur non videri comprehendenda: quia huiusmodi
 virtutes pertinent potius ad Principes, aut alios viros saecula-
 res locupletes, quam ad Clericos quoad fructus suorum
 beneficiorum. Nam licet ea ipsae virtutes ex obiecto non
 sint Clericis prohibita: illis tamen secundum Canones, in-
 terdictum est fructus beneficiorum expendere in magnifi-
 cos sumptus, aut in liberales donationes: nisi id fiat ob pias
 causas piave opera, in quibus illi possunt esse liberales, &
 munifici. Vnde Concil. Trident. sess. 25. cap. 1. De reform.
 resouat Concilii quarti Carthaginensis statutum, can. 15.
 De Episcopis: vt sint contenti modesta suppellectile, mensa,
 & victu frugali, atque in reliquo vitae genere, ac tota domo
 caueant, ne quid appareat quod simplicitatem, Dei zelum,
 vanitatum contemptum non praese ferat. Quod idem esse
 dicendum suo modo de quibuscumque beneficiariis constat
 ex eodem Concilio Trident. ibidem.

DVBIVM IO. PRINCIPALE EST: An si beneficia-
 rius emat praedia, & possessiones, aliaue bona ex fructibus,
 vel pecuniis sui beneficii, taliter empta acquiratur illi Eccle-
 siae, cuius est beneficiarius an vero ipsimet beneficiario:
 ita ut is de illis possit libere disponere. Ad quod Nauarr. in
 tract. De redditibus Ecclesiae, quest. 1. admonit. 47. respondet af-
 firmando in vniuersum, omnia ex fructibus beneficii empta,
 si non emantur pro sua Ecclesia, eiusve nomine (quo-
 modo eiusdem essent reuocabiliter: perinde ac donata) re-
 manere inter bona eiusdem beneficiarii ementis sub eadem
 conditione, qua fructus ipsi: nempe vt vtatur illis ad cogru-
 am sustentationem, & caetera expendat in pia opera. Quod
 autem non sint eo ipso Ecclesiae, probat: quia si id ita esset,
 ea quae beneficiarius emit ad suum usum, vt vestes, libros,
 lances, cochlearia, aliaque (etiam si immobilia) destinata ad
 usum personae propriae, aut ad iustam remunerationem ob-
 sequiorum acceptorum, aut ad aliquod pium opus, vt dota-
 tionem alicuius facelli, vel pauperum puellarum: aut ali-
 mentum pauperum scholasticorum, &c. non posset magis
 de talibus disponere vendendo, commutando, donando:
 quam possit de utensilibus suae Ecclesiae comparatis ad pro-
 prios illius usus: vt de calicibus, sacris vestibus, campanis,
 & aliis eiusmodi: quod nemo dixerit.

Idem confirmat ex nonnullis bullis Pontificijs (quas ipse
 refert, & late expendit in tractatu De spolijs Clericorum,
 §. 5. & sequent.) in quibus plures Pontifices ita tulerunt huius-
 modi bona empta, spolia esse Clericorum. Vnde conse-
 quens est ea non transiisse in dominium Ecclesiae, in qua est
 beneficium de cuius redditibus facta est emptio. Nam si tran-
 sissent, non pertinerent ad Papam tanquam Clericorum
 spolia. Ea autem quae in contrarium adferri possunt soluntur:
 dicendo procedere quoad ea quae empta fuerint nomine

Ecclesia, aut illius propria pecunia. Etsi enim generalis lex sit, Cod. de rei vindicatione, lege Si ea pecunia: quod emptum est ex aliena pecunia: non fiat eius cuius est pecunia: sed acquiratur ipsi emptori. Ea tamen ex communi sententia locum non habet in iis, quæ tutor, vel curator, vel ministrator emit ex pecuniis pupilli, vel minoris, vel civitatis: quibus Ecclesia in eare æquiparatur.

121. **POSTREMUM DUBIUM EST**, An beneficiarij possint testari de prouentibus suorum beneficiorum. Hoc late tractat Molina in antememorato tractatu 2. disput. 147. Sed contenti erimus sequentibus documentis.

Primum est, Clericos non Religiosos (de Religiosis alia ratio est ob votum paupertatis perpetuæ) posse testari etiam ad causas non pias de patrimonio suo: atque de aliis, quæ suo labore, & industria acquirerint, atque etiam de iis, quæ ex prouentibus beneficiorum sustentationi suæ subtraxerint. Hoc patet per illud quod antea partim qu. prima, partim dubio primo ostensum est, ipsos habere talium bonorū dispositionem liberam. Pro quo textus est apertus in cap. Quia nos, & in cap. Relatum 1. §. Cæterum, De testamentis.

Secundum est, De iis, quæ ex prouentibus beneficiorum supersunt sustentationi beneficiariorum, ipsos non posse testari. Hoc patet ex citatis cap. Quia nos, & cap. Relatum, 2. itemque ex cap. Cum in officiis, eodem tit. Ad quod cap. num. 5. in tractatu De testamentis Couar. notat eam esse opinionem communi omnium consensu receptam. Adde in sequ. nu. 6. moribus receptum nihilominus esse, ut solis Epil. opis testandi licentia sit necessaria. Cæteros enim Clericos libere testari de iis, quæ ex redditibus Ecclesiasticis acquiruntur ipsi; si in testatis consanguineos suos eedere ex consuetudine præscripta. Etsi enim merito facta sit memorata prohibitiōne ne scilicet Ecclesiastici studeant opibus accumulandis: sed sua saltem superflua, expenderent in pios usus; tamen, quoniam ea est tantum iuris humani, potuit abrogari contraria consuetudine. Quæ non est de se mala, nec corruptela censenda, si sit testandi ad pias causas; non item si ad prophanas, ut ad ditandos parentes. Alienum est enim à ratione, ut bona in re pauperibus debita relinquatur consanguineis iam satis diuitibus, aut ij de industria finantur in illis succedere ab intestato. A quare viri timorati, & memores suæ salutis, ac iudicij quod subituri sunt, cōstituti ante tribunal Christi, semper abhorruerunt, tanquam aduersante iuri naturali: adeo ut Papa nequeat in ea dispensare, ut nec in cæteris rebus eiusdem iuris nisi interueniat causa aperte iusta, quemadmodum notatum est à Nauar. in tract. De redivibus Eccles. quæst. 3. adm. nit. 6.

122. **Tertium documentum est**, Non obstante peccato quod beneficiarius committit, de prouentibus suorum beneficiorum contra iuris canonici constitutionē disponendo, dispositionē esse validam. Ratio est, quia ex eo quod dispositio sit illicita, non sequitur necessario ut sit inualida. Sic enim cum quis de bonis suis patrimonialibus superfluis in usus prophanos disponit, quando virgente graui necessitate tenetur elargiri ea in elemosynā, valet dispositio, etiā si mortifere peccet: quia in eo casu obligatur solum personaliter, & sine hypothecatione suarum rerum. Quod idē vsuuenit in beneficiario iuxta ante tradita sub sine quæstionis prioris, & initio posterioris. Unde consequens est, hæredes per tale testamentum institutos posse valide succedere in bonis eiusmodi, tanquam acceptis ab eo qui vere habuit dominium eorum, nulli de se obligationi suppositorum. Ea enim obligatio qua debuerint applicari piis vibus, personalis tantum fuit, pertinet ad solum testatorem: quæ proinde non transit ad hæredes; unde fit (si nihil aliud sit quod obliet) ut illi possint ea accipere; totumque peccatum commissum, testatoris est: qui ita siue expresse, siue tacite canones disposuerit; itemque eorum qui ipsum ad id induxerunt.

CAPVT VIII.

De obligatione soluendi pensiones beneficij legisime impostas.

SUMMARIUM.

- 123 Quid in hac re significetur nomine pensionis, & quomodo ea conueniat cum beneficio Ecclesiastico, ac quo modo ab eo differat.
- 124 Variæ illius diuisiones.
- 125 Authoritas requisita ad validam impositionem pensionis, & quatenus sit in Episcopo.
- 126 Causa iusta ad eamdem requisita.
- 127 Itemque iusta quantitas: ex parte cuius cauenda est surreptio, per quam irrita redditur pensionis constitutio.
- 128 Quali aere requisita in persona cui datur pensio; ut hæc sit valida.
- 128 Episcopus potest pensionem imponere, etiam ad tempus.
- 130 Vary casus in quibus potest Episcopus pensionem imponere.
- 131 Pensio imposta sine beneficiarij consensu habetur surreptitia.
- 132 Duo modi quibus pensio amittitur.
- 133 Non vt laicis sic clericalis vendi potest; immo nec redimi sine auctoritate Papæ. Remittit autem potest sola pensionarij voluntate, nisi us sit ad illius titulum promotus ad sacros Ordines.
- 134 Quatenus diminui debeat pensionis solutio, aut propter hæc non factam incurratur excommunicatio.

OBLIGATIO soluendi pensionem beneficio legitime impostam perinde est ex iustitia, ideoque de se suis moralibus, ac obligatio soluendi censum super alia aliqua re fructifera constitutum. Ad illius autem noticiam pro iudicio de peccatis nobis proposito: tradenda sunt de tali pensionum genere aliquot documenta, cuius pleniorē explicationem si quis optet videre poterit apud Hieronymum Gigantem in tractatu De pensionibus, & Ioannem Azorium in 2. parte Moral. Infit. lib. 8. cap. quinto, & septem sequentibus.

Primum autem documentum est: Nominē pensionis, prout notat Gigus in citato tractatu quæstion. prima, hic significari certam portionē reddituum beneficij ab eo separatam non tamen in perpetuum, sed solummodo ad tempus. Sic autem sumptam pensionem conuenire cū beneficio: quod tam ea quam hoc, sit ius percipiendi redditus Ecclesiasticos. Differre vero primo, quod sit ius ad vnam partem eorum reddituum, ad quos in totum percipiendos, beneficium est ius. Secundo, quod pensio duret tantum ad tempus, nempe ad aliquot annos, aut ad vitam pensionarij, & beneficij sit de se perpetuum. Tertio, quod pensio non inducat obligationem præstandi officium Ecclesiasticum, pro quo datum est beneficium, sed ipsum totum beneficio in cumbat.

Secundum documentum est: Tradi varias diuisiones pensionis taliter spectatæ. Prima est in Cericalem, seu spiritalem: quæ videlicet datur pro officio spirituali, aut pro statu quem solus Clericus habet; & in laicalem, seu temporalem, quæ laicis datur pro causa temporali, hoc est, pro seruitio, seu obsequio, vel officio præstito, aut præstando Ecclesie. Secunda est, in eam quæ datur cum clausula transferendi, & in eam quæ datur sine tali clausula. Dicitur autem clausula transferendi, potestas pensionem a tribuendi alteri, interposita auctoritate alicuius personæ constitutæ in Ecclesiastica dignitate. Vide Azorium in cit. lib. 8. cap. 11. Tertia est in eam, quæ datur cum regressu ad beneficium; & in eam, quæ datur sine tali regressu. Est autem regressus, quando ei qui pensionem accipit sit potestas, ut nisi alter soluerit ipsi tempore præscripto, possit accipere beneficium. De quare Azor, in præced. cap. 9. quæst. 4. Aduerte vero obiter non solere tale regressum concedi, nisi cum quis beneficium resignauit, & ei referuata est pensio annua; vel cum cessit quis liti, vel iuri in beneficio in gratia colligantis, referuata sibi annua pensione. In aliis enim casibus ob non factam solutionem pensionis, solet potius imponi pœna priuationis beneficij.

vt secundum stylum Romanæ curiæ Gigas habet De pensionibus *quæst. 99. num. 23.* Quarta diuisio est ex causa efficien- te, in eam quæ constituitur à Papa super beneficiis: & in eam quæ ab Episcopo pro Ecclesiæ necessitate, vel utilitate: ac in eam quæ imponitur per beneficij fundatorem. Quinta diuisio *sumpta ex causa motiua, seu sine ponendi pensionem*, est in eam quæ ad componendam litem inter litigantes de beneficio assignatur absque vlla fraude, ex consensu Summi Pontificis (*de quo in cap. Nisi essent, De præbendis* & in eam quæ imponitur causam literarum: vt quæ datur studiosis causa studiorum, aut doctis ob doctrinam, iuxta c. De multa, §. finali, De præbendis; ac demum in eam, quæ assignatur à Summo Pontifice causa gratuitæ resignationis beneficij, nullo interueniente pacto.

115. Tertium documentum est: Ad validæ pensionis, de qua loquimur, constitutionem, quatuor esse necessaria. Primum est, authoritas constituentis: nihil enim valide constituit sine legitima authoritate. Dubium autem non est eam plenissime esse in Papa, prout expressum est initio cap. secundi, De præbendis, in 6. & in fine Clementinæ primæ, tit. Vt litem pendente. Vtrobique enim habetur quo ad Romanum Pontificem Ecclesiarum, personatum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena, & libera dispositio ex sui potestatis plenitudine noscitur pertinere. Nec item dubium est, quin sit in Episcopo comparatione suæ diocesis: in inferiore tamen gradu, atque limitata, prout per dicenda in sequenti documento 4. & 5. patebit.

116. Secundum necessarium ad validam pensionis constitutionem, est causa iusta, & sufficiens quæ respondeat pensionis quantitati: itaut cum maior fuerit pensio, grauior sit causa: vt enim lex humana vim non habet nisi sit rationabilis, ita nec alia constitutio: & præsertim proposita, quæ fit à Prælato, tanquam beneficiorum administratore, ac fidei, & prudenti dispensatore, quem Christus constituit super familiam suam: deot censeri possit limites egredi siue authoritatis, cum sine iusta causa beneficium, aut beneficiarum pensionem onerati in eo enim aberrat à prudentis, & fidelis dispensatoris officio. Ad quod facit doctrina D. Thomæ 1.2. quæst. 97. art. 4. fundata in verbis Domini, Lucæ 12. Quis putas est fidelis dispensator, & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?

Porro in iure communi, tres tantum inueniuntur tales causæ expressæ. Prima est in cap. Nisi essent, De præbendis: quando duo litigant pro beneficio, vt pax in eatur: cauenda tamen est collusio in eo, seu ne aliqui litem fingant, hoc est, prout habetur in cap. Audiuius, tit. De collusione detegenda, ne intenteant litem absque iure, eo solum sine, vt vnus habeat pensionem. Secunda causa est, quando fit beneficiorum permutatio, tunc enim pinguiori potest imponi pensio, vt æqualitas fiat, ex cap. Ad quæstiones. De rerum permutatione: Tertia causa est, quando resignatur beneficium: tunc enim resignans (argumento cap. Super eo, De renunciatione) potest sibi seruare pensionem, si adit causa honesta, & rationabilis; ipseque sponte renunciet: quando enim resignare cogitur iure, aut ratione exigente: non patitur dispendium, cui obuiare liceat per pensionis assignationem.

Extra ius autem, plures dari possunt iustæ, & rationabiles causæ assignandæ pensionis, siue laicalis, siue Clericalis. Prima est, obsequium, seruitium, vel officium spiritale, aut temporale: siue iam exhibitum, siue exhibendum Ecclesiæ. Secunda, beneficia & merita exhibita, aut exhibenda Ecclesiæ. Tertia, quæcumque causa pia: vt ad dotandas pauperes, virgines, redimendos captiuos, alendos in studiis pauperes, adolentes bonæ indolis, comparandam suppellectilem ad Dei cultum necessariam. Quarta, doctrina, & nobilitas multum redundans in Ecclesiæ utilitatem. Quinta, paupertas non solum in Clericis, sed etiam in laicis: non autem in studiis ditandi parentes, vel amicos: ac multo minus magnifice viuendi supra statum.

117. Tertium quod requiritur ad validam constitutionem pensionis, est huius quantitas iusta: iniusta enim reddit illa iniustam, atque adeo alienam ab officio prudentis, & fidelis administratoris. Iam in æstimandâ tali quantitate ratio habetur maxime consuetudinis loci, nisi talis sit, qua tantæ quan-

titatis pensio constituitur, vt beneficiarius non retineat sibi quantum sufficiat ad conuenientem, honestumque victum suum, & ad onera Ecclesiastica sustinenda. Hinc in Concilio Trident. sess. 24. cap. 13. De reform. statutum est, vt Cathedralis Ecclesia cuius redditus annui non excedunt mille ducatos: & parochialis cuius redditus non excedunt centum; nulla pensione grauetur. Et merito, quia cum Episcopus, & Parochus præ cæteris debeant subuenire pauperibus, ratio dicitur non debere pensionibus grauari. Nec etiam debere beneficia quorum non sunt alij redditus, quam distributiones quotidianæ, deduci potest ex eo, quod distributiones ex se non censentur de corpore beneficij, iuxta cap. Licet, De præbendis.

Cauenda est vero in hac parte surreptio, per quam constitutio pensionis adhuc redditur irrita: eaque contingit, quando ad obtinendam maiorem pensionem, beneficium dicitur plus valere, quam valeat, aut quando in eodẽ beneficio alia pensio iam imposita est, idque tacet Summo Pontifici: aut quando pensio statuitur non solum in beneficio illius beneficiarj cum quo transigitur: sed etiam secundum partem, in beneficio alicuius tertij (vt maior nimirum obtineatur) quam nihilominus prior ille beneficiarius solus soluat: aut quando fructus omnes beneficij pensionario ad vitam non petita Papali dispensatione assignantur: itaut beneficiarius interea nihil habeat præter nudum titulum, & officium: aut demum quando beneficiarius pro pensione plus soluit, quam valeant fructus beneficij.

128. Quatum necessarium ad eiusdem pensionis constitutionem validam, est qualitas personæ cui conceditur: nempe vt ad eam sit habilis. Quæ qualitas an in illegitimo inesse censenda sit dubitatur. De qua re Azor in sequenti cap. 7. quæst. 6. Nobis sufficit Episcopum etiam posse in tali inhabilitate cum ipso dispensare; quandoquidem id minus est, quàm cum eodẽ illegitimo dispensari ad minores Ordines; aut ad simplex beneficium: quod Episcopus ipse potest, ex cap. 1. De filiis prebiterorum in 6. nisi forte sit filius eius qui id ipsum beneficium habet, vel habuit. Nam tunc est Concil. Trident. sess. vltima cap. 15. dispensari non potest cum eo.

Porro si pensio sit Clericalis, & detur cum accessit ad ali- quod beneficium, ad eam requiruntur omnes qualitates requisitæ ad id ipsum beneficium; quandoquidem ipsum sine eis licite accipi non potest. Quando autem datur sine tali accessu, requirit tres tantum qualitates: quarum prima est, cuius ante meminimus, vt is cui datur sit legitimus. Secunda est, vt sit Clericus. Vnde si Papa pensionem det alicui sub titulo Clericatus, id exprimens in suis literis, ille qui accipit debet Clericus fuisse ante illam datam: alioqui erit nulla, ex cap. Significante, De rescriptis, iuncta glossa. Ratio que in promptu est: quia tunc Papa non intendit alteri, quam Clerico dare pensionem. Neque satis est, vt post datam pensionem Clericus fiat, quia causa, aut conditio superueniens quæ debuit præexistisse non firmat actum. Tertia qualitas, vt Clericus sit cæcæbs, nec vxoratus: matrimonium enim tollit omne ius ad redditus Ecclesiasticos, etsi in ea re Papa possit iusta de causa dispensare, prout contra Sotum docet Nauar. in Enchir. cap. 25. nu. 119. Addens nihilominus ipsum Papam non debere nisi magna de causa id facere ob scandalum quod inde oriretur.

Cæterum pro penitentiali foro facienda est distinctio inter constitutiones pensionum factas à Papa motu proprio, & factas sollicitatione eorum pro quibus fiunt. Cum enim Summus ipse Pontifex ex speciali Christi priuilegio plenitudinem habeat potestatis in Ecclesiæ regimine, cum spiritali Spiritus sancti assistentia; in prioribus faciendis existimandus est iustam causam habuisse, etiam si ea non pateat: & priuatum grauasse ob communem Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, quæ nos lateat: aut alia cuiusmodi de causa, cum alias incapaci dispensasse. In posterioribus autem faciendis, existimari potest importunitate sollicitantium male persuasus: de quo inquirere licet, vt patet ex litibus quæ in foro externo solent moueri super pensionibus taliter adeptis: vt & super beneficiis.

119. Quartum documentum est: Episcopum non posse pensiones imponere nisi ad tempus. Non enim posse imponere perpetuas satis intelligitur ex c. Prohibemus, De censibus,

& ex c. Pastoribus. De iis quæ sunt à Prælato. Ad idem confirmandum facit quod de iure cõmuni canonico, beneficia conferri debeant sine diminutione, ex cap. Si quis præbendam, i. qua. 3. & ex cap. Maioribus, cap. Vacante, cap. Cũ causam, De præbendis, & cap. vñico, versus finē, tit. Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione cõferantur. Tali enim iuri subiiciuntur etiam Episcopi; eidemque aperte aduersatur pensionis perpetuæ cõstitutio in beneficio, Et ita in cap. Nisi essent, De præbendis, statuitur vt ad præstationē 40. librarũ, non dignitas prioratus, sed persona Prioris maneat onerata: ne forte circa prouetus, aliqua videatur facta sectio prioratus. Ita quod ipso Priore defuncto, successor ipsius ad præstationem 40. liberatam minime teneatur. Hæc ibi.

130. Quintum documentum est: Varios assignari casus, in quibus potest Episcopus pensionem imponere ex iusta causa necessitatis, aut vtilitatis Ecclesiæ. Primus est, quando pensio ex pigui beneficio datur in erectionem noui beneficii: tunc enim certum est, Episcopum (cuius est in sua Diocesi, beneficia vt conferre, sic & exigere) posse eandem constituitur causa iusta interueniente; vt quando Ecclesia indiget ministris; & ideo ad nouorum institutionem opus est ex piguiori beneficio certam portionem separare, vt ex ea beneficium constituitur. Sic enim quando parochialis Ecclesia annexa fuerit alicui dignitati vel præbendæ; Vicarius perpetuus Episcopi auctoritate, in ea constituitur, assignata illi certa portio ex fructibus eiusdem Ecclesiæ, iuxta cap. Extirpanda. §. Qui vero, De præbendis. Sic etiam quando Parochus principalis Ecclesiam habet suæ unitam, cui non potest per seipsum inservire commode, cogitur in ea constituitur Vicarium, qui loco sui inserviat, geratque in ea curam animarum. Ad cuius competentem sustentationem Episcopus imponet pensionem ab ipso principali Parocho soluendam: argumento cap. 1. De præbendis, in sexto.

Secundus casus est, cum permutatio fit beneficiorum, quorum vnum est opulentius altero. Tunc enim Episcopus constituitur potest, vt qui accipit opulentius, soluat alteri certam pensionem, secundum illud quod statuitur in cap. Ad quæstiones, De rerum permutatione. Tertius est, cum Episcopus aliquam Ecclesiam concedit alicui loco pio. Tunc enim potest aliquid in ea sibi referuare, ex cap. Constitutus, §. finali, De religiosis domibus. Quartus est, quado quis liti, & iuri quod se in beneficio habere contendebat, cedit concordia gratia, & ob pacis bonum. Tunc enim Episcopus in eundem finem potest alteri pensionem soluendam imponere, ex cap. Nisi essent, De præbendis. Quintus, quando ob morbum, vel aliam causam iustam, vt absentiam ratione studij literarũ, datur Parocho coadiutor; tunc enim potest Episcopus assignare ei sufficientem portionē ex fructibus beneficii, cap. De rectoribus, & cap. Tua nos, De clerico ægrotante. Sextus casus est, quando laicus, vel alius auctoritate Episcopi fundat Ecclesiam, ac dotat: beneficia constituit in ea ex propriis suis bonis. Si enim, prout potest ex Panorm. ad c. p. Quantum, num. primo De censibus sibi aut alteri referuat certam pensionem ex eorumdem bonorum redditibus, Episcopus eam cõstituet, acceptando fundationē. Septimus casus, quando pensio datur tanquam stipendium temporalis ministerij, quo Ecclesia indiget: exempli gratia pro pulsandis campanis, vel organis, vel aperendis ianuis templi, pro officio æditui, economi, Syndici, Aduocati, Medici, pro officio docendi Clericos Ecclesiasticum cantum, aut grammaticam, & similia. Pro quo facit receptus vsus non irrationabilis; cum talia spectent ad apertam Ecclesiæ suæ aut necessitatem, aut vtilitatem, cui ex officio prouidere debet.

131. Sextum documentum est: Pensionem in beneficio absque beneficiarij consensu obtentam haberi subreptitiam, si absque iusta causa data sit, etiam à Papa: quia is non est existimandus velle sine causa alicui rem suam auferre absque eius non consensu. Et ideo inter regulas Cancellariæ Romanæ vna est relata ab Azorio in citato lib. 8. cap. 8. quæst. 6. in qua dicitur: Etiam motu proprio datas literas reservationis annuæ pensionis super alicuius beneficii fructibus, excedere non posse nisi ex consensu illius qui pensionem solvere debet. De qua re videri poterit idem author ibidem:

vt & de cæteris, quæ tum præmittit, tum subiungit vtilia ad iudicandum ex parte beneficii, de validitate pensionis quæ in eo constituitur; ea enim magis pendet ex vsu Romanæ curiæ, quam ex canonibus in quibus pauca habentur de pensionibus: vnde illum diu Romæ verfatum, videre expedit.

Septimum documentum est: Pensionē extingui, per professionem religionis. Ratio est: quia ius pensionis repugnat paupertati religiosæ, cum sit habendi proprietatem rerum pecunia æstimabilem. Idem ex Gigante habet Azor in sequenti cap. 10. quæst. 3. Similiter si Clericalis, non item si laicus, sit pensio, per matrimonium eam extingui idem Gigas laicius tradit De pensionibus, quæst. 54. vbi num. 4. & post eum Azor in precedenti quæst. 1. adfert vsum Curiæ Romanæ, quo per matrimonium initum pensio Clericalis finitur, vt ipse Gigas se in seipso expertum esse dicit: iniquis postquam matrimonium contraxit, se amississe pensiones, sibi vt Clerico concessas à Clemente septimo.

Octauum documentum est: Differentiam pensionis Clericalis à laicali esse; quod hæc sine simonia vendi possit, illa non item. De qua re iam diximus in precedenti lib. 23. cap. 18. quæstione quinta: vbi addidimus, quod nec redimi possit nisi Papæ auctoritate. Adeo redemptio facta aliter, non valeat, prout Nauarrus expressit in Enchir. cap. 23. num. 111. vbi etiam habet (quod latius tractat Gigas in preced. quæst. 45. & est notatum dignum) non modo laicalem, sed etiam Clericalem pensionem extingui posse à pensionario, propria sui auctoritate: eam gratis remittendo. Neque enim sicut ius prohibet Clericum abdicare sine beneficio sine Prælati sui auctoritate; cap. Admonet, De renunciatione: ita & prohibet pensionarium propria auctoritate pensionem remittere: eoquod talis remissio non datur, sed in eundem fiat beneficii; dum liberatur ab onere, & seruitute ei imposita: perinde ac si patronus renunciaret iuri quod habet patronatus. Aduerte tamen, constitutum esse in Concilio Tridentino, sess. 21. cap. 2. De reform. vt si quis ordinatur ad titulum pensionis, non possit postea sine facultate Episcopi eam alienare, extinguere, aut remittere, donec habeat sufficientem Ecclesiasticum beneficium.

Quatenus autem pensio diminiui debeat si fructus beneficii cui imposita est diminiuantur, late tractat Gigas quæst. 62. Cæterum idem videtur ea de re dicendum, ac de ceniu reali, vt diminiui debeat, fructibus ita diminiutis, vt vnus anni vbertas non compenset alterius sterilitatem.

Quod vero ex cõmunicatio quæ beneficiario nõ soluenti pensionē imponitur, non incurrat ipso facto, donec pensionarius ei denunciet se velle vt eam incurrat, notat Nauarrus in cit. cap. 23. num. 4. quem vide. Atque hæc hæc tenentur de obligationibus Clericorum dicta sint pro ratione iudicandi de peccatis eorumdem: sequitur vt dicamus de acquisitione per ipsos facta beneficiorum Ecclesiasticorum, ad intelligendum (quod eadem ratio requirit) fuerint legitima, an non. Porro quoniam ad talem intelligentiam conduceret nouisse multiplicem ipsorum beneficiorum varietatem, eam præmittemus in sequenti capite.

CAPVT IX.

De beneficiorum Ecclesiasticorum multiplici varietate.

S V M M A R I V M.

- 135 Beneficia laicalia regularia, alia secularia: Et in dubio quomodo infernosentur.
- 136 Alia nominata, alia innominata: Et alia collata, alia electiva, aliaque mixta.
- 137 Alia patronata, alia non patronata: Et alia collegiata, alia non collegiata; atque alia patrimonialia, alia non patrimonialia.
- 138 Demum alia villosa, alia pagorum, alia exempta, alia non exempta: alia reuocabilia, alia non reuocabilia.
- 139 Quando contingat beneficia esse manualia, seu reuocabilia.

PRIMUM ex diuersitate status personarum, quæ sunt beneficiorum capaces, alia dicuntur religiosa, quorum

Religiosi

Religiosi tantum, & alia secularia, quorum Clerici tantum
seculares sunt capaces. Pro hac, textus habetur in cap. Cum
de beneficio, De praebedis in 6. & in Clemen. vnica, De
supplenda neglig. Praelat. Aduerte autem cum de beneficio
dubitar sitne seculare, an regulare, consulendam esse tum
fundationem, si dictum sit in ea, vt per religiosum admini-
stretur: itemque consuetudinem, si tale beneficium soleat
per Religiosum administrari: tunc enim iudicandum est
regulare. Pro quo facit citatum cap. Cum de beneficio: vbi
glossa ad verbum *Legitima*, monet eam consuetudinem debe-
re esse quadraginta annorum: prout scilicet requiritur, vt
Ecclesia contra Ecclesiam recte praescribat, iuxta cap. De
quarta, tit. De praescript. & Authenticam Quas actiones.
Cod. De sacrosanctis Ecclesiis. Quod si nihil constare possit
ex fundatione: atque modo per seculares, modo per Re-
gulares, beneficium gubernatum esse inueniatur, consen-
taneum est vt attendatur vltimus status; & conditio possi-
dentis, melior censatur.

136. Secundo ex Nomenclatura, alia dicuntur nominata, quae
habent propria nomina, quibus ab inuicem distinguuntur;
vt Papatu, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus,
& c. alia innominata: quae generali tantum nomine, benefi-
cia Ecclesiastica simpliciter dicuntur: eiusmodi sunt, quae in
Canonico Collegijs dantur Sacerdotibus non Canonici-
cis, vt seruiant eorumdem Collegiorum Ecclesiis: de quibus
in cap. penult. De Clericis non residentibus, vbi vocantur
assilij quasi assidui, vt interpretatur glossa: addens tales esse
frequentes in Ecclesiis; & dici quoque Mansionarios. Eius-
modi sunt etiam illa quae iuxta cap. 2. De praebedis, debent
ab Episcopo pro alimonia sufficienti, dari iis quos ordina-
uerit, si aliunde non habeant vnde viuant.

137. Tertio ex modo ea acquirendi, alia dicuntur collatiua,
quae acquiruntur per simplicem collationem: alia electiua,
quae acquiruntur per electionem. Quam aduerte non dare
electo plenum ius, donec accesserit superioris confirmatio:
argumento cap. Postquam, De electione. Alia demum mixta,
quae acquiruntur per electionem confirmatione non indige-
ntem ad hoc, vt electo plenum iustribuat.

Quarto ex iis, ex quibus pendet eorum acquisitio: quod
alia sint non patronata: quae conferuntur sine cuiusquam
praesentatione: alia patronata, quae vt acquirantur, requirunt
praesentationem patroni cum institutione Episcopi, ex cap.
Cum laicis, & cap. Nullus, De iure patronatus. Eorumque
alia sunt iuris patronatus laici: alia iuris patronatus Clerici:
atque praesentatio ad haec, intra sex menses: praesentatio ve-
ro ad illa, intra quatuor menses fieri debet ex cap. vnico, De
iure patronatus in sexto: alioqui Episcopus ea confert, iuxta
cap. Eam te, Extra, eodem titulo.

Quinto ex illis quibus beneficia ipsa acquiruntur alia
dicuntur Collegiata, quae acquiruntur personis constitu-
entibus Collegium: alia non Collegiata, quae acquiruntur non
constituentibus Collegij. Collegij autem nomine intellige
congregationem Clericorum habentium sigillum com-
mune, & arcam communem, iuxta cap. Dilecta, De excessi-
bus Praelatorum, iuncta glossa videnda. Quae quidem congre-
gatio, cum est personarum regularium, vt plurimum dicitur
conuentus, aut coenobium; cum vero est secularium, dicitur
Capitulum; vt in titulo De iis quae fiunt a Praelatis sine
consensu Capituli.

Sexto ex bonis de quibus constituuntur, alia dicuntur
patrimonialia, quae instituuntur ex patrimonio, & manent
in eadem familia: alia non patrimonialia, quae non sunt illi-
us modi.

138. Septimo ex locis in quibus constituta sunt, alia dicuntur
villae muratae, id est, ciuitatum, & oppidorum muris cincto-
rum: alia vero pagorum seu oppidorum, in quibus non est
magna abundantia populi. Denique ex dependentia a Su-
periore, alia dicuntur, & sunt ab Episcopi iurisdictione, ex-
empta, Papae auctoritate: alia non sunt. Itemque alia dicun-
tur, & sunt reuocabilia, manualia vocant, alia irreuocabilia.
Vbi aduerte esse: quidem contra rationem beneficij, vt ip-
sum detur ad tempus certum, & determinatum; non tamen
vt detur ad incertum, seu donec Superior reuocauerit. Id
quod non tollit beneficij rationem, secundum quam est
perpetuum: quia potest per beneficiarij vitam non reuocari.

si Superior voluerit: quod ad appellationem perpetui suffi-
cere in beneficijs Ecclesiasticis, habetur ex Angelo, & Sylu.
in verbo, *Dignitas* num. 1. Et confirmari potest: quia perpetu-
um dicitur, id etiam quod non limitatur certo tempore,
quantumcumque detur ad beneplacitum Superioris. Pro
quo facit lex, iuris peritos, in principio, De exculationibus.
Adde quod ipsa beneficia quae Manualia dicuntur, tanquam
posita in manu, & potestate concedentis, ita vt possit ea &
concedere, & reuocare quando voluerit, alijs beneficijs &
quenter in omnibus, dempta sola facultate reuocationis ad
nutum, vt ex Clemen. 1. De supplenda negligentia Praelato-
rum, notat Nauar. in Comment. 2. De Regularibus, num. 6. versu
Octauo inferitur. In qua Clementina praecipitur, vt Praelati talia
beneficia conferant intra sex menses: nec possint illa suis
mensis vniere, nec nouis pensionibus onerare, nec antiquas
augere, nec fructus eorum tempore vacationis obuencien-
tes, sibi capere: quae sunt conditiones perpetui beneficij.

Ceterum beneficia secularia ordinarie sunt perpetua,
nec possunt sine iusta, & legitima causa reuocari. Dixi Ordina-
rie, quia nonnunquam sunt capella ad nutum collatoris
reuocabiles. Regularia vero beneficia, quae ab Abbate con-
feruntur sunt manualia: quia cum Regulares viuant sub obe-
dientia Abbatis, secundum regulam suam professionem: possunt
ad nutum eiusdem, reduci ad monasterium, ex cap. Cum
ad monasterium, §. Tales, De statu monachorum. Dixi, quae
ab Abbate conferuntur: quia electiua, id est, de quibus per
electionem prouidetur, non censentur manualia: quia non
sunt reuocabilia ad nutum Abbatis, nisi Monachi ad ea electi,
bona eorumdem male dispendent, vel in eis incontinenter
viuant, vel ad altiore gradum eligantur cap. Mona. hi, §.
fin. De statu Monachorum. Item nec regularia beneficia si
sint curata reuocari possunt ab Abbate sine Episcopi, cuius
est animarum curam committere, consensu, argumento cap.
De monachis, 16. quae sit. 1. Neque etiam reuocari possunt ab
Abbate beneficia, quae a Papa ex certa scientia conferuntur
Regularibus ad vitam ipsorum, ex cap. Porrecta, De confir-
matione vtili, vel inutili, vbi glossa, verbo, *Confirmatur*, id ex-
pressit. Et ratio satis docet: quia Papa superior est Abbate.
Dixi, ex certa scientia: quia factus esset si Regularis tacita sua
conditione, peteret sibi ad vitam suam beneficium confer-
ri, aut collatum confirmari. Irritum enim esset id quod
obtineret, ex eodem cap. Porrecta, & praecedenti, Ad
nos tram.

139.

TITVLVS SECVNDVS

De acquisitione beneficiorum Ecclesiasti-
corum.

DE TEMVS primo de erectione beneficiorum Ecclesia-
sticorum, quam acquisitio eorumdem praesupponit.
Secundo de impedimentis Canonici, quibus quis in habilis
est ad beneficia Ecclesiastica acquirenda. Tertio, de iis quae
requiruntur, vt quis censetur ad illa dignus. Quarto, de in-
tentione, & appetitu eadem acquirendi. Quinto, de modis
quibus ea legitime acquiruntur. Sexto, de pluralitate bene-
ficiorum, quae ex tali acquisitione sequi potest: & postremo
de incompatibilitate eidem pluralitati obstante.

CAPVT X.

De erectione beneficiorum Ecclesiasticorum.

SVMMARIVM.

- 140 Lotus eligendus beneficio erigendo.
- 141 Cause legitime erigendi beneficia.
- 142 Persona consideranda in beneficiorum erectione: & quando
requiritur ad eam, Papae auctoritas; & quando sufficiat
auctoritas Episcopi.
- 143 Quando cum consensu Episcopi, ad erectionem noui beneficij
requiritur consensus habentium in eodem loco beneficia
antiqua.

144 De dote requisita ad eandem erectionem: & quanta debeat esse ipsa beneficij, vt sufficiens censeatur: ac in quibus bonis constitui possit.

145 Effectus fundationis beneficij.

140. **I**N erectione seu fundatione legitima beneficij sex sunt consideranda: locus, causa, persona, aedificium, dos, & effectus ipsius fundationis.

Quod attinet ad locum, is debet congruus, & conueniens esse beneficio erigendo, & ipsius dignitati. Sic enim ex institutione Apostolorum per cap. Vrbes, & cap. In illis distinct. 80. & cap. Nulli, distinct. 99. Archiepiscopatui, & aliis maioribus, attributa sunt praecipua tantum ciuitates prouinciarum: & Episcopatus institutus est tantum in praecipua ciuitate dioceseos, non autem in villa aut oppido, ex cap. Episcopi, distinct. 80. & ex cap. 1. De priuilegijs. Vbi ratio redditur, ne vilescat dignitas Episcopalis. Ex necessitate tamen populi, qui non possit conuenire ad urbem celebrem; oppidum, congruus locus censei potest, iuxta cap. Ad audientiam. De Ecclesijs aedificandis. Quia in restandum est iudicio Summi Pontificis: vt & in ceteris, quae spectant nouam institutionem, aut mutationem Episcopatus: ex cap. Mutationes 7. quast. 1. In alijs autem beneficijs inferioribus oportet consulere Episcopum qui designet locum aedificationis Ecclesiae, ex Nouella 131. §. Si quis autem titulo 14. collatione 9. in Authentis. Is autem eliget locum a praedonibus tutum, facile accessibile & salubrem; cum quae sunt his contraria, efficere possint vt Ecclesiae iam fundatae ad alium locum transferantur ex cap. Ecclesia, 16. quast. 7. & cap. Tribus De consecr. distinct. 1.

141. Quod attinet ad causam inter legitimam erigendi beneficij causas, constituitur primo, si populus non habet locum vbi conuenire possit ad sacra mysteria percipienda ex cap. fin. De Ecclesijs aedificandis. Secundo, si habeat quidem, sed longius ab eo distet, quam possit vel tempore hyemis, vel inundationis aquarum, ad eum accedere, ex cap. Ad audientiam 1. eodem titulo. Tertio, si adeo exreuerit populus, vt vnus pastor nequeat ei sufficere: tunc alius adiungendus est cum nouo beneficio ex cap. Praecipimus, 16. quast. 1. Postremo, si populus sit recens ad fidem conuersus, vel ab haeresi reuocatus, iuxta cap. 1. De verborum signific. in 6. Cui causae addi potest iuxta Extraug. communem, Saluator, De praebendis; si vnum beneficium sit ita pingue, vt possit duobus praepositis sufficere: Sine causa autem iusta, nec diuidi beneficium debet ex cap. Maioribus, cap. Cum causam, & cap. Vacante. De praebendis. Extrui vero nunquam debet beneficium ob aliquam turpem causam: vt ob quantum facientium ex oblationibus, cap. Si quis Basilicam, De consecratione, distinct. 1.

142. Quod attinet ad personas considerandas: ex sunt vel quae largiuntur necessaria ad fundationem beneficij, vel de quorum consensu debet fieri fundatio. De illis nihil occurrit notandum, nisi quod Abbatibus, & Monialibus non sit permittum noua monasteria fundare, neque cellulas aedificare pro arbitrio; sed solum cum Episcopi consensu, ex cap. Quidam Monachorum, cap. De Monachis, cap. Cellulas & cap. Nullus, 18. q. 2. idque, vt in eodem cap. Quidam Monachorum tangitur, ad tollendas euagationes Monachorum, sedem sibi pro arbitrio constituentium. De his vero personis inquam, de quarum consensu debet fundatio fieri, notandum est nouum Episcopatum creare, solum Summi Pontificis esse; sicut solius est vnum Episcopatum in duos diuidere; vel duos in vnum coniungere, prout notat ad cap. Quod translationem, De officio legati, verbo Reseruata: & ad cap. Sicut vnire, De excessibus Praelatorum, verbo Pertinere. Item in locis exemptis immediateque subiectis Summo Pontifici, nemo potest Ecclesiam aedificare sine eiusdem licentia & priuilegio speciali, ex cap. Auctoritate De priuilegijs, in 6. Ad alia autem beneficia sufficit consensus Episcopi, qui ex causa legitima concedit facultatem erigendi seu fundandi beneficium intra fines suae dioceseos, ex eodem cap. Auctoritate: qui que beneficium diuidere potest, si tale sit, quod sufficiat duobus, ex cap. Ad audientiam, De Ecclesijs aedificandis: & vnam Ecclesiam alteri vnire, & subicere in sua diocesi, ex paulo prius citato cap. Sicut vnire

& ex Concil. Trident. praesertim sess. 21. cap. quinto De reform. idem satis insinuans sess. 7. cap. 6. & 7. De reform. sess. 14. cap. 9. De reform. item & sess. 24. cap. 13. & 15. adhuc De reform.

Quaestio est autem, an ad erectionem beneficij cum Episcopi consensu requiratur necessario consensus eorum, qui beneficia ibidem possident. Cui quaestioni Panormitanus ad memoratum cap. Ad audientiam, bene respondet distinctione: nempe si nouum beneficium erigatur ex fructibus antiqui: & cum illius prauidicio, tunc requiri consensum expressum eius qui praeficitur, eidem antiquo, iuxta cap. primum De rebus Ecclesiae alienandis, vel non. Et ratio est quia talis erectio, demembratio quaedam est, requirens solemnitatem; quae iuxta cap. Sine exceptione, 12. quast. 2. adhibenda est in alienatione rerum Ecclesiasticarum. Eorum vero, qui in nullo laeduntur, consensus non requiritur: vt argumento est, quod in eodem cap. Ad audientiam, Episcopus dare possit beneficium, & diuidere, non obstante appellatione: immo & inuitis rectoribus, vt habeat ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 4. De reform.

Quod attinet ad doteam requiri ad erectionem beneficij, intelligitur ex cap. Placuit, 1. quast. 2. Et confirmatur ex eo, quod inter Ecclesiam in qua beneficium erigitur, & praefectum eius, matrimonium quoddam contrahi censeatur, ex cap. Sicut vir, 7. q. 1. & ex cap. Inter corporalia, De translatione Episcopi. Ideoque ad illius cetera ferenda dote constitutuere debet patronus, sicut solet pater filiae, quam temporali matrimonio iungit alteri: sique is non constituerit sufficientem, conpelli potest ad explendam competentem; argumento cap. Cum sicut De consecr. Ecclesiae & satis aperte constitutum est in Nouella 131. supra citata §. Si quis autem. Vnde quoque habetur, quod si distulerit, possit eo mortuo haeres ipsius compelli ad implendam.

Circa quod aduerte primo, Episcopum qui consecrauit Ecclesiam non dotatam sufficienter, sin non prouideat aliunde, teneri dotationem implere: ex memorato cap. Cum sicut: ad quod glossa verbo Consecranda id ipsum notat. Aduerte secundo, quod si tempore aedificationis Ecclesiae, Clericus potuerit viuere de dote tunc constituta, liberetur patronus, & Episcopus a supplemento dotis; iuxta cap. Conquerente, De clericis non residentibus, iuncta glossa verbo, Percipere.

Aduerte tertio, quanta debeat esse quantitas dotis eiusmodi, vt sufficiens dicatur; generaliter iudicari ex dignitate Ecclesiae, seu beneficij, & praepositi cui traditur: licet de quantitate dotis in matrimonio temporali, iudicatur ex dignitate coniugum, iuxta legem Quero, De iure dotium. Atque ita facile intelligitur Episcopatus, & superiorum dignitatum dote, amplam esse debere. Iudicari etiam ex numero personarum requisitarum, vel positarum in Ecclesia seu beneficio erecto: ad quorum honestam sustentationem, quae dos sufficere possit, relinquatur prudentum, & expertorum iudicio statuendum inspectis circumstantiis.

Dos autem beneficij curati saltem debet tanta esse, quae sufficiat sustentationi vnus presbyteri, & vnus Clerici, iuxta cap. Vt quisque, De vita, & honest. Clericorum; & ex qua solui possint iura Episcopalia, & hospitalitates exerceri, ex cap. 2. De supplenda Praelatorum negligentia, & ex cap. De monachis, Extra. De praebendis, & cap. 1. eod. titulo. in sexto. Dos vero in Ecclesia collegiali, siue saeculari, siue regulari, definienda est secundum numerum personarum quem quis vult in illa esse; itaut redditus sint ad earum sustentationem sufficientes, ex cap. 1. De institutionibus: etsi quaedam monasteria sunt Ordinis mendicantium, qui ne in communi quidem possunt habere redditus, ex cap. Exiit. De verborum significatione in 6.

Ceterum dos beneficij erigendi, constitui potest primo, in bonis fundatoris, tam mobilibus, quam immobilibus, iuxta Authenticam, Hoc ius porrectum, Cod. De sacrosanctis Ecclesijs. Secundo constitui potest in iurisdictione temporali, ex cap. fin. Ne Clerici, vel Monachi, in 6. etiam si Clerici, criminali exercere prohibentur, Extra, eodem titulo, cap. Clericis, & cap. Sententiam: quia satis est quod possint saecularibus suam iurisdictionem ea ex parte delegare: vt posse habetur ex prius citato cap. Finali. Tertio constitui

potest

potest ex decimis, iuxta ea quae habentur 13. quae st. 1. cap. 1. Potest quarto, ex oblationibus, & ex iis quae secundum laudabilem consuetudinem solvantur ex sepulchris, ex benedictionibus nuptiarum, & ex funeribus mortuorum, conunctis cum aliis redditibus, iuxta cap. Cum inter vos, De verborum significatione. Ex folis autem oblationibus constituitur, non est consentaneum: cum ea sint incertae, ut pote pendentes offerentium voluntate. Pari ratione nec ex folis distributionibus, quae iis solummodo dantur, qui diuino officio intersunt, tanquam merces pro personali labore: non enim tales sunt, ex quibus possit constitui corpus beneficij, quod in redditibus ordinariis, certisque consistit.

Quod atinet ad effectus fundationis beneficij; vnus est praecipuus, ut quicumque nouum beneficium notauerit, vel fundauerit, fiat patronus illius: ita ut praesentatio ad illud possidendum ipsi debeat: neque possit Episcopus sine tali praesentatione id ipsum beneficium conferre, ex cap. Decernimus 16. qu. 7. & ex cap. Nobis, De iure patronatus. Quod idem obseruandum est, cum diuino sit beneficij. Na Ecclesia ex cuius redditibus noua fundatur, efficitur patrona eius quae fundatur, ut notat Panormitanus ad cap. Ad audientiam, De Ecclesijs edificandis, num. 3. duoque sunt talis noxae Ecclesiae patronaliter quidem, si qui dicitur primitiuae Ecclesiae dedit & alter praepositus eiusdem primitiuae Ecclesiae, de cuius fructibus illa erecta est: panes quorum vnumquemque ius patronatus est accepturum, non secus ac cum vni patris non plures haeredes succedunt.

Obseruandum est vero, eos demum fieri Ecclesiarum patronos, qui ante illarum consecrationem bona largiti sunt: quia patronus dicitur quasi pater, qui produxit ad esse Ecclesiam, antea non existentem. Non omnes tamen qui largiuntur ante consecrationem effici patronos: sed eos solos qui tantum dederint, quantum sufficit ad necessaria ministrorum, & ad luminaria, ut docet glossa prior, ad cap. Quicumque secundo, 16. quae st. 7. Ex quo habetur alter effectus fundationis beneficij: nimirum ut si fundator vel filij ipsius redacti sint ad inopiam, ab Ecclesia fundata, suffragium vitae pro temporis vsu percipiant. Quod intelligi iuxta glossam posterio rem ibidem, si egestas summa sit, & ipsa Ecclesia super sit, quod ad id sufficiat.

CAPVT XI.

De impedimentis Canonice, quibus quis inhabilis est ad Ecclesiastica beneficia acquirenda.

S Y M M A R I V M.

- 146 Mulier incapax est beneficij, & quid de Abbatisa dicendum.
- 147 Defectus tonsurae Clericali impedimentum est acquirendi beneficij.
- 148 Difficultas, An pariter impedimentum sit clericatum suscepisse ab Episcopo alieno, sine proprijs licentia.
- 149 Impedimenta matrimonij, & digamia.
- 150 Impedimenta excommunicationis, suspensionis, & irregularitatis.
- 151 Impedimentum defectus naturalium.
- 152 Impedimentum defectus fidei.
- 153 Impedimentum iniuria illata Cardinali, & acceptionis secundum beneficij curati.
- 154 Impedimenta homicidij, concubinatus, & raptae mulieris, & usurpationis bonorum Ecclesiae.
- 155 Tres modi quibus contingit filios Presbyterorum legitimos esse.
- 156 Tres casus in quibus iudicialiter incapaces sunt acquirendi beneficij.
- 157 Impedimenta iniuria illata Episcopo: impetrati beneficij, Clerici adhuc viuētis, tanquam in mortui, & simonia.
- 158 Impedimentum status personae: cum secularia sacularibus, & regularia regularibus dari debeant.
- 159 De eo, quod beneficia in iis patronatus conferri debeant consentienter fundationi.

160 De eo quod in Gallia, & in Hispania beneficia non dantur externis.

161 Inhabilitas, quae cum non sit vera, acquisitionem beneficij non facit inuadendam.

Ad beneficium legitime acquirendum requiritur canonicus titulus, seu prouiso secundum Ecclesiae canones, regulas ab Ecclesia praescriptas: secundum quas aliqua requiruntur ex parte recipientis, ut carere impedimentis canonicis, de quibus in hoc capite, & habere conditiones debitas, de quibus in sequenti 12. additis in 13. nonnullis de intentione, & appetitu acquirendi beneficia. Aliqua vero ex parte conferentis requiruntur: ut legitimi modi conferendi, de quibus in 14. capite: & aliqua demum ex parte beneficij, ut vnitas, & pluralitas non incompatible, & rectus effectus: de quibus in consequentibus capitibus.

Impedimentorum autem quaedam sunt facientia inhabilem ad omnia beneficia: quaedam vero ad aliqua tantum, de illis prius: de his posterius dicemus.

SECTIO PRIOR.

De impedimentis Canonice, quae reddunt inhabilem ad omnia beneficia Ecclesiastica.

Haec sunt in duplici differentia quaedam enim absque culpa illius in quo inueniuntur, contrahuntur: & quaedam in illo proueniunt ex ipsius culpa.

Primum autem, est incapacitas ordinis Ecclesiastici: qualis est in foemina, ex cap. Vxoratus, §. finali, De conuersione coniugatorum, Et ratio est quod ipsa arcetur ab omni altaris ministerio, quod a Christo commissum est tantum sexui virili. Aduerte tamen Abbatisas quaedam esse, siue monialium adstrictarum professione religionis approbatae; siue foeminarum viuētium in congregatione, ad instar Canonicorum secularium sine vlla professione religionis approbata, & absque abdicatione propriorum bonorum (quales viuuntur in Germaniam quemadmodum notat glossa ad cap. Dilecta, De maioritate, & obedientia, verbo Canonicas) eademque potestatem habere: tum in foeminas, quibus praesentantur: tum etiam in Clericos seculares habentes capellas, & beneficia monasterijs ipsarum subiecta, iuxta idem cap. Dilecta: annotantque Syluester, Angelus, & Tabiena in verbo, Abbatisa. Nihilominus tamen eas neque capaces esse ordinis, ex cap. Noua, de poenitentia, & remissa neque iurisdictionis spiritalis, ex eodem cap. Dilecta, & ex cap. De Monialibus, tit. De sent. excommunic. De qua re ex professo egimus in praeced. lib. nono, cap. 7. sect. 2. Itaque Abbatisa, seu Priorissa habet quidem officium, seu administrationem monasterij sibi subiecti: non tamen beneficium; cum non habeat ius percipiendi fructus ex bonis Ecclesiae, ob ministerium diuinum annexum Clericali; seu propter titulum Clericalem: cuius incapax est foemina: sed tantum ob officium, quod habet administrandi monasterium.

Secundum impedimentum, est defectus tonsurae Clericalis. Nam beneficia non possunt conferri alijs, quam Clericis initiatis tonsura, ex cap. Cum adeo, De rescriptis, & cap. Ex literis, De transactionibus, & c. 2. De institutionibus. Neque derit postmodum tonsuram accipere, si tempore impetrationis, non fuerit iam data, prout notat glossa finalis citati capituli, Ex literis. Et confirmatur, tum argumento cap. Si co tempore, De rescriptis, in 6. tum ratione, quia cum actus in suspensio esse non possit, principium illius considerandum est, (per cap. Dudum 1. De electione, in eadem glossa in verbo, electionis tempore) iudicandumque si a principio non valuit, neque tractu temporis conualescere; ex lege, Quod initio, ff. De regulis iuris, & ex cap. Non firmatur, eodem tit. in 6.

Disputant autem Canonistae, An is qui factus est Clericus ab alieno Episcopo sine licentia Summi Pontificis, aut Praelati sui, possit beneficia consequi tanquam Clericus: Videtur vero pars negans tenenda ut tutior: non quibus ex eo, quod talis non sit vere Clericus; sed quod sit suspensus ab executione, & privilegio Clericatus, ex Concil. Trident.

sess. 14.

fest. 14. cap. 2. in fine, De reform. Nec refert, quod illic habeatur tantum expressa mentio suspensionis ab executione ordinum, de quorum numero non est Clericatus, ex Theologorum saltem sententia. Nam sufficit quod in iure canonico, is etiam dicatur ordo, in cap. Cum contingat, De aetate, & qualitate: atque perinde ac ordines, prohibeatur dari ab alieno Episcopo sine proprii licentia, in cap. finali, De temporibus ordinationum in 6. eademque in illo ac in ordinibus sit prohibitionis ratio illeque sit eorum quoddam principium: ac difficile sit ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio cap. Principatus, 1. qu. 1. Dispensare tamen poterit cum tali proprius Episcopus, iuxta citatum cap. 2. & cap. Consultationi, de temporibus ordinationum: nisi quod recurrendum sit ad Papam si Transmontanus ordinetur ab Episcopo Italiae, sine ipsius Papae, aut proprii Episcopi licentia, ex cap. 1. De temporibus ordin.

149.

Tertium impedimentum est matrimonium. Nam coniugatus etiam Clericus, inhabilis est ad omnia beneficia ex cap. 1. 2. 5. & 8. De Clericis coniugatis. Locum habet autem hoc impedimentum, quantum ad matrimonium per verba de praesenti contractum, non sit copula consummatum. At tamen non modo Clericus coniugatus, sed etiam Laicus potest in Ecclesia habere praebendam, seu stipendium sine titulo: cuiusmodi solet dari cantoribus, & organistis. Immo Episcopus potest eum Clerico coniugato non bigamo dispensare ad beneficium simplex retinendum, in vno casu nepe quando illud requirit tantum officium minorum ordinum, nec praeslo est celebs, qui eo fungatur, ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 17. De reform. Quoad alios, & quoad alia beneficia, solus Papa dispensare potest.

Quartum impedimentum est digamia: digamus enim, beneficii capax non est: quandoquidem ordinari non potest, tanquam irregularis, prout suo loco traditum est in praecedenti actu; per consequens nec exercere potest officium, propter quod Ecclesiasticum beneficium dari habetur ex cap. finali, De rescriptis in 6. Qui vero incapax est officij & beneficii propter quod illud datur, quandoquidem inhabilis ad vnum, est etiam ad alterum ei annexum, iuxta cap. Translatio De constitutionibus. Quot autem modis contingat aliquem effici bigamum, ut quis cum eo dispensare possit, iam docuimus in praecedenti tractatu de irregularitate, cap. octavo.

150.

Quintum impedimentum est poena Ecclesiastica, puta excommunicatio, per textum in cap. Postulatis, De Clerico excommunicato: itemque suspensio, prout habetur ex cap. Cum dilectus, De consuetudine, §. finali, & ex aliis, quae ibidem notat glossa verbo, A suspensio. Ac demum irregularitas ex communi sententia, teste N. narr. in lib. 5. consil. 117. De simonia, consilio 3. in responsione ad 2. questionem: Pro qua facit, quod in bullis Pontificis, quibus beneficia conferuntur, solet mentio fieri dispensationis ab irregularitate. Nam id non esset necessarium, nisi ea esset impedimentum illorum conferendorum. Vnde, ut idem N. narr. docet in Enchir. cap. 27. num. 2. 49. versa. 6. omnis irregularitas collationem quae illam subsequitur reddit ipso iure nullam. Et ratio est: quod irregularis sit inhabilis ad ordinem, & eius usum, iuxta doctrinam communem de irregularitate: beneficium vero Ecclesiasticum praerequirat Ordinem. Cuius usus significatur nomine officij spiritualis, propter quod beneficium dari dicitur, De rescriptis cap. finali in 6. Nam si irregularis sit inhabilis ad beneficium, non valebit facta ei huius collatio. Ceterum istiusmodi impedimentum tollitur ablatione poenae quae illud inducit, hoc est, absolutione ab excommunicatione, vel a suspensione, aut dispensatione in irregularitate: dummodo tamen talis siue dispensatio praecedat beneficij coactionem. Etenim sequens relinquit illam, ut prius inualidam: ita ut noua collatio sit opus.

151.

Sextum impedimentum est, defectus natalium: quem qui patitur inhabilem esse ad omne beneficium Ecclesiasticum, habetur ex cap. 1. & 2. De filijs Presbyteri, in sexto. Ille vero dicitur pati defectum natalium, qui non est natus ex legitimo matrimonio, siue sit natus ex incestu, siue ex adultério, siue ex fornicatione: de quibus plura in praecedenti tractatu de irregularitate cap. 7. Hic duo tantum mo-

nenda occurrunt. Prius est, praeter Papam (qui potest etiam in beneficio curato) Episcopum, ex cap. 1. & 2. citatis, cum quouis illegitimo posse dispensare ad beneficium non curatum. Id quod notat Tabiena verbo Beneficium 2. num. 16. ex glossa ad citatum cap. 1. verbo Defectum. Veruntamen tres casus excipiendi sunt. Primo enim, non potest Episcopus dispensare ut filius habeat quodcumque beneficium in Ecclesia in qua habet, vel habuit pater, iuxta Concil. Trident. sess. 25. cap. 15. De reformatione. Secundo, nec potest dispensare, ut filius habeat beneficium per reciprocam resignationem a patre factam in illius fauore, ut alterius beneficium in fraudem decreti casus praecedentis habeat: ex eodem Concil. Trident. ibidem. Tertio, nec potest dispensare, quando habetur statutum iuratum, vel a Papa confirmatum, ut nullus illegitimus habeat beneficium in tali Ecclesia: cuius casus meminit Tabiena in sequenti num. 17.

Posterius monendum est, dari aliquot casus in quibus ille qui natus non est legitimo matrimonio, tanquam legitimus nulla indiget dispensatione ad quodcumque beneficium. Quos breuiter tantum referemus, cum de illis iam dictum sit a. bis in memorato cap. 7. Primus est, quando pater mulierem ex qua illum suscepit, postea duxit in uxorem, ex cap. 1. & cap. Tanta, Qui filij sunt legitimi. Secundus est, quando matrimonium ex illius legitimum, reuera tamen non est: Nam in eo susceptos liberos esse legitimos, habetur ex cap. 2. & cap. Praelatum, eodem titulo. Intelligi autem dummodo matrimonium publice celebratum sit, nec coniuges sciant tale impedimentum: aut saltem alter eorum nesciat, ex cap. penultimo. Qui filij sunt legitimi. Tertius est quando generatio contingit post celebrata sponsalia, ex cap. Per tuas eodem titulo, Quartus est, quando genitus est quis ex infidelibus coniunctis matrimonio, quod iuxta ipsorum legem valuit. Nam etiam si non valeret secundum ius canonicum: talis tamen, si parentes ipsius ad fidem postea conuertantur, legitimus censetur, ex cap. finali, eodem adhuc titulo. Nota obiter, pensionum, quae dantur tantum in subsidium vitae tanquam pauperibus, sine titulo clericali, itemque pensionum iuris patronatus & aliorum similium, quae dantur laicis, illegitimum posse capacem esse, cum nihil expressse de eo prohibeatur in iure Canonico: atque odia restringenda sint potius, quam amplianda ex regula 13. iuris in 6.

Septimum impedimentum, est, defectus fidei. Sunt enim sex genera personarum, ad omnia beneficia inhabilium propter haeresim, iuxta cap. Quicumque §. Haeretici, & cap. Statutum 2. De haereticis in 6. nempe haeretici ipsi, deinde ipsorum credentes, 3. eorumdem receptores, 4. fautores, 5. defensores, & postremo eorumdem filij. De quo vide antedictum in praeced. tract. 2. num. 133.

Aduerte autem primo ad sex illa personarum genera, alios addere septimum earum personarum, quae scienter per preces haereticorum obtinent beneficium. Quorum sententiae fauere videtur citatum cap. Quicumque, in §. Ad haec: sed quia in eo non irritatur sic facta collatio, sicut in memorato §. Haeretici, probabilius est talem collationem non esse irritam ipso facto, sed tantum esse à iudicandam.

Aduerte secundo, hic nomine haereticorum comprehendendi etiam illos qui conuersi sunt ab haeresi, poenitentique; etiam si absolutionem ab excommunicatione consecuti sint: quia per eam non auferitur inhabilitas, indigens dispensatione. Comprehendi quoque Apostatas à fide iuxta cap. Contra Christianos, De haereticis, in 6. Non comprehendendi autem illos qui non sunt animo haeretici, quantumuis cum haereticis dissimulent in factis externis, neque illos qui animo sunt haeretici, sed nullo externo signo id prodant, aut non sunt pertinaces. Quod idem est de credentibus haereticorum dicendum.

Per fautores vero, defensores, & receptoros haereticorum intelligendi sunt tantum ij, qui intuitu haereseos fauent haereticis, aut illos defendunt, vel, recipient. De quibus egimus pluribus in praeced. lib. 9. cap. 14. exponendo primum canonem Bullae Coenae Domini.

Aduerte tertio ex ante memorato cap. Statutum, praedictorum

Aurum

torum filios esse ad beneficia inhables, vsque ad secundam generationem in paterna linea; & vsque ad primam in materna, id est, ex glossa i. ibid. si quis vir sit hæreticus, aut hæreticorum credens, receptor, defensor, vel fautor: filius ipsius, & nepos ex filio inhabilis est ad omnia beneficia; non item nepos, ex filia. Similiter, si quæ mulier sit hæretica, aut credens, receptrix, fautrix, vel defendrix hæreticorum: filius quidem ipsius est similiter inhabilis; non autem nepos ex filio. Requiritur autem ex eodem cap. Statutum, ad eam filiorum inhabilitatem, vt parentes de prædictis peccatis nõ egerint penitentiam: sed in eis mortui sint. Requirit quoque vt idem parentes per sententiam iudicis, aut notitiam facti probentur tales esse, ex eodem cap. doceri posse videtur, per illa verba, *filij eorum qui probantur obisse in hæresi* Nam (*probantur*) verbum est iuris, quod benignè interpretando in materia odiosa, & pœnalidicere possumus indicare propositam inhabilitatem extendi tantum ad filios eorum hæreticorum, & aliorum memoratorum, qui tanquam tales per sententiam iudicis condemnati sunt: aut per euidentiã facti tales fuisse ita notum est, vt nulla tergiversatione cœlari possit. Sed quoniam memorata verba non indicant tale quid satis aperte; tutius est in praxi dispensationem tunc petere.

333. Octauum impedimentum est, iniuria illata Cardinali, nam ex cap. Felcicis, De pœnis, in 6. tria personarum genera propter eiusmodi iniuriam inhables redduntur ad omnia beneficia, cum quibus solus Papa dispensat. Primum est, percutientium, capientium, *captiuum in ellipse*, aut hostiliter in sequentium Cardinalem. Secundum est, participantium cum aliquo illorum, vno ex septem his modis; nempe iubendo, consulendo, scienter defendendo, scienter recipiendo, ratum habendo, locum se præbendo, fauendo. In tertio genere sunt filij, & nepotes omnium prædictorum, tam facientium quam participantium. Quibus omnibus memoratæ commendandis seruiunt hi verus,

Iusto, consilium, defensor, palpo, recursus.
Autores sacij, fautores filius, hi sunt.
Si Card. percutitur à præbendis alieni.

Adterte autem participantem dando nudum consilium, aut fauorem simplicem, seu ex quo non sequitur effectus, neque vt is deterior sit, non effici ad beneficia inhables. Ad nec nepotes, qui non descendunt ex sexu virili: ita ut nepos ex filia non sit inhabilis. Item qui non descendit per rectam lineam: ita ut nepos ex fratre non sit inhabilis: quod vtrumque habetur ex eodem cap. Felcicis.

No tum impedimentum est, acceptio secundi beneficij curati. Nam habens iam vnum beneficium curatum, obtento pacifica possessione secundi item curati sine Papæ dispensatione: & perdit prius, & efficitur eo (de quo vide in sequenti num. 292 & 309.) inhabilis ad omne beneficium per Extravagantem Ioan. 22. Execrabilis, titulo de præbendis, vbi sub finem habetur quis nomine Ordinarij, & quid nomine beneficij Curati intelligendum sit.

334. Decimum est homicidium. Nam homicida est inhabilis ad omne beneficium, quando homicidium fuerit cum peccato, ex cap. Inquisitionis, De accusationibus, & ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 7. De reform. Atque si homicidium sit voluntarium, solus Papa in tali inhabilitate potest dispensare: sin casu, nec ex proposito, vel vim vi repellendo accidat; potest, Episcopus dispensare ad beneficia non curata obtinenda: atque ad beneficia etiam curata iam ante habita retinenda: prout docet Nauarrus in *Ench. cap. 27. num. 240. in fine*. Quinimo quando negotium fuerit ei à Papa commissum potest ad omnia beneficia dispensare, iuxta Concilium Trident. loco cit. si homicidium non ex proposito, sed casu sit commissum.

Vndecimum impedimentum est concubinitas. Nam in concordatis tit. De concubinarijs: concubinarijs qui post primam admonitionem non relinquunt concubinam, vel ea relicta accipiunt aliam; inhabilis est ad omne beneficium. Quod idem habetur ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 14. De reform. Nisi quod specialiter statuat, vt post primam admonitionem priuetur tertia parte fructuum: & post secundam, non tantum amittat eos ipsos fructus omnes, & proventus suorum beneficiorum: sed etiam suspendatur ab ad-

ministracione eorumdem, aliisque pœnis subiciatur, prout ibidem præribitur. Dispensat autem Episcopus cum omni concubinario post manifestam vitæ emendationem, quando iusta adest dispensandi causa, ex eodem cap. 14. Quamquam secundum concordatã, si concubinarijs ipse post primam dispensationem denuo recidat; Papa solus cum eo dispensare potest.

Duodecimum est raptus mulieris. Nam ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. De reform. matrimonij, raptor mulieris & omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sunt incapaces omnium dignitatum: sique fuerint Clerici de proprio gradu decidunt.

Decimumtertium est, iniusta vsurpatio honorum Ecclesiæ. Nam ex Concil. Trident. s. fl. 22. De reform. cap. vltimo, & ex Bulla Pij quinti, quam refert Nauar. in *Enchir. c. 13. num. 110.* Clericus qui iniuste vsurpat bona Ecclesiastica, aut qui sic vsurpantibus consilium, auxilium, & fauorem præbet, inhabilis est ad omnia beneficia Ecclesiastica. Tam in hoc autem impedimento, quam in præcedenti solus Papa dispensat.

SECTIO POSTERIOR.

De impedimenti, que inhabilem reddant ad aliquod certum beneficij genus.

335. QVinqve huius generis impedimenta dantur.

Primum est, filium esse legitimum Sacerdotis: quod tribus modis contingere potest: primo, si Sacerdos antequam susceperet sacros Ordines fuerit coniugatus, vt D. Petro, D. Hilario, & nonnullis alijs contigit. Secundo, si sit Sacerdos Græcus; nam Græcis permillum est vt vxoribus quas duxerunt ante Ordines susceptos. Neque filij inde suscepti, à beneficio arcentur etiam apud Latinõs, ex cap. Cum olim, De Clericis coniugatis. Tertio, si aliquis inuita, vel inscia vxore suscipiat sacros Ordines, & postea ex eadem filios procreet: tales enim censentur legitimi, vt ex Host. habet Syluest. in verbo, *illegitimus, quest. 4.* & alij tenuerunt, quos Thomas Sanchez commemorat lib. nono, De matrimonio disput. 38. num. 2. in fine. Et ratio esse potest, quod vir sine vxoris consensu nequeat sic se adstringere castitatis voto: vt ipsum (præsertim illegitime, seu contra iuris dispositionem emissum) matrimonio prolique officiat. Sin autem scienter, nec contradicente vxore, eosdem Ordines susceperit, ad eam postea rediens, si filios suscipiat, erunt illegitimi, vt idem Syluester ex eodem addit. Pro quo auctores in cit. n. 2. Sanchez magno numero adfert quidem, sed sententiam contrariam in sequenti num. 7. exiitimat probabilem. Nobis autem sufficit quod ille ibidem fatetur, iuxta cap. Literas. De filiis presbyt. tales habere impedimentum, quo egeant dispensatione: vt ad ordines, sic & ad beneficia. Vide dicta in præced. tract. num. 68.

336. Ac cum hæc ita sint, aduertendum est circa propositum impedimentum, quod et si filij legitimi presbyterorum, per cap. Ad ræc, De filijs Presbyt. sint capaces habendi quocumque beneficium, etiam in Ecclesia in qua pater ipsorum est Episcopus: dari nihilominus quosdam casus in quibus sunt inhables. Præcipuus est ad quem cæteri reducuntur est, quo ex cap. Præsentium & ex cap. Ad extirpandas eodem tit. filius non potest habere beneficium, quod ante illum pater habuit immediate: scilicet vero, si persona aliqua fuerit intermedia, cui concessum sit idem beneficium, cap. Ex transmissa, eodem etiam titulo. Quod procedit ex Syl. in præcedenti q. 2. in fine, quantumuis talis intermedia persona sit prædicti filij frater, id est, alius filius patris Sacerdotis, cum quo dispensatum fuerit. Porro in hoc impedimento cum filio Sacerdotis legitimo, idem dispensat qui cum illegitimo, de quo in præcedenti sectione, Impedimento 6. Neq; enim difficilior est: debet dispensatio cum legitimo, quam cum illegitimo.

337. Secundum impedimentum est, iniuria illata Episcopo, ob quam per Clementem nam 1. De pœnis, inhabilitas ad beneficia pèrinde incurritur, ac ob iniuriam (de qua in præcedenti sectione, impedimento 8.) illatam Cardinali: tribus tamen exceptis. Primum est, quod cum illa alia inhabilitas sit ad omnia beneficia, hæc tantum sit ad ea beneficia quæ sunt in diocesi Episcopi; qui iniuria afficitur. Secundum

est, quod

est, quod illa imponatur iis, qui hostiliter persequuntur Cardinales: & hæc determinat ijs, qui Episcopum percipiunt, ut mittunt in exilium. Tertium est, quod ex septem generibus participantium, de quibus illam imponi dictum est; vnum sit, nempe *receptum*: quibus hæc non est imposita. In isto impedimento dispensat solus Papa.

Tertium eiusdem generis in impedimento est, à Summo Pontifice impetrare beneficium adhuc viventis, tanquam iam mortui. Id enim faciens redditur inhabilis ad tale beneficium, etiam post mortem illud possidentis ex regula Cancellarij Apostolicæ De impetrantibus beneficia viventium. Ad quam regulam Ludovicus Gomez quasi. 3. docet id procedere etiam si per ignorantiam contigerit. Quod intellege cum exceptione, nisi ea sit aperte inculpabilis: quæ ut culpa, sic poena caret. In hoc autem impedimento solus Papa dispensat.

Quartum est simonia: qui enim acquirit beneficium per simoniam sic inhabilis ad illud sic acquisitum: etiam si ipso quidem ignorante, sed tamen ipsius nomine commissa sit simonia, ex cap. Quicumque. 1. quæst. quinta: de qua re iam egimus in præced. lib. 23. cap. 12. sect. 3. Ad alia autem beneficia, quæ non accepit per simoniam, inhabilis non est quidem iure antiquo, est tamen iure nouo hoc nomine: quod per quasdam constitutiones Pij quarti & Pij quinti confidentialis simonia efficiat ad omne beneficium inhabilem, prout videri potest apud Nauar. in *Enchir.* cap. 23. num. 110. vbi Pij quinti talem constitutionem refert, & declarat. Vide à nobis tractata in eodem libro 23. cap. 11. quæst. 4. diuisione 3. De dispensatione vero in hoc impedimento iam ex professo egimus in citata sect. 3. n. 186.

158.

Postremum in impedimento est status personæ, quo seculares ad regularia beneficia sunt inhabiles, ex cap. Possessiones, De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non, ex cap. Inter quatuor, De relictis domibus: ex cap. Cum de beneficio, De præbendis in 6. ex Clemen. Ne in agro. §. Cæterum, versu Sane Prioratus, De statu monachorum: & ex Concilio Trident. sess. 14. cap. 10. De reformatione: & sess. 25. cap. 21. De regularibus. Solus autem Papa potest in hoc dispensare, nisi quod ex cit. cap. Inter quatuor: deficientibus regularibus Episcopus potest beneficia ipsorum committere Clericis secularibus, ut ibidem notat glossa: quia necessitas legem non habet.

Quo præterea impedimento, Regulares vice versa, inhabiles sunt ad beneficia secularia: argumento cap. Placuit, 16. quæst. 1. & cap. Cum de beneficio, atque cap. Beneficium, De regularibus, in 6. Itaque in eare egent dispensatione, quam solus Papa dare potest in duobus casibus: alter est, cum beneficium fuerit simplex, id est, sine animarum cura: nam ob hanc tantum regularis admittitur ad beneficium seculari, ex cap. Quod Dei timorem, De statu monachorum. Alter est, quando beneficium est quidem curatum, sed Religiosus ad illud promouendus debet transferri de vna religione in aliam. Quod quia prohibetur iure communi in Concilio Trident. sess. 14. cap. 11. in fine, huius nequit licite absque Papæ dispensatione. In alijs casibus vero, Superiores Religiosorum dispensant, saltem accedente consensu Episcopi. Si quæ ratione suscepti oneris debeat Religiosus suum monasterium deserere in totum, debet licentiam ad id obtinere à Papa, vel ab ipsius Legato à latere, iuxta cap. Si Abbatem, De electione in sexto. Vici potest de his Syluester in verbo *religio* 7. quæst. tertia, & tribus sequentibus.

Adhuc per istud ipsum impedimentum, Regularis profectus vnus religionis, incapax est beneficiorum regularium alterius religionis distinctæ, ex citata Clement. 1. & ex cap. Cum singula. §. Prohibemus, De præbendis, in 6. & ex Concilio Trident. cap. 10. & 21. supra citatis. In eoque opus est Papæ dispensatione per textum expressum in eod. §. Prohibemus.

159.

Ad idem quoque impedimentum referri potest quod beneficia iuris patronatus conferri tantum possint secundum institutionem, & fundationem illius à quo constituta sunt: ita ut solis habentibus conditiones quas is determinauerit, conferri debeant: cæteri que sint talium incapaces: ut si quis fundauit, & dotauit beneficium conferendum suis consanguineis, ille non est eius capax, qui non est de tali familia, vel genere: quia liberum fuit fundanti, bona sua dare Ecclesiæ

cum tali conditione, & onere: sique Ecclesia ipsa conditionem approbavit, sicut merito potest, ut fideles inducantur ad similes fundationes; ea tenet. Quod si omnes de ea familia sunt indigni tali beneficio, nulli eorum est conferendum: quia contra ius naturale & diuinum est, beneficium Ecclesiasticum indigno conferri. Igitur vel obtinenda est à Papa dispensatio, ut Clerico alterius familie deur, vel ab Episcopo, ad tempus committendum est Clerico alterius familie. Sin autem sint quidem digni de eadem familia: sed alij alterius familie sint digniores, non debent hi illis præferri: quoniam amfatis est, Clericum eiusdem familie esse dignum ut ius habeat, ad illud, quod fundator sibi iuste reseruauit. Alij vero quantumcumque digniores, nullum ius habent ad tale beneficium, existente aliquo digno in familia, cui est assignatum.

Refertur quoque potest ad propositum impedimentum: quod, ut meminit Nauar. in lib. 1. C. *usitorum* tit. De constitutionibus C. *usitorum* 1. in Hispania non fiant beneficia nisi Hispani, & in Gallia nisi Galli. Cuius statuti Rebuffus in praxi beneficiorum 3. parte tit. *De scriptis mixtis*, num. 7. rationes has habet, tum ne exteri scirent regni reuelent, tum quod illi propter idioma diuersum non valeant populum sibi commissum docere: tum demum quia nihil ipsi neque ipsorum parentes in Ecclesijs fundandis decernunt. Adde quod naturalis magis ametur, & solatur à suis quam alienus, ut insinuat in cap. Bonæ. 2. sub finem. De postulatione Prælatorum: atque beneficij emolumenta potius illi, quam externo videantur deferenda, iuxta cap. Nullus inuitis, distinctione 61. ob quas causas Summus Pontifex talis statuto facile acquiescit.

Cæteræ quæ referuntur inhabilitates non sunt vere tales, & quæ acquisitionem faciant inualidam: sed totum quæ tam reddant vitiosum: ut v. g. accipere beneficium mala intentione: puta ob reditus præcipue, vel animo non perfeuerandi in statu Clericali, vel perfeuerandi in peccato publico: quæ intentiones peccata sunt quidem grauiora, non faciunt tamen inualidam, & irritam beneficij adeptionem. Quod idem iudicandum est, cum quis beneficium acquisiuit per hypocritism, seu simulatam sanctitatem, aut etiam paupertatem. Nam etsi peccet, non tenetur tamen relinquere beneficium sic acceptum, dummodo alijs: apax sit, & aptus ad præstandum officium, propter quod illud datur. Neque refert quod sit indignus officio propter quod beneficium datur, nam indignus est tantum quoad se, seu quia non potest tale officium absque peccato exerceere, donec se corripuerit: non autem quoad populum: quoniam id ipsum officium, quod ille in peccato exerceat, est verum officium, dignum cui annexum sit beneficium: non quidem ex dignitate ministrantis, sed ministerij, quod exhibetur populo.

Similiter violator interdictionis etiam si non possit eligi, & postulari ad beneficium, ex cap. Is qui, De sententia excommunicata in 6. non est tamen inhabilis eo nomine: cum sint alij modi obtinendi beneficium: ut per collationem. Alio tamen nomine censetur inhabilis: nempe quia est irregularis, ex eod. cap. & ex sequenti cap. Is cui. Similiter cum quis eligitur per abusum secularis potestatis, aut est peritius, vel sacrilegus, vel falsarius, peccatur quidem conferendo ei beneficium: non ideo tamen est ad illud inhabilis, nisi inde effectus sit infamias. Quod addo propter regulam penultimam De regulis iuris in 6. Infamibus portæ non pateant dignitatum.

CAPVT XII

De iis quæ requiruntur ut ad beneficia Ecclesiastica obtinenda, dignus quis censatur.

SYMMARIUM.

- 162 Ad dignitatem, & habilitatem referuntur quæ necessaria sunt alij quo, ut censatur beneficij capax.
163 Mutari: et aetatis necessaria: quodque ad Episcopatum, & Cardinalatum requiratur annus trigessimus.
164 Quod ad cætera beneficia, quæ annexam habent curam requiratur annus 25. incaptus.

- 165 *Ætas 22. annorum requisita ad dignitates Ecclesie Cathedralis, non habentes annexam curam animarum: & ad regularia beneficia.*
- 166 *In Abbatissa, & Priorissa requiritur annus 40. & quorundam requirunt secularia beneficia simplicia.*
- 167 *Defectus qualitarum debitarum reddens acquisitionem beneficij inuaidam.*
- 168 *Diffensatio in defectu ætatis.*
- 169 *Sufficiens scientia requisita ad beneficiorum acquisitionem.*
- 170 *Maior, vel minor requiritur pro varia qualitate beneficiorum.*
- 171 *Scientia requisita respectu Ordinis annexa beneficio.*
- 172 *Defectus scientie quatenus beneficij collationem reddat inuaidam.*
- 173 *Eminens scientia non est necessaria ad validitatem collationis beneficij, est autem omnino necessaria sanitas mentis.*
- 174 *Quando mortali peccato contaminatus peccet mortaliter accipiendo beneficium, & collatio ei facta, sit inuaidam.*
- 175 *Quando peccet quidem mortaliter sed collatio non fit inuaidam.*
- 176 *Quando ne peccet quidem.*
- 177 *Diffensatio ad beneficium cum indigno, improbanda: & quatenus per accidens possit nihilominus fieri interdum etiam ab Episcopo.*
- 178 *Requisita ut fieri possit, quoad officium beneficio adiunctum.*
- 179 *A Confessario notanda de eo qui beneficium accepit, cuius incapax fuit.*

facta electio, inuaidam est, iuxta cap. Cum nobis, eod. tit. Requiritur similiter ad Cardinalatum, iuxta Concil. Trident. sess. 24. cap. primo De reform. ubi & præscribitur in Cardinalium creatione exigenda esse eadem, quæ de Episcopis præficiendis iure statuta sunt quoad vitam, ætatem, & mores. Verum totum id pendet ex voluntate Papæ, qui omnes iuris Ecclesiastici defectus potest supplere.

Secundo ad Abbatiam, Decanatum, Archidiaconatum, & aliud beneficium quocumque annexam habens animarum curam, requiritur 25 annus inceptus, ex eod. cap. Cui in cunctis, §. Inferiora: & ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 12. De reform. Vbi aduerte, in numero beneficiorum habentium annexam animarum curam, poni ultra Parochiale. Tum, iuxta cap. Dudum 2. De electione. Canonicatum qui est cum iurisdictione in foro externo, ad excommunicandum, visitandum, & cætera facienda, de quibus in eodem cap. §. Licet, & in Extraneæ communi, Excectabilis. De præbendis, §. finali: quantumcumque non sit cum parochiali animarum cura. Tum etiam Canonicatum, qui est cum tali curæ, & canonicus debet Ecclesiam parochialem gubernare per se, aut per Vicarium temporalem, ex eodem §. finali: non vero, si tali Ecclesie Vicarius perpetuus, iuxta cap. Extrinseca, De præbendis, sit attributus: quia tunc Canonicatus, cui illa annexa est, non censetur esse cum animarum cura, ex eodem adhuc §. finali.

Aduerte præterea, sicut in Parocho, ita & in Vicario perpetuo parochialis Ecclesie, requiri annum 25. inceptum, ex Clementina vnica, De officio Vicarij. Itaque in coadiutore, seu administratore Ecclesie parochialis, ex superius citato §. Inferiora. Et ratio est, quod vterque exerceat Parochi officium. Aduerte demum ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 8. De reform. in Penitentiario, qui institutus est in Cathedrali Ecclesia, requiri annum quadragesimum.

Tertio, ad personatus, aut dignitates Cathedralis Ecclesie, non habentes annexam animarum curam, sufficit annus 22. completus, iuxta illud quod in prius citato cap. 21. Concilium Tridentinum prohibet, ne ad talia beneficia adfiscantur minores viginti duobus annis.

Quarto, ad prioratum conuentualium monachorum requiritur annus 25. inchoatus ex Clæ. prima, De statu monachorum, §. Cæterum. Vbi additur ad Prioratum non conuentualium habentem annexam animarum curam, quæ per secularem exerceatur, requiri annum 20. absolutum. Quod si Prior illum per se exercere debeat, in eo requiritur 25. annus inceptus, iuxta cap. Licet Can. De elect. in 6. Atque quod de Priore conuentuali dicitur, pari ratione dicendum est de Guardiano, & eiusmodi alijis Præpositis familiarum Religiosorum.

Quinto, ad Regularia beneficia, quæ non habent annexam animarum curam, requiritur 16. annus completus. Nam tale beneficium non nisi professo conferri potest, ex cap. Nullus, De electione in 6. & ex citato §. Cæteri, verlu, Sanæ Prioratus. Nunc autem ante 16. annum completum professo fieri non potest, ex Concilio Tridentino sess. 25. cap. 15. De regularibus.

Sexto, ex eodem Concilio in præcedenti cap. septimo, Abbatissa, & Priorissa, ac quævis præfecta feminarum, non debet minor esse 40. annis: & quæ post professionem expressam, octo annis laudabiliter vixerit, aut minimum, si alia idonea commode haberi non possit, quæ trigessimum annum excefferit, ac quinque saltem annis post professionem in religione laudabiliter vixerit.

Septimo, ad beneficium seculare simplex, id est, nec curam animarum, nec iurisdictionem in foro externo, nec eminentiam in choro habens, si ordo sit ei annexus, ætas eiusdem Ordinis requiritur, vel saltem illa, in qua beneficiarius possit ad talem ordinem intra annum promoueri, iuxta post dicenda. Vnde si beneficium sit præbenda Sacerdotalis, ad ipsum requiritur 25. annus inceptus; si Diaconalis, 23. inceptus, si Subdiaconalis, 22. inceptus, iuxta Concil. Trident. sess. 23. cap. 12. De reform. Et ita cum ex eodem Concilio in sequenti sess. 24. cap. 12. De reform. ad Canonicatus, & portiones Ecclesie Cathedralis requiratur, ut annexam habeant aliquem ordinem sacrum: requiritur, quoque ætas saltem anni 22. incepti.

162. **M**VLTA quidem sunt necessaria, ut quis censeatur capax beneficij Ecclesiastici: sed ad duo reuocantur (quod Concil. Trident. sess. 7. cap. 3. attigit) nempe ad dignitatem, & ad habilitatem. Inter quas differt, quod dignitas respiciat spiritale officium propter quod beneficium datur: indignus enim est beneficium, qui id ipsum officium exercere non potest. Inhabilitas vero respicit penam Ecclesiasticam. Nam ille inhabilis est, qui Ecclesiastica lege à beneficio (alioquin eo dignus) arcetur propter aliquod impedimentum. Ex qua differentia sequitur alia: quod in inhabilitas tantum sit de iure canonico: ideoque Papa cum omni inhabili dispensare possit: valeatque talis dispensatio etiam data sine causa, propter auctoritatem, quam idemmet Papa habet super omne ius Ecclesiasticum. Dignitas vero (cum ratio naturalis dicit non esse indigno committentis officium) sit de iure naturali, in quo Papa dispensare non potest, nisi (prout paulo post exponetur) ex accidenti. Cæterum quia habilitas de qua hic sermo est, consistit in carentia impedimenti Canonici, nihil ad ea qua in præcedenti cap. dicta sunt occurrat de illa addendum. Si enim ille habilis est ad beneficia Ecclesiastica, qui caret Canonico impedimento: sufficit nosse quæ quotque sint Canonica impedimenta, & ut plene cognoscatur quis sit ad beneficia Ecclesiastica habilis vel inhabilis.

Quod autem ad dignitatem attinet; ea ex Concil. Lateranensi sub Alexandro tertio (refertur, De electione, cap. Cum in cunctis) & ex alio Concil. Lateranensi sub Leone decimo sess. 9. & ex Concil. Trident. sess. 7. cap. 1. De reform. & sess. 24. cap. 12. tria continent: nimirum maturitatem ætatis, scientiam literarum, & probitatem morum: quorum primum requiritur, ut quis possit facere officium: secundum vero, ut sciat facere; & tertium, ut velit facere: de quibus sigillatim dicendum est.

De maturitate ætatis

SECTIO I.

163. **N**Otandum est, iure naturali ad beneficium requiri eam ætatem, quæ est necessaria ad exercendum officium propter quod illud datur. Dicitamen enim est recta ratio, quod in cap. 3. De ætate, & qualitate habetur. Indecorum esse, ut hi debeant Ecclesias regere, qui non nouerunt gubernare seipos: cum ad Ecclesiarum regimen tales personæ sint admittendæ, quæ discretionem præelegant, & morum præfulgeant honestate. Iure autem Ecclesiastico, facta esse eiusdem ætatis determinationem in singulis beneficiis, hoc modo.

Primo ad Episcopatum requiritur annus trigessimus completus, ex cap. Cum in cunctis, De electione: aliterque

Postremo, ad quocumque beneficium Ecclesiasticum requiritur 14. annus incepius, alioqui collatio est invalida, prout aperte indicant verba illa Conc. Trident. in sess. 23. cap. 6. Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante 14. annum beneficium possit obtinere.

167. Hic adverte primo non tantum defectum illius ætatis: sed etiam alterius cuiuscumque requisiti ad beneficium, reddere collationem eius nullam, ex Sylvestro in verbo, *Electio* 1. num. 16. & ex Armilla in eodem verbo, num. 24. Confirmatur vero ex eo, quod secundum Concil. Trident. sess. 25. cap. 5. De reform. prout beneficiorum facta sine eorum qualitatibus vel ordinibus, surreptitia censeatur. Etas autem est talis qualitas, sicut sunt & alie quæ ad beneficium requiruntur: siue ex iuris constitutione, siue ex fundatione, ut v. g. lectio factæ Scriptura, quæ interdum est annexa beneficio: item sacer ordo, qui potest annexus esse etiam beneficio simplici; ut quando fundatur capella, quæ non possit conferri nisi Sacerdoti: itemque gradus: nonnunquam enim beneficium exigit, ut qui illud accipit sit doctor, vel licentiatius in Theologia, aut in iure Canonico, ex Conc. Trid. sess. 24. De reform. cap. 12.

De quibus qualitatibus adverte secundo, iure quidem naturali sufficere, ut is qui accipit beneficium iam habeat qualitates, quas id ipsum requirit, vel speretur suo tempore habiturus: iure tamen Ecclesiastico constitutum esse, ut collatio beneficii non sit valida, nisi ille qui ipsum accipit iam habeat easdem qualitates necessarias: vel si ordo aliquis requiratur, petuenerit ad ætatem in qua possit intra annum ad illud promoueri. Vnde qui aliter, id est, sine qualitatibus, requisitis accipit, tenetur aut novam collationem obtinere, aut beneficium dimittere, & fructus perceptos, si extant, restituere: consumptos vero bona fide tenetur restituere quoad id, quo factus est ditior: & consumptos mala fide restituere in integrum deductis necessariis expensis in iis ipsis fructibus colligendis, & conservandis, iuxta communem doctrinam de restitutione. Legendum est Concil. Trid. sess. 5. cap. 3. sess. 22. cap. 4. sess. 25. cap. 5.

168. Cæterum indignum beneficium ob ætatis defectum, solus Papa capacem illius facere potest: tum dispensando in iure Ecclesiastico, tum interpretando ius naturale: cui talis defectus non ita repugnat, quin possit ob aliquem finem iustificari, & ob illum auctoritate Papæ relaxari, sicut relaxantur votum, & iuramentum. Et ita quamvis rectæ rationi aduersetur puerum seu adolescentulum Cardinalem creari, cum Cardinales eligantur, ut sint Papæ Consilij in grauissimis totius Ecclesiæ negotiis, adeoque ut Papam ipsum *Sedevacante* regant, & communi Ecclesiæ bono prospiciant, illudque promoveant: Nihilominus tamen contingit nonnunquam adolescentulos ad Cardinalatum promoueri iuxta aliquam de causa: ut ob generis splendorem, nobilitatem, prærogatiam, eminentiam; ut quando sunt filij, aut nepotes Principum, aut ipsius Papæ consanguinei.

De scientia literarum.

SECTIO II.

169. DE his teneada sunt aliquot documenta. Primum est: collationem beneficii non valere, quando fit ei qui est omnino illiteratus, ex cap. 1. & 2. distinct. 36. & cap. 1. & 3. distinct. 55. & cap. finali. De ætate, & qualitate. Quis autem sit censendus omnino illiteratus, cum de beneficii acquisitione agitur: constat ex eo, quod traditum ab Innocentio ad cap. Cum in cunctis, De electione, & ab aliis Canonistis communiter receptum, meminit Nauarr. ad cap. Si quidam, De rescriptis exceptione 14. nepe de scientia sufficienti ad beneficium, qua qui careat tanquam illiteratus, censeatur illo indignus, iudicandum esse attenda dignitate, loco, & ordine, id est, habito respectu ad eminentiam ipsius beneficii, & ad locum in quo ipsum est, & ad ordinem, quem officium pro quo id ipsum beneficium datur, requirit.

In quo iudicio attendendum est, quid sit iure Canonico statutum de tali re, Nam quod Nauarr. ait relictam esse iudicis arbitrio ita verum est; ut quod Ecclesia definerit, reineri oporteat. Quid autem illud sit, duobus sequentibus

documentis declaratur: vno quidem generaliter, & altero particulariter.

170. Secundum igitur documentum est: quod maior scientia requiritur ad beneficium curatum, quam ad simplex; cum illud de iure adiunctum habeat officium non solum tractandi sacramenta; sed etiam proponendi populo verbum Dei, & audiendi confessiones, ex Clement. 2. §. Verum. De sepulchris. Vnde cum ad beneficium simplex sufficiat scientia eorum, quæ spectant ad officium ei adiunctum rite exequendum, fit ut nonnunquam sufficere possit scientia legendi Latine, qua legens valeat lecta construere, iuxta Nauarr. in *Miscellaneo* 43. De oratione. num. 3. per glossam ad Clement. 1. De concess. præbendæ: verbo *Reputamus*: ut cum ipsum beneficium non requirit aliud seruitium, quam recitationis breuiarij, quale est prælimonium positum in usu apud Hispanos. Fit etiam, ut ad beneficium curatum requiratur scientia sufficiens. Tum ad docendum populum: qualis traditur in Catechismo ad Patrochos edito Concilij Trident. iussu. Labia enim Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, Malach. 2. Cumque sit pastor, prout dicitur in cap. Si in plebibus. distinct. 63. debet oibus præbere vitæ pabulum. Tum etiam ad distinguendum inter peccatum, & non peccatum, pro officio idonei Confessarij, ex cap. Omnis viri que sexus, De penitentis, & remissionibus. Ad quod instructum ipsum reddere ad Dei gloriam, & proximorum salutem, scopus noster est in hoc opere.

Fit rursum ut ad Episcopatum maior scientia requiratur, quam ad alia beneficia curata: quia Episcopo non tantum committitur animarum cura, sed etiam personarum, & rerum Ecclesiasticarum, ex cap. De persona, vnde cetera, quæ 1. ex cap. Nisi cum pridem De renunciatione: ita ut necessaria sit illi tam sacrarum literarum, quam sacrarum Canonum scientia: qua iuxta cap. Omnes pfallentes, distinct. 38. non perfunditorie, sed perterribiliter possit ex eis docere, & regere populum sibi commissum: paratus semper in satisfactionem omni poscenti ipsum rationem, de ea quæ in nobis est spe, ex prima Petri cap. 3. Atque totius huius diuersitatis rationem bonam ex D. Thoma habet Tabiena in verbo, *Clericus* 2. num. 3. quod habenti beneficium simplex, solummodo incumbat scire necessaria ad officium eidem beneficio adiunctum debite exequendum: habenti vero beneficium curatum, scire legem incumbat: tanquam ei ex cuius ore est requirenda. Non tamen scire cum ea perfectione, ut omnes quæstiones legis sciat: quia debet in illis recursus haberi ad Episcopum: cuius est scire ea quæ in lege difficultatem habere possunt, ac de eis interroganti respondere, & satisfacere, iuxta ante citata ex D. Petro.

171. Tertium documentum est: De scientia ad beneficium requiritur respectu ordinis quem habet adiunctum: sic Concilium Trident. statuerit in particulari: ut ad primam tonsuram, sess. 23. cap. 4. requiratur, quod quis rudimenta fidei edoctus, sciat legere & scribere: & ad minores ordines in sequent. cap. 11. quod intelligat saltem linguam Latinam: ad subdiaconatum vero, & diaconatum in cap. 13. ut literis, & iis quæ ad tales ordines exercendos pertinent, instructus sit: ad presbyteratum autem in cap. 14. ut idoneus sit ad populum docendum ea, quæ scire est omnibus necessarium ad salutem: & ad sacramenta administranda. De quo vltimo sic Nauarr. in *Enchir.* cap. 25. num. 133. Sacerdos quatenus sacramenti minister scire debet cuiusque sacramenti formam, & materiam & modum debitum administrandi. Ad Episcopatum denique in præcedenti sess. 22. cap. 2. requirit, ut quis scientia cuiusmodi polleat, ut muneris sibi iniungendo possit satisfacere: ideoque ut antea in vniuersitate studiorum magister, seu doctor aut licentiatius in sacra Theologia, vel in iure canonico, merito sit promotus, aut publico alicuius Academiarum testimonio idoneus esse ad alios docendos ostendatur.

Occurrit autem duplex dubium: vnum; An ut collatio Episcopatus sit valida, sufficiat vris cui cõferatur, sit doctor, vel licentiatius, vel testimonium habeat de quo Concilium loquitur: quamuis secundum rei veritatem non habeat sufficientem doctrinam. Alterum, An si contra statuta Aca-

demia quidem, non seruatis iis quae illa requirunt promotio sit ad gradum: sed aliqui sufficienter literatus sit, rata censetur collatio. Ad quorum prius respondendum est: quidquid sit de foro externo; in foro conscientiae, talem teneri sibi comparare scientiam sufficientem ad officium suum praestandum; & interea suum defectum per aliquem, vel aliquos viros doctos supplere, iuuando se ipsorum opera, ministerio, & literis: nam alioqui erit in statu peccati mortalis tanquam is, qui nescit ea, quae ad statum, & officium suum, tale ac tantum pertinent; non teneri autem absolute simpliciterque Episcopatum dimittere, dummodo suppleat defectum: per dicenda in sequenti documento intelligi potest. Ad posterius vero dubium respondendum est, in eo casu censendam ratam collationem: quia talis debuit condemnari per Iudicem Academiae, vt promotio ipsius esset nulla; quod cum non sit factum, promotio habenda est rata, & valida: nisi contingat illud, de quo Azor tomo 2. lib. 6. cap. 6. quaest. prima, videri potest.

172. Quartum documentum est. Quando quis est modicae literaturae, sed non sufficientis, collationem quidem beneficij esse validam, prout ostendit Nauarrus ad cap. Si quando, Descriptis exceptionibus 15. sed ipsum obligari eidem beneficio renunciare, iuxta cap. Nisi cum pridem, De renunciatione §. Pro defectu. Quamquam dantur tres casus, in quibus cessat talis obligatio. Primus est, cum ardens charitas, & vitae morumque probitas, potest supplere scientiae defectum, tunc enim accedente dispensatione Ordinarij beneficium retineri potest, ex Angolo in verbo Cler. cus 2. num. 4. in fine, & Syluestro, eodem verbo sub initium. Alter casus est, cum spes datur, quod accipiens beneficium, breui erit illo dignus; intereaque studet; ex iisdem auctoribus, & Nauarro in Enchir. cap. 25. num. 133. Postremus est, quando etiam si non sit spes profectus, vt ob aetatem nimium prouectam, nihilominus vitae honestae esse inuenitur ille qui beneficium curatum accepit. In enim ex Episcopi dispensatione potest ipsum retinere: dummodo Episcopus ipse constituat illi coadiutorem, aut Vicarium, qui officium faciat. Habetur ille casus ex Concil. Trid. sess. 21. De reform. cap. 6.

173. Quintum documentum est. Si conueniens, seu sufficiens sit literaturae, quamuis non sit eminens, illum qui accipit beneficium neque peccare, neque teneri illud resignare: quantumvis sit Episcopus ex supra citato §. Pro defectu: & ex alius, quae habet Nauarrus ad cap. Si quando, Descriptis, exceptionibus 16. Caeterum si quis longo vsu sibi comparasset notitiam omnium quae necessaria sunt ad aliquod beneficium, absque eo quod literas didicerit, videtur ad illud saltem cum Ordinarij dispensatione promoveri posse: cum vt morum probitas, sic vsus, & experientia possit literaturae defectum supplere.

Postremum documentum est. Id quod de literaturae necessitate ad beneficium, hic dicitur, extendendum esse ad sanitatem mentis: nam in sanus longe ineptior est, quam illiteratus ad obeundum officium beneficio adiunctum: itaut dubium non sit, quin collatio cuiuscumque beneficij ei facta, sit inualida.

De probitate morum.

SECTIO III.

174. De hac bene differit Nauarr. in sequenti exceptione 17. & in Miscellaneo 34. De oratione. Quid vero sit de ea tenendum explicat sequentibus propositionibus. Prima est: Cum quis fuerit contaminatus tali peccato mortali, quod ipso iure inducit irregularitatem, vel aliam inhabilitatem ad beneficium, vt excommunicationem aut suspensionem: ipsum quantumvis peccatum eius sit occultum, non solum peccare mortaliter acceptando beneficium, ad quod est inhabilis, cum nequiter in eo agat: sed etiam promotionem ipsius esse iure ipso nullam, iuxta cap. Si celebrat. De Clerico excommunicato, & ea quae de talibus impedimentis dicta sunt in praecedenti cap. num. 150. Habet autem haec propositio locum in eo etiam qui de peccato poenitentiam egit: quia vt in foro saeculari, sic in Ecclesiastico externo, poena

statuta à iure, etiam poenitenti de peccato, infligitur in satisfactionem debitam reipublicae.

Secunda propositio est. Infectum peccato mortali, quod ob illius continuationem, ve scandalum aliamve qualitatem, quae coniunctam habet infamiae notam, peccare mortaliter acceptando beneficium, nec valere ipsius promotionem ad illud. Haec ex eo confirmatur quod talis infamia inducat irregularitatem (de qua egimus in cap. 15. praecedentis tractatus) efficientem ineptum ad executionem officij, propter quod beneficium datur. Aduerte obiter posse huc reuocari illud peccatum, propter quod homo efficitur ineptus ad officium beneficio annexum, quale censetur illud propter quod est quis puniendus exilio, aut perpetuo carcere, aut ad triremes mittendus.

175. Tertia propositio est. Infectum peccato mortali quod nec inducit inhabilitatem ad beneficia, nec notorium est, & depositione dignum, nec infamia notatum, si de illo perpetrato non poeniteat, peccare mortaliter acceptando beneficium: promotionem tamen illius esse validam. Cuius prior pars probatur: quia in re graui agit contra sacra Scripturae praescriptum, oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, ex priori ad Timoth. cap. 3. & oportet Episcopum sine crimine esse, ex cap. i. ad Titum. Agit item contra rectam rationem: quia beneficia dantur tanquam militaria stipendia, constituta intercessoribus, & legatis populi ad Deum, pro impetranda gratia ipsius ac peccatorum ventia, vt Nauarr. bene declarat in tract. su. De oratione initio cap. 18. Ad eam autem intercessionem, & legationem infectus peccato mortali non est idoneus, iuxta illud quod ex D. Gregorio habet Gratianus initio distinctionis 49. Cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Quare male facit accipiendo beneficium: sicut is qui ad militandum idoneus non est, accipiendo militare stipendium. Si opponas, inde sequi oportere promuendum ad beneficium, perinde se ad illud acceptandum praeparare per poenitentiam, atque ad sacramentum suscipiendum, quod non est in vsu positum. Respondetur talem non vsum censi posse abulum: cum dubium non sit optandum esse ac consulendum talem praeparationem fieri. Posterior pars vero probatur: quia inualiditatis ratio, nulla alia reddi potest, quam quod per cap. Cum in cunctis, De electione, ad beneficij adeptionem omnino requiratur grauitas morum. At per huiusmodi peccatum occultum non censetur tolli grauitas morum.

Quarta propositio. Eum qui probabiliter ignorat se in statu peccati mortalis esse, quia putat se sufficienti modo contritionem habuisse, & confessionem fecisse de commissis, non peccare admittendo beneficium; illiusque promotionem valere. Probatur: quia nullus alioqui posset vquam bona conscientia beneficium admittere; sicut nec potest sibi certo persuadere, remissa sibi esse peccata sua, seque iustificatum, & in Dei gratia esse, ex Concil. Triden. sess. 6. c. 9. iuxta illud Eccl. salte 9. Nescit homo vtrum amore an odio dignus sit] & alia quae habentur Job c. 9.

176. Vltima propositio: Infectum peccato mortali, nec inducente inhabilitatem ipso iure nec notorio, & depositione digno: nec infamia notato, quale esse potest crimen aliquod superbia, aut inuidiae, aut in fractionis ieiunij, aut a' terius similis, si illius ideo non poeniteat quod nullo modo recordetur, neque aduertat se in tali statu esse: aut non nouit ad acceptandum beneficium tantapuritate opus esse: poenitentiam saltem mentalem acturus, si talia nosset, aut aduertet: non videri peccare mortaliter, nec illius promotionem esse inualidam. Probatur: quia talis ignorantia à peccato saltem mortali excusat, tanquam minuens voluntarium, si non t. l. lar omnino: ex recepta sententia D. Thom. i. 2. quaest. 6. art. 8. & quaest. 76. art. 4. Ob peccatum vero tantum veniale, etiam notorium, non redditur quis indignus beneficio: vt nec ob mortale, si per iustam poenitentiam deletum sit, nisi fuerit de iis quae inducunt inhabilitatem aut impediunt ordinis executionem: Vtrumque docet Nauarr. in Miscell. neo 34. De oratione: num. sexto. Proque priore facit cap.

Vnum orarium, distinct. 25. & pro postero cap. finale, De temporibus ordinis.

De dispensatione in beneficio cum indigno.

SECTIO VLTIMA.

177.

V Sum talis dispensationis improbandum esse, non obsecure Concilium Trident. indicauit in sess. 6. cap. 1. sess. 23. cap. item 1. & sess. 24. cap. adhuc 1. sub finem. Et ratio est: quia impedit debitam executionem officij quod diuina institutione incumbit beneficio: vt v.g. Episcopo, vel Curato; impedit, inquam, in iniuriam tum Dei, cuius cultus negligitur: tum animarum quæ ideo misere pereunt tum aliarum personarum, quæ vellent, & possent tali executioni pro dignitate vacare, & satisfacere. Quamquam id non obstat, quin per accidens possit aliquando eidem dispensationi esse locus, idque duobus modis. Prior est, quo Papa potest in iis omnibus dispensare, quæ iure Ecclesiastico, aut statuto fundatoris addita fuerint ad illa quæ sunt requisita iure diuino. Sic quoad ætatem dispensare potest in numero annorum ab Ecclesia determinato: & quoad alias qualitates potest cum habente illas in spe, dispensare vt non teneatur eas recipere, antequam accipiat beneficium vt cum eo qui non habet quidem sufficientem scientiam: spes est tamen, quod breui habiturus sit.

Neque tantum Papa, sed etiam Episcopus potest in tribus casibus dispensare circa numerum annorum. Primus est, quo per cap. vnicū, De ætate, & qualitate, in 6. permittitur Episcopo dispensare cum eo qui annum 20. absoluit, vt possit recipere dignitatem, aut personatum cui non lubet animarum cura. Quam tamen dispensationem aduerte non debere fieri in cathedrali Ecclesia iuxta Concilium Trid. sess. 24. cap. 12. De reform. nisi cum illis qui 21. annum ætatis absoluerunt. Aduerte item, quod habetur ex cap. Dudum 2. De electione §. Licet autem: de numero dignitatum, quibus sub cura animarum censendas esse illas, quæ talem curam habent tantum in foro exteriori, vt quæ sunt, cum potestate, excommunicandi, suspendendi, interdicens, & ab iisdem pœnis absoluedi, visitandi, inquirendi, recipiendi procuraciones ratione visitationis: quæ in actus sunt iurisdictionis in foro exteriori.

Secundus autem casus est, apud Syluestrum, Beneficium 3. q. 2. quo Episcopus cum eo qui studet, dispensare potest vt Parochialem Ecclesiam recipiat ante 25. annum, dummodo sit illius ætatis, vt intra annum fiat subdiaconus: ad quem ordinem ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 12. De reform. requiratur 22. inceptus, debeat excessisse annum vigesimum. Et quamuis Armilla in verbo Beneficium, nu. 81. contrarium significet: id tamen satis probabiliter colligitur ex cap. Cum ex eo, De electione in 6. vbi Episcopo conceditur vt cum tali possit ratione studij ad septennium dispensare, ne per id tempus teneatur officium facere per seipsum. Vnde cum ætas ad beneficium non requiratur nisi ob officium: eo ipso quod Episcopo sit potestas dispensandi in officio, quod minus est, consequenter sit potestas dispensandi in ætate, quod est minus Nam ex regula 35. iuris in 6. plus, semper in se continet quod est minus, & ex regula 53. eod. lib. Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus. Adde Ecclesiæ vtilitas esse, vt studeat is qui nondum 25. annum attigit, quam senior i quia ille qui iunior est, studij aprior est ceteris paribus.

Tertius casus est, in multis aliis habens locum quo in omnem in qua potest Papa dispensare cum quibusvis fidelibus, potest quoque Episcopus cum subditis suis, quando vtilitas Ecclesiæ, aut alicuius particularis necessitas exigit: nec Summus ipse Pontifex adiri potest, vel propter breuitatem temporis, aut aliam difficultatem: vel propter scâdalum, aliudue iustum impedimentum. Quem casum Syluester notat in verbo, Dispensatio, quest. 9. seu num. 15. casu 2. Pro quo & facit, quod in tali casu si Papa adesset præsens, teneretur dispensare: quandoquidem tenetur procurare bonum Ecclesiæ, & fidelium saluti consulere: ideoque merito presumitur, quod si rem sciret, ratum haberet talem dispensationem ab Episcopo dari.

178.

Posterior modus, quo per accidens cum indigno dispensari potest, in eo consistit, quod Papa in materia proposita interpretari possit, quæ sunt de iure diuino. Nam cuius omne

diuinum sit propter Ecclesiæ vtilitatem, ipsum potest, & debet eo modo explicari, quo maior inde proueniat Ecclesiæ vtilitas. Fieri autem potest vt magna aliqua Ecclesiæ vtilitas postulet conferri beneficium non digno: de quo Summi Pontificis est iudicare, & statuer. Quoquidem vt recte fiat, tria sunt necessario obseruanda. Primum est, vt ille cui beneficium datur, si non re, saltem spe censeatur eo dignus. Nam qui non speratur futurus vnquam dignus, nullo modo potest recipere beneficium, cum sit contra omnem rationem, vt committatur ei officium ad quod nunquam potest aptus esse. Secundum est: quia ille, qui spe tantum dignus est, reuera dignus non est, quod enim speratur nondum est; & plerumque huiusmodi spes fallax est: maxime in pueris, vt Sotus recte monet lib. 3. De iustis, & iure, quest. 6. art. 2. in fine: propterea oportere, vt tale detrimentum incumbens Ecclesiæ, compenseatur alia maiori, aut æquali vtilitate. Tertium est, vt interea dum talis fit idoneus ad dignus, ita prouideatur beneficio, vt officium ei coniunctum exerceatur ab alio iam idoneo, ne grex Christi graue aliquod damnum patiatur.

Hic pro institutione Cōfessarij de eo, qui sine dispensatione accepit beneficium cuius incapax fuit, siue vt inhabilis, siue vt indignus, monendum est primo, quod teneatur penitere de tali acceptance iniusta. Secundo, quod non possit amplius tale beneficium retinere, nec alteri resignare (quandoquidem resignatio supponit titulum, seu ius retinendi, quod ipse non habet) sed debeat simpliciter illi renunciare in manu collatoris ordinarij, tanquam is, qui non est ingressus per ostium, sed ascendit aliunde.

Tertio, quod teneatur restituere omnes fructus iniuste perceptos, prout tradidimus sub finem præcedentis sectionis primæ: aut obtinere a Summo Pontifice illorum remissionem. Quarto, quod si beneficium sit curatum, præterquam quod peccat grauius, quam si beneficium esset simplex, omnes iurisdictionis actus, quos exerceat nullius sunt roboris: aut non valeat ab eolata excommunicatio, vel data absolutio siue ab excommunicatione, siue a peccatis: nisi taliter possidens beneficium, confirmatus fuerit a Papa, vel ab Episcopo habente ad id auctoritatem. Tunc enim actus omnes iurisdictionis quos exereuerit, valebunt: ideoque vere absoluet, atque faciet, quæ iurisdictionis sunt. Faciet autem non vt pastor ordinarius: sed vt extraordinarius, & delegatus. Quæ doctrina est Rosellæ in verbo Confessio 3. in fine, & Syluestri, Confessor 1. quest. 10.

Postremo, quod ne coloratum quidem titulum habeat is qui beneficii capax non est: & ideo nec possit vnquam præscribere, prout docet Rebuffus in tr. de pacifici possessorib. num. 172. quia falso, & ideo nullo, titulo possidet. Neque suffragatur ei ignorantia ex eod. auctore in sequenti nu. 204. quoniam ea non potest dare titulum verum, ac quo quis iuste teneat beneficium illud cuius non est capax. Immo neque a peccato excusat, si sit ignorantia iuris: qui enim beneficium accipit, tenetur ea didicisse quæ ad iustum statum spectant. Vnde fit, vt non nisi culpabiliter ea ignorare valeat. Verumtamen Thomas Sanchez authoribus citatis lib. 7. De matrim. disput. 42. num. 15. notat hoc tantum habere locum in omnino incapacibus: quales sunt laicus, & Clericus coniugatus: non autem excommunicatus, & irregularis, & alij id genus. Quid videatur sequendum in praxi, tradetur in seq. lib. 32. num. 49. 50. 51. & 53.

CAPVT XIII.

Cuius prior pars est de beneficij Ecclesiastici acquirendi intentione debita.

SUMMARIUM.

- 180 Intentio recipiendi sacerdotium, requisita ad acquirendum beneficium curatum, & percipiendum fructus illius.
181 An eod. fructus perceptos, non habendo talem intentionem, teneatur restituere, & an is etiam qui dubius sit.
182 An si item qui beneficium parochiale accepit, cum intentione illud dimittendi si offeratur aliud, aut patrimonium pinguis.

183 Non

- 183 Non teneri perinde ad restitutionem eos, qui beneficia non Parochialia, ac qui Parochialia habentes, statuant suscipere statum conjugalem.
- 184 Quando tale quid statuentes peccent mortaliter.
- 185 Quando non sint sacramentaliter absolventi.
- 186 Tria appetibilia possunt in beneficio considerari, eminentia, proventus, & ministerium.
- 187 Regula iudicandi de peccato quod committitur appetitione, & procuracione beneficii Ecclesiastici.
- 188 Explicatio difficultatis de ea, qua quis beneficium appetit, aut procurat ut fiat diuor, vel commodius viuat, vel honoretur.
- 189 In quibus casibus licet beneficium appetere, licet etiam procurare.
- 190 Quando sit, aut non sit licitum beneficium recusare.

INTENTIO recta in procurandis, & acquirendis beneficiis necessaria est, partim ut collatio licite fiat; partim ut fiat valide, & sine onere dimittendi acquisitum, & restituendi fructus perceptos. Id quod in particulari explicandum est primo, in Parochiali beneficio, deinde in non Parochiali.

180. Igitur ex Ecclesie decreto in cap. Commissa. §. Ceterum Deelect. in 6. si quis Parochiale beneficium accipiat sine animo suscipiendi presbyteratum & fructus illius intra annum percipiat, ac postea id ipsum beneficium dimittat: teneatur omnes fructus perceptos restituere. Id quod in foro conscientie procedit non expectata iudicis condemnatione ex Soto, lib. 10. De iust. & iure quest. 5. art. 6. sone. 1. quia inquit ille, quantumvis collatio beneficii Parochialis fiat absolute: intelligitur tamen esse cum obligatione, ut ille cui fit, ad sacerdotium promoveatur: alioquin dominium fructuum non acquirit iuxta memoratum paragraphum.

Ceterum Istud Soti dictum Nauar. in tractatu de oratione, cap. 21. num. 47. approbans in sequen. 49. aliam rationem reddit: quod etsi regulariter non teneatur quis penam soluere ante iudicis sententiam: id tamen locum non habeat, quando ea ipso iure imponitur, mensque imponentis est, ut debeantur in foro conscientie sicut fuit imponentis hanc: ut satis intelligitur ex ratione qua in eodem §. Ceterum. redditur illis verbis: Cum perceperis eos fraudulentum. Nam talis ratio indicat restitutionem faciendam esse de iure naturali, ac proinde non expectata iudicis sententia.

181. Dubitatur autem primo, circa idem decretum, An procedat in eo qui mutato animo suscipit presbyteratum tempore debito: nimirum intra annum iuxta cap. Licet Canon. De electione, in 6. Ad quod Sotus in eodem loco ait, talem teneri restituere fructus perceptos toto tempore, quo non habuit animum suscipiendi presbyteratum. Sed Nauarro contrarium probabilius videtur: tum in sequen. numero quinqueagesimo, tum in Enchir. cap. 25. num. 118. quia fraus adhibita in principio purgatur per promotionem subsecutam: praesertim cum decretum in memorato §. Ceterum, sit conditionale: nempe si ille de quo sermo est, voluntate mutata non fuerit promotus.

Dubitatur secundo, An procedat in eo qui dubius est, debeatne presbyter fieri. Ad quod sicut ad praecedens, respondent Sotus, & Nauarrus; ille affirmatiue; & hic in memorato num. 118. negatiue sine exceptione casus in quo cepit quis esse dubio animo, quando promotus est ad tale beneficium, Cuius ratio est, quod cum praedictum decretum agat de eo, qui non habet animum, id ipsumque sit poenale, non debeat interpretatione extendi ad eum, qui animum habet dubium. Nec de eo vere dici potest, quod non intendat promoveri ad presbyteratum: sed solum quod habeat intentionem infirmam. Quae ratio bona quidem est, sed in ea re cauendum est a fraude: quae si interueniat, preferenda est Soti sententia, tanquam fundata in ratione memorati, §. Ceterum: quod scilicet Ecclesie parochialis fructus fraudulenter accipiantur.

182. Dubitatur tertio, An idem decretum procedat in eo, qui accipit parochiale beneficium animo illud dimittendi, si aliud beneficium, aut patrimonium pinguis ipsi obtingat. De qua Gabriel in 4. dist. 15. qu. 8. art. 3. dubio 1. existimat

talem teneri ad resignationem, nisi mutet eam voluntatem. Panorim. vero ad cap. Relatum, De Clericis non resistentibus & cum eo Rosella, Clericus, 4. num. 13. Angelus, Clericus, 7. num. 6. Sylu. Beneficium, 3. in fine, putant talem peccare quidem, non teneri tamen resignare, sed sufficere ut poeniteat.

De restitutione autem fructuum perceptorum nihil dicunt. De qua Nauar. in eodem ante memorato num. 118. sentit praedictum non teneri ad eam: immo neque peccare, dummodo habeat animum interea satisfaciendi obligationi beneficii dum aliud ei non confertur. Addens, idem quoque sentiendum esse de eo qui beneficium recipit animo satisfaciendi obligationi illius; sed cum proposito, quod si frater suus primogenitus obierit sine liberis: aut si ad componendam pacem, vel ad extinguendas lites, aut ad decus familiae augendum expedierit, uxorem ducere; id faciet. Quae opinio licet sit probabilis in speculatione: periculosa tamen est in praxi. Nam libertas ea accipiendi fructus beneficii sine obligatione restituendi, occasio esse poterit fraudulententer agendi: ad quod incommodum vitandum constitutum est decretum de quo loquimur, ut satis patet ex verbis ante relatis ex paragrapho Ceterum, in fine responsionis ad 2. dubium.

183. Quid attinet ad recipientes beneficia non Parochialia, dubitatur primo, Ad idem quod de praecedentibus dicendum sit: nempe si non habentes animum accipiendi ordinem Clericalem iisdem beneficiis, siue de iure communi, siue statuto aliquo annexum; percipiant illorum fructus: teneantur sic perceptos restituere, dato postea dimittant ea ipsa beneficia. De qua re sententia est Gabriels in eodem libro primo; tales ad restitutionem similiter teneri: quia intentionem habent fraudulentam. Sed Nauar. & Sotus locis citatis sentiunt contrarium: quia poenae sunt interpretatione restringendae; neque eiusmodi obligatio est de alio iure, quam illo humano, quo ea imponitur per supra memoratum cap. Commissa §. Ceterum, De electione in 6. In eo autem, est tantum mentio de Parochialibus beneficiis: adeo ut obligatio eius, ne ad illum quidem extendi debeat, qui beneficium curatum recipit, sed non parochiale ut Abbatiam, Prioratum, Praeposituram, & similia, quae sunt cum animarum cura, non tamen proprie parochialia.

Dubitatur secundo de iisdem, An ad praedictam restitutionem teneantur, si non habentes animum agendi vitam Clericalem, sed transeundi ad coniugalem, percipiant fructus beneficiorum acceptorum cum eo animo. De quo Nauar. in tractatu De oratione cap. 21. num. 52. sentit non teneri, dummodo eadem beneficia acceperint, & illa retineant eo animo, ut iisdem sufficienter inferuire velint, viuentes Clericaliter, donec ducant uxores, eadem tunc temporis relicta. Ratio Nauarri est, quod nullo iure neq; diuino, neq; humano contrarium conuinci possit: & quando nihil aliud obstat, canones talibus liberam ad coniugia concedunt transitum, dummodo beneficia relinquunt. Cap. Diuersis fallacis, & ca. Ioannes, De Clerico coniugato. Adde quod collatio beneficii facta non habenti proposito suscipiendi ordinem illi annexum: immo proponenti aliquando uxorem ducere: sit de rigore iuris valida: ita ut talis, mutata ea voluntate, non habeat opus noua collatione, ut Sotus expressit in quaestione addita supra memorata (num. 180.) primae conclusioni. Id vero deduci potest ex eo, quod per cit. §. Ceterum, accipiens parochiale beneficium siue animo suscipiendi presbyteratum, mutata ea voluntate valeat fructus illius percipere tanquam suos. Quod quidem ostendit titulum fuisse de ea validum; etsi cum aliquo impedimento percipiendi fructus.

184. Quamuis autem id ita sit, cum mortali tamen peccato plerumque tale beneficium retinetur. De quo pro Confessarij institutione haec notanda sunt. Primum, quod ex Soto loco citato habet Nauar. in memorato cap. 21. num. 51. eum qui accipit beneficium Parochiale sine animo suscipiendi Sacerdotium, non tantum teneri ad restitutionem fructuum perceptorum, sed etiam ad illud relinquendum, aut ad mutandam eam voluntatem sub poena peccati mortalis: quoniam qua ratione iniustum est accipere eo animo beneficium, eadem etiam iniustum est illud retinere.

Secundum est, de quo idem ibidem, peccare quoque mortaliter illos, qui alia beneficia accipiunt, non intendentes suscipere ordines illis annexos. Probat, quia iure tam naturali quam diuino, qui accipit aliquod munus, curare debet ut habilis sit ad illud exercendum. Ad quod facit c. Non est putanda, in fine, 1. quæst. prima: ubi aspirans ad Sacerdotium præcipitur vires suas cum eo quod subiturus est onere metiri: ut si sit impar, abstinat.

Tertium est, de quo idem adhuc ibidem, etiam si beneficia nullum ordinem præter primam tonsuram requirant, accipientes illa animo viuendi laice, & non clericaliter, esse in statu peccati mortalis: cum ex Clementina 2. De vita, & honestate Clericorum, indignos se exhibeat sua professione, & tanquam sui status desertores se gerant.

Quartum est, de quo idem Nauar. in Miscellaneo 44. De oratione, num. 2. peccare mortaliter eum, qui capit beneficium animo postea relinquendi illud, & mutandi statum Clericalem in conjugalem. Quod simpliciter à Soto assertum idem Nauar. ibidem, tanquam nimis durum, putat molliendum distributione: ut scilicet procedat cum quis animo absoluto mutandi statum Clericalem, acceperit beneficium; non autem cum id fecerit animo conditionato, si aliquid proposito suo conuenientius superueniat: & in reia velit dum, illud tenuerit, facere omnia que ipsi beneficium requirit.

185.

Ex quibus notabit Confessarius non esse absol. endum: primo eum qui habens beneficium, non vult gestare tonsuram, & habitum Clericalem: quia id est non vult viuere Clericaliter; peccareque mortaliter etiam si beneficium sit simplex, quemadmodum cum Soto lib. 10. De iust. & iure quæst. 5. art. 6. Nauar. in Enchir. cap. 25. num. 118 in fine, & ex antedictis à nobis, in præced. cap. 2. satis constat.

Secundo, eum qui non vult recitare horas canonicas ad quas tenetur: nam & is est in statu peccati mortalis, ut satis patet ex antedictis c. 4. Præterea eum, qui beneficium quantumuis simplex retinet sine animo saltem virtuali suscipiendi sacros ordines. Nam ut Nauar. habet in fine citati Miscellanei 44. Omnis ille qui accipit beneficium quantumlibet simplex, debet habere animum saltem virtuale, vel accipiendi ordines ipsos sacros, si id necessitas, aut utilitas Ecclesie exegerit, iuxta cap. Quæres, De astate, & qualitate, vel certe renunciandi suo beneficio, prout idem in præcedenti Miscellaneo 43. docet ex eo, quod ius ibidem statuat nolentem suscipere, priuandum esse beneficio; unde intelligitur relinqui eidem liberum, beneficio suo renunciare: quo est alioqui priuandus. Eum autem qui neutrum velit, ex eodem Nauar. ibidem num. 3. absolendum non esse. Quod ipsum potiore ratione dicendum est de habentibus beneficia quibus annexi sunt ij Ordines quos nolunt suscipere. Ac tales quidem Episcopus, etiam si necessitas, vel utilitas Ecclesie non urgeat, ad susceptionem potest cogere per pœnas à iure constitutas, iuxta cap. Cum in cunctis, De electione §. Inferiora, & cap. Licet canon, ad cap. Commissa, eodem tit. in 6. ac per Clementinam, Ut hi qui, De astate & qualitate. Non potest autem alios, etiam si necessitas adsit, si aliqua iusta de causa excusetur à tali susceptione: prout idem Nauar. sub initium citati Miscellanei, 43. docet per cap. Quæres, ante memoratum.

Hic est adiungendus ille, qui cum habeat beneficium requirens residentiam, intendit non residere. Nam nec talis absolendus est, cum sit in statu peccati mortalis, nolens satisfacere obligationi sibi impositæ in re graui. Si quæras autem de eodem dicendum sit, si intentione habeat tale beneficium post aliquod tempus, resignandi in fauorem tertij, referuata sibi pensione ex auctoritate Papæ. Respondet non videri dicendum: si animum saltem habeat per aliquot annos infringendi in eodem beneficio. Excipit nisi tunc cum Episcopus illud ei conferret, iuramentum exegerit (ut licite potuit: cum æquum sit, ut petentes beneficium habeant intentionem seruendi in illo, etiam si procedente tempore, possint ex causa illud resignare, vel permutare) quo iuramento affirmarit se non habere intentionem tale beneficium obtinendi ad ipsum resignandum, aut permutandum, sed se seruaturum in illo: si que contrariam intentionem habeat, periurij quidem reus est: non ideo tamen irrita est collatio; cum, ut supponimus, facta sit capax: habente sufficientem auctoritatem, neque detur lex eam

irritans. Adeo ut tali ad beneficium ipsum retinendum, videri possit sufficere ut mutet priuam illam suam voluntatem. Quod si nolit facere, absolendus non est tanquam impænitens.

PARS POSTERIOR CAPITIS.

De appetendis, & procurandis beneficiis.

Cum tria in beneficio considerare possimus: primo quidem eminentiam, & honorem, quo beneficiarius præ aliis, & ab eis colitur: secundo vero, pretentus qui iure beneficij quotannis percipiuntur: & tertio, ministerij, quod beneficiarius præstat in Ecclesia ad Dei cultum, in bonum Ecclesie: primi cupiditas immoderata, ratione habet superbia, & inanis gloriæ secundi vero, rationem auaritiæ: & tertij, tanquam desiderij ultra propriam facultatem, rationem presumptionis, ut ex D. Thomæ doctrina Sylu. notat verbo, Superbia, quæst. 7. Quando autem contingat immoderata esse beneficii cupiditas, & cum peccato: vel contra moderatam esse, & abique peccato, intelligendū est ex circumstantiis: quia cum beneficium sit res de se indifferens, illius appetitio rationem boni, vel mali habet tantum ratione circumstantiarum. Quia de re iudicandi proponemus aliquot regulas desumptas ex doctrina, quam de ea tradunt, tum in genere Angelus in verbo, Ambitio. Sylu. in verbo, Beneficium, 3. q. 17. Caiet. eodem verbo, & Armilla, nu. 38. & 39. Tabiena eodē idem verbo 2. quæst. 22. ac Nauar. in Miscell. 36. De oratione: tum etiam in specie de Episcopatu D. Thomas 2. 2. quæst. 185 art. 1. & 2. cum eo tam Caiet. ibidem, quam Sotus lib. 10. De iust. & iure q. 2. art. 1. & 2.

Prima igitur est, Eum mortaliter peccare, qui appetit beneficium pro tempore, quo est illo indignus, & incapax, ob defectum aliquem iuris siue naturalis, siue diuini, siue Ecclesiastici. Ratio est quia appetit quod licite habere non potest: & simul, officium cui nec potest debite satisfacere. Aduerte tamen, eum qui nihil cogitans de sua indigentia, beneficium solo actu complacentiæ propterea desideret, quod se pauperē, & indigentem videat, non peccare: quia talis delictatio non est de obiecto malo: quando quidem delictatur de beneficio, non vt est eo indignus: sed vt eo ipse indiget ad sui sustentationem: quod est delictari de bono, nec illicitum est: sicut nec quod quis tristetur de malo, quod patitur ex obsequia, vel ex obligatione, non quantum illud patitur ex debita obligatione: sed solum vt sibi malum est, durum, ac difficile.

Secunda regula est, Eum etiam peccare mortaliter, qui quamuis sit beneficium dignus, illud tamen ita appetit, vt paratus sit illud obtinere via iniusta, ac per peccati mortalis commisionem: vt per simoniam, fraudem, aut violentiam. Hæc de se satis patet.

Tertia est, Similiter peccare mortaliter eum, qui beneficium appetit, aut ob finem aliquem mortalem: vt ad luxuriosam, turpiterque viuendum, aut in notabile detrimentum Ecclesie, vel scandalum populi. Quæ etiam de se patet.

Difficultas est autem de eo, qui vult beneficia, vt fiat gloriator, vel vt viuat commode, vel vt honorem, & gloriā apud homines habeat. De qua dicendum est vanum esse eum qui ob tales fines beneficia ad Dei cultum instituta, appetit: quæ peccare peccato auaritiæ, vel gloriæ, vel ambitionis: non tamen mortaliter, vt tenet Nau. in cit. Miscell. 36. dicto 4. quia pecuniæ, & honores non sunt res de se male, sed tantum inceptæ, vt ipse per se, aut alia propter ipsas expectatur: quod non sufficit ad rationem peccati mortalis, si nulla addatur circumstantia, ad talem rationem sufficiens. Non esse autem peccatum, si quis beneficium velit principaliter quidem ad seruicium Ecclesie, sed minus principaliter, vt ipse qui indigens est, habeat unde alatur: vel unde parentes, fratres, forores, & fratrum, vel fororum filios indigentes sustentet, vt locis superius citatis Sylu. Angelus, Armilla, & Caietanus annotant. Et ratio est, quod quantumuis beneficia instituta sint principaliter ad Dei cultum, & bonum Ecclesie, secundario tamen sunt instituta ad sustentationem ministrorum Ecclesie, & in cibum pauperū. Adde quod sit opus charitatis,

& misc.

& misericordiaz, tam sibi quam parentibus indigentibus prouidere.

Immo quantumuis quis patrimonium sufficiens haberet ad suam, & suorum sustentationem; laudabile tamen esset beneficium eo sine appetere, vt plus habeat, quod in elemosynam, aut pios vsus impendat. Quod quidem procedit etiam in Episcopatu (de cuius appetitione maior est, quam de ceteris difficultas) vt non censeatur peccare nobilis, & doctus vir, bonaeque vitae, qui pro ratione suae conditionis, & status indigens, appetit Episcopatum, vt in eo seruiens Deo, debitumque officium praestans, habeat vnde sustentetur secundum status, generisq; sui conditionem: aut etiam suis, iuxta conditionem status ipsorum indigentibus, prouideat de necessarijs: credatque, non praesumens, sed de auxilio diuino humiliter confidens, se futurum exemplo bonae vitae, & vacaturum officio suo pro viribus; cum interea bene vixerit antea, & literis sufficienter vacauerit: animumque habeat bene viuendi semper, ac peccandi pericula deinceps quoad poterit vitandi, & pijs operibus iuxta suam conditionem vacandi. Ratio est: quia Episcopatus non est res ex se mala, sed indifferens, quae ex fine, vel alia circumstantia ab appetente adiuncta, bona est, vel mala. In tali autem casu non est adiuncta mala circumstantia; ergo nec peccatum. Videri potest Nauar. in sequenti Miscellaneo 37. nu. 6. Quia tamen raro omnes istae circumstantiae concurrunt, Caiet. in verbo, Beneficium, versu Beneficium autem, ait vix possibile esse, tale munus appetere sine peccato; vel ex parte appetentis, qui sit indignus; vel ex parte mediatorum, quae sint illicita; vel ex parte finis, qui sit indebitus.

Quarta regula est, in ijs casibus in quibus licitum est appetere beneficia, esse quoque licitum ea procurare. Ratio est, quam habet Caiet. in verbo, Beneficium, versu, Beneficium autem: quod beneficium pro se petere, aut procurare, eiusdem moris sit, cuius est illud appetere: hoc excepto, quod procurare cum sit actus externus, qui scandalizare potest, maiore egeat rectitudine, seu cura seruandi circumstantias debitas; quam appetere, qui actus est interior. Ceterum procedit haec regula in eo qui dignus est tali beneficio, quantumuis sit alius dignior, qui procuret: dummodo se pariter subijciat examini & obijciat in concursu suarum merita, partes, ingenium, industriam, aliaque similia ostendat: Quod non esse illicitum argumento est: tum quod ex Conc. Trident. sess. 24. cap. 18. probetur, vt per edictum etiam publicum, vocentur volentes examinari ad beneficium vacans obtinendum: tum quod inde excitentur multi ad virtutis, & literarum studium: atque sic viri docti, & boni promoueantur, & pracludatur Episcopis opus aditus, ad ea ob fauorem conferenda suis familiaribus, & consanguineis; tum quod obuietur occasionebus simoniae committendae, & mali, ac indigni excludantur a Clero, qui propterea honorabilior, amabiliorque sit populo. Adde quod nunc in vsu, & more positum sit vt beneficia non dentur nisi petantur aliquo modo; nempe nutu, vel prece, vel verbo, aliove signo.

Postrema regula est, Aliquando non tantum esse licitum appetere, & petere beneficium: sed etiam illicitum esse illud respicere oblatum: nempe cum interuenit praecipuum Superioris obligans acceptare: aut cum Ecclesiae necessitas ad id compellit: eo quod non sint alij idonei: vt si Episcopatus sit in teris hereticorum, aut paganorum, vbi Catholici versantur in periculo amittendi fidem. Extra quos casus, vel alios similes beneficium recusare, non est peccatum: quia Sancti viri id fecerunt: nec item est acceptare oblatum, cum quis fuerit eo dignus, iuxta ante tradita.

- 192 De potestate electi: & de praelaturis, & beneficijs ad qua electus non eget confirmatione.
- 193 Quis eligere, & quis eligi possit.
- 194 Quaedam tenenda de confirmatione electi.
- 195 Peccatum est mortale ad beneficium eligere, vt indignum: sic & minus dignum relicto digniori.
- 196 Eligens indignum relicto digno tenetur ad restitutionem damnorum secutorum: non autem eligens minus dignum relicto digniori.
- 197 Beneficium digno resignare digniore relicto, aut cum illo permutare, aut illi conferre, quatenus sit peccatum.
- 198 Quando peccet minus dignus concurrens cum digniore in petitione beneficii: & quando item peccet admittens sibi in tali petitione delatum beneficium.
- 199 Quis in electione sit habendus dignior.
- 200 Aliquot casus, in quibus non est peccatum, saltem mortale, in beneficio dignum praeferrere digniori.

VT quis legitime acquirat beneficium Ecclesiasticum, plurima quidem requiruntur: sed omnia reducuntur ad duo capita? quorum prius est, vt is cui beneficium confertur, sit illius capax, prout esse censetur is, qui caret impedimentis in cap. 11. expositis: habetque condiciones in cap. 12. declaratas. Posterius est, vt id ipsum beneficium debito, sicutoque modo ei conferatur ab habente ad id legitimam auctoritatem. Plures vero sunt tales modi iure canonico instituti, quibus Ecclesiae ministri suis beneficijs praeficerentur: vocarique solent tituli: in quorum consideratione deinceps versabimur, dicturi primo de electione, secundo de postulatione, & de nominatione, tertio de praesentatione facta a patrono, quarto de simplici collatione, quinto de aliquot alijs modis, maxime de trienniali possessione, sexto de rescriptis Apostolicis, & postremo de acquisitione beneficii per indignum.

Electio autem est alicuius personae idoneae vocatio ad beneficium, plurimum suffragijs canonice facta, & Superioris auctoritate confirmanda. Ad cuius definitionis notitiam, ac ceterorum quae ad electionem ipsam spectant, faciunt quae Azor docet in 2. parte Moral. Institut. lib. 6. cap. 14. & 15. Sed quia talis modus parum admodum vsitatus nunc est, propter ius nominandi passim concessum Principibus: contenti erimus subiecijs aliquot documenta.

Primum est, Electionem esse tantum ad praelaturas, vel dignitates Ecclesiasticas coniunctam habentes iuris, in Ecclesiasticas personas: vt ad Episcopatus, & ad Abbatias, omnesque alias dignitates Praelatorum, qui sunt capita Ecclesiarum siue regularium, siue secularium, & auctoritatem habent corrigendi, ac faciendi caetera quae sunt iurisdictionis in foro externo. Fit autem electio a collegio, seu congregatione Clericorum, in quos habetur talis iurisdictionis. Neque ea tribuit plenum ius in beneficio, sed tantum ius ad illud: vt pote quae indiget adhuc confirmatione Superioris: Episcopi, inquam, vel Papae: a quo & reuocari potest, iuxta c. Nostri, cap. Qualiter, c. Cum dilectus, & cap. Nihil, De electione.

Secundum est: Electionem esse duplicem: vnam proprie, strictaeque sumptam: & alteram late sumptam. Illa est quae fit a collegio canonicorum, vel conuentu, seu congregatione Clericorum, siue secularium, siue regularium: de qua agitur toto titulo De electione. Est et ea, quam diximus non tribuere plenum ius in beneficio, sed tantum ius ad illud reuocabile per Superiorem, cuius confirmatione indiget: de qua re Azor tractat in citato lib. 6. cap. 16.

Ceterum ante eandem confirmationem obtentam, non potest electus quidquam rerum ad suam dignitatem pertinentium administrare, ex citato cap. Nostri: atque adeo si prius moriatur, quam illam obtineat, beneficium ad quod electus fuit, non censebitur vacare per obitum ipsius, sed alterius, qui prius illud habebat. Post confirmationem vero, plenam habet honorum temporalium administrationem, potestque exercere spiritalia, quae sunt iurisdictionis fori externi, vt excommunicare, beneficia conferre, iudicare, corrigere, & alia id genus facere: ex c. Transmissam, De electione: etiam si Episcopus adhuc egeat consecratione, vt possit

CAPVT XIV.

De modis legitimis acquirendi beneficia Ecclesiastica, ac primo de electione.

SVMMARIVM.

191 Quid sit, & quorum beneficiorum sit, ac quotuplex sit electio.

exercere ea quæ sunt ordinis, vt templa consecrare, conferre ordines, conficere chrisma, & similia, ex cap. Quod fit, §. Super eo, eodem titulo.

Posterior electio (*late inquam sumpta*) est, qua Canonici, vel alia congregatio Clericorum eligendo, conferunt præturam eam vel dignitatem ad quam eligunt, itaut confirmatione talis electio non indigeat. Cuiusmodi est, nõ tantum ea, qua Papa eligitur Cardinalibus: sed etiam ordinariæ ea qua generalis præpositus regularium eligitur congregatione generali illius ordinis, cui præficitur electus. Itemque electio ad aliquos canonicatus, quæ alicubi fit in Ecclesia Cathedrali, per suffragia Canonice, vna cum suffragio Episcopi: aut in Ecclesia collegiata per sola suffragia Canonice: id quod ex priuilegio aliquo Papæ, aut ex consuetudine legitime præscripta pendet. Porro proprie dictæ electionis ad beneficia vsus, vt iam attigimus, fere desit in Ecclesia: vnde nihil est cur immoremur in explicatione solemnitate ad eam requisitæ per cap. Quia propter, De electione, quam habet Sylu. in verbo, Electio secundo.

193.

Tertium documentum est: Eligere de iure communi, ex cap. primo De electione, & cap. Congregatio, 16. quæst. 7. ac cap. Abbatem, 18. quæst. secunda, esse Clericorum pertinentium ad illud collegium, cui Prælati eligitur: prout ad sæculare quidem collegium censeatur Canonici pertinere: ad regulare autem Religiosi. Vbi notandum est primo, absentem iusto impedimento detentum non debere per literas dare suffragium, sed instituire procuratorem vnum, vel plures, ex cap. Si quis, De electione, in 6. De qua re videndus est Sylu. in verbo, Electio, 1. quæst. 3.

Notandum est secundo: vt Canonicus possit eligere, requirit vt sit maioribus ordinibus, saltem Subdiaconatu, initiatus iuxta Clementinam. Vt ij qui, De ætate, & qualitate: ideoque iuuenem 22. annum nondum attingentem, ius eligendi non habere: quoniam is annus inceptus requiritur ad Subdiaconatum, ex Concil. Trid. sess. 23. cap. 12.

Notandum tertio, eos de collegio regularium, qui nec expresse, nec tacite in illo professi sunt, non habere suffragium in electione Prælati, prout habetur in cap. Ex eo, De electione, in 6. vbi idem quoque statuitur de conuersis. Adde ex Syluestro in sequenti quæst. 4. de iure communi, nec excommunicatum eligere posse, nec suspensum ab officio, nec interdictum, nec eum qui scienter celebravit in loco interdicto, nisi priuilegiatus esset: nec eos qui scienter elegerunt indignum, nec irregulares, nec demum, qui per laicalem abusum elegerunt: nempe si electores de consilio, & voluntate laicorum aliquem elegerunt, vel si conuocauerunt personas laicas ad ferendum simul cum ipsis suffragium contra præscriptum capituli Cum terra, & cap. Massana, De electione. Non est vero prohibitum post electionem requirere earundem personarum assensus: sed ita vt eo non obtento, et nihilominus valeat, ex eod. c. Cum terra, in fine.

Quartum est: non posse quo suis eligi: sed tantum eos qui iuxta dicta in præcedentibus capitibus digni sunt, nec habent impedimenta. De quibus: ob rationem quam ante attigimus, nihil necesse est nos plura dicere. Videat qui vult Syluestrum in verbo, Electio, 1. quæst. 13.

194.

Quintum est: De confirmatione electi ad beneficium hæc esse tenenda. Primo, quod ea fit electi ad beneficium approbatio facta à Superiore: in quo distinguitur à collatione, quæ est libera beneficii concessio: & ab institutione, quæ est collatio beneficii, facta ad patroni præsentationem. Secundo, quod tribuat electo plenum ius in beneficio, ad quod est electus: itaut possit ea quæ in iurisdictione consistunt exercere: non vero ante consecrationem exercere quæ sunt ordinis Episcopalis, vt iam ante notauimus in documento quarto. Tertio, quod eam siue electus, siue electores debeant petere intra tres menses post consensum in electionem exhibitum ab ipso electo: alioqui nulla est electio, ex cap. Quam sit, De electione in 6. ex quo etiam habetur, electum teneri consentire intra mensem: alioqui ipsum priuari iure quæsitto, nisi personæ conditio aliud exposcat. De tempore statuto, à iure electionis cælebrandæ, videri potest Syluestro, in verbo, Electio 1. quæst. 6. In qua sub finem habes ex cap. Cupientes, De electione, item in sexto, quid agen-

dum sit, cum pro confirmatione recurrendum est ad Sedem Apofolicam.

Sextum documentum est: peccatum mortale committi non tantum quando iure diuino, aut Ecclesiastico indignus eligitur, sed etiam quando dignus eligitur prætermisso digniore. Quæ est sententia non modo Summulariorum communis in verbo Electio 1. vt Angeli, §. 21. Sylu. quæst. 16. Taberna, quæst. 14. sed etiam multorum quos referunt, & sequuntur Couarr. ad regulam, Peccatum, par. 2. §. 7. num. 4. & post Gregor à Valentia 2. 2. disput. 5. quæst. 7. puncto 2. §. Secundo queritur. Petrus Nauar. in lib. 2. De restit. cap. 2. num. 120. & Azor. in ante citato cap. 15. quæst. prima: eamque late persequitur Dominicus Sotus in lib. 3. De iust. & iure, quæst. 6. art. 2. Quoad profitem autem (*qua est mortale committi eligendo indignum*) probatur: tum per textum expressum in cap. Graue, De præbendis: tum per rationem expressam in felicitia cogatur contra iustitiam commutatam per Ecclesiæ læsionem, ac etiam contra iustitiam distributiuam, per acceptionem personarum, qua indigni dignis anteponuntur in distributione honorum Ecclesiasticorum, contra illud quod in cap. vnicuique, tit. Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, §. Omnibus, decernitur quod Ecclesiastica officia, & beneficia non ex carnis affectu, sed discreto iudicio in persona magis idonea dispensari debeant. De tali peccato mortali expressa mentio est in Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. De reform. eique obnoxius est sicut ceteri Summi Pontifices: si sciens, aut debens scire, promoueat, vel procuret promoueri indignum, prout cum Caiet. 2. 2. quæst. 63. art. 2. & Soto loco cit. pag. penultima doct. Nauar. in Miscell. 35. De oratione, quia ipse non est mere dominus, vt nec ceteri prælati, sed dispensator beneficiorum Ecclesiasticorum, iuxta illud prioris ad Corin. c. 4. Si nos existimet homo vt ministros Christi, dispensatores mysteriorum Dei. Quod tamen, vt idem Nauar. addit, sic limitandum est, vt non procedat, quando indignitas talis fuerit, quam Papa ipse tollere possit: prout potest defectum natalium, & alias irregularitates, vel impedienda iure tantum humano induta.

Quoad posteriorem vero partem documenti (nempe quod sit etiam mortale, minus dignum relicto digniore eligere ad beneficium Ecclesiasticum) Sotus in eodem articulo 2. conclusione nona, multas pro ea auctoritates Sanctorum adfert, quas breuitatis studio relinquemus apud ipsam videntas: contenti monere vnam Leonis Papæ haberi in cap. Metropolitano, distinctione 63. & aliam D. Hieronymi, in cap. Licet, octaua, quæstione prima: atque addere quod expressis verbis habet Concilium Trident. sess. 24. cap. 1. De reform. eos qui ius habent ad promotionem prædicendorum Ecclesiæ vacanti alienis peccatis communicantes, mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi iudicauerint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus: sed eorum exigentibus meritis præfici diligenter curauerint, &c. Certe qui digno electo digniorem prætermittit, perinde facit, ac procurator, qui valens domini sui rem facere meliorem, non facit in alterius gratiam, non autem domini, generis huius negotium. Adhæc rationi aperte repugnat iniuriosum que est notabiliter tum Deo, tum proximo, vt in electione ad maiorem illius gloriam, & huius utilitatem ex officio faciendâ, id quod minus ad eum finem conducit, præferatur ei quod ad eundem magis conducit.

Quod si iura videntur tueri minus digni electionem, in cap. Monasterium, 16. quæst. 7. & cap. Cum nobis, & cap. Cum dilectus, De electione: intelligenda sunt tueri eam tanquam validam, non vero tanquam bene, & sine peccato factam, quando alter dignior postpositus fuerit: prout ex doctrina D. Tho. 2. 2. q. 63. art. 2. notat Nauar. in Miscell. 38. de oratione nu. 3. quæ multorum quoque aliorum est, quos Couarr. refert ad regulam Peccatum 2. par. §. 7. nu. 3.

Nota de electioni communi: a cum alijs modis acquirendi beneficia.

Hæc quædam occurrunt notanda, quæ non minus in alijs modis quibus acquirunt beneficia, quam in electione locum habere possunt. Primum est, Eligentem indignum omisso di-

195

197

198

196

omisso digno, teneri restituere omne damnū, quod Ecclesia patitur, ex electione ministri indigni. Pro quo iura, & Doctores, Coaur. adfert in *præced. nu. 2.* Ratio vero in promptu est quia dans iniuste causam damni, illud rescire tenetur lege iustitia, ex cap. fin. De iniuriis. Digno autem qui prætermisus non tenetur restituere beneficium: quia cum is non haberit ius ad illud, non est per electionem facta ei iniuria: sed Ecclesie cui non est datus idoneus minister. Restituit vero satis, qui eligit indignum: si ob incapacitatem electi, collatio ipsi facta, irrita fuerit, curet diligenter ut is beneficium acceptum relinquat; sin valida fuerit collatio, ipse resignet illud in fauorem digni, vel assumat idoneum coadiutorem, vel Ecclesie restituat damna quæ ob ipsius indignitatem illi contingunt.

Secundum est, quidquid Caict. ad memoratum art. 2. contradicat: videri sententiam cum Adriano in 4. *De restit. §. Quia determinatum est* (sicut sentiant Couarruias in cit. §. 7. num. 6. & Sotus in 4. *De iustitia & iure questione 6. art. 3. ad 6. argumentum.*) cum qui eligit dignum prætermisso digniori non teneri aliquid restituere: quia in eo non agit contra iustitiam commutativam: siue debitam Ecclesie, cum ei det idoneum ministrum, siue debitam digniori, qui nullum adhuc habet ius ad beneficium. Obligatio autem restituendi inducitur tantum per violationem iustitiæ commutativæ, consistentis in æqualitate, quæ servatur reddendo alteri tantum, quantum ei iniuste ablatum est.

Tertium est: Videri probabile, *quænis contrarium innuat Nauar. in cit. Miscell. 38. num. 7. & Sotus lib. 3. D. iustitia & iure quest. 6. art. 2. in fine*, quod obligatio eligendi digniorem, non extendatur ad resignantem beneficium suum in fauorem alterius: quia non est elector, neque facit iniuriam Ecclesie cum sibi *ut supponimus*, substituat idoneum ministrum: neque alteri, quia nullus alius, & quam ipse ius habet acquisitum ad tale beneficium. Quod idem eadem ratione iudicandum videtur de permutantibus, si permutatio fiat cum sufficienter digno: immo & de collatoribus, seu illis qui ius habent conferendi beneficia per prouisionem liberam, ut Papa, plerumque ordinarij, ac nonnunquam Principes ex priuilegio, vel ex aliqua facultate, aut consensu tacito Ecclesie. Alioqui enim semper tenerentur digniorem quærere: quod à Papa, vel à Regibus exigere durum est.

Verumtamen cum ex communi Doctorum sententia (prout habet Leonard. Lessius lib. 2. *De iust. & iure cap. 34. dubit. 14.* allatis auctoritatibus & rationibus electores, presentatores, & collatores, quantum in ipsis est, curare debent ut beneficia dignissimis conferantur: dubium non est, quin si dignior in promptu sit, illum minus digno præferre teneantur, quia ratio pro illis in contrarium ante proposita tunc cessat: ipsique agunt alioqui contra fidelitatem, quam Ecclesie ex officio debent: & ita peccant. Mortaliter quidem in re grauis momenti: prout contingit quando beneficia sunt cum animarum cura, ex quorum bona prouisione de ministris, pendet totum fere bonum Ecclesie, in fide, moribus, & ritibus sacris: & ex mala, totum fere malum. Venialiter vero in alijs beneficijs, ut in Canonicatu, Capellanis, &c. nisi id sæpe fieret: tunc enim electio, presentatio aut collatio, fierent contra fidelitatem Ecclesie debitam: ad cuius bonum magni interest ut diuina officia quam decentissime & deuotissime celebrentur. Vide memoratum auctorem.

Porro supra positorum verborum *per prouisionem liberam*, ratio est, quia cum beneficium per concursum competentium, & oppositorum confertur: ipsum debet conferri digniori, eo quod talis concursus, & oppositio ad hoc per leges Ecclesiasticas instituitur, ut dignior assumatur: promoueatque ad beneficium ita ut peccatum sit mortale duobus concurrentibus, quorum vnus sit dignus, & alter dignior, hoc prætermisso, beneficium illi conferre.

Circa quod aduertit duo dubia moueri. Alterum est, An peccet dignus si competat, seu concurrat cum digniore in petitione beneficij. Alterum, An idem, si Prælati omisso digniori ipsum promoueat, peccet acceptando beneficium sibi delatum. Ad quorum prius respondet Nauar. in *sequenti Miscellan. 40. numer. 10.* talem, si alter manifeste, ac notorie sit dignior, peccare mortaliter, saltem prosequendo

concursum vsque ad examinationis, vel suffragationis finem. Tum quia præbet examinadoribus, vel suffragatoribus occasionem peccandi mortaliter. Tum quia competentem digniorem notabiliter laedit in eo quod compellit ipsum facere aliquot expensas & subire aliquas molestias, à quibus alioqui liberaretur.

Secus esset vero, si non constaret aperte alterum digniorem esse: quia nemo tenetur suum ius dubium relinquere indiscussum: aut si non prosequeretur vsque ad finem: quia cessaret ratio prædicta peccati mortalis: aut si id faceret ad obuiandum dolo, & fraudi, qualem ipse Nauar. in sequent. num. 11. adfert in exemplum: si vocentur dignissimi, ad concursum, ut qui mediocriter digni sunt, ab eo desistat ac deinde rogentur ijdem dignissimi, à progressu concursus desistere: ut sic amico utcumque digno, cum leui examina, tanquam nullo alio concurrente, conferatur beneficium. Adde quoque ex eodem Nauar. ibidem num. 13. similiter non peccare si minus dignus cum digniori concurrat protestando se ei cedere, ac velle ipsum indemnem reddere, si quas expensas faciat ob suum concursum: quem suscipit ne alijs non magis se dignis, existimetur inferior.

Ad posterius dubium autem, iuxta tradita ab eod. Nauar. in *præcedent. Miscell. 39.* respondendum est: non peccare dignum si beneficium oblatum acceptet, tum bona fide, id est, nesciens, nec scire debens inde iniuriam fieri alteri, qui tanquam dignior præferendus erat: tum etiam bono fine, id est, animo exequendi ad Dei gloriam, & Ecclesie utilitatem, officium tali beneficio annexum. Alias vero peccare ut consentientem tali peccato: aut ut male appetentem beneficium, prout idem auctor bene declarat. Ex quo in sequent. *Miscell. 40. num. 7.* adde peccatum quidem esse mortale sic appetere, aut accipere beneficium: non autem acceptum retinere, si rectificetur intentio, & fiat omnia, quæ debent.

Quartum quod notandum occurrit, est: In electionibus, eam digniorem habendum esse, qui spectatis omnibus circumstantijs magis idoneus est ad promouendum bonum communis, & Ecclesie, in quod distributio beneficiorum, ex natura rei ordinatur: ideoque fieri posse aliquando ut doctus sit præferendus sanctiori idiotæ: expertus, meliori inexerto: prudens, doctiori imprudenti: nobilis, meliori ignobili: prouectus, sanctiori iuueni, tanquam magis idoneus ad promouendum bonum commune. Hocque est, quod D. Thom. ait. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. significat, inquit eligendum esse meliorem; aut simpliciter, aut in comparatione ad bonum commune. Vnde inferitur, quod etiam ex natura rei per tradita à Soto in cit. art. 2. conclus. 10. ad Episcopatum, & ad talia beneficia curam animarum habentia præferendus sit Theologus Canonistæ: ex accidenti tamen Theologo Canonistam præferri possit: ratione scilicet nobilitatis, vel experientie, vel ætatis, vel prudentie, vel sanctitatis vel doctrine, vel quod Ecclesie presentibus negocijs commodior sit. Inferuntur & alia de quibus Gregorius à Valentia 2. 2. *disput. 5. quest. 7. puncto 2. §. Tertio quaeritur*: apud quem videnda sunt.

Quintum est, ex Nauar. in *Miscell. 38. De oratione sumptuum*: Aliquot casus dari in quibus sine peccato, saltem mortali, dignus potest in beneficio præferri digniori. Primus est, quando eligitur dignus de gremio Ecclesie, posthabito digniore extraneo, ex cap. Nullus, distict. 61. aut eligitur indigna dignus, posthabito alienigena digniore, iuxta legem in Ecclesijs, Cod. De Episcopis, & Clericis. Secundus est, quando per statuta, vel fundationem, beneficium debetur Clericis alicuius loci: quia tantum est promouendus eorum dignissimus: indignus autem iuxta antedicta, nunquam: quidquid statuta fundationis exigant, aut ferant. Tertius est, ex Soto, & Caict. quando beneficium fuerit simplex: quem Nauar. bene tenet num. 4. quia in eo perinde ac in curato beneficio: potest contra iustitiam, committi personarum acceptio quam illi fatentur esse de se peccatum mortale. Quartus est, quando dignitas dignioris, parum excederet dignitatem minus digni: quia exiguitas damni à mortali excusat iniustitiam, quæ in eo committitur. Quintus est: cum interuenit consensus liber digniorum, in electionem minus digni, quia ex regula iuris in 6. Scienti, & con-

fenti.

197.

199.

200.

198.

sententi non fit iniuria, neque dolus. Potest tamen esse peccatum, si in notabile detrimentum Ecclesie talis consensus procuraretur: ut quando multum indiget opera dignioris. Sextus est, cum dignior non potest, aut non sine magna difficultate potest haberi; quia tunc censentur moraliter deesse digniores. Postremus est, quando in minus digno, concurrunt pietatis, misericordie, vel utilitatis publicae argumenta: quae causam iustam arbitrio viri prudentis ostendant adeste, ut dignus praefatur digniori, etiam si non efficiant illum digniorem. Ad huius confirmationem Navarrus *nu. 8.* quaedam adfert in usu posita, quae nemo damnet, sed potius commendatione digna iudicet: ut quod mortuo in curia, de Ecclesia valde bene merito, nepoti ipsius satis digno conferatur beneficium vacans per illius mortem, quia reliquit parentes egentes subsidio.

CAPVT XV.

De postulatione, ac de nominatione personae ad beneficia.

S V M M A R I V M.

- 201 Postulatio alia late sumpta, & alia stricta, quidque haec sit.
 202 Quis postulare, & quis postulari possit.
 203 Apud quem sit postulandum, & quod postulatione per ipsum comprobata, non sit opus confirmatione: quodque ante praesentationem postulationis liceat eam renouare.
 204 Nominatio tum late, tum stricte sumitur, quidque sit stricte sumpta, ac quotuplex.
 205 Notanda pro praxi de nominatione qua fit à Principibus ad beneficia Ecclesiastica.
 206 Conditiones in ea requisitae, quando est ad Archiepiscopatum, aut Episcopatum.
 207 Requisitae quando ea est ad Abbatias, & Prioratus conuenticuales, & electiuos.

201. **P**OSTULATIO late sumpta confunditur cum electione: sumpta vero stricte, ut in titulo 5. lib. 1. Decretalium, & à nobis in praesentia sumitur, ab ea distinguitur: definiturque potest congruenter iis quae habentur in cap. Bonae, 2. in cap. finali De postulatione Praelati. & in cap. Innotuit, De electione: simplex quaedam personae eligi prohibita, non ob vitium, sed ob defectum Canonicum, ad Praelaturam petitio apud Superiorem vnanimiter facta ab iis, qui ius eligendi habent. Ex qua definitione intelligitur triplex personae genus considerandum esse in postulatione: videlicet postulantis, postulati & Superioris apud quem postulat.

202. Ac quoad primum: postulare possunt qui eligere, ex cit. cap. Bonae: nempe Canonici, & aliae personae collegiales, quibus de iure competit electio Praelati futuri. Introducta enim fuit postulatio, quia saepe accidit: ut quis idoneus esset ad Praelaturam, nisi talem eligi Canones prohiberent.

Quoad secundum vero, is in Praelatum postulari potest, qui summo iure eligi non potest: non tamen indifferenter quilibet: sed is solus, qui non est omnino idoneus, & cuius impedimentum ita tolerabile est, ut eo non obitante vtiliter, & honeste praefici possit Ecclesiae. Si que non potest haereticus, ac aliter criminofus postulari, iuxta cap. 1. De postulatione Praelatorum: potest vero qui ob defectum aetatis aut quia ex illegitimo thoro natus est, aut quia nondum Clericus est, eligi non potest. Similiter Episcopus vnus Ecclesiae, qui in alia eligi non potest, postulari potest, ex cap. finali. Et qui nondum est Religiosus professus, potest in abbatem postulari, quem non possit eligi, ex cap. Cum monasterium, De electione.

203. Quod denique attinet ad tertium, is Superior potest postulationem admittere, qui super electionis impedimento, & defectu Canonico dispensandi ius habet & non alius. Facta que ab eo postulationis comprobatione, ea habet effectum plenum electionis confirmata: ita ut alia confirmatio non requiratur: sed statim atque postulatus admissus est ab

ipso Superiore, sit ei potestas, & ius transeundi ad Ecclesiam postulantium, ex Sylu. in verbo, Postulatio, quaest. 6. Ex quo in praecedenti quaest. 2. adde, satis esse ut postulatio fiat à maiori parte Capituli: & ex sequenti quaest. 8. Postulatione differre in hoc electione, quod publicato semel scrutinio, eligentes variare non possint: aut retrocedere: quia per illam ius acquiritur electo: postulantibus autem possint ante praesentationem factam Superiore, variare ac retrocedere: etiam publicato scrutinio (nisi obster fides praefixa compromisso) quia postulantes solummodo declarant votum suum, dirigendo illud ad Superiorem. Neque vllum ius postulat, cum sit inhabilis ad beneficium, acquiritur ex postulatione. Et ideo postulatus non potest iure conquiri, si postulantes variant antequam praesentatus sit Superiore. Quod quamuis ita sit, nihilominus postulatio potest esse sufficiens obiectum peccati simoniae: eo quod sit via quaedam ad consequendum beneficium, quantumvis non tribuat ius aliud quod ad illud. Alia quaedam habet Syluest. in eod. verbo, sed in quibus nihil est cur immoremur, cum iam fere postulatio, sicut & electio desierit esse in usu. Ad dicendum igitur de nominatione accedendum est.

Nominatio, sicut & postulatio, sumitur tum late, tum stricte: ac late sumpta sicut postulatio confunditur cum electione: sumpta vero stricte, ab ipsa postulatione distinguitur, quod postulatio de vno tantum fiat, & nominatio fieri possit de pluribus. Ea vero triplex est prout ex Panor. mit. refert Syluest. in verbo, Nominatio: & Rebuffus declarat in tractatu nominationum quaest. prima num. 23. 24. & 25. Vna est qua inter electores ante scrutinium aliquis nominatur tanquam idoneus ad beneficium: haecque nullum ius ad beneficium tribuit nominato, quia per eam tantum proponitur collegio, ut eligatur si placeat: modum enim habet tractatus, quo electores de idoneo eligendo inter se tractant. Altera est qua fit in scrutinio electionis: seu qua quisque electorum solet dicere secreto, Eligo, aut nominatio talem. Neque etiam per eam acquiritur nominato ius ad beneficium, quamuis scrutinio publicato, nominatis si dignum nominari, non possit variare, ex cap. Publicato, De electione. Priusquam autem publicaretur variare potuisse, additibi Syluest. Tertia est, qua duo, vel tres qui sunt digniores in Capitulo, vel collegio, nominantur Superiore, & petitur ut alicui eorum praelaturam, seu beneficium conferat: qua nominatione Superiore oblata, nominantes non possunt variare ex Reb. in cit. n. 25. Ad dente ex tali nominatione acquiri ius, ut ea pendente non procedatur ad electionem. Ceterum perinde ac electio, & postulatio, hodie nominatio ipsa stricte sumpta, raro in usu est, excepta ea quae Ecclesiae concessione, seu indulto fit à Principibus in suis terris ad Ecclesias Cathedrales, & ad Metropolitanas, atque ad Abbatias, & ad Prioratus conuenticuales electiuos. Talis enim non solum visitata sed etiam visitatissima est.

De qua proinde Confessarius monendus est imprimis, in ea, perinde ac in postulatione nefandum simoniae crimen committi ab illis, qui pro ea dederint, vel acceperint pecuniam, aut quid pecunia aestimabile: quoniam ius nominandi spirituale est, non aliter, ut nec ius patronatus laico competens, quam per privilegium ab Ecclesia concessum, nominatioque ipsa est via ad beneficium obtinendum, perinde ac electio, vel postulatio, in cuius locum ea succedit Papae concessione. Deinde non esse factam concessionem nominandi alium, quam idoneum, hoc est, habentem conditiones, tam eas, quas ius commune requirit, ut quis censetur dignus beneficio; ad quod assumitur (de quibus in praecedentibus diximus) quam eas quas particulariter requiruntur concordata facta inter Papam, & Principem, cui concessum fuit privilegium nominandi: quales sunt ea quae ex concordatis inter Papam, & Regem Galliae, tit. De regia ad Praelaturas nominatione facienda, §. primo, colliguntur à Rebuffo.

206. Prima est, ut Archiepiscopus, aut Episcopus, ad quem Rex Galliae nominare potest, iam vacet: ita ut nominare non possit ad vacaturum. Secunda, ut idem siue Archiepiscopus, siue Episcopus, spectet ad electionem, vel postulationem Capituli seu Canonicorum: ad eam electionem, aut collationem spectante ad alios iure aliquo speciali, talis no-

minatio locum non habeat. Tertia, ut nominatio fiat à Rege, non autem ab alio, nec alteri quam Papæ, seu Sedi Apostolica: ita ut nominatio Regis non sufficiat, nisi sequatur Papæ prouisio. Quarta ut nominatus, magister sit in Theologia, vel in ea licentiatius aut doctor in vtroque, vel altero iure (nisi esset ex consanguineis Regis, ac sublimibus personis, vel ex Religiosis, qui iuxta regulam suam institutum, non possunt doctoralibus insignibus decorari) graduatus in vniuersitate famosa cum rigore examinis. Quinta, ut sit persona grauis, honestæque vitæ, nec leuis capitis, ac iudicii. Sexta, ut Rex vnum tantum nominet, non plures, eumque constitutum saltem in 27. anno suæ ætatis. Postrema ut nominet intra sex menses à die vacationis: aut si nominet alium à Papa inuentum indignum, post tres menses à die reculationis intimatos sollicitatori eiusdem Regis, nominet aliam dignum: quod non faciens, Papa Ecclesiæ vacanti prouidere potest sine regia nominatione.

Quibus conditionibus partim similes, partim dissimiles idem author exsequens. §. 2. colligit, requisitas ad nominationem quæ Regi Galliæ conceditur faciendâ ad Abbâtias aut Prioratus conuentuales, & electiuis. Prima est, ut nominandus sit Religiosus. Secunda, ut is sit eiusdem ordinis cum aliis Religiosis, quibus præficiendus est. Tertia, ut sit in ætate saltem 23. annorum. Quarta, ut nominetur à Rege ipsi Papæ, aut Sedi Apostolica. Quinta, ut talis siue Abbâtia, siue Prioratus vacet. Sexta, ut Rex intra tempus sex mensium nominet, sique nominatum Papa recuset ut indignum: intra tres menses à die reculationis intimatæ eiusdem Regis sollicitatori, nominet alium dignum. Septima, ut electio pertineat ad conuentum. Postrema, ut electus sit expresse professus, si eadem conditionibus limitatam esse facultatem nominandi concessam aliis Principibus, par est existimare. Ex illis autem facile est intelligere in statu damnationis esse illos, qui ob nominationem factam à Principe in ipsorum fauorem, existimant quæsitum sibi esse ius disponendi de bonis Ecclesiæ, tanquam sibi donatis ab eodem Principe: qui id non potest, nec existimandus est facere tanquam ab omni ratione alienum.

- 223 Differentia duplex inter laicum & Clericum præstantes.
- 224 Episcopus institueret potest præsentatum, & quis præter ipsum idem possit.
- 225 Quando institutio facta sine præsentatione patroni sit aut non sit valida, ac quando fieri possit ab Episcopo, extra suum territorium.
- 226 Summus Pontifex potest derogare cuiusque iuri patronatus, & quando censendus sit de facto derogare.
- 227 Quid, quando ius patronatus fuerit Regum, aut aliorum magnorum dominorum: & quid cum fuerit simul Clericorum, & laicorum.
- 228 Diversi modi quibus accipitur nomen institutionis præsentati à patrono.
- 229 Papa, & solus, derogare potest conditionibus beneficii appositis à fundatore.
- 230 Cum adiecta est conditio ut beneficiarius dicat aliquas Missas, is debet esse Sacerdos.
- 231 An actus Sacerdotis esse debeat is, qui præsentatur ad tale beneficium.
- 232 Quando conditio dicendi numerum Missarum, sic apposita est beneficio, ut materiam præbeat peccati, vel onus immoderatum inducat, non valet.
- 233 Modi quibus ius patronatus extinguere potest.

DE hac materia in Decretalibus tam nouis quam antiquis, & in Clementinis habetur titulus De iure patronatus: de eaque amplissimum tractatum instituit Cæsar Lambertinus, & de eadem præter Canonum interpretes ad memoratum titulum, & Summularios in verbo, Ius Patronatus, agunt multalij, inter quos sunt, Rebuffus in praxi beneficiorum, 3. parte signaturæ, verbo, Nec non iuris patronatus, Corasius in quarta parte paraphrasis in materia Sacerdotiorum cap. 6. & Couarr. in practicis questionibus, cap. 36. & lib. 2. Variarum resolut. cap. 18. nouissimeque Azor in 2. par. Moral. Institut. lib. 6. cap. 19. & quatuor sequentibus, ac Suarez De religione tract. 4. lib. 4. cap. 28.

Primo autem considerabimus ius patronatus, secundo personam patroni præsentantis, tertio personam præsentandi, quarto personam instituentis præsentatum, quinto conditiones solitas apponi beneficiis patronatis.

CAPVT XVI.

De præsentatione, quæ à patrono fit ad beneficia Ecclesiastica.

S V M M A R I V M.

- 208 Definitio iuris patronatus: & quomodo ipsum conueniat laico.
- 209 Quibus competat ius patronatus.
- 210 Explicatio dubij, An ius patronatus acquiritur per prescriptionem & consuetudinem.
- 211 Qua Patrono accedant ex iure patronatus.
- 212 Tam Clerici, quam laici capaces sunt iuris patronatus, neque tantum apud vnum, sed etiam apud plures simul esse potest tale ius.
- 213 Notanda de donatione iuris patronatus.
- 214 Notanda de eiusdem permutatione, ac de venditione.
- 215 Quatenus licita sit venditio iuris patronatus, & quatenus simoniaca.
- 216 De acquisitione iuris patronatus per successionem hereditariam.
- 217 Locatorem rei cui annexum est ius patronatus, potest præsentare. Idem ius nequit dari in pignus.
- 218 Notanda de pluralitate patronorum.
- 219 Quatenus censura in patrono sit impedimentum validitatis præsentationis.
- 220 Non potest præsentare seipsum, & de peccato præsentantis indignum.
- 221 Quando peccat præsentans dignum relicto digniore, & quod peccatum in eo commissum non impediat præsentationis validitatem.
- 222 Quatenus absens possit præsentari: & quod pater possit præsentare filium suum.

SECTIO I.

De iure patronatus.

DE finitur ius patronatus, ius spirituali annexum, quod ex gratia conceditur ei, qui consentiente Episcopo Ecclesiam aliquam vel fundauit, vel extruxit, vel dotauit. Cuius definitionis prima parte significatur, quod licet ius Patronatus sit spiritali potestate Ecclesiæ institutum habeatque respectum aliquem ad Sacramentorum administrationem, ideoque sit aliquatenus spirituale, sicut ius eligendi Ecclesie ministros, non esse tamen mere spirituale: sed (prout dicitur, De iudiciis cap. Quanto, & De iure patronatus, cap. De iure) spirituali annexum, antecesserit nimirum, seu tanquam dispositionem ad aliquid spirituale.

Secunda parte vero, quod ex gratia conceditur &c. significatur id quod loco citato numero 6. Corasius habet: quod cum spiritualibus annexa, naturam sapiant spiritualium, quorum laicus est prorsus incapax, iuxta cap. Distinguimus, De iudiciis: ius patronatus non posse summo iure à laicis possideri; sed ipsum gratis illis, de quibus fit mentio in reliqua parte definitionis, concessum esse: tum ut ceteri inuitarentur ad similem liberalitatem erga Ecclesiam: tum ne illis qui in sacrum usum aliquid contulissent, beneficium collatum periisse videretur.

Reliqua parte definitionis indicatur, quibus competat ius Patronatus: nimirum illis qui Ecclesiam ipsam fundauerunt, id est, ut etiam interpretatur Corasius in sequenti numero 12. fundum in quo de Episcopi voluntate ædificaretur, donauerunt: vel illis qui extruxerunt, hoc est, sumptus ad ædificationem suppeditarunt, vel illis, qui dotauerunt, hoc est, perpetuum stipendium ministris in ea rem diuinam facturis constituerunt. Quod colligitur ex cap. Nobis,

De iure

De iure patronatus, & ex cap. Pia mentis, ex cap. Frigenti-
tius, ac ex cap. Quicumque, secundo, 16. questione 7. I-
demque pari ratione dici potest de æquipollentibus: puta
iis qui modicam Ecclesie dotem multum auxerunt, aut
Ecclesie dirutam reedificaverunt. De iis vero, qui non to-
tam aliquam Ecclesiam, sed vnum tantummodo benefici-
cium in ea instituerunt, dicendum est non habere quidem
ius patronatus in totam ipsam Ecclesiam, habere tamen in
illud beneficium.

Vbi adverte, ad ius patronatus acquirendum alicui, suf-
ficere quidem solam Ecclesie foundationem, vel solam ædi-
ficationem, sed dummodo hæc illam, & vitamque dota-
tio sequatur. Nam vt ex Panormi. habet Corasius loco vi-
s. 10. numero 12. & 13. existimandum non est sola fundi as-
signatione ius patronatus dari: ne sequatur absurdum,
quem dici patronum Ecclesie quæ nondum est, nec vn-
quam forte futura est. Atque ius patronatus acquiri iis, qui
de consensu Episcopi, sumptibus suis in assignato fundo Ec-
clesiam ædificant, intelligendum est, iuxta glossam primam
ad ant. ci. arum cap. Quicumque, si ipsi, aut certe alij, prout ex
Panormi. habet in citato numero 13. Corasius, Ecclesie assign-
ant dotem congruam, qualis censetur esse quæ sufficit ad
necessaria ministrorum, & ad luminaria: siue qua dote Ec-
clesia ædificari prohibetur in cap. Nemo, De consecr. di-
stinct. 1.

Ceterum non requiri ad acquisitionem iuris patronatus,
vt is, qui fundat, vel ædificat secuta dotatione, vel dotat
Ecclesiam ædificatam illud sibi expresse referret: sed ipso
iure acquiri, quantumvis non referretur: dummodo ei non
renunciatur: docet per cap. Significavit, De test. bus. Pa-
normitanus, ibid. num. 1.

Dubium vero est. An ius patronatus acquiri possit præ-
scriptio, & consuetudine: quod intelligi potest vel in
Ecclesia libera, seu quæ non habet patronum, vel in non li-
bera seu quæ habet patronum: Atque secundum priorem
intellektum, multi dixerunt ius patronatus non posse ac-
quiri præscriptio, quos Couarr. citat ad Regulam, Pos-
sessor, secunda parte, §. 10. numero 2. Cui contrariam opi-
nionem sequenti, non est asserendum, propterea quæ
Concilium Trident. decernit sess. 14. cap. 12. & sess. 25. cap.
9. vtrique De reform. Secundum posteriorem intel-
lectum vero conceditur quidem tale ius præscribi posse:
sed qua ratione possit, non eodem modo explicatur. Se-
quendum est autem quod in eo cap. 9. ad Concilio statuitur
his verbis, Decernit sancta Synodus vt titulus iuris patro-
natus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authentico
documento, & alijs iure requisitis, ostendatur: siue etiam
ex multiplicatis præsentationibus per acquisitissimum tem-
poris cursum, qui hominum memoriam excedat, aliasve se-
cundum iuris dispositionem. In ijs vero personis, seu com-
munitatibus, vel vniuersitatibus: in quibus ad ius plerum-
que ex usurpatione potius quæ situm præsumi solet: plenior,
& exactior probatio ad docendum verum titulum requira-
tura nec in memorialis temporis probatio illis aliter suffra-
getur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes
etiam continuatæ, non minori saltem, quam quin-
que in tantorum spatio: quæ omnes effectum sortite sint,
authentice scripturis probentur. In quo eodem cap. conse-
quenter, Concilium abrogat patronatus privilegio conces-
sos, iis exceptis qui Cathedralibus Ecclesiis competunt, aut
supremis Principibus in suis terris, aut Academicis in fauorem
studiorum. Vnde intelligitur, inferiorem Papa non
posse tale privilegium concedere alicui, qui nec fundauerit,
nec ædificauerit, nec dotauerit Ecclesiam, ad quam facienda
est præsentatio. Papam vero posse concedere, derogando
tali decreto eiusdem Concilij.

Porro quædam Patrono accedunt ex iure patronatus ver-
bis his expressis.

Patrono debetur honor, onus, emolumentum,
Præsentet, præsit, defendat, alatur egenus.

Quorum sensus est Patronum ex iure Patronatus habere
primo, honorem: tum quia primus locus, & honestissimus
ei debetur in Ecclesia, siue in sciendo, siue in eundo ad pro-
cessionem, ex cap. Nobis, De iure patronatus: tum quia co-
petit illi ius præsentandi Clericos idoneos, quibus Episco-

pus tenentur beneficia illius Ecclesie vacantia conferre, i-
tant Episcopus alium, quam à patrono oblatum, si modo i-
deus sit, instituire non possit, iuxta cap. Significati, eodem
titulo: Quæ tamen institutio sic est ad beneficij acquisitio-
nem necessaria, vt si patronus præsumat aliquem etiam di-
gnum instituire, & in possessionem inducere, excommuni-
cari, & Clericus ab eo institutus deponi debeat, iuxta c. Præ-
terea 1. eodem titulo. Idque quia per præsentationem, Cle-
rico tribuitur tantummodo ius ad beneficium: seu ius ab
Episcopo, vel ab alio cuius interit petendi institutionem:
quæ cum sit collatio quædam beneficij, per eam ius in be-
nificio acquiritur. Secundo, habere onus: quia tenetur Ec-
clesiam, eiusque bona defendere: sique deprehenderit mini-
stros male versari, eos non solum honeste monere, sed etiam
apud Episcopum accusare ex cap. Filius, 16. q. 7. Quæ de
causa aliquando vocatur aduocatus Ecclesie, aliquando vice-
cedominus, aut etiam custos, vel defensor, in cap. Præterea,
2. & in cap. Cuius autem, De iure patronatus. Habere deni-
que emolumentum: quia si necessitate prelus, egeat, debet
ali ab Ecclesia, cuius est patronus, ex cap. Nobis eodem ti-
tulo: ac etiam ipsius filij, similiter egentes, ex cap. Quicum-
que 2. 16. quæ sit. 7. vbi glossa verbo *Ad inopiam*, admonet id
esse intelligendum, quando patronus in summam egestatem
deductus est: & quando Ecclesie seu ministris quicquid de-
seruiunt, superest.

SECTIO II.

De persona patroni.

Non solum laici, sed etiam Ecclesiastici capaces sunt i-
uris patronatus, ex cap. Cum autem, De iure patronatus:
qui tamen si illud naçti fuerint ratione patrimonij, ponun-
tur in numero patronorum laicorum, iuxta cap. Cum dile-
ctus, eodem titulo, & finali. Etenim patroni Ecclesiastici ij
tantum dici debent, qui ratione Ecclesie quam tenent, fru-
untur eo iure: siue quia ex eiusdem Ecclesie bonis, fundatio
aliam quæ patronatus sunt, facta est: siue quia patroni lau-
ci ius eadem concesserunt. Capaces sunt autem eius-
dem iuris præter laicos eos qui Ecclesiam fundarunt, ædifi-
carunt, dotarunt, alij etiam. In quos ipsum transferri potest
quatuor modis: nimirum donatione, permutatione, ren-
ditione, & successione: De quibus Syluest. in verbo, *Ius pa-*
tronatus, qn. 4. & 5. Neque apud vnum tantummodo, sed
apud plures simul laicos ipsum ius patronatus esse potest, vt
quando vnus fundauit, alter ædificauit, & tertius dotauit
Ecclesiam. Aut quando plures simul, vel fundarunt, vel æ-
dificarunt, vel dotarunt, prout Panorm. habet ad cap. Ad
audientiam. 1. De Eccles. ædific. num. 4. postque cum Co-
rasius in supra cit. cap. sexto, num. 4. Addens id procedere etiam
si alij alijs minus contulerint, ex glossa ad summam dis-
tinctionis sexagesimæ tertie in fine: Item quando vnus pa-
trono præres in hæreditate succedunt, prout paulo post ex-
ponetur.

Circa dictam donationem, notandum est primo, si eam
laicus faciat Ecclesie, vel alicui loco Religioso, vel etiam
Clerico, intuitu Ecclesie quam tenet: vt valida sit, non re-
quiri Episcopi consensum, iuxta cap. vnicum De iure pa-
tronatus in 6. Secus in vero si eam facit alteri laico, aut Cle-
rico quidem, sed nomine, & intuitu tantum ipsius, non au-
tem Ecclesie: prout habet ex communi sententia Syl. in cit.
q. 5. disto. 3. ad quod facit cap. Præterea 2. De iure patrona-
tus: & quod consentaneum non sit eam translationem fieri
in Ecclesie præiudicium: ideoque requiratur Episcopi iudi-
cium, & consensus tanquam eius, qui eidem periculo de-
beat ex officio obuiare. Atque consensus tacitum: immo
& ratificationem, qua se incio antea factam donationem,
postea approbat Episcopus sufficere posse eadem ratio ostendit:
quia tunc præiudicium abesse iudicabitur.

Notandum secundo, non requiri Episcopi consensum
ad hoc vt vnus patronus renuntiet, seu remittat alteri com-
patrono ius patronatus, quod cum eo habet commune. Ad
quod facit cap. Ex insinuatione, De iure patronatus. Vbi
glossa ad verbum *Contulisset*: rationem tangit, quod tunc non
instituitur nouus patronus, sed ius quod erat penes duos
vni relinquatur: neque id fiat in aliquo præiudicium

Ecclesie;

Ecclesie; cum is qui relinquitur, perinde approbatus sit, ac alter qui relinquit.

Notandum est tertio, ius patronatus, cum donari possit, posse quoque legari, seu relinqui testamento. Nam legatum nihil aliud est, quam donatio libere facta a testatore. Vt autem validum sit tale legatum requiritur, sicut & in alia donatione, consensus Episcopi. De qua re ex Panormi. Sylu. in præced. quæst. 4. dicto 4.

Circa permutationem notandum est, ius patronatus cum sit quid annexum spirituali, non posse permurari cum temporali; posse autem cum alio iure spirituali, iuxta cap. Ad quæstiones, De rerum permutatione: vt cum alio simili iure, aut cum iure sepulcræ, &c. Requiritur autem ad eam, sicut ad donationem, consensus Episcopi; si ius patronatus transferatur in laicum, aut in Clericum nomine & intuitu ipsius, non autem Ecclesie.

Circa venditionem iuris patronatus, notandum est: tale ius non posse absque labe simoniæ vendi per se: prout censetur; si venderetur separatim à re temporali, id est, à fundo, vel possessione cui est annexum; aut pro eadem possessione pretium maius, quam alioqui daretur, ob tale ius ei annexum acciperetur. Id enim perinde esset, ac si calix maiori pretio venderetur, eo quod sit benedictus.

Licite autem vendi posse ius ipsum patronatus cum possessione cui annexum est, dummodo pro ea non exigatur maius pretium, quam si non haberet illud annexum: constat ex cap. Cum seculum, & cap. Ex literis, De iure patronatus, vtrouque iuncta glossa: tuncque id ipsum ius dicitur vendi cum vniuersitate honorum, id est cum re tota, omnibusque iuribus pertinentibus ad rem temporalem cui annexum est tale ius. Qua etiam ratione, nempe cum tota vniuersitate rei, in qua situm est, idem ius dari potest in feudum.

Vbi aduerte quod in cit. quæst. 5. dicto 4. Sylu. habet, simoniam committi, si possessio principaliter ematur ad consequendum ius patronatus ei annexum; aut si ipsum cum illa exprimat in venditione: verbi gratia dicendo, Vendo tibi villam, & ius patronatus, quod habeo in ea. An autem idem sit sentiendum si quis vendens rem cui annexum est ius patronatus, dicat: Vendo tibi talem possessionem cum omnibus iuribus, & actionibus ad eam pertinentibus: intelligendum est quoad forum conscientie, ex intentione vendentis. Nam si ea non fuerit vendendi ius patronatus per se, ac separatim à re temporali, licita est, & valida venditio: nisi ratione eiusdem iuris aliquid accipiatur in pretium. Sin intendatur, venditio censenda erit simoniaca, & illicita. Quoad forum externum vero, nisi aliunde sit præsumptio, non potest ex prædictis verbis condemnari venditio tanquam simoniaca: quia reuera non indicant vendi ius patronatus, vt separatim à re, cui annexum est: sed potius vendi cum eiusdem rei vniuersitate.

Circa successionem hereditariam notandum est, ius patronatus transire ad quemlibet heredem in solidum, etiam si non sint ex æqua portione heredes (dummodo tamen non sit aliquis heres institutus in re certa, cui soli sit annexum ius patronatus, quoniam tunc transibit ad solum heredem in illa re) ac cuiuslibet eorum ipsum competit, quoad omnes illius effectus memoratos in præcedenti num. 211. excepto iure præsentandi Clericum ad beneficium: quod quidem ius manet apud omnes heredes communiter, neque est penes vnum quemque singulariter ex cap. 1. De iure patronatus vbi glossa, ad verbum, Diuidi non debeat, idem annotat. Si igitur heredes ad egestatem veniant, quilibet illorum debet ali ab Ecclesia. In præsentando autem Clericum, omnes simul concurrere debent tanquam vna communitas, ex Clementina final. eodem tit. Neque sufficit quilibet per se singulariter. Perinde est autem siue heredes sint filij, siue alij, & siue mares, siue feminae. De quibus omnibus Sylu. in citata quæst. 4.

Illis adde: locatorem quamuis non acquirat directum, sed tantum vile dominium rei: acquirere tamen ius præsentandi iuxta cap. Ex literis, De iure patronatus. Adde etiam non posse tale ius dari in pignus simul cum vniuersitate rei in qua ipsum est: quoniam Ecclesia in eo patere-tur detrimentum: quando quidem nec patronus ipse præ-

sentare possit ad beneficium vacans, vtpote qui ius suum creditori tradidit: nec etiam possit creditor: quia non licet ei vt re sibi tradita in pignus; ne videatur, quod vsurarium est, ex mutuo capere lucrum: sicq; incommòdaretur Ecclesia.

Circa pluralitatem demum patronorum notandum est primo, cum Sylu. in verbo, In patronatus, q. 13. cum præsentatio fit à pluribus patronis tanquam à collegio, requiri vt maior pars collegij conueniat in præsentatione eius, qui institutus est: nempe si fuerint decem, conueniant sex. Cum vero fit à pluribus tanquam singularibus personis, non requiri tale quid, sed sufficere vt quis plura suffragia habeat, velut quatuor, cum alij habeat tantum duo, aut tria.

Notandum est secundo, Cum plures patroni dissentiant in præsentando: Ordinarius debere curare, vt consentiant. Modus vero aptus inter se conueniendi esse potest; si ipsi alternatiuam habeant; de qua in Clem. final. De iure patronatus, id est, si vnus hoc anno præsentet, alter sequenti, & ita deinceps. Quod si nolint conuenire, Ordinarius optionem habet instituendi, quem maluerit ex præsentatis, si absque scandalo id facere possit. Sin scandalum gigni videatur, auctoritatem habet promouendi ad beneficium aliquem alium, quem iudicauerit dignum; vt ex Panormi. habet Sylu. verbo, In patronatus, quæst. 8. dicto 4. Et ratio est: quoniam propter discordiam patronorum, Ecclesia non debet priuari ministro sibi debito.

Aut saltem dum patroni dissentiant, Ordinarius habet ius commendandi Ecclesiam alicui idoneo, ex eod. Sylu. uest. in sequen. quæst. 12. Qui etiam habet in citata quæst. 8. dicto 5. si pupillus patronus septennium egressus, & habens vsum rationis, in præsentando dissentiat à suo tutore præsentante alium æque idoneum, præferri debere præsentatum ab ipso pupillo: quia dominus est rei cui coniunctum est ius patronatus. Idem dic eadem ratione, cum Corasio in quarta parte paraphrasis in materiam Sacerdotiorum cap. 6. nu. 16. de præsentato ab vxore, quæ in dotem accipit rem in qua est ius patronatus: nempe præferri præsentato à marito, si ab illa dissentiat, quia vxor est naturalis, & vera dotis domina. Lege, In rebus, Cod. De iure dotium.

Aduerte quod de excommunicatione agendo statuitur, præsentationem factam à patrono Clerico excommunicato, esse inualidam: locum habere, non solum quando præsentat quis solus: sed etiam quando cum alijs vnum collegium, vel monasterium efficientibus, quorum omnium consensus ad valorem præsentationis est necessarius. Tunc enim requiritur, vt omnes ad illud spectantes, suffragium ferant: adeoq; vt nemo eorum sit impeditus per censuram. Ad quod faciunt quæ de electione ab excommunicato facta Franciscus tradit Suarez in 3. partem tomo 5. disput. 14. sect. 2. à num. 7. Secus esset vero, si plures illi concurrebant tanquam singulares personæ; quarum vnaquæque per se habeat ius præsentandi, vt ex Panormi. & alijs Canonistis ad cap. 3. De iure patronatus, habet lib. 2. par. 1. q. 2. art. 2. Lambertinus, qui in sequenti par. 3. quæst. 3. art. 4. bene etiam docet præsentationem inualidam non reddi validam per institutionem factam ab Episcopo: quia collatio faciendâ ad præsentationem patroni, non est absoluta, & libera, sed ita supponit eiusmodi præsentationem: vt ipsa nulla; inualidaque sit, si nulla; inualidaque fuerit præsentatio. Aduerte quoq; inualidam esse præsentationem cum patronus Clericus suspensus fuerit ab officio: quia præsentatio illi tantum conuenit ratione officij Ecclesiastici; non autem si fuerit solum suspensus à beneficio, quia talis suspensio Clerici priuat tantum perceptione prouentuum:

SECTIO III.

De persona præsentanda.

PRIMO notandum est, patronum non posse præsentare seipsum, ex cap. Per nostras, De iure patronatus: etsi quando sunt plures patroni, possint præsentare vnum ex suo numero, quia tunc cessat ratio in illo capitulo alata: quod nullus debeat se ingerere Ecclesiasticis officijs.

Secundo notandum est, eum qui scienter præsentat indignum, seu habentem impedimentum aliquod canonici-

218.

219.

220.

cum peccare mortaliter; quia infideliter facit officium sibi impositum: & quantum est ex sua parte, infert Ecclesie detrimentum; presentatioque inualida est si presentetur talis, qui sic secundum canones inhabilis, de quo egimus in preced. cap. 11.

Notandum est tertio, patronum debere de Clerico presentando inquirere, num sit idoneus: alioquin enim periculum esset ne presentaret indignum: cui periculo scienter se exponens peccat, sicut prius mortaliter, iuxta illud Ecclesiastici 3. Qui amat periculum peribit in illo. Nec obstat quod nemo existimandus sit malus, nisi id constet: quia id quidem verum est cum agatur de malitia morum: non autem cum de conditionibus secundum leges ad aliquod munus requisitas. Et certe imprudentia magna esset, ignotum nobis, sine inquisitione, iudicare conditiones habere ad beneficium acquirendum requisitas: puta aetatem, scientiam, ordinem, & si quae sint alia, in eo qui presentandus est requisita: quae non inveniuntur in omnibus.

221. Notandum est quarto, difficultatem esse, An patronus possit presentare dignum relicto digniore. De qua videtur dicendum: si presentatio facienda sit de Clerico alicuius determinati collegij, aut monasterij, vel civitatis, aut loci, vel familiae: sufficere si presentetur idoneus de tali collegio, monasterio, &c. etiam si extra sint alij magis idonei. Nam iuxta sunt leges statuente ut ad aliqua beneficia promoveantur solum Clerici de tali loco, aut collegio, aut familia, cum ad bonum commune tale quid spectet: quando quidem civitates, collegia, & homines singulares, p affectu quo duci solent erga sua loca, vel familias, alliciuntur ad bene merendum de Ecclesia. Quod si in tali collegio, civitate, &c. duo sint, vnus idoneus, alter magis idoneus, patronus debet presentare magis idoneum: alioquin non videretur fidelis erga Ecclesiam, nec in officio sibi commisso vultur agere negotium Ecclesiae, quae ipsi illud commisit. Quod idem pari ratione iudicandum est, si presentatio sit libera, nec stricte facienda de Clerico certi collegij, civitatis, &c. De qua re legendum est Concil. Trident. sess. 24. cap. 18. De reform. & etiam accommodanda quae dicta sunt in preced. cap. 14. documento 6. seu num. 195.

Ceterum quamvis graue peccatum sit ita male presentare, non ideo tamen presentatio est inualida, cum nulum ius detur, quo id statuatur: nec ratio dicitur parem esse debere rationem presentationis minus digni relicto digniore, & presentationis indigni.

Notandum est quinto, patronum videri functum suo officio si presentet idoneum, cum vnus tantum se illi offerat, aut plures quidem, sed aequae idonei. Nam illum compellere sub poena peccati mortalis ad praemittendam inquisitionem, inuenianturne alij digniores, iis qui se offerunt, esset gratiam ei concessam facere ingrati, & quasi odiosam contra finem ob qua ea conceditur: homines scilicet per illam alliciendi ad benefaciendum Ecclesiae, nam tali conditioni non facile submittent se Reges, & alij Magnates.

222. Notandum sexto, quod Sylu. in verbo *In patronatus*, q. 7. tractat: laicis personis presentantibus indignum; quia spiritualia, & Ecclesiastica ignorant, Ecclesiam parere, ac indulgere ut iterum presentent: sed debet Episcopus interea Ecclesiae vacanti aliquem praeficere, & patronum ipsum monere, ut alium presentet: cum ipse non possit instituire indignum. Clericis autem presentantibus indignum, eandem Ecclesiam non parere: quia tales non debent spiritualia, tanquam Ecclesiastica, ignorare.

Notandum est septimo, quod Corasius in ante citato cap. 6. num. 18. habet: de absente quidem non fieri iure presentationem, ex glossa ad Clement. Dudum, §. Statuimus, De sepulchris, verbo *Presentari*: attamen si absentis Clerici qualitas, conditio, & persona cognita est ipsi patrono, hic licite potest illum presentare: quia rei demonstrata frustra adicitur demonstratio. Sic etiam potest Episcopus absentem instituire: dummodo ei, qualitas illius, conditio, & persona sit nota. Nam ea ratione potest absenti conferre beneficium habetur, ex cap. Si tibi absenti, De praebendis, in 6. Sic quoque a Rege nominati, quamvis ab vrbe Roma abint, in Episcopos instituuntur a Papa: quia hic per litteras factus est de personis, & conditionibus eorum certior.

Notandum est octauo, quod Corasius addit in seq. nu. 19. ex glossa, & Panorm. ad cap. Consultat, De iure patronatus: patrem posse presentare filium: quia non datur ius quo id prohibeatur: neque impedit, quod filius dicatur eadem persona cum patre: & quod filius acquirat, acquirat patri: quia non est eadem persona secundum rei veritatem, sed tantum secundum legis humanae interpretationem, & fictionem: neque filius acquirat patri beneficium, sed sibi.

Notandum est postremo, cum Sylu. in verbo *In patronatus*, quest. 6. habentem ius patronatus laici, siue laicus sit siue Clericus, teneri presentare intra quatuor menses: habentem vero ius patronatus Clerici, teneri presentare intra sex menses, ex cap. vnico, De iure patronatus in 6. Quod tempus, quia ignorantia reddit hominem excusabilem, incipit currere a die quo patronus scit beneficium vacare, non autem a die vacationis. Quod si presentatus ab habente ius patronatus Clerici, reniciatur ob impedimentum Canonum, non potest idem patronus pro ea vice alium presentare: potest vero habens ius patronatus laici, facta simili presentatione, alium intra quatuor menses presentare. Cuius discriminis rationem habes in precedenti notabili sexto.

Adde aliud, de quo idem Sylu. in sequen. quest. 8. per cap. Cum autem, De iure patronatus: quod habens ius patronatus laici vno idoneo presentato, possit ante illius institutionem adhuc presentare alium: non quidem vt à primo recedat: sed vt altero ei accumulato, Episcopus quem maluerit, instituat: habens vero ius patronatus Clerici, vno Clerico presentato, non habeat ius presentandi alium: ne quidem praedicto modo, nempe accumulatiue: quia talis presentatio vim habet electionis, qua perfecta electores variare non possunt, ex cap. Publicato, De electione.

Ceterum cum in iure patronatus comunicant patronus laicus, & patronus Clericus, illud habens ratione suae Ecclesiae: ob talem communionem laicus gaudet privilegio presentandi intra sex menses. Sicut enim ille quidem habet communem cum pupillo, gaudet privilegio pupilli: sic in hac re privilegium Clerici, ratione societatis transit ad laicum. Ad quod facit textus citati cap. vnici cum glossa ad verbum Semestre.

SECTIO IV.

De persona instituyente presentatum à patrono.

224. DE iure communi est, vt Episcopus habeat ius instituendi omnes presentatos à patronis ad quae cumque beneficia intra suam diocesim existentia, cap. Ex frequentibus, De institutionibus, cap. 1. eod. tit. in 6. & cap. Cum satis, De officio Archidiaconi, iuncto cap. Omnes basilicae, 16. q. 7. ex quo haberi pro regula, quod institutio omnium Ecclesiarum spectet ad Episcopum. Lambertinus notat, De iure patronatus lib. 2. par. 3. quest. 1. art. 3. Addens Episcopum id ius habere, etiam si nondum consecratus sit: quia instituere est actus iurisdictionis (quam ille acquirit dum confirmatur à Papa subiiciente illi populum) non vero Ordinis. Vicarius item generalis Episcopi potestatem habet instituendi, iuxta citatum cap. Ex frequentibus: etiam si non habeat ius conferendi sine speciali mandato eiusdem Episcopi, ex cap. finali, De officio Vicarij in 6. qua de re Lambert. in seq. art. 5.

Idem iuxta cap. 1. De institutionibus in 6. dicendum est de Capitulo, sede vacante: nempe ius habere instituendis de qua etiam re Lambertinus in sequen. art. 7. Qui etiam in precedenti art. 4. alijs citatis notat: quod licet olim Episcopus iure communi non possit instituere absque Capituli consensu, nunc tamen vsum obtinuisse vt solus sine capitulo instituat.

Alijs Clericis Episcopo inferioribus ius instituendi potest conuenire, vel ex privilegio, vel ex praescriptione, vel ex consuetudine, vel ex statuto, vel ex fundatione beneficij: vt v.g. si capellania fundetur à laico ea conditione apposta de consensu Episcopi, vt Decanus, vel Archidiaconus, vel Praepositus certa Ecclesiae, vel alius presbyter ius habeat instituendi presentatum à patrono, non autem Ordinarius. De qua re etiam Lambertinus in seq. art. 10. De

iure

iure communi laicus non potest habere ius instituendi, nec ius ex concessione Episcopi; potest autem ex speciali privilegio Papæ; vel per concludendum approbatam per Papam De qua re adhuc Lambertinus in seq. art. 11. & 12.

Porro de ipsa institutione notandum est primo, ex eodem Lambert. lib. 2. par. 3. quest. 2. art. 2. eam non esse tantummodo irritandam, sed etiam irritam ipso iure, si fiat neglecto patrono. Validam autem reddi iam factam si patronus postea in eam consentiat. Item si patronus vocatus ad presentandum non presenter, & Episcopus ipso presente, & tacente aliquem instituat: validam quoque esse institutionem. Item si toto tempore intra quod patronus presentare potest, scienter taceat, & Episcopus instituat, validam adhuc esse institutionem. Similiter si Episcopus iubeat ut patroni presentent, nec faciant, atque ipsis scientibus, ac tacentibus ille instituat, validam adhuc esse institutionem. Idem quoque probabiliter dici potest, si Episcopus instituat, & patronus taceat, quando posset aliqui commode presentare. Vera enim est regula, quod sciens, & tacens consentire videatur.

Notandum est secundo, cum ex communi opinione Episcopus possit exercere extra territorium actus iurisdictionis Episcopalis, qui non requirunt causæ cognitionem iudicalem: ipsum quoque posse dum est extra territorium, sibi presentatum instituire; si institutio nullam requirat iudicalem inquisitionem, sed sufficiat examen presentati, iuxta Concilium Tridentinum prescriptum sess. 24. cap. 18. De reform. præcedere, antequam instituat in beneficio.

Notandum est tertio, ex ipso Lambert. in cit. 3. par. quest. 9. & ex Couar. alios citante in libro practicarum quest. cap. 36. Summum Pontificem, secundum communem opinionem, posse derogare cuiquam que iuri patronatus: quia iure tantum Canonico, cui Papa derogare potest, patronus convenit, & inter dum in suis literis de facto derogat. Quod an faciat, cum in illis dicitur beneficium huic, vel illi provideatur, ad cuiuscumque dispositionem pertineat, difficultas est. Ex communi autem sententia, Couar. loco cit. nu. 2. plures in eam commemorans, monet per ea verba derogari iuri patronatus Clericorum; non autem iuri patronatus laicorum: quia non censetur Papa præiudicare laicis, nisi facta expressa mentione illorum: ne auertantur a fundandis, ædificandis, ac dotandis Ecclesiis. Quod etiam procedit, ut idem author ex communi quoque sententia addit: cum in literis Apostolicis fuerint hæc verba, Ad cuiuscumque presentationem pertineat; quia locutio illa generalis respicit, & comprehendit omnes species Clericorum ad quos ius presentandi pertinet: siquidem aliquando pertinet ad Presbyteros simplices, aliquando ad dignitates, aliquando ad Episcopos, aliquando ad collegia, aliquando ad Religiosos, aliquando ad hospitalia, aliquando ad alios conventus Ecclesiasticos.

Addit præterea Couar. post Lambert. in cit. quest. 9. art. 11. & Rebuffum prima parte praxis beneficiorum, in tertia parte signature, verbo, iuri patronatus, num. 62. quod si Papa in literis Apostolicis dicat: Ad cuiuscumque presentationem pertineat, etiam laicorum non præsumi derogare velle iuri patronatus pertinenti ad Reges, Duces, Marchiones, & alios Principes, nisi expresse de illis faciat mentionem. Ita enim habetur ex regula 40. Cancellariæ, quæ, ut habet Lambert. loco cit. fuit Innocentij octavi, hisque verbis concepta est. Item voluit quod super quovis Ecclesiastico beneficio de iure patronatus laicorum non expediantur litteræ, nisi ponatur expresse, quod tanto tempore vacavit, quod eius collatio est ad Sedem Apostolicam legitime devoluta: vel ad id patronorum accedat assensus. Et, si per ipsam iuri patronatus huiusmodi, derogare contigerit: si ius huiusmodi ad aliquem Regem, Ducem, Marchionem, vel alium Principem pertineat, & de hoc in literis provisionis, vel mandati de providendo de dicto beneficio mentio facta non fuerit, non censetur iuri huiusmodi fore quomodolibet derogatum.

Notandum est quarto, quando ius patronatus pertinet simul ad Clericum, & laicum, ei non derogari per clausulam generalem, Ad cuiuscumque presentationem beneficii imperpetuum: quia tale ius licet quoad commoda, & favorabilia,

iudicetur Clericorum; quoad damna tamen & odia, censetur laicorum; ne his societas cum Clericis censetur damnosa. Ita docet Couar. in eodem cap. 36. num. 3. versu 3. Addens quod si essent duo patroni Clerici ratione suarum Ecclesiarum, & tantum unus laicus, admitti derogationem factam à Papa per clausulam generalem: quia tunc ius patronatus non est pariter Clericorum, & laicorum; sed pro maiori parte Clericorum. Addens item si plures sint patroni laici, quorum maior pars consentiat derogationi factæ à Papa, eam non impediri propter minoris partis resistantiam: si derogatio fiat sub hac speciali clausula, Si maior patronorum pars consentiat. Non vero si fiat per clausulam generalem, quia tunc derogatio non admitteretur, siue ex toto, siue ex parte derogetur.

Notandum est postremo, præter eam acceptionem, quæ nomen institutionis dicitur de collatione beneficii non libera, quæ fit ad patroni presentationem: esse duas alias visitas in materia de beneficiis. Una est, quæ accipitur pro imaginaria quadam beneficii traditione; quæ alio nomine inuestitura dici solet, congruenter cap. Cum olim, De sententia, & re iudicata, & cap. Propositum, De concessione præbendæ: sicque institutio sequitur collationem: sicut rei corporalis traditio sequitur donationem: ita ut primo quidem fiat collatio; deinde vero institutio seu inuestitura; tanquam traditio quædam. Et quia beneficium ipsum proprie tradi non potest: solet in locum, & signum illius tradi pileus, liber, annulus, aut quid simile. Tam autem eiusmodi collationis, quam institutionis ius, pertinet ad unum eundemque, nempe ad Episcopum: argumeto cap. penultimi, De institutionibus. Altera acceptio est, quæ institutio sumitur pro missione in corporalem beneficii possessionem, quæ sequi debet institutionem præcedenti acceptione sumptam. Etsi enim per inuestituram à collatore factam, beneficium quodammodo sit traditum, illiusque imaginaria quædam possessio in accipientem tranferretur: veram tamen, & naturalem possessionem is nondum est adeptus: sed tunc demum, cum in locum beneficii immisus fuerit: cuiusmodi immissio iure scripto pertinet ad Archidiaconum, ex cap. Ad hæc, De officio Archidiaconi, §. In nostra.

SECTIO V.

De conditionibus, quæ à patronis apponuntur beneficiis patronatus. & de modis quibus ius patronatus extinguatur.

Notandum est primo, non alium quam Papam posse derogare fundationum qualitatibus, & conditionibus: quia voluntas fundatoris mutari non potest nisi Papæ auctoritate; ut communiter notari ad Clement. Quia contingit, De religiosis domibus, habet Lambert. De iure patronatus lib. 3. quest. 5. art. 3. num. 6. Solere autem Papam iisdem conditionibus derogare (cum scilicet id in suis literis exprimit) notat Rebuffus in praxi beneficiorum 3. par. signaturum, verbo, Nec non iuri patronatus, num. 72. Addens in seq. 73. non solere derogare, quando petitur fundationi derogari in totum, & quoad omnes eius partes etiam non expressas, vel exprimentas: quia tales esse possunt, quibus ipse nollet derogari. Ex multis autem particularibus conditionibus apponi solitis, quas Lambertinus persequitur in præcedenti lib. 1. part. 1. quest. 9. illam tantum vltimam considerabimus de Milliarum dicendarum obligatione.

Circa quam dubitatur, primo, An cum in institutione beneficii conditio ponitur, ut beneficiatus semel, aut pluries in hebdomada celebrare debeat, requiratur ut tempore presentationis ipse sit actu Sacerdos. Ad quod Lambertinus lib. 2. par. 1. quest. 7. art. 27. affirmativè respondet: quia idoneus presentandus est in beneficio: neque ad beneficium idoneus dicitur nisi ille qui potest & vult eide in deseruire, ex cap. Super inordinata, De præbendis, Iam ille qui non est actu Sacerdos, deseruire non potest ei beneficio, cui ex lege fundatoris coniunctum est onus Missas aliquot celebrandi per ipsum beneficiarium. De qua re plura idem author: docens in sequent. art. 28. idem iudicium esse si in fundatione dicatur ut ipse per se, vel per

alium Sacerdotem celebret: quia sensus eorum verborum est vt si ipse impeditur sit celebrare per seipsum, curet vt loco suo alius celebret: non autem quod sufficiat alterum eorum celebrare, nec necesse sit beneficiarium Sacerdotem esse.

231. Dubitatur secundo, An quando in institutione beneficij ponitur conditio vt beneficiarius sit Sacerdos, requiratur vt sit actu Sacerdos tempore presentationis. Ad quod per tradita à Lambertino in ead. quest. 7. art. 29. respondendum est requiri, si fundatio sit facta à laico; non item si ab aliqua Ecclesia, vel à Clerico ratione sue Ecclesie: sed sufficit presentatum ad tale beneficium, ea ratione esse tempore presentationis, vt intra tempus à iure statutum possit fieri Sacerdos sine dispensatione. Cuius differentie ratio reddi potest, quod laici facientes fundationem, non presumantur loqui secundum canones quos ignorant: Clerici autem presumantur loqui secundum canones. Secundum quos beneficium tribus modis dicitur Sacerdotale (quos ex Ioanne Andrea, & aliis refert Lambert. in supra memorato art. 27. num. 8.) vel quia exigit, vt illud habens, sit Sacerdos: vel vt teneatur fieri Sacerdos intra tempus prescriptum à iure, alioqui ipse sit eo beneficio priuatus: vel vt actu fiat Sacerdos intra tempus iuris, alioqui fructus non faciat Sacerdos, licet non priuatur beneficio. Quorum modorum vno aliquo sufficit intelligi conditionem beneficij adiectam, vt beneficiarius sit Sacerdos.

232. Notandum est secundo, circa eandem conditionem, congruenter iis quæ de illa ex Panormit. habet Syluest. in verbo, Missa 1. quest. 7. in fine; si patronus beneficiario imponat obligationem per seipsum celebrandi ter vel quater in hebdomada: eam non esse intelligendam ita strictè, quin iuxta cap. Significatum, De prebendis, si ob legitimum impedimentum non possit tunc cum debita preparatione, deuoteque celebrare, satis sit vt celebret per alium, vel celebrationem differat in aliud tempus, sublato impedimento. Alioqui enim institutio illicita esset, tanquàm dans materiam peccandi. Quod pari ratione dici potest de obligatione à patrono imposta celebrandi in certo altari, vel Ecclesia, aut capella: nempe vt occurrente legitimo impedimento, celebretur in alio loco. Pro quibus facit, quod obseruandæ quidem sunt conditiones quas patronus ab initio fundationis apposuerit beneficio de cõsensu & auctoritate Diocesanæ: quia vnusquisque potest alteri rem suam donare, cum quo voluerit onere: ita vt illam acceptans tale onus subire teneatur. Sed tamen, vt videre est apud Lambertinum lib. 1. part. 1. quest. 9. art. 1. à num. 65. id habet varias, non modo ampliaciones, sed etiam restrictiones: & inter eas, vt non procedat quando huiusmodi conditio fuerit grauamen immoderatum, & intolerabile: quia talis, ne que de Episcopi cõsensu apponi potest ab initio fundationis; neque tenet si ab initio quidem fuit moderata, & tolerabilis, sed post facta est immoderata, & intolerabilis: quod idem author notat in sequen. num. 145. Item vt non procedat cum conditio fuerit recte rationi contraria, vt est illa, de qua Syluester loco citato: celebrandi quotidie de sacrosancta Trinitate, aut de sancto Michaele, relictis Missis iis quæ iuxta rubricas, sunt celebrandæ, siue de tempore, siue de Sanctis.

Cæterum in dubio, seu cum non constiterit aperte impedimentum esse legitimum; recurrendum est ad Episcopum pro licentia habenda, sicut recurritur, vt infringi possit ieiunium sine peccato, cum occurrit quidem impedimentum ieiunandi: sed nõ constat aperte an sit sufficiens. Adde cum patronus apposuit obligationem celebrandi certum numerum Missarum & decrementibus redditibus, vel alia de causa, onerosus est tantus numerus: Episcopum habere per Concil. Trident. sess. 25. cap. 4. De reform. auctoritatem reducendi eundem numerum ad minorem.

233. Superest vt pauca attingamus modos, quibus ius patronatus extingui potest. Primus igitur est, per cessionem: nempe cum quis ius patronatus quod habet renuntiat ei Ecclesie, in qua illud habet. Nam tunc talis Ecclesia manet libera, ex cap. vnico De iure patron. in 6. Alter est, cum quis Ecclesiam, cuius est patronus, scienter paritur fieri collegiatam sine iuris sui reservatione. Nam tunc de recto-

re eiusdem Ecclesie vacantis non prouidebitur ex illius presentatione: sed ex collegij electione, iuxta cap. Nobis. De iure patronatus iuncta glossa, verbo, In capella. De qua re Panormit. ibid. vbi & tractat an ipso patrono invito, liceat talem mutationem facere. Tertius est, si Ecclesia incendio consumpta fuerit, vel vitio aliquo corruerit, vel capta, detentaque sit ab hostibus: quia sublata substantia rei, consequenter accidens illius perit. Quartus est, si patronus Rectorem, aut Clericum ipsius Ecclesie per se, vel per alium occiderit, aut mutilauerit, iuxta cap. In quibusdam, De penis: vbi id Panormitanus notat. Quintus est, si patronus efficiatur hæreticus, aut incurrat in aliud crimen, propter quod omnia bona ipsius confiscata sint: tanquàm perente scilicet accidente, dum substantia perit.

CAPVT XVII.

De simplici collatione beneficii Ecclesiastici.

SVMMARIVM.

234. Quid sit simplex collatio beneficii Ecclesiastici.
 235. Quæcumque beneficia potest Papa conferre, & solus beneficia reservata.
 236. Com. ut. us. Papa cum aliis Ordinariis: & quis significetur nomine Ordinarii.
 237. Potestas Cardinalis, & Apostolici Legati à latere, beneficia conferendi: & quod eam non habeant ceteri Legati Apostolici, nisi specialiter eis committatur.
 238. Notanda de potestate Legati à latere, restricta circa collationem beneficiorum.
 239. Spectat ad Episcopum conferre beneficia in sua diocesi: quod non potest semper facere libere.
 240. Quid in eo requiratur vt talem potestatem habeat, aut exerceat.
 241. Capitulum Sede vacante non habet quidem ius conferendi beneficia spectantia ad collationem Episcopi: habet tamen confirmandi electum, & instituendi nominatum, & vnde oriatur alia differentia.
 242. Generalis Vicarius Episcopi non potest beneficia conferre, nisi ex Episcopi sui commissione, & qua alia ipse sit.
 243. Quando Episcopo datus coadiutor possit, aut non possit vice ipsius conferre beneficia.
 244. Quando possit qui possessor quidem est iuris conferendi, sed non est dominus.
 245. Quid sequester possit.
 246. Beneficia conferri debent pure, libere, & palam.
 247. Item que sine diminutione, & iam vacantia: nec ad certum tempus, sed ad totam vitam.
 248. Collatio beneficii non debet fieri alternatiue, aut copulatiue: & quando vacans possit, aut non possit in duo diuidi.
 249. De tempore intra quod fieri debet beneficiorum collatio.
 250. Conditiones requisitæ ad validitatem collationis beneficiorum.
 251. Plenitudo potestatis requisita ad validitatem collationis beneficii: & aliquot casus in quibus ea deficit.
 252. Modi quibus talem potestatem habens, potest eam amittere.
 253. Invalida est beneficii collatio facta post tempus à iure constitutum: & quatenus potestas conferendi deuoluatur ab vno in alium.
 254. A Regularibus etiam exemptis, ad Episcopum sit deuolutio, & quedam alia pauca tacta pro praxi.
 255. Modus quo beneficii collatio inualida est ob collatoris peccatum commissionis.

234. Collatio simplex dicitur ad distinctionem præcedentium modorum, quibus acquiritur beneficium. In illis enim semper quidem est collatio actu, aut virtute: sed præter eam simul est actio alia à qua quisque eorum propriam accipit denominationem. Definiri autem potest talis collatio: concessio beneficii Ecclesiastici vacantis, nulla alterius Superioris confirmatione indigens. Ex qua definitione satis intelligitur, collationem distingui ab institutione, quæ non est libera, sed ad presentationem patroni facta: & ab electione proprie dicta, quæ requirit confirma-

firmationem Superioris. Intelligitur etiam quae in iure dicantur beneficia electiua, quae patronata, & quae collatiua.

Occurrit autem hic considerandum primo, quorum beneficiorum sit simplex collatio: secundo, quibus conferri: tertio, à quibus conferri possint: quarto, quis sit debitus modus conferendi: postremo, quae conditiones requirantur ad validitatem collationis. Atque de primo: illud paucis monendum est, simplici collatione conferri omnes dignitates, Canonicatus, portiones, & prae bendas Ecclesiae: sine Cathedralis, siue collegiatae. Item omnes Ecclesias parochiales, ac demum omnes praesimoniales portiones, capellanias & beneficia simplicia teruitoria, nisi obster consuetudo, priuilegium, vel fundatio, vel edificatio, vel dotatio: ex quibus praedicta beneficia possunt habere patronos, necesse in collatiuorum, sed in patronatorum numero: de quibus in particulari nihil certi statui potest: quia talis conditio eorum, pendet ex incerta, ac varia hominum voluntate. De secundo vero, iudicandum est per tradita in praeced. cap. 11. & 12. Certum est enim beneficia debere conferri dignis: & quibus nulla obstantiuris impedimenta. Vnde nobis in memorandum est tantum in tribus reliquis ex ante memoratis.

SECTIO I.

De ius, à quibus beneficia de iure conferri possunt, ac primo de Papa.

335. **P**apa solus confert beneficia reseruata, de quibus in sequenti titulo cum de vacatione beneficiorum: atque prout expressum est in fine Clementinae primae, tit. Vt lite pendente: ipse per totum mundum habet ius conferendi per praerogationem quaecumque beneficia, etiam electiua, aut patronata; quia electoribus, & patronis potestas eligendi, aut praesentandi (ex Panorm. ad cap. Quoniam, De iure patronatus num. 2.) conuenit tantum de iure Canonico: cui Papa derogare potest: licet non semper faciat, nec semper facere aequum sit. Imo vero si beneficium sit iuris patronatus laici, collatio illius per Papam facta, erit irruptiua, nisi de eodem iure faciat mentionem: vt idem Panormit. habet ad cap. Cum dilectus, eodem tit. num. 12. Idem ac de Papa iudicium est de Concilio generali legitimo: cui ille cum sua auctoritate adest per se, aut per suos Legatos: non autem de collegio Cardinalium Sede vacante, ex Clement. Ne Romani, §. 1. De electione. Et ratio est, quia nequeunt tunc de aliis negotiis tractare, quam de electione futuri Pontificis, ex cap. Vbi periculum, §. Item, De elect. in 6.

336. **P**apa igitur sic concurrat cum quocumque Ordinario, vt si beneficium vacet, & prius (etiam vna tantum hora dummodo scripto, vel testibus id probati possit ex Glossa ad cap. Si à sede, De praebendis in 6. verbo, Nec appareat) impetretur ab eodem Papa, quam ab Ordinario, praefertur prouisus ab ipso Papa: contra vero si prius prouideatur ab ordinario collatore, sic prouisus praefertur posterior prouiso à Papa. Quod si non constet quis praeruerit conferendo, Papane, an ordinarius; ille ex prouisus praefertur, qui prius nactus fuerit possessionem: sique neuter eam nactus fuerit, praefertur prouisus à Papa propter dignitatem prouidentis. Ita habetur ex citato cap. Si à sede.

Nota obiter cum Corasio in sua paraphrasi in materiam sacerdotiorum par. 2. cap. 4. in initio Ordinarium hic vocari inferiorem Papa, qui iure suo potest beneficium conferre: iuxta glossam ad initium cap. Ordinarij, De officio Ordinarij in 6. Tales sunt tum Episcopi, tum Episcopo inferiores, quibus ius, vel consuetudo talem potestatem tribuit, etiam si iurisdictionem ordinariam non habeant: qualis censetur simplex Parochus, qui nonnumquam habet ius conferendi aliquas capellanias, aut alia beneficia simplicia ratione altaris in sua Parochia fundati.

SECTIO II.

De Cardinali, & de Papa legato.

337. **C**ardinalis etiam si non sit Episcopus, vel presbyter, eius habet conferendi omnia beneficia, quae sunt in ea

Ecclesia, cuius ipse titulum habet quasi Episcopalem, De qua re habetur bulla Clementis 7: quae est ordine septima in collectione Petri Matthaei Legatus vero à latere, id est, ex Cardinalium collegio assumptus, potest per concursum cum Ordinario, ac praerogationem conferre omnia beneficia prouinciae sibi commissa, ex cap. 1. De officio Legati in 6. Sicque in collatione beneficij tres possunt concurrere, inter quos sit locus praerogationi nempe Papa, Legatus à latere, & Ordinarius. Id quod habetur ex memorata glossa ad cap. Si à sede, verbo legato. Potest etiam idem legatus beneficia vacatura reseruare suae collationi: ita vt Ordinarius vacantia conferre non possit, ex cap. Praesentis De officio Legati in 6. Alius vero Legatus Papae neutrum potest, nisi nominatim ad id ius deur illi à Papa, ex cap. primo, iam citato: proceditque ex eodem cap. siue sit Legatus in aliquam prouinciam missus ad aliqua negotia tractanda, qui solet dici Nuntius Apostolicus: siue sit legatus natus; quo nomine appellatur is qui ratione Ecclesiae cui praeficitur, sit Legatus, seu legatione fungitur in ea prouincia: vt in Angha Archiepiscopus Cantuariensis, ex cap. 1. De officio Legati.

238. **A**derte autem primo, Legatum à latere non posse dare ius ad vacatura beneficia. Ratio est, quia non conuenit tale ius à Papa cuiquam comunicari: quandoquidem potest inde prouenire aliqua occasio captandae mortis alienae, prout habetur ex cap. 2. De concessione praebendae. Obiicienti autem quod idem Legatus possit, vt ante dictum est, beneficium vacaturum reseruare suae collationi. Nam facile respondetur, per talem reseruationem nulli certa persona tribui ius: ita vt nihil impediatur quin postea beneficium conferatur pro arbitrio reseruantis: siq; nulla occasio datur captandae mortis.

Aderte secundo, nec posse reseruare beneficia vacantia in curia Romana, quoniam talia sunt reseruata collationi Papae, ex cap. 2. De praebendis in 6. Nec item si ea sint Episcopatus, vel abbatia, vel alia beneficia regularia, vel sint electiua quidem dignitates maiores, sed inferiores Episcopatu, ex cap. Deliberatione, De officio Legati in 6. Nec denique si sint beneficia patronata, quorum praesentatio pertinet aut ad laicum, prout notat Glossa ad Clementinam. Per literas, verbo Apostolicis, De praebendis: aut etiam ad Clericum simul, & laicum, prout notat Panormit. ad cap. finale De iure patronatus num. 9. Id quod Corasius sequens in 2. part. cap. 3. num. 11. ipsum probat quia non est aequum ex socio Clerico laicum damnificari: argumento cap. Sacris, De sepulturis; sed potius ex priuilegio laici, socium Clericum sentire commodum. Potest tamen idem Legatus reseruare, quando ius patronatus competeret laico ex praescriptione, consuetudine, aut priuilegio generali, prout idem Panormit. notat ad cap. Dilectus, in fine, De officio Legati. Qui & in eiusdem principio notat esse idem iudicandum, quando ius patronatus competeret Clerico ratione suae Ecclesiae. Dicitur vero est, priuilegio generali, quia vt ex eodem auctore habet Corasius in cit. cap. 3. n. 15. si iure speciali, & expresso priuilegio certorum beneficiorum, aliquis conferendi ius habeat, Legati potestas ad ea non extenditur: quia cum specialis prouisio praepolleat generali, ex cap. 1. De rescriptis, & cap. Dudum, §. Nos igitur, De praebendis, in 6. de illis, quae specialiter commissa sunt alteri. Legatus se non interponit, ex cap. Studuisti, De officio Legati.

SECTIO III.

De Episcopo.

339. **O**rdinario iure quilibet Episcopus confert beneficia suae dioeceseos. Nam ad Episcopum pertinet institutio, & destitutio beneficiorum suae dioeceseos, cap. Ex frequentibus, & cap. Cum venissent, De institutionibus, & cap. Conquerente, De officio Ordinarij & cap. 1. De capellis monachorum, & cap. Cum ex intincto, in fine, De haereticis. Item omnes Ecclesiae in ipsius territorio constitutae relinquuntur ipsius cura, & sollicitudini, cap. Omnes Basilice, & cap. Nullus, dist. 16. quaest. 7. de eiusque disponendi habet auctoritatem tanquam vocatus à Summo

Pontifice in partem sollicitudinis, cap. Ad honorem, De auctoritate, & vsu pallij.

Verumtamen talis collatio non est semper libera, nonnunquam enim beneficia sunt patronata, & ideo collatio illorum aliter facta, quam ad patronorum presentationem nulla est, ex cap. Decernimus 16. quæst. 7. nonnunquam veto possunt ab Episcopo tantum coniunctim cum Capitulo, aut de consilio Capituli: vel contra, de consilio Episcopi à Capitulo conferri, iuxta cap. vnicum §. 1. & ultimo, Ne sede vacante in 6. De qua re Corasius par. 2. cap. 4. vbi inter cætera numero 6. annotat: ad solum Episcopum, cum consilio tamen Capituli, præbendarum Ecclesiæ Cathedralis collationem pertinere, ex cap. Nouit, & cap. Quanto, De iis quæ sunt à Prelato. Minora autem inferiorum Ecclesiarum beneficia, Episcopum conferre sine Capituli consilio. In maioribus autem debere illud consilium, ex citato cap. Quanto: aut si sint Ecclesiæ collegiatæ, consecrata eis presentatione, instituire: argumento cap. Cum Ecclesia Vulterana, De electione. Ad quod cap. Panormi. id notans, addit exceptionem, congruenter cap. Eanoscitur, De iis quæ sunt à Prelato: nisi prædictis obstet consuetudo, aut priuilegium: quæ nonnunquam efficiunt, vt electio Canonici pertineat ad solum Episcopum, aut cõtra ad solum Capitulum, vt in casu citati cap. Cum Ecclesia Vulterana.

240. Cæterum vt Episcopus supradictum ius habeat, non requiritur quidem, vt sit consecratus; requiritur tamen vt sit electus simul, & confirmatus: vel præsentatus simul, & institutus, vel simpliciter proutus à Papa. Nec enim Episcopum ante posse beneficia conferre, vel cætera quæ sunt iurisdictionis Episcopalis exercere, habetur ex cap. Nosti cap. Transmissam, cap. Qualiter, De electione. Non etiam res, & negotia Episcopatus, ne quidem tanquam œconomum, aut procuratorem posse administrare, ex cap. Auaritiæ, eod. tit. in sexto.

Porro quia collatio beneficij est iurisdictionis voluntariæ (neque enim quis cogitur beneficium conferre, aut acceptare collatum, iuxta cap. Si tibi absentis, De præbendis in 6.) ea tanquam non indigens iudiciali strepitu potest fieri ab Episcopo existente extra territorium ac diocesim suam, prout notat glossa ad cap. 3. De præbendis in 6. verbo, In remotis. Restat monendum quod docet Corasius 2. parte in fine cap. 4. Episcopum valide conferre beneficia quantumuis sit reus criminis etiam grauissimi, atque accusatus: quia ex quo toleratur in officio, rata esse debent; quæ ab eo interea geruntur, iuxta legem Barbarus, De officio Prætoris. Imo nec depositus si prouocauit: quia cum non censeatur damnatus qui prouocauit, status eius integer manet, vt suæ dignitatis oneribus interim fungatur.

SECTIO V.

De Capitulo, & de Vicario, & Coadiutore Episcopi.

241. Capitulum sede vacante nõ habet ius conferendi beneficia pertinentia ad collationem Episcopi. cap. Illa deuotionis, tit. Ne sede vacante: nec etiam recipiendi illorum resignationem permutandi causa: nisi sit beneficium, cuius collatio ad ipsius Capitulum, & ad Episcopum communiter pertineat; nam ea communio facit, vt Capitulum ipsum possit tunc conferre, ex cap. 1. eod. titulo in 6. Potest & Ecclesiis, tunc in diocesi vacantibus (vt ex Panormi. ad cap. Cum nobis, De elect. notab. ultimo adfert Corasius, part. 2. cap. 7. num. 4.) œconomos præficere, iuxta cap. Cum vos, De officio Ordinarij: & eos commendare aliquibus, donec fuerit prouisum de pastoribus, propter periculum scilicet diurnæ vacationis. Potest item electos confirmare, & à patronis præsentatos instituire, ex cap. Cum olim, De maioritate, & obedientia, & ex cap. 1. De institutionibus in 6. Potest adhuc alia multa quæ Rebuffus persequitur in praxi beneficiorum, titul. De deuolutione, à num. 58.

Proposita vero diuersitas collationis à confirmatione, & institutione censetur nasci ex eo, quod confirmatio & institutio sint actus necessitatis; quorum vsus pendet ab

aliena voluntate, cui satisfacere non est præiudicare futuro Episcopo, tollendo ei aliquid pertinens ad ipsius liberam dispositionem. Simplex autem collatio beneficij sit libertatis, rationem habens cuiusdam donationis, hoc nomine: quod ex pluribus dignis possit eligere quem velit, prout declarat glossa in summa cap. finali, De officio Vicarij in 6. & patet ex cap. Post electionem, De concessione præbendæ. Quæ quidem libertas annumeranda est inter fructus Episcopatus, qui futuro Episcopo referuari debent, per glossam ad supra citatum cap. Cum olim, verbo, Capitulo.

Porro eadem ratione, qua de Capitulo, negandum est de œconomis, cui commissa est administratio generalis, & libera bonorum Episcopatus vacantis; posse conferre beneficia: quia talis generalis commissio semper intelligitur excepta alienatione bonorum gratuita: qualis est facta per donationem, ex glossa in supra memorata summa.

Generalis etiam Vicarij Episcopi non habet ius conferendi beneficia ad Episcopum collationem pertinentia, ex cap. finali, De officio Vicarij, in 6. nisi, vt ibidem additur, ea facultas illi specialiter ab Episcopo concedatur: tunc enim habet ius conferendi ex commissione. Vbi notanda sunt quædam cum Corasio par. 2. cap. 8.

Primum est, Vicarium Episcopi non posse quidem expedire ea quæ sunt meræ gratiæ: vt esse censentur beneficiorum collationes, cum sint donationes quædam, vt ante habitum est: posse tamè ea quæ sunt iustitiæ, & necessitatis: vnde confirmare potest electos, & instituire præsentatos, prout per cap. Ex frequentibus, De institutionibus, docet glossa ad citatum cap. finale, verbo, Non possunt.

Secundum est, eundem Vicarium si ab Episcopo potestatem habeat recipiendi renuntiationis beneficiorum factas causa permutationis, habere quoque potestatem conferendi eiusmodi beneficia: quia communis vsus obtinuit, vt eodem contextu, quo in permutatione beneficiorum admittitur vtriusque renuntiatio, pariter fiat vtriusque collatio; quæ non est libertatis, sed necessitatis: quandoquidem talia beneficia non nisi permutantibus conferri possunt, ex Clement. vnica, De rerum permutatione.

Tertium est, Vicarium generalem, cui ab Episcopo concessa est specialiter facultas conferendi beneficia, eam extra territorium exercere posse, perinde ac Episcopum ipsum, cum quo habet idem auditorium, seu tribunal, ex cap. 2. De consuetudine in 6. & ex cap. Romana, De appellationibus, eodem libro: ita vt quod à Vicario geritur, pro eodem habeatur, ac si ab Episcopo gereretur.

Quartum est, facta reuocatione prædictæ facultatis, si Vicarius ipse generalis eam ignorans, beneficium contulerit, tenere collationem: quoniam vt is talem facultatem non ante acquirit, quam illam sciat: ita nec ignorans sibi ademptam fuisse, illam amittit: argumento cap. Audita, De restitutione spoliatorum. Quod & confirmatur à simili: quia reuocatio procuratoris, quæ ei intimata nõ est, non impedit (nisi ipse fraudulenter agat) renuntiationem, aut alterius actus ipsi commissi validitatem, iuxta textum expressum in Clement. vnica De renuntiatione.

De Coadiutore, qui iuxta cap. Vnicum, De Clerico ægrotante, in 6. datus est Episcopo propter amentiam ipsius, occurrit monendum, quod habeat ius conferendi beneficia pertinentia ad eiusdem Episcopi collationem: tum quia Ecclesia alioqui pateretur detrimentum ex vacatione diuturna beneficiorum: tum quia est tanquam curator furiosus, aut minoris, plenam habens administrationem bonorum illius. Eum vero qui datus est propter senium, vel alium morbum corporis, non habere tale ius: quia tunc rationes propositæ non habent de se locum. Nam in senibus cum debilitate corporis, inesse potest maturitas morum, quæ suadeat ipsum in suo officio permanere, iuxta illud 2. ad Corinth. 12. Cum infirmus, tunc potens sum: nonnunquam item corporis infirmitas fortitudinem cordis augmentat, prout habetur in cap. Nisi pridem, §.

Alia vero, De renuntiatione. Istud vtrumque habet Corasius par. 2. cap. 4. num. 9. 10. & 11.

SECTIO V.

De possessore & sequestro.

144. **D**Varenus lib. 3. De sacris Ecclesiæ ministris cap. 9. & Corasius par. 2. cap. 5. congruenter, cap. Cum olim De causa possessionis; notant ad validitatem collationis beneficii sufficere, ut is qui confert, sit bona fide quasi in possessione conferendi: etiamsi non sit proprietarius, id est, apud ipsum reuera non sitius conferendi. Quod confirmatur à simili: quia tale quid sufficit ad validitatem: tum electionis, iuxta cap. Querelam, De electione: tum præsentationis, iuxta cap. Ex literis, De iure patronatus. Idque adeo verum est ut prouisus à possessore bonæ fidei præferatur prouiso à proprietario, eove cuius conferendi competit: argumento cap. Consultationibus, De iure patronatus: ubi glossa est legenda. Porro facta collatio à possessore malæ fidei est nulla: ut per cap. Grauis, De restitutione spoliatorum habet in eodem cap. 9. Duarenus, addens ex Panormit. ad citatum cap. Consultationibus: nullam etiam esse factam à proprietario non possidente suum ius conferendi: ob defectum scilicet sufficientis auctoritatis.

145. De sequestro dubium est, an ius habeat conferendi beneficia. Dicitur autem is sequester, apud quem pecunia, vel res controuersa deponitur, ut finita lite & controuersia, victori ea restituatur, lege Sequester, De verborum significatione: & lege Licet, ff. Depositi. Estque duplex, vnus voluntarius: is nimirum qui libera partium litigantium voluntate eligitur: & alter necessarius, qui Iudicis autoritate datur. Ac de dubio proposito Ioannes Selua in tractatu De beneficio, par. 2. quest. 9. tres sententias refert: vnam Hostiensis ad cap. Examinata, De iudiciis, negantis generaliter sequestrum posse conferre beneficia. Alteram contrariam Innocentij ad idem cap. ac multorum aliorum quos refert Azor in 2. par. Moral. Instit. lib. 6. cap. 25. q. 17. existimantium sequestrum, siue sit prioris, siue posterioris modi, habere ius conferendi beneficia. Tertiam mediam, quam ipse Selua sequitur: voluntarium quidem sequestrum posse conferre, non autem necessarium.

Sed merito idem Azor, ut & Corasius par. 2. cap. 6. sententiam secundam sequitur: quia sequester exercere potest iura omnia, quæ sunt beneficii sequestrati, ex gloss. ad Clem. 1. De sequestratione possessionis, verbo Beneficium, & licet is non possideat fructus eiusdem beneficii: eos tamen colligit. Deinde quia ob dubium litis euentum, neuter litigantium potest vi iure conferendi: & interest Ecclesie vacanti vt ei de Clerico citissime prouideatur. Denique quia sequester administrationem habet, non tantum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, iuxta memoratam Clement. primam: atque adeo in iure conferendi beneficia, quod est rei sequestrate annexum: quodque exercere nihil aliud est, quam eadem beneficia conferre. Nec refert quod fructus eiusdem rei sequestrate debeant restitui victori. Nam id intelligitur de fructibus qui conseruari & solent, & possunt: beneficia autem vacantia non sunt seruanda, sed statim conferenda, ne Ecclesia damnari patiatur.

4. **S**ic autem accipienda sunt hæc, prout in cit. cap. 6. num. 4. monet Corasius, vt habeant locum quando sequester fuerit Clericus: quia ius conferendi beneficia, est Ecclesiasticum & spiritale, cuius laicus non est capax, ex cap. Decernimus, De iudiciis. Licet ex Papa: privilegio speciali Rex, vel Princeps possit tale ius habere: quia quamuis laicus non sit ex officio, potestate ordinaria, capax iuris spiritualis: ex speciali tamen privilegio potest illud de quo agimus habere, vt & eligendi, ac præsentandi ad beneficia.

SECTIO VI.

De requisitis ad debitam collationem beneficiorum Ecclesiasticorum.

246. **B**eneficium Ecclesiasticum conferri debet primo, pure, & sine pacto, vel conditione: ex cap. Quam pio, §. Caute, r. quæst. 2. & ex cap. finali, De pactis, & ex cap. 2.

De elect. in 6. Aduerte tamen Episcopum posse exigere conditiones quæ ex natura rei insunt collationi: cum enim exigantur tacite, possunt quoque exigi expresse: verbi gratia, dicendo, Confero tibi hoc beneficium, si ipsum vacat: vel si eius illius capax. Possit item exigere eas, quæ ex iure communi, aut ex statuto, vel fundatione requiruntur, verbi gratia, vt is cui confert curatum beneficium, aliud curatum habens idipsum resignet. Item vt is cui confert præbendam Theologalem, reli deat, legat, & prædicet, ac iuret se beneficium collatum non recipere animo, & intentione relinquendi illud: & sic de cæteris: quas exigere non est prohibitum. Sub conditione autem iure Canonico prohibita, nullus beneficium conferre potest, nisi Papa, qui supra ius illud potestatem habet: etiamsi iuxta glossam ad cap. Significatum, verbo, ita quod, De præbendis, talis collatio valeat, si sine simonia fiat. Et ratio est, quod conditio turpis habeatur pro non adiecta ex cap. finali, De conditionibus appositis.

Secundo, debet conferri libere, non per metum, nec per vim, ex cap. 2. & cap. Ad aures, De iis quæ vi, & c. Ac confirmatur: quia collatio beneficii est quedam liberalis donatio, ex cap. Post electionem, De concessione præbende.

Tercio, conferri debet palam, id est, præsentibus testibus fide dignis. Id enim factum ad remouendas fraudes, & lites, quæ laboriosi possunt, si collatio fiat occulte. Quæ quamuis sit suspecta in iure, ex cap. vnico, titul. Vt Ecclesiastic. benef. sine diminut. conferantur: valida tamen est, prout ad idem cap. verbo Occulta, glossa annotat.

247. Quarto, debet conferri sine diminutione, ex eodem cap. vnico, & ex cap. Maioribus, & ex cap. Anaritia, & ex cap. Vacante, De præbendis. Vnde Episcopus non potest vni conferre beneficium, & sibi, vel nepoti, vel famulo, vel alteri referuare pensionem, ex cap. Extirpanda, in fine, de Præbendis, & ex cap. Prohibemus, De censibus. Nec potest dum dignitatem confert, illius iura sibi referuare, ex cap. Cum venisset, sub finem, De institutionibus. Nec item potest alteri conferre beneficium, & sibi retinere fructus; quod quidem faciens ex pacto, vel conuentione, incurrit in crimen simonia, ex eod. cap. vnico, & ex cap. Si quis præbendas, r. quæst. 3. Quamquam tolerari potest quid simile, si tria concurrant. Primo, si subsit iusta, & necessaria causa: vt si Ecclesia are alieno supra modum grauata esset, iuxta cap. penult. De verborum significatione. Secundo, si talis referuatio fructuum fiat ad tempus, iuxta idem cap. & cap. Si propter, De rescriptis, in sexto. Tertio, si referuatio fiat ante collationem: per post factam enim, tolleretur quasi tum alteri, & per simul factam committeretur simul simonia, de qua in fine memorati cap. vnici.

Quinto, debet beneficium vacare, namque beneficium viuientis nequit alteri conferri, ex cap. Nulla, De concessione præbende. Vacare autem potest beneficium non tantum per obitum beneficiarii, sed etiam multis aliis modis, de quibus dicitur in sequenti titulo. Postremo conferri debet beneficium, non ad certum tempus, sed ad totam vitam eius, cui confertur: argumento cap. Præcepta, dist. 55. & cap. Satis peruersum, dist. 56. Papa tamen potest beneficia conferre ad tempus, ex cap. Veniens, De filiis presbyterorum, iuncta glossa finali, ibidem. Possunt similiter alij collatores ordinarii conferre beneficia manualia: vt pote quæ reuocari possunt, prout tradidimus in præced. num. 139.

248. His addendum est primo, prohibitum esse iure communi, cap. 2. De electione, in 6. collationem fieri alternatiue: vt fit, si Episcopus dicat, Confero hoc beneficium Caio, vel Titio: aut fieri copulariue, vt si dicat, Confero Caio, & Titio. Atque ratio prohibitionis est, quod per conditionem alternatiuam voluntas collatoris incerta, & dubia reddatur: cum tamen oporteat beneficii prouisionem ex puro conferentis consensu procedere: cum sit quedam liberalis donatio, vt in præcedentibus habitum est. Et vero, per conditionem copulatiuam, duo in eadem Ecclesia inscribantur titulumque habeant, quod illicitum est, iuxta cap. Sicut alternis vxor, 7. q. 1.

Addendum est secundo, beneficium cum vacat, posse iure communi ex iusta causa in duo diuidi, si facultates illius sufficiant: ex cap. Vacante, De praebedis: sicque erunt duo beneficia, duoque iura, vt glossa finalis ibidem exprimit, & ad cap. Tunc, eodem titulo, verbi Sectionem. Duo autem ad vnam praebedam eligi non possunt: ita scilicet, vt vnus vnam partem habeat, alter alteram, siue simul, siue successione, ex cit. cap. Tur, & ex cap. Dilecto, eodem adhuc titulo.

249. Addendum est tertio, beneficium collatiuum ex cap. Nulla, §. Cum vero, De concessione praebedae, conferri debere intra sex menses: qui incipiunt non à die vacationis: sed à die scientiae, vel notitiae vacationis, vel à die quo collator scire debuit: ex cap. Quia diuersitatem in fine, eodem titulo. In collatore vero impedito non currit tempus, quamdiu est impeditus: siue impedimentum fuerit iuris, siue facti: vt si fuerit excommunicatus, suspensus aut aliter impeditus, etiam sua culpa ex Rebuffo in praxi beneficiorum 1. parte, titulo. De deuolutionibus, num. 13. per citat. cap. Quia diuersitatem. Modum debitum conferendi Parochiale beneficium vide in Concil. Trid. sess. 24. cap. 18. De reformatione.

SECTIO VII.

De requisitis ad validam collationem beneficiorum Ecclesiasticorum.

VT collatio beneficiorum sit valida sequentes conditiones requiruntur.

250. Prima est, vt beneficium gratis conferatur, id est, sine pretio, pecuniave, aut alia aestimabili pecunia: alio qui enim collatio simoniaca esset, & consequenter inualida, per tradita in praeced. lib. 23. num. 176.

Secunda est, vt capaci beneficium conferatur: collationem enim factam incapaci esse inualidam intelligitur ex antedictis in praeced. cap. 11. & 12. Alterutra autem harum conditionum deficiente, ne quidem coloratus beneficij titulus acquiritur: cum ille cui conferatur, incapax sit illius.

Tertia conditio est, vt beneficium conferatur vni certa personae. Nam si duobus simul conferatur, collatio est inualida, ex cap. Dilecto filio, De praebedis. Sin prius conferatur vni absenti, & posterius alteri praesenti, posterior collatio est inualida, ex cap. Si tibi absenti, De praebedis in 6.

Quarta est, vt beneficium non obrineatur per surreptionem, aut obreptionem, hoc est, tacita veritate, vel suggesta falsitate. Nam inualida est tunc beneficij collatio, quando facta non esset, si talis surreptio, aut obreptio non interuenisset, ex cap. Super literis, De rescriptis: vbi glossa verbo *Literis*, recenset quae exprimi debeant. Potest tamen hac conditione deficiente haberi titulus coloratus: dummodo persona alias sit capax, & Superioris mens fuerit simpliciter, absoluteque; conferendi nisi quod statutum sit in Concilio Trident. sess. 25. in fine capitis 21. De regularibus, vt in provisionibus monasteriorum, qualitas singulorum nominatim exprimitur: aliterque facta promissio surrepticia esse censetur: nullaque subsequenti possessione, etiam trienniali, adiunctur.

251. Quinta conditio est, vt beneficium conferatur per legitimam auctoritatem: quam collator beneficij plenam habere debet, siue de iure communi, siue ex privilegio, siue ex consuetudine: itemque habere nec amissam, nec impeditam. Quorum prius deficit, cum quis sede vacante accipit à Capitulo beneficium, quod solus Episcopus conferre solet ex cap. 1. De institutionibus, in 6. Deficit etiam, cum quis accipit beneficium à laico: qui etiam nominare possit, aut praesentare ad beneficium: non potest tamen illud conferre (ex cap. Quod autem, & cap. Cum laici, De iure patronatus.) nisi ad id facultatem à Papa, vt interdum contingere habetur ex glossa ad cap. Imperium, distinctio. Deficit demum in simplici collatione: quando beneficium à solo Episcopo, vel à solo Capitulo conferatur, quod debet ab utroque conferri: quia vnus nihil facere

potest sine altero ex capit. vnico, Ne sede vacante, in 6. vbi glossa in explicatione casus, notabili primo id exprimit.

Circa posterius autem quod dictum est requiri ad hanc quintam conditionem, obseruandum est, cum qui plenam habet auctoritatem conferendi aliquid beneficium, posse illam amittere quinque maxime modis. Primus est, quando collatori Ordinario coadiutor datur ob ipsius amentiam, iuxta tradita in praecedenti num. 243. Secundus est, quando Papa referuat sibi collationem beneficij: tunc enim ordinarius non potest illud conferre. De qua referuatione dicemus in sequenti titulo, cum de vacatione beneficiorum. Tertius est, quando ordinarius collator incidit in censuram Ecclesiasticam, vt in suspensionem ab omni iurisdictione: vel specialiter à collatione beneficiorum, vel in excommunicationem maiorem. Quibus collatorem ipsum impediti, conferre valide habetur ex cap. vnico, Ne sede vacante, in sexto. Quomodo autem id accipi debeat declarabitur in seq. lib. ultimo, tract. 1. cap. 6. Quartus est, quando collator ordinarius propter suam negligentiam, seu omissionem, qua negligit omittitve beneficium conferre tempore statuto à iure; perdit enim auctoritatem illud conferendi. De quo tempore diximus in praeced. num. 249.

Pro praxi autem notanda sunt hic nonnulla circa hanc eandem conditionem. Primum est, Quod si post id ipsum tempus (quantumuis sit prima dies ex Rebuffo in praxi beneficiorum tit. De deuolutionibus, num. 27.) beneficium Ordinarium conferat, collatio est nulla, ex cap. final. De supplenda neglig. Praelat. nec postea conualescit nisi de nouo conferatur, vt ex communi opinione habet Rebuffus ibidem num. 32. auctoritasque; tale beneficium conferendi pro ea vice deuoluitur ad auctorem Ecclesiae beneficia diu vacare cogantur, & diutina vacatione patiantur damna, incommodaque; multa. Quae ratio habetur in cap. Ne pro defectu, De electione: & per eam statuitur, vt in ij, quorum est ius eligendi Praelatum Ecclesiae Cathedrali, vel regulari, intra tres menses de eo non provideant, careant ea vice potestate eligendi. Quae ab illis, ex Rebuffo in praeced. nu. 23. deuoluitur ad proximum superiorem, & ab hoc ad alium ei immediatum, & gradatim ad alios: nempe ab eo qui inferior est Episcopo, ad Episcopum: ab hoc, ad Archiepiscopum, &c. nisi beneficium sit exemptum: quia tunc deuolutio fit statim ad Papam, iuxta cap. Sicut, & ca. Licet, De supplenda negligentia Praelatorum.

Id ipsum autem quod in electione; existimandum est contingere, tum in beneficiis patronatis, iuxta citat. cap. Sicut, si non fiat praesentatio tempore statuto à iure quod est sex mensium, ex cap. Nulla, De concess. praebendae: tum etiam in beneficiis collatiuis, iuxta idem capitulum Nulla: nisi quod (prout in eodem expresse statuitur) quando collatio beneficij spectat ad Episcopum, & ipsius Capitulum simul; vno negligente conferre, ius conferendi deuoluitur ad alterum: hoc est, negligente Episcopo, ad Capitulum vel contra. Quod si tam capitulum, quam Episcopus sit negligens, deuolutio fit ad Archiepiscopum: nisi Episcopus cum Capitulo conferat tantummodo vt Canonicus: quia tunc deuolutio fiet ad ipsummet, vt Episcopum. Item nisi Episcopus sit exemptus: quo casu, statim fit deuolutio ab eo ad Papam, ex cit. cap. Licet.

255. Quibus adde casum vnum in quo collatio non deuoluitur ab Episcopo ad Capitulum: quado scilicet collatio non pertinet ad Episcopum iure ordinario; sed iure deuoluto. Si enim Episcopus ad quem ab inferiore negligente facta est deuolutio; fuerit & ipse negligens, collatio non deuoluitur Capitulo, sed ad Archiepiscopum, vt ex Innocen. & Panorm. habet Rebuffus in eod. tit. De deuolutione. b. n. 22. Adde & alterum casum, in quo iuxta cap. Ex parte, De concess. praebendae, non fit deuolutio à Capitulo ad Episcopum; nempe quando praebendae non sunt inter se distinctae, sed canonici viuunt in communi. Nam Capitulo negligente in locum Canonici defuncti sufficere alium, non deuoluitur ad Episcopum auctoritas id praestandi; cum tunc non censetur proprie beneficium vacare, vt ad verbum Distincte, glossa ibidem notat.

Secun-

Secundum quod pro praxi hic notandum occurrit est. Quando collatio beneficii spectat ad inferiores Episcopos, etiam si regulares sint exempti (de quo Rebuffus in sequenti num. 37.) illis negligentibus, ad hunc fieri deuolutionem, nisi consuetudo, vel privilegium sit in contrarium, ex Clementina vnica, De supplenda negligentia Prælatorum, vbi glossa ad verbum Locorum (& post eam Doctores teste Rebuffus in præcedenti nu. 25.) notat eam deuolutionem fieri ad Episcopum loci in quo situm est beneficium, etiam si collator negligens, subreptè Episcopo. Aduerte tamen ex eadem glossa ad verbum Dispositionem, (& ex aliis Rebuffus consequenter notat nu. 26.) collegio negligente eligere, aut patrono negligente facere præsentationem intra tempus à iure constitutum, deuolutionem fieri ad habentem ius Ordinarium confirmandi, aut instituendi: siue sit Episcopus, siue alius.

Tertium notandum est. Quod quando collatio non est sortita suum effectum, aut quia is cui facta est noluit acceptare, aut quia post consensum renunciauit iuri suo aut mortuus est: aut laborat aliquo vitio talem effectum impediens: eundem collatorem habere terminum temporis à iure constituti: siue trium, siue quatuor, siue sex mensium: perinde ac si beneficium de nouo vacaret, ex cap. Si electio, De electione, in 6.

Quartum est. Deuolutionem fieri cum qualitatibus, & personis, quæ erant in prima collatione ex Clement. vnica, De supplenda negligentia Prælatorum. Quod Rebuffus in sequenti num. 40. notans; infert quod si Episcopus beneficium conferre debuit nominato, debet & Archiepiscopus, ad quem deuolutum est ius. Item si beneficium conferri alicui de genere fundatoris, debet quoque is ad quem ius conferendi fuerit deuolutum, tali conferre.

Quintum est. Sede vacante ius conferendi beneficia non deuoluit ad Capitulum ex cap. 2. Ne sede vacante, De qua re num. 101. & 102. Rebuffus.

Sextum est. Quando fit deuolutio ad plures Superiores gradatim, quemlibet eorum habere sex menses à die notitiæ deuolutionis, sicut habet Ordinarius collator à die notitiæ vacationis. Quod Lambertinus De iure patronatus lib. 2. par. 3. quest. 2. art. 3. ex aliis referens, addit: quando fit deuolutio à patrono laico ad Ordinarium, qui ius habet instituendi, hunc habere sex menses ad instar cæterorum ordinariorum collatorum: quamuis patronus ipse tantum habeat quatuor menses ad præsentandum: quia ius in quod per deuolutionem succeditur, mutatur mutata qualitate personæ, & accipit rationem iuris conferendi beneficium; cum antea tantum esset instituendi. Sicque ex eod. authore, quia quilibet Superiorum ad quos gradatim fit deuolutio, habet suos sex menses fieri poterit aliquando, vt Ecclesia per annum vacet, & amplius. In quo tempore Episcopus tenetur talem Ecclesiam commendare alicui Clerico idoneo, qui tanquam custos, & tutor eam gubernet.

Postremum notandum est. Iure deuoluto impetrandem beneficium; tenet declarare modum vacationis: quia collatio ei alioqui non suffragabitur, vt ex regulis Cancellariæ habet Rebuffus in sæpe cit. tit. nu. 105.

Superest quintus, & vltimus modus, quo inuolida est collatio beneficii: scilicet cum collator ob aliquod suum peccatum commissionis perdit auctoritatem conferendi beneficium: quale peccatum committit is qui beneficium curatum, vel dignitatem confert ei, qui non est dignus, nec seruat ea, quæ ius requirit: cap. Cum in cunctis, De electione, §. finali; vel confert ei qui residere non potest, ex cap. Quia nonnulli, De Clericis non residentibus: aut qui confirmat electionem indigni: quem amittere potestatem confirmandi secundum electum, habetur ex cap. Nihil est, De electione. Cæterum in beneficiis Episcopatu inferioribus, deuolutio ob delictum fit eodem modo, quo ob negligentiam. In Episcopatibus vero, fit statim ad Papam, per textum in cap. Quamquam, De electione, in 6. Vbi nota quod ex aliis habet Rebuffus in eodem titulo, De deuolutionib. nu. 19. & 20. quando delictum est omnium electorum, deuolutionem, vt dictum

est fieri ad Summum Pontificem: quod sit tantum aliqui deliquerint (vt pote quia pars Canonorum elegit indignum, vel omisit formam à iure præscriptam) non fieri deuolutionem, sed electionem manere penes illos, qui non peccauerunt, ex cap. Gratium, De postulat. Prælat. Et ratio esse potest, quod delinquentes, tunc pro mortuis habeantur moraliter.

CAPVT XVIII

De multis aliis legitimis modis acquirendi beneficia, & potissimum de triennali pacifica possessione, & rescriptis Apostolicis.

SUMMARIUM.

- 256 Qui sint tales modi.
- 257 De translatione beneficii ab vna Ecclesia ad aliam.
- 258 Acquisitio beneficii per triennem pacificam possessionem.
- 259 Regula Cancellariæ in qua fundatur eadem acquisitio locum habere non modo in externo, sed etiam in consuetudine foro.
- 260 Conditiones necessarie, vt illius decretum procedat, ac aduertenda circa primam, quæ est habere titulum saltem coloratum.
- 261 Non iuuatur eo decreto, qui ne coloratum quidem titulum habent.
- 262 Circa secundam conditionem notanda de intruso: & alia, de violento.
- 263 Circa tertiam conditionem notanda, de triennio ad eam spectante.
- 264 Notanda circa quartam, quæ est pacificæ possessionis bonæ fidei.
- 265 Differentiæ rescripti à cæteris constitutionibus Apostolicis, & triplex illius genus.
- 266 Eius usus à Concil. Trid. prohibitus ob abusum, qui si absit, ille potest esse licitus.
- 267 Rescriptum non extenditur ad beneficia nominatim iure excepta, & quenam casus sint.
- 268 Quid incumbat ei pro quo promouendo concessum est rescriptum Apostolicum.
- 269 Quid contra agere possint illi quorum interest.
- 270 Quid acquiratur per rescriptum Apostolicum.
- 271 Concurrentibus pluribus mandatoribus, quis eorum preferatur.
- 272 Notandum de rescripto, seu literis in forma pauperum.
- 273 Peccatum est mortale, tam conferre in capax, quam incapax accipere beneficium Ecclesiasticum.
- 274 Pæna quæ tale peccatum sequuntur.

PRÆTER hætenus expositos, sunt adhuc alij debiti modi acquirendi beneficia: vnus per renunciationem à beneficiario factam. Alter per permutationem cum alio factam: de quibus agemus in sequenti titulo, quia sunt etiam modi amittendi beneficia. Tertius, per optionem. Nam multis in locis antiquiores Canonici solent optare meliorem præbendam vacantem, iuxta cap. fin. De consuetudine, in 6. vbi glossa, in declaratione casus, notat ex communi sententia, optionem non habere locum in beneficiis, quæ vacant ex causa permutationis. Quartus est, per commendam perpetuam. Quintus, per coadiutoriam; qua quis constituitur coadiutor cum futura successione: de quibus duobus, vt & de pensione, cum cuius constituitur aliquando beneficium acquiritur, dictum est in præcedentibus. Sextus est, per examen, seu oppositionem: quando multis se mutuo opponentibus, & examinatis, beneficium datur digniori, iuxta Conc. Trid. sess. 24. cap. 18. De refor. vbi modus is præscribitur seruandus in beneficiis curatis conferendis. Septimus est, per translationem.

Vocatur autem hic translatio, cum vnus Prælat, seu beneficiarius transferatur ex vna ecclesia ad aliam. Vacantem intellige, quia ad nõ vacantem facta translatio, dicitur potius permutatio. Aduerte autè primo, prohibitam esse quidem antiquo iure, Episcopi translationem, per cap. Episcopum, & ca. Propter, 7. q. 1. eo q̄ interspium, ac ipsius Ecclesiam intercedat spirituale quoddam coniugium, q̄ solus Papa vt Christi in terris Vicarius dissoluere possit, ex cap. 2. & vltim. De translatione Episcopi: permissum

tamen

254

252

255

255

256

257

tamen esse cum iusta causa adest, ut fiat: dummodo interueniat Papæ facultas, ad id omnino necessaria, ex c. 2. & vlt. supra citatis. Ita ut nullus alius, ne quidem Patriarcha, possit talem translationem admittere, vel confirmare, ex cap. 1. eod. tit. siq; Episcopus propria autoritate se transferat à sua Ecclesia in aliam, priuatur utroq; Episcopatu; tam illo quem deseruit; quam illo ad quem transit, ex cap. Si quis Episcopus, 7. q. 1. & cap. penult. De translatione Episcopi.

Ordinariæ autem causæ iustæ translationis Episcopi, sunt: primo, hostium persequentium infestatio, iuxta cap. Tibus, De consecr. dist. 1. Deinde aeris intemperies, ex glossa prima ibidem, per cap. Quorundam, dist. 74. Præterea populi malitia, ex seq. glossa 2. per cap. Ita nos, 25. q. 2. Postremo necessitas, vel utilitas Ecclesiarum, ex cap. Mutationes & cap. Scias, 7. q. 1.

Aduerte secundo, translationem beneficii inferiorum beneficiorum, puta parochialium, & aliorum quorum prouiso pertinet ad Episcopum, ab hoc eodem fieri posse: quia id non est contra ius; & rationi consentaneum est ut sicut potest de talibus beneficiis prouidere, possit etiam iusta causa interueniente, perinde conferre habenti aliud, ac non habenti. Attamen quia tunc vacabit Ecclesia quæ fit ad aliam translatio, debet simul tali prouideri de alio idoneo pastore.

SECTIO PRIOR.

De trienniali pacificæ possessione.

258. OCTAUIUS modus est, per pacificam possessionem triennalem, ex regula Cancellariæ, de trienniali possessore: ad quam Gomeius 63 quaestiones disputat, & Azor decem, in 2. par. Mor. d. Instit. lib. 7. cap. 35. in cuius initio hæc verba eiusdem regulæ refert post Gomeium: Item voluit & ordinauit Dominus noster, quod si qui quæcumque Ecclesiastica beneficia, qualia cumque sint, absque simoniaco ingressu ex Apostolica, vel ordinaria collatione, aut electione, aut electionis huiusmodi confirmatione, seu præsentatione, & institutione illorum, ad quos beneficiorum huiusmodi collatio, prouiso, electio, & præsentatio, seu quæuis alia dispositio pertinet, per triennium pacifice possederit: dummodo in beneficiis (si dispositioni Apostolicæ ex aliqua reservatione generali, in corpore iuris clausa, reseruata fuerit) se non intruserit: super huiusmodi beneficiis taliter possessis molestari nequeat: nec non impetrationes de beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas, & inanes censeri debere decreuit: antiquas lites super illis motas penitus extinguendo. Addit Azor talis regulæ authorem fuisse Calixtum tertium, quem posteriores deinde Summi Pontifices sunt imitati. Circa eam autem pro praxi.

Notandum est primo, quod sicut in rebus cæteris possessio pacificæ, per tempus præscriptum legibus causa est ne earum dominium amittatur (de qua diximus ex professo in præced. lib. 10. cap. 20.) sic etiam triennalem beneficii possessionem pacificam causam esse iuxta memoratam regulam, ne beneficiarius eo priuatur, aut ipsum tanquam vacans alteri conferatur. Censetur autem pacificus triennialis possessor beneficii, qui toto triennio in illo nec de iure, nec de facto per litem turbatur; neque in se; neque in Vicario à se substituto, ex Gomeio ad eandem regulam quest. 58.

259. Notandum est secundo, eandem regulam non tantum in foro externo, sed etiam in foro conscientie locum habere, prout docent Gomeius q. 42. versu, Nec obstat, & Rebuffus in tract. De pacificis possessoribus, nu. 8. & aliquot sequentibus. Ac probatur à pari: quia sicut ex communi sententia præscriptio quæ in rebus civilibus fit auctoritate ciuilibus magistratus, locum habet in conscientia: ita etiam in causis Ecclesiasticis habere debet præscriptio, quæ fit auctoritate Papæ: ut sit ea quæ per propositam regulam de trienniali pacifico possessore, est in bonum commune introducta: tum ad lites minuendas quæ solent esse innumera, & nonnunquam interminabiles: tum ad sola-

tium plebis, ut suum pastorem verum agnoscant, nec falsum ipsis obrutum esse dubitent: saltem post ipsum habitum per triennium beneficii sui pacificum possessore.

Adde quod Papa statuens in eadem regula, ut talis possessor molestari non possit, aperte indicet, quod si iuste ac legitime retineat beneficium possessum: quandoquidem per id alio qui iustus possessor prohiberetur petere quod suum est, & possessor iniustus in sua iniustitia foueretur. Neq; obici potest, quod in cæteris rebus præscriptio requirit tempus triennio longius, de quo late Ludouicus Molina De iustitia & iure, tract. 2. disput. 58. & aliquot sequentibus: quia beneficia sunt bona Ecclesiæ, de quorum acquisitione Pontifex Romanus plenam habet disponendi auctoritatem. Neque deest in tali præscriptione sufficiens institutio: quia cum modus conferendi beneficia Ecclesiasticæ non sit de iure diuino, sed tantum de iure Ecclesiastico: eo ipso, quod Papa statuit ut aliquis sinatur possidere beneficium, aut statuit ne in eo molestetur, supplet id quod deest ex vero titulo: censeturq; illud interca conferre, iuxta cap. Literas, De supplenda neglig. Prælat. iuncta glossa finali.

Notandum est tertio, has condiciones esse necessarias, ut eiusdem regulæ decretum procedat. Prima est, ut beneficii possessor habeat saltem titulum coloratum. Secunda, ut non sit intrusus, nec violentus. Tertia, ut possederit per triennium integrum. Quarta, ut possederit pacifice, & bona fide. Circa primam autem aduerte, habentem verum titulum, quamuis eiusmodi decreto non indigeat in foro conscientie: per illud tamen iuari in foro externo, ne post triennium ab alio molestetur, siue in iudicio petitorio, seu quo actor petit sibi aliquid adjudicari, quod antea non possedit; siue in possessorio, hoc est, quo actor petit illud sibi restitui quod antea possedit. Habentem vero titulum coloratum, iuari, non tantum in foro externo modo iam dicto, sed etiam in foro conscientie.

Ad quem titulum aduerte duo esse necessaria: alterum ut habens illum sit ex iure habilis recipere beneficii: de quo iudicandum est per tradita in præced. cap. 11. & 12. Alterum, ut beneficium acceperit ab habente legitimam potestatem illud conferendi: de quo iudicandum est per tradita in cap. 14. & sequentibus. Per quæ duo, intelligitur id quod Rebuffus De pacificis possessoribus, num. 32. notat coloratum titulum dici, quando habitus est ab eo, qui de iure, siue generali, siue speciali, seu priuilegio, potestatem habet conferendi, & nihil aliud impedimentum obtulisset, iustus fuisse.

Porro per propositæ regulæ decretum, non iuari eos qui nullum, ne quidem coloratum, habent titulum, tenendum est cum Azorio in citato cap. 35. quaest. 1. Nam sequeretur alioqui, quod per eam regulam defenderetur laicus beneficium accipiens absque Clericali tonsura, si postea per triennium illud pacifice possideret. Similiter defenderetur bigamus, aut hæreticus, aut infamis, aut excommunicatus, vel irregularis recipiens beneficia, si postea per triennium illa pacifice possideret. Similiter defenderetur Clericus secularis absque dispensatione recipiens beneficium regulare, aut regularis accipiens beneficium sæculare, si illud pacifice possideret per triennium. Itemque defenderetur is, qui impetrasset beneficium alterius adhuc uiuentis, & postea per triennium ab obitu, ipsum possideret pacifice. Quæ omnia sunt absurda: quia tales beneficium accipiunt sine titulo, cuius sunt incapaces, nec possessio quantilibet longi temporis habilitat incapacem, iuxta cap. Causam, & cap. Accedentes, De præscriptionibus. Quod igitur Rebuffus in citato tract. numero 225. concludit de illegitimo, cui sine dispensatione facta est collatio beneficii: posse molestari, quantumcumq; illud per triennium pacifice possiderit: cum ob suam incapacitatem non iuuetur decreto propositæ regulæ: potest pariter concludi de omnibus antedictis alijs; incapacibus.

Vbi aduerte difficultatem occurrere, An id verum sit, non tantum cum incapacitas fuerit ab initio possessionis, ut defectus natalium vel ætatis: sed etiam cum orta fue-

re de nouo: vt cum is qui legitime accepit beneficium euentum, non promouetur ad sacerdotium intra annum, vel acquirit aliud beneficium incompatible. De qua A. 20. agit in citato cap. 35. quæst. 2. affi. mantem cum Gomefio, & Nanatio tenens. Quam partem in praxi consuli posse, facile concesserim, quando ille qui iure priuatur beneficio sic emendatus inuenitur, vt in eodem beneficio fructuose versaturus existimetur: nam tunc præsumi potest rationabiliter, quod Papa talem quoque velit suo illo decreto inuare; quod de alijs vix præsumi potest: vt potest quorum respectu, nulla datur causa cur cum eis, in beneficijs quibus iure priuantur, dispenseretur iuenturue contra iuris communis dispositionem.

Ceterum in re proposita nihil refert: quod incapitas ad beneficium, ignoretur aut à collatore, aut etiam ab eo cui fit collatio: quia si quis titulus ea interueniente, ex collatione proueniat; tantum est præsumptus, reque ipsa falsus: atque adeo nullus. Neque existimandum est, mentem Pontificis esse per eandem regulam inuare eum possessione beneficii qui nullo titulo, ne quidem colorato, illud tenet: præsertim eum id aduerserit iuri, vt intelligitur ex regula 1. iuris in sexto: cuius verba sunt. Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine Ecclesiastica institutione obtineri. Et apertius in Concordatis tit. De pacificis possessoribus, his verbis; Monemus Ordinarios, vt diligenter inquireant ne quis sine titulo beneficium possideat: & si quem beneficium sine titulo possidere repererint, declarent illi ius non competere, cuius iuris temporis detentione non obstante.

262. Circa secundam conditionem, vt scilicet non sit quis intrusus, aut violentus, nota ex Gomelio q. 47. posse quem de iure quinque modis intrusum dici. Primo quidem eum qui propria, vel parentum autoritate, non autem de licentia Superioris beneficium occupat. Secundo, eum qui manet in possessione, postquam lata est in ipsum depositionis sententia: à qua non appellauit. Tertio, eum qui ante confirmationem suæ electionis, administrat beneficium. Quarto, eum qui habet titulum, & possessionem à non habente potestatem conferendi. Quinto, eum à quo alter spoliatus fuit.

Nota præterea illum tantummodo non iniuri eiusdem regulæ decreto, tanquam intrusum qui beneficium possidet sine titulo, non modo vero, sed nec præsumptio: vt accidit ei, qui illud accepit, & retinet propria autoritate: aut eum præsumptio quidem, non tamen colorato: quia scilicet non habuit illum ab eo qui potuit legitime conferre. Pro quo facit cap. fin. De excessibus. Pælar. Aut etiam eum colorato, sed per simoniam adeptus: aut & sine simonia, sed beneficium de quo prouisus est, relectur reservatione clausa in corpore iuris: nisi prouisus facta sit à Papa derogando illi regulæ, excludenti expresse duos casus postremo memoratos.

Quod autem nomine violenti, qui nec inuatur eadem regula, intelligatur non modo is, qui per violentiam expulset alterum: sed etiam is, qui metu coegerit renunciare beneficio suo, Rebuffus ostendit, De pacificis possessoribus, n. 230. & aliquot sequentibus. Nobis sufficit quod quis possit repetere beneficia sic resignata, ex cap. 2. & 3. De his quæ vi, metusve causa fiunt.

263. Circa tertiam conditionem, vt scilicet beneficium quis possiderit per triennium, multa notantur ab eodem Rebuffo tractati eodem, quorum præcipua attingisse sufficiet.

Primum est, num. 34. si quis non ab initio possessionis: sed aliquanto post habuerit titulum coloratum; præscriptionem triennem currere non ab illo initio, sed ab illo tempore, quo cepit habere titulum coloratum; quod in sequenti numero 35. procedere addit, siue beneficium habuerit in titulum siue in commendam. Item numero 50. quantumuis per triennium possiderit eum simplici signatura Papæ. Atque, vt deinceps ipse in particulari per multos conseruantes numeros tractat, quocumque modo ex superioris traditis iure approbatis, possederit: cuiuscumque generis fuerint beneficia, paucis exceptis: de quæ re ipse legi poterit.

Secundum est, triennium debet esse completum. Vn-

de li parum, etiam vnus tantum dies, restaret regula proposita non obstat: quominus possessor molestari possit: vt idem benedocet num. 266. tum aliunde: tum ex eo, quod vt tempus censetur completum, ex omnibus iuris momentis, tanquam partium suarum aggregatione, constare debeat. si

Tertium est, quod in proxime sequenti numero idem addit: si quis biennio beneficium pacifice possederit titulo colorato: alterum, qui ipso mortuo similiter possederit, non posse coniungere illum vnum annum cum duobus prædecessoris: quia titulus huius, extinctus fuit morte ipsius, iuxta cap. 1. De concess. præb. nec per successionem transit in alium: non enim hereditario iure acquiuntur beneficia Ecclesiastica; sed collatione Superioris, vt ex recepto Ecclesiæ vsu satis constat.

Quartum est, quia possessio interrupta non continuatur habens tum initium, tum finem variatum: eam non sufficere ad propositum triennium: nisi vnus idemque possessor sit, qui tempore etiam interruptionis, retinuerit iuratum titulum: prout iuxta cap. Abbas, De iis quæ vi, &c. retinetur is qui metu compulsi renunciauit beneficio, quod possedit cum titulo saltem colorato; ita vt postea eidem possessioni restitueretur absque noua collatione. Quo fit vt nihil sit quod obstat posterius istud tempus cum illo priori censi conuictum ad complementum triennij: vt ipse Rebuffus ostendit nu. 271. Idem dicit interruptio possessionis contigit ob superuenientem hostilitatem, aut pestem, aliamve infirmitatem, ex eod. ibidem num. 301. & aliquot sequentibus.

Postremum est: probatio, quod quis possederit primo & tertio anno, ceteri probatam esse continuam successionem: pro quo idem in præcedenti num. 269. multos citat auctores.

264. Circa vltimam conditionem, quæ est p. s. de re pacifice, & bona fide, notandum est possidere pacifice, vt interpretatur Rebuffus num. 165. idem hic esse, ac possidere sine litig; ita vt quantumuis controuersia verbalis interuenierit, non cesset tamen pacifica possessio: nisi peruentum sit ad citationem validam, quæ emanauit à Iudice competente; quæque sit executioni mandata: ac titulus actoris sit in iudicio exhibitus parti contra quam agit, prout idem declarat in sequenti num. 169. præmittens in num. 166. & duobus sequentibus, id procedere, etiam, si moueatur tantum super possessione.

Aduerte vero si lis mora sit ab vno, non autem ab alijs: post expletum triennium, eosdem alios non posse illum molestare: quia quoad eos fuit pacificus triennialis possessor. Aduerte præterea eam de qua hic agimus pacificam possessionem non impediri, eo quod lis moueatur beneficiario super re aliqua sui beneficii, vt super vno prædio, vel quibusdam decimis: quia decretum de pacificis possessoribus, tantum intelligitur de titulo beneficii: qui coloratus esse debet, nec super eo lis mora esse.

Aduerte porro, quæ idem à numero 302. inter cætera persequitur: si ob legitimum impedimentum aliquis in iudicio agere non potuerit contra possidentem beneficium, sibi, vt credit, debitum: durante eodem impedimento, triennium non currere: sed de tempore sequente impedimentum, tantum adiungendum esse tempori quod illud ipsum præcessit, quantum ad complementum triennij requiritur. Debet vero impeditus protestari de illo suo impedimento: alioquin non concederetur ei agere post triennium, iuxta capitulum finale, De appellacionibus. Item ex Clementina Causam, De electione, debet suam protestationem parti aduersæ intimare. Quod si fuerit impeditus, ne protestaretur, aut suam protestationem intimaret (vt quia toto triennio detentus est in carcere, vel ab hostibus, aut morbo decubuit) potest post triennium agere, vt in eod. num. 310. idem Rebuffus habet: quia impossibile non est lex, distinct. 4. cap. Erit autem lex.

Cum pacifica autem possessione, coniunctam esse debere bonam fidem, qua possidens putauerit se habere iustum titulum, quemadmodum contra Gomesium, quæst. 42. tenet Rebuffus num. 28. patet; quia is qui scit rem, quam

detinet,

detinet, esse alterius, nunquam potest prescribere: nec iure civili, nec canonico ex cap. fin. De prescript. Quamquam, ut docet Rebuffus in sequenti numero, non tenetur triennalis possessor bonam suam fidem probare, quae praesumitur ex ipsius titulo colorato: praesumptioque iuris ratione tituli, transfert in aduersarium onus probandi.

De hac materia causidicorum magis, quam Confessorum propria, qui plenioram notitiam habere volent; ex antememoratis authoribus eam petere poterit; interea aduertens quod ad nostrum institutum facit: & Rebuffus numero 22. & aliquot sequentibus ostendit; possidentem beneficium cum ante memoratis conditionibus, ita futurum esse in conscientia, per eam cuius meminimus regulam Cancellariae, ut ab Ordinario molestari nequeat, ne quidem per denunciationem Evangelicam: quia post triennium, quantumcumque deprehendatur, quod alius verum titulum habuerit, ipse iustus possessor est: quia per eiusdem regulae decretum acquisiuit ius, quo id ipsum beneficium factum est suum.

De annali possessione pacifica, propter quam non potest in foro externo possessor inquietari, ex regula Cancellariae, De annali possessore, nihil dicemus tanquam de re propria alterius instituti. Qui volent videre poterit Azorium in 2. par. Moral. Instit. lib. 7. cap. 34. & Gomecium, qui eandem regulam tractat 84. quaestiones.

SECTIO POSTERIOR.

De rescriptis Apostolicis.

265. **R**estat vnus modus acquirendi legitime beneficium Ecclesiasticum, per rescriptum scilicet Apostolicum. Ad cuius intelligentiam, notandum est, rescriptum Apostolicum esse speciem quandam constitutionis Apostolicae: in hoc differens à ceteris, quod sit personale, tantumque pertineat ad eos, ad quos mittitur: cum ceterae Apostolicae constitutiones generales sint, iusque commune contineant. Illius vero tituli distingui genera, de quorum inter se differentiis legi potest Rebuffus in Praxi beneficiorum prima par. propriis titulis. Quaedam enim sunt rescripta, quae dantur contra ius commune, & proprie vocantur priuilegia, vel dispensationes: ut cum Papa permittit alicui retinere plura beneficia incomparabilia de iure. Quaedam vero sunt, quae dantur in ordine ad lites, & vocantur rescripta iustitiae: ut cum ad clicuius petitionem Papa certum iudicem designat, qui de causa cognoscat: aut cum de aliqua controuersia consultus, responderi quid iuris sit. Quaedam denique sunt, quae ideo appellantur rescripta gratiae, quod Papa aliquid per illa praeter ius concedat, ut cum alicui idoneo praebendam conferri iubet. Quod fit dupliciter, vno modo per literas Apostolicas, quibus tribuitur alicui ius ad beneficium vacaturum, & dicuntur gratiae expectantiae. Altero modo per literas quibus mandatur vel Ordinario, vel alicui executori ad id deputato, ut de beneficio vacante prouideatur Clerico, pro quo illae scribuntur: & dicuntur rescripta seu mandata. Qui duo modi sunt, quibus hinc agimus de rescriptis. Eorum vero introducendorum causas, & varias formas qui scire volent, legere poterit Corasium in sua Paraphrasi in materiam beneficiorum part. 4. cap. 5. Pro Confessarii autem iuxta institutum nostrum instructione.

266. Notandum est primo, horum quidem rescriptorum, seu mandatorum Apostolicorum usum prohiberi in Concilio Trident. sess. 24. cap. 19. De reformat. propter abusum, qui in res etiam de se iustas, per malitiam hominum irrepit; non esse tamen de se illicitum, & reprehendendum, si absit abusus: ut patere potest ex eo, quod Papa liberam habeat dispositionem in beneficiis, ex cap. 2. De praebendis, in 6. & ex Clement. 1. §. final. tit. Ut lite pendente: consentaneumque sit, ut ipse confetatur beneficia iis qui sunt bene meriti de Ecclesia, & qui seruiunt in curia Romana: atque ut possit pauperibus gradatis aut literatis protidere, cum plerumque ab Ordinariis negligan-

tur: praesertim cum talia rescripta sic ab ipso dantur, ut nemini debeant prauidicium adferre. Nam quod ipse id intendat, patet argumento cap. Ad aures, & cap. Mandatum, De rescriptis: vnde utrobique glossa 1. id ipsum colligit. Adde quod cum in iisdem rescriptis Papa constituit, ut Ordinarius conferat alicui beneficium, debeat intelligi si talis alias sit capax secundum ius canonicum, iuxta cap. Cum adeo, De rescriptis, & cap. Causam, De electione, neque beneficium sit de illis, quae dicuntur excepta iuxta sequens notabile.

Notandum est igitur secundo, in iisdem rescriptis, seu mandatis Apostolicis, etiam si dentur cum clausula generali: *Quicumque beneficium, ad cuiuscumque collationem pertinet, non includi beneficia, quae reperiuntur nominatim in iure excepta, nisi fiat expressa de illis mentio.* Sunt autem primo dignitates electivae, ex cap. Cum in illis, De praebendis, in 6. §. Illis, & ex Clement. 1. eodem titulo. Secundo, beneficia curata ibidem, utrobique in principio. Tertio, beneficia quae sunt iuxta patronatus laicorum, argumento cap. Cum dilectus, De iure patronatus. Quarto, beneficia creata post datam eorumdem rescriptorum, ex Clemen. finali. De rescriptis: ut cum rescriptum, datum est mense Ianuario, & beneficium quod virtute illius petitur, creatum est mense Nouembri sequenti: prout declarat glossa 1. ibidem. Quinto, beneficium legitime sublatum de Ecclesia, seu suppressum, ex cap. Cum accessissent, De constitutionibus. Sexto, beneficia quae ad mentiam Praelati pertinent, illique vnita sunt; quia non solent vacare, ex Clementina vnica, §. Quidam etiam, De excessibus Praelatorum. Septimo, beneficia, quae fuerint reseruata Papae. Octauo, beneficia quae ante datam ipsorum rescriptorum, fuerunt vnita aliis: quia non possunt separari sine prauidicio: quod inducere praesumendum non est, intentionis esse Papae. Nono beneficium monoculum, id est, quod vnicum pertinet ad alicuius Ordinarii collationem: ut ex glossa ad Clementinam primam, De praebendis, Corasius habet in paraphrasi in materia Sacrorum, par. 4. cap. 5. nu. 49. Et rationem reddit, quia mandatum Papae est de aliquo beneficio prouideri: & relatum aliquo supponit pluralitatem.

Addit idem, Tum beneficia regularia: cum rescriptum est pro seculari: & contra: quia regularia regularibus, & secularia secularibus dari oportet, ex cap. Super eo, De regularibus, & ex cap. Cum de beneficio, De praebendis, in sexto. Tum beneficia vacantia in Romana curia, ex cap. 2. in fine, de praebendis, in sexto. Tum vacantia ex causa permutationis, quia solis permutantibus debentur, ex cap. Vnico, De rerum permutatione, in 6. Tum beneficia ex consuetudine Ecclesiae per antiquiorem Canonicum optata, ex cap. finali, De consuetudine, in sexto. Tum etiam beneficia deuoluta ad Capitulum per Episcopi negligentiam, ex Clementin. Si de beneficio, De praebendis, Tum demum beneficia paterna, ne in illis successio induci videatur ex cap. 2. & cap. Ex transmissa, De filiis presbyterorum.

Notandum est tertio, eum pro quo promouendo conceditur rescriptum Apostolicum, teneri intra decem dies post habitam notitiam de beneficii vacatione, illud acceptare, ex cap. Si pluribus, De praebendis, in 6. sique primum beneficium vacans negligat petere, aut non acceptet, gratia Apostolica expirat, ex cap. Si Clericus, eod. tit. & lib. Nisi in fraudem illius contingeret vacatio: ut quando tenui beneficio renunciatum esset, ne ille pingue beneficium Clerici moribundi consequatur, ex cap. 2. De renunciatione, in 6. Item nisi beneficium esset litigiosum, aut ab alio occupatum: ut ex Rota decisione 608. in antiquis, habet in fine citati cap. 5. Corasius: quia culpandum non est, qui se litibus noluit implicare. Cum quo Corasius in num. 20. & 21. adde: si in rescripto adiecta sit clausula optionis (ut in cap. 1. De concessione praebendae, in 6.) nempe conferas, quod duxerit acceptandum: tunc illum pro quo datum est posse ex pluribus beneficiis simul vacantibus, eligere pinguis, ex cap. Si pluribus, citato: etiam si tenui prius vacauerit, quod alioqui acceptare tenebatur, iuxta ante quoque citatum cap.

Si Cle-

268. S. Clericus. Alias claufulas mandato:um Apostolico- rum, & eorum vsum tradit Rebuffus in praxi beneficio- rum proprio cuiusq; titulo.

Notandum est quarto, postquam impetratum est A- postolicum rescriptum, antequam executioni mande- tur, eos quorum interest, si iustam illius impediendi cau- sam se habere putent, posse obicere surreptionem, aut obreptionem: hoc est, rescriptum suppressa veritate, aut expressa fallitate impetratum esse, vnde irritum, & inane reddatur: quia tam in libello supplicii impetrantis, quam in ipso rescripto, exprimi debent omnia ea ob quae impe- trans potuisset verosimiliter pati repulsam, Deinde in o- mnibus rescriptis hęc claufula, *Si preces veritate nitantur,* semper intelligitur: ita vt eam adici opus non sit, ex cap. 2. De rescriptis.

269. Quę autem sint illa, ob quę impetrans potuisset veri- similiter pati repulsam, habet glossa ad cap. Super literis, verbo; *Literas dedissemus*, De rescriptis; quibus adde quod pro generali documento in hacre habendum proponit Corasius in citato cap. 5. num. 36. 37. & 38. exprimenda esse non tantum ea, quę Romanum Pontificem ad conce- dendum retardare possunt, aut difficiliorem reddere: sed etiam quęcumq; iure nominatim cauentur (quę glossa commemorat ad cap. Si proponente, De rescriptis, *ad ver- bum* De hoc, etiam si eorum expressione non valde moue- retur Papa ad recusandum: vt si beneficium antea ob- tentum, sit modicum: de quo nihilominus mentio faci- enda fuit, iuxta citat. cap. Si proponente, & cap. Si motu proprio, De prębendis in 6. Quamquam ignorantia pro- babilis, vt per cap. Gratia, De rescriptis, in 6. addit Cora- sius, in ea re excusat a surreptione.

Quę vero sint qualitates, quę morosiorum, aut diffi- ciliorem reddere possunt Papam, cum ius eas non præ- scribat, vt intelligatur: recurrendum est (prout ex Lapo allegatione 89. addit Corasius) ad coniecturas: quę colliguntur ex consuetudine Papę: qui alias noluit idem concedere: aut concessit quidem, sed difficulter: aut ex stylo Romanę curię, cui si rescriptum probatum fuerit repugnare, aut etiam alias rectę rationi: Index executio- nem eiusdem rescripti tanquam suspecti debet differre, donec a Papa de re monito, secundum mandatum acci- piat.

270. Notandum est quinto, rescriptum Apostolicum, quo mandatum de beneficio prouideri alicui, nullum ius spe- ciale tribuere mandatario, ex glossa capituli Ad audien- tiam 2. de rescriptis, verbo *Renuntiantes*: dare tamen pote- statem implorandi officium executoris: vt occurrente beneficii vacatione ei prouideat, aut curet per Ordina- rium prouideri, ex cap. Si postquam, De prębendis, in 6. Quod etiam notat Corasius in sequenti numero. 39. Addens tale mandatum non impedire, quominus alteri, quam impetranti ab Ordinario facta collatio, valeat: nisi præ- cedat prohibitio executoris, vel in mandato Papę, ex- pressam sit ne alteri beneficium conferatur, ex cap. Si so- li, De concessione prębendę, in 6. aut aliter siue Papę, si- ue executoris dati ad prouidendum insinuata sit volun- tas ligandi Ordinarium collatorem, ex cap. 1. §. Ex parte, eodem titulo, & libro, & cap. Tibi qui, De rescriptis, eo- dem libro.

271. Notandum est sexto, quod etiam consequenter Corasius adfert: pluribus mandataris concurrentibus præferri de- bere eum, qui prius impetrauit Apostolicum mandatū, cap. Eum cui, & cap. Quia sæpe, De prębendis, in 6. cap. Tibi qui, & cap. Duobus, De rescriptis, in 6. Quod si om- nes impetrauerint eodem die, præferri debet is qui per testes probatur, aut ex literis impetrationis cognoscitur impetrasse priorē hora, ex glossa ad prædictum cap. Duo- bus, per regulam iuris, in 6. Qui prior est tempore, po- tior est iure. Quod si de hora non constet, sed solum de die, melior est conditio possidentis. cap. Si a sede, De præ- bendis, in 6. si quę neuter possideat, ille præferretur cui gra- tia facta est a collatore maiorem prerogatiuam habente: vt is cui gratia facta est a Papa, ei cui facta est a legato: & is cui ab hoc: ei cui facta est ab Ordinario, ex eodem cap. Si a sede.

Sunt tamen aliquot casus in quibus secundus manda- tarius præferatur. Præter est, cum in literis secundi man- datarij Papa dicit vt antefertur quibuscumq; aliis. Se- cundus est, cum duo Pontifices dant mandatum, præde- cessor & successor: præferatur enim is qui habet illud a vi- uente, iuxta cap. Autoritate, De concess. prębendę eo- dem libro. Tertius, quando prior non est epax beneficii primo vacantis: vt verbi gratia quia annexum habet Or- dinem sacerdotalem, quem quia per ætatem non potest capere, præferatur posterior, qui id potest ex cap. Ei cui, De prębendis, in 6. Quod Corasius num. 44. notans, addit idem esse quando mandatur dari priori simplex præben- da, & posteriori præbenda cum dignitate. Prę quo est textus in cap. Quia sæpe, De prębendis, in 6. Vltimus est, quando prius impetranti, notabili negligentia imputari potest: tunc enim præferatur posterior ex supra citat. cap. Tibi qui, in fine, & ex cap. Si Clericus, De prębendis, in 6. quod totum Corasius num. 45. monet iudicis arbitrio dirimendum.

Notandum est septimo, mandata istiusmodi finiri, seu expirare, tum reuocatione concedentis, aut successoris; tum etiam renunciatione mandatarij: de qua re videri potest idem Corasius in seq. nu. 52. & deinceps.

272. Notandum est octauo, varia esse genera rescriptorum Apostolicorum, quę Azor persequitur in 2. part. Moral. Instit. lib. 7. cap. 31. & duobus sequentibus. apud quem videnda relinquam breuitatis studio: contentus monere de iis quę pro Clerico paupere promouendo dantur, & dicuntur *literę in forma pauperum*, quod nequeant licite peti pro illo, qui habet patrimonium sufficiens, vel pensionem; vel quid aliud perpetuum, quo possit per vitam commo- de sustentari: quia, cum tales literę sint pro pauperibus Clericis, congruenter cap. Si pro Clericis, & cap. Si pauper, De prębendis, in 6. si quis eas impetret mentiendo se pauperem Clericum esse, vel recando alimenta sufficientia, quę habet; literę ipsę iudicantur surreptitię, necin scientia valet collatio, vi earum facta: vt confirmatur a simili de elemosyna facta ei qui se pauperē esse meritur. Quod idem iudicandum est pati ratione de eo, qui beneficium peteret ab Ordinario mentiendo se pauperem: non autem tacendo se patrimonium aut aliud habere sufficiens ad tota vita commode sustentandum. Ratio est: quia Ordinarius, qui Clericos suos cognoscere præsumitur, censetur beneficium dare non in aliqua forma paupe- rum, sed absolute: siue petens pauper sit, siue diues. Id quod de Papa non potest similiter præsumi, maxime in literis, quas non nisi pro pauperibus Clericis dare solet.

Appendix De acquisitione beneficii per incapacem.

IN acquisitione beneficii per incapacem, spectanda est Confessario; tum peccati ratio, tum pœna, quę illud se- quitur, tam ex parte conferentis beneficium indigno, quam ex parte indigni illud accipientis.

273. Peccatum igitur graue in illa committi ex parte vtrius- que illorum, patet per notata ex factis canonibus a Re- buffo in praxi beneficiorum, par. 1. De pœnis contra col- latores indignis conferentes: & maxime ex eo, quod ipsa vergat in detrimentum diuini honoris in Ecclesia. Inde enim est, quod melius sit paucos habere in ea ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inuti- les, & cap. Tales, distinct. 23. & cap. penult. De ætate, & qualitate. Deinde quod si transgressio sacrorum Cano- num, qui sunt statuta illorum, de quibus Christus ait Lu- cę 10. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me sper- nit. Terio, quod impudentem diuinę maiestatis irre- uerentiam habeat coniunctam: tum in eo quod infide- lem a Deo efficiat illum, quem tanquam dispensatorem fidelem, & prudentem ipse constituit super familiam suam, Luc. 12. Tum in eo, quod indigno beneficium con- ferre idem sit, ac cœcum animal Deo offerre, ex D. Hieronymo, cuius verba hęc referuntur, distinct. 49. cap. finali, Cœcum animal offert, qui ordinat indoctum lo- co docti, magistrum quę facit, qui vix discipulus esse po- terat.

Quarto, quod ea generet scandalum in Dei populo; dum pro vero pastore datur illi falsus, præsertim cum alienum oves non sequantur, sed fugiant ab eo, quia non noverunt vocem alienorum: ut veritas ait Ioan. 10. sicq; animabus subtracta pastorali cura, occasio præbetur ruina: quod quam sit formidabile patet per illud Domini Matr. 18. Quid scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Adde quod etiam si populus talem aliquem sibi præfici vellent, non cessaret peccati ratio: quia ut habetur in cap. Miramur, distinct. 61. id non est consulere populo, sed nocere: nec præstare regimen, sed augere discrimen.

Postremo, quod per eum iniuria gravi afficiatur: tum Ecclesia, cui nihil magis officit, quam quod indigni assumantur in ea ad regimen animarum, cap. Nihil est, De electione: tum is cui, tanquam digno beneficium debebatur: ut pote qui contra ius, fasq; eo defraudatus est: sicut & sacrilegè defraudatur Ecclesia vero pastore ei debito. Quandoquidè si sacrilegium est immane, omnium prædonum crudelitatem superans, defraudare Ecclesiam suis temporalibus, aut pauperibus eroganda subtrahere, ut ex D. Hieronymo refertur in cap. Gloria Episcopi, §. Amico, 12. quæst. 2. nonne & erit eamdem Ecclesiam, & populum spiritali pabulo indigentem defraudare vero pastore. Alia ad eiusdem criminis gravitatem persuadendum accumulari possent: sed si quos ista non moveant, quid movere possit in hoc genere non video.

Quod attinet ad penam quæ tale peccatum sequitur, certum est quoad vitam futuram, esse æternæ damnationis, & gravissimam: tum propter variam malitiam gravè, quam continere patet ex dictis: tum propter ruinam, & perditionem animarum multarum ex illa provenientè: quæ imputatur tam iis, qui illarum curam commiserunt indignis, quam iis qui indigni illam susceperunt: sicut & submersio navis, ideo contingens quod huius gubernatio commissa esset imperito, imputaretur tam committenti, quam commissario. Ad quod confirmandum induci potest illud Ezech. 3. Si dicente me ad impium mortem morieris, non annuntiaueris ei, neq; locutus fueris, ut auertatur à via sua impia, & vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem eius de manu tua requiram.

274

Quoad præsentem vitam vero, pœna est obligationis refarciendi damnum inde secutum; & restituendi fructus perceptos, nisi obtineatur à Papa illorum remissio. Quam restitutionem si incapax promotus ad beneficium nõ faciat; Superior à quo promotus est, eam facere tenetur tanquam participans in iniusta acceptione, iuxta communem doctrinam De obligatione restituendi nascente ex tali participatione. Item Superior qui incapaci beneficium contulit, priuatur potestate conferendi alia, prima vice, ex cap. Cum in cunctis, §. finali, & ex cap. Cum Vintonensis, De electione. Incapax vero qui beneficium accipit, non tantum tenetur pœnitere de iniusta acceptione, sed etiam tenetur acceptum resignare simpliciter in manu collatoris ordinarij. Resignare vero alteri non potest: quia resignatio supponit titulum, quem nisi cum eo dispensatum sit non habet in beneficio à se accepto.

Vnde etiam fit (quemadmodum attigit Rebuffus in tract. De pacificis possess. num. 172. ut nequeat id ipsum præscribere per illius pacificè triennalem possessionem. Et ratio est, quia possessio quantumcumque longi temporis non habilitat incapacem, iuxta cap. Causam, & cap. Accedentes, De præscript. & antedicta in præcedenti numer. 179. Quod procedit quantumcumque labore quis probabili ignorantia suæ incapacitatis: quia ignorantia non dat titulum: adeo ut incapax nullum habeat nisi falsum: & ideo insufficientem ad præscriptionem triennalem. Quinimo si cognoscat suam incapacitatem, etiam si ignoret propter eam ius accere ipsum à beneficio: præterquam quod nullum acquirit titulum, graviter peccat: quia ignorantia eius, quod ad statum proprium alicuius pertinet, non excusat ipsum à peccato.

CAPVT XIX.

De pluralitate beneficiorum.

SUMMARIUM.

- 275 Casus in quibus licita est pluralitas beneficiorum.
 276 Damna quæ nata sunt ex ea sequi, ob quæ censetur esse de iis quæ vergunt magis in malum, quam in bonum.
 277 Tam naturali, quam positivo, eoque tam divino, quam Canonico iure prohibetur pluralitas beneficiorum curatorum.
 278 Pluralitas dignitatum prohibetur iure tum naturali, tum canonico, non item diuino positivo.
 279 Idem iudicium est de beneficiis exigentibus residentiam.
 280 Quid tenendum sit de pluralitate aliorum beneficiorum.
 281 De dispensatione in pluralitate beneficiorum.
 282 De casibus iustis, ob quos ea fieri potest: & quod per tolerantiam Papæ talis pluralitas non excusetur.
 283 Non est contra ius naturale habere simul duo beneficia simpliciter residentiam non requirentia.
 284 Plura beneficia retineri nõ possunt ob solam eorum tenuitatem.
 285 Quis censendus sit habere beneficium sufficiens ad suam sustentationem.
 286 Circumstantia in ea re arbitranda consideranda de necessitate.
 287 Quatenus possit consuetudine introduci, ut vnus habeat duo beneficia Ecclesiastica.
 288 Quatenus legitime dispensatus ad plura beneficia possit ea retinere post abusum in eis commissum.
 289 De eo qui plura beneficia tenet à Papa dispensatus siue iusta causa.
 290 Monita pro Confessario super hac pluralitate.

VNA est de hac re difficultas, An liceat vni habere simul plura beneficia. Ad cuius explicationem reuocanda est in memoriam distinctio beneficiorum, quam proposuimus in præcedenti libr. 19. cap. vlt. sect. 2. sub finem: quod quædam habeant annexam curam animarum in vtroque foro: quædam in foro tantum externo: quædam in interno: quædam in neutro: quorum tamen nonnulla annexam habent dignitatem, seu auctoritatem, & honorem præcedendi aliis: & nonnulla sunt omnino simplicia, id est, nec iurisdictionem, nec dignitatem habentia annexam. Quæ autem sint siue huius generis, siue alterius ex præcedentibus, loco memorato notatum videtur potest.

Prænotandum est præterea cum D. Thom. in Quodlibet. 9. art. 15. tria distingui genera actionum humanarum: vnum earum quæ suapte natura sunt adeo mala, ut nulla ratione bene fieri possint, quacumq; circumstantia addita, ut mentiri. Alterum earum, quæ suapte natura sunt indifferentes: ut bene vel male fieri possint additis circumstantiis, ut ambulare, loqui. Tertium earum, quæ nec sunt omnino mala, nec omnino indifferentes: magis autem vergunt ad malorum, quam ad bonorum naturam, ut occidere hominem: quod etsi magis ad malum quam ad bonum vergat tamen positus aliquibus circumstantiis iuste sancteque fit: prout doceri solet ad §. Decalogi præceptum.

SECTIO I.

De modo, quo mala est pluralitas beneficiorum.

Quibus ita notatis proponenda sunt, quæ certa videntur. Deinde quæ dubia. Certum ergo videtur primo, plura beneficia simul habere, non esse ita malum, ut nulla omnino ratione id licitum esse possit: ut argumento est, quod sunt aliquot casus in quibus siue naturali, siue Ecclesiastico iure communi, tale quid conceditur: quos referunt Sylu. Beneficium 4. num. 3. & Tabiena, Beneficium 2. quæst. 26. alique post glossam 21. quæst. 1. in summa. Primus est, cum beneficia sunt adeo tenuia ut neutrum sufficiat ad honestam sustentationem beneficiarii. Intellige autem iuxta distinctionem Concil. Trid. sess. 24. cap. 17. De reform. si vtrumque sit simplex, nec residentiam requirat. Secundus est, quædo Parochialis Ecclesia est annexa Ca-

nonica.

nonicatu, ex cap. Super eo, De praebeendis, in 6. Tertius est, quando beneficia sunt legitime unita: ex cap. Eam te, De arate, & qualitate, & ex cap. Quia monasterium, De religiosis domibus. Quartus est, quando alius idoneus, & dignus non inuenitur, ex cap. Clericus in fin. 21. qu. 1. Quintus, quando beneficium vnum habetur in titulum, & alterum in commendam non perpetuam, hoc est, ad sex menses: quousque prouideatur de idoneo, ex cap. Qui plures, 21. qu. 1. & cap. Nemo, De electione, in 6. Postremus est, quando Papa dispensat. Nam extra praecedentes casus, si rationabilis causa subsit, potest vnus, idemque plura beneficia ex Papae dispensatione licite simul habere, iuxta cap. De multa, §. finali, De praebendis.

276.

Certum est secundo, plura beneficia habere, non esse actum ex se indifferentem, sed vergentem potius in malum, quam in bonum, prout D. Thomas expresse docet loco citato. Et confirmatur: quia pluralitas beneficiorum, si non omnino, ac certe bona ex parte repugnat iuri naturae; vt satis ostendunt incommoda, quae ex ea sequi notantur; tum ab ipso D. Thoma, tum ab alijs; praesertim à Gabriele in 4. dist. 15. q. 8. art. 2. dubio 2. notabili 3. Soto in lib. 3. De iust. & iure, q. 6. art. 3. Rebuffo in praxi beneficiorum, par. 1. tit. De dispensatione ad plura beneficia. Ad vndeicim autem expressa sunt in Extrauaganti, Ioan. 22. cuius initium est, Execrabilis: quae licet reducere ad tria capita.

Quorum primum est: damnum quod talis pluralitas infert per diminutionem ministrorum Ecclesiae. Secundum est, damnum, quod ministri idonei capiunt dum relinquuntur absque vilo beneficio. Tertium est, scandalum quod datur proximis, mala dispensatione bonorum Dei: per quam patet Deo ipsi, & sanctis eius fieri iniuriam: quorum cultus inde minuitur: fieri item Ecclesiae, cuius splendor obscuratur, dum ex eo, quod beneficium non datur pro merito; sed pro cuiusque affectu, & cupiditate, inaequalitas in Clero nascitur: quae est pacis inimica, & inuidiae fomes: inducitque neglectum tantum literarum, quam bonorum morum, tanquam inutilem ad promouendum se ad Ecclesiae beneficia. Adde & ruinae templorum, & dispersionem caeterorum ornamentorum exteriorum Ecclesiae, pauperumque curam nullam.

Fieri praeterea iniuriam defunctis, praesertim fundatoribus, quibus frangitur fides, dum non satisficit obligationi annexae beneficio: ita vt animae ipsorum frustrate subsidio sibi debito, tardius liberentur à penis purgatorij, diuini; suspendantur, ac retardentur à gaudijs caelestibus, ad quae illos expectat tota caelestis curia: cuius desiderio per sceleratam illam dispensationem plerumque obstititur: sicut & pio affectui fidelium viuorum, qui dum vident defunctos sua expectatione, debitisque suffragijs frustrari, retrahuntur à voluntate beneficium fundandi in Ecclesia. Fieri denique iniuriam ipsismet beneficiarijs, qui beneficiorum multitudine farsinati, in negotiationibus, & supputationibus reddituum, ac litibus toti occupantur, nihil curantes spiritualia: Diuites enim effecti, suum statum, & officium Ecclesiasticum eadem ratione negligunt, quae artifices ditati arte sua, negligunt ea quae eiusdem artis sunt.

Vnde apparet, quam miserum sit in Ecclesia aliquos beneficijs accumulandis perinde inhiare, ac canes famelicos ossibus. Recordentur pluralitatem beneficiorum ex cap. Quia in tantum, De praebendis, certum animatum periculum continere. Id quod experientia docuit in illo Cancellario Parisiensi, qui cum morti proximus admoneretur à Guiljelmo Parisiensi Episcopo, vt communem aliorum Doctorum sententiam secutus, omnia sua beneficia resignaret, excepto vno: ne cum tanto damnationis periculo ab hoc saeculo migraret; noluit acquiescere dicens se mox expecturum an ea doctrina vera esset: sicque miserimus, post paucos à morte dies, apparuit praedicto Episcopo, & dixit se perpetuo damnatum propter tria, quorum vnum erat pluralitas beneficiorum, quae ultra sufficientiam retinuit. Ita refert Nauar. in Miscel. 62. De oratione, num. 3. post Ludolphum 1. part. De vita Christi, cap. 68. & Dionysium Carthusianum in tractatu De pluralitate beneficiorum: idque ex libro apum:

Valerij Par. III. Tom. 3.

cuius author fuit doctor Dominicanus, genere, virtute, eruditione clarissimus, vt ait idem Dionysius Carthusianus.

SECTIO II.

De iure quo pluralitas beneficiorum prohibetur.

Certum est tertio, quoad pluralitatem beneficiorum curatorum in particulari, eam prohiberi iure tum naturali, tum diuino positiuo, tum etiam canonico. Iure quidem naturali: quia contra rationem est, vt curam specialem habeas gregis, quem nec oculis tuis videre, nec per te paciscere possis: quod vsuuenit habenti plura beneficia curata, quibus tam non potest simul satisfacere, quam idem pastor duos diuersos greges in diuersis agris pascere, & ad diuersas causas simul reducere; aut idem agricola duos diuersos agros pariter colere. Si dicas huic malo occurrere sufficienter per substitutionem Vicarij. Respondetur id aduersari cap. finali, 21. qu. 2. atque irrationabile esse, vt Christi Ecclesiae, quam acquisiuit sanguine suo, sic curam suscipias: vt velis per alienos oculos illam regere: quod in cura pecoris tuae personae commissa non ferretur aequo animo.

277.

Itaque aduerte, quod si onus reddendi Deo rationem pro te, & pro populo tuae cura commisso, est tibi graue ac formidabile: etiam quando, in te & illo custodiendo, curandoque sedulus fuisti: multo magis formidandum esse, cum adhuc & de Vicarij negligentis rationem reddendi, onus intumber tibi: quia grauius quam ille puniendus es, tanquam principalis causa: pro beneficijs vero illius nihil interea mercedis accepturus; vt pote qui ad ea nihil conuleris, quod te faciat Deo commendatum. Ne quidem illud, quod non alium, quam dignum, tibi substitueris: quia nec id ipsum reprehensione caret; tum ideo quod contra ius retineas beneficium eidem digno debitum; tum etiam, quod Ecclesiam acceptam à te quasi in sponsam benedictam; alteri pro dotis parte, quam potes modica, tradis gubernandam, tractandam, ac quasi impraegnamdam: quod de se tam est à ratione alienum, quam si tale quid fieret in matrimonio carnali. In quam sententiam alia videri possunt apud Gabrielem in citato dubio 2. lit. R.

Iure autem diuino positiuo prohibetur pluralitas beneficiorum curatorum: non quod Christus aliquid expresse determinauerit de illa: sed quod per obligationem, quam induxit faciendi officia eis annexa, induxit obligationem (de qua in praeced. cap. 5.) ad residentiam, quae non potest simul fieri in diuersis locis. Iure demum Canonico prohibetur per cap. Singula, dist. 89. cap. Sanctorum, dist. 70. cap. Clericus & aliorum alij 21. qu. 1. cap. Quia nonnulli, De Clericis non residentibus, cap. Quia in tantum, cap. De multa, De praebendis, & in supra citata Extrauag. Execrabilis.

278.

Certum est quarto, pluralitatem beneficiorum habentium annexam iurisdictionem in foro tantum externo, seu iustitiae administrationem: aut dignitatem tantum, seu praecedendi gradum, & honorem, prohiberi iure naturali: quia contra rationem est Ecclesiastica ministeria, & honores pro pluribus ordinatos in Ecclesia, vnicui tribuere. Etenim alij irrationabiliter priuantur debitis honoribus, ac stipendijs publicis: vnde nascitur perturbatio, & confusio quaedam in ipsa Ecclesia: qualis esset in corpore si vni membro aliorum obsequia, & officia tribuerentur, prout traditur in cit. cap. Singula. Ex quo intellige: idem prohiberi quoque iure Canonico: vt & ex cap. Quia in tantum, & ca. De multa, & ex Extrauag. Execrabilis, antecitatis. Iure autem diuino positiuo prohiberi non videtur; quoniam talia beneficia iure tantum Canonico introducta sunt in Ecclesiam, ad maiorem illius splendorem, & ornatum, constitutaque ad gubernationem in ea necessariam.

Certum est quinto, pluralitatem quoque beneficiorum simplicium residentiam personalem requirentium prohiberi iure naturae: quia sicut nemo potest simul militare in diuersis castris, ita nec potest simul cantare in diuersis

279.

choris, simulq; seruire in diuersis Ecclesiis: & per consequens nec iuste capere alimenta, & stipendia caneticibus, aut aliter seruientibus attributa: præsertim cum id faciat in aliorum damnum qui seruire vellent, & possent. Tum etiam iure Canonico, vt aperte constat ex c. Sanctorum, cap. Singula, ca. Clericus, & cap. Quia in tantum, antecitatis. Atq; ex eo, quod talia beneficia personalem residentiam requirant, prout habetur ex toto fere titulo, De Clericis non residentibus. Iure autem diuino positio non prohiberi patet eadem ratione qua de præcedentibus. Tantum enim instituta sunt iure Canonico ad maiorem Ecclesiarum splendorem, ornatum, & auctoritatem: & ob commodiorem officiorum diuinorum celebrationem ad cultum, & honorem Dei.

280. Certum est sexto, pluralitatem beneficiorum simplicium, quæ residentiam nõ requirunt, quando vnum eorum sufficiens est ad beneficiarii sustentationem honestam, prohiberi iure Canonico in Concil. Trid. sess. 24. cap. 17. De reform. expresse: & in cap. Sanctorum, dist. 70. & in cap. Singula, dist. 89. tacite. Dubium tamen est, an prohibeatur quoq; iure naturali; nam aliqui negant vt Rosella, Clericus 4. num. 20. Sed communis sententia est in contrarium: Pro qua rationes habet Azor in 2. part. Moral. Inst. lib. 6. cap. 11. quest. 5. §. Certe negari. Præcipua vero est, quia quantumuis eiusmodi pluralitas non repugnet tantoperè naturali rationi, ac præcedentes; repugnat tamen absolute. Nam contra dictamen rectæ rationis est, vt vnus habeat officia, stipendia, & alimenta multorum: ita vt ipso abundante, ceteri egeant.

Vnde in hoc, perinde ac in præcedentibus, in quibus res est satis clara, per cap. Quia in tantum, De præbendis, peccatum mortale committi glosa penult. ad cap. Dudum. 2. De electione, satis significat his generalibus verbis: Nota quod qui habet plura beneficia, quorum alterum per se sufficeret, non potest sine mortali retinere aliud. Idemq; sentiunt cum Panorm. ad cap. Conquirentes, De Clericis non resident. Syluester, Beneficium, quarto nu. 2. Angelus eodem verbo, nu. 34. Tabiena eod. item verbo 2. quest. 24. & Gabriel in 4. dist. 15. quest. 8. art. 3. dub. 2. à lit. R. Vbi in confirmationem adfert, quod tale quid sit contra caritatem. Tum in Deum, cuius cultus inde minuitur in ministrorum numero: Tum in seipsum, quia cum teneatur superflua erogare in pauperes, nulla necessitate cõpulsus supponit se oneri quod difficile est subire sine periculo animæ: & qui amat periculum peribit in illo, Ecclesiastici 3. Tum demum in proximum: quia ceteri Ecclesiastici digni, ac forte digniores priuatis provisionibus sibi necessariis: agiturque contra fundatorum intentionem: quæ nequit rationabiliter præsumi, quod fuerit bona sua dare talibus non seruientibus beneficio: vt pote fundato ad Deo seruiendum in eo per beneficiatum, pro consequenda remissione peccatorum: vt passim seruatur in omni tali fundatione rationabiliter facta. Hoc tamen, vt iidem authores annotant, restringendum est, vt non procedat, cum alicui collatio facta fuerit, non ratione sui, sed ratione beneficiorum, vt horum vtilitati consulere: quia ipse industrius, & bonæ famæ, bonæque conscientie se cognoscitur.

SECTIO III.

De modo quo licita esse potest beneficiorum pluralitas.

281. Certum est postremo, extra quinque casus ex Sylu. & Tabiena relatos antea numer. 275. in quibus non esse opus dispensatione iidem authores movent, (& à iure vel Iudice, in illis eam concedi, notat Gabriel in loco cit. lit. Q.) duo esse necessaria, vt quis sine peccato plura beneficia habeat: nempe dispensationem Ecclesiasticam, & causam rationabilem, ex doctrina D. Thomæ, Quodlibeto 9. art. 15. Nam quia talis pluralitas est contra Canones Ecclesie, requirit dispensationem: & quia est contra rectam rationem, requirit causam excusantem, seu tollentem illas deformitates quæ reperiuntur in ipsa pluralitate beneficiorum repugnantes iuri naturali, aut Diuino positio.

Ac circa dispensationem notandum est, Papam posse eam dare in omnibus beneficiis quæcumque illa sint, & cuiuscumque Diocesis sint, ex cap. De multa, tit. De præbendis, vbi videnda est glossa finalis. Episcopum vero in sua Diocesi, quem admodum alii citatis habent Angelus, verbo, Beneficium, num. 38. Sylu. Beneficium, 4. questio. 8. Tabien. Beneficium, 2. quest. 26. posse dare dispensationem in vno beneficio curato cum simplici: aut in vna dignitate, cum simplici item beneficio: aut in duobus simplicibus quæ personalem residentiam non requirant: excepto quod dispensare non possit, vt idem in eadem Ecclesia habeat duo vniuersaria beneficia, vt duos eanonicatus: prout ex communi Doctorum sententia cum Panormitano ad cap. Literas, De concess. præbend. iidem authores notant: addentes & duo altaria; seu duas capellas; cum dantur in titulo perpetuum: tunc enim sunt duo beneficia vniuersaria quæ non possunt in eadem Ecclesia dispensatione Episcopi simul haberi: sicut nec possunt de consuetudine, quæ corruptela potius est, ex ca. 1. De consuetudine, in 6.

Idem vero quod Episcopos potest Capitulum sede vacante, vt & Legatus Papæ in provincia sibi decreta. Cum autem duo simplicia fuerint in diuersis diocesis, debet ad dispensationem accedere consensus alterius Episcopi. Alii Prælati inferiores Episcopo non possunt dispensare, nisi ad id potestatem habeant ex priuilegio, vel consuetudine. Similiter Vicarius Episcopi non potest nisi ex permissione Episcopi. In duobus autem dignitatibus aut in duobus personatibus, vel officiis, aut in duobus beneficiis curatis dispensare, reseruatam est Papæ, ex antecitato cap. De multa.

Iam circa iustas causas dispensandi in pluralitate beneficiorum, notandum est dispensationem sine eis factâ, illicitam perinde esse, ac factam in voto, aut in iuramento: quia similiter est contra obligationem iuris naturæ. Tales causæ vero per quas ea redditur licita, non sunt tantum illæ quas naturalis rationis lumen statim dicit: vt euidentis necessitas, vel euidentis vtilitas Ecclesiarum, vel penuria ministrorum: sed etiam aliæ quas ratiocinatio, discursusve humanus iustas esse patefacit: cuiusmodi sunt prærogatiua, & merita personæ, insignis nobilitas, dignitas, auctoritas, virtus, ac prudentia, industria, vel aliqua meritorum in Ecclesiam prærogatiua, vel literaturæ personæ. Quod patet ex citato cap. De multa: & confirmatur per similitudinē dispensationis in voto, aut iuramento: quæ licita est, non tantum in casibus quos ius naturale aperte excepit: vt quando materia voti, vel iuramenti facta est mala, vel impeditiua maioris boni, vel quando euidenter fit propter maius bonum: sed etiam in casibus quos excipientes esse per rationis discursum intelligitur: vt quando facta sunt ex vehementi passione, vel ex aliqua leuitate animi, aut quando dubium est an obligent.

Cæterum cauendum est maxime, ne talis beneficiorum coacervatio, ad priuatum tantum, & non ad commune bonum referatur: nam illicitam esse dispensationem in pluralitate beneficiorum, quando solum fit ob commodum, & vtilitatem, vel fauorem personæ, absque alia iusta causa, non videtur dubitandum; cum sit contra ius naturale, & peccatum acceptionis personarum, vt quis sine iusta causa, solaque voluntate humana, plura habeat beneficia: præsertim si habeat ad fastiū, aut pompam, aut ad lautius, cultiusque viuendum, vel ad augendum patrimonium, aut ad muniendam sibi viam ad aliquam dignitatem; ex Syluestro Beneficium 4. num. 4. Vnde iuxta finem eiusdem cap. De multa, ne quidem à Sede Apostolica, cum sublimibus, ac literatis personis in pluralitate beneficiorum esse dispensandum; nisi ratio id postulet: vt censetur cum ita exigit beneficii vtilitas, populi necessitas, & personæ prærogatiua.

PARS ALTERA CAPITIS.

In qua explicantur dubia de re proposita.

183.

PRIMUM DVBIUM EST. An sit contra ius naturale habere plura beneficia simplicia non requirientia personalem residentiam, si vnum solum insufficientis sit, & simul cum altero sit sufficiens. Ad quod respondendum videtur negatiue: tum propter Concil. Tridentin. quod in sess. 24. cap. 17. De reform. volens tollere peruersionem Ordinis Ecclesiastici, nascentem ex peruersitate, quam ratio dicitur inesse pluralitati beneficiorum, istud ipsum de quo agimus permittit tanquam expers talis peruersitatis. Tum etiam, quod ratio naturalis dicitur: vt is qualitari deseruiat, de altari viuatur: vt bene ostendit D. Paulus in 1. ad Corinth. 9. ex quo id ipsum vsurpatur in ea. Cum secundum Apostolum. De præbendis. Vnde consequens est, rationi quoque consentaneum esse, vt seruientis Ecclesiæ, possit accipere duo beneficia compatible, si vnum ad honestam sustentationem ipsius non sufficiat. Tum demum propter communem vsum: quo sine dispensatione multa eius generis beneficia simul retinentur, à nemine reprehensum, si reditus non sint maiores, quam necessarii sunt ad beneficiarii sustentationem: hicq; officia illis annexa, solus explere possit.

Aduerte autem per rationem memoratam, quod sufficiat is qui altari seruit, de altari viuere debeat: sicut conclusum est habentem beneficium simplex insufficientis, posse habere adhuc aliud cum quo satis ei sit ad sustentationem: ita etiam, vt notatum est à Soto lib. 3. De iustitia & iure questione 6. art. 3. conclusionem 3. casu 1. concludi posse, eum qui habet vnum beneficium curatum insufficientis ad honestam suam sustentationem, posse per dispensationem habere aliud curatum, etiam si Episcopatus sit, iuxta cap. illud 21. questione prima. Dummodo tamen vtrumq; tale beneficium possit ab eodem simul administrari, satisfaciendo sufficienter officii vtrique annexis, vt cum vnum est alteri propinquum. Quomodo teste Nauarro in Miscell. 63. De oratione. Pius quintus dispensauit cum quodam docto, & bono viro, vt retineret duas Ecclesiæ Parochiales fere contiguas, quarum neutra poterat ei dimidium victus ministrare.

184.

SECUNDUM DVBIUM EST. An plura beneficia ob solam eorum tenuitatem possint sine dispensatione licite retineri. Ad quod respondendum videtur negatiue: quia pluralitas beneficiorum est iure Canonico absolute prohibita, vt ex supra dictis patet, exceptis aliquot casibus initio capituli propositis, in quibus ipsa dispensare censetur. Beneficium autem quantumuis tenue, vere est beneficium iure Canonico: vt patet, tum ex cap. Si propo- nente, De rescriptis, cum dicitur mentionem fieri debere beneficii modici quod quis habet dum impetrat à Papa literas, vt ei ab Ordinario beneficium conferatur: & ex cap. Non potest, De præbendis, in 6. cum dicitur dispensationem ad plura beneficia obtentam non prodesse illi, qui in eadem tacuit beneficium, quantumuis modicum. Quare ad pluralitatem beneficiorum, quantumcumque hæc modica sint, requiritur dispensatio: quod satis indicatur per illud ipsam dictum capituli Non potest. Et certe si plura beneficia quantumcumq; modica simul vniti non possint absq; Superioris auctoritate, nec simul haberi poterunt, absq; Superioris dispensatione.

Si quis autem quærat cur sit opus dispensatione ad habenda plura modica beneficia, cum nō sit ad habendum vnum pingue, illa multis partibus superans: aut ad habenda multa vnita æquivalentia, aut etiam excedentia. Respondendum est id contingere ob impedimentum, quod ius Canonicum ponit in illis, non in his. Cuius diuersitatis ratio est, quia plura beneficia eo ipso, quod sunt plura, habent plura onera, plura officia, plures obligationes, plura ministeria: & sunt plura stipendia, & alimenta multorum: sicque pertinent ad plures ministros: beneficium vero vnum etiam si pingue sit, eo ipso quod vnum est, constituitur cum vno onere, vno officio, vno ministerio,

& ad vnus persone merita pertinet, & vnam obligationem habet. Item quando vnum beneficium vnitum est alteri, iam non sunt duo beneficia per modum duorum, sed sunt per modum vnus. Neque debet videri onus durum, quo beneficiarius habens beneficium insufficientis compellitur dispensationem querere ad aliud habendum: quia debet sibi imputare quod insufficientis acceptauerit, præsertim cum id ipsum quod ei non sufficit possit alteri sufficere; atq; insufficientia ipsa faciat dispensationem facilem, vt colligi potest ex cap. Studeat, distinct. 50. & cap. Postulasti, De rescriptis, & cap. Cum teneamur, De præbendis.

185.

TERTIUM DVBIUM EST. Quod beneficium cense- ri possit sufficiens ad honestam Clerici sustentationem. Responderur, rem hanc adeo difficile visam esse Nauarro, vt sæpissime rogatus recusatit de ea respondere, vt i se restatur in Miscell. 62. De orati. ne: rationem difficultatis in eo ponens, quod Doctores adeo paruum quantitatem sufficere definiuerint (qualis est 15. librarum Gallicarum, quam esse sufficientem Doctores Parisienses statuerunt anno Domini 1208. vt meminit ibidem Nauarrus nu. 3.) & quicq; beneficiarius ad suam sustentationem adeo magnam sibi necessariam esse persuadeat: vt sit difficile medium iustitiam inuenire, cui ipse facile acquiescere velit. Pro- explicatione autem nihil melius occurrit, quàm quod Nauarrus ipse docet in seq. n. 5. Beneficium sufficiens censendum esse, quod vir prudens & bonus tale esse arbitratus fuerit: determinatio eorum, quæ indeterminate à iure statuuntur, relinquuntur bono prudentiq; viro, seu Iudici.

Cui quid huiusmodi determinare volenti, quadam vtile est, & quædam necessarium considerare. Inter vtilia poni potest, quod Concil. Trid. sess. 21. cap. 2. De reform. statuit, ne quis ad sacrum Ordinem promoueatur ratione beneficii, aut patrimonii, nisi illud sit ei sufficiens ad victum honestum. Vnde consequens est illam reddituum quantitatem, quæ sufficiens iudicaretur ad hoc, vt quis ad sacrum ordinem admittatur, iudicandam quoq; esse beneficii sufficiens ad illius victum honestum: seu ex quo sine penuria viuere possit, quamuis forte non possit com- mode: ad quod multo amplius requirit de se constat. Pro quo ex glossa ad cap. 1. De statu regularium, verbo Absq; penuria, exemplum habetur, cum dicitur Canonico Bononiensi ad commode viuendum vix sufficere 100. florenos cui sufficerent 25. ad viuendum sine penuria.

Poni adhuc potest quod idem Concil. in seq. sess. 24. cap. 13. De reform. statuit, ne cathedrales Ecclesiæ, quarum redditus summam ducatorum mille, & parochiales, quæ summam ducatorum centum, secundum verum annuum valorem non excedunt, pensionibus, aut reservationibus fructuum grauentur. Eo enim indicatur beneficium mille ducatorum sufficere ad victum honestum Episcopi, & beneficium centum, sufficere ad victum honestum Parochi.

186.

Inter necessaria vero ponuntur, vt videre est apud Nauar. loco citato, conditiones personarum quibus de victu prouidetur. Non enim quod sufficit ignobili, sufficiens est nobili. Neque quod sufficit nobili gradus inferioris, sufficit nobili altioris Ordinis, vt fratri, vel filio Baronis, aut Vicecomitis: neque quod huic, sufficit nobili superioris Ordinis, vt fratri vel filio Marchionis, aut Ducis, nec de- mum quod huic, sufficit fratri, aut filio Regis, aut alte- rius summi Principis, prout Nauarrus loco cit. notat iuxta regulam vltimam Cancellariæ. Ponuntur secundo, virtus animi egregia, literatura magna, etiam sine magi- strali, seu doctorali gradu, & merita erga sanctam Sedem Apostolicam, aut aliquam Ecclesiam particularem; aut erga republ. Christianam aliaque id genus. Ponuntur postremo, si beneficium postum sit extra viam, aut in via si beneficiarius sit complexionis delicatæ: item mos ho- minum honestorum regionis in qua situm est benefi- cium; & caritas vel vilitas eorum quæ necessaria sunt ad vitam, & sanitatem conseruandam. Certum enim est rationem postulare, vt pro horum varietate, quantitas va- ria reddituum determinetur necessaria ad honestam sus-

tentationem. Vide antedicta cap. septimo, in explicacione dubij noni.

Exiis autem quæ Confessariorum importunitate vitæ in particulari Nauarr. determinauit, vnum attingemus, quod solum pro documento generali vbiq; teneri potest. *cetera enim multis locis in vfu esse vix possunt.* Nempe ad recte iudicandum quot vnumquodq; genus prædictorum Clericorum quotannis egeat aureis nummis ad se alendum simul cum aliis ad suum ministerium necessariis: multum iuuare, vt Clericus ipse, de quo agitur, se cum reputet quot vellet aureos alicui eiusdem secum Ordinis, & conditionis dare, ad ipsius victum honestum, & necessarium vnus anni: si ad ipsum decenter alendum obligaretur ex aliqua vltima voluntate, aut ex aliquo contractu: aut etiam ex pietate, qua ipsi tanquam filio, aut fratri vellet necessaria suppeditare sufficienter. Ceterum ea in re tanquam apertum animæ periculum continens, versandum est cum timore, & tremore: quam enim periculosum sit pauperes fraudare superfluis, quæ ipsis debentur, patet ex eo quod non subuenientes de propriis iuste possessis, æternæ maledictioni sunt obnoxij, ex cap. 25. D. Matthei.

287.

QUARTVM DVBIVM EST, An consuetudine introduci possit, vt vnus habeat duo beneficia sine dispensatione. Præsupposito autem quod habetur ex cap. finali, De consuetudine; consuetudinem si rationabilis sit, vim habere derogandi iuri humano, non autem diuino. Respondendum est distinctione, dicendo cum in pluralitate beneficiorum, iusta causa datur dispensationis humanæ, tunc consuetudinem posse eandem pluralitatem facere licitam; quæ enim vis est dispensationis derogandi humano iuri, vt Nauarr. argumentatur in Miscellaneo 60. De oratione, num. 11. eadem est, & consuetudinis rationabilis: qualem esse contingit in hac re, quando non obstat iuris naturalis prohibitio; vt censetur non obstat, cum talis pluralitatis deformitas corrigitur per interuenientem causam iustam: cuiusmodi est Ecclesiæ, populivæ necessitas, vel vtilitas notabilis. Quando vero in ipsa pluralitate non datur iusta causa dispensationis humanæ, vt in casibus in quibus plura beneficia solum habentur ob bonum, & commodum priuatum ipsius beneficiarii, non potest licite ipsa pluralitas introduci consuetudine: quæ tanquam irrationabilis, corruptela esset, potius quam consuetudo.

Vbi aduerte vtilitatem, vel necessitatem, bonumve priuatum personæ, quacumque ea sit, non esse rationabilem causam dispensationis: sed vtilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ, bonumve commune: adeo vt personæ nobilitas, aut eximia prudentia, aut excellens literatura, aut egregia industria, aut recta administratio, vel merita, non sint sufficiens causa dispensationis in pluralitate beneficiorum iure prohibita, nisi redundent in maiorem Ecclesiæ vtilitatem, & bonum. Inde est enim, quod in cap. De multa, §. finali, De præbendis, non dicatur simpliciter, posse per Sedem Apostolicam circa sublimes, & literatas personas in pluralitate beneficiorum curatorum, personatum, & dignitatum dispensari: sed addendo cum ratio postulauerit, seu cum interuenierit iusta dispensandi causa.

Aduerte secundo, Nauarr. iudicio causam iustam dispensandi in pluralitate beneficiorum esse posse, vt beneficiarius subueniat indigentibus parentibus, fororibus, & neptibus siue ex fratre, siue ex forore, maxime in nuptis, & nupturis. Id quod censeri non procedere, cum inde bonum commune, cui priuatum cedere debet, detrimentum aliquod in Dei cultu aut in populi edificatione pateretur: vel si contingat Ecclesiæ quarum sunt beneficia, inde perpeti damna, aut probabiliter perpefluras quoad reparationem fabricæ, vel ornamentorum necessariorum; aut quoad numerum ministrorum diuini cultus, aut quoad cultum ipsum, & ad administrationem sacrorum. In eos enim fines bona, sunt Ecclesiis collata à fidelibus, qui non sunt fraudandi sua intentione.

288.

QUINTVM DVBIVM EST, An si quis dispensatus ad plura beneficia, possideat ea ad patrimonii sui augmentum,

vel ad famulatum, & alium exterum ornatum non necessarium, aut ad suorum fastum & pompam; cogendus sit in conscientia illam pluralitatem relinquere. Ad quod respondendum videtur; si dispensatio iuste facta tempore collationis (quia scilicet talis persona ob nobilitatem, vel aliam prerogatiuam visa est digna, cui ad vtilitatem Ecclesiæ, & bonum commune pluralitas concederetur) ac tali modo beneficia plura possidens firmiter statuatur fructus eorum bene, & vt par est, in vnus pios expendere in posterum; ipsum in conscientia absolui posse, quantumcumq; non relinquat illam pluralitatem: cum ex hypothesi, circa eam habuerit dispensationem validam. Sin postquam bis, vel ter in confessione firmiter statuatur fructus ipsos bene expendere in futurum, pergat vrantea male expendere non videtur tunc absoluedus, nisi renunciet eidem pluralitati, quæ illi occasio est peccandi, male expendendo res Deo dicatas: illumq; exponit probabili periculo eadem peccata in posterum repetendi. Ad quem casum vt dispensatio extenderetur voluntas dispensantis nec fuit, nec esse debuit.

SEXTVM DVBIVM EST, An in conscientia possit absolui qui habet plura beneficia, dispensatus à Papa sine iusta causa. Ad quod respondendum videtur, saluo meliori iudicio, Si probabiliter credatur, quod ipso renunciant, ea beneficia conferentur indigno, vel minus idoneo, & qui peius expendet tales fructus, quam ipse, non esse in conscientia cogendum relinquere. Nam tunc melior est conditio possidentis: itemq; tunc perinde est, ac si non esset alij idonei. Ex communi autem opinione per cap. Clericus, in fin. 21. q. 1. cum non inueniantur alij idonei, & digni: beneficiorum pluralitas efficitur licita. Vnde talis si firmiter statuatur fructus bene expendere, absolui potest sicut in casu præcedentis dubij. Alias vero, is cum quo dispensatus est sine causa, absolui non potest habens plura beneficia, nisi contentus vno sufficienti, ceteris renuntiet. Nam talis dispensatio non excusat ab eo peccato, quod contra ias naturæ committitur habendo plura beneficia: quandoquidem in eo iure, tanquam diuino, dispensatio facta sine causa, est inualida: ita vt dispensatus qui illa vitur, etiam si data fuerit à Papa, non sit tutus in conscientia.

Aduerte autem, quod Confessarius possit iudicio Summi Pontificis stare in huiusmodi dispensationibus concedendis, quando ei non constat aperte, nullam subesse iustam causam dispensationis: nisi probabiliter de ipso Summo Pontifice alicunde sciret, quod suam salutem negligat, nec curet quid agat in talibus: quod temere iudicare nefas esset. Adde ex Caiet. in Summula, verbo Beneficium, versu Siste tamen: cui Armilla asseritur in eod. verbo num. 43. Eum etiam cum quo in pluralitate beneficiorum curatorum dispensationem sine iusta causa dedit Papa, absolui posse, si bene prospiciat bono illarum Ecclesiarum: ita vt per Vicarios idoneos in eis constitutos, de omnibus necessariis provideat: nihilq; illæ damni patiantur. Inde enim tollitur ea deformitas, qua iuri naturæ contraria est talis pluralitas: nam illa consistit in damnis quæ hæc secum trahit, vt patet ex dictis sub initium huius capituli. Deformitas vero, qua est contraria iuri Ecclesiastico, tollitur sufficienter per dispensationem Papæ, potestatem habentis plenam supra tale ius. Non debet tamen in hac re nimis facilis esse Confessarius, sed considerare, quæ docet Nauarrus in Miscell. 61. De oratione. Vnum est, habentem beneficium, quod ei non sufficit ad honestam sustentationem non debere petere aliud sufficiens, nisi cum intentione prius illud relinquendi quamprimū habuerit posterioris pacificam possessionem; quia cum sufficienti, non potest aliud retineri sine peccato mortali, nisi per legitimam dispensationem, vt expressit glossa penultima ad cap. Dudum, 2. De electione: canonizata (inquit Nauarrus à Concilio Tridentino loco post citando. Alterum est: cum iis qui etiam à Papa plura beneficia impetrant, non censeri dispensatum eo ipso, quod alia quæ iam habent, sua petitione expriment: nisi enim suggerant ea sufficientia non esse ad decentiam sui status, non solet Papa concedere alia, non modo expresse, sed nec tacite.

taere: iuxta illud in cap. Non potest, De præbendis in 6. Quod cum à Sede Apostolica de beneficio protidetur alicui, qui cognoscitur iam aliud habere, non censetur cum ipso dispensatum, vt cum secundo, retineat primum. Vnde infert Nauarrus aperte decipi eum, qui post acceptam aliquam dignitatem, quæ iudicio prudentis, & timentis Deum, est ei ad deceter viuendum sufficiens, procurat omni studio, aliquot alia simplicia beneficia sibi conferri, quibus magis affluat: nam id repugnat decreto Concilij Tridentini sess. 24. cap. 17. De reform. Cui adeo recenti, Papam derogare velle non est facile credendum, præsertim cum, in tali procuracione difficile sit abesse detestandum affectum auaritia, vel ambitionis.

CAPVT XX.

De incompatibilitate beneficiorum.

SVMMARIVM.

- 291. Que dicantur beneficia incompatibilia, ac in particulari de Episcopatu.
- 292. De dignitatibus Episcopatu inferioribus.
- 293. De beneficio curato, & beneficio simplici residentiam requirentem.
- 294. De beneficio simplici non requirentem residentiam.
- 295. De vicariatu, & coadiutorio, & alio officio ad tempus.
- 296. De incompatibili ex conditione adiuncta.

291. **I**LLA beneficia in iure Canonico dicuntur proprie incompatibilia, quorum vni ex obligatione eiusdem iuris renuntiandum est ad consecutionem alterius. Contingit autem incompatibilia esse, vel simpliciter, vel ex conditione adiuncta. Simpliciter vero incompatibilis est, primo dignitas cum alia dignitate, aut cum beneficio curato, aliove residentiam requirentem; iuxta cap. Quia nonnulli, De Clericis non resident. Itaque Episcopatus incompatibilis est cum alio Episcopatu, alia dignitate, alio beneficio curato, & quocumque residentiam requirentem. Imo cum quis in Episcopum electus, confirmatus, & consecratus, pacificam obtinet possessionem; omnia beneficia quæ habet vacant: potestque collator ea statim conferre, iuxta cap. Cum in cunctis, §. Cum vero, De electione: vbi doctores id communiter dicere notat Gigas in tract. De pensionibus, quest. 56. Adde idem de promotio ad abbatiam dicendum esse: nempe beneficia ipsius vacare post adeptam pacificam possessionem abbatie. Imo tam ipsum, quam Episcopum priuari, vt beneficio, sic & pensionibus, quæ in resignatione aliquorum suorum beneficiorum fuerint ipsi assignatæ, tanquam tenentibus locum eorumdem beneficiorum.

Idemque etiam de promotio ad Cardinalatum sentiendum esse, merito videri potest: sed totum id pendet ex dispositione Papæ, qui cum tali plerumque dispensat, vt possit dignitates Ecclesiasticas regulares, vel seculares habere in commendam, vel administrationem perpetuam. Cuius dispensationis iustæ causæ esse possunt: tum alia, tum dignitas tituli quo qui insigniuntur in omnibus Papæ assistunt ex officio, tanquam consiliarij, & coadiutores ipsius, conuenientes cum eo in vnum consistorium: & vnum collegium efficientes cum eo; vt consilio, peritia, ingenio, industria, ministerio, & opera illorum vs utatur. Accedit quod mores huius seculi ferant, vt Cardinalis non habens redditus suo statui, & dignitati competentes, nec habeat multum auctoritatis: cui incommode ex bonis Ecclesiarum providere non est à ratione alienum: cum Cardinales sine in seruitio totius Ecclesiæ: & possint absentes curare ne particulares Ecclesiæ, quarum bona capiunt, inde patiantur detrimentum.

292. Secundo, iuxta cap. De multa, titul. De præbendis, abbatie, prioratus siue regulares, siue seculares, personatus, præposituræ, decanatus, Archidiaconatus, cæteraque officia, & administrationes perpetuæ, quæ dignitatem habent annexam, incompatibiles sunt cum alia abbatia, vel prioratu, vel quocumque alio beneficio curato aut dignitate: ita vt vacet ipso facto beneficium, cum aliud ei in-

compatibile simul accipitur pacifice possideretur: & nisi illud, sic vacans statim dimitatur in præsentia alicuius personæ publicæ, is qui illud retinet, ipso facto priuatur & eo, & secundo adepto: sitque inhabilis ad sacros Ordines, & ad quæcumque alia beneficia, per Extrauag. communem, Execrabilis, De præbendis, §. Qui vero.

Tertio iuxta Clementinam vltimam De præbendis dignitas est incompatibilis cum Canonicatu, aut quocumque alio beneficio residentiam requirentem, siue in eadem Ecclesia, siue in diuersis. Ad quam incompatibilitatem Concil. Trident. sess. 7. cap. 4. De reform. extendit penam citati capituli, De multa: decernens ipsum habere vim non solum in beneficiis curatis, sed etiam in quibuscumque aliis secundum ius incompatilibus: qualia sunt ea quorum iam meminimus. Aduerte autem consuetudinem, quæ seruatur alicubi, & est frequens in Ecclesijs Gallie, vt in eadem Ecclesia, dignitas sit canonicatus, non reprobata à iure: vt ex cap. 1. De consuetudine in 6. & ex cap. Quia sepe, De præbendis eodem libro, potest intelligi: sicut illa reprobatur in eodem cap. 1. tanquam corruptela, quæ vnus simul habet duas diuersas dignitates, aut cum dignitate personatum, aut aliud officium perpetuum, quod sit beneficium.

293. Quarto, omne beneficium curatum est incompatibile cum alio beneficio curato, iuxta cap. Quia in tantum, De præbendis: itemque cum dignitate, vel personatu, vel officio perpetuo, vel administratione perpetua: ita vt in hoc incompatibilitatis modo, perinde ac in præcedentibus, prius beneficium incompatibile vacet per ademptionem posterioris, iuxta cap. De multa, tit. De præbendis, & cit. Extrauag. Execrabilis, eodem titulo. Aduerte vero, quod hic de beneficio curato dicitur, intelligendum esse pariter de Parochiali Vicaria perpetua, ex cap. 2. De officio Vicarij, & ex Clement. vnica eod. titulo.

Quinto, omne beneficium simplex residentiam requirens, qualis est omnis Canonicatus, & portio Ecclesiæ cathedralis, aut collegiata, incompatibile est cum alio simili, & cum beneficio curato, ac cum dignitate, nam ipsum quoque personalem præsentiam beneficiarij exigit: quam idem nequit simul exhibere in diuersis locis. Id ipsum autem beneficium simplex, per alterius incompatibilis ademptionem vacare, consequens est ex eo, quod in Concilio Trident. sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 17. de reform. pena antecitati capituli De multa, extendatur ad omnia beneficia de iure communi incompatibilia: de quorum numero sunt simplicia requirentia residentiam.

294. Sexto, nullum beneficium simplex, quod residentiam non requirit, est incompatibile cum alio similiter simplici, iuxta cõmunem opinionem. Et probatur quia incompatibilia beneficia dicuntur, quædo primum illorum post ademptionem secundi, & pacificam possessionem illius, vacat ipso iure: vel saltem per Iudicis officium, aut sententiam vacare potest, aut debet: seu, quod idem est, quia potest illo beneficio per iudicem priuari is, qui obtinet pacificeque possidet secundum. Iam cum quis obtinet secundum beneficium simplex non requirens residentiam, prius eiusdem rationis non vacat, nec per Iudicis officium, aut sententiam vacare debet de iure Canonico, quod nihil tale statuit.

Si obiciatur: quando vnum tale beneficium simplex sufficiens est ad honestam beneficiarij sustentationem: illud non posse simul haberi cum alio, quia pluralitas in beneficiis est contra ius naturale, quando vnum sufficit: vt iuxta communioem sententiam proposuimus in precedenti numero 280. Responderetur, inde quidem sequi, quoad ius naturale, & forum conscientie talem pluralitatem, nisi interueniat legitima dispensatio, damnabilem esse: non autem quod ea sit cum incompatibilitate, quæ ex iure Canonico puniri possit, & debeat in foro exteriori. Est enim ius Canonicum in cæteris beneficiis, quæ incompatibilia diximus, non permittat pluralitatem absq; Superioris dispensatione, vel iuris concessione, sed modo supradicto puniat in foro exteriori: pluralitatem tamè in beneficiis simplicibus non requirentibus residentiam, non punit similiter; sed Deo puniendum reliquit. Vnde

pluralitas ipsa quando vnum sufficit, illicita quidem est in illis, utpote contraria iuri naturali secundum probabilior opinionem: non est tamen iure Canonico irrita, aut irritanda in foro exteriori: quia non punitur ab Ecclesia, sed conscientia cuiusque relinquitur punienda à Deo: quo fit vt ea non censetur habere coniunctam incompatibilitatem, de qua agimus.

Si obiicias secundo, omne beneficium quantumcumque simplex, & exiguum sit, requirere residentiam, iuxta cap. Sanctorum. distinct. 70. & cap. Conquerente. De Clericis non residen. beneficia autem requirentia residentiam, esse incompatibilia. Respondetur, ei iuri derogatum esse consuetudine quoad beneficia simplicia, quæ seruitoria dicuntur. Talia enim ideo residentiam non requirunt, quod vniuersali consuetudine receptum sit, vt in eis continue seruiatur per substitutos Vicarios; secus quam in canonicatibus, & portionibus, in quibus vsus nunquam obtinuit, vt contra Canones seruiatur in eis continue per substitutos Vicarios.

Septimo, Nullum beneficium præstimoniale, aut Capellania simplex (simplicem dico ad differentiam Capellaniarum maiorum, quæ in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus, aut collegiatis, vsu obtinent nomen, & prærogatiuam dignitatis) aut aliud simplex seruitorium, est incompatible cum alio beneficio simplici residentiam requirente, aut etiam curato, aut dignitate. Nam talis pluralitas non est ipso iure Canonico irrita, nec irritanda in foro exteriori: sed solum iuxta antedicta, cum vnum talium beneficiorum fuerit beneficiario sufficiens, relinquitur in foro conscientia autoritate Dei punienda, aut renocanda. Aduerte tamen si ex statuto, vel fundatione, Capellania aliqua simplex, aut aliud beneficium seruitorium exigeret residentiam, de eo in hac re esset eadem ratio, ac de alio quod ex iure residentiam ipsam requirit: quia vt iuri, sic tali statuto, aut fundationi satisfaciendum est ex obligatione.

295. Octauo, Nullus vicariatus ad tempus, aut coadiutoria ad tempus, aut officium Ecclesiasticum ad tempus, incompatibilitatem habet cum aliquo beneficio Ecclesiastico, etiam si curatum sit, vel dignitas. Neque enim iure communi talis pluralitas est irrita, vel irritanda in foro exteriori. Adde quod in eo non fit pluralitas beneficiorum: quod quidem officium datum ad tempus, etiam si exigit residentiam, non est beneficium: cum ad beneficii rationem pertineat vt detur ad totam vitam. Vnde intelligitur quod Panorm. habet ad cap. De multa tit. De præbendis, num. 23. Vicariatum Vicarij generalis Episcopi, non esse beneficium, cum de se non sit ad vitam, sed ad beneplacitum Episcopi: ideoque non esse incompatibilem cum aliis beneficiis. Nec obstat quod dignitatem habeat, quoniam ea non est propria, sed aliena, puta Episcopi. Intelligitur etiam non esse contra canones, si aliqui habentes beneficium curatum, sint ad tempus visitatores, prouisores, aut economi ab Episcopo constituti, quamquam in foro conscientia prouidendum est, ne Ecclesia, aut Parochiani damnum, aut scandalum patiantur: sed vt illis sufficienter per substitutos ad idem tempus consulatur.

296. Quod attinet ad incompatibilitatem ex conditione adiuncta: notandum est, quod talis conditio possit esse vel loci, vel personæ: loci quidem, quia iure Canonico sub eodem tecto, id est, in eadem Ecclesia non possunt ab vno haberi duo beneficia siue requirentia, siue non requirentia residentiam, prout intelligitur ex cap. De multa, tit. De præbendis, §. Is quoque, in fine, & ex cap. Literas, De concess. præbende.

Dubitatio autem est, de qua in vtramque partem auctores Azor refert in 2. par. Moral. Institut. lib. 6. cap. 11. quest. 2. An istud sit verum non tantum de duobus similibus, vt de duobus canonicatibus, duobus dignitatibus, duobus beneficiis seruitoriis: sed etiam de dissimilibus, vt de vno Canonicatu, & vna portione, vna dignitate, & vna Capellania; vno beneficio curato, & vno beneficio simplici. Affirmantem vero idem Azor merito indicat probabilior: quia ratio prohibitionis eiusmodi, perinde cernitur in beneficiis dissimilibus, ac in similibus: parque æquitatis ratio,

patia iura suadere videatur; iuxta citata in glossa ad cap. Dudum, 2. De electione, verbo, Idem de personatibus. Tenentium autem partem negantem ipse Azor sic mentem interpretatur, vt existimet solum docuisse, consuetudine introducti posse, vt quis sub eodem tecto habeat quidem duo beneficia dissimilia, non tamen duo similia: tanquam magis absotum scilicet, & de quo populus offendatur facilius, tanquam de accumulatione auara aut ambitiosa.

Potest quoque eadem conditio esse personæ; quia in Religioso incompatibilia sunt plura beneficia: siue sint prioratus, siue Abbatia; siue curam animarum habeant, siue non: siue sint beneficia manualia, siue perpetua; ipsaque iure primum vacat per adeptionem secundi, ex cap. Cum singula De præbendis in 6. & Clement. Quia regularis, De supplenda Prælatorum negligentia, §. finali.

TITVLVS TERTIVS.

De amissione beneficiorum.

QUAE huc pertinent, ad 4. capita reuocantur, quorum primum est de extinctione. Secundum de vacatione. Tertium de renuntiatione. Quartum ac permutatione beneficiorum.

CAPVT XXI.

De extinctione beneficiorum.

SVMMARIVM.

- 297 De extinctione beneficii per illius siue sublationem, siue suppressionem.
 298 De eadem per vnionem, quæ varia est.
 299 Qui sint, qui beneficia viue possunt.
 300 Debet vno beneficiorum fieri iusta de causa: & quæ talis sit in vniuersum, & aliquot particulares.
 301 De vnione in fauorem personæ.
 302 Diversi modi vnionis Episcopo illiciti.
 303 De dismembratione beneficii contingente tribus modis.

Beneficium extinguitur primo, cum omnino tollitur, quod fieri potest tum ratione ædificij, quando Ecclesia, aut alius pius locus adificandus, quando Ecclesia, aut alius pius locus in præiudicium alterius Ecclesie, vel p. j. loci: tunc enim quidquid ædificatum fuerit, demolendum est expensis ædificantis, ex cap. 1. & 2. De noui operis nuntiatione: irritumq; redditur quidquid de Clericis ibi instituentis, aut rebus aliis eo pertinentibus ordinatum fuerit; redditibus eorum ad primitiuum statum reuocatis, prout ex citato cap. 2. expressè habetur. Tum etiam ratione cultus diuini sublato, & dignitatis beneficii extinctæ. Quæ extinctione interueniente, beneficium censetur pariter extingui. Exemplum habetur ex cap. fin. 25. q. 2. in illis qui priuati fuerunt Episcopatu, eo quod Episcopum suum occidissent.

Extinguitur secundo beneficium per suppressionem: nempe, iuxta cap. Ex parte, De constitutionibus, iuncta glossa ad verbum Diminuti: quando inter Canonicos ex iusta causa numerus præbendarum minuitur, & vna, vel duæ extinguuntur, vt fructus cæteris accrescant, accedente Summi Pontificis autoritate, qui cõfirmet diminutionem illam: dummodo tamen Capitulum postea suppressam præbendam, vel dignitatem nulli conferat: quia ex tali collatione sequetur illius restitutio, iuxta cap. Cum accessissent, De constitutionibus. Causa autem potissima suppressendi beneficii, est diminutio fructuum tanta, vt non possint inde nutrir Clerici, iuxta cap. finale, De verborum signific. Ad quod facit etiam, quod in Ecclesia admitti non debeant plures, quam commode ex redditibus nutrir possint, ex cap. 1. & cap. Autoritate, De institut.

Extinguitur tertio beneficium per vnionem: videlicet quando vna Ecclesia sic additur alteri, vt exura propria qualitate, induat qualitatem beneficii, cui adiungitur, vt

in casu

in cau. cap. Cum dilectus, De iis quæ vi: in quo Ecclesia secularis Canonicoꝝ sic regularis monachorū Cisterciensium: cuiusmodi vnio dicitur incorporatio, eo quod per eam vnum beneficium sic adiungitur alteri, vtambo efficiant vnum quasi corpus; atque priuilegium datum vni, communicetur alteri.

Huic vnioni duas alias minus proprias addit glossa ad cap. 1. Ne sede vacante, verbo, *Vniendo*. Vna est per quam vni beneficium subiicitur alteri, ita vt Ecclesia, seu præbenda vnita, sit quasi filia eius cui vnitur, & et tanquam inferior superiori, aut accessoria principali maneat coniuncta, & consequenter habeat illius priuilegia, & sua propria perdat: argumento, cap. Recoilentes, De statu monachorum: vt si non exempta vniantur exemptæ, sit exempta, vel contra: & si secularis vniantur regulari, sit regularis, vel contra: talisque vnio dicitur subiectio. Altera est, quando duo beneficia vniantur sub vna persona: ita vt duæ Ecclesiæ taliter vnite retineant separatim propriam naturam, & qualitatem; & vtraque maneat æque principalis sicut antea; nec aliter ea dicuntur vnite, quam quod vtriusq; vnus, idemque sit præfectus: vt cum quis simul est Episcopus, & Parochus. Ac talis vnio dicitur annexio, seu applicatio: quia per eam vna Ecclesia annectitur, applicaturve alteri: sine subiectione tamen, ita vt vnaqueque retineat sua priuilegia, & præminencias. Exemplum peti potest, ex cap. Et temporis, 16. quæst. 1.

Porro nonnunquam vnio est temporalis, vt quæ fit ad certum tempus, vel ad beneplacitum Prælati viuientis, vel ad vitam alicuius tertie personæ: nonnunquam vero perpetua, vt quæ nominatim fit in perpetuum; vel quæ fit ad placitum Sedis Apostolicæ iuxta cap. Si gratiose De rescriptis in 6. De quibus videri potest Rebuffus in *praxi beneficiorum* par. 1. tit. De vnionibus beneficiorum: vt & de iis qui possunt beneficia vnire.

299. In quibus ponitur primo Papa, qui solus vnire potest Episcopatus, ex cap. Sicut vnire, De excessibus Prælat. & ex Extraag. communi, Saluator, De præbendis. Solus item potest beneficia referuata, vel affecta Sedi Apostolicæ, ex cap. Quod translationem, De officio Legati. Nec refert quod horum quoque vnio tribuatur Episcopo in Concil. Trident. sess. 21. cap. 5. De reform. quia tribuitur ei solummodo, tanquam Sedis Apostolicæ legato. Papa denique solus vnire potest beneficia diuersarum dioceseon: nam si quis alius posset, maxime Archiepiscopus in diocesisbus iurorum Suffraganeorum. At is non potest, ex eodem cap. Sicut vnire.

Ponitur secundo Episcopus, qui potest intra fines suæ Dioceseos beneficia vnire exceptis antedictis, cap. Sicut vnire, prius citato, & Clement. 2. De rebus Ecclesiæ non alienandis. Quibus accedit Concil. Trid. in cit. cap. 5. Ac etiam ratio: quia omnes Ecclesiæ Dioceseos, commissæ sunt curæ, dispositioni, & sollicitudini sui Episcopi, ex cap. Decretum, & cap. Regenda 10. quæst. 1. non potest tamen Episcopus eiusmodi aliquod beneficium vnire suæ mensuræ, etiam de Capituli sui consensu; nec etiam ipsi Capitulo, ex cit. Clem. 2. §. finali: sicut non potest sibi beneficium ipsum conferre, ex cap. finali, De institutionibus.

Ponitur tertio Papæ Legatus à latere, qui potest vnire beneficia in Prouincia sibi delegata: in qua potest omnia quæ Ordinarius Episcopus; non item cæteri Papæ Legati, ex cap. 1. De officio Legati, in 6. Quæ de re loco cit. an. 24. ad 29. Rebuffus. Qui in sequenti nu. 32. addit Episcopo inferiores, sine Abbates, siue alios non posse beneficia vnire, etiam si possint tale ius præscribere: sicut possunt alia iura Episcopalia, ex cap. Auditis, De præscriptionibus. Et vna Ecclesia potest præscribere alteram, tanquã sibi vnitam; si eam ita tenuerit per 40. annos, ex cap. Cum de beneficio, *in d. glossa*, ad verbum, *Legitima*, De præbendis in 6. De qua etiam re idem Rebuffus ibidem num. 34. & 35. in 36. Addens Capitulum sepe vacante posse vnire beneficia, quæ poterat Episcopus: quia quæ sunt iurisdictionis, transfertur ad Capitulum sede vacante, ex cap. vnico, De maior. & obed. in 6. Cæterum debet Episcopus in vnione facienda, adhibere sui Capituli consensum, non tamen vocare ipsorum beneficiorum possessores, ex cit. Clem. 2. De

qua re etiam Rebuffus legendus est in explicatione regulæ cancellariæ De vnionibus, quam adiungit memorato titulo, glossa 11.

Fieri debet vero beneficiorum vnio ex iusta causa; quæ in vniversum est necessitas, vel vtilitas Ecclesiarum, & populorum. In particulari autem est primo, cultus diuinus: quæ ex causa beneficia vniantur Ecclesiis Cathedralibus, vel collegiatis, relicta pensione congrua presbytero, qui cultui diuino inseruit in beneficio vnito, ex cap. Extirpanda, §. Quia vero, & cap. Expoiuiti, De præbendis. Secundo, si valde vicinæ Ecclesiæ commode possint ab vno presbytero regi, cap. Et temporis, 16. quæst. 1. Tertio, si vna Ecclesia destituta sit populo, ex cap. Vnio, 10. quæst. 3. Quarto, si destituta sit Ecclesia Clericis propter cladem aliquam, vel morbos, aliamve causam, ex cap. Postquam 16. q. 1. cap. fin. §. Hostilitatis, 25. quæst. 2. cap. 2. De religiosis domibus. Quinto, si tam exiguarum facultatum sit Ecclesia, vt non possit nutrire proprium Clericum, ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 13. De reform.

300. Quibus addi potest iuxta cap. penult. & vltimum, 21. quæst. 1. fauor personæ, quæ tantæ dignitatis, & prudentiæ habeatur, vt duabus Ecclesiis sufficere possit. Quamquam talis causa raro est iusta: ideoq; vniones, quæ solebant ad vitam beneficiarj propter illam fieri, prohibentur in Concil. Trident. sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 17. De reform. Nec immerito: tum quia tales vniones perniciosæ sunt, & introductæ contra ius commune, prohibens ne habeantur plura beneficia incompatibilia: tum quia videtur species esse negotiationis illicitæ, & turpe lucrum, Clericum vnum duabus Ecclesiis præponi, 21. quæst. 1. cap. 1. Quamquam Papa tales vniones potest iusta aliqua de causa facere: sicut & in beneficiorum incompatibilitate dispensare pro summa potestate, quam habet disponendi de beneficiis. Ita tamen vt per Concil. Trident. sess. 7. cap. 6. sess. 24. cap. 13. & sess. 25. cap. 9. possint Episcopi eas examinare, an per se reptionem, vel obreptionem, & ex iustis, vel iniustis causis factæ sint: easque impetratas dissoluere, cum nondum fuerint fortitæ effectum: si coram ipsis non probentur iustæ causæ.

301. Colligitur ex dictis vnus modus vnionis, quo ea illicitæ fit ab Episcopo: nempe si fiat ob fauorem tantum personæ. Alter adhuc est, si velit seculari Ecclesiam regulari coniungere: quod prohibetur in Concil. Trident. sess. 24. cap. 13. De reform. Tertius est præterea, si velit Ecclesiam seculari vnire monasterio in compensationem damnum, quæ ei intulit: non enim est legitima vnio, cum delictum personæ non debeat redundare in damnum Ecclesiæ, cap. Cum olim, 2. De priuilegiis. Ita habet decisio Rotæ 611. in antiquis. Quartus porro est, si velit beneficium iuris patronatus laici, cum altero beneficio vnire sine consensu patroni; per glossam ad cap. Nobis fuit, De iure patron. *ad verbum, in capella*: quam vide. Et prædictis adde in Concil. Trident. sess. 14. cap. 9. De reform. prohiberi posthac fieri vniones Ecclesiarum diuersarum dioceseon; ne limites, & termini Episcopatuum confundantur: & sess. 24. cap. 13. De reform. prohiberi vniones Ecclesiarum Parochialium, vel curam animarum habentium denuo fieri monasterijs quibuscumque, vel abbatibus, vel dignitatibus, vel præbendis Ecclesiæ Cathedralibus, vel collegiatis, vel Hospitalibus, vel militiis. Non prohibentur tamen fieri vniones Parochialium cum alijs parochialibus.

302. Cum vnione coniungitur dismembratio: quæ dicitur tribus modis. Primo, cum vnum beneficium alteri incorporatur; quod vt fiat disiungi debet à corpore Ecclesiæ, cuius est beneficium. Secundo, quando aliquod beneficium est pingue, & pars fructuum illius applicatur alijs beneficiis exiguis vt fiant maiora. Tertio, quando vnum beneficium pingue diuiditur in duo, ita vt sint duo beneficiarj intulati. Cæterum eodem modo auctoritate Papæ, vel Episcopi opus esse ad dismembrationem quo ad vnionem, ad quam ea est præambulum quoddam, par est estimare, congruenter cap. Cum accessissent, & cap.

Ex parte, De constitutionibus: ac cap.

Vacante, De præbendis.

CAPVT XXII.

De vacatione beneficiorum.

SVM MARIVM.

- 304 Quid sit beneficium vacare: & varia talis vacationis species.
- 305 Que beneficia dicantur vacare apud Sedem Apostolicam: & differentia inter reservata dispositioni Papa, & dispositioni Sedis Apostolicæ.
- 306 Reservatio clausa in corpore iuris.
- 307 Reservatio extra corpus iuris.
- 308 Quid sit beneficium vacare de iure tantum.
- 309 Vacatio primi beneficii propter secundum adeptum.
- 310 Causa ob quas affectus secundum beneficium, etiam curatum, non priuatur primo.
- 311 Vacatio beneficii per non promotionem ad presbyteratum.
- 312 Vacatio per matrimonium.
- 313 Quantumcumque consecutum non fuerit effectum suum.
- 314 Vacatio ob contractum ab initio maiore ordine.
- 315 De ratione qua ob concubinatum beneficiarii, vacat ipse beneficium.
- 316 De matrimonio, per quod beneficium non vacat.
- 317 De vacatione per professionem in religione, aut per translationem beneficiarii in aliam Ecclesiam.
- 318 Vacatio beneficii imposita ipso iure ob hæresim.
- 319 Imposita ob simoniam.
- 320 Imposita persequentibus hostiliter Cardinalem, aut Episcopum.
- 321 Imposita ob quadam alia crimina.
- 322 Quædam crimina ob qua beneficiarius non est quidem beneficium priuatus ipso iure, debet tamen priuari.
- 323 Casus in quibus beneficium vacat ipso facto tantum.
- 324 Alii in quibus iure simul, & facto vacat, & talis vacationis aliquot effectus.
- 325 Distinctio notanda ad cognoscendum quando non expectata Iudicis sententia beneficiarius tenetur relinquere beneficium, quo priuatur ipso iure.
- 326 Effectus non faciendi fructus suos, ob vacationem beneficii ipso iure.

304. **B**eneficium ex eo vacare dicitur, quod à nemine occupetur, vel possideatur, vt notat glossa ad primam Extrauagan. communem, tit. Ne sede vacante, verbo, Vacantium. Suntque variae talis vacationis species: quædam enim est facta, vt quando beneficia vacant tantum ad aliquem effectum, nõ autem absolute: vel ut ad finem permutationis faciendæ renuntiauerit quis beneficio. Nam ex eo vacat quidem; non tamen simpliciter, cum non possit conferri alteri, quam compermutanti, ex cap. vnico, De rerum permutatione, in 6. Similiter cum quis propterea auctoritate relinquit beneficium sine approbatione Superioris, ipsum vacat tantummodo facte, non item vere: quia talis per Superiorem cogi potest redire ad propriam Ecclesiam, ex cap. Si qui vero, & cap. Si quis Presbyter, si prima, quæst. 1. & cap. Admonet, De renuntiatione. Quædam vero est, qua beneficium dicitur vacare apud Sedem Apostolicam, quæ ex Gomezio ad regulam Cancell. De triennali possessore, q. 31. potest dupliciter intelligi: vno modo proprie, de reservatione, quæ clausa est in corpore iuris, præsertim in cap. 2. De præbendis in sexto. Altero modo improprie, de quacumque vacatione in Romana curia: ita vt idem sit vacare apud Sedem Apostolicam, quod vacare in Romana curia. Quædam præterea est, qua beneficium dicitur vacare extra Sedem Apostolicam, & ideo libere posse ab Ordinario collatore conferri. Quædam adhuc est, qua beneficium dicitur vacare ipso iure tantum; prout contingit cum eo ipso, quod ab aliquo certum crimen perpetratum est, is priuatur beneficio, nulla expectata admonitione, vel sententia Iudicis. Quædam item, qua ipso tantum facto vacat beneficium: vt censetur cum quis iustam habet beneficii titulum, seu proprietatem, nõ habet illius possessionem. Quædam demum qua tam de iure, quàm de facto beneficium vacat, vt accidit quando tam titulus, seu proprietas beneficii, quam possessio illius vacat. Atque de prima specie nihil hic occurrit ad antea dicta addendum. De cæterarum variis modis deinceps est dicendum.

De vacatione apud Sedem Apostolicam.

SECTIO I.

Beneficia vacare apud Sedem Apostolicam, vel in curia Romana, est reservata esse Summo Pontifici: vt censetur illa, quæ cum aliquo ex iure communi possint ab Ordinariis conferri, sibi soli Papa reservauit conferenda, ita vt nequeant ab Ordinariis ipsis conferri. Quæ reservatio nonnumquam est generalis, qua plura beneficia, sub vna ratione comprehenduntur: vt cum omnes Cathedralis Ecclesiæ, vel omnia beneficia alicuius prouinciæ, aut ciuitatis reservantur: nonnumquam vero est specialis, qua vel singulariter vnum, aut alterum beneficium, vel pluraliter beneficia certæ Ecclesiæ reservantur. Nota vero ex Nicolao de Milis in suo reperiario, verbo, Reservatio; per cap. Si gratiose, De rescriptis, in 6. reservationem beneficii quæ Papa facit suæ dispositioni, finiri morte ipsius: eam autem quam facit dispositioni Sedis Apostolicæ, non finiri. Quæ quidem dicitur clausa in corpore iuris, cum de ea textus habetur in Decreto, vel Decretalibus: cum vero in Extrauagantibus, vel regulis Cancellariæ, dicitur reservatio extra corpus Iuris.

Itaque clausa in corpore iuris censetur reservatio translationis Episcopi, cum de ea textus habetur in Decreto Gratiani 7. q. 1. cap. Mutationes, & in Decretalibus Gregorij, cap. Inter corporalia, & cap. Licet, De translatione Episcopi. Censetur quoque illa quæ habetur ex cap. 2. & ex cap. Præsentis, De præbendis in 6. pleniusque declaratur in Extrauag. communi. Ad regimen, eod. tit. Nempe reservatio beneficiorum, quæ in Romana curia vacare dicitur hoc nomine, quod vacent per obitum Curialium: nempe auditorum Rotæ, Capellanorum Summi Pontificis, Officialium Cancellariæ, Cardinalium, familiarium Summi Pontificis, & eorum qui Romanam curiam sequuntur, & moriuntur in loco vbi est eadem curia, vel extra curiam intra duas dietas: itemque Legatorum, & Nuntiorum Summi Pontificis, Curforum euntium, & redeuntium Romam. Cuiusmodi omnia in memorata Extrauag. prohibentur ab Ordinariis conferri; alioqui sit irrita collatio: siue beneficia sint cum cura, siue absque cura animarum.

Tres tamen sunt casus, in quibus beneficia sic vacantis, quando fuerit cum animarum cura, collatio relinquitur Ordinatio. Primus est, ex cap. Scaturum, De præbendis in 6. quando Papa omiserit illud intra mensem conferre. Secundus est, ex cap. Si Apostolica ibidem, quando illud vacauerit Sede Apostolica vacante. Tertius, ex eodem cap. in fine, quando illud vacauerit etiam viuente Papâ, sed ipse moritur, antequam illud conferat.

Censentur autem extra corpus iuris esse reservationes illæ, quæ sunt in primis Cancellariæ regulis, quarum, & similibus notitiâ habere cum maxime pertinet ad eos qui in Forensi praxi beneficiorum versantur, relinquemus illam petendam ex Gomezio & Rebuffo in eisdem regulis: contenti duo generalia monere. Vnum est, vt alia negotia, sic & beneficia, quibus Summus Pontifex manum imponit, censeri collationi, & dispositioni eiusdem reservata: vt si beneficium contulerit, & collatio sit nulla; siue quia per surreptionem obtenta fuit, siue quia fuit facta omnino incapaci, tale beneficium tunc dicitur affectum Papæ: ita vt nullus alius possit illud conferre ea vice, argumento cap. Inter dilectos, De excessibus Prælatorum. Item si Papa commendet beneficium alicui, manet per mortem commendatarij ipsi Papæ affectum: ita vt alius non possit illud conferre ea vice. Ad quod facit glossa, ad cap. Is cui procuratio, De electione, in 6. verbo, Confirmatus. Alterum est, quod habetur ex Bulla Gregor. Papæ 13. quæ incipit Sanctissimus in Christo Pater, edita anno Domini 1572. die 26. Iunij: Papam reservantem sibi beneficiorum collationem relinquere Ordinariis quatuor menses liberos, Martium, Iunium, Septembrem, & Decembrem: sique Episcopi, & alij Superiores Prælati apud suas Ecclesias, aut dioceses resident personaliter, relinquere sex menses in quibus possint talia beneficia conferre, Februarium, Aprilium, Iunium, Augustum, Octobrem, & Decembrem: re-

seruare vero sibi sex alios: ita ut cum eo illi alternatiuam habere dicantur: quia nimirum Papa confert vacantia in suo mense, & Palatus residens, vacantia in mense sequenti. Differentia tamen est inter menses Papae, & menses Ordinariorum, quod in illis Ordinarius non possit beneficia vacantia conferre: hi autem ita relicti sunt Ordinariis, ut Papa semper habeat potestatem praeueniendi; sed si non praueinat, valida erit collatio Ordinarij, quantumcumque Papa postea conferat: si facta fuerit capaci. De qua re Azorius tomo 2. lib. 6. cap. 34. quaest. II.

De beneficiorum vacatione ipso iure tantum.

SECTIO II.

Beneficium ipso iure tantum vacare censetur, quando titulus, seu proprietatis eius vacat quidem, non tamen possessio. Quo fit ut beneficium ita vacans possit per Ordinarium collationem conferri non vocato possessore, eoque inuito. Sed cum is qui illud tali modo impetrauit; nequeat possessionem adipisci sine causa cognitione, ac nisi vocato possessore, fit ut beneficium non vacet de facto, eum de facto teneatur adhuc a priore possessore, quem oportet appellare pro possessione dimittenda vacua: argumento cap. Licet Episcopus, De praebendis in 6. Et ratio est, quia ex vna parte Episcopus, ius quod habet collationis, exercere potest inuito eo, qui tantum de facto possessor est: sicut & quilibet potest rem suam de facto detentam ab vno, concedere alteri, detentore ipso non vocato, cum ex reg. 26. iuris, digelitis: Qui potest inuitis alienare, multo magis & ignorantibus, & absentibus potest. Ex altera parte vero nemo possessorem rei suae potest possessione priuare auctoritate propria, ex lege. Extat enim decretum, ff. Quod metus causa gestum erit.

Imponitur autem a iure istiusmodi vacatio, nonnunquam ob factum, non habita ratione maleficij; nonnunquam ob maleficium seu crimen. Atque pluribus modis contingit illius prioris generis vacatio. Primus est, cum quis habens dignitatem, personatum, vel quodcumque beneficium curatum, adipiscitur aliud ei simile, nam per adeptam pacificam possessionem secundi (quae possessio non censetur haberi ante elapsum duorum mensium vel potius anni integri tempus; ut probat Iosephus Mascardus, De probationibus concl. 183. num. 48.) vel si per beneficium ipsum steterit quominus eandem adipiscatur: primum vacat ipso iure, ex Extrauag. communi Execrabilis De praebendis §. Qui vero, & ex cap. De multa eodem tit. & ex cap. De officio Vicarij: quod idem est de aliis beneficiis sub eodem recto dicendum: nempe per adeptam pacificam possessionem secundi beneficij, prius possessum, si in eadem sit Ecclesia, vacare, per cap. Literas, De concess. praeben. & Clem. finalem, De praebendis.

Nota autem cum Panorm. ad idem cap. De multanum. 2. non vacare ipso iure beneficium secundum adeptum, si vel ipsum, vel alterum prius habitum non sit Curatum quantumcumque sit incompatible. Fundamentum Panorm. est, quod in eodem cap. §. Praesenti: ad talem poenam requiratur, ut tam primum quam secundum beneficium annexam habeat curam animarum.

Nota secundo, quod per cap. Eam te, De aetate, & qualitate, & cap. Referente, De praebendis, habenti duo beneficia curata detur optio retinendi quod maluerit: intelligendum esse (ne pugnet cum cap. De multa, eodem titulo) quando utrumque beneficium eidem conferretur eodem tempore: neque constat quod primum sit, & quod secundum, ex glossa penult. ad citatum cap. Eam te: in additione.

Nota tertio. Eum qui beneficium proposito modo vacans obtinuit a collatore: priuari iure quod in eo acquisiuit, si illud tenentem a possessione depellat propria auctoritate, ex cap. Eum qui, De praebendis, in 6. Item si possessio beneficij ablata sit alicui, eam restitui debere priuquam de titulo disputans audiatur, iuxta cap. 1. & cap. In literis, De restitutione spoliatorum.

Nota quarto, causas non deesse ob quas ille qui secundum beneficium affectus est, non priuatur primo possessio, vel illius possessione, quantumcumque sit curatum. Ex

sunt: primo, si dispensatus sit quis ad retinendum utrumque beneficium, ut in cap. Si gratiole, De rescriptis, & in cap. Non potest, De praebendis, utrobique in 6. Deinde si simul, & semel duo beneficia collata fuerint vni a diuersis, etiam si curata sint. Nam is optionem habet quod maluerit retinendi, ut in cap. Eam te, De aetate, & qualitate. Praeterea si quis calore iracundiae secundum acceptauerit, incontinenti seu statim poeniteat talis acceptationis, potest illud repudiare; ut notat Panormit. ad cap. De multa tit. De praebendis, num. 13. quia quod calore iracundiae fit admittit poenitentiam, argumento cap. Si quis irarus, 2. quaest. 3. Item fieri potest, ut acceptatio secundi beneficij non probeatur a Superiore acceptantis, ideoque primum non vacet, cui renuntiare non potuit sine consensu eiusdem Superioris: qui & potest eum ad suam Ecclesiam reuocare, ut Panormit. in sequenti num. 15. docet, per cap. Admonet, De renuntiatione. Adde ex eodem Panorm. ibidem num. 14. eum qui fecit expensas de patrimonio, in primo beneficio: non cogi illud dimittere, donec ei de fructibus satisfactum sit, argumento cap. Quicumque, 12. quaest. 4. Alia quae huc referri possunt habet Sylu. in verbo, Beneficium 4. quaest. 4. apud quem videri possunt.

Secundus modus, quo ex facto siue maleficio, vacatio beneficij contingit ipso iure, est per non promotionem ad presbyteratum: nempe quando non presbytero collatum est Parochiale beneficium, nec ipse intra annum efficitur presbyter. Is enim ipso iure priuatus est beneficium eodem: ita ut illud possit tanquam vacans conferri alteri, iuxta cap. Licet Canon. & cap. Commissa, De elect. in 6. Adde consequenter: quod idem met ad presbyteratum non promotus, nequeat resignare alteri, aut permutare eiusmodi beneficium: utpote qui eo priuatus est. Porro is annus ex citato cap. Commissa, §. Annus autem: incipit computari ab eo tempore, quo beneficiarius habet pacificam possessionem, nec per ipsum stetit quominus illam prius habuerit. Intra quod etiam tempus, locus est excusationi, cum prouisus de beneficio curato, legitime impeditus est, ne ad presbyteratum promoueretur, ex eodem cap. Commissa. Exempli gratia, si non habuit Episcopum a quo ordinaretur: aut Episcopus noluit eum ordinare; aut quo tempore debuit ad Ordines accedere, impeditus est morbo domi detentus. Quae omnia locum habent quoque in eo qui obtinuit vicariam perpetuam ex Clem. vnica, De officio Vicarij: itemque in eo qui obtinuit Prioratum conventuale, aut Curatum, ex Clem. Ne in agro §. Caeterum, De statu monachorum, siue illum habeat in titulum, siue in commendam. Non habent autem locum in Decanis, & aliis praefectis praesidentibus Capitulo, collegiove Canonico-rum. Nec item in Episcopis, aut Abbatibus: quia praedicta iura loquuntur de parochiali Ecclesia, aut Prioratu: neque poenae sunt interpretatione extendendae: Quo argumento in cap. Statutum, De electione in 6. decernitur, neque habere locum in Ecclesiis Collegiatis, quantumuis parochialibus.

Tertius modus, quo contingit ipso iure beneficium vacare, est per matrimonium a beneficiario contractum. Nam ex cap. 1. cap. Quod a te, cap. Diuersis fallacis, & cap. Cum decorem, De Clericis coniugatis: qui beneficia habent, & uxorem ducunt priuantur illis. Si opponas non priuari ipso iure, sed tantum per sententiam Iudicis priuandos esse, ut memorata Capitula innuere videntur, cum vtuntur verbis futuri temporis; ut deponantur, priuentur, relinquunt beneficia, & retineant uxores. Respondetur ex communi Doctorum consensu, & Ecclesiae vsu haberi contrarium, per eadem Capitula. Illa vero verba, referri ad vacationem de facto in qua sit opus sententia Iudicis, & cognitione causae ad habendam possessionem collati beneficij vacantis per contractum matrimonium: eodem scilicet modo quo traditum in cap. Diuersis fallacis, ante citato intelligendum est; nempe Episcopum qui sciens contulit beneficium coniugato, non posse eundem beneficio priuare: sed opus esse auctoritate Superioris: intelligendum inquam est de priuatione possessionis, non autem iuris, cum beneficium non possit coniugato conferri de iure.

Si rursus opponas, quod in cap. Ioannes, De Clericis coniugatis, prohibeatur coniugatus molestari super resu-

ratio-

ratione, dummodo nullum percipiat beneficium Ecclesiasticum, quo iudicatur in coniugio posse teneri beneficium. Responderi ibidem glossa finalis: quod tenere possit per dispensationem Papae: aut beneficii nomine illic intelligi pensionem, seu stipendium quod laico nonnunquam datur ab Ecclesia: ratione cuius etiam si datum non sit in titulum beneficii, debeat tamen portare tonsuram, si consuetudo ita ferat.

313. Procedunt autem ista quantumcumque; matrimonium à beneficiario contractum, non sit per carnalem copulam consummatum, imo, ut ad memoratum cap. i. nu. 7. notat Panormit. quantumcumque; de facto tantum sit contractum, nec ipsum subsistat: siue ob consanguinitatem detectam inter contrahentes, aut aliud impedimentum canonicum siue quod post nuptias ante matrimonij consummationem vxortransferit ad Religionē: & ideo matrimonium ipsum dissolutum sit, ex cap. Verum. De conuersione coniugatorum. Quam doctrinam alius citatis Azor sequitur in 2. tomo Moral. Instit. lib. 7. cap. 16. quæst. 5. sub finem. Beneficium autem contrahentis propterea censetur in talibus casibus vacare ipso iure, quod matrimonium sit ita contrarium ordini Ecclesiastico ut ab hoc resiliere, consequenterque beneficium suum pro derelicto habere, eive ipso facto renuntiare velle beneficiarius videatur matrimonium contrahens (ad quod facit cap. Ex ore, iuncta glossa, ad verbum, Renuntiasse: De his que sunt a maiori parte Capituli) adeo ut talis nequeat ad idem beneficium redire, quantumcumque non sit vere coniugatus: quia sicut priuatio contractus semel de facto inducta, non reuiviscit: ita nec gratia concessi beneficii semel extincta, etiam cessante causa extinctionis, reuiviscit postea: ut deduci potest ex Clement. Gratia De rescriptis. Atque hæc pertinent ad beneficiarios in minoribus Ordinibus constitutos, quibus matrimonium contrahere permittitur.

314. De beneficiariis maiore Ordine, etiam solo subdiaconatu initiatis, quibus nuptiæ sunt interdictæ (iustumque est ut si de facto ducant vxores, dimittant eas tanquam concubinas cap. i. cap. Quod à te, & cap. Cum decorem, De Clericis coniugatis) difficultas est, num si vxores de facto duxerint, beneficia ipsorum vacent ipso iure: an vero sit opus priuatione, per Iudicis sententiam faciendam. De qua re Panormit. in cit. num. 7. differens, concludit ipso iure vacare beneficia, nec opus esse Iudicis sententia condemnatoria. Ratio est, quod iuxta cap. Eum re De præbendis in 6. non debeant melioris conditionis esse, quam beneficiarij minoribus tantum Ordinibus initiati, qui contrahendo non delinquant: argumento cap. Nuper, De bigamis. Neque refert quod matrimonium non valeat, quia cum per ipsos non stererit, quin matrimonium contraheretur (prout in in eod. cap. Nuper, notatur) merito perinde puniuntur, ac si vere contraxissent.

Accedit quod ipso facto, qui matrimonium contrahit, videatur renuntiare beneficio, vitam eligendo Ecclesiasticæ contrariam. Adde quod per cap. Sane secundo De Clericis coniugatis, cum Sacerdote qui matrimonium contraxit, post penitentiam longam, & vitam laudabilem peractam, dispensari possit, eique beneficia restitui. Unde sequitur illa esse ei adempta per contractum matrimonium. Quam doctrinam citatis auctoribus Azor sequitur in ante memor. quæst. quinta.

315. Cæterum ipsi sacris Ordinibus initiati non sunt ob concubinatum sine contractu matrimonij iure ipso priuati suis beneficiis: sed sunt per Iudicis sententiam priuandi, per cap. Sicut, De cohabit. Cleric. & mulierum, contra quos, ac cæteros beneficiarios fornicarios procedendi, formula traditur in Concil. Trid. sess. 25. cap. 14. De reformat. nempe ut primum à Superioribus moneantur relinquere concubinas, quas domi, vel alibi derinent. Deinde si moniti non abstinuerint se ab illis, sint ipso facto priuati tertia parte suorum prouentuum Ecclesiasticorum, qui fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Episcopi applicentur. Tertio, adhuc nihilominus in tali crimine perseverantes, si secundo moniti non pareant: non tantum omnes prouentus suos Ecclesiasticos eo ipso amittant, sed etiam sint quamdiu arbitrabitur Ordinarius, suspensi ab

administratione ipsorum beneficiorum. Quarto, si ita suspensi necdum desistant: omnibus beneficiis portionibus, ac officiis, & pensionibus quibuscumque Ecclesiasticis priuentur, atque inhabiles, & indigni quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis reddantur: donec per manifestam vitam emendationem, à Superioribus ipsorum visum fuerit, ex causa cum eis dispensandum. Ac tandem adhuc ad vomitum reuersi præter prædictas poenas, excommunicationis gladio plectantur. Quorum omnium cognitionem, Concilium vult non ad Archidiaconos, aut Decanos, vel alios inferiores pertinere, sed ad Episcopos qui sine strepitu, & figura iudicij, solaque veritate facti inspecta, procedere possint tanquam Sedis Apostolicæ delegati, nulla appellatione, aut exemptione obstantes.

Restat hic monendum, quod in superius citato num. 7. Panormit. & Giga De pensionibus, quæst. 54. num. 9. & 10. habent ex Ioanne Andrea, non vacare beneficium ob matrimonium, quod est nullum, vel ex defectu consensus: ut cum alteruter contrahentium est mente captus: aut metu cadente in constantem virum adigitur ad contrahendum (nulla enim ratio matrimonij esse potest sine libero consensu) vel ex defectu competentis ætatis: ob quam matrimonium contractum habet tantum rationem sponsaliorum, de futuro ex cap. vnico, De desponsatione impuberum, in sexto. Addit Giga in eadem quæst. 54. sub finem: eodem modo quo beneficium vacat per matrimonij contractum, pensionem Clerico attributam extinguui.

Quartus modus, quo adhuc vacatio beneficii contingit ipso iure, est per beneficiarij professionem expressam, vel tacitam in religione approbata, ex cap. Beneficium, De regularibus in sexto, non autem per ingressum religionis infra annum probationis, ut ibidem exprimitur.

Quintus modus est per translationem: vacat enim Ecclesia, Prælati ipsius in alteram Ecclesiam translato, cap. Si quis iam translatus 2. q. 2. vbi vide glossam. Deinde Episcopus propria autoritate ad aliam sedem transfrens, ipso iure amittit vitamque, id est, & possessionem & ambiam, cap. Quanto, De translatione Episcopi.

De criminibus ob que vacatio imposita est ipso iure.

SECTIO III.

Vacatio posterioris generis, qua scilicet beneficium ipso iure vacat ob crimen, contingit quoque pluribus modis.

Ac primo ob hæresim; nam hæretici manifesti priuantur ipso iure beneficiis, per cap. Ad abolendum, De hæreticis (prout bene declarat Rebuffus in Praxi beneficiorū tertia parte sub initium) ad quod cap. glossa, verbo reprehensus, notat manifestum hæreticum dici eum, qui talem se esse confitetur, vel qui legitima probatione, puta per testes, est de hæresi conuictus, vel qui dogma hæreticum publice prædicat, & defendit. Idem etiam, prout inquam ipso iure suis beneficiis, dicendum est de iis qui suffragis, & ope hæreticorum ea consecuti sunt, ex cap. 2. §. Ad hæc, De hæreticis, in 6. Idem etiam de apostatis à fide, ut habet Rebuffus loco cit. num. 47. quia plus est apostata, quam hæreticus: nec debet ad Clericatus officium admitti, distinct. 50. cap. penult. & vltimo. Idem demum de schismaticis, ut ibidem num. 29. habet quoque Rebuffus, per cap. Nos consuetudinem, distinct. 12. & cap. Quia diligentia, De electione. Rationem addens, quia ex cap. Inter 24. quæst. 3. nullum schisma est, nisi sibi aliquam hæresim coniungat, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur.

Contingit secundo eadem vacatio, per simoniam. Nam ex Extrauag. communi Cum detestabile, De simonia, beneficium simoniace adeptum adimitur ipso iure, ita ut possessor fructus suos facere non possit, incurratque in excommunicatione Papæ reservatâ. Nec etiâ posse remedio trienniali possessione (ut patet ex eiusdem verbis relatis in præced. nu. 258.) idque siue simonia sit realis, siue tantum conuentionalis, ut tractat Gomefius ad eandem regu-

Iam questio, 12. id est, siue commissa sit dato, & accepto; siue tantum promissa aliquo temporali, pro beneficio. Idem au-
 thortamen in fine eiusdem questionis alijs citatis notat, ob
 conuentionalem simoniam beneficium non vacare ipso
 iure, sed requiri iudicis sententiam, nisi postea implea-
 tur promissum: quo casu ex contentionali sit realis simo-
 nia. Adde & nisi simonia sit confidentialis propter consti-
 tutionem Pij quinti, quam Nauarr. habet in Enchir. cap. 23.
 num. 110.

Si queras, An ista procedant in eo quo ignorante comissa
 est simonia. Respondetur quoad vacationem procedere: vt
 ad cap. penult. De electione Panormit. notat, & iam docui-
 mus in preced. lib. 23. cap. 12. sect. 2.

Si etiam queras, An qui simoniace adeptus est beneficiu,
 priuatur quoque ipso iure alijs beneficijs non adeptis simo-
 niacè. Respondetur, ea de re esse controueriam, quam in to-
 mo primo De religione libr. 4. capit. 58. Suarez tractat: cum
 quo partem negantem in praxi tenere possumus tanquam
 fauorabilem, ac in communi vfu positam, ac per eundem au-
 thorem bene stabilitam: vt ipsum legenti satis patere potest.
 Fundamentum vero est, quod nullum decretum inueniatur
 in quo talis poena (priuationis, inquam, beneficiorum ante
 simoniam commissam possessorum) feratur, addita particu-
 larè ipso iure, vel ipso facto, aut alia aequivalenti, sine qua nullam
 poenam censeri ratam, nisi in Ordine ad iudicis sententiam
 condemnationis; regula est receptissima tam Theologo-
 rum quam Canonistarum.

Contingit tertio; per crimen vacatio beneficij, ex cap.
 Felices, De penis in 6. quando quis persequitur, vel percutit
 Cardinalem, vel mandat persequi, aut percuti, vel quando
 locus est percutientium. Item ex Clem. 1. De penis, quā-
 do quis in Episcopum fuerit similiter iniurius. Quamquam
 si se legitime defendendo, vt vim vi cum moderamine inculpata
 repellendo, percuteret, excusatio esset ab hac poena, vt & ab
 homicidio, ex cap. Significasti, secundo, De homicidio: &
 ab excommunicatione, ex cap. Si vero 1. De sentent. excom-
 municationis.

Contingit quarto, per Clementinam 2. De penis; si
 quis beneficiarium includens coegerit ipsum renunciare be-
 neficio. Nam vltra alias poenas, & nullitatem renunciatio-
 nis, qui id egerit, si sit Prælat, per triennium suspenditur a
 perceptione fructuum Ecclesiarum suarum: si vero sit alius
 beneficiatus, priuatur ipso iure beneficijs suis.

Contingit denique: Tum in electoribus, qui fuerint ne-
 gligentes post octo dies, ad electionem electo presentan-
 dam, cessante impedimento legitimo. Nam per triennium
 suspendantur ab omnibus beneficijs, quæ habuerint in Ec-
 clesia ipsa electiua: sique intra id tempus se iniecerint ad ni-
 strationem eorundem beneficiorum, ipso iure illis priuan-
 tur, ex cap. Cupientes. §. Ceterum, De elect. in 6. Tum in
 eo, qui possidens beneficium fructus illius sequestrato sibi
 usurpat, impeditque sequestrum. Nam talis ipso iure pri-
 uatur eodem beneficio, ex Clem. vnica, De sequestratione
 possessionis, & fructuum: Tum in eo qui alio possidente
 nactus est possessionem beneficij propria autoritate, ex ca-
 pit. Eum qui, De præbendis, in 6. hocq; modo beneficium
 dicitur vacare per intrusionem: Tum etiam in beneficiato qui
 rem immobilem Ecclesie suæ alienat sine autoritate, & cō-
 sensu Papæ. Nam talis si inferior sit Episcopo, vel Abbate,
 per Extrauag. primam communem, De rebus Ecclesie non
 alienandis, ipso iure priuatur beneficio suo: Tum demum
 in eo qui se opposuerit electioni, tanquam factæ contra for-
 mam iuris, vel de persona indigna, nec possit probare quod
 obreuerit: nam talis per triennium suspenditur à beneficijs
 quæ habet in Ecclesia electiua; siq; se interea illis ingesserit,
 priuatur ipso iure titulo eorundem, per cap. 1. §. fin. De ele-
 ctione in 6.

Præter hæc autem hæcenus proposita crimina, dantur
 alia, ob quæ beneficiarius non est quidem priuatus benefi-
 cio ipso iure: potest tamen, & debet priuari: de quibus
 pro Confessarij institutione sufficit in genere monere cum
 Rebuffo in eodem titulo De modis amittendi beneficia nu-
 mer. 61. & 62. quod Clericus priuari beneficio debeat tan-
 tum pro graui delicto: neq; talem poenam à Iudice infligen-
 dam esse, nisi id à iure statuatur: prout statuitur de peccato

non residendi, cum beneficiu residentiam requirit in capite.
 Ex parte 1. & cap. Conquerente, & cap. Inter, De Clericis
 non residentibus. In cuius statui executione oportet, iuxta
 cap. Ex tua, & cap. Clericos eod. titulo, præmissam esse mo-
 nitionem nõ residenti vt resideat: nempe si compareat, mo-
 neatur per citationem: sin minus, quia scilicet eet vagabundus dis-
 currit, trinæ citationis edictum, in Parochia ipsius publice-
 tur: atque si citatus non compareat intra sex menses, priua-
 bitur beneficio, ex citato cap. Ex tua, iuncta glossa. Item-
 que si appareat quidem, sed non obediat, nisi rationabilem
 causam habeat non residendi, vt morbum suum, vel suo-
 rum, inimicitias capitales, acris intemperiem, vel alia simi-
 lia, ex cap. finali, eod. tit. Statuitur item de Clerico exer-
 cente iudicium sanguinis, per cap. Clericis Ne Clerici, vel
 Monachi, & cap. Ex literis, De excessibus Prælat. Quod in-
 telligendum est pari ratione de omni crimine, quod ex iuris
 dispositione inducit irregularitatem, iuxta illud quod habet
 Panormit. ad cap. Latores De Clerico excommunicato ministran-
 te, num. 2. Omnem irregularem dignum esse depositione.
 Statuitur demum de excommunicato, qui per annum in ex-
 communicatione perstitit, per cap. Rursum cum sequenti tit.
 quæst. 3. prout bene tractat Selua De beneficio 3. parte quæst.
 4. ver. us finem. Neq; opponi potest, excommunicationem
 non imponi semper pro crimine adeo graui de se, vt dignum
 sit priuatione beneficij; nam etsi id ita sit, tamen persisten-
 tia illa in excommunicatione per annum, reddit graue quod-
 cunque tale, vt satis indicauit Concilium Trident. sess. 25.
 cap. 3. De reform. in fine, cum statuit contra annexum cen-
 suris, si per annum infordnerit in illis, posse, vt contra de hæ-
 resi suspectum, procedi.

De vacatione ipso facto tantum, vel iure si-
 mul, & facto.

SECTIO IV.

Ipso facto tantum, & non iure vacare dicuntur beneficia.
 Primo, si possessor titularis beneficij, à corporali possessione
 deiciatur vi, vel alio modo illegitimo: nam non definit
 esse titularis, ideoque beneficium non vacat iure: sed quia ille
 non habet possessionem, beneficium dicitur de facto vacare,
 donec spoliatus restituatur in integrum. Ad hoc induci
 potest caput. Accepta, De restitut. spoliat. Secundo, si
 quis metu, aut vi cogatur eiurare beneficium, non ideo mi-
 nus dicitur titularis, ideoque beneficium de facto tantum
 vacat, ex cap. Ad auros & cap. Ad audientiam, De ijs
 quæ vi, metulve causa sunt. Tertio, si Clericus per lon-
 gum tempus absens sit à sua Ecclesia, censetur habere be-
 neficium suum pro derelicto: quod ideo vacat ipso facto: sed
 quia conferri alteri non potest, nisi post legitimam admoni-
 tionem absentis, iuxta cap. Ex tua, & cap. Clericos, De
 Clericis non residentibus, nõ censetur vacare de iure. Quar-
 to, si beneficium collatum sit absenti, & ignorant collatio-
 nem: ipsum, vt post nonnum acceptatum à prouiso, vacat de fac-
 to: non autem de iure, quia Ordinarius non potest illud
 alteri conferre, ex cap. Si tibi absenti, De præbendis, in
 sexto.

Ipso iure autem, & facto simul, beneficia dicuntur vacare
 per mortem beneficiarij: cum enim hic sit tantum fru-
 ctuarius: & in beneficijs interdita sit omnis quasi hæredi-
 taria successio: eo ipso quod is moritur, tam de iure, quàm de
 facto beneficium vacare censetur. Dicuntur beneficia eodẽ
 modo vacare per renunciationem, de qua pluribus dicendũ
 est sequenti capite: sed prius proponendũ sunt aliquot effe-
 ctus ipsius vacationis.

Primus est: vt beneficium cum vacat ipso iure, possit
 impetrari antequam accusetur, vel condemnetur reus cri-
 minis, propter quod induta est vacatio. Vide antedicta in
 sect. 3.

Secundus est: vt in conscientia beneficium quod vacat
 ipso iure, nonnunquam sit statim dimittendum nonnun-
 quam vero expectari possit Iudicis sententia declaratoria cri-
 minis, prout patet ex ijs, quæ tradidimus in preced. lib. 13. cap.
 26. quæst. 3.

Ad cuius plenam intelligentiam distinguendum est inter
 leges Ecclesiasticas imponentes ipso facto, vel iure priuatio-

nam beneficij. Nam alie sunt quæ eam imponunt, non in pœnam criminis, sed tantum ob factum Clerici, vel euentum, vel conditionem tacitam non impletam, sub qua fuit eidem Clerico collatû beneficium: adeo vt leges huiusmodi censentur potius conuentionales, quam pœnales. Quo fit, vt eæ in foro conscientie inducant obligationem statim dimittendi beneficium. Sic ille qui matrimonium contrahit, aut qui professionem facit in religione approbata, aut qui accepto Parochiali beneficio nõ promouetur intra annum ad presbyteratum, nullatenus potest beneficium retinere.

Alie autem leges sunt quæ vere, & propriè pœnales, beneficiorum priuationem imponunt in pœnam criminis commissi: hæc iuxta Soti, & aliorum sententiam quos secuti sumus loco antememorato, non obligant Clericû in foro conscientie, ad beneficium statim dimittendum: quia cum ipse vere, ac propriè habuerit ius acquisitum in beneficio: non debet in foro conscientie, contra seipsum tam grauem pœnam exequi, sed potest expectare sententiam Iudicis. Neque obstant verba legis: Sit ipso iure priuatus, vel vacet beneficium: quia tantum significant esse alijs ius beneficium impetrandi eo ipso, quod beneficiarius fuerit in iudicio declaratus reus illius criminis: ita vt opus non sit aliqua alia sententia, qua is condemnatur priuatione beneficij: sicut est opus, cum lex non priuat, sed præcipit priuandum.

Quod tamen non procedit, cum in lege adiecitur: Sit ipso iure priuatus beneficio, absque vlla declaratione, vel ministerio Iudicis. Aut, priuatum esse ipso iure beneficio, præsentis decreti vigore declaramus. Aut ipso iure priuatus, ita vt in foro conscientie beneficium dimittere teneatur. Nam tales particule additæ inducunt in foro conscientie priuationem beneficij, ante omnem declarationem criminis: quasi Ecclesia sub ea conditione Clerico beneficium contulerit, vt si tale crimen patrarit, debeat statim illud relinquere. Vnde possumus argumentum sumere; quod cum tales particule non addantur frustra, sed habeant eum effectum quem diximus: dum non adduntur in lege; indicari quod ea non imponat obligationem in conscientia dimittendi statim beneficia: sed ita, vt possit expectari Iudicis sententia declaratoria criminis. Id quod locum habere, etiam quando crimen notorium est ex euidencia facti, Soti libro 1. *De iust. & iure, questio. 6. art. 6. in fine tertie conclusionis. satis probabiliter tenet contra Pan. vnit. ad caput. Cum non ab homine, De iudicij, Ratio est, quia euidencia facti non succedit loco sententie Iudicis sed loco accusationis, iuxta cap. Euidencia De accusat. iuncta glossa finali.*

326. Tertius effectus vacationis est, vt ipso iure, vel ipso facto priuatus beneficio non faciat fructus suos. Qui quidem cum aliqua restrictione intelligendus est quoad vacationem ob crimen. Nam ante latam sententiam declaratoriam eiusdem criminis, talis vacatio non obstat quin beneficiarius possit fructus beneficij percipere iuxta tradita à nobis in expositione primæ difficultatis addite à nobis ad supra memoratam questio. tertiam. Post eiusmodi vero sententiam nequit illos percipere: ita vt perceptos restituere teneatur, tanquam alienos, cum & titulo & administratione beneficij priuatus sit. Qua etiam de causa id ipsum beneficium nequit ab ipso tunc resignari alteri, aut permutari cum alio beneficio.

CAP. XXIII.

De renunciatione beneficiorum.

SVMMARIVM.

- 327 Renunciationis beneficij varia genera.
 328 Renunciare potest quis beneficio, non tantum per seipsum, sed etiam per procuratorem: & tres casus in quibus, tenetur renunciare.
 329 Obligatio iuris naturalis relinquendi beneficium, & restituendi fructus ex eo perceptos.
 330 Dux regula Cancellaria in renunciatione obseruanda.
 331 Condicio renunciationis vt fiat auctoritate Superioris.
 332 Conditiones, vt scienter, & vt sponte fiat.

333 *Difficultas, An irrita sit renunctio facta metu.*

334 *Alia, An facta à minore 25. annis: aut facta in seruitore morbi acuti.*

335 *Reliquæ conditiones requisitæ ad validitatem renunctio-*

336 *Per renunctioem v. slide factam, beneficium vacat.*

337 *Modi quibus datur regressus ad illud.*

338 *Quando renunctio possit aut non possit fieri propria auctoritate.*

339 *Renunctio est aut tacita, quæ dupliciter contingit: aut expressa, quæ distinguitur in puram & conditionatam.*

340 *Conditionatæ quatuor species: & quod tres primæ possint tantum coram Papa fieri.*

341 *Quod quartæ possit fieri coram Ordinario.*

IN Decretalibus tam Gregorij, quam Bonifacij, & in Clementinis, est titulus De renunciatione: quæ varia habet nomina. Aliquando enim vocatur cessio, aliquando resignatio, aliquando simplex renunctio; & aliquando regressus: cum aliqua tamen differentia. Nam cessio proprie est, quando renunciatus nondum habet possessionem beneficij, sed tantum ius ad illud. Resignatio vero, quando aliquis suum renunciat in fauorem al cuius, quem nominat in ipsa renunciatione. Simplex autem renunctio, quando neminem nominat. Regressus denique, quando aliquis ita renunciat, vt post mortem illius cui sit resignatio, beneficium reuertatur ad resignantem. Consi. Ierabimus autem primo renunciantem, secundo, modum renunciationis, tertio, effectum eiusdem, quarto, varias illius species.

De renunciante.

SECTIO I.

Circa renunciantem obseruandum est, quod beneficiarius possit beneficio suo, tanquam ad se spectanti renunciare vel scripto vel verbo: idque per seipsum vel per procuratorem renuncians, possit reuocare eam renunciationem, quamdiu res est integra, hoc est, quamdiu non accesserit approbatio Superioris: quantum cuique ipse renunciatus multa interea faciat, quæ facere solent is qui plene renunciat, argumento cap. Lecta. De renunciatione. Verumtamen is qui renunciantem reuocat, curare debet vt suus Procurator, vel Superior talem reuocationem intelligat antequam beneficium alteri conferatur: alioquin enim reuocatio non habebit locum, ex Clementina vnica, De renunciatione.

Aduerte vero ex cap. Quidem, De renunciatione: beneficiarium qui petijt & impetravit à Superiore facultatem renunciandi suo beneficio, si postea mutet sententiam, cogi nihilominus renunciare. Præter quem casum dantur duo alij, in quibus beneficiarius tenetur beneficio suo renunciare, illudve relinquere. Prior est, quando committit peccatum, quod sic ius punit priuatione beneficij, vt exprimat obligari in conscientia illud relinquere. Exemplum habetur in eo, quod Concilium Trident. sess. 24. cap. 18. *versus, Cauentibus, De respo. m. statuit de ijs qui examinant Parochos iuxta eundem Concilij decretum: si aliquid recipiant ratione eiusdem examinis: tam eos ipsos qui accipiunt, quam illos qui dant, perdere omnia sua beneficia, nec posse absolui, nisi eadimittant. Posterior casus est, quando pœna Ecclesiastica debetur etiam iure naturali. Ad illud enim quod est de iure naturali, quisque in conscientia statim tenetur.*

Vbi aduerte, quod omnis obligatio iuris naturalis ad relinquendum beneficium, vel restituendum fructus perceptos, nascatur ex eo quod beneficiarius omittat officium, propter quod datur beneficium. Inde enim sequitur recte rationi aduersari, vt beneficium retineat, vel fructus eius capiat, qui non potest, aut non vult officium propter quod ipsum datur, exercere.

Id quod potest tribus modis contingere. Primus est, quando beneficiarius habet essentiale impedimentum: vt si duxerit uxorem, vel professionem fecerit in religione approbata. Item si nolit suscipere Ordines, vel acquirere scientiam, quam tale beneficium requirit. Itemque, iuxta cap. Nisi, De renunciatione, ob scandalum, aut malitiam populi, ineptus

efficitur

effectus sit ad eiusmodi officium exequendum. In quibus tribus casibus ille tenetur vel relinquere beneficium vel removere impedimentum si potest, ut potest in casu secundo. In tertio casu vero, beneficium resignando alteri, referuare sibi pensionem auctoritate Superioris interposita, iuxta cap. Ad supplicationem; De renunciatione, & receptam consuetudinem.

Secundus modus est, quando beneficiarius habet impedimentum officij tantum accidentale, hoc est, quo durante potest quidem facere officium, sed peccabit faciendo: ut cum est celsura Ecclesiastica irretitus. In eo casu enim, si respicere velit, ac relinquere peccatum: potest quidem interea dum quantum potest liberationem a tali impedimento procurat, fructus beneficij sui percipere: sed si non sit spes quod eam obtinere possit, tenetur alteri digno, cui uoluerit, beneficium ipsum resignare: quandoquidem nequit bona conscientia illud retinere, cum peccet siue faciens officium, impeditus censurâ, siue non faciens, iniuste percipiendo fructus qui ob officium dantur.

Tertius modus est, quando beneficiarius nullum quidem impedimentum habet; sed non uult officium ipsum facere: nam tunc vel debet se emendare, vel beneficium resignare alteri: ac pro rata temporis quo eam primam uoluntatem retinendo, officium omisit: perceptos fructus restituere: atq; damna, si quæ Ecclesiâ intulerit, resarcire.

Superest monendum quoad renunciationem, duas regulas Cancellariæ obseruandas esse in renunciatione. Prior est, quæ dicitur de infirmis resignantibus. Posterior uero, quæ dicitur de publicandis resignationibus. Illa habet, ut si infirmus ex graui infirmitate resignauerit beneficium suum in fauorem alicuius, vel alias: post resignationem, etiam admissam, mortuus fuerit ex ea infirmitate intra 20. dies, a die consensus præstiti resignationi computandos, resignatio nulla sit: censeturque vacare beneficium, non per resignationem, sed per obitum beneficiarij. Hæc uero habet, ut resignatio admissa in curia Romana; publicetur seu manifesta fiat in loco beneficij intra sex menses, computandos a die consensus præstiti resignationi. Sin resignatio fiat coram Ordinario, ut publicetur intra mensem a tempore collationis: alioqui si resignans moriatur in possessione beneficij nulla publicatione facta intra sex menses, vel intra mensem, ut prædictum est, censetur beneficium vacare per mortem resignantis quidem, sed mortui in possessione: non autem per resignationem; ita ut resignatarius qui profuitus est; nullo ex resignatione titulo uti possit. Quæ regulæ sunt institutæ ad fraudes euitandas. Earum plenam explanationem ex Gomeho petere poterit qui uolet, eam persequente plurium questionum tractatione.

De modo renunciationis.

SECTIO II.

AD modum obseruandum in renunciatione sex conditiones sunt necessariae. Prima est, ut renunciatio fiat cum facultate Superioris. Sic enim Episcopus, etiam non consecratus, dummodo sit confirmatus, renunciare non potest Episcopatu sine facultate Papæ, ex cap. 2. De translatione Episcopi. Nec item Prælati exempti potest renunciare suæ prælaturæ, sine eadem Papæ facultate, ex cap. lin. De renunciatione. Qui uero sub sunt Episcopo, non possunt sine facultate ipsius beneficio suo renunciare ex cap. 2. Admonet, De renunciatione. Et merito: quia Episcopi inter est scire beneficij vacationem, ut possit illud conferre intra sex menses, ei ad conferendum constitutos, in cap. 2. De confessione præbendæ. Imo ex glossa ad Clementinam unicam, De renunciatione, uerbis, *Manibus*: quâdo beneficium datur per electionem, nominationem, vel præsentationem, debet etiam adesse facultas eligentium, nominantis, vel præsentantis.

Renunciatio autem facta absque facultate, inualida est respectu Superioris: hoc est, Superior non obstante eâ renunciatio, potest beneficium reuocare ad beneficium renunciatum, ex cap. Non oportet, 7. quæstio. i. An uero sit etiam inualida respectu renunciantis, hoc est, An renun-

cians perdat ipso facto titulum; si renunciet sine facultate; dubium est: quod Cotarr. tractat in lib. 1. *Variarum resolutionum*, cap. 5. numer. sexto: ac partem negantem pluribus in eam citatis sequitur. Et merito, quia in cap. finali, De renunciatio, expresse habetur de exemptis, quod si renunciet absque auctoritate Papæ, renunciatio non ualeat: & in cap. Quod in dubijs, eodem titulo; habetur generaliter de cæteris, quod si resignent in manibus laici, atque adeo superioris incompetenti, priuandi sint beneficio. Vnde sequitur non esse priuatos ipso facto: & hinc rursus, eam renunciatio nem esse inualidam, & ex qua beneficium non uacat, nec amittatur.

Secunda conditio est, ut renunciatio fiat scienter. Nam nemo renunciat ei, quod ignorat, ff. De inofficiso testamento, lege Mater. Vnde si uel termini iuris sint ignoti, uel alij procedendi modi sint obscuro, ij debent renunciantis significari, ac declarari: alioquin per tales obscuritates decipiens ipsum, tenetur ad restitutionem. Vide Sylu. in uerbo, *Renunciatio*, qu. 6.

Tertia conditio est, ut renunciatio fiat sponte, & propria uoluntate. Hinc enim irrita est renunciatio quæ a beneficiario furioso fit extra tempus, quo est mentis compos: argumento cap. Quamuis, 7. quæstio. i. cum tunc non habeat liberam uoluntatem resignandi, ut pote qui non est talis uoluntatis particeps, ex cap. Si quis insanens, 15. quæstio. i. & Clementi. Si furiosus, De homicidio. Irrita etiam est qua fit dolo: ex cap. Lecta, De renunciatio: uel vi, ex Clementina 2. De penis. Vide Rebuffum in praxi beneficiorum par. 3. tit. De causis resignationem irritantibus.

An autem irrita quoque sit metu facta, dubitatur: nam irritam esse cum Rota decis. 203. in antiquis, & quibusdam alijs Rebuffus ibidem de resignatione metu extorta, putat ipso iure irritam esse, sicut & electionem metu factam; aut matrimonium metu contractum. Corasius uero in sua paphraasi, in materiam Sacerdotiorum, par. 1. cap. 8. numer. 11. putat non esse irritam ipso iure, sed rescindendam esse officio iudicis: ad quod facit textus in cap. Abbas, De ijs, quæ vi, iuncta glossa ad uerbum *Coactus*. Et ita tenuit Rota decisione 374. in nouis. Ac confirmatur: quia ex communi tam Theologorum, quam Iurisperitorum sententia, metus non ita tollit absolute uoluntarium, ut facta metu, censentur inuoluntarie facta. Quod si pacta, conventiones, contractusq; aliqui metu facti, iure ipso sint nulli; id propterea fit, quod de illis esse nullos, sit constitutum, ut & de nonnullis alijs enumeratis in memorata glossa.

Quia igitur nunquam in iure exprimitur, ut resignatio metu facta, sit nulla ipso iure: uidetur uerius dicendum, iudicis tantum officio esse rescindendam iuxta citatum capit. Abbas, & duo sequentia. Nihil refert uero siue beneficiario, siue personæ ei sanguine proxime coniunctæ, talis metus incutiat, argumento cap. Sciatis, De elect. in 6. siue etiâ quocumque alio modo; excepto casu, quem iam ante ex Clem. 2. De penis attingimus: si Clericus per sui captionem, & incarcerationem cogatur beneficio suo renunciare: quia tunc renunciatio est inualida.

Dubitatur quoque, An si minor 15. annis renunciauerit beneficio, ualeat renunciatio. De quo disputat glossa, ad cap. Ex parte, uerbo, *Quamuis minor*, De restitu. spoliatorum. Atque partem affirmantem tenet Syluester uerbo *Minor*, in fine: quia minores in beneficalibus, & alijs causis spiritualibus habentur pro maioribus, ex cap. finali, De iudicij, in 6. Cotarruias uero partem negantem sequitur, in lib. 1. *Variarum resolutionum*, cap. 5. num. 3. & melius: quia quod beneficiarius minor censetur maior 15. annis, priuilegiu est, quod retorqueri non debet in dispendium illius in cuius fauorem datur, ex regula 61. iuris in sexto. Quamquam si talis intra triennium non petat suam restitutionem, nec saltem protestetur de impedimento ætatis, illam postea non impetrabit propter triennem præscriptionem, de qua egimus in præced. cap. 18. Adde his ex defectu propositæ tertie conditionis, censeri inualidam renunciatio nem factam in seruire, & incendio morbi acuti; ut in phrenesi, iuxta cap. Gonfaldus, 17. quæst. 2.

Quarta conditio est, ut renunciatio fiat gratis, id est, nullo interueniente pretio, vel præmio, quo pecunia, vel res

quæ si pecunia æstimabilis, detur: alioqui enim esset renunciatio simoniaca. Quinta conditio, vt non interueniat fraus. Nam si fraude renunciatio extorqueatur ab eo qui renunciat, illa est inualida, ex 15. quæstio. 6. cap. 1. v. g. si quis dicat beneficiario; quod ipsius pater petat literas renunciationis, vt ei conferatur aliud beneficium. Similiter si renunciatus decipiat illum cui renunciat: vt v. g. si ille expectet beneficium pinguius, quod huic dandum erat, nisi facta esset talis resignatio: eo enim casu renunciatus amittit vtrumque beneficium, id est, tam illud cui renunciauit, quam illud quod ob illam fraudulentam resignationem acquisiuit, ex cap. 2. De renunciatis. in sexto. Postrema conditio est, vt beneficiarius renunciet apertis verbis. Quare si tantum dicat alteri, quod submittat se ipsius misericordiam, vel gratiam, aut beneuolentiam, non censetur facta renunciatio, ex cap. Sane, & cap. Veniens. De renunciatione.

De effectu renunciationis.

SECTIO III.

336. **E**ffectus renunciationis in eo consistit, vt cum valide facta fuerit, beneficium vacare censetur, nec renunciatus possit vi prioris tituli, & absq; noua collatione illud repetere, ex cap. Ex transmissa, ex cap. Super hoc. De renunciatione, & ex cap. 3. & 4. De restitut. spoliatorum. Nec item capere possit fructus eiusdem beneficii resignati: ne quidem ex donatione illius, cui facta est resignatio: si enim id fecerit, tam ipse, quam ille cui resignauit, sunt excommunicati ex communicatione referata Papæ in Conc. T. id. sess. 22. cap. vlt. De reform. Vbi & additur, vtrumq; priuari omnibus beneficijs, quæ ipsi tunc habent.

337. Porro iuxta cap. secundum De renunciatis. ille qui beneficium renunciauit, potest ad illud denuo eligi: danturque tres casus in quibus ipse potest sine noua electione, aut collatione redire ad beneficium resignatum. Primus est, quando resignauit, vt haberet aliud beneficium, quod postea intellexit collatum esse à Summo Pontifice. Tunc enim statim rediens ad suum beneficium, recuperat illud: alioqui vtrumque perdit, ex cap. Si beneficia, De præbendis, in 6. Secundus est, quando aliquis resignat beneficium, vt permittet illud cum beneficio alterius. Nam si permutatio non habeat postea locum, potest redire ad beneficium suum, ex cap. Cum vniuersorum, De rerum permutatione, & ex Clem. vnica eodem titulo. Imo in permutatione talis conditio expresse ponitur, aut saltem subintelligi solet. Tertius casus est quando aliquis resignat beneficium alicui quem nominat, & non alias, nec alio modo: tunc enim si illi nominato beneficium non conferatur, resignans redit ad illud. Pro quo facit ratio: quia quando conditio apponitur, contractus non valet nisi conditio impletur, ex cap. 2. 3. & 4. De conditionibus appositis. Talis vero conditio prout exponitur in sequenti sect. nisi interueniat consensus Papæ, efficit renunciationem simoniacam. Qua de re videndus est Nauarrus in *Enchir. cap. 23. num. 107. vsq; ad decimum.*

338. Nota autem in tribus prædictis casibus, si beneficium resignatum nondum sit alteri collatum, cum qui renunciauit posse propria autoritate ad illud redire, ex Sylu. *Permutatio 2. quæst. vlt. conclus. 5.* Quamquam vt videntur lites in foro exteriori, melius est id facere autoritate Episcopis præsertim cum inter Doctores non satis constet, an tunc sit opus noua collatione, sicut opus esse constat quando post renunciationem collatum est alteri beneficium. Nota præterea renunciantem beneficio non posse ad illud absq; noua collatione redire, intelligendum esse cum renunciatio fuerit vere facta: non autem cum tantummodo facta fuerit procuratio ad resignandum. Nam quamuis beneficium vacet per resignationem, non vacat tamen per procuracionem ad resignandum; quæ sic reuocari potest, vt resignatio non teneat, facta post reuocationem, quæ venerit in notitiam procuratoris, ex Clem. vnica, De renunciatione. Quamquam in renunciatione ex causa permutationis, cum tractatus ea ratione fit à compromittentibus, vt in eo vtrinq; Procuratores constituentur ad renunciandum, & acceptandum: non potest alter ex contrahentibus Procuratorem suum reuocare, altero non consentiente; quia ibi constitutio Procuratoris

pars est contractus, quem reuocatio infringere nequit, non interueniente consensu alterius contrahentis.

De diuersis speciebus renunciationis.

SECTIO IV.

339. **R**enunciatio quædam est tacita, & quædam expressa. Tacita dupliciter contingit: vno modo ex actu per quem priuatio beneficii inducitur iure ipso: vt per contractum matrimonij, per adeptionem secundi beneficii, quod teneri non potest cum primo; & sic de alijs, quos proposuimus in præcedenti cap. sectione 2. Altero modo ex præsumpta voluntate, quæ quis renunciaisse censetur, cum literas aliaue instrumenta suæ collationis resignauit in manibus Superioris, prout in cap. Cum pridem, De pactis, ad iuncte inditia voluntatis, ex quibus conijciatur mens renunciandi. Neq; enim sola datio instrumentorum facit vrgentissimam iuris præsumptionem de tacita voluntate renunciandi: cum non sit verosimile, cum qui multis forte expensis, & laboribus obtinuit beneficium, voluisse tam facile illud relinquere: ex cap. Super hoc, De renunciatione.

Expressi autem renunciatio contingit, quando quis per se aut per procuratorem dato mandato, iurauit ius beneficii per verba significantia, manifesta, aperte sponte prolata. Duplexq; esse potest, vel pura, & simplex, vel conditionata, seu modificata. Pura est, quæ fit sine vlla conditione, aut pacto. Cui de iure auctoritatem præbere potest ille Superior ad quem pertinet beneficii collatio: ex glossa ad Clem. vnica De renunciatione, verbo *Manibus*. Qui quidem nonnunquam est solus Papa, nonnunquam Episcopus, nonnunquam etiam Episcopo inferior, prout habitum est in præcedenti cap. 17. sectione 1.

340. Conditionata vero, seu modificata renunciatio est, quæ fit cum conditione, & pacto. Et quadruplicis speciei esse potest: nam quædam fit in fauorem certæ personæ, & non alias, nec alio modo. Quædam vero fit cum reuocatione pensionis constitutæ in beneficio resignato, vel in persona acceptante resignationem, iuxta cap. Nisi essent, De præbendis in fine. Quædam tertio fit cum regressu; & quædam deniq; ex causa permutationis, non alias.

De prima specie notandum est, eiusmodi resignationem fieri posse tantum coram Papæ; propter pactiorem quæ iure prohibita (per cap. Quæ pio, sub finem, 1. quæst. 2. & cap. Cum pridem, atq; cap. finale, De pactis) facit simoniam in beneficijs, quam vocant positiuam: in qua ordinarius collator dispensare non potest, & per consequens nec admittere renunciationem eum ea factam. Potest vero beneficium in manibus suis renuciari, conferre personæ pro qua renunciatus illud resignauerit sine pacto: dummodo, iuxta cap. Tuam in Domino, De a. t. & qualitate, non cõterat ex carnali affectu eorum, qui rogant: sed propter merita eius pro quo supplicatum est: nam tunc nulla, ne quidem positua, simonia est: argumento cap. Tuam nos, De simonia.

Summus Pontifex vero, quamuis dispensare non possit in simonia iure diuino prohibita: potest tamen in simonia positua, seu iure tantum Ecclesiastico prohibita; atq; adeo admittere pacta beneficiorum, præsertim sub titulo, & nomine amicabile compositionis: vt in cap. Super eo, De transact. & in cap. Nisi essent, De præbendis. Iam quod sit renunciatus, titulum suum, ac dominium retineat donec ille in cuius fauorem facta est renunciatio, beneficium renuciatum acceptauerit, habes apud Rebuffum in praxi beneficiorum 3. par. titulo De resignatione conditionali n. 15. & 17.

De secunda specie, idem quod de præcedenti dicendum est; nempe talem resignationem fieri posse tantum coram Summo Pontifice, propter simoniam positiuam, quæ committitur iurando beneficium cum pacto percipiendi aliquid de fructibus illius. Id enim aperte aduersatur iuri Canonico in citato cap. Nisi essent, & in cap. Non satis, De simonia.

De Tertia dicendum quoq; est; concessionem tantum Papæ fieri posse, vt resignatio sit cõ regressu, id est, fiat cõ lege, vt si contingat resignatarius præmori resignanti, hic possit redire ad beneficium resignatum, sine alia conditione. Namq; talem etiam aduersari iuri Canonico patet eo eo, quod contra canonicas institutiones inducat vorum captandæ mortis, & faciat beneficia quodammodo hæreditaria.

De quarta & vltima specie. dicendum est resignationem ex causa permutatiois posse fieri coram Ordinario: cui non licet alij, quam commutantibus conferre beneficia resignata. ex cap. vnico. De rerum permutacione, in sexto, & ex Clem. vnica, eodem titulo. Eidemq; resignationi commune esse cum antedictis renunciacionibus conditionis: vt si conditio apposita, hoc est, permutatio, non impleatur (quia scilicet alter permutantium moritur ante rem perfectam, vel non vult eam perficere, vel non potest ob aliquod impedimentum) neque beneficio renunciatum esse videatur: cum sit commune omnibus actibus conditionalibus, vt nequeant aliter admitti, vel effectum fortiri, quam si impleantur in forma constituta: iuxta cap. Cum dilecti, De rescriptis, & legem, Qui heredi, & legem Meuius ff. De conditionibus, & demonst. De timonia quæ committitur in resignatione beneficiorum tractauimus ex professo in præcedenti libr. 23. c. 18. quæst. 2. & in sequenti tertia, de ea quæ in beneficiorum permutacione: de qua restat dicendum.

CAP. XXIV.

De beneficiorum permutacione.

SVMMARIVM.

- 342 Iure licita est beneficiorum permutatio, si fiat auctoritate Superioris. & iuxta ad sit causa: & quis sit talis Superior.
- 343 Partes possunt de permutat. ne tractare tantum sub beneficio Superioris, ac requirere consensum aliorum, si quorum inter sit.
- 344 Quid requiratur cum beneficiis permutanda pertinent ad diuersas dioceses: & quod beneficia non possunt permutari cum alijs spiritualibus.
- 345 Po. est beneficium pingue cum tenui permutari: & vnum cum duobus.
- 346 De permutacione beneficiorum inæqualium, quid sit tenendum.

DE hac legi possunt D. Anton. 1. parte tit. 15. cap. 3. Angelus in verbo Permutatio, quæst. 3. & aliquot sequentibus. Syluester eodem verbo 2. per totum, & Tabien. verbo, Beneficium, 3. q. 14. & sequentibus, Rebuffus in praxi, beneficiorum 3. part. tit. De permutacione, Nicolaus de Milis in verbo, Permutatio, ex recentioribus qui antiquiores citant, Azor in 2. par. Moral. Infit. lib. 7. cap. 2. 9. & 30. ac Suarez De religione, tract. 3. lib. 4. cap. 31. 32. 33. & 34.

Atque licitam esse iure Canonico beneficiorum permutacionem, & in manibus Episcopi fieri posse, iam patet ex proxime dictis. De cæteris ad eam pertinentibus, documenta aliquot notanda sunt pro praxi.

Primum est, Permutacionem beneficiorum factam sine auctoritate Superioris, simoniacam censeri. Vide Syluestrum loco cit. quæst. 1. Qui in sequenti 2. docet istum Superiorem non esse semper Episcopum respectu suorum inferiorum: quia nonnunquam beneficij collatio, & institutio non pertinet ad illum, sed ad alium: ad quem pariter poterit pertinere, permutacioni auctoritatem præbere. Cui doctrinæ aduersatur, quod talis auctoritas habeatur tantum ex priuilegio iuris, quod Episcopo conceditur nominatim in cap. Quæsitum, De rerum permutacione, & in cap. vnico, eodem tit. in sexto: ita vt in praxi, tenendo certum, & relinquendo incertum, oporteat recurrere ad Episcopum pro tali permutacione, cuius dignitati prædictam potestatem annexam esse dubium non est: & alijs vero conuenire aperte negetur non modo à Federico de Senis in tractat. permutacionum quæst. 22. (de quo Ludouicus de Milis loc. cit. additio. ne 3.) sed etiam ab authore glossæ ad Clem. vnica, De rerum permut. verbo Conferantur. Aduerte tamen ex Azorio alios citante in memorato cap. 29. quæst. 4. doctrinam Syluestri posse habere locum, quoad Prælatos Episcopo inferiores dignitate, qui de consuetudine præscripta, aut Sedis Apostolicæ priuilegio, iurisdictionem habent Episcopalem nulli Episcopo proxime subiecti, & præditi potestate conferendi

suis subditis beneficia: & eos instituenti, ac etiam amouendi à beneficio, si quando opus fuerit.

Non debere vero Superiorem permutacioni auctoritatem præbere, nisi ex necessaria causa, bene idem Sylu. addit quæst. 3. per cap. Quæsitum, §. finali; De rerum permutacione. Simul ex D. Thoma in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 3. ad octauum, admonens eam necessitatem non esse metiendam commodo temporalis permutantium; sed spirituali: puta quod in tali loco poterit quis melius Deo seruire, quam in alio.

Secundum documentum est: non posse quidem partes facere in se conuentionem, promissionem, vel pactionem; aut conclusionem: posse tamen de permutando tractare; submittendo se dispositioni Superioris; imò & posse concludere non quidem absolute, sed sub expressa conditione, seu facta hac reseruatione, si Superior ad quem attinet; voluerit. Hoc in quæst. 5. ex Panormit. & quibusdam alijs habet Syluester, consentiuntque cæteri in initio nominati. Probatur vero quoad priorem partem quia ius permittens beneficiorum permutacionem, consequenter permittit ea quæ ad illam faciendam requiruntur: tractatus autem inter partes, ad eam requiritur: sicut & ad alios contractus vtriusque onerosos. Quoad posteriorem vero, probatur: quia talis conclusio non est vera conclusio, cum suspendatur vsq; ad Superioris consensum.

Tertium documentum est: ad permutacionem requiri consensus eorum ad quos pertinet præsentatio, vel electio ad beneficia permutanda. Ratio est, quia permutatio alioquin non valeret, vt aliquot citatis in memorato tractatu De permutacione num. 21. Rebuffus notat. Addens in num. 22. ex Federico de Senis, quod si tales requisiti nolint consentire, cogi possunt, quando permutatio est utilis Ecclesiæ. De qua re tanquam solita tractari in foro externo: causidicorum est respondere.

Quartum documentum est, Permutaciones beneficiorum, siue fiant auctoritate Ordinarij, siue Papæ, aut Legati ipsius, non requirere vt permutantes faciant mentionem de alijs beneficijs quæ obtinent. Hoc ex Federico quæstione 18. habet Nicolaus de Milis loco cit. in fine secundæ additionis.

Quintum documentum est, Quando beneficia in diuersis diocesis existunt, permutacionem debere fieri auctoritate vtriusque Episcopi earundem dioceseon. In quo casu melius esse permutacionem fieri vtroq; Episcopo simul præsentante, vel vno committente alteri suam potestatem: quam ex interuallo temporis, id est, quam altero Episcopo auctoritatem suam præstante, post elapsum tempus quo alter suam præstitit, Syluest. ex Ioanne Andrea habet in quæst. 13. concl. 7.

Sextum documentum est, Posse quæcunque beneficia permutari: siue conformia sint, vt duæ præbendæ; siue difformia, vt præbendæ, & beneficium curatum. Aduerte autem beneficium manuale posse quidem permutari: sed posse quoque per Superiorem perinde reuocari ac ante permutacionem, prout habet Rebuffus in cit. titulo De permutacione numero 50. Non posse autem beneficia vnita permutari (ideoque in illis propositum documentum exceptionem patitur) docet Rota decis. 160. in Antiquis. Nec item posse beneficia quæ tenentur tantum ex dispensatione Papæ, vt docet item Rota decisio. 339. in nouis: ponens exemplum de ea quæ fit illegitimo. Ratio vero est, quia talis dispensatio non extenditur ad aliud beneficium, neque ad aliam personam.

Itemque nec posse beneficia commendata ad tempus. Nec enim talia cum habitis in titulum permutari posse, nisi ille qui commendauit fecerit ad id potestatem, docet Panormit. ad cap. Cum olim, De rerum permutacione num. 3. Ratio illius est: quod in cap. vnico, in 6. & Clem. vnica, vtrobiq; De rerum permutacione, tantum concedatur Clericis beneficia sua permutare. At is cui commedatum est ad tempus beneficium, non potest dicere illud suum. Addit in sequenti nu. 4. nec habentes expectatiuas à Papa, posse inter se iura sua permutare: quia talia non sunt beneficia: & Canones permittunt tantum beneficia permutari. Idem eodem argumento iudicandum est cum Nauaro in Enchir. cap. 23. nu. 100. versu 3. de cæteris habentibus tantum ius ad beneficium: vt de no-

minatis, vel electis ad illud, nondum institutis, aut confirmatis. Neque enim tale ius cum alio iure ad beneficium, aut cum beneficio permutari inuenitur permissum.

Pari quoque ratione idem dicendum est de quocunque alio spiritali iure: non posse, *inquam*, permutari cum beneficio: nempe de iure sepulture, patronatus, decimarum, oblationum, & similibus, quæ non sunt beneficia; de calice confectato, aut alia re Ecclesiastica, de pensione Clericali, de officio, vel administratione rerum Ecclesiasticarum, de hospitali cum non dantur in titulum beneficij. Adde & de patrimonio ad quod quis ordinatus fuit, & de alijs quibus ratio beneficij Ecclesiastici minime conuenit. Nam beneficiorum tantum permutatio iure conceditur.

345. Si quæras, an permissa sit permutatio beneficij pinguis cum tenui, Respondetur, quod cum ius sine restrictione loquatur, censeri posse permissam; dummodo totum permutationis negotium Superiori exprimat, iustaque adsit causa, & absit fraus, quæ solet præsumi quoad forum externum in tali permutatione, prout attigit Nicolaus de Milis initio tertie additionis loco cit.

Si secundo quæras, An vnum beneficium possit permutari cum duobus. Respondet idem author in additione prima, posse permutari, si plura illa sine dispensatione haberi possint: quod si non possint, procurandum esse ut dispensetur siue ab Ordinario si in tali pluralitate dispensandi potestatem habeat, siue à Papa cum ad eum recurrendum est. Addit idem in sequenti additione secunda, quod is qui vnum ex duobus beneficijs curatis, quæ per dispensationem tenet, permutat cum tertio beneficio curato, non solum perdat illud quod permutat, sed etiam aliud quod eodem habuit: quia per ademptionem tertij curati duo prius habita vacant, non obstante dispensatione, nisi ea fuerit tam ampla ut diceretur, quod posset illa duo, vel eorum alterum dimittere, & alia similia recipere, ac retinere.

346. Si tertio quæras, An inæqualitas beneficiorum impediat ipsorum permutationem. Respondetur non impedire, quemad. ex Federico quæst. vltima habet adhuc Nicolaus de Milis in additione tertia. Circa quod notandum est primo: beneficia dupliciter dici inæqualia: vno modo, quia vnum est cum onere, ut cum cura animarum, vel administratione rerum Ecclesiasticarum, vel obligatione cantandi in choro,

vel iurisdictione externa: reliquum vero est sine onere. Altero modo inæqualia sunt, quando vnum est pingue, & alterum tenue. Atque ut huius posterioris modi inæqualitas non impedit beneficiorum permutationem: nec inæqualitatem prioris modi impedire.

Notandum est secundo, quædo beneficia inæqualia sunt in fructibus, seu proventibus, & permutatio sit auctoritate Papæ, quod tunc reduci solet inæqualitas ad quandam æqualitatem: v. g. datur beneficium cuius annui proventus sunt ducenti nummi aurei, permutaturque cum alio, quod reddit centum nummos aureos; talis inæqualitas auctoritate Papæ reducitur ad æqualitatem: aut illi qui recipit tenue beneficium, dando congruam pensionem super fructibus pinguioris beneficij: aut eidem conferendo alterum beneficium compatibile: vnde fiat ut reditus vtriusque beneficij tenuioris, æquent eos, qui recipiuntur ex permutato pinguiori.

Notandum est tertio, quod in permutatione beneficiorum inæqualium solum æstimari debeat quantitas fructuum, & aliorum bonorum temporalium, quæ beneficijs annexa esse solent: non autem quantitas, vel dignitatis, vel potestatis, vel iurisdictionis Ecclesiasticæ annexæ beneficio. Et ita eum decanatus *exempli gratia*, aut Archidiaconatus permutatur cum Canonatu, vel alio beneficio simplici, vel cum pluribus simplicibus quæ in fructibus sunt paria eidem Decanatu, aut Archidiaconatu: simonia committitur pensionem exigendo ratione excessus in honore, aut in id genus alijs: quia in tali permutatione commodum temporale capitur pro re spiritali. Quocirca in permutandis beneficijs æstimatio debet solum esse temporalium annexorum, non vero spiritalium: perinde ac cum permutantur calices, vel vestes sacræ, æstimari tantum debet valor materiz, non autem dignitas consecrationis.

Duodecim conclusiones, quas de casibus in quibus tenet, vel non tenet permutatio beneficiorum, Syluester ex Federico habet in verbo, Permutatio, & numero 13. apud ipsum videri poterunt.

LAYS DEO, VIRGINIQUE MATRI.